

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

KIADJA A MAGYAR-SZOVJET MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG KÖZGAZDASÁGI  
SZAKOSZTÁLYA ÉS A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

CSEJKEY ERNŐ

TÁRSELNÖKÖK:

FARKAS FERENC

HAY LÁSZLÓ

VAJDA IMRE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

ANTOS ISTVÁN, BEREI ANDOR, BÜKY JÓZSEF,  
CSÉCSY IMRE, FARAGÓ LÁSZLÓ, FRISS ISTVÁN,  
BUDAY-GOLDBERGER ANTAL, HARDI RÓBERT,  
KÁRÁSZ ARTUR, KEMÉNY GYÖRGY, LÁZÁR VILMOS,  
MARKOVICS JENŐ, MOLNÁR ALBERT, NAVRATIL  
ÁKOS, OLTVÁNYI IMRE, SZÁNTÓ BÉLA, SZÉKELY  
ARTUR, ZELOVICH LÁSZLÓ

~~MAGYAR-SZOVJET  
KÖZGAZDASÁGI  
SZEMLE  
SZERKESZTŐSÉGE~~

1

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

1955. évi

15.

SZ.

I. ÉVF. 1. SZÁM

1947 MÁJUS

## TARTALOM

	Oldal
RÓNAI SÁNDOR: Magyarország külkereskedelme .. . . . . .	1
FARKAS FERENC: A magyar demokrácia pénzpólitikája .. . . . . .	3
HARDI RÓBERT: A magyar—szovjet kereskedelmi kapcsolatok jelentősége .. . . . . .	7
BUDAY-GOLDBERGER ANTAL: A magyar—szovjet kereskedelmi kapcsolatok és a magyar pamutfeldolgozóipar .. . . . . .	13
<i>Feleletek a Szovjetúnió gazdasági életére vonatkozó kérdésekre ..</i>	18 és 34
KÁRÁSZ ARTUR: Kárpátukrajna vízierői és a magyar energiagazdál- kodás .. . . . . .	19
SALUSINSZKI ISTVÁN: A szovjet tervgazdálkodás a negyedik ötéves terv első éveiben .. . . . . .	23
<i>A magyarországi szovjet érdekeltségű vállalatok szerepe a magyar gazdasági életben (F. P.) .. . . . . .</i>	31
<i>A Magyar—Szovjet Kereskedelmi Kamara közleményei: Beszámoló a Kamara megalakulásáról. Alapszabályok .. . . . . .</i>	35

## HIRDETÉSEK INDEXE A IV. OLDALON

*Переводы статей на русский язык см. на внутренней стороне обложки.*

*Перечень статей Обозревателя на русском языке см. на 41. стр.*

Megjelenik havonta

a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*

Felelős szerkesztő:  
SÖMJÉN ENDRE

\*

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Erzsébet-kr. 32  
Telefon 226—038. Postatakarék csekk számla 11111.

Egyes szám ára 5.— Ft, Szovjetúnióban 3 rubel, külföldön 8.— Ft.  
Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, Szovjetúnióban 32 rubel,  
egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Várkonyi László

# Általános Fogyasztási Termelő és Értékesítő Szövetkezet

Budapest, IX.,  
Közraktár-utca 30

Nagy-Budapesten  
és vidéki városokban  
**200 ÁRUDA**

Húszem:

IX., Soroksári-út 98.

Központi raktár:

IX., Közraktár-utca 30.

Zöldség- és gyümölcsüzem:

Bp. Nagyvásártelep.

Fa- és széncsúszda:

V., Vág-utca 22  
és X., Ceglédi-út 3.

KÖZÖS TERMELÉS  
KÖZÖS FOGYASZTÁS  
KÖZÖS HASZON

**5 ÁFOSZ  
PÓK TEXTILÁRUHÁZ**

**A magyar dolgozók legolcsóbb beszerzési forrása!**

**Всеобщая Потребительская,  
Производящая и Торговая  
Кооперация (АФОС)**

БУДАПЕШТ, IX-Й Р-Н, УЛ. КЕЗРАКТАР 30

**200** магазинов в Будапеште и провинции

Мясокомбинат: IX-й р-н, проспект Шорокшари 98. Центральный склад:  
IX-й р-н, ул. Кезрактар 30. Овощной и Фруктово-Ягодный комбинат:  
Будапешт, Центральная Рыночная База. Дровяная и угольная база:  
V-й р-н, ул. Ваг 22 и X-й р-н, просп. Цегледи 3,

**5 текстильных универмагов, Паук' (Пок)**

ОБЩЕЕ ПРОИЗВОДСТВО  
ОБЩЕЕ ПОТРЕБЛЕНИЕ  
ОБЩАЯ ПРИБЫЛЬ

Лучший источник снабжения трудящихся

# Budakalászi Textilművek Klinger Henrik Rt.

Magyarország legnagyobb kender- és lenszövőgyára

Gyártelep: *Budakalász*

Kikészítő telepek: *Dombóvár, Furkópuszta, Bodrogolász*  
Központi igazgatóság: *Budapest, V., Wekerle Sándor utca 11*

## БУДАКАЛАСКИЙ ТЕКСТИЛЬНЫЙ КОМБИНАТ Акционерное общество Клингер Генрих

Крупнейшее в Венгрии предприятие по вы-  
работке пеньковых и льняных тканей

Основной завод: *Будакалас*

Подготовительные цеха: *Домбовар, Фуркошпуста, Бодроголаси*  
Дирекция: *Будапешт, 5-й р-н, ул. Векерле Шандора д. 11*

## DUNAVÖLGYI BANK ÉS KERESKEDELMI R.-T.

Budapest, V., Vörösmarty-tér 4. \* Sürgőnycim: Dunabank  
Mindenféle bankügyletek, ipari és kereskedelmi transakciók

### Торговая Анц. комп. и Банк Дунавелди

Будапешт, V-й р-н, ул. Верешмарти 4  
Телеграфный адрес: Д У Н А Б А Н К

Всевозможные банковские операции, промышленные и торговые сделки.

## Keleti Áruforgalmi

BUDAPEST, V., JÓZSEF NÁDOR-TÉR 7

*Export-  
Import*

### Восточное Товарооборотное Общество

Будапешт, V р-н. пл. Йожеф Надора 7  
Э К С П О Р Т — И М П О Р Т

Közp. -tud. Intézet

KÖNYVTÁR

# KELETEURÓPAI KERESKEDELM R. T.

Budapest, VI., Desseffy-u. 34. T., 129-450, -455, -456, -457, -458, -459

Sürgöncím: KELIMPEX BUDAPEST

**EXPORT — IMPORT**

**Kompenzációs üzletek szakszerű és gyors lebonyolítása!**

**ВОСТОЧНОЕВРОПЕЙСКАЯ ТОРГОВАЯ АКЦ. КОМПА.**

БУДАПЕШТ, VI-Й РИ, УЛ. ДЕЖЭФИ 34

ТЕЛ.: 129-450, -455-456, -457, -458, -459

Телеграфный адрес: КЕЛИМПЕКС-БУДАПЕШТ

**ЭКСПОРТ — ИМПОРТ**

Быстрое и квалифицированное ведение компенсационных дел

# NEMZETKÖZI ÁRUCSERE FORGALMI RT

BUDAPEST, V.,  
DOROTTYA-U. 6

Felajánlja szolgálatait az export-import minden ágában

**АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО ПО  
ВНЕШНЕ-ТОРГОВОМУ ОБМЕНУ**

БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н,  
УЛИЦА ДОРОТЬЯ 6.

Предлагает свои услуги  
во всех отраслях  
экспорта и импорта

**REMIX  
EXPORTAL**



*és ezzel  
nyersanyagot  
hoz  
az újáépítéshez!*

Gyárt ellenállást, kondenzátort  
és potenciómétert

**РЕМКС**

Производит сопротивления,  
конденсаторы и потенциометры

**PHILIPS**

**RÁDIÓ**



*az élő zene!...*

**MAGYAR-SZOVJET  
KÖZGAZDASÁGI  
SZEMLE**

**Hirdetésmutató:**

Agrár-Industria Rt. . . . .	VI.
Általános Fogyasztási Szövetkezet . . . . .	I.
Általános Kereskedelmi és Ipari Rt. . . . .	VI.
Budakalászi Textilművek Klinger Henrik Rt. . . . .	II.
Dunavölgyi Bank és Kereskedelmi Rt. . . . .	II.
Hungária Vegyi- és Kohóművek Rt. . . . .	XI.
Kelepteurópai Kereskedelmi Rt. . . . .	III.
Keleti Áruforgalmi . . . . .	II.
Konzervipar (folyóirat) . . . . .	VIII.
Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszer- művek Rt. . . . .	VII.
Lardoline Olaj-, Zsíradék- és Vegyigyár Rt. . . . .	VI.
Láng L. Gépgyár Rt. . . . .	XI.
Magyar Általános Hitelbank	VIII.
Magyar Pamutipar Rt. . . . .	V.
Magyar Magtenyésztési Rt.	VI.
Nehézipari Központ . . . . .	IX.
Nemzetközi Árucseré Forgalmi Rt. . . . .	III.
Nemzetközi Külkereskedelmi Rt. . . . .	VIII.
Pesti Magyar Kereskedelmi Bank . . . . .	VII.
Philips Rádió és Villamossági Rt. . . . .	IV.
Remix Elektrotechnikai Kft.	IV.
Standard Villamossági Rt. . . . .	X.

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF., 1. SZÁM

1947 MÁJUS

## Magyarország külkereskedelmi politikája

Írta: RÓNAI SÁNDOR

magyar kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter

**M**MAGYARORSZÁG gazdasági talpraállását nagyrészt az eredményes külkereskedelmi politikájának köszönheti. Önálló magyar külkereskedelemtől 1945, tehát a felszabadulás óta beszélhetünk. Az 1930-as évektől kezdve a magyar külkereskedelem mindinkább a németországi háborús fegyverkezési konjunktúra szolgálatában állott, exportunk és importunk pedig legfőképpen a tengelyhatalmak piacai felé irányult.

A háború után külkereskedelmünk feltételei alapvetően megváltoztak. Németország imperialista befolyása megszűnt és a Szovjet-unió egyre mélyebben kapcsolódott bele külkereskedelem-politikánkba. A Magyarországon bekövetkezett belső változások, a földreform, az államosítások és a szövetkezeteknek a fokozódó kiépítése is nagymértékben befolyásolta külkereskedelmünk fejlődését. Magyarország a Duna-medence középpontjában fekszik és mint ilyen szárazföldi, vízi és légi úton Kelet és Nyugat, Dél és Észak között ideális összekötőpont. Külkereskedelem-politikánknál ezeket a szempontokat vettük mindenekelőtt figyelembe.

A felszabadulás után áktív külkereskedelemtől hosszú hónapokig nem lehetett szó. A háborús pusztítások következtében Magyarország közlekedése megbénult, gyárai romokban heverték, nyersanyagforrásai kiapadtak. Az első segítséget a Szovjetuniótól kaptuk. 1945 augusztusában létrejött a szovjet-magyar kereskedelmi szerződés. Ez a szerződés megadta a nélkülözhetetlen ipari nyersanyagoknak a behozatali lehetőségét és ezzel ismét megindulhatott a magyar ipar, és a magyar kereskedelem. A szovjet szerződés legfontosabb import-tételei a kocsz, a vasérc, és a só voltak. Kocszból 200.000 tonnát hoztunk be, 2,100.000 dollár értékben, vasércből 100

ezer tonnát, egy millió dollár értékben; sóból pedig 25.000 tonnát, 276.000 dollár értékben. A magyar textilipar megindulása és a textilipari dolgozók munkával való ellátása szintén a szovjet-magyar szerződés keretében beérkezett 30.000 tonna pamutnak és gyapjúnak köszönhető. A textilipari nyersanyagokat bér munkában dolgoztuk fel. Az említetteken kívül a legfontosabb behozatali cikkeink a réz, az ólom, a horgany, a ferróötvözetek és az aszbeszt voltak.

Legfontosabb kiviteli cikkünk a 170.000 tonna súlyú és három millió dollár értékű nyersolaj-szállítmányunk volt. Ezenkívül nagymennyiségben exportáltunk vegyesízt, különféle pulpokat, borpárlatot, olajpogácsát és darát, furnirt, keményítőt, paprikát, kukoricát, babot, baromfit; az iparcikkek közül standard távbeszélő és távíró-készülékeket és a kisipari szövetkezetek által előállított mozdony-armaturákat.

A szovjet szerződés nyomán azonnal megindultak az áruszállítások. Magyarország dolgozni kezdett és munkájának eredményei, lassan fedezni tudták a belső piac szükségleteit, később kivitelre is gondolhatott már. Így az első kereskedelmi szerződés nyomán egymásután vettük fel a kereskedelmi kapcsolatokat Európa többi országával: Romániával, Svájjal, Csehszlovákiával, Lengyelországgal, Dániával, Svédországgal, Norvégiával, Franciaországgal, Jugoszláviával és Belgiummal.

Magyarországon hatalmas ütemben folyik az újjáépítés. Az újjáépítéshez fokozott mértékben van nyersanyagokra szükségünk. Külkereskedelem-politikánkat mindenkor az a cél vezeti, hogy ipari készárúink és nélkülözhető mezőgazdasági terményeink ellenében import útján szerezzük be a nyersanyag szükségletünket. Eredményes külkereskedelem-politikánknak köszönhető, hogy munkát tudtunk adni a dolgozóknak, és hogy fejlődő újjáépítési munkánk a gazdasági demokrácia alapjait is megteremtette.

Rugalmas külkereskedelmünk sorozatos tárgyalásokon bővíti ki a már megkötött kereskedelmi szerződések kereteit és a régi szerződések lejártakor alapos előkészítés után gondoskodik az új szerződések megkötéséről.

Az új szovjet-magyar kereskedelmi tárgyalásokra májusban került sor. Vezetésem alatt nagyszámú bizottság utazott a Szovjetunió fővárosába, hogy a két ország között az új kereskedelmi szerződést megkösse. Ennek az új egyezménynek az elsőtől hasonlóan, ismét mindkét népnek a gazdasági érdekeit kell szolgálnia. A magyar nép örök hálát érez a Szovjetunió iránt, mert neki köszönheti felszabadulását, de gazdasági talpraállását is. A szerződés megkötésénél olyan szempontok az irányadók, amelyek a két nép jóbarátságát szolgálják és egyben gazdasági kapcsolataikat is kimélyítik. Így lehet megtalálni a lehetőséget arra, hogy mind a magyar, mind a szovjet érdekek szem előtt tartásával kössük meg a két ország közti új kereskedelmi szerződést.



# A magyar demokrácia pénzpolitikája

Írta : FARKAS FERENC

AZ 1945 ÉV ELEJÉN megszületett demokráciánk egy veszített háborút átvészelt és a német imperialista kizsákmányolást elszenvedett pénzrendszert örökölt. Pengővalutánk infladálásának mértékét pontosan megállapítanunk azért nem lehet, mert az 1944. október 15-én fejét felütő Szálasi-féle rémuralom a magyar állam életében, s így pénzpolitikánkban is tulajdonképpen teljes vákuumot képezett. A Szálasi-rémuralom beköszönéséig pénzrendszerünk békebeli vásárlóerejének mintegy a tizedére züllött. Hogy a rémuralom alatt pénzünkkel mi történt, azt adatszerűen még ma sem tudjuk rekonstruálni. Hogy Szálasiék mennyi pengő-bankjegyet hoztak forgalomba, erre a különböző becslések megközelítően sem tudtak választ adni. Mégis föltehető, hogy az október 15-ig forgalomba került mintegy 12 milliárd pengőbankjegy-forgalmat a német kapituláció 1945. május 9-én történt bekövetkeztéig legalább is megduplázták.

A magyar demokrácia tehát, egy háborútól lépésről-lépésre feldúlt országnak a megállt gazdaságát, és egy már korábban az infláció lejtőjére jutott pénzrendszert vett át örökségképpen. A háborús események következtében, az induláskor szerencsénkre mégis elképesztő pénzszüke mutatkozott. Szálasiék ugyanis az ország „kiürítése” alkalmából mindenütt a legmobilabb vagyont, a pénzt igyekeztek elsősorban nyugatra menekíteni. Így a demokrácia születésekor, a kifosztott raktárkészletek és a kifosztott pénztárkészletek az áru- és pénzforgalom tekintetében mégis valamelyes bizonytalan egyensúlyt teremtettek.

A legelsőbb rangú gazdaságpolitikai feladat: a gazdasági élet beindítása volt. Kézenfekvő eszközként kínálkozott ehhez az iparnak és a kereskedelemnek a bankjegynyomás útján, új pénz forgalombahozatalával való beindítása. Ennek azonban technikai akadályai voltak. A nyilasok nemcsak a bankjegy-mennyiséget, de a bankjegy nyomására szolgáló kliséket is Németországba hurcolták. Így az élet beindítására az inflációt a kezdeti hónapokban nem lehetett felhasználni. A gazdasági élet vérkeringése mégis megindult, s a háborús események következtében beálló gazdasági trombózissal megbírkózott a magyar dolgozók felelősségérzése és jövőjüket megalapozni és biztosítani akaró munkakészségük. Gazdaságtörténetileg mindenesetre példátlan jelenség következett be. Dolgozóink a

demokrácia első hónapjaiban úgyszólván teljesen ellenérték nélkül vetették latba munkájukat, bért és fizetést nem kaptak. Bérük a jobb jövőbe vetett reménység volt.

A renákívül nagymértékű pénzsűkét a Vörös Hadsereg kisegítő szükségpénze enyhítette legelső sorban. A kisegítő szükségpénz rövidesen a pengővel egyenlő értékű pénzforgalom tárgyát képezte. Az élet elindítását a kereskedelemnek teljes felszabadításával kezdtük. Az éhező főváros egymillió lakosának éhsége és a vidék rejtett élelmiszerkészlete közötti feszültség kiegyenlítéseken rövidesen példátlanul élénk szabadkereskedelem alakult ki. Ez a szabaddá tett kereskedelem mentette meg fővárosunkat az éhhalál pusztításától és a gazdasági élet beindításához is nagy mértékben járult hozzá. Az 1945. évben bekövetkezett aratás kozta meg a demokrácia pénzrendszerének magatermelte árufedezetét. A fedezet olyan volt, amilyen fedezetet egy háború dúlta ország és leromlott mezőgazdasága éppen adni tudott: a békeszükségletnek mintegy az egyharmadát fedezte csupán.

A szabad árrendszer mellett kötött bérrendszerrel kellett operálnunk. Dolgozóink, — akik páratlan fegyelemmel és önfeláldozással, ellenérték nélkül dolgoztak a kezdeti hónapokban, — minden elképzelhető tartalékot felélték. Munkájukért legalább nyomorúságos életet biztosító bért követeltek. Az elégtelen árufedezet azonban lehetetlenné tette ennek a jogos követelésnek a kielégítését. 1945. szeptemberétől kezdve, az 1946. augusztus 1-én bekövetkező stabilizációig egyik béremelés a másikat kergette, de — éppen a pénzforgalomnak megfelelő árufedezet hiányában — egyre kevesebb eredményük volt. Minden béremeléssel nagyobb vásárlóerő jelentkezett a piacon, az áru viszont ugyanakkor fokozódó mértékben tűnt el és ez a körülmény az árakat egyre nagyobb mértékben felhajtotta. Pénzrendszerünk ennekfolytán elindult azon a lejtőn, amely végső fokon a stabilizációt megelőző hetekben már szakadékká vált. Ha végigtekintünk a stabilizációt megelőző időszakon, meg kell állapítanunk azt, hogy a magyar dolgozótársadalom munkáját tényleges ellenértékének csekély százalékáért bocsátotta rendelkezésre. Ennek a munkaértéknek és a kifizetett töredék-hányad bérnek a különbözete szolgáltatva a tőkét, amely biztosította azt a lehetőséget, hogy a 0%-ból kiindulva, a stabilizáció bekövetkeztéig az 1938-as termelés eredményének mintegy 60%-át elérhettük.

A magyar demokrácia gazdaság-politikájának első 18 hónapja tehát, az infláció jegyében, a dolgozók munkateljesítményének úgyszólván ingyenesen való igénybevételével zajlott le. Ez időszak alatt teljesen megállt, kifosztott és feidült gazdasági életünket beindítottuk és békebeli termelő eredményünk felén túljutottunk. Ezt a folyamatot nem tudatos gazdaságpolitikai elgondolással idéztük elő, hanem az ad hoc megoldásra váró gazdasági feladatok egymásután következett láncszemei vezettek ehhez az eredményhez.

Országunk mindig a tőkeszegény államok közé tartozott, tőkeszegénységünk pedig a német imperialista kizsákmányolás, a bűnös és eléggé nem kárhóztató háborúba való besodródásunk útján, végül a nyilas banditizmus eredményeképpen, hatványozottan jelentkezett. Tőkeszegénységünk leküzdésének egyetlen útja: munkánk ellenértékét az infláció révén tőké-

síteni és az így nyert tőkét a termelés érdekében beruházni. Természetesen ezt a tőkésítést, az adott gazdasági rendszerünkben nem lehetett kizárólag a nemzetgazdasági közösség javára kamatoztatni, a konjunktúrát kitűnően kihasználó, illegális nyereszkezők a lehetőséget a maguk javára is fordították.

Az infláció egyre gyorsuló üteme miatt felelős tényezőink már 1946 áprilisában szükségesnek látták a közeli stabilizációt. A szükségszerűség mutatkozott meg először és a szükségszerűség követelte meg annak mérlegelését, hogy lehet-e egyáltalán stabilizálni. Az infláció egyre gyorsuló üteme a stabilizáció megkísérlését követelte. A stabilizációnak és szilárd pénzrendszerünk megteremtésének a lehetőségét az adta meg, hogy termelésünk a békebeli termelés 60%-át a stabilizáció időpontjában általában elérte már.

Gazdaságpolitikánk feladata abban állt tehát, hogy az 50%-nak megfelelő belföldi fogyasztásra szánt árufedezet az 50%-os békebeli vásárlóerővel egyensúlyba kerüljön és úgy is maradjon, teljesen fedezetlen államháztartásunkat pedig olyan adórendszerrel kellett alátámasztanunk, amely lehetővé teszi az államháztartás egyensúlyának a megtartását. Tekintettel arra, hogy teljesen elsorvadt pengő-pénzrendszerünkől átmeneti stabilizáció nélkül új pénzrendszerre kellett áttérnünk, az áralakulás természetes útja helyett ármegállapítással kellett operálnunk. Hogy ez a tény milyen kényszerűen merész kísérlet volt, azt felmérhetjük abból, hogy a gazdaságtörténetnek talán az első sikeres eredményéről számolhatunk be a forintrendszer megteremtésével, mert az eddig ismert inflációk mind átmeneti időszakokkal jöttek létre, amikor a régi pénzrendszer értékállandóságát biztosítva, átmeneti áralakulási időszak iktatózott be. A stabilizáció kezdeti nehézségeit csak fokozta az 1946-os mezőgazdasági termésnek aszálykatasztrófa előidézte sovány eredménye.

A forint-pénzrendszert előre elkészített, pontos menetrend alapján vezettük be. Augusztus 1-től december hó végéig értük el az előre meghatározott 1000 millió forintos bankjegyforgalmi határt. A forint bevezetését rendkívül kedvező pszichikai momentumok kísérték. A társadalom az infláció 18 hónapja alatt megtelt a jó pénz utáni vágyakozás érzésével. A dolgozók kezében a jégcsap módjára olvadó és értéktelenedő pénz természetesen a jó pénz megteremtésének az igényét eredményezte. A forint megszületésekor — jelentéktelen spekuláns réteg kivételével — az ország minden lakója hitte és akarta a forint értékállandóságát és minden magyar dolgozó valóban úgy vigyázott erre, mint a „szeme fényére“. A forint értékállandóságát drákói rendeletek védték. Forintrontrálásért halálos ítélet kiadását is lehetségessé tették, ilyen rendszabály alkalmazásához azonban nem kellett folyamodni.

Hogy a forint értékállandóságában mindenki hitt, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a stabilizáció első hónapjában büntetlenül beszolgáltatható és hivatalos áron beváltásra kerülő valutamennyiségnek az értéke elérte a 11 millió dollárt. A forint értékállandóságát rendkívül határozottan szolgálta a Magyar Nemzeti Bank nyugatra hurcolt aranykészletének visszaszolgáltatása. A hazahozott aranykészlet a kötelező aranybeszolgáltatási rendelet következtében tekintélyesen gyarapodott. Ez a közel 400 millió forint értékű aranyfedezet pszichikai alátámasztást adott

a forintértéknek, külkereskedelmi forgalmunk é lindításakor pedig rendkívül hasznos szolgálatokat tett.

Az infláció utolsó hónapjaiban teljesen értékét veszett pénzrendszerrel kellett gazdálkodnunk. Ennek eredményeképpen az áruforgalom a minimumra redukálódott és minden termelő árut igyekezett tartalékolni. A forint bevezetése idejében, az első hónapban kibocsátott 300 millió forintos pénzforgalommal szemben, rendkívül nagy árukínálat mutatkozott. Az árukban felhalmozott tartalékokat mobilizálni igyekeztek és ez, a kezdet kezdetén, árubőséget idézett elő. Az első kibocsátott forintnak tehát bőséges árufedezete volt. Gazdaságpolitikánk elismerésre méltón oldotta meg azt a rendkívül nehéz feladatát, hogy az inflációban tartalékolt árumennyiség elfogytaig a tovább kibocsátott, tehát lépcsőzetesen fokozódó bankjegyforgalomnak az árufedezetét, újonnan termelt javakkal kellett megteremtenie.

Az inflációban teljesen jelentőségét veszített adózást is újjá kellett teremteni. Ez a feladat annál nehezebb volt, mert költségvetés hiányában feltevésekből kellett kiindulnunk. Adórendszerünk mégis megbírkózott ezzel az óriási nehézséggel, pedig az állami bevételeknek nemcsak az államháztartás egyensúlyát kellett szolgálniok, de újjáépítési terhünket is fedezniök kellett és nemzetközi kötelezettségeink fedezetét is ebből teremtettük meg.

Költségvetésünknek 4300 millió forintos terhéből, 1533 millió forint az állami közigazgatásunk és az újjáépítési kötelezettségünk összege. Kereken 1600 millió forint az állami üzemeink kiadási tétele és 1167 millió forint a nemzetközi kötelezettségünk terhe.

A stabilizáció első esztendejének végéhez közeledvén, megállapíthatjuk, hogy a gigantikus feladatot eredményesen oldottuk meg. A költségvetési esztendő első felében elkészült költségvetés teljesen tiszta képet ad erről. Államháztartásunknál mindössze 17%-os deficit mutatkozik, ami a felvázolt kötelezettségeknek óriási volta mellett, kielégítő eredmény.

Meginduló külkereskedelmi forgalmunkkal az iparunk üzemeltetéséhez szükséges nyersanyagokat megszereztük. Külkereskedelmi mérlegünk aktív és kivitelünk ellenértéke a stabilizáció első esztendejében mintegy 800 millió forint.

Ötnegyedéves köztársaságunk eredményeinek élén a forint megteremtése áll. Demokráciánk a jó és értékálló pénzrendszer bevezetésével gazdaságilag szilárd alapot kapott és politikailag megdönthetlenné vált. Jogosan vagyunk büszkék erre az eredményre, hiszen a legnagyobb romlást vettük át örökrészül, mégis szilárdabb gazdasági rendet tudtunk kialakítani sok más európai államénál. Ez eredmény elérésében a demokrácia politikai akaratának, a magyar dolgozók munkakészségének és gazdaságpolitikánk rátermettségének egyenlő részük van.

Önérzettel valljuk, hogy túljutottunk a mélyponton. A teljesen reménytelennek tetsző összeomlásból elindulva, a gazdasági fejlődés irányába haladunk és tudjuk, hogy ezzel az óriási erőfeszítésből származó eredménnyel a nemzetközi közvélemény előtt helyreállítottuk megtépázott nemzeti becsületünket, amelyet hitvány bitorlók, bűnös politikájukkal a sárba tiportak. Elért eredményünkből merített biztonsággal lépünk a hároméves tervünkben megmutatkozó további fejlődés útjára, hogy elérjük és túlhaladjuk nemzeti jóvedelmünk 1938-as színvonalát.



1945 augusztusában, amikor a magyar-szovjet kereskedelmi szerződést megkötöttük, régi készleteink a háborús igénybevétel és a háborús pusztítások következtében teljesen kimerültek már. „Bis dat, qui cito dat — kétszer ad, aki hamar ad“ és a szovjet szerződésnek a legnagyobb jelentősége éppen az volt, hogy azonnal adott. A magyar nehézipar orosz kokszzsal hevítette kohóit, a magyar textilipar a szovjet pamutszállítások következtében három szakmában tudott dolgozni, anélkül, hogy régi beszerzési forrásaitól a Ruhr-kokszt, illetve az amerikai pamutot megkapta volna. Ugyanígy a mezőgazdaság is igen sokat köszönhet a szovjet szerződésnek, mert a traktorainkhoz való kenőolaj nagyrésze a szovjet szerződés keretében került az országba. Emlékeztünkben élnek még a sóellátás terén fennállott nehézségek, és elmondhatjuk, hogy a Szovjetunió segítsége nélkül, ezen a téren is súlyos helyzetbe kerültünk volna. A Szovjetunió nemcsak, hogy leszállította a vállalt mennyiséget, hanem még a szerződésben kikötött kontingensen felül is szállított. Fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a Szovjetunióval kötött szerződés a magyar közgazdaság minden ágában beváltotta a megkötésekor hozzáfűzött reményeket. Nehéziparunk és textiliparunk újjáépítését akkor tette lehetővé, amikor ezek külföldi nyersanyagbázisuktól teljesen el voltak zárva.

A Szovjetunióval kötött árucsereforgalmi megállapodásnak azonban nemcsak az import, hanem az export tekintetében is igen jelentős szerepe volt. A megállapodás ugyanis teljes mértékben számolt a magyar piac helyzetével és exportra csak azokat az árukat vette tekintetbe, amelyeknek a legyártása — részben közvetlenül (pamut-, konzervipar), részben közvetve (kokszt-, fém-, stb. behozatal) éppen a szovjetimport eredményeképpen vagy más kedvező körülmények folytán — a magyar termelés újjáépítésének már az első időszakában lehetővé vált.

Több mezőgazdasági terméknek az exportját a háború okozta közgazdasági helyzet tette lehetővé. Így az állatállomány lecsökkenése következtében például a lucerna, a bükköny és az olajosmagvak nagyobb mennyiségben váltak exportálhatóvá. A Szovjetunió szívesen vásárolta ezeket a cikkeket, mert a háború pusztításai talán éppen Ukrajnát, a Szovjetunió egyik legfontosabb mezőgazdasági bázisát, sújtották a legnagyobb mértékben. Az alábbiakban közöljük, hogy a Szovjetunióba irányuló magyar kivitel az összes kivitelhez képest hogyan alakult 1946-ban:

#### Mezőgazdasági és mezőgazdasági ipari termékek:

Tengeri .. . . . . .	26.9%	Leölt baromfi .. . . . . .	3.3%
Száraz paprika .. . . . . .	47.4 „	Bab (száraz) .. . . . . .	6.7 „
Bükköny .. . . . . .	10.0 „	Lucernamag .. . . . . .	4.4 „
Aszaltgyümölcs .. . . . . .	100.0 „	Olajmagdara .. . . . . .	18.8 „
Gyümölcskonzerv .. . . . . .	100.0 „	Paradicsompüré .. . . . . .	54.4 „
Borpárlat .. . . . . .	92.4 „		

#### Ipari termékek:

Furnir / .. . . . . .	72.2%	Fűtőolaj .. . . . . .	97.3%
Pamutszövet .. . . . . .	99.4 „	Benzin .. . . . . .	77.1 „
Pamutfonal .. . . . . .	100.0 „	Gázolaj .. . . . . .	80.8 „
Petróleum .. . . . . .	56.1 „		

Ezek a számok kiegészítendőek még azoknak az ipari termékeknek az adataival, amelyek 1946. év folyamán leszállításra nem kerültek ugyan, de a reájuk vonatkozó rendelések beérkeztek, a gyártásuk folyamában

van és leszállításuk 1947-ben történik meg. Ide tartoznak a különböző záruk, armaturák, műszerek, valamint a távbeszélő- vagy a távírókészülékek és a rádióleadók. A felsorolt cikkek előállító iparok kapacitásának igen nagy százalékát a szovjet megrendelés veszi igénybe.

A fenti számokat sem elegendő mai megvilágításban néznünk. Éppen úgy, mint az importnál, az exportnál is csak az adott helyzet mérlegelése mutatja meg ezeknek a számoknak az igazi jelentőségét. Az exportban a textilipar mellett legnagyobb szerepe a konzerviparnak volt. Mind a textiliparnak, mind a konzerviparnak az exportja tulajdonképpen bér-munka-konstrukcióban bonyolódott le. Nyersanyagának egyrészt mindkét ipar (a textilipar a pamutot, a konzervipar a cukrot), a Szovjetuniótól kapta. Ezeknek az iparoknak a foglalkoztatását ezek a nyersanyagok tették lehetővé. Az idej gyümölcsstermés nagyrésze elrothad és felhasználatlan marad, ha a Szovjetunióból importált cukor nem tette volna lehetővé annak gyümölcsizzé és konzervvé való feldolgozását. 1946-ban termelt ásványolajtermékeinknek 80%-át exportáltuk a Szovjetunióba. Más országokban ugyanis az ásványolajtermékeket csak nyersolajjal együtt tudtuk elhelyezni, a Szovjetunió pedig nem ragaszkodott ehhez a föltételhez.

Iparindítás szempontjából különleges jelentősége van a borpárlat-exportnak. Ennek a cikknek az exportálását a nagymennyiségű bortermés tette lehetővé. A hazai főzdek azonban nem voltak berendezve ilyen nagymennyiségű borpárlatnak az előállítására, ezért a fűzfői nitro-cellulózegységár háborús üzemét állították át borpárlat-készítésre, hogy a szerződésben vállalt kötelezettségünket teljesíteni tudjuk. Egy háborús iparnak békeiparra való átállításához járult itt hozzá a Szovjetunióval kötött árucseremegállapodás.

Az elmondottakból azt látjuk, hogy a szovjet szerződés a magyar iparnak tulajdonképpen csak a mezőgazdasági-, a textil- és a könnyű-elektromos szektorát foglalkoztatta. Ennek legfőbb oka az, hogy az ipar többi ágazatát ebben az időben a jóvátétel erősen igénybe vette még.

A szovjet szerződés volumene 30 millió USA-dollár volt. Lebonyolításra azonban eddig mindkét oldalról mintegy 16—17 millió dollár került csak. Fölmerül az a kérdés, hogy mi okozta ezt a kihasználási deficitet?

Kettős oka van ennek: az első a magyar közgazdaság kezdeti szervezetlenségében keresendő; a másik és talán a lényegesebb ok, a Magyarországon időközben lefolyt infláció volt. Ezeknek az okoknak a kihatását leginkább a kereskedelmi forgalom lebonyolításának tanulmányozása közben láthatjuk meg. Maga a lebonyolítás éppen ezért nemcsak tapasztalatokat ad a jövőre nézve, hanem a szerződés kihatásainak a magyar közgazdasági élet szempontjából való méltatásához is hozzátartozik. A Szovjetunió — a magyar szállításoktól függetlenül — 1945 végén és 1946 első hónapjaiban nagy ütemben megindította a pamutnak, a koksznak, a vasércnek és az egyéb nyersanyagoknak a szállítását. Így 1946 augusztus 1-ig a Szovjetunió szállításai érték a 11 milliót, a magyar szállítások értéke pedig ugyanebben az időben csupán kb. 3 millió volt. Ma különösen hangzik már, de tényként kell leszögezni, hogy a Szovjetunióknak ez a jóindulata a magyar közgazdaságot készületlenül érte. 8000 tonna pamut tárolt már a magyar textilgyárakban és a közraktárakban, amikor a textilgyárak megegyeztek egymással és a Szovjetunióval való — textilszállításra vonatkozó — szerződést aláírták. A magyar ipar akkori szervezetlensége volt az oka annak is, hogy az ipar részére nélkülözhetetlen színes fémek, ötvöző anyagok és más értékes cikkek hosszú ideig felhasználat-

lanul feküdtek. Bizonyos fennakadást okozott az is, hogy kezdetben a magyar kormány külön állami részvénytársaságot alakított a szerződés lebonyolítására (Magyar-Szovjet Külforgalmi Rt.), és az árkérdések kiegyenlítését is egy helyen kívánta koncentrálni. Később más elhatározásra jutva, az egyes szakmák — a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság szovjet csoportjának az ellenőrzése mellett — külön léptek fel szerződő-félként. A Magyar-Szovjet Külforgalmi Rt.-nál az árkérdések egy helyen nyertek volna elintéztést, a fenti megoldásnál azonban a kormány kénytelen volt Árkiegyenlítő Alapot létesíteni. Ezen keresztül történt a szovjet export finanszírozása és az importnak az elszámolása. A szovjet szerződés a cikkeknek a dollár-árát előre tisztázta, a magyar infláció azonban zavarólag lépett itt közbe. Megadták a cikkeknek a dollár árait, de nem közölték, hogy mennyibe kerül az árucikk az importőrnek, az exportcikknek dollár-árait is közölték, de az infláció következtében nem adták meg, hogy mennyit kap az exportőr az árujáért. Az Árkiegyenlítő Alap — amelyet a kormányzat mint elszámolási helyet létesített, ahová az importőrnek az importárú ellenértékét be kellett volna fizetnie és ahonnan az exportőr az exportárú ellenértékét megkapta volna — igen nehéz helyzetbe került. Az import-befizetések egyre csökkentek, az ármegállapítás ugyanis nem tudott lépést tartani a romló valutával, az exportőrök igényei pedig mindinkább nőttek, mert hiszen a felvásárlás az infláció következtében nagyon megnehezedett. A fenti okok eredményeként 1946 augusztusában a Szovjetunió 11 milliós szállításával szemben csak 3 millió dolláros magyar szállítás állott. A stabilizáció óta ezek a zavarok megszűntek. Így vált lehetségessé a magyar szállításoknak a felfokozása és árutartozásunknak a teljes mértékben való kiegyenlítése.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a magyar-szovjet árucsereforgalmi megállapodás Magyarországra nézve mind export- mind import-relációban igen nagy jelentőségű volt. De a tárgyilagos szemlélőnek azt is meg kell állapítania, hogy ez a szerződés nemcsak Magyarország részére volt előnyös, hanem meggyőződésünk, hogy az eredményt a Szovjetunió közgazdasága is jelentősnek könyvelheti el. Két különleges tételre kívánunk csak rámutatni itt. Az egyik az, hogy az idei szárazság- okozta rossz termés mellett, a magyar tengerinek, babnak és lucernának az exportja a Szovjetunió részére nagyjelentőségű volt. A másik jelentős tételt a pamutkészáru jelentette. A szerződés folyamán szovjet részről több ízben felhívták az illetékes magyar tényezők figyelmét ennek a cikknek fontosságára.

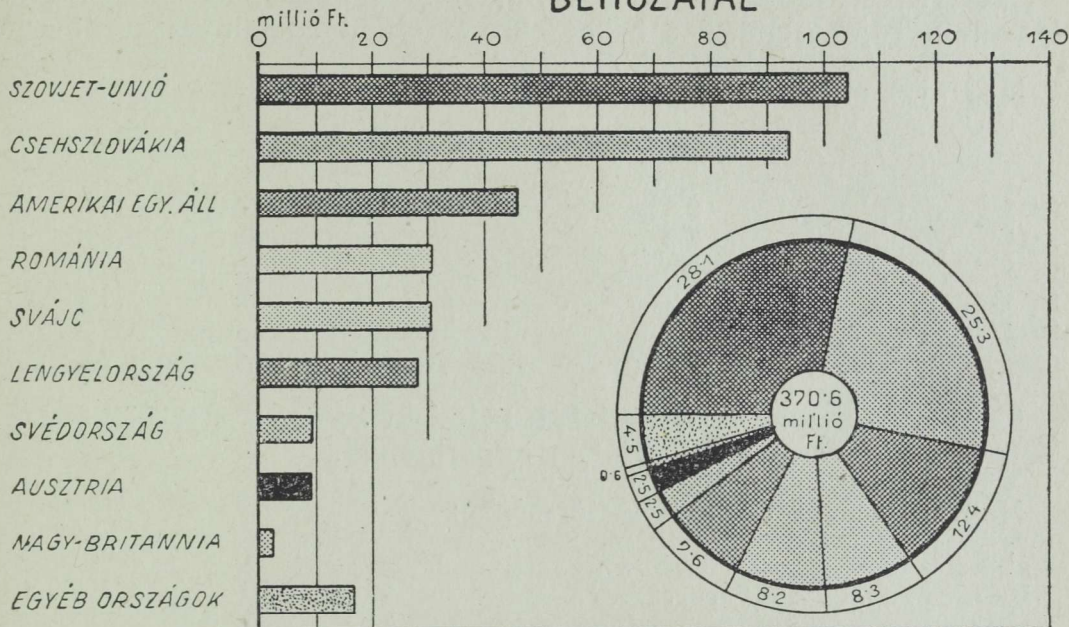
Az árucsereforgalmi egyezmény tehát a fenti időszakban valóban egyformán szolgálta mindkét országnak az érdekét és alkalmazkodott a két országban fennállott gazdasági szükségszerűségekhez.

Véleményem szerint az 1945 augusztusában megkötött árucsereforgalmi egyezmény ennek ellenére is csak részben nyújthat alapot a jövő lehetőségeinek kifürkészésére. Az előbbieken állandóan hangsúlyozni kívántam azokat a különleges szempontokat, amelyek ezt a szerződést létrehozták. A jövő — meggyőződésem szerint — több ilyen körülményen változtat majd. Így elsősorban a jóvátételi kötelezettségeknek az alakulását tekinthetjük változott tényezőnek. Az 1945 augusztusában megkötött árucsereforgalmi egyezmény főleg mezőgazdasági és könnyűipari vonalon mozgott, reméljük, hogy az idén megkötendő árucsereforgalmi egyezmény — a felszabadított jóvátételi kapacitás következtében — Magyarország többi iparának is piacot biztosít majd a Szovjetunióban. Elsősorban a vasiparra, továbbá a gép- és az elektromosiparokra gondolunk itt. A jövő szerződéseinek a Szovjetunió új ötéves- és Magyarország hároméves tervét össz-

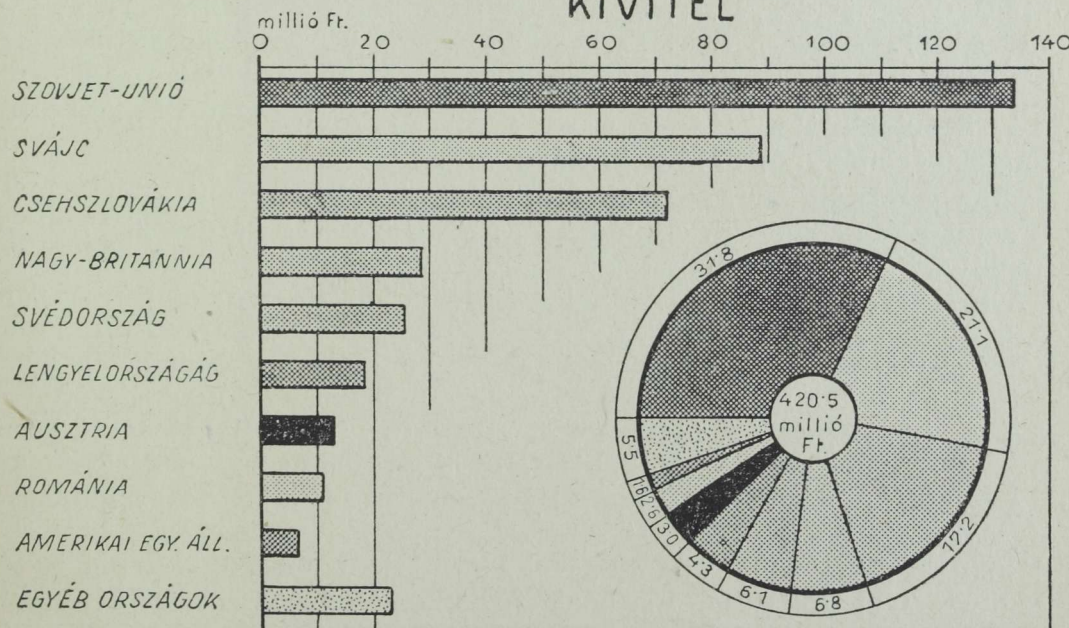


## MAGYARORSZÁG KÜLKERESKEDELMI FORGALMA A FONTOSABB ORSZÁGOK SZERINT 1946-BAN

### BEHOZATAL



### KIVITEL



hangba kell hozniok. Mint ismeretes, különösképen kedvez ez a körülmény a magyar könnyűipari cikkek kivitelének, mert a Szovjetunió 5 éves ter- vének a súlypontja még mindig a nehéziparon van. Valószínű az is, hogy mezőgazdasági exportunk a Szovjetunió felé csökken. Ott is nőtt a bevetett területnek a nagysága, helyreállították a háborús károkat és remélhető, hogy a terméseredmények is jobbak lesznek, mint 1946-ban.

A jövő tehát erősödő magyar ipari exportot tesz lehetővé és ezzel is kihangsúlyozza azt a megváltozott gazdasági helyzetet, amelybe Magyarország a hatalmi változások következtében jutott. Itt kell ugyanis rámutatnunk a Szovjetunió szomszédsága és Németország szomszédsága közötti különbségre. Magyarország az elmúlt időkben Németországnak mondhatnók a gyarmata volt, mert hiszen főleg mezőgazdasági cikket exportált és ipari készárut importált. A Szovjetunióval szemben már egészen más a helyzetünk. Tájékoztatásul a békeévekre átvett adatainkat közölhetjük.

#### Magyarország behozatala Németországból:

Év	Fogyasztási cikkek	Ipari nyersanyagok és félkészárut	Ipari készárut	Tüzelőanyag
1933	9.3%	54.6%	34.6%	1.5%
1934	8.2	48.7	37.3	5.8
1935	5.6	45.9	39.9	8.6
1936	5.2	40.7	46.2	7.9
1937	5.4	37.3	49.6	7.7
1938	5.2	34.—	53.6	7.2

Ezzel szemben a Szovjetunióból 1946-ban nyersanyagot 83, félgyártmányt 11 és készárut 6 százalékban importáltunk.

#### Magyarország kivitele Németországba:

Év	Mezőgazdaság	Ipar	Bányászat
1933	80.3%	18.3%	1.4%
1934	85.9	12.6	1.5
1935	84.—	12.9	3.1
1936	78.8	18.2	3.8
1937	72.9	22.3	4.8
1938	81.1	15.1	3.8

A Szovjetunióba 1946-ban exportált áruknak 12%-a nyersanyag, 5%-a félgyártmány és 81%-a készárú volt.

Ha a jövőben a Szovjetunió felé irányuló ipari exportunk megnő, akkor ezek a számok még inkább eltolódnak és Magyarország gazdasági jövőjének perspektívája még jobban kidomborodik majd.

A magyar-szovjet kereskedelmi kapcsolatoknak a szovjet piac szilárdsága is fontos szempontja még. A Szovjetunió szocialista termelési rendszere nincs kitéve a kapitalista országok gazdasági válságainak. Ha a magyar ipari termékek megkedveltették magukat a Szovjetunióban, akkor olyan biztos piacra találnak itt, amely az — elsősorban áruehelyezés terén jelentkező — elkövetkezendő gazdasági válságban a magyar termelést fölveszi majd.

A szovjet-magyar kereskedelmi kapcsolatok jövője tehát a magyar gazdasági életnek igen nagy lehetőségeket nyújt. Nem akarunk itt a tárgyalásoknak elébe vágni, de túlzás nélkül leszögezhetjük, hogy Magyarország nyersanyagellátása, iparának foglalkoztatottsága és a hároméves tervnek a keresztülvitele nem kis mértékben attól függ majd, hogy a magyar külkereskedelmi politikának mennyire sikerül a Szovjetunió és Magyarország közötti kereskedelmi kapcsolatokat elmélyítenie. Az első év — főleg a stabilizáció óta — jó benyomást kelthetett a Szovjetunióban. Magyarország megmutatta, hogy kötelezettségeinek eleget tud tenni és méltó az első év folyamán is élvezett bizalomra, amikor is a Szovjetunió tulajdonképpen tízmilliós áruhitelt adott egy félévre Magyarországnak.

A szerződés teljesítésének jóleső és biztató tudatával nézünk a jövő elé és reméljük, hogy az új szerződés keretein belül reális alapokra fektethetjük mindazt, amit a fentiekben kifejtettem.

# A magyar — szovjet kereskedelmi kapcsolatok és a magyar pamutfeldolgozóipar

Írta: BUDAY-GOLDBERGER ANTAL

**A** FELSZABADULÁS a magyar textilipart teljesen kifosztott állapotban találta. Akkori helyzetét nem kell külön ismertetnünk, mivel a textilipari üzemek állapota semmiben sem különbözött más könnyűipari üzemekétől. Ami nyersanyagban, gépi felszerelésben, segédanyagokban, festékekben stb. elmozdítható volt, azt a fasiszta hordák elhurcolták. Rengeteg üzemünket fölégették, az ostrom pedig a budapesti és a vidéki textilipari gyártelepeket erősen megviselte, sőt egyes gyárak teljesen kiégtek.

1945 nyarán a textilipar megbízottját a Szovjetunióba hívták, hogy ott bérmunka vállalásáról tárgyaljon. Az ipar ekkor úgyszólván üzemek kívül volt, ahol folyt némi munka, ott is csak az itt-ott föllelhető nyersanyagraktárak utolsó maradványainak feldolgozására szorítkozhattak. Szemléltetőbb volna, ha a textilipar akkori helyzetéről beszédes számszerű adatokkal szolgálhatnánk, nem alakult ki azonban olyan egységes kép és annyira nem volt munkának nevezhető ez a tevékenység, hogy sem a textiliparban foglalkoztatott munkások számára vonatkozólag, sem arról, hogy milyen volt a mennyiségi termelés, nem állnak adatok a rendelkezésünkre. A textilipar tevékenységét 1946 márciusáig a legteltjesebb zűrzavar és főleg a stagnáció jellemezte.

A textilipar megbízottja Moszkvában bérmunka-konstrukcióról tárgyalt az illetékes szovjet hatóságokkal. Nem kis meglepetés volt a pamutfeldolgozóipar dolgozói számára az a hír, hogy Moszkvában a magyarokkal tárgyaló szovjet bizottság 30 millió kilogramm gyapot feldolgozásába kívánja bevonni az ájult állapotában bizalmat egyáltalán nem kelthető magyar textilipart.

Ilyen nagy pamutmennyiségnek a feldolgozása a békeidők textiliparát is nehéz feladat elé állította volna, pedig békében körülbelül 350.000 intakt fonóorsó, jól felszerelt szövőgépek, továbbá a segédanyagok, festékek stb. korlátlan beszerzési lehetősége állott az ipar rendelkezésére.

Ezzel szemben a bombasérülések, a fasiszták garázdálkodása és a jóvátételei kötelezettségeink teljesítése következtében azokban az időkben számbavehető sem volt még, hogy milyen fonókapacitással számolhat a pamutfeldolgozóipar, amely ma a fokozatos fejlődés eredményeképpen még mindig 250.000 orsóval rendelkezik csak. Nagy, ezer szövőgépes szövőüzemek (Győri Textilművek, Szombathelyi Magyar Pamutipar)

porráégték. Egyes fonóüzemek (Francia-Magyar Pamutipar) értékes gépei kiégtek és mindezekeken felül 1945—46 telén még a szénhiány is erősen érezte a hatását.

Az első pamutszállítmányok 1945 végén érkeztek, de azoknak jelentős mértékben való munkabavétele csak 1946 márciusától volt lehetséges. Az 1946 márciusától az elmúlt év végéig eltelt idő a magyar textilipar hőskorának tekintendő. Az együttműködésnek, amelyet az ipar dolgozói — munkások és értelmiségiek egyaránt — a hatóságokkal karöltve kifejtettek, meg is volt az eredménye. A szerződésben lefektetett 30 millió kg. pamutból 1946-ban körülbelül 13 millió kilogramm érkezett az országba. Ennek ellentételeként az iparnak körülbelül 27 millió méter szövöttáru és körülbelül 610.000 kilogramm pamutfonalat kellett a Szovjetunióba exportálnia. A szerződés pontos rész-szállítási határidőket írt elő és a minőségi előírások is komoly igényeket támasztottak. *Büszke lehet az ipar hogy a szállítási határidő minden egyes előírásának pontosan megfelelt, de még büszkébben állíthatjuk, hogy szovjet részről — a rendkívül szigorú minőségi előírások ellenére — egyetlenegy esetben sem érkezett reklamáció.*

Nagy problémát jelentett az ipar számára a festékbeszerzés, mivel Svájc, az egyetlen európai festékbeszerzési forrás, túl van terhelve megrendelésekkel. Gyakran állt elő az a helyzet, hogy deszortirozott festék-raktárainkból kellett volna a fix-megrendelésű szovjet-mintákat legyártani. Ezen a téren minden esetben nagy megértéssel találkoztunk a szovjet részről szerződő „Exportljon“ moszkvai kereskedelmi társaság budapesti megbízottainál, akik — a nehézségeket áthidalandó — esetleges mintaváltoztatásoktól sem zárkóztak el.

A szovjet szerződés a maga szigorú előírásaival — mondhatnók — kényszerítette az ipart a gyors újjáépítésre, a talpraállásra. Az előírás szerint exportálnunk kellett:

1946 június 30-ig	8,000.000 métert
szeptember 30-ig további	8,000.000 métert
december 31-ig további	10,500.000 métert
	és 600.000 kg. fonalat.

Ennek megfelelően ténylegesen exportra került:

1946 március	461.600 méter
április	793.700 „
május	2,113.200 „
június	4,688.500 „
július	1,458.400 „
augusztus	2,332.900 „
szeptember	3,989.800 „
október	3,239.000 „
november	4,168.300 „
december	3,381.900 „

összesen: 26,627.300 méter

Az export-fonalszállítások havonkénti részletezése:

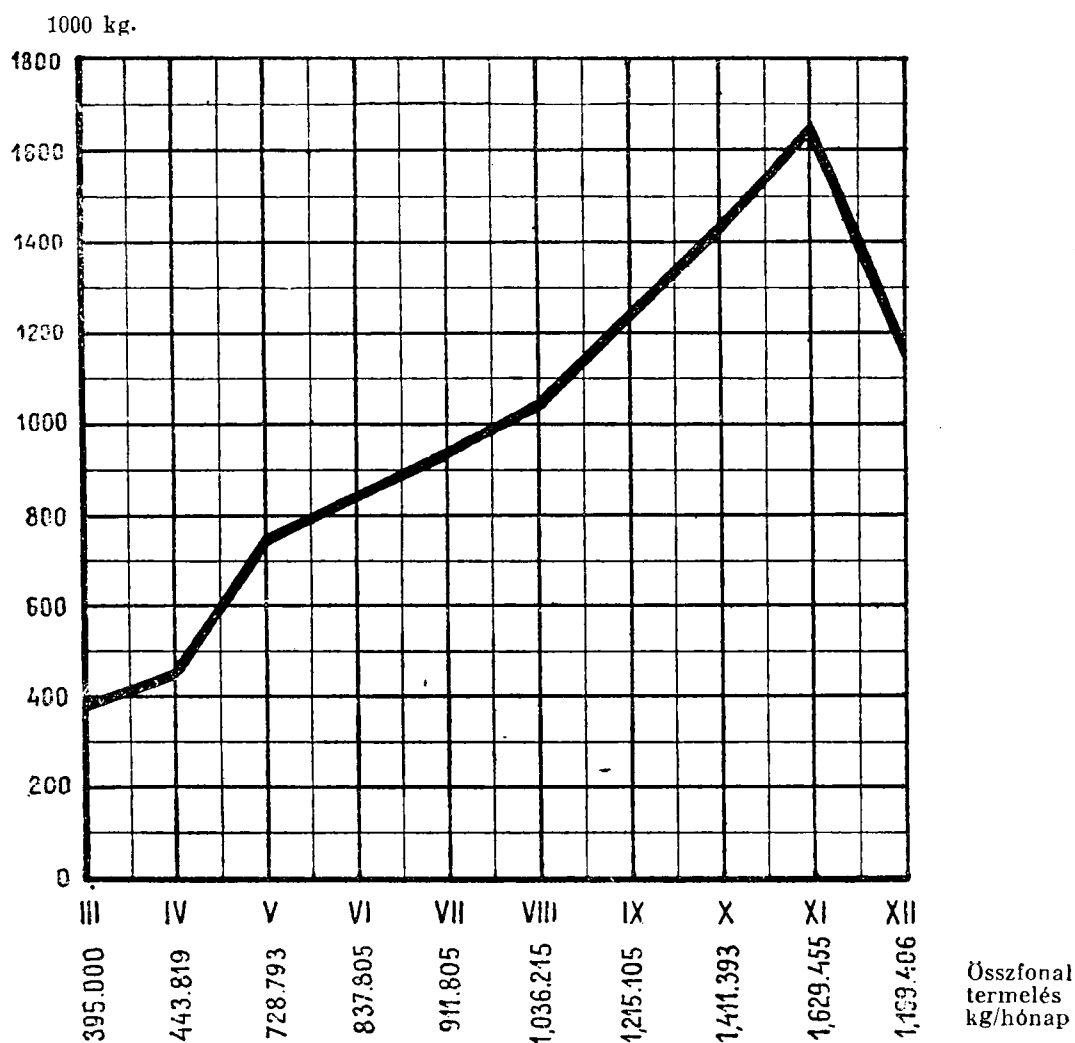
1946 október	300.200 kg
november	192.900 „
december	117.000 „

összesen: 610.100 kg

A fonóipar állandóan növekedő termelésének nagyrésze szovjet exportra került és éppen a növekvő fonódai termelés eredménye, hogy a szovjet exportokhoz igényelt fonalmennyiségek állandó növekedése mellett a belföldi piac ellátásában visszaesés nem mutatkozott. 1946 július és augusztus hónapjaiban az ipar a szovjet exportárúkból 755.000 m szövöttárút bocsátott az állam rendelkezésére a forint stabilizációja érdekében. Ennek az árumennyiségnek az anyagi ellenértékét egy későbbi időpontban — a szovjet áruszállítások béreivel — számolták el.

A pamutfeldolgozóipar termelésére vonatkozólag a fonódák össztermelését ábrázoló alábbi grafikonunk ad szemléltető képet.

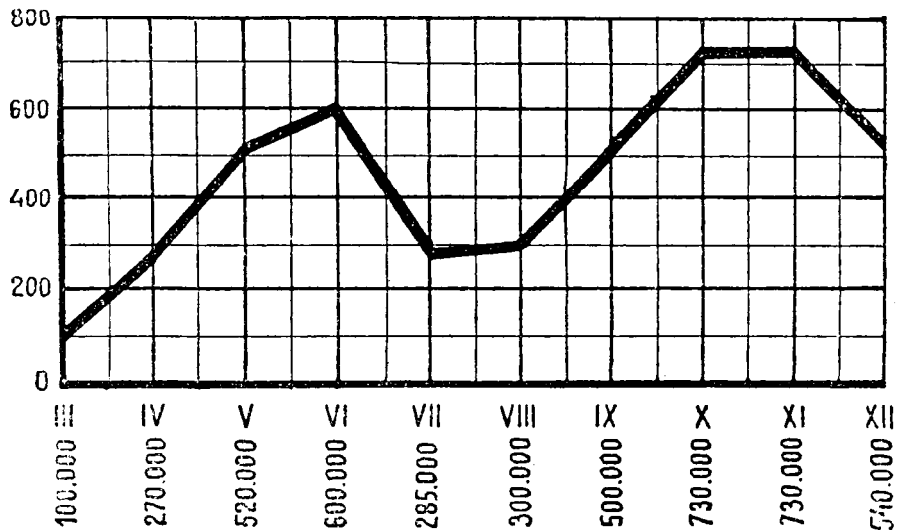
Fonalössztermelés 1946



December hónapban a fonódai termelés csökkent. A december hónapra eső ünnepek következtében ugyanis a termelésben kiesések mutatkoztak, a szovjet import-pamutmennyiség pedig éppen az erős fonódai fölfeljődés következtében már novemberben nagyrészt feldolgozásra került, decemberre tehát egyes fonódáknál a termelést — pamuthiány miatt — csökkenteni kellett.

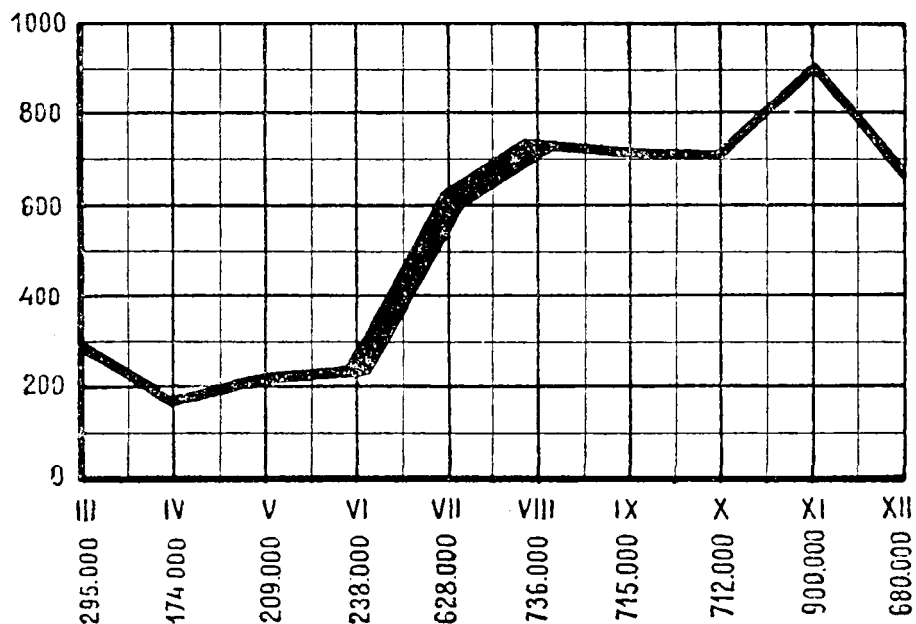
Második grafikonunk a szovjet bér munkához szükségelt fonalmennyiségeket ábrázolja.

*Fonaltermelés orosz bér munkára 1946*



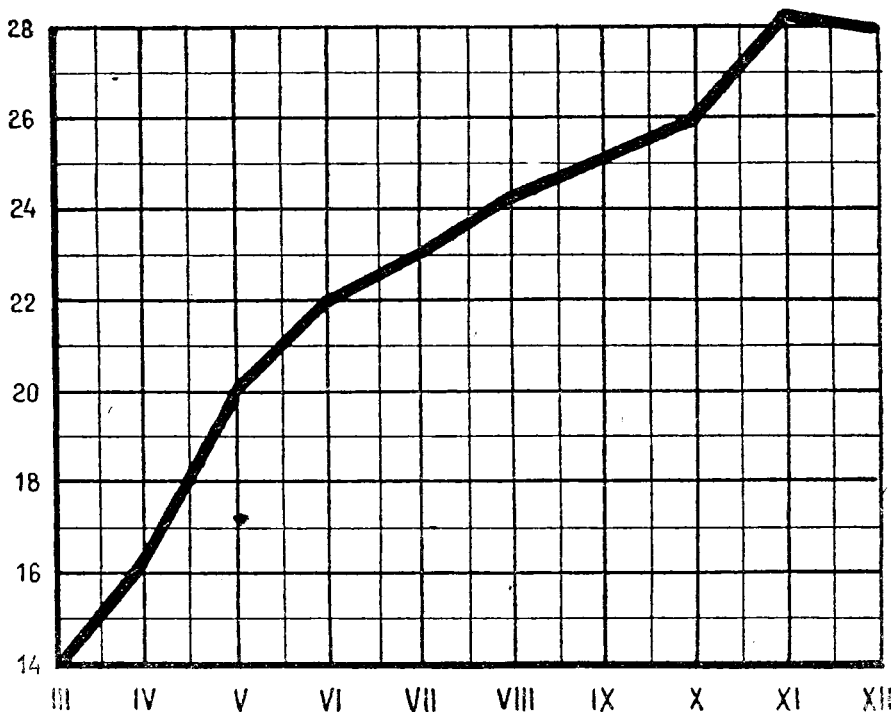
Harmadik grafikonunk az 1946-ban havonta a belföldi piac rendelkezésére állott fonalmennyiségre vonatkozólag ad áttekinthető képet. Ennél a grafikonnál a stabilizáció kezdő hónapjainak a fonalmennyiségeit vastagítva jelöltük. Az emelkedés szembetűnő.

*Fonaltermelés belföldi piacra 1946*



Az itt következő grafikon a pamutfeldolgozóipar munkáslétszámának emelkedését szemlélteti:

Ezer fő



A magyar-szovjet kereskedelmi kapcsolatok jövőjének szempontjából az 1945. évi szerződés alapján lebonyolított gyapot-, illetve pamutszövet-szállításoknak fölbecsülhetetlen a jelentőségük. A magyar pamutipar piacot teremtett a hatalmas Szovjetúnióban a magyar pamutfeldolgozógyárak termékei, elsősorban a jóminőségű magyar pamutszövetek számára. Ezenkívül a magyar közönségnek is alkalma nyílt arra, hogy megismerje a szovjet gyapotból készült kiváló minőségű pamutárúkat. Az 1946. év végéig a Szovjetúnióból importált 13 millió kilogramm gyapotból a szerződés értelmében csak ötmillió kilogrammnak megfelelő készárút szállítottak ki a Szovjetúnióba és mintegy nyolcmillió kilogramm gyapot a belföldi fogyasztás céljait szolgálta. A háború befejezése és 1947 tavasza között a magyar gyárakban gyártott és a belföldi kereskedelemben megjelent pamutárú majdnem kizárólag szovjet gyapotból készült. A magyar stabilizációt pszichológiailag is, az áruellátás szempontjából is, nagymértékben támogatta az a körülmény, hogy a közönség megfizethető áron juthatott igen jó minőségű textiliákhoz. Mindezért a szovjet gyapotbehozatalnak és a Szovjetúnióba irányuló magyar pamutszövetkivitelnek a magyar gazdasági élet jelene és jövője szempontjából rendkívül nagy jelentősége van.

Végső konkluzióként elmondhatjuk, hogy a szovjet pamutbér munka a pamutfeldolgozóiparnak föl nem mérhető mértékben szolgált a javára. A szerződés teljesítése közben fölmerültek ugyan nehézségek, de külön ki kell emelnünk a döntő jelentőségét annak, hogy amikor még sem hazánknak, sem hazánk textiliparának külföldön hitele nem volt, akkor a Szovjetúnió segítőként állt a magyar textilipar mellé és lehetőséget nyújtott a romokból való újjáépüléséhez. Lehetővé tette, hogy a magyar textilipar ma a világpiacon mint exportképes tényező jelentkezhessék, anyagellátását a sajátmaga által kitermelt devizák útján biztosítsa, nem utolsósorban pedig azt, hogy gépi berendezései kijavíthatók, fölfrissíthetők legyenek.

# Feleletek a Szovjetúnió gazdasági életére vonatkozó kérdésekre

Dr. Hans *Brems*, a koppenhágai egyetem tanára kérdéseket intézett a VOKSz (Külföldi Kulturális Kapcsolatokat Ápoló Társaság) gazdasági szakosztályához. Az itt ismertetett kérdésekre a szakosztály elnöke, *Sz. J. Sztumilin*, a Tudományos Akadémia tagja a következő válaszokat adta:

**1. — Ki állapítja meg az iparcikkek árát a Szovjetúnióban?**

— A Szovjetúnióban az iparcikkeknek az eladási árát az Állami Tervhivatal (Goszplán) egyik osztálya állapítja meg, az illetékes minisztérium (pl. a gépipari minisztérium) által benyújtott kalkuláció alapján.

**2. — Milyen tényezők alapján állapítják meg az árakat?**

— Az árak a termelés összes költségeit magukban foglalják, megállapításuknál számításba veszik a nyersanyagot, az amortizációt, a munkabért és a szükséges tartalékolást is. A valamennyi gyárra egyöntetűen érvényes ár mellett az egyik gyárnál veszteség mutatkozik, a másikon pedig nyereség. Éppen azért a tartalékolás nem jelent minden gyárnál azonos arányú nyereséget. A Szovjetúnióban minden gyár egy gazdái: a népé, csak az a fontos tehát, hogy a terv által előírt tartalékolást — az egész iparág keretén belül — az egész nemzetgazdaság számára biztosítsák.

**3. — Hogyan állapítható meg a költség iparágak szerint?**

— A költségeket minden egyes gyárban a könyvek alapján állapítják meg. A könyvelési adatokat minden hónapban benyújtják az adott iparág központi trösztjébe, mely egész sor azonos vállalatot egyesít magában. Innen elkerülnek a minisztériumnak az illetékes osztályához, amely a trösztöket egyesíti magában.

**4. — Hogyan fizetik a vállalati igazgatókat?**

— A normális munkáért az igazgató a hivatali beosztásának megfelelő, meghatározott havi fizetést kap. A terven felüli teljesítményekért, különösen a költségmegtakarításért, az igazgatóság az elért megtakarítással arányos kiegészítő prémiumban részesül. A selejt és a veszteség ezt a megtakarítást természetesen csökkenti és így a sikertelen gyártási folyamat vezetőinek egyidejűleg szinte pénzbüntetést is jelentenek. Az áru minőségét az átvevő vállalatok ellenőrzik. Az átlag alatti minőséget vagy teljesen kiselejtezik, vagy alacsonyabb árat fizetnek érte, mint amennyit a standard áruért fizetniük kellett volna. Az esetleges vitát állami döntőbíróság dönti el. Olyan értelemben vett konkurrencia, hogy egyes vállalatok csökkentik az árakat, nem valósítható meg, mert az ármegállapítás nem tőlük függ. Igen elterjedt azonban a vállalatoknak olyan versenye, amelyben a terv előírásával szemben emelik a minőséget, vagy olcsóbbá teszik a gyártást.

**5. — Vannak-e a Szovjetúnióban „védjegyzett áruk” és adnak-e ki szabadalmakat találmányokra? Mivel ösztönzik a munkát?**

— A Szovjetúnióban a legjobb gyárak „védjegyzett áru” igen népszerűek és nagy mértékben hozzájárulnak a gyárak jó hírnevéhez. Szabadalmak is vannak. A találmányokat azonban nem tartják titokban, minden gyár felhasználhatja azokat, de a feltaláló is megkapja a megállapított honoráriumát.

A különböző kvalifikációjú munkásokat eltérően díjazták. A mérnököknek és a legjobb munkásoknak a teljesítményeit jobban fizetik. Száz-ezer számra küldenek be a munkások a termelés megjavítására irányuló javaslatokat, ezek megvalósítása sokszáz millió rubel megtakarítást jelent.



# Kárpátukrajna vízierői és a magyar energiagazdálkodás

Írta: KÁRÁSZ ARTUR

**M**AGYARORSZÁG legnagyobbbrészt síkságnak tekinthető területen fekszik, amelyet a miocén korban édesvízi tavak borítottak. E tavakból alakult a levantei beltenger, amely később, amikor a tőle délre fekvő Szörényi hegységet áttörte, lejjebb vonult és vonulása közben létrehozta a Duna mai medrét.

Tengerfenékről van tehát szó, amely csekély magasságban van a tenger színe felett és ennekfolytán a területén keletkezett folyók esése rendkívül csekély. (Európában az orosz folyók után a magyar folyóknak az esése a legcsekélyebb. Ez hajózási szempontból előnyös, előnytelen viszont mind energiagazdálkodási, mind pedig árvízvédelmi szempontból.)

Ez a tanulmány elsősorban az energiagazdálkodás problémájával kíván foglalkozni, még pedig főként külkereskedelem-politikai szempontból. Előjáróban a következőket kell megjegyeznünk:

Magyarország Európa egyik legsűrűbben lakott része, jelenlegi gazdasági strukturájával gazdasági erőit optimálisan nem fejtheti ki. Átlagos népsűrűsége 1937-ben 1 km<sup>2</sup>-re 97 lakos volt, tehát a nagymértékben iparosított nyugati államokéval vetekedett. (Jellemző, hogy pld. a magas gazdasági kultúrával rendelkező Franciaországban 1937-ben 1 km<sup>2</sup>-en 76 lakos élt csak.)

Még inkább meggondolásra késztetnek Közép- és Kelet-Magyarország mezőgazdasági lakosságának a sűrűségére vonatkozó adatok, ahol is 1920 óta a lakosság lélekszámának és a termő területek kiterjedésének a viszony-száma (vagyis az 1 km<sup>2</sup> mezőgazdaságilag megművelt területre eső lélekszám) 106-ról 128.6-ra, 1946-ban pedig 143.7-re emelkedett.\*

A sűrűn lakott magyar terület hőenergiaforrásokban nem bővelkedik, vízienergiaforrásunk pedig alig van. Szénnel rendelkezünk ugyan, de a szénnek hőenergiaforrásként való felhasználása a technika mai állása mellett rendszerint igen pazarló eljárás, tehát elvben a minimumra volna korlátozandó. Magyarország energiaellátási helyzetén az utóbbi években kifejlődött ásványolajtermelés némileg javított. Az ásványolaj egyrészt egyik legfontosabb kiviteli termékünké vált, másrészt pedig a kitermelt

\* A Magyar Földművelésügyi Minisztérium adata.

szénmennyiség képviselte energiamennyiségnek mintegy 10—15%-kal való növelését jelenti.

Mindez azonban az ország aránylag fejlett ipari és magas nívóra fejlesztendő mezőgazdasági energiaszükségletének a kielégítésére távolról sem elegendő. Ezért belföldi lehetőségeink fejlesztésén kívül energia importálására is gondolnunk kell. Fölvetődik tehát az a kérdés, hogy az országnak szükséges energiát milyen formában és honnan vásároljuk?

Ásványolajbehozatal természetszerűen nem jöhet szóba. Szénbehozatal? Bizonyos magasabb kalóriaértékű szenet amúgy is kénytelenek leszünk behozni, elektromos energiatermelés céljából való szénbehozatal azonban, a szénszállítás nehézségei mellett, az egész Európában valószínűleg még hosszú ideig fennálló szénszűke miatt sem látszik előnyösnek. Egyenest járhatatlan ez a megoldás, ha figyelembe vesszük, hogy a magyar Alföldet három részről is hegyek határolják és az azokról lefelé tartó folyók elsőrendű vízienergiatermelő tényezőkként vehetők számításba.

Energiaszükségletünket tehát vízienergiából nyert villamosenergiával kell fedeznünk és azt — saját vízienergiánk kevés lévén — a környező államok valamelyikéből kell beszereznünk.

Elektromos energia-eladóként három ország jöhet számításba: a Szovjetúnió, Ausztria és Csehszlovákia.

Az utóbb említett két ország az általa termelt elektromos energiát legnagyobb részét saját szükségletére használja fel — vagy mint azt a legutóbbi, Csehszlovákia és Ausztria között kötött energia-csereegyezmény mutatja, legfőljebb energiakompenzációban hajlandó exportálni.\*

Külkereskedelmi szempontból sem látunk sok lehetőséget arra, hogy akár Csehszlovákiától, akár Ausztriától elektromos energiát vásároljunk, mert az említett két ország és Magyarország között lebonyolódó áruforgalomnak a lehetőségei belátható időn belül nem lesznek olyan nagyok, hogy azokba számottevő energiamennyiséget is be tudjunk iktatni.

A legelőnyösebb megoldás tehát a villamosenergiának a Szovjetúniótól való megvásárlása volna.

A rendelkezésünkre álló adatok szerint Kárpátukrajna saját energiaszükséglete mostanáig meglehetősen csekélyre volt tehető (egyetlen ismert energiaszükséglete a kárpátukrajnai falepárló üzemekkel kapcsolatos); a kárpátukrajnai mezőgazdasági termelés energiaszükséglete könnyen fedezhető, a fakitermeléshez pedig villamosenergia nem szükséges. Elméletileg elképzelhető még, hogy a jövőben a kárpátukrajnai sóelőfordulást ott helyben szódagyártásra használják fel, amihez igen nagy villamos energiára volna szükség. Ha tehát az energiatelepek Kárpátukrajnában megépülnek, úgy azok termelése energiaszegény vidékek táplálására szolgál majd: a Szovjetúnió vagy saját távolabbi területére fogja szállítani, ami — tekintettel arra, hogy túl nagy távolságról és aránylag magas hegyeken át való szállításról volna szó — túldrága megoldás volna, vagy pedig Magyarország jelentkezik vevőnek arra.

A szállítási és a kereskedelmi érvek az utóbbi megoldás mellett szólnak.

\* Az osztrák vízienergiáért az új megállapodás értelmében Csehszlovákia szenet szállít.



tuk, hogy ennek a területnek a mezőgazdasági termőterülethez viszonyított népsűrűsége rendkívüli módon megnőtt. A jelenleg kidolgozás alatt álló hároméves gazdasági terv feladata annak a megállapítása, hogy a magas népsűrűségű területek mezőgazdasága milyen módon változtatható belterjessé. Nem tartozik ugyan ennek a tanulmánynak a keretébe, de rá kell mutatnunk arra, hogy a rendkívül csapadékszegény kelet- és közép-magyarországi területek mezőgazdaságának belterjessé tétele öntözés nélkül nem lehetséges.\* E területek öntözése pedig a kárpátukrajnai tároló medencéknek a függvénye.

A munkálatok megkezdése előtt meg kell állapítani tehát, hogy

1. az energiafogyasztó területek belterjes gazdálkodás mellett milyen népességet tudnak eltartani,
2. a talajviszonyok — és az ott lakók agrárpolitikai beállítottsága — milyen termelést tesznek majd lehetővé a jövőben, és
3. ennek alapján hány éven belül van kilátás arra, hogy az első lépés: a világítási áramnak a bevezetése után ez az új energiaforrás ipari célokat szolgáljon.

Az utolsó és a legsúlyosabb probléma külkereskedelmi vonatkozású. Amilyen arányban nő a Kárpátukrajnától vásárolt villamosenergia mennyisége, olyan mértékben kell kereskedelempolitikai ellentételről gondoskodnunk. A magyar iparnak ezen a vonalon — mint általában a magyar-szovjet forgalomban — óriási lehetőségei kínálóznak: a szovjet piac a magyar iparcikkeknek korlátlan fogyasztója lehet, különösen akkor, ha a magyar ipar által felhasználandó elektromos energia ára a világpiacon is versenyképesé tesz bennünket. Kárpátukrajnára a múltban is szállítottunk magyar termékeket, de energiavásárlásaink ellentételeit Kárpátukrajna fogyasztása egyedül nem képezheti és nem is kell képeznie, mert azok beépülnek az általános magyar-szovjet forgalomba. Az energiakeretben akadhat egy új külkereskedelmi tételünk: a magyar hőenergiatelepek kivitele. A vízierőművek télen nem mindig akcióképesek, gondoljunk csak a jégzajlás idejére. Ezekben az átmeneti periódusokban a hőenergiatelepeknek kell működésbe lépniök. Hőenergia telepeket, már a szénnek a szállítási költségei miatt sem érdemes építeni Kárpátukrajnában, azok a magyarországi barnaszén- és lignit lelőhelyeken épülnének és legalább részben ellentételét képeznék a kárpátukrajnai vízienergiából nyert elektromos áramszállításoknak. Ez, amint mondtuk, újabb kiviteli cikkünk volna, de a magyar részről történő energiavásárlásokat távolról sem fedezné. E vásárlásokat — és az azokat megelőző építési programot — egy nagyvonalú, hosszú évekre, sőt évtizedekre nyúló hitelkonstrukcióba kellene beépíteni. Ennek törlesztése a Szovjetúnióba irányuló szállítások útján lenne biztosítható.

A fentieket egybevetve megállapíthatjuk, hogy a Kárpátukrajnában termelt energia Magyarországon elsőrendűen felhasználható. A terv rögtöni megvalósulására nehezen számíthatunk, mert a telepek és a részletesen nem is tárgyalt távvezetékek megépítése olyan óriási összegeket emészt fel, amelyeket Magyarország a saját nemzeti jövedelméből a következő években nem tud majd kifizetni. Ennek ellenére rendkívül fontosnak tartanók, ha a terveket minden szempontból kidolgoznák és megállapítanák azt a fontossági sorrendet, amelyben a terv megvalósítására sor kerül majd.

\* A Szolnokon 1780 óta működő meteorológiai megfigyelőállomás 72 évre visszamenő adatai szerint a kapásnövények természetese szempontjából az évek 68%-ában, a vizigényesebb takarmányfélések szempontjából pedig 90%-ában volt kevesebb a csapadék, mint amennyire a magyar alföldi viszonyok mellett szükség lett volna.

# A szovjet tervgazdálkodás a negyedik ötéves terv első éveiben

Írta: SALUSINSZKI ISTVÁN

**A**Z 1946—1950. ÉVI, NEGYEDIK szovjet ötéves terv legfőbb feladatai a következők: 1. A Szovjetunió háborús károkat szenvedett vidékeinek az újjáépítése, 2. a szovjet ipar és mezőgazdaság háborúelőtti színvonalának a helyreállítása, majd 3. ennek a színvonalnak jelentékeny mértékben való túlhaladása.

Mit jelentenek ezek a feladatok?

1. A Szovjetunió nemzetgazdaságának háborús kára, a városi és a falusi lakosságnak okozott károk (1941. évi árakon számítva) 679 milliárd rubelre becsülhetők. Ez csaknem négyszer annyi, mint amennyi a szovjet budget-rendszerben a teljes nemzeti jövedelmet erősen megközelítő összes budget-bevétel volt a háború előtti utolsó évben. A háború során a Szovjetunióban 1710 város, kereken 70.000 község, 32.000 ipartelep, 100.000 kolhoz és szovhoz, 170.000 tanintézet, könyvtár, múzeum, kórház és templom teljesen vagy részben elpusztult. A leölt vagy elhajtott lábasjóság száma meghaladja a 70 milliót, az elpusztított vagy elhurcolt vasúti, folyami és tengeri szállítási eszközök száma megközelíti a félmilliót, a tönkretett vasúti vágányzatnak és műútaknak a hossza meghaladja a 150 ezer km.-t.

A negyedik szovjet ötéves terv ezeknek a hatalmas háborús károknak a helyreállítására vállalkozik.

2. A szovjet iparnak és mezőgazdaságnak a második világháború előtti színvonaláról és fejlettségi fokáról a legfontosabb cikkek termelését (millió tonnában) feltüntető következő táblázat ad szemléltető képet:

	1913	1940
nyersvas	4.2	15.0
acél	4.2	18.3
szén	29.0	166.0
ásványolaj	9.0	31.0
villamos energia (milliárd kwó)	1.9	48.3
gabona	80.1	118.8
nyersgyapot	0.74	2.7

A szovjet ipari termelés 1940-ben, a harmadik ötéves terv harmadik évében az 1928 évi, vagyis az első ötéves terv első évi ipari termelési szín-

vonalaának mintegy 6.5-szeresére emelkedett. A nemzeti jövedelem az 1913. évi 21.0 milliárd rubellel szemben 1940-ben elérte a 128.3 milliárd rubelt. (Mindkét esetben 1926/27. évi rubelben, tehát változatlan áralapon kifejezve.) A negyedik ötéves terv ezt a gazdasági színvonalat kívánja helyreállítani.

3. A háborúelőtti gazdasági színvonalnak a jelentékeny mértékben való túlhaladására irányuló törekvés a negyedik ötéves tervnek a következő adataival világítható meg:

	Mértékegység	1940	1950	Az 1950 év az 1940 év %-ában
A Szovjetunió nemzeti jövedelme	Milliárd rubel, 1926/27. évi áraikon	128.3	177	138
Ipari termelés összértéke	„	138.5	205.0	148
Mezőgazdasági termelés összértéke	„	23.2	29.5	127
Vasúti, vízi és autószállítás teherforgalma	milliárd t/km	483	657.5	136

A legfontosabb cikkek termelési előirányzata (millió tonnában) a következő:

	1950-re előirányzott termelés (millió tonna)	Az 1940. évvel szem- beni %-os emelkedés
Nyersvas	19.5	30
acél	25.4	39
szén	250.0	51
ásványolaj	35.4	14
villamos energia (milliárd kwó)	82.0	70
gabona	127.0	7.5
nyersgyapot	3.1	15
gépipar	—	100
traktorok	—	260
optikai és finom műszerek	—	700
cement	10.5	80

Az 1946—1950 évi negyedik szovjet ötéves tervnek az első két évben: 1946-ban és 1947-ben elért eredmények, illetve kitűzött feladatok mindig annak szem előtt tartásával vizsgálándók, hogy azok a fent vázolt célokat hozzák közelebb a megvalósuláshoz.

A *szovjet ipar* 1946-ban az erre az évre előírt termelési feladatokat túlnyomórésztben végrehajtotta. Egyes iparágakban a termelés az 1946. évre tervezettnél is magasabb színvonalra emelkedett. Így az új ötéves terv első évére előírt termelési feladatoknak 105—110%-ig tett eleget: a nehézipari gépgyártás, az olajipar, a nyugati vidékek szénipara (a keleti szénipar 97%-ig felelt meg a tervnek), a villamossági ipar, a cellulóze- és papíripar, a vegyipar, az építőanyagipar, valamint a hús- és tejtermékek ipara. 1946-ban a Szovjetunió iparának a polgári termelése az 1945. évi színvonalat 20%-al felülmulta. Ennek a teljesítménynek a jelentőségét az a körülmény fokozza, hogy a háború befejezése folytán szükségessé vált ipari átállítást 1946-ban hajtották végre. Az ellenséges megszállás alatt állott vidékek iparában 17.5 milliárd rubel értékű beruházást eszközöltek 1946-ban és ennek folytán az ipari termelés az 1945. évihez képest 28%-kal emelkedett ezeken a vidékeken. A háborús pusztulás azonban olyan nagy volt, hogy az ipari termelés még mindig nem érte el itt a háborúelőtti színvonalnak az 50%-át.

Az 1947. évi tervgazdálkodási feladatok összeállításánál az illetékes szovjet szervek az 1946 év tanulságaiból indultak ki. Ezen az alapon

az ipari termelés terén mindenekelőtt azt állapították meg, hogy a nemzetgazdaságnak gyors fejlesztése érdekében elsősorban a szén- és olajtermelésnek, valamint a mezőgazdasági gépgyártásnak kell az 1946 évinél is jelentősebb emelkedést elérnie. 1947-ben fokozott szerep vár a fogyasztási cikkek gyártó könnyű- és textiliparra, amelynek termelése az 1946. évinél 27%-kal nagyobb lesz. A mennyiség fokozódásával párhuzamosan emelkedik 1947-ben a fogyasztási cikkek minősége és a választék is növekszik majd.

A szovjet ipari termelés főbb ágaiban a negyedik ötéves tervnek az első évében elért és a második évére előírt — a megelőző évhez viszonyított — növekedést a következő táblázat szemlélteti:

Ipari termelési ág	Az 1946 év az 1945 év %-ában	Az 1947 év az 1946 év %-ában
Nyersvas	112	121
Acél	109	119
Hengerelt vas	113	121
Réz	106	117
Ólom	119	132
Szén	110	116
Olaj	112	118
Elektromos energia	110	116
Vonali szolgálatra rendelt mozdonyok	30-szoros	288
Vonalj szolgálatra rendelt tehervagónok	29-szeres	208
Teherautók	138	155
Személyautók	126	416
Autobuszok	118	174
Vas- és fémipari felszerelés	140	166
Gőzturbinák	130	342
Elektromotorok 100 kw alatt	169	177
Elektromotorok 100 kw felett	138	136
Szövőszékek	32-szeres	567
Traktorok	172	287
Kombájnok (arató-cséplőgépek)	449	5.2-szeres
Traktor-ekék	175	270
Kalcinált szóda	109	158
Cement	185	171
Ablaküveg	165	142
Pamutszövet	117	142
Gyapjuszövet	130	130
Bőr cipő	128	142
Gummipipő	197	162
Harisnya- és zoknifélék	148	173
Húsfélék	118	117
Cukor	100	194
Növényi olaj	119	117

A mezőgazdasági termelést 1946-ban a Szovjetunió európai részén uralkodó száraz időjárás igen károsan befolyásolta. Az aszály koratavasszal (március végén) kezdődött Moldáviában, de hamarosan kiterjedt egész Ukrajnára is. Ilyen szárazságot a Szovjetunió területén 50 év óta nem észleltek. Az aszály 1946-ban nagyobb területet sújtott, mint 1921-ben, az egész termés és a piacra került gabona 1946-ban mégis meghaladta az 1921 évit. Különösen nagy aszálykárok érték a gabonaféléket, a napraforgót és a cukorrépát. Az 1947 évi terv növelni kívánja a mezőgazdasági termelést. Ennek érdekében a nagyobb hektáronkénti átlagtermést biztosító mezőgazdasági gépgyártásnak és a műtrágya-termelésnek a jelen-

tékeny mértékben való fokozására törekszik, az előző évi vetésterületet pedig 10 millió hektárral növeli. 1947-ben a szovjet mezőgazdaság több technikai eljárást is alkalmaz majd. A különböző rendszabályok eredményeként a hektáronkénti átlagtermésnek 26%-kal kell emelkednie. A terv az állattenyésztést is erősen fejleszteni kívánja: 1947 folyamán a lóállomány 11.9 millió, a szarvasmarhaállomány 52 millió, a juh- és kecskeállomány 84.7 millió, a sertésállomány pedig 13.4 millió darabra növekedik majd.

A közlekedés terén az 1946 év komoly fejlődést mutatott az 1945 évhez képest. 1946-ban a vasúti teherforgalom az 1945 évének a 113%-át, az utasforgalom pedig a 130%-át érte el. A polgári légiteherforgalom 1946-ban az 1945 évének a 118%-a, a polgári légi utasforgalom pedig annak 187%-a volt. Az autó-szállítási forgalom elérte az 1945 évi forgalomnak a 145%-át. 1947-re a terv a vasúti szállítás terén 11%-os, a folyami hajószállítás terén 25.5%-os, a tengeri hajószállítás terén pedig 7%-os emelkedést irányoz elő. Az autó-teherszállításban 23%-os, a polgári légi-szállításban pedig 1947-re 29%-os növekedést vettek tervbe. 1947-ben 23 ezer km műútnak a megjavítására és 2 ezer km vasúti sínnek kicserélésére kerül sor, továbbá 225 nagy és közép-nagyságú hidat állítanak majd helyre. Ugyancsak 1947-re tűzte ki a terv 480 km vasútvonalnak a villamosítását.

Az 1946 folyamán eszközölt *beruházások* az 1945 évi beruházásoknak (egybevehető árakon számítva) a 117%-át tették ki. 1946-ban mintegy 800 újonnan létesített vagy helyreállított állami vállalatot helyeztek üzembe és 6 millió négyzetméter lakhelyet építettek föl, illetve állítottak helyre. Az 1947. évben beruházásra fordított összegek — az előző évihez képest lényeges növekedést mutatva — elérik majd az 50 milliárd rubelt. Ebből az ellenséges megszállás alatt állott területeknek 20.5 milliárd jut. A beruházásokra szánt összeg a széniparban 6.3 milliárd, a nehéz-fémkohászatban 4.9 milliárd, az olajiparban 2.8 milliárd, a villamos erőműveknél 3 milliárd, a könnyű- és az élelmiszeriparban 3.3 milliárd, a vasúttal kapcsolatosan pedig 6 milliárd rubel. 1947 folyamán 13.8 millió négyzetméter területű lakóhelyet építenek föl, illetve állítanak helyre.

A *kiskereskedelmi áruforgalom* 1946-ban (egybevehető árakon) az előző évének a 130%-ára emelkedett. Az emelkedés lényegesen nagyobb volt az iparcikkekénél (85%), mint az élelmiszereknél (15%). A jegyrendszernek az 1946-ra tervezett leépítését az aszály és az ezzel kapcsolatos kedvezőtlen terméseredmények akadályozták, 1946 őszén azonban a jegyre adott élelmiszcikkek és a szabadpiaci árak közötti különbszetnek a csökkentése érdekében tett intézkedések, valamint a kis- és a középfizetésű munkások és tisztviselők fizetésének az emelése a jegyrendszer eltörlésének az útját is egyengeti. — 1947-re a terv 325 milliárd rubeles kiskereskedelmi áruforgalmat irányoz elő; ebből 251.6 milliárd jut az állami kereskedelemre, 17.5 milliárd a városi szövetkezeti kereskedelemre és 55.5 milliárd a falusi fogyasztási szövetkezetekre.

A Szovjetunió nemzetgazdaságában dolgozó *munkások és tisztviselők száma* 1946-ban 3 millió fővel gyarapodott. A háborús évek gyakorlatával szemben újra lehetővé vált a fizetéses szabadságoknak a rendszeres igénybevétele és megszűntek a tömeges túlórázások. 1947-ben a nemzetgazdaságban foglalkoztatott tisztviselők és munkások száma eléri majd a 31.6 milliót.

A szovjet gazdasági terv nagy súlyt helyez a *dolgozóknak minél magasabbfokú képzésére*. 1946-ban az elemi- és középiskolákban tanulók száma



az 1945. évhez képest 2.4 millió fővel emelkedett és az 1947/48. tanévben eléri majd a 31.3 milliót. A jövő tanévben a munkásifjúság iskoláiban 540 ezren, a falusi dolgozó ifjúságnak az iskoláiban pedig 545 ezren fognak tanulni. 1947-ben az egyetemek és a főiskolák 530 ezer új hallgatót vesznek föl és 320 ezer végzett hallgató hagyja el ezeket az intézményeket. A bölcsődéknek és az óvodáknak a befogadóképességét 2,100.000 főnyire növelik. 1947-ben jelentékenyen emelkedik majd a színházaknak és a moziknak, valamint a kórházaknak, szanatóriumoknak és üdülőotthonoknak a száma.

Ha a szovjet gazdasági tervezésnek a területi megoszlását vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy pl. az 1947. évre a terv a legnagyobb fokú termelési színvonal-emelkedést a Karél-Finn Szovjetköztársaságnál (162%) és a Litván Szovjetköztársaságnál (140%) irányozza elő, ugyanakkor pl. az Ukrán Szovjetköztársaságnál az emelkedés 120%-os. Ugyanígy, a három kis balti szovjetköztársaságban előirányzott beruházások összege 1947-ben 1 milliárd rubel felett jár és meghaladja pl. a lényegesen nagyobb területű Fehérorosz Szovjetköztársaság részére előirányzott beruházási összeget.

\*

Vizsgáljuk meg most, hogy az eddigi tapasztalatok alapján milyen új — illetve az előző ötéves terv gyakorlatához képest fokozottabb mértékben kidomborodó — szempontok jutnak érvényre a szovjet tervgazdálkodásban a negyedik ötéves terv végrehajtása során. A szovjet tervgazdálkodás az egymást követő ötéves terveknek a huszadik évében, 1947-ben, milyen választ ad azokra a kérdésekre, amelyekről az első ötéves terv közzététele óta sokan jobb ügyhöz méltó buzgalommal igyekeztek kimutatni, hogy azok a Szovjetúnió szocialista gazdasági rendszerében megválaszolhatatlanok?

A szovjet gazdasági rendszerben a termelőeszközök (föld, bányák, üzemek stb.) társadalmi tulajdonban vannak. Ennek következményeként a termelést nem egyes személyeknek (földbirtokosoknak, bányatulajdonosoknak, gyárosoknak), hanem a társadalom egészének az érdekei irányítják; a termelés eredménye ugyanígy nem egyes személyké, hanem az egész társadalom rendelkezik azzal. A Szovjetúnióban a társadalom a tervgazdálkodás keretein belül azoknak az egyéni érdekeknek a jelentős részét is mozgósítja, amelyek a termelőeszközök magántulajdona mellett a termelést annak eredménye reményében irányítják. A szovjet gazdasági rendszernek ebben a kérdésben az a kiindulópontja, hogy a termelésnek a mammut-üzemekben való centralizálódása és koncentrálódása idején azt a szerepet, amelyet a kapitalizmus korábbi szakaszában a termelésnek a megszervezése és fejlesztése terén a tőkés (a termelőeszközök tulajdonosai) játszottak, a kapitalista fejlődésnek mai fokán a tőkés által a maguk érdekében kihasznált munkások és értelmiségi dolgozók ( tisztviselők, mérnökök, alkalmazott igazgatók és üzemvezetők, feltalálók) töltik be. A szovjet tervgazdálkodás ezeknek a munkaerejét a termelés érdekében teljes mértékben felhasználja. A szovjet alkotmány 12. pontja biztosítja a dolgozókat arról, hogy mindenki az általa végzett munkának megfelelő javadalmazásban részesül. A minőségi, összetett munka javadalmazása ennek értelmében lényegesen nagyobb az egyszerű munkáénál. A Szovjetúnióban munkájuknak megfelelően igen jól megfizetik az értelmiségi és fizikai szakembereket, akiknek már csak ezért is érdekükben áll a szovjet tervgazdálkodás keretében rájuk háruló — kezdeményező, szervező vagy végrehajtó — munkának a minél jobban való elvégzése.

A magasabb javadalmazáson kívül azonban a szovjet gazdasági rendszernek az emberi kezdeményező és szervező erőknek a minél nagyobb teljesítményre való serkentésére más eszközök is állnak rendelkezésére. A szovjet gyárak és kolhozok dolgozói gyűléseiken, szakszervezetükön, tanácsaikon keresztül közvetlenül részt vesznek a termelés irányításában és így nemcsak egyeseknek, hanem széles rétegeknek a kezdeményező ereje, tapasztalatai és ötletei érvényesülhetnek. A szovjet dolgozók több okból is élnek ezzel a lehetőséggel. Ezek a kérdések szorosan összefüggnek a Szovjetúnióban az általános teljesítmény (akkord)-bérnek és a prémium-fizetési normáknak a megállapításával, és minden ezekkel kapcsolatos álláspont kialakításában való részvételt a dolgozók közvetlen érdekükként ismernek el. De a szovjetdolgozókat az a tudat is ösztönzi, hogy a Szovjetúnióban a munka terén kimagasló eredményeket elérő mérnököket, feltalálókat, tudósokat, üzem-szervezőket, munkásokat, szellemi és fizikai dolgozókat egyaránt általános tisztelet övezi, a közvélemény részéről minden alkalmat megragadó, őszinte, spontán ünneplésben; a sajtó részéről feltűnő helyen közölt, lelkes, képekkel tarkított cikkekben; az állam részéről pedig ünnepélyes keretek között átnyújtott kitüntetésekben megnyilvánuló megbecsülés kíséri. A szovjet emberekre mindez annál is inkább serkentő hatású, mert az előttük és körülöttük ismételtent jelentkező példák alapján joggal élnek abban a tudatban, hogy a saját munkájuk alapján való kiemelkedésnek az útja mindegyikük előtt nyitva áll.

A közoktatás fejlesztésével kapcsolatban a fentiekben ismertetett számok megmutatják, mennyire nagy súlyt helyez a szovjet tervgazdálkodás arra, hogy a lakosság legszélesebb rétegeit a tanultság minél magasabb színvonalára emelje. A szovjet napilapokban a hirdetés-rovat általában ismeretlen, a tanév kezdetét megelőző hetekben azonban a legkülönbözőbb szakiskolák hosszú hasábokon keresztül hirdetik intézeteiket. Akik a főiskolai tanulmányaikat eredményesen folytatják, azok tanulmányaik ideje alatt megélhetésüket biztosító rendszeres fizetésben részesülnek. Ezáltal mindenki számára — nemcsak elvben, hanem az anyagi alátámasztással biztosított gyakorlatban is — lehetőség nyílik arra, hogy jó szakemberré képezze ki magát és ennek segítségével egyrészt a társadalom, másrészt a maga anyagi és erkölcsi érdekeit szolgáló eredményeket érjen el.

A Szovjetúnióban a termelőeszközök társadalmasításával természetesen az egész gazdasági élet szerkezete teljesen megváltozott, nem szűnt meg azonban a termelésnek az önálló egységekben való megszervezettsége. A tőkés a maga termelőeszközeit vállalati egységbe foglalja össze és ennek keretén belül szervezi meg a termelést. Ez a szervezés nem terjed ki a termelés egészére és ez a körülmény ellentétekhez, ellenmondásokhoz, ismételtent kirobbanó válságokhoz vezet. A szovjet szocialista társadalom a maga termelőeszközeit vállalati egységekre bontja szét és ezeken belül ugyanúgy megszervezi a termelést. Ezek a vállalati egységek ugyanúgy a minél gazdaságosabb termelésre törekszenek, mert ezt nem a profit hajszolása, hanem a gazdasági tervnek a haszon előírására is kiterjedő szabályozása követeli meg tőlük. A vállalati haszon nem vándorol egyes tőkés zsebébe, hanem egy része a budgetnek adandó át, másik része a vállalat fejlesztésére fordítandó, a fennmaradó rész pedig jóléti intézmények kiterjesztésén és prémiumok kifizetésén keresztül a vállalat dolgozóinak a közvetlen előnyét szolgálja. A dolgozóknak ilymódon vállalatuk gazdasági működéséhez személyes érdekük is fűződik. Ezt az érzést a Szovjetúnióban mély gyökeret vert szocialista verseny szelleme még fo-

kozza. Baráti vetélkedésben sarkallja ez a vállalatokat a több és a gazdaságosabb termelésre.

Az egyént serkentő tényezőkön kívül a közösségben dogozók kollektívumára azért hathat a szocialista verseny is ösztönzőn, mert a szovjet-dolgozók a termelőeszközöket magukhoz közelállónak tekintik, miután azok nem a velük ellentétes érdekű tőkéseknek, hanem maguknak a dolgozóknak a tulajdonában, a dolgozók céljainak a szolgálatában állnak. Ez eredményezi azt, hogy az egymással versengő vállalatok sok esetben az előírt idő előtt, az előírásokat meghaladó mértékben hajtják végre a gazdasági tervet. Ennek jegyében a szovjet dolgozók most arra készülnek, hogy az 1947 évi tervet 1947 november 7-ig, az Októberi Nagy Szocialista Forradalom 30-ik évfordulójáig hajtsák végre.

A szovjet gazdasági rendszer azonban a vállalaton belüli szervezésen túl a termelés egészét is megszervezi. A szovjet tervgazdálkodás ezen a téren páratlan lehetőségeket nyújt azért, hogy a termelés megszervezése minden más szempontnak a háttérbe szorításával mindig a társadalom mindenkori gazdasági szükségleteinek megfelelően történhet. Ennek előnyei már magánál a termelőerők területi eloszlásánál is jelentkeznek. A szovjet gazdasági rendszerben a termelőerők tervszerű elhelyezése a szocialista gazdaság racionális megszervezésének, a természeti adottságok hatékony kihasználásának és a társadalmi munka magasfokú termelékenységének elsőrendű előfeltétele. A szovjet tervgazdálkodás ezért a hosszú nyersanyag-, tüzelő- és késztermék-szállításoknak az elkerülése érdekében arra törekszik, hogy az ipart nyersanyagforrásaikhoz és a fogyasztás helyéhez közel hozza, a gazdaságilag elmaradt vidékek kulturális és gazdasági színvonalának az emelése mellett a helyi természeti adottságokat mindenütt minél jobban kihasználja, a város és a falu közt a történelem során kialakult ellentétet megszüntesse és a Szovjetunió gazdasági függetlenségét és honvédő erejét a termelőerők helyes területi elosztása útján is erősítse. Ez az elgondolás vezette a szovjet tervgazdálkodást akkor, amikor előmozdította a Szovjetunió keletebbre fekvő vidékeinek a gazdasági fejlődését. A termelőerők kelet felé való eltolódása az új öt-éves tervben — és annak első két évében is — fokozottan érezteti hatását. Az eltolódás mindenekelőtt a keleti vidékek hatalmas, — még csak igen kevésbé kihasznált — olaj-, vasérc-, szén- és egyéb ásvány-forrásaik alapul. A Szovjetunió könnyű fémekben, vegyi és mezőgazdasági nyersanyagban, vízierőkben és fában leggazdagabb vidékei ugyancsak keleten vannak. Ennek megfelelően az új öt-éves terv a szovjettermelés súlypontját a következő arányokban szervezi át:

A keleti vidékek részvétele a Szovjetunió termelésében.

	1940	1950
Nyersvas	29%	44%
Acél	34%	51%
Hengerelt vas	33%	51%
Szén	36%	47.5%
Olaj	12%	36%

A keleti gépipar és vegyiipar termékeiben a kelet mezőgazdasága fokozottabb mértékben részesült és ez, valamint az öntözési berendezések kiépítése tette lehetővé a keleti mezőgazdaság rohamos fejlődését. 1946-ban, amikor a Szovjetunió európai részén a szárazság igen gyenge termést eredményezett, a keleti vidékek mezőgazdasági termelésének a megnövekedett volta a szovjet nép számára igen nagy segítséget jelentett.

A termelés egészének megszervezése céljából rendelkezésre álló eszközök hatása a szovjetipar fejlődési irányában is megmutatkozik. Az iparosítás általában a könnyűiparból indult ki minden más országban. Ennek az az oka, hogy a könnyűipar ágazataiban a tőke gyorsabban forog, organikus összetétele pedig alacsonyabb fokú, mint a nehéziparé, ahol a költséges berendezés és felszerelés nagy tőkebefektetést követel meg. Ennélfogva a kapitalista piac törvényei mellett a könnyűiparban magasabb a profitráta és a profit biztosabb, mint a nehéziparban. A profitnak a keresése által mozgatott gazdasági rendszerben ezért a nehézipar kifejlődésére csak hosszabb idő eltelte után kerül sor. A Szovjetunió a tervgazdálkodás megindulásakor az ipari fejlődés terén erősen elmaradt ország volt. Mint-hogy azonban az ország függetlensége és önállósága csak a nehézipar (kohászat, szén, olajenergia termelőiparok, vegyiipar és gépipar) fejlődése esetén látszott biztosítottak, a szovjet iparosítás — a szokásostól eltérően — nem a könnyűiparral, hanem a nehéziparral kezdődött.

A szovjet tervgazdálkodás első évei az ország termelőapparátusának a megeremtését, mezőgazdaságának a gépesítését és honvédelmi erejének a kiépítését biztosító nehézipari fejlődés jegyében zajlottak le. A negyedik ötéves terv első és különösen a második évében a nehézipar további fejlesztése mellett sor kerül már a fogyasztási cikkek előállítására a könnyűiparoknál a megerősítésére is. Ez az irányzat a szovjet emberek mindennapi életében máris érezteti a hatását. A Szovjetunió területén egyre-másra nyílnak az új üzletek. Több helyi-szovjetnek a rendelkezése folytán többemeletes épületeknek első emeleteit vendéglők és üzletek számára tartják fenn. 1946 végén a kiskereskedelmi áruforgalom az előző évihez képest pamutszövetben 258.7%-kal, bőrcipőben 272.7%-kal, ruha- és fehérneműfélékben 548.5%-kal, harisnyafélékben 148.6%-kal, selyemárukban 152.3%-kal, porcellán- és fajanszfélékben 191.1%-kal emelkedett. A fogyasztási cikkeknek a fokozódó mértékben történő előállítására jellemző adat még a személyautó-gyártásnak 1947-re — az előző évihez viszonyítottan — előírt 416%-os növekedése.

A szovjet tervgazdálkodás a mennyiségnek a fokozására vonatkozó előírások mellett a minőségnek és a választéknak a fejlesztésére is módot talál. Az egyes termelési ágakban a tervet csak akkor tekintik végrehajtottnak, ha az a mennyiségi előírásokon kívül a minőségre és a választékra megállapított feltételeknek is megfelel. Ebben a tekintetben a szovjet tervgazdálkodás mai fejlettségi fokán arra is kiterjed, hogy az autólakkgyártásnál például a gyártandó különböző lakkokra nézve nyolcféle szint állapít meg, a fürdőruháknál, vagy kaptafáknál a leggyártandó minőséget és választékot stb. ugyancsak pontosan előírja.

Az ilyen — a gazdasági élet minden vonatkozására kiterjedő — tervgazdálkodással jut kifejezésre a gazdasági tervezésnek az a jelentősége, amelyet Sztálin 1936-ban a következő szavakkal fejezett ki: „A mi terveink nem „talán“-tervek, nem jóslat-tervek, hanem vezető szerveinkre kötelező, irányító tervek, amelyek országszerte meghatározzák gazdasági fejlődésünknek a követendő vonalát.“ A tervnek a kidolgozása és a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa által való letárgyalása után annak törvénybeiktatása a szovjet tervgazdálkodásban a kezdetet jelenti csupán.

A szovjet tervgazdálkodásnak a fentiekben vázolt hatalmas sikerei részben tulajdoníthatók csak a tervgazdálkodási hatóságok jó munkájának. A szovjet terveknek a sikerességét végső fokon az teszi lehetővé, hogy a szovjet ember a terveken keresztül a maga közvetlen és távolabbi érdekeit látja biztosítva. A szovjetemberek ezért dolgoznak egymással versenyezve a tervek végrehajtásán, javításán és tökéletesítésén.

## A magyarországi szovjet-érdekeltségű vállalatok szerepe a magyar gazdasági életben

**E**GYES ÚJSÁGOK közölték azoknak a volt német vállalatoknak a névsorát, amelyek a potsdami határozatok, illetőleg a békeszerződés értelmében a Szovjetunió tulajdonába mennek át. A német megszállást megelőző időben és a megszállás alatt — nyilvánvalóan „turpis causa“ — német kézbe vagy német strohmannok kezébe került vállalatok ezekben a névsorokban nem szerepeltek. Az ilyen vállalatokat a jogos magyar tulajdonosok a felszabadulás első heteiben ugyanis ismét a birtokukba vették. Az újságokban közzétett hivatalos lista tehát csak az utolsó 25 évben — a „békés német gazdasági beszívárgás“ eredményeként — német tulajdonba került vállalatoknak a névsorát ismertette. Ez a névsor már önmagában is megmutatja, hogy a német imperializmus milyen sokoldalúan és a gazdasági életnek csaknem minden ágazatát átfogó módon építette be magát a magyar gazdasági életbe. A német hódító törekvések előőrsei, a német nagyvállalatok ügynökei, már békés viszonyok között is megjelentek hazánkban. Működésüknek eredményeképpen vállalataik egyre növekvő gazdasági befolyásra tettek szert Magyarországon. Ezt a befolyásukat pedig arra használták, illetve magyarországi vállalkozásaikon keresztül olyan irányban érvényesítették, hogy azok gazdasági erőink önálló, független nemzeti tényezőkként való fejlődésének kerékkötői legyenek. Önálló gazdasági életünk kifejlődését az osztrák hatalmi törekvések évszázadokon át, szinte tradicionálisan igyekeztek megakadályozni. A német monopoltőke célja is ez volt. Azt akarták, hogy a magyar gazdasági élet csak a német gazdaság kiegészítő részeként fejlődhessék. A német monopoltőke ezekhez a törekvéseihez a magyar feudális reakcióban szövetségest talált. A Horthy-kormányok reakciós-fasiszta politikája azt eredményezte, hogy gazdasági életünk a német gazdasági célok függvénye, a magyar politikai élet pedig a német fasiszta politikai célkitűzések eszköze lett.

Történelmünk e legszomorúbb korszakának a felszabadító szovjet hadsereg vetett véget. Megszabadította a magyar gazdasági életet a német nagytőke befolyásától, a német vállalati vezetőkötől és azok ügynökeitől. A győzelmes felszabadító hadsereg elől a német urak nyugatra menekültek, vállalataikat elhagyták és az elhagyott német javak — a német jóvátételi kötelezettségeknek kis hányadaként — a Szovjetunió tulajdonába mentek át. Aránytalanul csekély ellenszolgáltatásai ezek az értékek azoknak az óriási anyagi károknak és pusztításoknak, amelyeket a német fasiszta megszállás okozott a Szovjetunió területén, vagy azoknak a mérhetetlenül

nagy áldozatoknak, amelyeket a Vörös Hadsereg a fasizmus ellen a Szovjetunió területén kívül folytatott harcai közepette, — tehát Magyarországnak a fasizmus alól való felszabadítása során is — magára vállalt.

Az alig egyesztendős munka eredményeit értékelve, megállapíthatjuk, hogy a magyarországi szovjetvállalatok a magyar gazdasági életben nem idegen testek, mint német kézen voltak. Ezek a vállalatok gazdasági életünknek szerves, harmonikus részei. A magyar demokrácia gazdasági célkitűzéseinek annál is inkább alávetik magukat, mivel gazdasági demokráciánk most kifejlődő intézményeit (üzemi bizottságok, a szakszervezetek döntő szerepe stb.) a Szovjetunió gazdasági életéhez szokott szakemberek is a gazdasági demokrácia alapjainak tekintik. Éppen ezért a magyar tervgazdálkodás — az állami vállalatok mellett — a magyarországi szovjetvállalatokra számíthat a legbiztosabban.

Az újjáépítés első hónapjaiban szinte természetes törvényszerűséggel azok az üzemek kezdték meg a talpraállás nehéz munkáját legelőször, ahol az elmenekült igazgatók és vállalatvezetők helyett a munkásság vette át az újjáépítés vezetését. Az elhagyott vállalatokat vezető üzemi bizottságok elsőként, még a szovjet hadsereg előnyomulása idején jelentek meg a felszabadító hadsereg parancsnokságain, üzemeiknek a képviselőiben. A leghathatósabb támogatást kapták itt és így üzemeiket azonnal vagy csakhamar megindíthatták. Az Uvag szövőgyár például — az új vezetés alatt — textilgyáraink közül egyik legelsőként vette föl a munkát. Általános tényként fogadhatjuk el, hogy az újjáépítés már az első hónapoktól kezdve ott volt a leggyorsabb és a legeredményesebb, ahol a felszabadult demokratikus erők, tehát a munkásság — a felszabadító szovjet hadsereggel való legszorosabb együttműködésben — látott hozzá az üzemek újjáépítéséhez.

Az elmúlt év tapasztalatai azt mutatják, hogy az újjáépülő vállalatoknak ez az újszerű jellege és lényege akkor sem változott meg, amikor az egyes iparágakban dolgozó szovjettulajdonba került volt német vállalatoknak a gyakorlati vezetését szovjet szakemberek irányítása alatt álló központi iroda vette át. Alig egyéves gyakorlati gazdasági vezetőtevékenységükkel a szovjet szakemberek behozták, hogy nem öncélú, ellenséges, hódító szándékú iparkapitányokként jöttek hazánkba. Országunkat nem tekintik szabad vadászterületnek vagy meghódítandó piacnak. A szovjet állam igazi lényével ellenkező, kizsákmányoló elnyomásra való törekvés egyénileg is távol áll tőlünk. A Szovjetunió a magyar iparban és mezőgazdaságban nem konkurrenciát lát, hanem éppen ellenkezőleg azt kívánja, hogy Magyarország iparilag is, mezőgazdaságilag is erős, független állam legyen. Mennyivel eltér például a német imperializmus megszokott módszereitől az az eljárás, amelynek során a volt Schenker nemzetközi szállítványozó vállalatot, — amellyel a német imperializmus az idegen országokat behálózta és amely a német fasizmus letörése után Juzsvnyestrans név alatt működő szállítványozó vállalatként, szovjetvezetés alá került —, az utóbbi hónapban nálunk Magyarországon beolvasztották a Meszhárt-ba, tehát egy egyenjogú, vegyes magyar-szovjet részvénytársaságba. Ez is mutatja, hogy a német tulajdonból szovjet tulajdonba átment magyarországi vállalatokat abból a szempontból szervezik újjá, hogy tevékenységük a legmegfelelőbbben és a legszervezesebben illeszkedjék bele az újjáépülő magyar gazdasági életbe. Az objektív, célszerű szervezeti szempontok mellett azok a szubjektív személyi körülmények is nagyjelentőségűek, amelyeket a szovjetvállalatok a magyar szakembereknek nyújtanak. Így például az egyes vállalatoknál megmaradt régi magyar szakemberek vezetőpozíciókba emelkedtek és egyéni kezdeményezéssel, teljes ambícióval kezdhettek

hozzá üzemeknek a föllendítéséhez. Ez a személyes motívum is nagyban hozzájárult a szovjettulajdonba átvett üzemeknek gyors talpraállításához.

A magyar szakembereknek és a szovjet központi irodák, majd az egyes üzemek vezető szovjet szakembereinek az együttműködése hozta létre az egyes iparágaknak és üzemeknek azt a tervszerű beruházási programját, amely — az újjáépítés kereteit túlhaladó módon, jelentős összegek befektetésével — az üzemek modernizálására, a racionális termelést biztosító, egyes kiegészítő üzemosztályok fölépítésére irányul. Így például a Soproni Posztó- és Szőnyeggyár máris új vízlágyítót épített és egész kikészítőjét és festődéjét modernizálta, illetőleg átépítette. Nem véletlen, hogy éppen a szovjet szakemberek vezetése alatt álló vállalatok voltak az elsők, amelyek tervszerűen láttak hozzá az egész magyar gazdasági fejlődés szempontjából olyan jelentős beruházásoknak a megoldásához. A Szovjetunió annak köszönheti hatalmas fejlődését, hogy népei önfeláldozó munkájukat előre megállapított terv keretében, tudatos tervszerűséggel fejtették ki. A gazdasági élet történetében példátlan módon fejlődő és erősödő szovjetiparban, a terv a biztos sikernek, a biztos eredménynek az elengedhetetlen előfeltétele. Tevékenységük első hónapjától kezdve, előre megállapított terv keretében, tervszerűen folyik a termelés a magyarországi szovjetvállalatoknál is. Ennek megfelelően eleve is megállapíthatjuk már, hogy azt a beruházási tervet, amelyet számukra a magyar hároméves terv megállapít, a magyarországi szovjetvállalatok minden bizonnyal meg is valósítják majd.

Az újjáépítés első nehéz évében, a magyarországi szovjetvállalatok vezetői az üzemek további felvirágoztatásához szükséges racionális termelésnek a megszervezését tartották a legfontosabbnak. Gazdasági rátermettségüket, rugalmasságukat hebizonyították és sikeresen oldják meg kitzűzött feladatukat: vállalataik rentabilitásának a fokozását. Az egyes üzemek rentabilitásának, az üzemek teljes kapacitásának kihasználása az alapfeltétele. Ez az üzemek nyersanyagellátásától függ. A magyar ipar nyersanyaggal való ellátása — különösen, ha külföldről beszerzendő nyersanyagról van szó — demokratikus kormányzatunk gazdasági szerveinek a legfontosabb és egyben a legnehezebb feladatuk. A szovjettulajdonban lévő vállalatok rentabilitásuk biztosítására és fokozására a szomszédos Szovjetunió hatalmas gazdasági- és így nyersanyagforrásait is segítségül kapják, ezzel tehát a magyar demokrácia gazdasági fejlődését is biztosítják és gyorsítják.

Gazdasági életünk fejlődésének mértéke: termelésünknek a mennyiségi és a minőségi fokozása. A több és jobb termelés, a termelt áruknak a fogyasztóhoz minél közvetlenebb úton való eljuttatása: ez a szovjettulajdonban lévő magyarországi vállalatok célja és a mindennapi gazdasági tevékenységükben gyakorlati valósággá váló gazdasági programjuk. Így például a szovjettulajdonba került ismert német cégeket, a Haas Fülöp és a Del-Ka üzleteket, szovjet gazdasági szakemberek központi vezetése alatt álló általános áruházakká építik ki. A magyarországi szovjetvállalatoknak textil-, bőr- és vegyipari termékeit ezek az áruházak a közvetítő kereskedelem kikapcsolásával, közvetlenül a fogyasztóhoz juttatják el. A szovjet vezetés alatt álló Meini r. t. a magyar fogyasztóközönség igényeit minden tekintetben kielégítő vállalat. Ezek a példák is mutatják, hogy milyen mozgékonyással, egyéni kezdeményezéssel illeszkednek bele a magyarországi szovjetvállalatok a magyar demokrácia nagy gazdasági feladatába, mely végeredményben nem más, mint a felszabadult magyar dolgozók élet-színvonalának a több és olcsóbb termeléssel való emelése. Igazgatóságaik példásan járnak el a dolgozók jogainak teljes mértékben való kielégíté-

sében, nemcsak a kollektív szerződések paragrafusainak formális előírásai szerint, hanem a kollektív szerződések igazi szociális szellemű lényegének megfelelően.

A magyarországi szovjetvállalatok gazdasági tevékenységükben azt a törekvésüket juttatják kifejezésre, hogy dolgozók a magyar köztársaság alkotmányos keretein belül minden megrövidítés, minden hiány nélkül élvezhessék azt, amit a fiatal demokrácia mai gazdasági ereje nyújtani tud. A szovjetvállalatok és áruiknak széleskörű fogyasztóközönsége kölcsönös megbecsüléssel, a gyakorlatban élő valósággá formálják, a szomszédos nagy szovjet demokrácia és a fiatal magyar demokrácia örök, történelmi barátságát. Az újjáépítés mai és elkövetkezendő szakaszaiban, hároméves tervünknek győzelmes megvalósításában és befejezésében, a magyar gazdasági tényezők a magyarországi szovjetvállalatokban gyakorlott, biztos támaszpontokat és a magyar gazdasági élet felvirágoztatásáért küzdő, fölkészült fegyvertársakat találnak. (F. P.)

## Feleletek a Szovjetúnió gazdasági életére vonatkozó kérdésekre

### II.

Belgiumból kérdések érkeztek a Szovjetúnió szabadalomügyi törvényeire vonatkozólag. Ezekre *M. V. Nyeszterov*, a VOKSz gazdasági szakosztályának tagja válaszolt.

**1. — Bevezettek-e a háború alatt különleges intézkedéseket az ipari tulajdonra, különösen pedig a szabadalmakra és a gyári igényjogosultságokra vonatkozóan?**

— A háborús évek folyamán nem vezettek be ilyen különleges intézkedéseket a Szovjetúnióban sem az ipari tulajdonra, sem pedig a szabadalmakra és a gyári védjegyekre vonatkozóan.

**2. Milyen az eljárás a külföldiek tulajdonát képező szabadalmak felhasználása terén? Eladhatnak-e külföldiek szabadalmakat vagy licenceket?**

— A szabadalomnak a külföldi tulajdonosa szabadalmára vonatkozó kizárólagos joggal rendelkezik, beleegyezése nélkül senki sem használhatja fel azt. A szabadalom tulajdonosa intézkedhet (licenceket adhat) arra vonatkozólag, hogy szabadalmát bármely általa választott szervezet vagy személy felhasználhassa. A szabadalom felhasználását szerződés szabályozza.

**3. Hová kell fordulnia a külföldi feltalálónak szabadalmi ügyben?**

— Azok a személyek, akik állandóan külföldön élnek, szabadalmi ügyeiket az *Államszövetségi Kereskedelmi Kamarán* (Moszkva, Kujbisev-Ulica 6) keresztül intézik.

**4. Mennyit kell fizetni a szabadalmaztatásért?**

— A szabadalmi okirat kiadásakor 260.— rubel illetéket kell fizetni. Ezenkívül az *Államszövetségi Kereskedelmi Kamarának* ügykezelésért 300.— rubel honorárium jár. A szabadalmi okiratnak angol, német vagy francia nyelvről való lefordításáért 100 szavanként 10.— rubel fizetendő.



# A MAGYAR—SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA KÖZLEMÉNYEI

## Megalakult a Magyar—Szovjet Kereskedelmi Kamara

**M**AGYARORSZÁGNAK a szovjetunióval való örvendetesen szélesedő gazdasági kapcsolatai egyre érezhetőbbé tették a két ország ilyenirányú összeköttetéseiben utat mutató és tájékoztató munkát végző szervnek a hiányát. Ez a természetes szükségszerűség vezetett a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara létesítésének gondolatához.

Az illetékes szaktényezők gondos előkészítő munkálatai után az addig csak formálisan működő Kamara február végén ünnepélyes külsőségek között megtartotta az első rendes közgyűlést.

A Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara VI., Andrásy-út 40. szám alatt lévő helyiségeinek elsőemeleti tanácstermében a sajtó képviselőinek jelenlétében lezajlott szervezési ülésen a következő tisztikart választották:

Elnök: Dr. Buday - Goldberger Antal.

Alelnök: A. F. Inozemcev.

Főtitkár: Major László.

A tanácsban magyar részről: dr.

Csejkey Ernő, a Magyar Nemzeti Bank elnöke és Vajda Imre államtitkár, orosz részről: K. Sz. Szoboljev, a SzU kereskedelmi képviselőjének vezetője és A. F. Inozemcev; L. N. Bobkov, az Alumíniumércbánya vezetője és a többi szovjet érdekeltségek vezetői foglalnak helyet.

Dr. Buday-Goldberger Antal, a kamara megválasztott elnöke, megnyitójában hangsúlyozta, hogy hálával és köszönettel tartozunk a baráti Szovjetuniónak, amely a legnehezebb időkben, a kezdet kezdetén nyersanyaggal sietett segítségünkre, lehetővé téve ezzel iparunk megindítását és továbbfejlesztését. Kifejtette, hogy véleménye szerint az adott gazdaságpolitikai viszonyok mellett ennek a kamarának más államközi kamaráknál sokkal nagyobb a jelentősége.

Ezután A. F. Inozemcev, a kamara alelnöke, a SzU magyarországi kereskedelmi képviselője és a szovjet külkereskedelmi egyesületek nevében a következő beszéd-

ben üdvözölte a Kamara első közgyűlését:

Uraim! Engedjék meg, hogy a Szovjetunió magyarországi kereskedelmi képvisellete és a szovjet külkereskedelmi egyesületek nevében üdvözöljem a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamarának ezen az első szervezési gyűlésen megjelent tagjait és megköszönjem azt a figyelmet, amellyel a Kamara megalakulását kísérték.

A Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara célkitűzése a Szocialista Tanácsköztársaságok Szövetsége és a Magyar Köztársaság közötti kereskedelmi, pénzügyi, ipari és egyéb gazdasági kapcsolatoknak a fejlesztése és megkönnyítése, valamint országaink azon exportőrjeinek és importőrjeinek a megsegítése, akik résztvesznek, illetve részt kívánnak venni az utóbbi időben igen kedvezően alakult magyar-szovjet áruforgalomban.

A Kamara megalakítása kétségtelenül megkönnyíti országainknak kereskedelmi kapcsolatát, mert lehetőséget nyújt a tagoknak és más érdekelt szervezeteknek vagy személyeknek a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok fejlesztésére vonatkozó kérdések megvitatására és javaslatoknak a megfelelő szervekhez való előterjesztésére.

Annak a reménynek adunk kifejezést, hogy a Kereskedelmi Kamara — összes tagjainak, valamint más közszervezeteknek és személyeknek támogatása mellett — teljesíti a reá háruló feladatokat és ezzel elősegíti országaink kereskedelmének a megtántoríthatatlan fejlődését.

Szovjet részről a Moszkvai Országos Kereskedelmi Kamara, valamint a legnagyobb külkereskedelmi egyesületek, amelyek jelen pillanatban a Magyarországgal való külkereskedelmi forgalmat bonyolítják, — az „Exportchleb“, a „Ráznimport“, a „Szovjuzpromexport“, a „Technopromimport“, az „Exportljon“ stb. — bejelentették, hogy szeretnének belépni a Kereskedelmi Kamara tagjainak sorába.

Engedjék meg, hogy még egyszer megköszönjem a magyar gazdasági élet jelenlévő képviselőinek, valamint az egyéb szervezeteknek és személyeknek a Kamara iránt tanúsított érdeklődésüket. Sikeres munkát kívánok nekik.

Inozemcev alelnök nagy tetszéssel fogadott beszéde után Major László főtitkár mondta el rövid beszámolóját az előkészítő tevékenységről. Visszapillantott a múltba és hódolatát fejezte ki a Vörös Hadsereg hősei és a magyar ellenállási mozgalom mártírjai iránt, akik egy szebb jövő érdekében feláldozták az életüket és ezzel felszabadulásunkon keresztül lehetővé tették a külkereskedelem megindulását és ennek a Kamarának a megalakulását. Az előkészítő tevékenységről szóló rövid konkrét beszámoló után, melyet a közgyűlés egyhangúlag elfogadott, Major László a jövő célokkal kapcsolatosan hangsúlyozta, hogy az újonnan alakult kamara közérdekű szervezet, sem politikai, sem egyéni céljai nincsenek és kizárólag a gazdasági kapcsolatoknak további fejlesztése, az áruforgalomban résztvevőknek támogatása és tájékoztatása a célja.

# A Magyar—Szovjet Kereskedelmi Kamara alapszabályai

## I. Általános rendelkezések.

### 1. §.

1. Az egyesület címe magyarul: „Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara”.

Oroszul:

БЕЛГЕРСКО-СОБЕТСКАЯ ТОРГОВАЯ  
ПАЛАТА

2. Székhelye: Budapest.

3. Működése a Magyar Köztársaság egész területére kiterjed.

4. Hivatalos nyelve magyar és orosz.

5. A Kamara pecsétje: „Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara Budapest”, magyar és orosz nyelven.

### 2. §.

1. A Kamara célja: kereskedelmi, pénzügyi, ipari és más gazdasági kapcsolatok megteremtése, fejlesztése és azok megkönnyítése a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége és Magyar Köztársaság között, valamint a magyar-szovjet árucserforgalomban résztvevő exportőrök, illetve importőrök támogatása.

2. A Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara közérdekű szervezet, amelynek nincsenek sem politikai, sem üzleti céljai.

3. A Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara működése alatt szoros kapcsolatban lesz a Moszkvában székelő Államszövetségi Kereskedelmi Kamarával és a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarával.

### 3. §.

A 2. §-ban jelzett feladatok megvalósítása érdekében a Kamara a következő működést fejtí ki:

a) bekéri a szovjet és a magyar hivatalos szervektől, valamint összegyűjti a kereskedelmi, ipari és más gazdasági szervezetektől, társaságoktól és üzemektől a működéséhez feltétlenül szükséges **adatokat**, amelyek a kül- és belkereskedelemre, ipari és más gazdasági ágakra, valamint mindkét állam gazdasági viszonyaira vonatkoznak.

b) közreműködik a saját tagjai és más érdekelt szervezetek, valamint személyek közötti vélemények kicserélésében, melyek a két állam közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok kérdésére vonatkoznak és javaslatokat tesz ezekben a kérdésekben az illetékes szerveknek.

c) gyűjti a kereskedelmi és gazdasági tevékenységekre vonatkozó statisztikai ada-

tokat, a cégek nyilvános évi zárszámadásait reklám és más információs adatokat.

d) tagjainak, más szovjet és magyar szervezeteknek és személyeknek segítségére van a mindkét államban fennálló jogszabályok, bel- és külkereskedelmi szokások, úgyszintén az ottani valutáris, szállítási és vámrendszer, valamint más szabályok megismerésében.

e) **szakosztályokat és bizottságokat** szervez a kereskedelem és gazdaság különböző ágáiban és a Kamara feladataira vonatkozó más kérdéseiben.

f) a Kamara ténykedésével kapcsolatban álló folyóiratokat, gyűjteményeket, jelentéseket és más információs és tájékoztató adatokat ad ki.

g) **felolvasásokat és előadásokat** rendez a Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetsége és a Magyar Köztársaság nemzetgazdasági életéről és gazdasági kapcsolatairól, úgyszintén a kormánykörök engedélyével kereskedelmi és ipari **kiállításokat és mintavásárokat** rendez.

h) segíti mindkét ország **exportálni**, illetve **importálni** kívánó cégeit támogatással és tanácsadással; ezen célból állandó információs szolgálatot tart fenn.

i) a kormányzati szervek segítségével tudományos és kereskedelmi célzatú **kirándulásokat** és **tanulmányútakat** szervez.

## II. A Kamara tagjai.

### 4. §.

1. A Kamara **tiszteletbeli, rendes és levelező** tagokból áll.

2. A Kamara tagjai sorába **csak magyar és szovjet** állampolgárok, valamint olyan **jogi személyek** (részvénytársaságok, szövetkezetek, valamint más intézmények és szervezetek), vehetők fel, amelyeknek állandó székhelye a Magyar Köztársaság, vagy a Szovjetunió.

3. A jogi személyeket írásbeli meghatalmazással megbízott képviselő képviseli a Kamarában.

### 5. §.

1. A Kamara **rendes tagjai** természetes és jogi személyek: gazdasági, szövetkezeti és társadalmi szervezetek, bankok, cégek, magánvállalatok, tudományos és kutató intézetek, tőzsdék, kereskedelmi és ipari kamarák stb., lehetnek.

2. A **rendes taggá való felvételt** írásbeli nyilatkozat alapján a Kamara **elnöksége** eszközli.

A Kamara tagjai közé való felvételre, vagy a felvétel iránti kérelem elutasítására vonatkozó döntés abszolút szótöbbséggel történik. A Kamara tagjai sorába való felvétel elutasítása miatt fellebbezéssel lehet élni a Kamara Tanácsához, amelynek határozata végleges.

3. A Kamara rendes tagjai a Kamara közgyűlésein tanácskozási és szavazati joggal bírnak, amely jogokat személyesen, vagy írásbeli meghatalmazással igazolt megbízottjuk útján gyakorolhatják. Meghatalmazott azonban csak a Kamara rendes tagja, vagy annak képviselőre jogosult közege lehet.

4. A tagoknak jogában áll a Kamara céljainak és feladatainak keretében a Kamara támogatását és közreműködését a maguk részére igénybe venni.

5. A rendes tagok a tanács által megállapított és a közgyűlés által jóváhagyott összegű belépési és tagsági díjakat fizetnek. A tagdíjak összegének megállapítása tekintetében különbség tehető természetes és jogi személyek között, figyelembevéve az egyes tagok fizetőképességét. A közgyűlés által megállapított tagdíjkategóriába való besorolás a Kamara elnökségének hatáskörébe tartozik.

6. A tagsági díjak befizetése minden évben előre történik, a Kamara tagjai sorába való felvétel napjától számított év első két hónapjában.

#### 6. §.

**Tiszteletbeli tagok** lehetnek azon természetes és jogi személyek, akik a Kamara céljainak elérése érdekében különösképpen érdemes szolgálatot tesznek. A tiszteletbeli tagokat az elnökség javaslatára a Kamara tanácsa választja. A tiszteletbeli tagok a Kamara közgyűlésein tanácsadói joggal bírnak, belépési és tagsági díjakat nem fizetnek.

#### 7. §.

**Levelező tagok** azon természetes és jogi személyek lehetnek, akik készséget mutatnak hasznos munka elvégzésére a Kamara feladatainak megvalósítása érdekében. A levelező tagokat az elnökség javaslatára a Kamara tanácsa választja. A levelező tagok belépési és tagsági díjakat nem fizetnek.

#### 8. §.

1. (a kamarai) tagság megszűnik:

- halál, jogi személyeknél likvidálás,
- kilépés,
- törlés,
- kizárás által.

2. A tag elhalálozása, vagy a jogi személy megszűnése nem érinti a Kamara és a jogutód közötti kölcsönös vagyoni jogi viszonyt, amely a két fél egyikével szemben, illetve annak javára továbbra is fennáll.

3. Az önkéntes kilépés írásban jelentendő be a Kamara elnökségének. A kilépő tag a bejelentéstől számított félévig köteles még fizetni a tagdíjakat.

4. A törlésnek a következő esetekben van helye:

a) ha a tag a számára megállapított tagdíjakat nem fizeti be. A tagdíj befizetési határidejének lejártá után egy hónappal az elnökség írásban fizetésre szólítja a tagot, újabb egy hónap múltán a felszólítást a Kamara tagjainak sorából való törlés kilátásba helyezésével megismétli. Amennyiben a tag a tagdíjakat ekkor sem egyenlíti ki, törlik a Kamara tagjainak sorából.

b) ha a magyar bíróság a Kamara tagjaként szereplő természetes, vagy jogi személy ellen csődeljárást rendel el, illetőleg fizetőképtelenséget mond ki,

c) ha a jogi személy gazdasági szervezete felszűnik.

5. Kizárja a Kamara elnöksége a kamarai tagok sorából azt a tagot, aki

a) alapszabályellenes működést fejt ki,

b) a Szovjetunió és a Magyar Köztársaság közötti gazdasági kapcsolatok megbontására törekvő működést fejt ki.

### III. A Kamara intéző szervei.

#### 9. §.

A Kamara intéző szervei a következők:

- a Kamara tagjainak közgyűlése,
- a Kamara tanácsa,
- elnökség (tisztikar),
- felügyelő bizottság.

#### 10. §.

A közgyűlés a rendes és tiszteletbeli tagok összességének értekezlete és a Kamara legfőbb szerve. A kamarai tagok közgyűlései lehetnek rendesek és rendkívüliek.

#### 11. §.

1. A rendes közgyűlés minden évben legalább egyszer összehívandó a Kamara tanácsa által. A közgyűlés a Kamara elnökének — annak hiányában helyettesének — elnöklésével folyik le.

2. A Kamara tagjait a közgyűlés összehívásáról, annak megtartása előtt legalább 15 nappal a mindenkori hivatalos lap, jelenleg a „Magyar Közlöny“ útján közzéteendő hirdetményben a közgyűlés helyének, pontos idejének és napirendjének feltüntetésével értesíteni kell.

3. A közgyűlés törvényesen megtartottnak tekintendő, ha azon a Kamara rendes tagjainak nem kevesebb, mint  $\frac{2}{3}$ -ad része jelent meg.

4. Ha az első közgyűlésen megjelentek száma nem éri el a fent említett számot, akkor a közgyűlés 8–15 napon belül ismét összehívandó és a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes.

5. A közgyűlés határozatai, kivéve az alapszabályok megváltoztatására, pótlására, vagy a Kamara felszámolására vonatkozó kérdéseket, egyszerű szótöbbséggel fogadtnak el.

6. Az utóbbi kérdések a közgyűlésen résztvevő rendes kamarai tagoknak nem kevesebb, mint  $\frac{2}{3}$ -ad többségének szavazatával dönthetők el.

7. A közgyűlésen tiszteletbeli és rendes tagok vehetnek részt. Szavazati joggal csak a rendes tagok rendelkeznek. A tiszteletbeli tagoknak csak tanácsadói joguk van.

8. A határozatokat nyílt szavazással hozzák. Legalább 25 tag kívánságára az elnök titkos szavazást köteles elrendelni. Egyenlő számú szavazat esetén az elnök szavazata döntő.

#### 12. §.

**A közgyűlés hatáskörébe tartozik:**

a) a Kamara tanácsának és felügyelő bizottságának megválasztása,

b) a költségvetésileg elő nem irányított kiadások feletti döntés. A vonatkozó utalványokat a közgyűlés elnöke és a közgyűlésnek a rendes tagok közül erre megválasztott egyik tagja írják alá.

c) a Kamara tanácsa által a Kamara működéséről beterjesztett évvégi zárójelentés a következő évi költségvetés és a zárszámadások letárgyalása a felelős számadók részére a felmentvény megadása és általában a gazdasági (vagyoni) kérdések végső fokon való intézése, illetve felülvizsgálata,

d) a tanács megfellebbezett határozatainak felülbírálása,

e) a tagok indítványának letárgyalása,

f) az alapszabályok módosítása, vagy kiegészítése,

g) a Kamara felszámolása.

### 13. §.

1. A rendkívüli közgyűlések minden időben összehívhatók a Kamara tanácsa által megállapított szükségesség szerint, vagy a felügyelő bizottság kívánására, vagy a Kamara rendes tagjai  $\frac{1}{5}$ -ének írásbeli követelésére, vagy mindazokban az esetekben, amikor a közgyűlés elé tartozó fontosabb kérdésekben kell soronkívül határozni.

2. A rendkívüli közgyűlések összehívásának módja és munkarendje ugyanolyan, mint a rendes közgyűlésé.

### 14. §.

1. Mind a rendes, mind a rendkívüli közgyűléseknél jegyzőkönyvet kell vezetni, amelynek a gyűlés lényeges mozzanatait kell tartalmaznia, a közgyűlésen résztvevő tagok felsorolása mellett. A gyűlés elnöke a közgyűlésen résztvevő valamelyik rendes tagot felkéri a titkári teendők ellátására és a jegyzőkönyv vezetésére. A jegyzőkönyvet a közgyűlés elnöke, jegyzője és az elnök által megjelölt két hitelesítő tag írja alá. A közgyűlési jegyzőkönyvek a Kamara irattárában megőrzendők.

### 15. §.

1. A Kamara tanácsát a Kamara közgyűlésének tagjai választják három évre, a közgyűlés által megállapított számban, mely nem lehet több, mint 26 rendes tag és 4 póttag. A tanács tagjainak fele szovjet részről, fele pedig magyar részről választandó.

2. Amennyiben a tanács tagjainak száma bármely oknál fogva a közgyűlés által meghatározott szám alá csökkenne, a hiány a póttagok behívásával pótlandó, a két oldal paritásos megoszlásának fenntartása mellett. A behívásról a tanács szótöbbséggel dönt. Ha a tanács tagok létszáma a póttagok számával nem lenne kiegészíthető, a közgyűlés által előírt számra, megfelelő számú tag és póttag választása céljából rendkívüli közgyűlés hívandó össze a hiányzó tagok és póttagok megválasztása céljából.

3. A tanács ülésének elnöke a Kamara elnöke, ennek távollétében az elnökhelyettes, ennek távollétében a tisztikar legidősebb tagja.

### 16. §.

1. A Kamara tanácsának feladatkörébe tartozik:

a) a Kamara elnökségének (vezetőség) megválasztása,

b) a Kamara tiszteletbeli és levelező tagjainak kiválogatása,

c) a természetes és jogi személyek fellebbezésének elbírálása, melyet azok a kamarai tagok sorába való belépés iránti kérelmüknek a Kamara elnöksége általi elutasítása ellen adtak be.

d) szakosztályok, úgyszintén állandó és ideiglenes bizottságok szervezése a Kamara működésére vonatkozó kérdések feldolgozására,

e) a szakosztályok és állandó bizottságok, valamint a tisztikar és a tisztviselők, végül a Kamara szakosztályainak munkájára vonatkozó határozatok jóváhagyása,

f) 10.000 forintnál nagyobb kiadások utalványozása. Az ilyen utalványokat a tanács elnöke és a tanács által erre megválasztott tag közösen írják alá.

2. Az elnökség köteles a Kamara tanácsát legalább minden három hónapban ülésre összehívni.

3. A Kamara tanácsának rendkívüli ülései, vagy az elnök belátása szerint, vagy a tanács nem kevesebb, mint 10 tagjának írásbeli bejelentésére hívatnak össze, amikor is a bejelentésben meg kell indokolni a tanács ülésének célját.

A napirendet a főtitkár nem kevesebb, mint két héttel a tanács ülésének napjától számítva közli a tagokkal.

4. A Kamara tanácsának ülései nem kevesebb, mint a tagok  $\frac{1}{3}$ -ad részének jelenléte mellett határozatképesek. A tanács döntései a jelenlévők szótöbbségével hozatnak meg.

5. Amennyiben a tanács ülésén megjelent tanács tagok fent megjelölt létszámot nem érik el, a tanács határozatképtelenné válik és a Kamara tanácsának ülése az első ülés után 15 napon belül összehívandó, amely esetben a megjelentek bármilyen létszáma mellett is határozatképes.

6. A tanács határozatait ellen, azok elfogadásától számított 15 napon belül fellebbezés nyújtható be a kamarai tagok közgyűléséhez.

7. A tanács üléseiről jegyzőkönyvet kell vezetni, amelynek a gyűlés összes lényeges mozzanatait kell tartalmaznia, az ülésen résztvevő tagok nevének felsorolása mellett. A tanácsülésen a Kamara elnöke elnököl, aki az ülésen résztvevő valamelyik tanács tagot felkéri a jegyzőkönyv vezetésére, két tanács tagot pedig annak hitelesítésére. A jegyzőkönyvet a tanács elnöke (távollétében a helyettese), jegyzője és a két hitelesítő írják alá. A tanács jegyzőkönyvei a Kamara irattárában megőrzendők.

### 17. §.

1. A felügyelő bizottság legalább három, legfeljebb öt rendes és három póttagból áll. Ezeket a rendes tagok közül a közgyűlés választja meg három évre. A felügyelő bizottsági tagok és póttagok megbízatásuk tartama alatt a tanács tagjai nem lehetnek és más kamarai tisztséget sem tölthetnek be.

2. Amennyiben a felügyelő bizottság rendes tagjainak száma három alá csökken, a póttagok behívandók. Az új póttagok megválasztása a legközelebbi rendes közgyűlésen történik meg. Amennyiben a fenti módon a rendes tagok száma nem egészíthető ki háromra, a tagok és póttagok választása céljából rendkívüli közgyűlés hívandó össze.

3. A felügyelő bizottság feladata a Kamara vagyonekezelésének ellenőrzése. E célból a felügyelő bizottság bármikor végezhet ellenőrzést. A számadási év bezártával a felügyelő bizottság az évi zárszámadást és a pénzkezelésre vonatkozó okmányokat, naplót és egyéb iratokat részletesen megvizsgálja és a vizsgálat eredményeiről a tanácsnak és a közgyűlésnek írásban jelentést tenni tartozik. Amennyiben a felügyelő bizottság, illetve annak valamelyik tagja évközben

észlelné szabálytalanságot, ezt az elnöknek, vagy helyettesének, fontosabb esetekben a külön összehívandó rendkívüli közgyűlésnek szintén bejelenteni tartozik.

#### 18. §.

1. A Kamara elnökségét (tisztkarát) a Kamara tanácsa választja meg három évi időtartamra a tanácstagok közül.

A tisztkar az alábbiakból áll:

elnök,  
elnökhelyettes,  
főtitkár,  
pénztáros,  
két elnökségi tag.

2. Az elnök, a főtitkár és az egyik elnökségi tag a Kamara magyar tagjai közül választandók.

3. Az elnökhelyettes, a pénztáros, egy elnökségi tag a Kamara szovjet tagjai közül választandók.

4. A Kamara elnöksége mellett állandó munkatársként mindkét részről egy-egy jogi és gazdasági tanácsadó működik.

5. A Kamara elnökségének feladatkörébe tartozik: a Kamara tanácsa által elfogadott határozatok végrehajtása, a Kamara rendes tagjai sorába való felvétel és kizárás a tagok sorából, a Kamara mindenrendű ügyének vezetése, különösen a Kamara tisztviselőinek kinevezése és szolgálat alóli felmentése, a kamarai tisztviselők fizetésének és a Kamara szolgálati szabályzatának meghatározása, valamint más kérdések megoldása, amelyek nem tartoznak a Kamara tanácsának illetékességebe. A Kamara elnökének, helyettesének és az elnökség többi tagjainak itt meg nem határozott működési körét és felelősségét a Kamara tanácsa állapítja meg.

6. A Kamara tanácsának ülésén, valamint rendes és rendkívüli közgyűlésein is a Kamara elnöke, vagy helyettese elnököl.

7. A Kamara nevében kötött szerződéseket, kötelevényeket a Kamara elnöke (akadályoztatása esetén az elnökhelyettes) és a főtitkár írják alá.

8. Pénzutasítások (csekkok) az elnökhelyettes, vagy főtitkár, másodikként mindkét esetben a pénztáros által irandók alá.

9. Az elnökség (tisztkar) tagjainak, valamint a felügyelő bizottság tagjainak tiszteltidőjét és költségmegtérítését a Kamara közgyűlése állapítja meg.

#### IV. Vegyes rendelkezések.

##### 19. §.

1. A Kamara jövedelemforrásait képezik:  
a) a Kamara tagjainak belépési díjai és évi tagdíjai,

b) segélyek, ajándékok, a különleges rendeltetésű befizetések,

c) a Kamara által teljesített szolgálatokért beszédett azon összegek, melyeket a Kamara tanácsa jóváhagyott.

d) kiadványokból származó jövedelmek,

e) különféle jövedelmek.

##### 20. §.

1. A Kamara kiadásait a közgyűlés által jóváhagyott költségvetés szabályozza.

##### 21. §.

1. A Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara országos egyesület, s ennek alapján a Magyar Köztársaság területén belül bárhol létesíthet fiókegyesületet, ahol a Kamarának legalább 20 tagja állandó lakhellyel bír, elsősorban azokban a városokban, ahol kereskedelmi és iparkamarák működnek.

2. A fiókegyesület tisztkarát és tisztviselőit a szükséghez képest sajátmaga választja meg.

3. A fiókegyesület külön alapszabályokat alkothat a budapesti Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara jóváhagyása mellett.

4. A fiókegyesület feloszlása esetén annak mindennemű cselekvő és szenvedő vagyona az anyaegyesületre száll át.

A Kamara számadási éve január 1-től december 31-ig tart.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 1.

май 1947 г.

## Внешне-торговая политика Венгрии

РОНАИ ШАНДОР

министр торговли и коопераций Венгрии

Восстановлением своей экономики Венгрия, в значительной мере, обязана своей успешной внешне-торговой политике. О самостоятельной, независимой внешней торговле Венгрии можно говорить лишь с 1945 г. — со времени освобождения страны. Начиная с 1930 гг. венгерская внешняя торговля стала на службу германской гонки вооружений, подготовки немцев к войне; наши основные экспортные и импортные сделки ориентировались на державы оси.

Условия нашей послевоенной внешней торговли изменились коренным образом. С одной стороны, прекратилось империалистическое влияние Германии, а с другой — СССР все глубже включался в нашу внешне-торговую политику. Большое влияние оказали на развитие нашей внешней торговли также и произошедшие в Венгрии внутренние перемены — земельная реформа, национализация ряда предприятий и начавшееся развитие коопераций. Венгрия находится в центре Дунайского бассейна и поэтому является идеальным связующим звеном — как на сухопутных, так и на водных и воздушных путях — между Востоком и Западом, между Югом и Севером. В нашей внешне-торговой политике мы, в первую очередь, учли эти соображения.

После освобождения Венгрии, в течении многих месяцев и не могло быть речи об активной внешней торговле. Из-за разрушений, причиненных войной, транспорт Венгрии был парализован, заводы лежали в руинах, источники сырья иссякли. Первую помощь мы получили от Советского Союза. В августе 1945 года был подписан советско-венгерский торговый договор. Договор обеспечил ввоз сырья, необходимого для нашей промышленности и этим помог ее возрождению, оживил венгерскую торговлю. Важнейшими статьями нашего импорта из СССР были кокс, железная руда и соль. Мы ввезли 10 тысяч тонн кокса, на сумму

в 2.100.000 долларов, 100 тысяч тонн железной руды на 1 млн. долл., и 25.000 тонн соли на 276 тысяч долларов. Благодаря 30.000 тоннам хлопка и шерсти, прибывшим по советско-венгерскому договору, оказалось возможным пустить нашу текстильную промышленность и обеспечить работой трудящихся, занятых в этой отрасли. Сырье текстильной промышленности мы перерабатывали с уплатой за него в виде готовой продукции. Кроме вышеупомянутых, важнейшими статьями нашего ввоза были медь, свинец, олово, ферросплавы и асбест.

Важнейшим предметом нашего вывоза была нефть, экспортированная нами в количестве 170.000 тонн — итого на 3 млн. долларов. Кроме этого мы вывозили повидло, желе, коньяк, жмых, фанеру, крахмал, перец, кукурузу, фасоль, домашнюю птицу, а из промышленных изделий — телефонные и телеграфные аппараты Стандарт и паровозную арматуру, изготовленную кооперацией кустарей.

Сразу же после заключения договора с СССР начались поставки товаров. Венгрия смогла начать работу, плоды ее работы, обеспечив сначала потребности внутреннего рынка, заставили призадуматься и над возможностями вывоза. Так, вслед за заключением первого договора, мы установили торговые связи и с другими странами Европы: Румынией, Швейцарией, Чехословакией, Польшей, Данией, Швецией, Норвегией, Францией, Югославией и Бельгией.

Восстановление Венгрии идет громадными темпами. Для восстановления и перестройки хозяйства требуется все больше и больше сырья. Целью нашей внешне-торговой политики, как и всегда, было обеспечение наших потребностей импортным сырьем, с тем, чтобы вывозить за него промышленную продукцию и излишки продуктов сельского хозяйства. Благодаря успешной внешне-торговой политике, мы смогли обеспечить трудящихся работой, а приобретающие все больший размах восстановительные и реконструктивные работы подведут экономическую базу под нашу демократию.

Благодаря своей гибкости, наша внешняя торговля, в результате ряда переговоров, расширяет рамки уже заключенных договоров и после тщательной подготовки мы приступили к заключению новых договоров — по мере истечения старых.

Советско-венгерские торговые переговоры были возобновлены в мае этого года. Под моим руководством в столицу Советского Союза отправилась большая делегация для заключения нового торгового договора между нашими Государствами. Это новое соглашение, как и первое, должно служить интересам обоих народов.

Венгерский народ навеки будет благодарен Советскому Союзу, освободившему его и оказавшему ему большую помощь в хозяйственном восстановлении страны.



# Финансовая политика венгерской демократии

ФАРКАШ ФЕРЕНЦ

Наша демократия, родившаяся в начале 1945 года, унаследовала финансовую систему, прошедшую через проигранную войну и претерпевшую эксплуатацию германского империализма. Нет возможности точно определить степень инфляционности нашей тогдашней валюты — пенге, так как захватившие 15-го октября 1944 года власть салашисты оставили в жизни венгерского государства, в том числе и в финансовой политике, полную пустоту. До прихода к власти Салаша, покупательная способность нашей валюты снизилась, приблизительно, до одной десятой мирного времени. Что произошло с нашей валютой в дни террора, нам до сих пор еще не удалось точно реконструировать. Неизвестно количество банкнот, выпущенных в обращение салашистами. Ни одна из самых разнообразных оценок не может дать даже приблизительного ответа на этот вопрос. Можно, все-же, предположить, что с 15 октября 1944 г. до капитуляции немцев 9-го мая 1945 г. салашисты удвоили те 12 млрд. пенге, которые были в обращении до прихода их к власти.

Таким образом, венгерская демократия получила в наследство страну, опустошенную войной, с полностью остановившейся хозяйственной жизнью и финансовой системой, уже раньше начавшей скользить под уклон инфляции. К счастью, в начале из-за военных событий все же возник поразительный недостаток денег, так как салашисты „эвакуируя“ страну, в первую очередь старались отовсюду увезти с собой на запад легче всего перевозимую ценность — деньги. Так что при рождении нашей демократии кое-какое, правда неуверенное, равновесие товарного и денежного оборота обеспечивалось пустыми складами и опустошенными кассами.

Первоочередной задачей нашей экономической политики, конечно, являлось воскрешение хозяйственной жизни страны. Простейшим способом пробуждения экономики представлялся пуск промышленности и торговли через печатание и введение в оборот новых денег. Но это решение не удалось провести в жизнь из-за чисто технических препятствий. Салашисты увезли с собой

в Германию не только деньги, но и клише для печатания банкнот. Поэтому не удалось использовать инфляцию для пуска хозяйственной жизни в первые месяцы после освобождения страны. Чувство долга, стремление заложить основы лучшего будущего у венгерских трудящихся преодолело все трудности и кровообращение хозяйственной жизни страны все же восстановилось. Обстоятельства, которые помогли преодолеть застой нашего хозяйства, беспримерны в истории экономики. Трудящиеся принялись за работу в первые месяцы нашей демократии, не получая какой бы то ни было платы за свой труд — зарплаты не существовало вовсе. В приход им оставалось вписать только надежду на лучшее будущее.

Необычайно большой недостаток денег был смягчен временными вспомогательными дензнаками Красной Армии, которые очень скоро стали равноценной с пенге единицей денежного оборота. Оживление страны мы начали с предоставления полной свободы торговли. Для приведения в равновесие положения голодающей столицы с положением деревни, с ее глубоко запятанными запасами продовольствия, вскоре наладилась чрезвычайно оживленная свободная торговля. Предоставление свободы торговли спасло миллионное население нашей столицы от голодной смерти и помогло пустить в ход всю хозяйственную машину страны. С урожаем 1945 г. появилось и кое-какое товарное покрытие финансовой системы демократии. Покрытие это, состоявшее из продукции опустошенного войной и пришедшего в упадок сельского хозяйства, удовлетворяло едва треть потребностей мирного времени.

При системе свободных цен нам приходилось оперировать, придерживаясь системы ограничения заработной платы. Наши трудящиеся, дисциплинированно, с беспримерным самопожертвованием работавшие в первые месяцы, не получая никакой платы за свой труд, съели до последнего все свои запасы. Они требовали за свою работу плату, которая смогла бы обеспечить им хотя бы нищенское существование, но из-за недостатка товаров не было возможности выполнить это законное требование. С сентября 1945 г. по 1 августа 1946 г., т. е., до стабилизации, повышения зарплаты следовали одно за другим, но именно из-за недостаточного товарного покрытия нашего оборота, результаты этих повышений все время уменьшались. С каждым увеличением зарплаты на рынке проявлялось повышение покупательной способности, а это вело к все более быстрому исчезновению товаров с рынка, что в свою очередь, вело к еще более быстрому повышению цен. В предстабилизационный период наши трудящиеся работали, получая лишь крохотную долю денежного эквивалента своего труда. Разница между ценностью этого труда и ничтожной частью его, выплачиваемой в виде зарплаты и составила тот капитал, который позволил венгерской экономике, начавшей с 0% достичь к моменту стабилизации 60% производства 1938 г.

Таким образом, первые 18 месяцев экономической политики венгерской демократии прошли под знаком инфляции, под знаком почти бесплатного использования рабочей силы трудящихся. За это время мы возвратили к жизни ограбленную и опустошенную экономику страны и достигли больше половины производства мирного времени. Нельзя сказать, что этот процесс был следствием нашей сознательной экономической политики. Хозяйственные задачи, требовавшие в каждом случае отдельного, конкретного решения, составили звенья цепи, приведшей к этому результату.

Наша страна всегда принадлежала к государствам с недостатком капитала. Этот недостаток капитала в результате эксплуатации немецких империалистов, нашего вступления в преступную, навеки проклятую войну и, наконец, бандитизма салашистов, увеличился во много раз. Единственным возможным способом преодоления этого недостатка капитала было превращение эквивалента нашего труда, в результате инфляции, в капитал, а полученный таким образом капитал следовало вложить в интересах производства. Конечно, при наших экономических условиях нельзя было использовать все это накопление капитала для национального хозяйства, так как спекулянты отлично использовали сложившуюся конъюнктуру в своих личных целях.

Все ускоряющаяся инфляция уже к апрелю 1946 г. натолкнула наших руководящих деятелей на необходимость стабилизации финансовой системы в ближайшее время. Сначала появилась необходимость, она — необходимость — потребовала взвесить вопрос — возможна ли вообще стабилизация, или нет. Стремительно растущая инфляция сделала необходимой попытку стабилизации финансовой системы. Основу же стабилизации и создания прочной финансовой системы составил тот факт, что производительность нашего хозяйства к моменту стабилизации достигла, в среднем, 60% довоенной.

Следовательно, задача нашей экономической политики состояла в том, чтобы 50%-ое товарное покрытие, предназначенное для внутреннего потребления, привести и сохранить в равновесии с 50%-ой покупательной способностью, а с другой стороны — подпереть наш дефицитный государственный бюджет такой налоговой системой, которая обеспечила бы равновесие государственной экономики.

Ввиду того, что мы должны были перейти от совершенно захащенной денежной системы (пенге) к новой без всякого переходного периода, нам пришлось вместо естественного пути свободного образования цен пойти по другому — установить твердые цены. В истории экономики введение форинта было, пожалуй, первым удачным опытом такой стабилизации. Во всех остальных случаях инфляции, стабилизируя денежную систему, всегда вводили некоторый переходный период, когда уже обеспечено постоянство ценности старых денег и дают некоторое время для образования

новых цен. Новизна примененного нами метода доказывает его рискованность и вынужденность. Трудности в начале стабилизации усугублялись еще катастрофической засухой, приведшей к весьма слабому урожаю.

Новую денежную систему (форинт) мы ввели по заранее подготовленному, точному расписанию. С первого августа по конец декабря мы постепенно достигли предусмотренного денежного оборота — 1000 млн. форинтов. Введение форинта сопровождалось необычайно благоприятными психологическими моментами, вызванными стабилизацией. Вся страна, вся общественность, пережившая 18 месяцев инфляции, с нетерпением ждали введения стабильных денег. Ведь естественно, что таюшая со дня на день ценность денег вызвала у трудящихся стремление к получению новых, стабильных денег. Вся страна, весь народ, за исключением нескольких спекулянтов, желал и верил стабильности форинта; венгерские трудящиеся, как зеницу ока берегли форинт от обесценения, в то же время стабильность форинта защищали и вновь введенные драконовские распоряжения. Издали указ, согласно которому подрыв ценности форинта карается смертной казнью, однако не было надобности применять эту меру наказания.

Всеобщую уверенность в стабильность форинта лучше всего доказывает тот факт, что в первый месяц после стабилизации, когда банки по твердой цене принимали иностранную валюту, сумма сданной валюты достигла 11 млн. долларов, Чрезвычайно помогло поддержанию ценности форинта возвращение золотого запаса Венгерского Национального Банка, увезенного фашистами на запад. Этот возвращенный золотой фонд значительно пополнился за счет обязательной сдачи золота государству по твердой цене. Этот, почти 400 миллионный золотой фонд, с одной стороны, психологически содействовал поддержанию ценности форинта, а с другой стороны помог нам начать торговлю с заграницей.

В последние месяцы инфляции нам пришлось хозяйствовать при полном обесценении денежной системы. В результате этого наш товарный оборот упал до минимума; производители старались создать у себя запасы товаров. Во время введения новой денежной единицы — форинта наблюдалось необычайно большое предложение товаров по отношению к выпущенным в первом месяце 300 млн. форинтов. Предприниматели старались пустить в продажу скопившиеся запасы товаров, а это в самом начале вызвало избыток товаров. Таким образом, первые выпущенные форинты имели избыточное товарное покрытие.

Наша экономическая политика весьма достойно разрешила необычайно трудную задачу обеспечения товарного покрытия вновь выпускаемым банкнотам, — т. е. постепенно увеличивающемуся денежному обороту, — выпуском новой продукции по мере израсходования запасов, накопленных во время инфляции.

Требовалось восстановить налоговую систему, потерявшую во время инфляции какое бы то ни было значение. Эта задача была трудна еще и потому, что из-за отсутствия бюджета мы были вынуждены исходить в этом вопросе только из предположений. Наша налоговая система все же справилась с этим большим затруднением, хотя доходы государства шли не только на обеспечение равновесия государственного бюджета, но за их счет покрывались также и расходы по восстановительным работам и обеспечению выполнения наших обязанностей перед другими странами.

Из 4300 млн. форинтов расходов, предусмотренных нашим бюджетом, 1533 млн. составляют расходы на перестройку и содержание государственного аппарата. Около 1600 млн. форинтов составляют расходы государственных предприятий и 1167 млн. — наши обязательства за границей. Приближаясь к концу первого года стабилизации, можно сказать, что мы успешно разрешили эту гигантскую задачу. Смета, составленная в первой половине бюджетного года, совершенно ясно указывает на это. Дефицит государственного бюджета Венгрии равен всего 17%, что, если учесть наши, вышеперечисленные обязанности, является вполне удовлетворительным результатом.

Завязавшаяся внешняя торговля обеспечила нас сырьем, необходимым для работы нашей промышленности. Баланс нашей внешней торговли — активный, эквивалент нашего вывоза за первый год стабилизации достигает уже 800 млн. форинтов.

Одно из главных достижений нашей Республики, существующей 15 месяцев, это стабилизация финансовой системы, введение форинта. Созданием надежной, стабильной денежной системы под нашу демократию был подведен прочный экономический фундамент, а в политическом отношении она стала непоколебимой. Мы по праву можем гордиться этим результатом, потому что несмотря на то, что получили в наследство совершенно разрушенную экономику, мы смогли создать более прочное, чем в других странах Европы, хозяйство. Достижение этого результата — в одинаковой степени заслуга политической воли демократии, работоспособности венгерских трудящихся и зрелости нашей экономической политики.

С гордостью можем заявить, что мы уже перешагнули через низшую точку и начав с разрухи, выглядевшей совершенно безнадежно, стали на путь роста экономики. Мы знаем, что достигнув такого результата при помощи огромных усилий, мы восстановили в глазах общественного мнения мира свою, изрядно потрепанную, национальную честь, которую ненавистные узурпаторы втоптали в грязь своей преступной политикой. С уверенностью, черпаемой нами из достигнутого, вступаем на путь дальнейшего развития экономики, намечаемого трехлетним планом, на путь достижения и превышения нашим национальным доходом уровня 1938 года.

# Значение венгерско - советских торговых связей

ХАРДИ РОБЕРТ

Перед начинающимися в мае венгерско-советскими торговыми переговорами интересно оглянуться на прошедшие два года, чтобы определить значение венгерско-советского торгового соглашения для венгерской экономики.

В 1946 г. внешне-торговый оборот Венгрии опирался в основном на Советский Союз. Советский Союз доминировал как в нашем экспорте, так и в импорте.

Ассортимент товаров, прибывших в Венгрию из СССР, весьма благоприятен. В 1946 г. большая часть нашего привозного сырья прибыла из СССР. Весь наш ввоз в 1946 г. составил 371 млн. форинтов, из них 104 млн, или 28.1% пали на Советский Союз. В то время как другую большую часть ввоза составлял американский товарный заем, т. е. готовая продукция, импорт из СССР на 83% состоял из сырья, на 11% из полуфабрикатов и лишь на 6% из промышленно-готовых изделий. Если выделить только основные отрасли импорта, то и тогда ясно, какую большую роль играла венгерско-советская торговля во всей нашей внешней торговле в прошлом году.

Ввоз из СССР некоторых основных товаров в % ко всему венгерскому ввозу:

Каменная соль ... ..	23,8%	Каустическая сода ...	14,7%
Шерсть ... ..	96,7%	Олово ... ..	100, %
Древесный уголь ... ..	97,7%	Свинец ... ..	100, %
Хлопок и очесы... ..	98,2%	Асбест ... ..	100, %
Сырой каучук ... ..	12,0%	Медь ... ..	89,0%
Железн. руда ... ..	29,9%	Смаз. масла ... ..	29,8%
Кокс ... ..	47,1%	Угольн. электроды ...	66,3%

Хотя эти цифры и говорят сами за себя, все же нельзя ограничиться их публикацией. Их следует рассматривать не с сегодняшней точки зрения, когда в нашем распоряжении развитый транспорт, установившаяся система оплаты и восстановлены

связи с границей. Чтобы правильно оценить эти данные, следует вспомнить обстоятельства, при которых эти товары появились в нашей внешней торговле.

Ко времени заключения в августе 1945 г. венгерско-советского торгового договора, наши запасы, истощившиеся во время войны, а также и непосредственно понесшие большой урон вследствие военных действий, полностью иссякли. *Bis dat qui cito dat* — кто дает быстро, тот дает вдвойне, наибольшее значение договора с СССР заключалось именно в том, что Советский Союз давал немедленно. Венгерская тяжелая промышленность задула свои домны на советском коксе, венгерская текстильная промышленность, вследствие поставок советского хлопка, получила возможность работать в три смены — и все это без привоза материала из старых источников — кокса из Рура и американского хлопка. Сельское хозяйство также многим обязана договору с СССР, ведь большая часть смазочного масла для тракторов была ввезена именно по договору. Мы еще не забыли трудностей, возникавших тогда с солеснабжением, и надо сказать, что если б Советский Союз не помог нам и в этой области, положение было бы весьма тяжелым. Советский Союз не только отгрузил предусмотренный договором контингент товаров, но и превысил его. На основе всего вышесказанного можно установить, что заключенный с Советским Союзом торговый договор оправдал возлагавшиеся на него надежды во всех отраслях венгерской экономики, так как при его помощи смогла восстановиться наша тяжелая и текстильная промышленность в то время, когда не было никаких иных возможностей приобретения иностранного сырья.

Но соглашение с СССР о товарообмене имело большое значение в венгерской экономике не только с точки зрения импорта, но и для экспорта. Это стало возможным благодаря тому, что соглашение полностью учитывало состояние венгерского рынка и наметило к экспорту лишь те товары, которые могли быть произведены или непосредственно на основе советского импорта (хлопчатобумажная и консервная пром.), или с его помощью (ввоз кокса, руды и т. д.), или может быть в силу каких либо других обстоятельств, — уже в первый период восстановления венгерской экономики.

Возникла возможность экспортировать некоторые сельскохозяйственные продукты вследствие положения, вызванного войной. Так, например, из-за уменьшения поголовья скота стало возможным экспортировать в больших количествах люцерну, гороховник, масляные злаки. Советский Союз охотно покупал эти товары, так как наибольшие опустошения война нанесла именно Украине, сельскохозяйственной базе СССР. В приводимой таблице указывается отношения вывоза Венгрии в СССР ко всему вывозу в 1946 г.

## I. Сельскохозяйственные пищевые и технические продукты:

Кукуруза ... ..	26,9%	Коньяк ... ..	92,4%
Перец сушен. ... ..	47,4%	Фасоль ... ..	6,7%
Гороховник ... ..	10,0%	Люцерна (зерно) ... ..	4,4%
Сухофрукты ... ..	100,0%	Крупа, масл. злак. ... ..	18,8%
Фруктово-ягодн. кон- сервы ... ..	100,0%	Томат-пюре ... ..	54,4%
		Дом. птица ... ..	3,3%

## II. Промышленная продукция:

Фанера ... ..	72,2%	Мазут ... ..	93,7%
Хл.-бум. ткани ... ..	99,4%	Бензин ... ..	77,1%
Хл.-бум. пряжа ... ..	100,0%	Газолин ... ..	80,8%
Керосин ... ..	56,1%		

Эти данные следует пополнить еще той продукцией, которая хотя и не была отгружена в 1946 году, но заказы на которую уже прибыли и к производству которой уже приступили. Отгрузка этих товаров произойдет в 1947 году. Сюда относятся различные замки, арматура, приборы, телефонные и телеграфные аппараты и радиопередатчики. Во всех этих отраслях значительную часть мощностей предприятий используют для выполнения советских заказов.

Цифры эти также следует рассматривать не с сегодняшней точки зрения. Как и при изучении импорта, оценка экспорта с учетом положения венгерской экономики в то время покажет нам истинное значение этих данных. В нашем экспорте, наряду с текстильной, наибольшую роль играла консервная промышленность. Весь экспорт как текстильной, так и консервной промышленности проходил, собственно, по системе отработок за советское сырье, ведь обе отрасли получали сырье — текстильная хлопок, а консервная промышленность сахар — от СССР. Наличие этого сырья сделало возможным работу этих отраслей. Большая часть прошлогоднего урожая фруктов сгнила бы если бы импортированный из СССР сахар не обеспечил его переработку на повидло и консервы. 80% нефтепродуктов, произведенных нами в 1946 году были экспортированы в СССР. В то время, как другие страны покупали наши нефтепродукты только вместе с обязательной поставкой им сырой нефти, Советский Союз не ставил таких условий.

Для пуска промышленности большое значение имел экспорт коньяка. Экспорт этого продукта стал возможным в результате производства большого количества вина. Но мощность венгерских перегонных заводов была недостаточна для изготовления требуемого количества коньяка, так что пришлось переключить завод нитроцеллюлозы в Фюсфэ на перегонку вина, чтобы выполнить взятые на себя обязательства. В этом случае соглашение



о товарообмене помогло перестройке военной отрасли на мирное производство.

Из вышеуказанного видно, что соглашение с Советским Союзом дало работу лишь сельскохозяйственной, текстильной и электроприборостроительной промышленности. Это произошло потому, что остальные отрасли промышленности были в это время заняты выполнением поставок по репарациям.

Договор с Советским Союзом предусматривал поставки на общую сумму в 30 млн. американских долларов, но в действительности поставки с обеих сторон составили приблизительно лишь 16-17 млн. долларов. Чем объяснить такой малый коэффициент использования договора?

Следует назвать две причины этого явления; первая это дезорганизованность венгерской экономики в тот, начальный период; вторая, и пожалуй еще более существенная — инфляция в Венгрии. Влияние этих факторов легче всего уяснить, изучая протечение торгового оборота. Работа по проведению этих торговых операций является для нас не только полезным опытом, но и подчеркивает значение договора для венгерской экономики. Претворение договора в жизнь началось тем, что СССР, независимо от размеров венгерских поставок, в конце 1945 года и первых месяцах 1946 года начал большие поставки хлопка, кокса, железной руды и др. видов сырья, так что к 1 августа сумма поставок достигла 11 млн., в то время как сумма венгерских поставок за это же время достигала лишь, приблизительно, 3-х млн. долларов. Сегодня, правда, это звучит странно, но надо сказать прямо, что такое доброжелательное отношение СССР застало венгерскую экономику врасплох. На текстильных фабриках и государственных складах скопилось уже 8000 тонн хлопка, когда текстильные предприятия, придя к взаимному соглашению, подписали договор с СССР на поставку текстиля. Дезорганизованностью венгерской промышленности можно объяснить также и тот факт, что долго не использовались запасы необходимых для промышленности цветных металлов, сплавов и др. ценных материалов.

Некоторая задержка произошла также и по той причине, что венгерское правительство создало вначале специальную государственную организацию — Венгерско-Советское Внешнеторговое Акционерное Общество, сосредоточив в этой организации как само проведение договора в жизнь, так и уравнивание цен, а затем изменило свое решение таким образом, что каждая отрасль уже самостоятельно выступала договаривающейся стороной — под контролем Венгерского Внешнеторгового Управления. Приняв второе решение, правительство было вынуждено основать Фонд Уравнивания Цен, через который и происходило в дальнейшем финансирование экспорта и расчеты по импорту, — вместо централизованного разрешения этих вопросов, вместе с организационными, в рамках Венгерско-Советского Внешне-

торгового Акционерного Общества. По договору с СССР были заранее определены цены товаров в долларах, но инфляция в Венгрии и здесь смешала карты. Была дана стоимость товара в долларах, но не определили, во что обойдется товар импортирующей стороне; была определена также стоимость экспортируемых товаров в долларах, но из-за инфляции было неясно, что же получит экспортер за свой товар. Поэтому Фонд Уравнивания Цен, созданный для проведения внешнеторговых расчетов, т. е. орган, которому импортер должен уплачивать денежный эквивалент ввозимого им товара, а экспортер — получать эквивалент экспортируемого им товара, попал в весьма тяжелое положение. Ценность взносов за импорт все время падала, так как установление новых цен отставало от падения ценности валюты, а требования экспортеров постоянно росли из-за инфляционных затруднений с закупками. Все вышеперечисленные причины и привели к тому, что к августу 1946 г. СССР поставил товаров на 11 млн., а Венгрия лишь на 3 млн. долларов. — Со стабилизацией отпали все эти препятствия и появилась возможность увеличить венгерские поставки и полностью уплатить наши товарные задолженности.

Подводя итог, можно определить, что венгерско-советское соглашение о товарообмене имело для Венгрии весьма большое значение как в отношении импорта, так и экспорта. Но объективный наблюдатель сможет установить и то, что соглашение было выгодным не только для Венгрии, а согласно нашему убеждению, оно сыграло положительную роль и в экономике Советского Союза. — Здесь нам хотелось бы указать лишь на два пункта. Первый заключается в том, что ввиду низкого урожая в СССР в этом году, для него имели большое значение наши поставки кукурузы, фасоли и люцерны. — Второй пункт, имеющий немалое значение — хлопчатобумажные ткани. С советской стороны во время выполнения поставок не раз указывали авторитетным венгерским органам на важность этого вида продукции.

Соглашение о товарообмене, таким образом, действительно служило интересам обеих стран, приспособляясь к потребностям хозяйства как Венгрии, так и Советского Союза. После вышесказанного уместно задать вопрос: может ли перечень товаров, поставляемых по этому соглашению, служить исходным пунктом и для будущего и можно ли расценивать дальнейшие перспективы экономических связей исключительно по этому соглашению.

По моему мнению соглашение, заключенное в августе 1945 г. лишь частично может служить основой выяснения возможностей будущего. Выше я постоянно подчеркивал те чрезвычайные обстоятельства, которые привели к этому соглашению. — В будущем, по моему, многие из этих установок изменятся. Изменившимся фактором в будущем следует считать, в первую очередь, наши поставки по возмещению убытков.

Если соглашение о товарообмене, заключенное в августе 1945 г. распространялось, главным образом, на продукты сельского хозяйства и легкой промышленности, то мы надеемся, что соглашение, заключаемое в этом году обеспечит рынок сбыта в СССР и для освободившихся от поставок по репарациям мощностей других отраслей венгерской промышленности. Здесь речь может идти, в первую очередь, о металлургии, машиностроении и электротехнической промышленности. — Наши перспективы должны основываться также и на том, что договоры, заключаемые в дальнейшем, должны согласовать 3-х летний план Венгрии с 4-м пятилетним планом СССР. Как известно, это будет особенно благоприятствовать вывозу продукции венгерской легкой промышленности, так как центр тяжести новой пятилетки все еще находится на тяжелой промышленности. Вероятно также, что в будущем уменьшится экспорт продуктов нашего сельского хозяйства в СССР, так как и там увеличилась посевная площадь, устранили разрушения, причиненные войной и следует надеяться, что и урожаи будут выше, чем в 1946 г.

Подводя итог, можно сказать, что будущее несет с собой возможность увеличения промышленного экспорта Венгрии, подчеркивая этим самым изменение хозяйственного положения Венгрии, произошедшее вследствие смены власти фашистской Германии на возросшее влияние СССР. Здесь следует немедленно указать на огромную разницу между соседством с Советским Союзом и Германией. В то время, как в прошлом Венгрия, можно сказать, была колонией Германии, вывозя главным образом сель-хоз. продукты и ввозя промышленные товары, наши взаимоотношения с СССР совершенно иные. Для ориентировки приведем данные, взятые еще из довоенного периода.

### Ввоз Венгрии из Германии

Год	Предм. потребления	Пром. сырье и полуфабрикаты	Готовые изделия	Топливо
1933	9.3%	54.6%	34.6%	1.5%
1934	8.2 „	48.7 „	37.3 „	5.8 „
1935	5.6 „	45.9 „	39.9 „	8.6 „
1936	5.2 „	40.7 „	46.2 „	7.9 „
1937	5.4 „	37.3 „	49.6 „	7.7 „
1938	5.2 „	34.0 „	53.6 „	7.2 „

В то время как из СССР в 1946 г. мы экспортировали 83% сырья, 11% полуфабрикатов и 6% готовых изделий.

### Вывоз Венгрии в Германию

Год	Сель.-хоз.	Промыш-ленность	Горно- добы- вающая пром.
1933	80.3%	18.3%	1.4%
1934	85.9 „	12.6 „	1.5 „
1935	84.0 „	12.9 „	3.1 „
1936	78.8 „	18.2 „	3.8 „
1937	72.9 „	22.3 „	4.8 „
1938	81.1 „	15.1 „	3.8 „

12% нашего экспорта в СССР в 1946 г. — сырье, 5% полуфабрикаты и 81% готовые изделия.

Если, как я об этом говорил выше, наш промышленный экспорт в СССР будет расти, то эти цифры укажут на еще большие изменения и еще отчетливее будут видны перспективы развития экономики Венгрии.

Один из важнейших факторов венгерско-советских торговых связей — это стабильность советского рынка. Социалистической системе хозяйства Советского Союза не угрожает экономический кризис, столь привычный для капиталистических государств. — Поэтому, если венгерские товары, уже проникшие в СССР по репарационным поставкам или согласно первому торговому соглашению (напр., текстиль) понравятся, то здесь они приобретут такой прочный рынок, что в условиях наступающего экономического кризиса, который проявится в первую очередь в области сбыта, он сможет принять венгерскую продукцию.

Перспективы венгерско-советских торговых связей, таким образом, открывают перед венгерской экономикой весьма большие возможности. Не опережая переговоров, можем, все-же, без преувеличения сказать, что снабжение Венгрии сырьем, занятость ее промышленности и выполнение 3-х летнего плана в немалой степени зависят от того, насколько удастся венгерской внешне-торговой политике углубить торговые связи между СССР и Венгрией. Первый год, особенно с момента стабилизации, вероятно, оставил неплохое впечатление, так как Венгрия доказала, что она способна выполнить взятые на себя обязательства и достойна доверия Советского Союза, проявившегося уже в первый год в том, что СССР, фактически, предоставил Венгрии на полгода 10-ти миллионный товарный заем.

Смотря на будущее с ободряющим и приятным сознанием того, что мы выполнили договор, надеемся, что в рамках нового договора нам удастся подвести реальную основу под все то, о чем я упомянул в этой статье.

## **Состояние венгерской хлопчатобумажной промышленности, особенно с точки зрения ее роли в советско-венгерском товарообмене**

БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР АНТАЛ

Текстильная промышленность освобожденной Венгрии была полностью разрушена. Положение текстильной промышленности в то время не заслуживает особого внимания, ведь состояние предприятий этой отрасли ни чем не отличалось от состояния других предприятий легкой промышленности. Все — сырье, оборудование, химикалии, краски, — что только можно было погрузить в вагоны — было вывезено фашистскими разбойниками. Они подожгли целый ряд наших заводов; во время осады Будапешта текстильные предприятия также понесли очень большой урон, некоторые фабрики сгорели дотла.

Летом 1945 года уполномоченный текстильной промышленности был приглашен в Советский Союз для переговоров об арендной работе. Промышленность в этот период, можно сказать, прозябала, так как работа происходила лишь на нескольких незначительных фабриках, которые перерабатывали остатки сохранившихся кое-где} небольших запасов сырья. Все это было бы яснее, приведи мы кое-какие цифровые данные, но положение в то время было настолько расплывчатым, так мало была похожа та деятельность на настоящую работу, что нет никаких данных ни о числе рабочих, занятых в текстильной промышленности, ни о количестве продукции. Застой и полный хаос характеризовали текстильную промышленность вплоть до марта 1946 года,

Представители текстильной промышленности договорились в Москве о системе работы по найму. Для работников текстильной промышленности было большим сюрпризом известие о том, что советская комиссия, ведущая переговоры с венгерскими представителями, пожелала привлечь к переработке 30.000 тонного массива хлопка венгерскую текстильную промышленность, находящуюся в полной прострации и поэтому не слишком-то заслуживающую большого доверия.

Переработка такого большого количества хлопка и для довоенной промышленности представляла бы не малые трудности. А ведь тогда были в строю около 350 тысяч intactных веретен, современные ткацкие станки, а также неограниченный рынок вспомогательных материалов, красок и т. д.

Сделать эту работу теперь было во много раз труднее. Разрушения войны, репарации и потери, нанесенные фашистскими разбойниками привели к тому, что в то время просто нельзя было рассчитывать в какой-либо мере на производительную промышленность, которая и сейчас, пройдя большое развитие, имеет

лишь 250 тысяч веретен. Большие ткацкие фабрики, имевшие по 1000 станков (Дьерский текст. комбинат, фабрика в Сомбатхеле) сгорели дотла. На некоторых прядильных фабриках сгорели наиболее ценные станки (Французско-венг. хл'-бум. ф.), кроме всего этого работе мешала также острая нехватка топлива зимой 1945/46 года.

Первые составы с хлопком прибыли в конце 1945 года, но их переработка, в серьезных размерах, началась только в марте 1946 г. Период с марта до конца 1946 года можно назвать героическим периодом венгерской текстильной промышленности. Сотрудничество, согласованность действий рабочих и служащих фабрик, а также и властей привело к хорошему результату. В 1946 г. из СССР прибыло около 13 тысяч тонн хлопка. За это промышленность обязалась экспортировать в СССР около 27 миллионов метров ткани и около 610 тонн пряжи. Соглашение предписывало точные сроки поставок и содержало весьма высокие требования к качеству продукции. Венгерская текстильная промышленность может гордиться тем, что она точно уложились во все предписанные сроки и что несмотря на чрезвычайно строгие качественные предписания, с советской стороны не было ни одной рекламации.

Большой проблемой для промышленности была закупка красок, так - как единственный европейский источник ее — Швейцария — была перегружена заказами.

Не раз возникала нужда использовать наши неполные запасы для выполнения советских заказов, в которых узор и расцветка были предписаны заранее. В этой области нам всегда помогало сочувствие и понимание будапештских представителей московской организации „Экспортлен“, которые, по возможности, помогали нам, идя в крайних случаях даже на изменение узора.

Соглашение с СССР своими строгими условиями, можно сказать, вынудило венгерскую текстильную промышленность восстановиться, стать на ноги за чрезвычайно короткий срок.

По соглашению мы обязались экспортировать :

По 30 июня	1946 г.	... ..	8.000.000 метров
По 30 сентября	1946 г. еще	... ..	8.000.000 метров
По 31 декабря	1946 г. еще	.. ..	10.500.000 метров
			ткани и 600.000 кг. пряжи ;

Было экспортировано :

1946 г.	март	... ..	461.600 м.
	апрель	... ..	793.700 "
	май	... ..	2.113.200 "
	июнь	... ..	4,588.500 "
	июль	... ..	1 458.400 "
	август	... ..	2.332.900 "
	сентябрь	... ..	3.989.800 "
	октябрь	... ..	3.239.000 "
	ноябрь	... ..	4.168,300 "
	декабрь	... ..	3.381.900 "
<hr/>			
1946 г. итого			26.627.300 м.

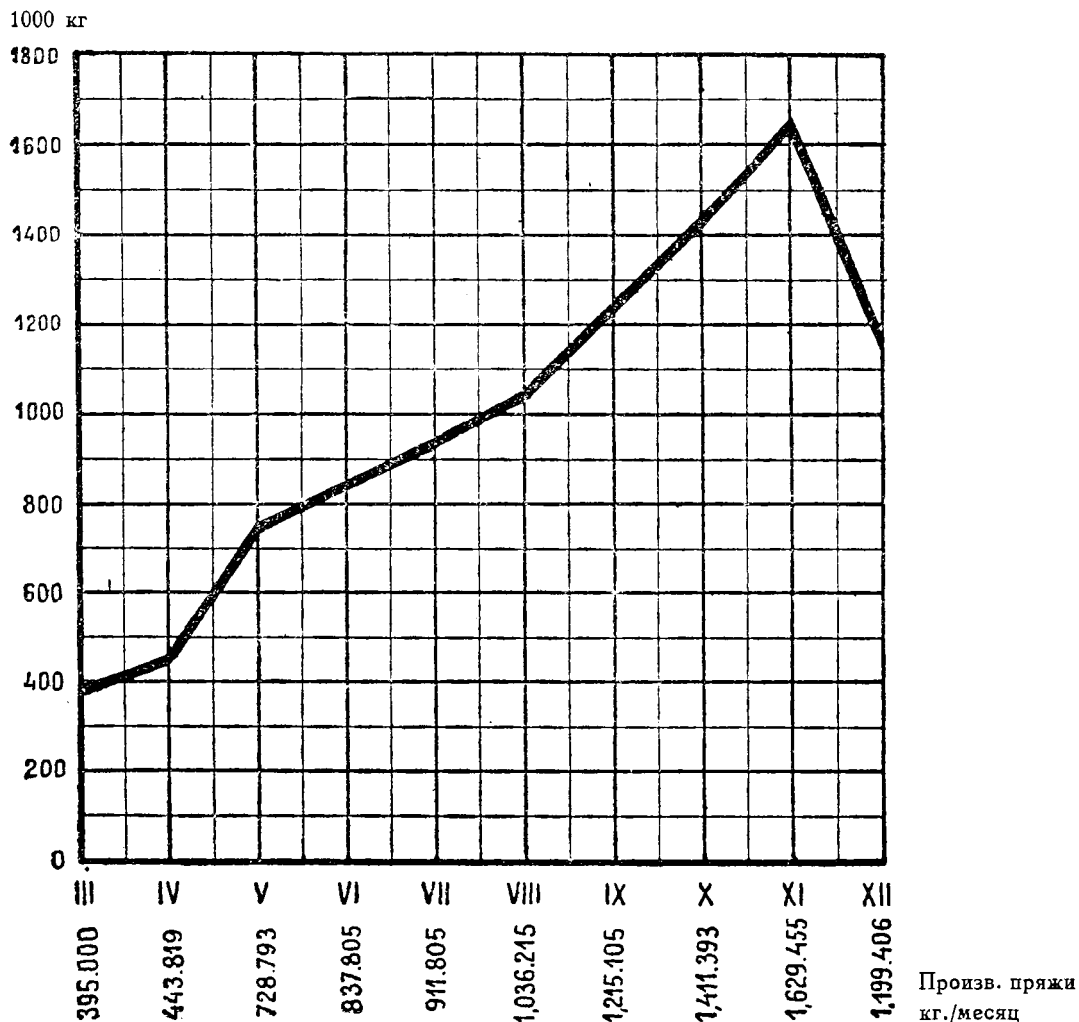
Экспорт пряжи по месяцам составил ;

1946 г.	октябрь	...	...	...	...	...	...	...	...	300.200 кг.
	ноябрь	...	...	...	...	...	...	...	...	192.900 кг.
	декабрь	...	...	...	...	...	...	...	...	117.000 кг.
Итого										610.100 кг.

Лишь часть все время растущей продукции прядильной промышленности идет на экспорт в СССР, и именно благодаря этому росту производства пряжи все возрастающий вывоз не отражался на внутреннем рынке.

Чтобы яснее представить работу хлопчатобумажной промышленности, приводим график выработки пряжи в стране.

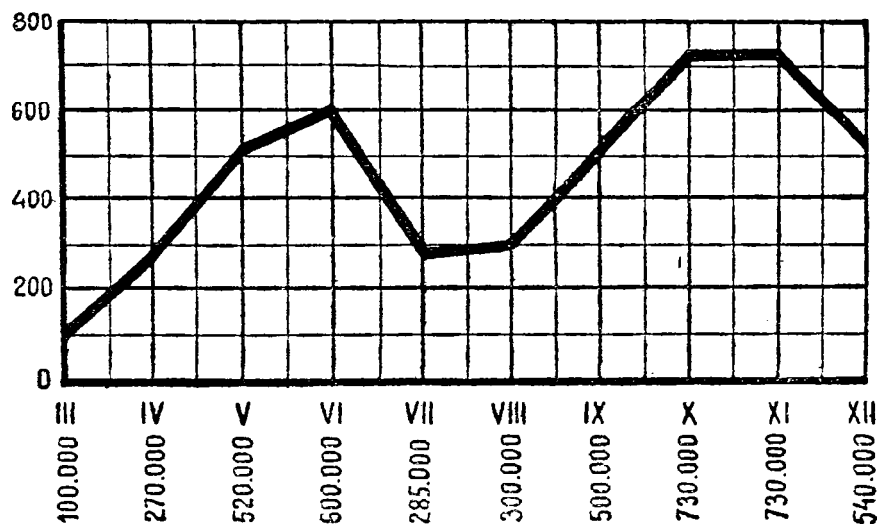
Производство пряжи в 1946 г.



В декабре выпуск пряжи снизился. Это можно объяснить тем, что с одной стороны, в декабре из-за рождественских праздников рабочих дней было меньше, чем других месяцах, а с другой стороны тем, что благодаря бурному росту прядильной промышленности подходил к концу запас импортного советского хлопка и в декабре некоторые прядильни из-за нехватки его сократили производство.

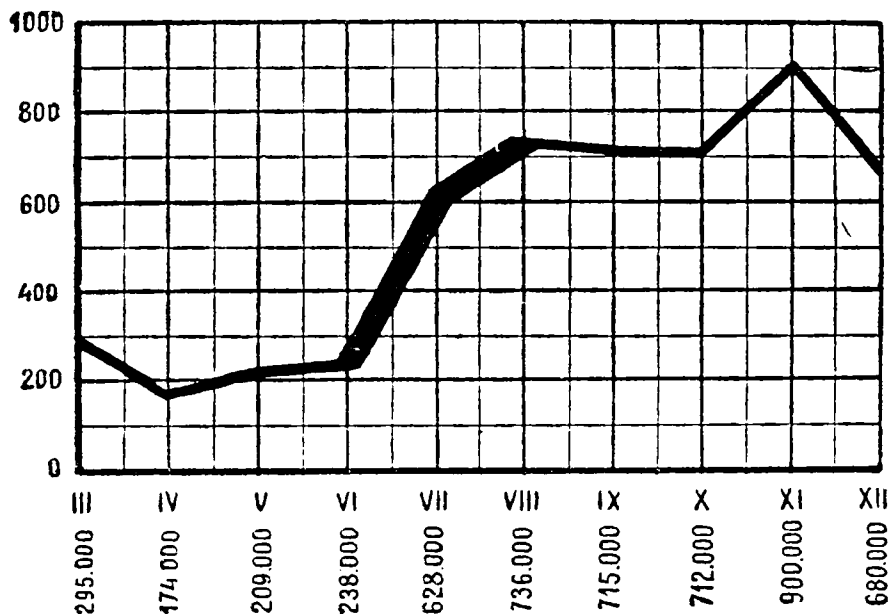
Второй график показывает количество пряжи, использованной для выполнения поставок Советскому Союзу.

Производство пряжи в 1946 г. для уплаты за советское сырье



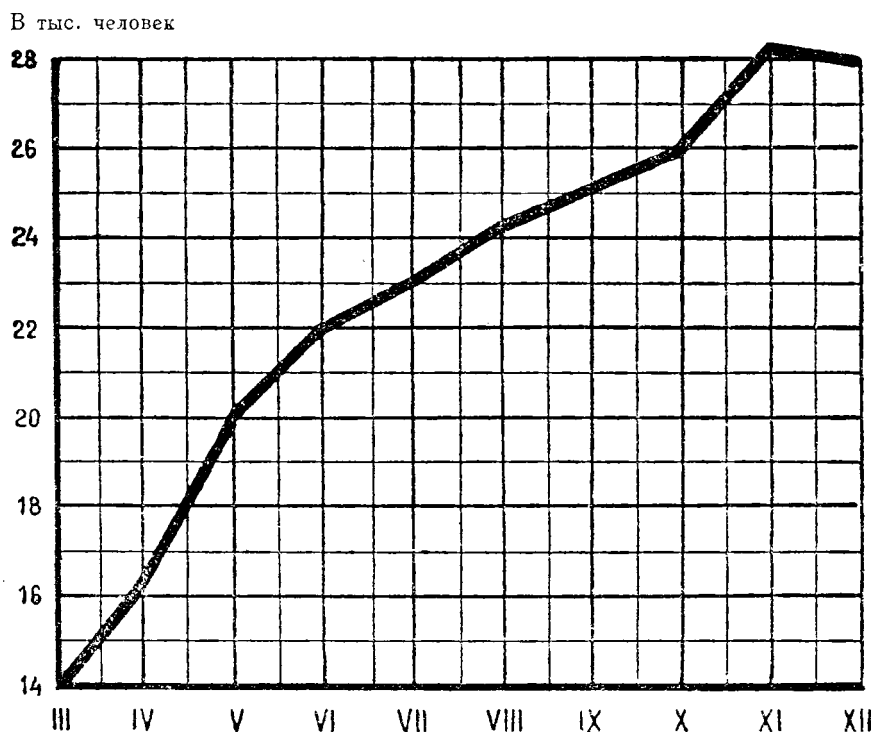
Третий график показывает поступление пряжи на внутренний рынок в этот же период. Толстая линия показывает бурный рост внутреннего потребления в первые месяцы после стабилизации финансовой системы.

Производство пряжи на внутренний рынок в 1946 г.





Следующий график демонстрирует увеличение числа рабочих, занятых в хлопчатобумажной промышленности.



Трудно преувеличить значение взаимных поставок хлопка и тканей, происходящих на основе соглашения, заключенного в 1945 году для будущего венгерско-советской торговли. Во первых, венгерская хлопчатобумажная промышленность в лице огромного советского государства приобрела рынок для своих изделий, в первую очередь для высококачественных венгерских хлопчатобумажных тканей. С другой стороны, венгерские покупатели получили доступ к изготовленным из советского хлопка отличным изделиям. Из 13 тысяч тонн хлопка, ввезенных до конца 1946 г., Советскому Союзу, по соглашению поставили ткань, соответствующую 5 т. тоннам сырья и около 8 т. тонн хлопка поступили на удовлетворение внутреннего рынка. Можно смело сказать, что вся ткань, выпущенная венгерскими фабриками и поступившая во внутреннюю торговлю с момента освобождения страны до весны 1947 г., изготовлена из советского хлопка. Для стабилизации венгерской финансовой системы большим психологическим и материальным подспорьем явилось то, что мы смогли обеспечить покупателей текстилем довольно высокого качества по доступной цене. Из всех вышеуказанных положений ясно, что ввоз советского хлопка и вывоз в СССР хлопчатобумажной продукции имеет и будет иметь весьма большое значение для венгерской экономики.

# Запасы гидроэнергии Закарпатской Украины и венгерская энергетика

КАРАС АРТУР

Сравнительно хорошо развитой и продолжающей развиваться венгерской промышленности и быстро растущему венгерскому сельскому хозяйству необходима серьезная энергетическая база. Недостаточные запасы топлива и ничтожные возможности использования своей гидроэнергии не являются, очевидно, такой базой. Принимая это во внимание, весьма выгодной представляется покупка электроэнергии у Советского Союза.

В Советской Закарпатской Украине имеются весьма большие запасы гидроэнергии. Часть этих запасов была уже разведана в прошлом, перед войной. Результаты всех прежних исследований и проектов можно суммировать следующим образом:

1.) Талабор—Надягская гидроэлектростанция. Для нее необходимо построить тоннель, соединяющий реки Талабор и Надяг, длиной 3.7 км. Падение воды в тоннеле даст энергию, потребную для электростанции.

При установке 3-х агрегатов по 6000 квт, средняя мощность станции была бы 18.000 квт, максимальная-же 50000 квт. В год станция даст в среднем 90 млн. квт/час, максимально 160 млн. квт/час.

2. Постройка различных плотин: смотри таблицу\*

Р е к а	Сред. мощность	Макс, мощность	Прозв. энергии в год в квт/час
Тарац ... ..	20.000	60.000	170 млн.
Вишо ... ..	19.000	40.000	170 "
Тисса ... .. (У г. Хуст)	24.000	35.000	140 "
Юта ... ..	6.000	18.000	50 "
Надяг (со спец, плотиной)... ..	12.000	30.000	100 "

Для иллюстрации этих цифр приведем несколько примеров: в 1938 г. Будапештская Электрическая Компания произвела 360 млн. квт/час электроэнергии, а в 1946 г. 476 млн. квт/час. — Другая будапештская фирма, подающая ток окрестностям Будапешта и поселкам вокруг оз. Балатон, итого 220 городам и селам — производит в среднем 110 млн. квт/час в год.

\*Приведенные данные лишь приблизительны, т. к. точные расчеты еще не производились.

Таким образом, мощность вышеперечисленных энергетических ресурсов Закарпатской Украины достигает почти 800 млн. квт/час, цифры, которая имела бы огромное значение с точки зрения венгерской экономики.

По нашим сведениям, потребности Закарпатской Украины в энергии были до сих пор весьма незначительны и заключались в обеспечении дерево-перегонной промышленности. Сельское хозяйство Закарпатской Украины также не нуждается в сколько-нибудь значительном количестве энергии, а лесоразработкам она и вовсе не нужна. Возможна еще местная переработка соли, обнаруженной в Закарпатской Украине, что требует весьма значительного количества энергии.

Таким образом, если осуществится постройка электростанций в Закарпатской Украине, то использование вырабатываемой ими энергии представляется возможным следующими двумя путями:

1.) Снабжение удаленных от источника энергии территорий Советского Союза. Это решение нерационально из-за слишком больших затрат на передачу энергии на большие расстояния через высокие горы.

2) Продажа электроэнергии Венгрии.

Доводы торгового и транспортного характера говорят в пользу второго решения.

Можно сказать, что, теоретически, постройка гидроэлектростанции обходится в 1000—1200 пенге (по довоенному курсу) на киловатт. Электростанция мощностью в 20 тысяч квт. обойдется, соответственно, в 20 млн. пенге.

Таким образом, при венгерско-советском сотрудничестве в этом вопросе при производстве (вернее потреблении) 100 млн. квт/час. энергии, потребитель должен платить 2 филлера за амортизацию капитала и  $\frac{1}{2}$  филлера (по довоенному курсу) за накладные расходы за киловатт\*. При сегодняшнем состоянии венгерской экономики это представляет весьма солидную сумму. — Стоимость электроэнергии в Венгрии сейчас выше даже этой цифры, что приводит к тому что наше сельское хозяйство не может пользоваться электроэнергией, а наш промышленный экспорт дорожает. Для сравнения следует указать, что в Канаде квт. электроэнергии стоит лишь несколько десятых филлера, в Швейцарии или Швеции около одного филлера.

Потребление Венгрией электроэнергии определяется нуждами промышленности и сельского хозяйства Восточной Венгрии. Просто подсчитать это потребление, принимая во внимание лишь действующие на сегодняшний день предприятия. Труднее это сделать — и это возможно лишь при наличии серьезного планирования хозяйственной жизни — рассчитывая и на строящиеся и намечаемые предприятия.

Самый трудный — но пожалуй самый важный вопрос — электрификация сельского хозяйства восточных районов страны. Населенность этой территории чрезвычайно возросла. Разрабатываемый сейчас трехлетний план восстановления экономики страны, должен предусмотреть значительную интенсификацию сель

---

\*Амортизационные расходы электростанции принимаем за  $10^0/0^0/0$ , к этому следует прибавить  $1\frac{1}{2}$ — $2^0_0$  эксплуатационных и т. н. переменных расходов, которые трудно выразить в  $0^0/0^0/0$  капитала, т. к, они зависят от более или менее благоприятного расположения станции и от того, насколько близко время к работы станции к идеальным 8760 часам.

ского хозяйства, чтобы правильнее использовать рабочую силу, скопившуюся на этой территории. Следует упомянуть, хотя это и выходит из рамок этой статьи, что интенсификация сельского хозяйства засушливых районов восточной и средней Венгрии, возможна лишь с распространением искусственного орошения. Орошение, в свою очередь, зависит от состояния водохранилищ Закарпатской Украины.

Таким образом, перед началом работ следует учесть следующее :

1) Какое население сможет прокормиться на этих, потребляющих электроэнергию, территориях при введении интенсивного сельского хозяйства

2) Перспективы сельского хозяйства на данной территории, зависящие от почвы и в некоторой степени, от аграрно-политической ориентации населения.

3) Перспективы развития потребления электроэнергии, зависящие, конечно, от развития сельского хозяйства — какое время пройдет от первого шага — введения электрического освещения — до потребления тока промышленностью.

Самой сложной, все же, является внешне-торговая проблема. С увеличением количества энергии, покупаемой Венгрией в Закарпатской Украине, должна изменяться и наша внешне-торговая политика. Перед венгерской промышленностью в этой области, как и во всех других областях венгерско-советского обмена — открываются огромные возможности. Так как советский рынок может стать неограниченным потребителем ее продукции, особенно если цена используемой ею энергии позволит ей стать конкурентоспособной на мировом рынке. Мы и раньше поставляли промышленные изделия Закарпатской Украине, но она не должна и не может стать единственным потребителем товаров поставляемых нами в уплату за электроэнергию, ведь они включатся в весь венгерско-советский товарообмен. С вступлением в строй электростанций Закарпатской Украины, обслуживающих Венгрию, у нас может появиться еще одна отрасль экспорта — продукция наших теплоэлектростанций.

В зимнее время производительность гидроэлектростанций падает, особенно во время паводка и ледостоя. В этот переходный период должны вступить в работу теплоэлектростанции. Было бы нерационально возить уголь в Закарпатскую Украину, так что эти электростанции надо строить рядом с месторождениями венгерского бурого угля и лигнита. Энергия этих станций и служила бы частичным возмещением энергии, полученной с гидроэлектростанций Закарпатской Украины. — Это, конечно, лишь частично возместит стоимость полученной из Закарпатья энергии. Постройку Закарпатской гидроэлектростанции для обеспечения венгерских энергопотребностей надо связать с обширной, рассчитанной на годы, вернее на десятилетия кредитной системой.

Возвращение этих кредитов должно произойти в форме поставок товаров Советскому Союзу.

# Основана Венгерско-Советская Торговая Палата

Президент: Др. Будаи-Голдбергер Антал  
Вице-президент: А. Ф. Иноземцев  
Генеральный секретарь: Майор Ласло

В совете палаты:

Со стороны Венгрии — Др. Чейкей-Ерне, президент Венгерского Национального Банка, Статс-секретарь Вайда Имре; Со стороны СССР — Торгпред СССР в Венгрии К. С. Соболев, А. Ф. Иноземцев, Л. Н. Бабков и другие,

\*

В конце февраля в зале совещаний Венгерско-Советской Торговой Палаты (VI-й р-н, просп. Андраши 40, I эт), состоялось первое общее собрание Палаты, прошедшее в праздничной атмосфере. На собрании присутствовали представители печати.

Др. Будаи-Голдбергер Антал, избранный президентом палаты, в своей вступительной речи указал на то, что мы очень многим обязаны нашему другу — Советскому Союзу, помогавшему нам в самое тяжелое время, в самом начале, сырьем, чем сделал возможным пуск и развитие нашей промышленности. Он заявил также, что при данных хозяйственно-политических условиях эта Палата имеет гораздо большее значение, чем другие международные Палаты.

Следующим выступил вице-президент Палаты А. Ф. Иноземцев — от имени Торгпредства СССР в Венгрии и советских внешне-торговых Об'единений:

„Господа !

Разрешите мне от имени Торгового Представительства СССР в Венгрии и внешне-торговых советских Об'единений приветствовать собравшихся здесь на первом организационном общем собрании членов Венгерско-Советской Торговой Палаты и поблагодарить за внимание, оказанное этому учреждению.

Венгерско-Советская Торговая Палата ставит своей целью создание, развитие и облегчение торговых, финансовых, промышленных и других экономических связей между Союзом ССР и Венгерской Республикой, а также оказание повседневной помощи экспортерам и импортерам наших стран, участвующим или желающим участвовать в венгерско-советском Товарообороте, так успешно развивающемся за последнее время.

С созданием Палаты, торговые связи между нашими Государствами несомненно облегчатся, ибо Палата ставит своей целью также содействие обмену мнениями между своими членами и другими заинтересованными организациями

и лицами по вопросам развития торговых и экономических связей между обоими странами и внесение рекомендаций соответствующим органам по этим вопросам.

Мы выражаем надежду, что Торговая Палата, при поддержке всех ее членов, а также других общественных организаций и лиц, выполнит возложенную на нее задачу и тем самым будет способствовать неукоснительному развитию и расширению торговли между нашими странами.

С Советской стороны изъявили желание вступить в члены Торговой Палаты: Всесоюзная Торговая Палата в Москве и крупнейшие Внешне-Торговые Об'единения, осуществляющие внешнюю торговлю с Венгрией в настоящее время, как то: „Экспортхлеб“, „Разноэкспорт“, „Союзпромэкспорт“, „Технопромимпорт“, „Экспортлен“ и другие.

Разрешите еще раз поблагодарить присутствующих здесь представителей деловых кругов Венгерской Республики и других организаций и лиц, оказавших Палате внимание, и пожелать ей всяческих успехов.”

После встреченного с большим интересом и вниманием выступления А. Ф. Иноземцева, генеральный секретарь Палаты Майор Ласло выступил с отчетом о работе по подготовке созыва Палаты, говоря о прошлом, он выразил глубокую признательность героям Красной Армии и мученикам венгерского движения сопротивления, жертвовавшим жизнью за лучшее будущее, освободившим нашу страну. Благодаря им возродилась наша внешняя торговля и мы смогли основать Палату. После короткого и конкретного отчета о подготовительных работах, единогласно принятого общим собранием, Майор Ласло, говоря о дальнейших задачах, подчеркнул, что Палата — организация служащая всеобщему благу, не ставящая перед собой никаких политических или личных целей, а лишь стремящаяся к дальнейшему развитию экономических связей и поддержке и информированию сторон, принимающих участие в товарообмене.

## **Советское плановое хозяйство в первые годы 4-ой пятилетки\***

Шалушинский Иштван

**В СТАТЬЕ:**

Основные задачи Сталинской пятилетки на 1946—1950 гг. Убытки, причиненные СССР войной. Уровень экономического развития СССР в 1940 году. Экономический уровень, предусмотренный на 1950 г. Рост промышленной продукции в 1946 и 1947 гг. Сельское хозяйство, транспорт, капиталовложения торговля и просвещение в 1946—47 гг. Что поощряет советских трудящихся к достижению высоких результатов? Система оплаты труда и возможности образования в СССР. Хозрасчет. Социалистическое соревнование. — Плановое хозяйство и размещение производительных сил. Развитие тяжелой и легкой промышленности при советском плановом хозяйстве. Качество и ассортимент в в плановом хозяйстве. Выработка плана и проведение его жизнь.

\* Статья опубликована в этом номере полностью лишь на венгерском языке (стр. 23).

# MAGYAR PAMUTIPAR RT

Központ: Budapest, V, Arany János-u. 31

TELEFON: 127-250

## Telepek:

ÚJPEST, ERKEL-UTCA 30  
TELEFON: 292-830

ÚJPEST, BAROSS-U. 99  
TELEFON: 292-835

ÓBUDA, LAJOS-U. 93-95  
TELEFON: 162-170

АКЦ. ОБЩ. ВЕНГЕРСКАЯ  
ХЛОПЧАТО-БУМАЖНАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

ДИРЕКЦИЯ: БУДАПЕШТ, V Р-Н, УЛ. АРАНЬ ЯНОША 31

ТЕЛ, 127—250

## ФАБРИКИ:

УЙПЕШТ, ул. ЭРКЕЛ 30.  
ТЕЛ, 292—830

УЙПЕШТ, ул. БАРОШ 99  
ТЕЛ. 292—835

ОБУДА, ул. ЛАЙОШ 93-95  
ТЕЛ. 162—170

## ÁLTALÁNOS KERESKEDELMI ÉS IPARI RT FESTÉK ÉS VEGYIPARI RT

BUDAPEST, VI, ANDRÁSSY-ÚT 59

Távíráti cím: AKIROL

*Export—Import*

Акционерное Общество Торговли и Промышленности  
Акционерное Общество Красильной  
и Химической Промышленности

БУДАПЕШТ, 6. РАЙОН, ПРОСП. АНДРАШИ 59

Тел. адрес: АКИРОЛ.

*Экспорт—Импорт*

## LARDOLINE Olaj-, Zsiradék- és Vegyipár Rt

Budapest, XIV, Kerepesi-út 152. T. \*297-235  
Sürgőnycím: ARZUDO. Alapított: 1874

### GYÁRTMÁNYAINK:

**Ásványolajok:** mindennemű magasfinomítványú Lardoline motorolaj. Szabványos turbina-olaj, transzformátor-olaj.

**Emulsive olajok:** fúró és vágó olajok.

**Vaselinok:** gyógy-, kozmetikai és műszaki vaselin.

**Fehérolajok:** gyógy- és kozmetikai fehérolajok.

**Paraffin:** gyógyászati minőségben.

**Kenőcsök:** gépszir, golyóscsapágyzsír, Lardkenőcs, Calypsol csapágyhoz stb., stb.

**Textil- és bőripari segédanyagok:** „Lardonat” zsír-alkoholszulfonát, különféle szulfonált olajok, degreas, műcserezőanyagok stb., stb.

Zsíralkohol és elain.

## Agrár-Industria Részvénytársaság

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120-690. Távíráti cím: Indropa, Budapest

*Mindennemű mezőgazdasági termés és termék  
behozatala és kivitele*

## Акционерная компания Аграр-Индустрия

Будапешт, 5 р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индрона

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

## MAGYAR MAGTENYÉSZTÉSI RT

BUDAPEST, VIII., RÁKÓCZI-ÚT 7. ÉS MONOR

## Венгерская Зерноводческая Акционерная Компания

Будапешт, VIII-й р-н, проспект Ракоци 7. и г. Монор



# ПЕШТСКИЙ ВЕНГЕРСКИЙ ТОРГОВЫЙ БАНК

БУДАПЕШТ,  
УЛ ЙОЖЕФ АТИЛЛА 2-4

ТЕЛЕГРАФНЫЙ АДРЕС: КОММЕРЦ

## Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek Rt

BUDAPEST, X.,  
MAGLÓDI-ÚT 17  
TELEFON: 186-290

G y á r t m á n y a i : étolaj, étzsír, margarin, mosó-, pi-  
pere-, borotva- és kenőszappan, tisztítópor, családi-,  
cikória- és malátakávé, Szitmalin, cukorka, csokoládé

### КЕБАНЬСКАЯ ГРАЖДАНСКАЯ ПИВОВАРНЯ И КОМБИНАТ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ СЕНТ ИШТВАНА

БУДАПЕШТ, X. р-н.,  
ул. МАГДОЛЬНА 17

Тел. 186-290

Производит

пищевые масла и жиры, маргарин, стиральное, туа-  
летное, жидкое мыло и мыло для бритья, семейное,  
пикорийное, солодовое кофе, Ситмальтин (питатель-  
ная смесь для детей), конфеты и шоколад.

# ВЕНГЕРСКИЙ ВСЕОБЩИЙ КРЕДИТНЫЙ БАНК

БУДАПЕШТ, V., ИОЖЕФ НАДОР ТЕР 2—4

Основан в 1867 г.

Телегр. адрес: Кредит

**Всевозможные банковские операции  
Экспорт и импорт различных товаров**

Отделы товаров:

Сахара, Горючего, Древесн. угля, Бумаги, Шерсти.

**Товаро-обменные сделки с иностран-  
ными государствами.**

## Nemzetközi Külkereskedelmi Rt

Budapest, IV, Veres Pálné utca 10

Táviratcím: Exter. Telefon: 182-287, 185-697, 185-698

Export — Import — Kompenzáció

## МЕЖДУНАРОДНАЯ АКЦИОНЕРНАЯ КОМПАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

Будапешт, IV-й р-н, ул. Вереш Палне 10 Телефон: 182-287, 185-697, 185-698

Телеграфный адрес ЭКСТЕР ЭКСПОРТ — ИМПОРТ — КОМПЕНСАЦИИ

*Megjelent a*

## **KONZERVIPAR** LEGUJABB SZÁMA

*A mezőgazdasági ipari problémákról és a konzervipar  
szakmai kérdéseiről tájékoztatja olvasóit*

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

V. Vigyázó Ferenc-u. 2. III. em.

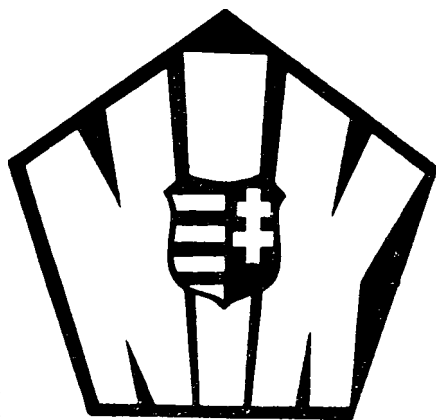
# Nehézipari Központ (NIK)

Budapest, VI., Andrásy-út 12

kezelésében a magyar ipar világhírű nagyüzemei:

**Ganz és Társa villamossági-, gép-, waggon- és hajógyár rt.**  
**Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak rt.**  
**Magyar Waggon- és Gépgyár rt.**  
**Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű rt.**  
**Weiss Manfréd acél- és fémművei rt.**  
**és leányvállalataik.**

Gyártási programjaik, acélfélttermékektől a háztartási cikkekig állnak az új világ újjáépítésére és ellátására.



Hengerelt áruk. Fém-  
 áruk. Alumíniumgyárt-  
 mányok. Mozdonyok.  
 Vasúti kocsik. Személy-  
 és teherautók. Tartá-  
 nyok. Hajók. Daruk,  
 szállító berendezések.  
 Hidak és vasszerkeze-  
 tek. Kazántelepek. Szi-  
 vattyúk, kompresszorok.  
 Aprítóberendezések. Mo-  
 torok. Generátorok. Ipa-

ri, mezőgazdasági, bá-  
 nyászati és egyéb gé-  
 pek gyártása. Varrógé-  
 pek, kerékpárok. Hűtő-  
 berendezések. Armatu-  
 rák. Aramfejlesztők,  
 transzformátorok és min-  
 dennemű villamossági  
 berendezés. Edények,  
 tejeskannák. Egészség-  
 ügyi berendezések. Tö-  
 megcikkék.

## ЦЕНТРАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ТЯЖЕЛОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ (НИК)

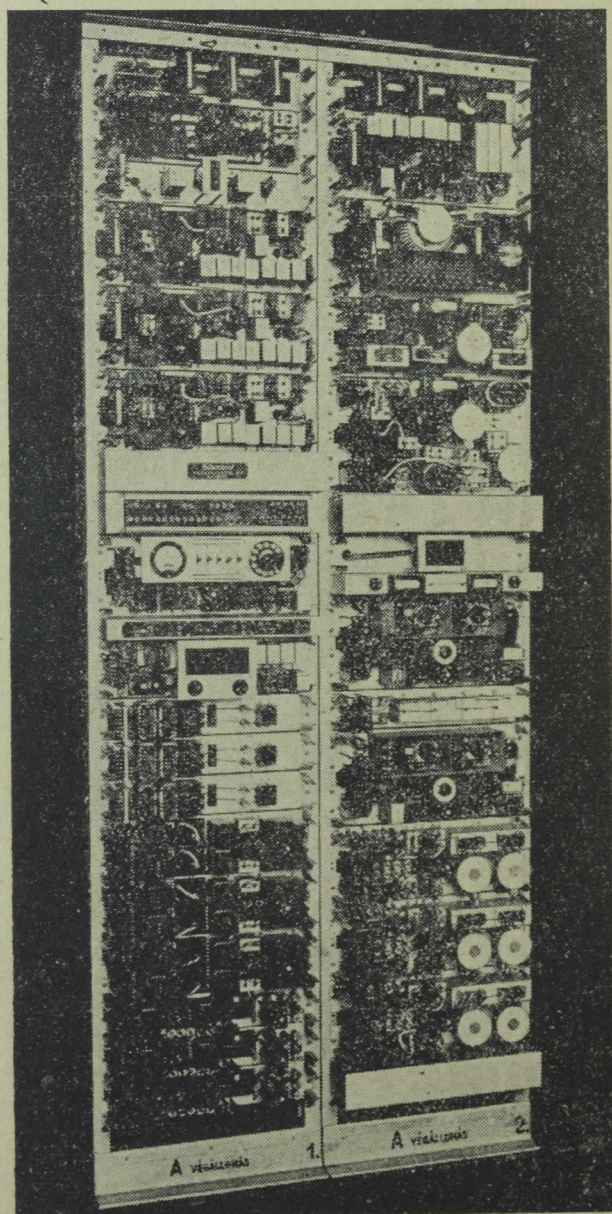
Будапешт, VI-й р-н, проспект Андраши 12

руководит всемирно-известными венгерскими промышленными предприятиями  
**Анц. общ. Ганз и Ко** — электротехнический, машиностроитель-  
 ный, вагоно- и судостроительный заводы. **Венг. Госуд. Анц.**  
**общ. МАВАГ** — металлургический, сталелитейный и ма-  
 шиностроительный заводы. **Анц. общ. Венгерский Вагоностроитель-**  
**ный и Механический завод.** **Анц. общ. Металлургический Комбинат**  
**Римамуран-Шалготарьян.** **Анц. общ. Вейс-Манфред** — Сталелитей-  
 ный, металлургический, машиностроительный заводы — и их  
 дочерние предприятия.

Вся производственная программа этих предприятий, производящих все — от силовых станций до швейных машин — рассчитана на то, чтобы помочь послевоенным восстановительным работам свободолюбивых народов мира и их снабжению.

Прокат. Металлические изделия. Изделия из алюминия. Локомотивы. Железнодорожные вагоны. Легковые и грузовые автомашины. Цистерны. Корабли. Краны и транспортное оборудование. Мосты и др. металли-  
 ческие конструкции. Котлы, котельные. Насосы, компрессоры. Дробиль-  
 ное оборудование. Моторы. Генераторы. Механизмы для промышленности,  
 сельского хозяйства и горного дела, Швейные машины и велосипеды. Хо-  
 лодильники Арматура. Динамомашины, трансформаторы и всевозможное  
 электрооборудование. Посуда, молочные бидоны. Предметы санитарии и  
 гигиены. Ширпотреб.

VÍVŐFREKVENCIÁS  
TELEFONBERENDEZÉS,  
VÉGÁLLOMÁSI KERET  
ВЫСОКОЧАСТОТНОЕ ТЕЛЕФОННОЕ  
ОБОРУДОВАНИЕ, СТОЙКИ ОКОНЕЧ-  
НЫХ СТАНЦИЙ



Gyártja a

**Standard**  
VILLAMOSSÁGI RT  
BUDAPEST

Производит

Электрическая  
акц. комп.

**СТАНДАРД**  
БУДАПЕШТ

# HUNGÁRIA

VEGYI- ÉS KOHÓMŰVEK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, V., ÁRPÁD-UTCA 7

TELEFON: \*469-650



## GYÁRTELEPEK:

BUDAPEST, IX., KÉN-UTCA 5. TELEFON: 137-795

BUDAPEST, IX., ILLATOS-ÚT 13-21. TELEFON: 137-759

NAGYTÉTÉNY. TELEFON: 469-950

PÁPA

## LÁNG L. GÉPGYÁR RT.

BUDAPEST

ALAPÍTÁSI ÉV: 1868.

ЛАНГ Л. МАШ. ФАБР. АКЦ. ОБЩ.

БУДАПЕШТ

ОСНОВАН В 1868 Г.

# M

**MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA**

**BUDAPEST, VI. KERÜLET, ANDRÁSSY-ÚT 40**

\*

Támogatja a magyar-szovjet árucserforgalomban résztvevők munkáját.

Magyarország és a Szovjetunió gazdasági kapcsolatainak megkönnyítését szolgálja.

A

# Magyar-Szovjet Művelődési Társaság

kiadványai a magyar-szovjet szellemi kapcsolatokat erősítik.

## Új Magyar Könyvkiadó

(a Társaság könyvkiadóosztálya) eddig közel negyven kiadvánnyal járult hozzá a Szovjetunió életének és irodalmának megismertetéséhez.

## Jövendő

(a Társaság képes hetilapja) magas színvonalú cikkekkel, érdekes riportokkal, a legfrissebb magyar és szovjet képanyaggal.

## MSzMT Sajtószolgálat

(könyvomatos hetilap) a magyar sajtót szovjet híryannyal látja el.

## Magyar-Szovjet Közgazdasági Szemle

a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara és a MSzMT közös kétnyelvű folyóirata.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 1.

май 1947 г

## СОДЕРЖАНИЕ

РОНАИ ШАНДОР; Внешне-торговая политика Венгрии	41
ФАРКАШ ФЕРЕНЦ; Финансовая политика венгерской демократии	43
ХАРДИ РОБЕРТ; Значение венгерско-советских торговых связей	48
БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР АНТАЛ; Состояние венгерской хлопчатобумажной промышленности, особенно с точки зрения ее роли в советско-венгерском товарообмене	55
КАРАС АРТУР; Запасы гидроэнергии Закарпатской Украины и венгерская энергетика	60
Основана Венгерско-Советская Торговая Палата (Отчет)	63
ШАЛУШИНСКИЙ ИШТВАН; Плановое хозяйство СССР в первые годы 4-ой пятилетки	64

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
ШЭМЬЕН ЭНДРЕ

Редактор статей, переведенных на русский язык  
АЛЬПАРИ ПАЛ

Редакция и издательство:  
Будапешт, VII-й р-н бульв. Эржебет 32

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т

Цена номера в СССР 3 рубля, подписная плата на год 32 руб.

За издание отвечает  
ВАРКОНИ ЛАСЛО

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ    Л. ГАЙ    И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, А. БЕРЕИ, Й. БЮКИ, А. БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЗЕЛОВИЧ, А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ, В. ЛАЗАР, Й. МАРКОВИЧ, А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ, И. ОЛТВАНИ, Б. САНТО, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО, И. ФРИШ, Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

1

ГОД ИЗДАНИЯ 1 • МАЙ 1947 Г.



# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

ADJA A MAGYAR-SZOVJET MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG KÖZGAZDASÁGI  
SZAKOSZTÁLYA ÉS A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

CSEJKEY ERNŐ

TÁRSELNÖKÖK:

FARKAS FERENC      HAY LÁSZLÓ      VAJDA IMRE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

ANTOS ISTVÁN, BEREI ANDOR, BÜKY JÓZSEF,  
CSÉCSY IMRE, FARAGÓ LÁSZLÓ, FRISS ISTVÁN,  
BUDAY-GOLDBERGER ANTAL, HARDI RÓBERT,  
KÁRÁSZ ARTUR, KEMÉNY GYÖRGY, LÁZÁR VILMOS,  
MARKOVICS JENŐ, MOLNÁR ALBERT, NAVRATIL  
ÁKOS, OLTVÁNYI IMRE, SZÁNTÓ BÉLA, SZÉKELY  
ARTUR, ZELOVICH LÁSZLÓ

2

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 2. SZÁM

1947 JÚLIUS

## TARTALOM

	Oldal
ANTOS ISTVÁN: A magyar hároméves terv árpolitikai kérdései .. .. .	1
TÁNCZOS LÁSZLÓ: Ipari fejlődésünk iránya és a magyar-szovjet kereskedelmi kapcsolatok .. .. .	5
Új közgazdasági egyetem Moszkvában .. .. .	8
DOMONY ANDRÁS: A magyar alumíniumipar és a dunavölgyi együttműködés ..	9
LÁSZLÓ ALADÁR: A Szovjetunió Állami Tervbizottságának szerepe az ország gazdasági irányításában .. .. .	15
A. BIRMANN: A szovjet pénzügyi rendszer .. .. .	19
SALUSINSZKI ISTVÁN: Bankok és Takarékpénztárak a Szovjetunióban .. .. .	21
<b>SZEMLE:</b>	
Bérpolitika és munkateljesítmény Magyarországon .. .. .	25
PÉTER PÁL: Magyarország külkereskedelmi kapcsolatai .. .. .	26
SZELE MIHÁLY: A moszkvai Zisz autógyár .. .. .	33
NÉMETHY GYULA: A Szovjetunió Összszövetségi Kereskedelmi Kamarája mellett működő Külkereskedelmi Arbitrázs Bizottság .. .. .	37
<b>KÖNYVVISMERTETÉSEK:</b>	
FOGARASI BÉLA: Varga Jenő „A tőkés gazdaság a második világháború után“ ..	40
F. I. MICHALJEVSZKIJ: Az arany a világháborúk idején .. .. .	42
A Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara közleményei .. .. .	43

### HIRDETÉSMUTATÓ AZ I. OLDALON

*Переводы статей на русский язык см. на внутренней стороне обложки.  
Перечень статей Обозревателя на русском языке см. на 45. стр.*

Megjelenik havonta  
a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*  
Felelős szerkesztő:  
SÖMJÉN ENDRE

\*  
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 32/a.  
Telefon: 136—492, 137—798, 136—881, postatakarékpénztári csekkszám 11.111.

Egyes szám ára 5.— Ft,  
a Szovjetunióban 5.— rubel, más külföldi országban 8.— Ft.  
Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, vállalatoknak és jogi személyeknek 200.— Ft,  
a Szovjetunióban 60.— rubel, egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Várkonyi László

# DOLGOZÓK SZÖVETKEZETE



Budapest,  
VII., Rákóczi-út 4.

Telefon 226-437

Textil- és cipőáruház

# MAGYAR ACÉLÁRUGYÁR RT



Budapest, XIII., Váci-út 95.

Telefon: 200-850, 200-858, 200-859

A. O.

**Венгерский  
Завод Стальных  
Изделий**

Будапешт, XIII-й район  
проспект Ваца 95

Тел. 200-850, 200-858, 200-859

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

## Hirdetéstmutató:

Agrár-Industria Rt. . . . .	X.
Általános Kereskedelmi és Ipari Rt. . . . .	II.
Blum és Polgár (szállítványozó) . . . . .	IX.
Breitner Ákos ékszerész . .	VI.
Dolgozók Szövetkezete (Textil- és cipőáruház) . . .	I.
Gazdaság (félhavi folyóirat)	VIII.
Gschwindt Konzervgyár Rt. . .	X.
IBUSz, Idegenforgalmi, Be- szerzési, Utazási és Szál- lítási Rt. . . . .	X.
Keleteurópai Kereskedelmi Rt. . . . .	IX.
Kőbányai Polgári Serfőző Rt. . . . .	VI.
Magyar Acélárugyár Rt. . . . .	I.
Magyar Élelmiszerszállító és Árukereskedelmi Rt. . . .	V.
Magyar Külforgalmi Rt. . . . .	V.
Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank . . . . .	V.
Magyar—Szovjet Nyersolaj Rt. . . . .	VIII.
Magyarországi Odolművek Részvénytársaság . . . . .	X.
Népszavà, Világosság (napilapok) . . . . .	II.
Orion Rádiógyár . . . . .	III.
Pamuttextilművek Rt. . . . .	VIII.
Pesti Hazai Első Takaré- pénztár Egyesület . . . . .	VII.
Szakra könyvkiadó . . . . .	IV.
Szövetkezeti Élet (hetilap)	II.
Tolnai Textilművek Rt. . . . .	VII.
Transprodukt Rt. és Pollák B. és Társa (szállítma- nyozó) . . . . .	VI.
Új Magyarország (hetilap)	IV.
Uwag Magyar Szövőgyár Rt.	IV.
Vorsteher C. A. és Pál (zsinór-, szalag- és csipkegyár) . . . . .	VII.

A magyar szövetkezők bátor és üggetlen hetilapja

## α „SZÖVETKEZETI ÉLET”

Megjelenik minden szerdán

Előfizetés: 1 óra 3.— Ft, 3 óra 9.— Ft, 6 óra 17.— Ft, 1 évre 32 — Ft

Szerkesztőség és kiadóhivatal: V, Gr. Teleki Pál-u. 7. Telefon: 381—181

## ÁLTALÁNOS KERESKEDELMI ÉS IPARI RT FESTÉK ÉS VEGYIPARI RT

BUDAPEST, VI, ANDRÁSSY-ÚT 59

Távirati cím: AKIRT

*Export—Import*

Акционерное Общество Торговли и Промышленности  
Акционерное Общество Красильной  
и Химической Промышленности

БУДАПЕШТ, 6. РАЙОН, ПРОСШ. АНДРАШИ 59

Тел. адрес: АКИРТ.

*Экспорт - Импорт*

## 75 éve

a magyar dolgozók  
újsága a

## NÉPSZAVA

a Szociáldemokrata Párt  
központi lapja



TÁJÉKOZTAT,  
IRÁNYT MUTAT!

A sötétség ellen küzd a

## VILÁGOSSÁG

Kitűnő belföldi- és kül-  
földi hírszolgálat!

Eredeti riportok, beszá-  
molók, leleplezések

Vedd! Olvasd! Terjeszd!



А. О.

**ОРИОН**

по производству радио-, электро- и стеклооборудования

*НАШИ ИЗДЕЛИЯ:*

*Радиоприемники*

*Радиоизмерительная аппаратура,*

*Электротехнические товары,*

*Термосы, Медицинская посуда*

**ÚJ MAGYARORSZÁG**

a világpolitika és a magyar  
szellemi élet hetilapja

Szerkeszti:  
**BOLDIZSÁR IVÁN**

**НОВАЯ  
ВЕНГРИЯ**

еженедельник, освещающий вопросы  
международной политики и интеллек-  
туальной жизни Венгрии



Под редакцией  
**БОЛДИЖАР ИВАНА**

Az elmúlt Könyvnapok legkeresettebb könyve:

**Varga Jenő:**

**A tőkés gazdaság a második világháború után**

A mű a gazdasági fejlődés nemzetközi összefüggéseit tárja fel. Végső következtetése: a béke biztosításának új nemzetközi szervezetére vár a feladat, hogy ne engedje a különböző ellentéteket különböző harcokká kiéleződni.

**Ára 24.— forint**

Szakra kiadás

**UWAG MAGYAR SZÖVŐGYÁR RT**

A Szovjetunió tulajdonában

Gyár: POMÁZ. Telefon: 270. Központi iroda Budapest, V., Sas-u. 29. Tel.: 121-245  
Gyártmányaink: Gyapjú és félgyapjú öltönytiszorok, kabátszövetek, női ruha-  
szövetek

**А. О. Венгерская Ткацкая Фабрика УВАГ**

Собственность Со-  
ветского Союза

Фабрика г. ПОМАЗ. тел. 270, Центральное управление  
Будапешт, V-й р-н, ул. Шаш 29. телефон: 121-245

**НАШИ ИЗДЕЛИЯ:** Шерстяные и полушерстяные ткани  
для мужск. костюмов, ткани для пальто, ткани для женск. платьев

**MAGYAR ÉLELMISZERSZÁLLÍTÓ ÉS ÁRUKERESKEDELMI R. T.**Központ: **Budapest, V., József Attila-utca 2.**

Sürgőnycím: CONSUMUS Budapest

**Hűtőház, áruüzlet, export és import****Венгерское А. О. по Перевозке Продуктов и Торговле всеми товарами**

Дирекция:

Будапешт, V-й р-н, ул. ЙОЖЕФ АТИЛЛЫ 2.

Адрес для телеграмм CONSUMUS, Будапешт

**Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó Bank**

Főintézet: Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Telefon: 183 880 — Sürgőnycím: „Escompte“

*Fiókok és pénzüintézeti érdekeltségek az ország egész területén.***ВЕНГЕРСКИЙ ДИСКОНТНЫЙ И ОБМЕННЫЙ БАНК**

Центр. БУДАПЕШТ, V-й р-н, улица ДОРОТТЯ 6.

тел. 183-880.

телеграфн. адрес ESCOMPTE.

Филиалы и представительства на всей территории страны

**MAGYAR KÜLFORGALMI RT.****Export — Import****BUDAPEST, V, HARMINCAD-UTCA 6.**

Telefon: 187-800, 188-693, 187-696 \* Távirati cím: KUELFORG.

*Венгерское Внешнеоборотное А. О. Экспорт — Импорт*

Будапешт, V-й р-н, ул. Харминцад 6

Телефон: 187—800, 188—693, 187—696

Адрес для телеграмм: К у е л ф о р г

# „Transprodukt“

Általános Szállítmányozási Rt  
Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 18  
Telefon: 127-657, 127-863

**Nemzetközi szállítmányok**

**Transprodukt Rt**

és

**Pollák B. és Társa**

Csomagexpress forgalma

*Bármely küldemény 50 kg súlyig az ország összes nagyobb városaiba feladástól számítva legkésőbb 36 órán belül kézbesítve, csomagokat díjmentesen háztól elszállítjuk*

Kocsirendelés 129-128 telefonon

BREITNER

ÁKOS

ÉKSZERÉSZ

BUDAPEST

VI., NAGYMEZŐ-U. 8.

Brillións és más ékszerek vétele és eladása napi áron. Saját műhelyben készült saját tervezés szerinti ékszerek.

**Кобаньци**

**POLGÁRI SÖR**

**minőség!**

**Кебаньское**

**ГРАЖДАНСКОЕ ПИВО**

**КАЧЕСТВО!**



## **TOLNAI TEXTILMŰVEK RESZVÉNYTÁRSASÁG**

Budapest, V. kerület, Sas-utca 24. szám

Telefon: 328-718

### **Gyártmányai:**

Selyemáruban: paplanbrokát, béléсарuk, crep lesin.  
Pamutáruban: nyári női ruhaszövet, mer-  
cerizált pупlin.  
Gyapjáruban: téli női schottish szöve-  
tek, színes és egyszínű léi nyakkátak és  
lejkenők.

## **A. O. Текстильный Комбинат в г. Толна**

Будапешт, V-й р-н, улица Шаш 24. Тел. 328-718

Выпускает: Шелковые товары: брокат для одеял, подкладочные материалы-  
крепдешин. — Хлопчатобумажные материалы: летние ткани,  
мерсеризованный пуплин. — Шерстяные ткани; мужские и жен-  
ские клетчатые ткани, одно- и многоцветные шали и платки.

## **VORSTEHER C. A. és PÁL**

ZSINÓR-, SZALAG- ÉS CSIPKEGYÁRAK

BUDAPEST. Központi iroda és raktár: VI., Ankerköz 1—3. sz. (főemelet)

Telefon: 426—156

## **ФОРШТЕХЕР Ц. А. и ПАЛ,**

шнурочная, ленточная и кружевная фабрика

Будапешт. Центральное управление и склад IV-й р-н,  
ул. Анкеркез д. 1-3. (полуэтаж). Тел. 426-156.

## **PESTI HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR-EGYESÜLET**

BUDAPEST, IV, DEÁK FERENC-UTCA 5.

Sürgöncím: TRESOR

✱

Magyarország legrégebb pénzüintézete (1839)

✱

Érdekköri intézetek az ország minden nagyobb piacán

*Первое Будапештское Отечественное Объединение Сберкассы*

Будапешт, IV-й р-н, ул. Деак Ференца 5

Телеграфный адрес TRESOR

**Старейшее финансовое учреждение Венгрии (1839)**

Представительства во всех крупных торговых центрах страны

**„MASZOVOL”**EXPORT  
IMPORT**MAGYAR-SZOVJET NYERSOLAJ RT.**

BUDAPEST, V., SZENT ISTVÁN KÖRÚT 11

TELEFON: 127-330, 127-336, 127-337, 127-338, 127-339

TÁVIRATI CÍM: „MASZOVOL” BUDAPEST

AUTÓBENZIN, AUTÓOLAJ ÉS MINDENFAJTA  
ÁSVÁNYOLAJTERMÉK FORGALOMBAHOZATALA

A haladó értelmiség közgazdasági folyóirata

α **„GAZDASÁG”**Kiadja: a Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete  
Közgazdasági és Könyvszakértő Szakosztálya

Főszerkesztő: Dr. Sándor Pál — Felelős szerkesztő: Kiss Imre

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI, Eötvös-utca 25/a.  
Telefon: 127—370, 127—379.**PAMUTTEXTILMŰVEK RT.****BAUMWOLLTEXTILWERKE A. G.**

Budapest 112 Postafiók — Postfach

Távirati cím: Patem ★ Telefon: 258—870, 258—879

**BUDAPEST, XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 62. SZÁM***Gyárt: Cordbársonyt, Duvetint, Covercoat***КОМБИНАТ ХЛОПЧАТОБУМАЖНЫХ ИЗДЕЛИЙ**

Будапешт, 112 почт. ящик

Телеграфный адр. ПАТЕМ Телефон: 258-870, 258-879

**БУДАПЕШТ XI-Й Р-Н, ПРОСП. ФЕХЕРВАРИ 62***Производит вельвет, дуетин, коверкот*

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 2. SZÁM

1947 JÚLIUS

## A magyar hároméves terv árpolitikai kérdései

Írta: ANTOS ISTVÁN

### A stabilizációs árszínvonal

1947 augusztus 1, a stabilizáció egyéves évfordulója egyúttal a hároméves terv végrehajtásának kezdő időpontja is. A terv megvalósítása során számos probléma jelentkezik, melyek között az árszínvonal kérdése is nagy jelentőségű. Ezt a kérdést meg kell vizsgálni a terv szempontjából, de attól függetlenül is, mert a stabilizáció óta számos belső és külső strukturális változás következett be, melyeknek figyelembevételére ezideig elvi síkon még nem került sor.

A stabilizációs árszínvonal annakidején elméleti számítások alapján jött létre. Az árszámítás összes alapelemei bizonytalanok voltak, mert a béreket az árak ismerete nélkül nem lehetett kalkulálni, viszont az árakat sem lehetett kiszámítani a munkabérek ismerete nélkül. Ilyen körülmények között az egész magyar stabilizáció — a piac várható alakulásának megfelelően kiszámított, de lényegében a piacra rákényszerített — elméleti árszínvonal mellett valósult meg. Többek között éppen ebben is különbözött a magyar stabilizáció a gazdaságtörténelem ismert stabilizációitól, melyeknél először leállították a bankóprést, megvárták amíg a piacon a tovább már nem szaporodó bankjegymennyiségnek megfelelően kialakult az új árszínvonal és csak azután hajtották végre magát a valutareformot.

A stabilizációs árszámítások általában az 1938-as árrendszerből indultak ki. A munkabérek megállapításánál figyelembe vették, hogy — az elvégzett számítások szerint — csak fele annyi fogyasztási jószág áll rendelkezésre, mint 1938-ban.

A mezőgazdasági árak számításánál figyelembe kellett venni, hogy a stabilizáció utáni időszakban is lényegesen kevesebb iparcikk kerül piacra, mint mezőgazdasági termény, tehát — az 1938-as árakhoz képest — bizonyosfokú agrárrolló elkerülhetetlen. Ez ugyanis teljesen szabad áralakulás mellett is kialakult volna.

Végül az ipari árak kiszámításánál azt kellett figyelembe venni, hogy a gyári termelésben általában rossz a kapacitás-kihasználás, ennek következtében alacsony a munka hatásfoka. Az ipari árigényeket tehát nem

lehetett a tényleges önköltségek figyelembevételével elfogadni, hanem felülről kellett az iparra egy olyan árszínvonalat rákényszeríteni, melynél csak racionalizálással és teljesítmény-növeléssel lehetett biztosítani a termelés rentábilis folytatását.

A pengő-munkabérek  $1\frac{1}{2}$ -szeres, az agrárárak 3-szoros és az ipari árak  $3\frac{1}{2}$ —4-szeres forintátszámító árfolyamaiban lényegében ezek az alapelvek jutottak kifejezésre.

Természetesen az ilyen elméleti árszámítás sohasem lehet tökéletes és így hamarosan mutatkoztak a stabilizációs árszámítás hibái is. Az ármegállapítás a gabonaárakból indult ki; a búza ára lett az első lehorgonyzott alapár. A további árak meghatározásánál többé-kevésbé érvényesült az egyes szektorok lokálpatriotizmusa és ennek az lett a következménye, hogy az ármegállapítás szorzószámai általában kissé eltolódtak, különösen a már előre szilárdan lehorgonyzott gabonaárszínvonalhoz képest. Egyes ipari készáruárak távolodtak el legszembetűnőbben a realitástól. A túlságosan szélesre nyílt agráröllő korrigálása érdekében az ipar széles területén ezért kellett árleszállítást végrehajtani.

A stabilizációs árszínvonal kialakításánál igen fontos feladat volt a forint külföldi értékének, így elsősorban a dollárárfolyamnak a megállapítása. A 11.72 forintos dollárárfolyamot különösen ipari körökben kritizálták. A tapasztalat azonban azt mutatta, hogy az árfolyammegállapítás helyes volt, mert ma — amikor a világpiacon a készáru-árak lassú, de határozott tendenciájú lemorzsolódása észlelhető, — szinte alig van már olyan ipari exportcikk, amelynél a belföldi önköltségi áraknak a dollárátszámítási összegei meg ne haladnák a tényleges világpiaci árakat.

Iparunk természetesen igyekszik elleplezni a magas önköltségeket, ezért kéri a szerinte alacsony dollárátszámítási árfolyam megváltoztatását. Ez azonban semmiképen sem teljesíthető követelés, mert a dollárárfolyam emelése az importált nyersanyagok árának örágulását és így az egész belföldi árszínvonal felborítását jelentené.

A stabilizációs árszínvonal az elmúlt 10 hónapban természetesen több irányban módosult. Történtek árleszállítások is, történtek fölfelé irányuló árkorrekciók, sőt, történtek hibás ármegállapítások is, mint például a belföldi gyapjúár megállapítása. Az is köztudomású, hogy a munkabérszínvonal területén is volt kisebb eltolódás. Lényegében mégis megállapítható, hogy a stabilizációs árszínvonal kiállotta a gyakorlati próbát, nagyban és egészben helyesnek bizonyult.

Ilyen körülmények között felvetődik a kérdés, hogy a hároméves terv végrehajtásának megindulásakor szükség van-e teljesen új árrendszer kialakítására, vagy elegendő-e bizonyos korrekciók végrehajtása?

## **Új árszínvonal kialakításának alapelvei**

Az új árszínvonal kialakításánál számba kell venni a stabilizációs árrendszer fogyatékoságait és az azóta jelentkező strukturális eltolódásokat. — A világpiacon ugyanis az elmúlt gazdasági év folyamán figyelemreméltó változások állottak be. Az áralakulás tendenciája arra mutat, hogy az előttünk álló gazdasági évben — a világpiacok áruval való fokozódó telítődésének megfelelően — lefelé irányuló ármozgás fog mutatkozni.

Ebből következik, hogy az ipari árszínvonal emelése a világpiaci áralakulás alapján semmiképen sem látszik inóokoltnak, ellenkezőleg, csökkenteni kell az ipari árszínvonalat minden rendelkezésre álló eszközzel:

elsősorban a gyári teljesítmények lényeges fokozásával és a racionalizálás radikális keresztülvitelével.

Az ipari árszínvonal tartása vagy redukálása nehéz feladat, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy augusztus 1-én — az új kollektív szerződések megkötésekor — mintegy 15%-os béremelést kell megvalósítani a hároméves terv célkitűzésének megfelelően. Változatlan árszínvonal mellett a bérek emelése fokozódó nyomattal kívánja üzemeink teljesítőképességének emelését. Ezért nagy gondot kell fordítani arra, hogy a különböző kibúvók helyett a magyar ipar a termelési határfok lényeges emelése útján illessze be az új bérrendszert a megmaradó és lehetőleg csökkentendő ipari árszínvonalba.

A munkabérszínvonalnak és az ipari árszínvonalnak az előbbieken vázolt megállapítása már feleletet ad a mezőgazdasági ármegállapításnál követendő alapelvek kérdésére is. A mezőgazdasági árszínvonalat illetően végre kell hajtani a stabilizáció alkalmával lemaradt gabonaárak korrekcióját, esetleg további korrekciókat is a mezőgazdaság más olyan területein, ahol az árszínvonal és az önköltség erős feszültséget mutat. A mezőgazdasági árak általános fölemelése feltétlenül áttörné a bérszínvonalat és ezen keresztül az ipari árszínvonalat; ez pedig legkevésbé érdeke a mezőgazdaságnak. A világpiacon a mezőgazdasági cikkeknel is előbb-utóbb csökkenni fognak és ezért nem az árak túlzott emelésével, hanem a bérszínvonal és az ipari árszínvonal erős kézben tartásával kell a mezőgazdaság vásárlóerejét növelni.

Mindebből következik, hogy a hároméves terv kiindulásakor nincs szükség teljesen új árrendszer kiépítésére. A stabilizációs árszínvonal — az ismertett korrekciókkal — alkalmas a hároméves tervvel kapcsolatos feladatok kielégítő megoldására. A terv árpolitikai célkitűzései: az agrárrolló fokozatos összezárása és a reálkeresetek fokozatos emelése — az árszint lényegesebb megváltoztatása nélkül biztosítandók.

A 15%-os béremelés változatlan ipari árak mellett természetesen kiélezi a rentabilitási problémákat és olyan kérdést hoz előtérbe, amely már a stabilizáció óta aktuális: a termelői és fogyasztói árak közötti árrés indokolatlan nagyságának kérdését. Természetesen a diszparitásban komoly szerepük van a közvetítőkereskedelem adóinak is, de komoly szerepe van ebben a közvetítőkereskedelem tényleges költségének. Nyilvánvaló, hogy ez a rés csökkenni fog a termelői árak fokozására irányuló törekvések közepette és jövedelemelosztási kihatásában arra vezet, hogy a fogyasztói árakból nagyobb részt hasítanak ki maguknak a termelő rétegek a közvetítői rétegek rovására.

### **A belföldi és külföldi árnívó kiegyenlítése**

Az előbbieken vázoltak alapján kialakítandó új belföldi árszínvonal fokozatosan hozzáidomul ugyan a külföldi árakhoz, de a külföldi árszínvonalhoz képest mégis több eltérést mutat. Felmerül az a kérdés, hogy a belföldi és a külföldi árszínvonal között mutatkozó különbségek miképpen egyenlíthetők ki.

Az ipari árszínvonal tartása változatlan nyersanyagárakat tesz szükségessé. Kilátás van arra, hogy az új gazdasági évben a nyersanyag-árszínvonal mozgása is megindul lefelé, de egyelőre azoknál az anyagoknál, ahol a külföldi ár magasabb a belföldinél, az árkiegyenlítés szükségessége merül fel.

Az árkiegyenlítés eddig is szerepelt árpolitikánkban, mégpedig két formában:

1. olymódon, hogy az árkülönbözet a luxusárakra hárult át (például pamutnál, bőrnél);

2. olymódon, hogy az árkülönbözetet állami támogatással egyenlítették ki (kokszt, vasérc, fémek, stb.).

Ez a két módszer a jövőben annál is inkább alkalmazható, mivel ezek a problémák az elkövetkezendő hónapokban minden valószínűség szerint nem fokozódnak, hanem csökkenni fognak.

A másik kérdés az árkiegyenlítés fedezete. Amikor az árkiegyenlítést a luxusárak vonalán hajtják végre, a kiegyenlítési probléma nem érinti az államot közvetlenül. De a közvetlen árkiegyenlítés esetén a különbözet megtérítéséről magának az államnak kell gondoskodnia. Ilyen körülmények között az eddiginél fokozottabb mértékben kell kiépíteni azokat a forrásokat, amelyek az importárak lefölözésével az Árkiegyenlítő Alapot feltölthetik.

### Ár irányítás vagy szabad áralakítás

Abban az esetben, ha a mezőgazdasági árak megállapítása a piacra kerülő fogyasztási iparcikkek mennyiségének megfelelően és a bérnívó emelése a fogyasztási készletek szaporodásának megfelelően történik, többé-kevésbé szabad áralakítás is biztosítaná az előbbieken már vázolt árszínvonalnak a kialakítását. — Mégis szükségesnek látszik, hogy a legfontosabb termény-, nyersanyag- és ipari készárak ára tekintetében továbbra is érvényesüljön az ár irányítás. A környező államok (különösen Románia és Ausztria) természet eredményei lényegesen elmaradnak a miénktől, a csempészés veszélye tehát jelentékeny. Az ipari árak tekintetében mindenképpen érvényesülni fog az a törekvés, hogy a bérszínvonal emelkedése az árakban is kifejezésre jusson és csak az árak erős irányításával terelhetjük iparunkat abba az irányba, hogy racionalizálással és a munka hatásfokának növekedésével egyenlítse ki a munkabér költség-tényező emelkedésének hatását.

Természetesen az ármegállapításnak nem kell minden egyes árucikkre kiterjednie. A mezőgazdasági termékek egész soránál és számos iparcikknél elérte az árutermelés azt a fokot, amelynél az árak ármegszabás nélkül is meghatározott szinten tarthatók.

---

**A** SZOVJETÚNIÓBAN a gyárak tartaléktőkéje — az „állami tőkebefektetési terv” értelmében — teljes egészében az országos tartalékalap közös kasszájába kerül. A tervek túlteljesítéséért a legjobb vállalatok meghatározott összeget kapnak, s ezt önállóan használhatják fel javítási célokra, munkásaik és tisztviselőik jutalmazására, kulturális és megélhetési nivójuk emelésére.

A veszteséggel dolgozó, elavult technikai berendezésű vállalatok — amíg nem korszerűsítik, vagy likvidálják azokat — állami dotációban részesülnek. Ennek mértékét a terv előre állapítja meg.

Minden vállalat megkapja a munkához szükséges hitelt az Állami Banktól. Ezekért a hitelekért a vállalatok mérsékelt kamatot fizetnek, minthogy azonban szabad pénzeiket állandóan a bankban vezetett folyószámlán tartják, a vállalat is kap a banktól bizonyos kamatot a betétje után. Így a gyárak készpénzben lévő fizetőeszközeivel való racionális gazdálkodás elve is érvényesül.

# Ipari fejlődésünk iránya és a magyar-szovjet kereskedelmi kapcsolatok

Írta: TÁNCZOS LÁSZLÓ

**A** MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI TÁRGYALÁSOK SORÁN a magyar vas- és gépiparnak néhány képviselője utazott a Szovjetúnióba. Közöttük én voltam egyedül olyan, aki hasonló minőségben már járt Moszkvában a háborút megelőző időben is.

Így önkénytelenül összehasonlításokat tesz az ember. Ezek közül elsőként az kerül előtérbe, hogy 1940-ben, az első szovjet-magyar árucserereformai egyezmény megkötésekor Berlinen kellett átutaznunk és így négy napig tartott az út Moszkváig. Most hat óra alatt repültünk Budaőrsről a Moszkva melletti Vnukovói repülőtérre. Négy nap helyett hat óra, via Berlin helyett közvetlenül, vasút helyett rendszeresen közlekedő repülőgép... Nem egyszerű térbeli és időbeli fogalmak ezek, hanem a lényegében megváltozott helyzetnek a tökéletes jellemzői.

A háborút megelőző időszakban sikerült ugyan a magyar nehéziparnak bizonyos kapcsolatokat létesítenie a Szovjetúnióval, de ezek inkább ad hoc jellegűek voltak, míg ma széles fronton és tartós jelleggel kell kiépítenünk ipari kapcsolatainkat. Mielőtt azonban a szorosan vett gazdasági kérdésekre rátérnék, be szeretnék számolni azoknak az összehasonlításoknak az eredményéről, amelyeket az ember akkor tesz, ha hosszú szünet után megint ismerős vidéket látogat meg.

Láttam a háború után Rotterdamt, Londont, Varsót, Belgrádot, München és Bécsét és — a Luftwaffe hivalkodó jelentéseire emlékezve — kissé szorongó érzéssel léptem Moszkva területére. Milyen megkönnyebbülést éreztem, amikor láthattam, hogy a háborúnak szinte nyoma sincs Moszkvában. Egy-két jelentéktelen ház bombasérülésétől eltekintve, nem is látam háborús nyomokat. A modern orosz építőművészet remekei, a Minisztertanács tizemeletes palotája, a Lenin-könyvtár, a Moszkva-szálló és sok más, a nemrég elmúlt századok művészetének gyöngyszemei, a Kreml és a többiek, olyan épek és sértetlenek, mintha a várost soha nem is közelítette volna meg az ellenség.

A belső negyedek utcái, ha lehet még tisztábbak, s a forgalom bármilyen nagy is, még rendezettebb, mint volt. Lépten-nyomon új építkezések és nemcsak a belvárosban, hanem sokszor eldugott kisebb utcákban is, kis házacskák közül búvik elő egy-egy nagy 7—8 emeletes új lakóház.

A legszembeötlőbb különbség azonban a járókelőkön és az üzletekben észlelhető. Az ember azt hihette volna, hogy a háború előtt igen szerényen, mondhatnók rosszul öltözött moszkvainak a háború viszontagsága közepette, vagy a rövid béke alatt nem lehetett módjában ezen a helyzeten javítani és hogy a háború lehetetlenné tette a szovjet kormány azon ígéretének beváltását, hogy a nehézipar után a polgár jólétét és kényelmét szolgáló könnyűipar következik. A háború ezt a folyamatot csak meglassította, de nem akasztotta meg. A szovjet polgár ma jól öltözik, a polgárnőről pedig ne is beszéljünk, akik a munkaidő után ma már a legújabb divatú kalapokat viselik, — előszeretettel tesznek rá egy kis fátyolt is, — ízléses, csinos ruhákban és az elmaradhatatlan, jegy nélkül, korlátlanul kapható selyemharisnyában, az európai metropolisok hölgyeinek megannyi ismérvével járnak-kelnek, ami azelőtt itt feltűnést keltett volna. A lényeg azonban, hogy ezek a női szemmel nézve legfőbb földi javak, nincsenek vagyoni cenzushoz kötve, nem egy szűk réteg kiváltságai.

Az üzletek száma rendkívüli módon megsaporodott és tele vannak áruval, habár a minőségük bizonyos cikkeknél még elmarad a magyar ipari és kézműves produktumoké mögött.

Ezt a minőségbeli differenciát, az ipari tradícióban mutatkozó eme tempónyi előnyt kell a magyar iparnak kihasználnia, ha versenyképes kíván maradni általában, de különösképpen a Szovjetúnióban. A sikeres ötéves tervek nyomán ugrásszerűen fejlődő szovjet ipar ugyanis, minden olyan cikkben, amelynek a gyártására rááll, olyan tömegprodukcióna tesz szert, nagy szériáival, automatáival és modern berendezéseivel olyan mennyiségeket hoz piacra és olyan mértékben képes a termelvények árait leszorítani, hogy azzal legfeljebb Amerika, de Magyarország nem konkurrálhat.

A Szovjetúnió gazdasági struktúrájának egyik jellegzetes vonása a nehézipari nyersanyagok rendkívüli gazdagsága. Úgyszólván korlátlan mennyiségben áll rendelkezésre magas minőségű vasérc és magaskalóriájú jól kokszosítható szén, egymástól nem távol a Donec-medencében csakúgy, mint az Uralban és azon túl. Ez lehetővé tette, hogy a szovjet acéltermelés az első világháború előtti négy milliós tonnáról a második világháború előtti 18 millióra, 1950-ben pedig a terv szerint közel 26 millióra emelkedjék. Ezzel azonban a rendelkezésre álló nyersanyag-források még messze nem lesznek kimerítve és ha hozzáveszük, hogy az acéltermelés további lényeges előfeltételét képező ötvözőanyagokban éppoly kevéssé van hiány, úgy könnyűszerrel kiszámítható, körülbelül mikorra fogja a Szovjetúnió elérni a kissé távolabbra kitűzött célt, az amerikai acéltermelés megközelítését, esetleg túlhaladását.

Magyarország éppen ezekben a nyersanyagokban a legszegényebb és nincs is remény arra, hogy akár az országban, akár máshol a Szovjetúnióon kívül — a lispei csoda megisméltlődéséhez hasonlóan — valamilyen területjaskámra bukkanunk, ahonnan bőségesen elláthatjuk magunkat. Sőt ellenkezőleg, számolnunk kell azzal, hogy szomszédállamaink közül azok, amelyek az utóbbi évtizedben vasérc-szállításaikkal szükségleteinket kipótolták, maguk is haladnak az iparosodás útján és mindig nagyobb mértékben fogják nyersanyagaikat önmaguk feldolgozni. Ez természetesen az exportnak a megszorítását vonja majd maga után.

Ha tehát vas- és acéliparunk jövőjét biztosítani akarjuk, akkor első sorban is olyan külkereskedelmet kell a Szovjetúnióval kifejlesztenünk,



amely különleges készáruval vagy mezőgazdasági termékekkel biztosítja az importálni szándékolt ipari nyersanyagok ellenértékét, ugyanakkor pedig gondoskodnunk kell arról is, hogy — elsősorban a Dunára alapozva — olyan közlekedési és szállítási lehetőségeket teremtsünk, amelyek biztosítani fogják ezeknek a millió tonnás tömegeknek az olcsó fuvarral való hazaszállítását. Azzal ugyanis tisztában kell lennünk, hogy több ezer kilométeres vasuti fuvarral, vagy egyes vízi és szárazföldi szállításokkal, többszöri átrakódásokkal csak rendkívüli időkben lehet operálni, de tartós békeidőben — már pedig erre kell számítani — ilyen rendkívüli megterhelést a magyar vasipar nem fog elbírní anélkül, hogy versenyképessége ne forogna kockán.

Ha magunktól nem szervezzük át, akkor a körülmények kényszerítő hatása alatt kell majd fokozatosan átszerveznünk iparunkat, körülbelül abban az irányban, amerre Svédország fejlődött, mely kb. kétszerannyi acélt importál (egyszerű, olcsó acélminőségekben), mint amennyi az egész magyar termelés, hogy kitűnő saját acélját nemes cikkeké feldolgozva exportálhassa. Svédország szén és kokszi hiányában a jó minőségű saját érce ellenére is drágán termeli az acélt, mi pedig még drágábban.

Ezenkívül egy másik átszervezést is végre kell hajtánunk. A háború után az összes piacok, a termelő eszközök, tehát a gépek, készülékek stb. iránt mutatnak fokozott érdeklődést, míg a közvetlen fogyasztásra szánt iparcikkeket egyre nehezebb lesz elhelyezni. Különösen áll ez a különleges beruházások nélkül és magasabb technikai szervezettség nélkül is előállítható cikkekre. A Szovjetunió érdeklődése — az ötéves terv alapelemeinek megfelelően — most is csak mérsékelt figyelmet fordít az ilyen termelvények felé. Annál égetőbb a kereslet a Szovjetunióban és a Balkánon, de általában a Keleten a nehéz munkagépek, a különleges szerszámgépek, a finommechanikai és az elektromos cikkek iránt, amelyek közül, különösen a legutóbbiban Magyarország olyan előkelő pozíciót foglalt már el a világpiacon, amelyet, ha meg tudtunk volna őrizni, ma kisebbek volnának a gondjaink.

Elsősorban a Ganz-gyárra gondolok, amely transzformátoraival, generátoraival, számlálóival, majd később a villamos mozdonyaival és a Diesel elektromos vonataival úttörő volt az egész világon és olyan hatalmas ipari fejlődésnek vetette meg az alapjait, amelyet nem is tudtunk kellő mértékben kiaknázni.

Ezekben a termékekben Németországnak az előtérbe kerülése szorított bennünket fokozatosan vissza. Ez a nyomás most megszűnt, adva van tehát az út, amit követnünk kell.

Hatalmasan fejlődő századeleji elektromos iparunk három titánja közül az egyik, amikor egy vevő drágállotta áruját és azzal érvelt, hogy a hasonló német termékben 40%-kal több az anyag, azt válaszolta, hogy az övében viszont egy milligrammal több az agyvelő. Nos hát éppen ezen az egy milligramm agyvelőn múlik a magyar ipar jövője. Ha ezt bele tudjuk vinni cikkeinkbe, ezen túlmenően pedig kitűnő munkás-kádereink rendkívüli készségét, gyakorlatát és a finom, szép kivitelezés iránti érzékét kellően kihasználjuk, akkor ipari fejlődésünket biztosítani tudjuk és legalább is megőrizzük azt az egyensúlyt, ami 25—30 év leforgása alatt a túlnyomóan agrár Magyarországból félig ipari, félig mezőgazdasági országgá emelt fel bennünket.

Hogy ez a probléma milyen fontosnak tűnhetett azok előtt, akik a szovjet gazdasági életet irányították és akik pár, háborúkkal sújtott év-

tized alatt ilyen rendkívüli magas fokra emelték, az az első pillanatban kiderül, ha egy tekintetet vetünk e folyóirat első számában közölt adatokra, amelyek szerint a Szovjetunió egyévi ipari termelésének értéke ma többszörösen meghaladja már a mezőgazdasági termelés értékét.

Ez nyilván annak az eredménye, hogy a mezőgazdaság gépesítése folytán felszabaduló munkaerők óriási tömegeit csak a felfejlődő iparban lehet elhelyezni és nem úgy, ahogy azelőtt nálunk csinálták. Hazánkban inkább nem használtak aratógépeket és más, munkaerőt megtakarító szerzőségeket, hogy a földnélküliek tömegei legalább egy pár heti állati munkával megkereshessék éhbérüket. Ezzel egyidejűleg a mezőgazdasági termelvényeink önköltségét olyannyira megdrágították, hogy sokszor csak nagy állami támogatással lehetett a búzáinkat eladni.

Most, amikor ez a periódus végkép lezáródott és végre Magyarország is a tervgazdálkodás útjára léphetett, meg lehet minden reményünk arra, hogy nem fogunk a fejlődésben szomszédainkkal szemben elmaradni. A szükséges következtetéseket azonban le kell vonni.

## Új közgazdasági egyetem Moszkvában

A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚ előtt a Szovjetunióban néhány ezer főiskolai képzettségű közgazdász dolgozott. A háború alatt ezeknek és a főiskolákról kibocsátott szakembereknek száma is csökkent. A Szovjetunió nemzetgazdaságának helyreállítása és fejlesztése olyan hatalmas méretekben indult meg a háború után, hogy szükségessé vált a közgazdasági főiskoláknak a kibővítése és a szakemberek tudásfokának az emelése.

1945 januárjában a szovjetkormány elhatározta, hogy Moszkvában közgazdasági egyetemet állítanak fel ötéves tanulmányi idővel. Ezen a főiskolán a következő tanszakok működnek: általános gazdaságtudományi, ipargazdaságügyi, szállítási gazdaságügyi, mezőgazdasági, kereskedelmi, pénz- és hitelügyi fakultás.

Az egyes fakultások tantervei alapján olyan szakembereknek a kiképzése válik lehetővé, akik jól ismerik az egyes vállalatoknak és a nemzetgazdaság egészének szervezetét, a nemzetgazdaság egyes ágazatainak gazdaságtanát és technikáját, ezenkívül még elegendő jogi felkészültséggel is rendelkeznek.

A főiskola tantervében olyan tanfolyamok és szemináriumok is szerepelnek, amelyek a nemzetgazdasági mérleg kérdéseivel, a nemzeti jövedelemmel, a termelés költségeivel stb. foglalkoznak.

\*

Tudományos munka is folyik az egyetemeken. A kutató osztály feladata nagyműveltségű szakembereknek a kiképzése. Ezek tudományos szempontok szerint dolgozzák fel az aktuális gazdasági problémákat.

A professzorok és az előadók állandó kutató munkát folytatnak. Feladataik közé tartozik a közgazdasági tankönyvek kiadása. Ki kell elégtelenie a kutató osztálynak az iparügyi minisztériumok kívánságait is és több fakultás végez kutató munkát a moszkvai gyárak megbízásából.

Az új tanévben a moszkvai Állami Közgazdasági Főiskolán 1500 diák tanul, a kutató osztály tudományos munkatársainak száma pedig megkétszereződött.

# A magyar alumíniumipar és a dunavölgyi együttműködés

Írta: DOMONY ANDRÁS

**A** FÉMEK TÖRTÉNELME már eddig is sokszor mutatott gyors fejlődést, de a rekordot a jóformán szemünk láttára fejlődő alumínium tartja. Az 1880-as években az alumínium az aranytól és a platinától is értéke-  
sebb nemesfém volt, a hölgyek büszkén ékszerként hordták. Ma a réz mellett a legnagyobb mennyiségben előállított színes fém. 1880-ban a világ-  
termelés 50 tonna volt. Az első világháború végén mindössze 128.000 tonna  
alumíniumot állítottak elő, az utolsó békeévben: 1938-ban már 579.000  
tonnára nőtt a könnyűfémprodukciónak.

A második világháború világszerte forradalmasította a bauxittermelést  
és az alumínium ipari felhasználását. Magyarország számára ennek rend-  
kívül nagy a jelentősége, mivel a bauxit azon ritka nyersanyagok közül  
való, amelyekkel bőven el vagyunk látva. A háború alatt a világ kohói  
a következő mennyiségeket termelték:

1939-ben	638.000 tonna
1942-ben	1.529.000 tonna
1943-ban	2.176.000 tonna
1944-ben	1.922.000 tonna
1945-ben	1.100.000 tonna
1946-ban	1.300.000 tonna

(becsült érték).

Az alumíniumtermelésnek négy fázisa van:

1. bauxitgyártás;
2. timföldgyártás;
3. alumíniumkohászat;
4. fémalumínium feldolgozás.

A bauxit alumíniumoxid tartalmú kőzet, melynek első lelőhelye Francia-  
ország volt. (Nevét a Les Baux nevezetű francia fürdőhelytől kapta ez  
az ásvány.) 1914-ig Franciaország volt az egész világ alumíniumiparának  
úgyszólván egyedüli ércszállítója. Monopolisztikus helyzete az első világ-  
háborúban dőlt meg, amikor Amerika ércutánpótlás szempontjából ön-  
állósította magát, a központi hatalmak pedig lázasan kutattak saját terü-

letükön bauxit után. Ebben az időben tárták fel a bihari alumínium-lelőhelyeket is.

Az első világháború utáni 20-as években az alumíniumipar mind erősebb fejlődésnek indult és a francia bányák már nem tudták visszaszerezni a monopolisztikus helyzetüket. Egymás után tárták fel az európai érclelőhelyeket (Jugoszlávia, Görögország, Olaszország) és végül az 1925-ös évek után Közép-Európa alumíniumipara felfigyelt a magyar tudósok fölfedezte gazdag, jóminőségű bauxitkincsünkre.

A háború előtt a magyar bauxittermelés messze túlhaladta az ország belső szükségletét, úgyhogy a termelés nagyrésze kivitelre került. Ez az állapot Magyarországnak Németországgal szemben fennálló gyarmati helyzetével állott összefüggésben. A magyar bauxitkivitel legnagyobb része ugyanis Németországba irányult, ahol azt timfölddé, majd alumíniummá dolgozták fel. Magyarország tehát a termelésnek csak az alsó fokát végezhette széles mederben, míg az alumínium-előállításnak magasabb fokozatát a németek önmaguknak tartották fenn. 1938-ban Magyarország bauxittermelése 540.000 tonna volt, amiből 135.000 tonna alumínium lett volna előállítható, amivel szemben a tényleges termelés alig 1300 tonna volt. A magyar gazdasági életben érvényesülő német befolyás csak a háborús kényszernek engedve járult hozzá ahhoz, hogy Magyarország szélesebb keretekben rendezkedjék be alumínium-termelésre. Ugyanakkor azonban a magyar bauxittermelés is erősen megnövekedett és 1943-ban elérte az 1,200.000 tonnát.

A magyar bauxitercetelek a Duna és a Balaton közötti dombos vidéken terülnek el. Az itt bányászott érc diasporitnak és hydralgitnek a keveréke, alumíniumoxid tartalmá 50—60% között változik, kovasav tartalma viszont 2—12%. A bauxit minőségét összetételének ez az utóbbi két tényezője határozza meg; az érc annál értékesebb, minél nagyobb az alumíniumoxid tartalma és minél kisebb benne a kavasvtartalom.

A magyar bauxit fejtése, főleg az első időben, külszíni bányászással történt, ami a termelést igen olcsóvá tette. Csak a könnyen feltárható, felszíni előfordulások kimerülése után tértek rá a mélyszíni művelésre, amikor is az ércet 30—40 méter mély aknákon keresztül hozták a felszínre.

A harmincas évek végéig Magyarország úgy szerepelt a köztudatban, mint a bauxit szempontjából kimerülőben lévő Franciaország világpiaci utóda. A magyar ércelőfordulások úgyszólván kimeríthetetlennek látszottak, a termelt bauxitot „Bayer” eljárás szerint könnyen és gazdaságosan lehetett feltárni, a bányák Európa közepén feküdtek és a Dunán bármely irányban előnyös szállítási lehetőségük volt. Ezt az adottságot használta ki a náci Németország, amikor erőszakos gazdaságpolitikájával monopolizálta bauxitunk értékesítését.

A háború előszelére a nyugati hatalmak is erősen fejleszteni kezdték alumíniumiparukat és igyekeztek, biztosan megközelíthető bauxiterc előfordulásokra szert tenni. Egymásután tárták fel a Guyanában, Holland- és Brit-Indiában, majd az afrikai Aranyparton lévő bauxit-telepeket. A most lezajlott háború folyamán a trópusi bauxit-feltárási és kutató munkák teljes erővel folytatódtak és csakhamar kiderült, hogy a trópusi bauxit mellett az európai előfordulások elvesztették elsődleges szerepüket.

A meleg égővi ércek ugyanis gibbsytek, alumíniumoxid-tartalmuk gyakran 60—70%-os, kovasav tartalmuk pedig rendszerint még az 1%-ot sem éri el. Ezeknek az érceknek a feltárása és bányászása a gyarmatokon

élő, elnyomott dolgozók alacsony munkabére miatt olcsóbb mint az európai előfordulásoké; az érckincsek tömege pedig lényegesen túlhaladja az eddigi összes elképzeléseket. Így előzetes becslések alapján Magyarország bauxitérc kincsét az 1930-as években a világ akkor ismert bauxit-kincsének a 20%-ára becsülték. Ma az azóta feltárt telepek gazdagsága miatt a magyar bauxit még 10%-át sem éri el az egész világ bauxitmennyiségének. Nagymértékben emeli viszont a hazai érc értékét, annak kedvező földrajzi elhelyezkedése, a feldolgozó üzemekhez való aránylagos közelsége.

Jelenleg két magyar timföldgyár van üzemben, az egyik nem messze a Balaton északi partjától: Ajkán, a másik Magyaróvárott a Duna közelében. Az ajkai gyárnak világviszonylatban páratlanul előnyös a fekvése, mivel 40 km-es körzetben egymás mellett fordul elő a bauxitérc és a szénkincs, ami az üzem fekvését és elhelyezését ideálissá teszi. A gazdag bauxit- és szénbányán épül fel az erőtelep, a timföldgyár és az alumíniumkohó; mind ezek pár száz méternyi távolságra egymástól. A világ összes többi hasonló üzeménél a gyártáshoz szükséges nyersanyagokat gyakran sok ezer kilométeres távolságról kell odaszállítani; itt pedig mindez együtt található.

A fentiekén kívül a Duna mellett, a szén- és bauxit-lelőhelyektől kb. 60–80 km. távolságra, befejezés előtt áll Közép-Európa legnagyobb és — üzembekezdése után — előreláthatóan legmodernebb gyára: az almásfüzitői timföldgyár.

Az összes timföldgyárak Bayer-féle rendszerrel dolgoznak és a hazai timföldgyártásnak a feltáráshoz szükséges olcsó marónátrón beszerzése a legnagyobb problémája.

(Az a nemkevésbé lényeges kérdés már nemcsak Magyarországon vár megoldásra, hogy a háború alatt megnövekedett alumínium termelését milyen mértékben és milyen célokra állítsa a béketermelés szolgálatába. Az Egyesült Államokban az alumínium-termelés 1939-ben átlag havi 12.400 tonna volt, 1943-ban a háborús csúcsteljesítmény idején a termelés átlag havi 69.500 tonnára emelkedett. Nem ilyen mértékű, de azonos irányzatú volt a termelés fejlődése Angliában is, ahol 1939-től 1943-ig a havi alumínium-termelés 2100-ról 4700 tonnára növekedett. A háború utáni termelési adatok természetesen ismét erősen elmaradnak a háborús csúcsteljesítmények mögött, de jóval felülmúlják a háború előtti szintet. Így az Egyesült Államokban az 1946. évi alumínium-termelés mintegy 100%-kal, Angliában mintegy 30%-kal volt több, mint az 1938. évi termelés.

Az a tény, hogy Angliában és az Egyesült Államokban az alumínium-termelés messze túlhaladja a békeévékét, azt mutatja, hogy az alumínium békés célokra való felhasználásának kérdését messzemenően sikerült megoldani. Nyugaton az iparcikkeknek egész sorát ismerik, amelyeknél az alumínium, mint alapanyag az eddigiéknél sokkal nagyobb mértékben alkalmazható. Ilyenek: kész házak, a 10.000 tonnás teherhajók — ezeknél az alumínium alkalmazása 30%-kal csökkenti az előállítási költségeket — a sörgyári hordók, általánosságban az autóipar és a villamossági ipar cikkei, stb. Ez a felsorolás is mutatja, hogy Magyarországon is milyen gazdasági jelentősége van a bauxit- és alumínium-termelés kialakításának.)

Központi fekvésünk, valamint bauxit- és szénkincsünk arra predestinál bennünket, hogy timföldgyártásunkkal világviszonylatban is jelentős szerephez jussunk. Jelenleg Európában — Magyarországtól eltekintve — csak Franciaországnak van exportképes timföldgyártása. A né-

met timföldgyárakat leállították vagy leszerelték. Az így keletkezett vacuumot szükségszerűen a magyar timföldgyáraknak kell kitölteniök. Ezideig ennek legfőbb akadálya a szállítóeszközök hiánya (főleg a Dunán való szállításnál), valamint az árkérdés volt. Ezirányban érdekes összehasonlítást kapunk, ha egymás mellé állítjuk a timföldgyártási önköltségek megoszlását Magyarországon és Amerikában.

A timföld önköltségének százalékos megoszlása:

	Magyarország	Amerika
bauxit	15 %	56 %
marónátron	32 %	4 %
energia	25 %	7 %
munkabér	10 %	12 %
segédanyagok	8 %	4 %
általános regie	10 %	6 %
amortizáció	—	6 %
kamat	—	5 %

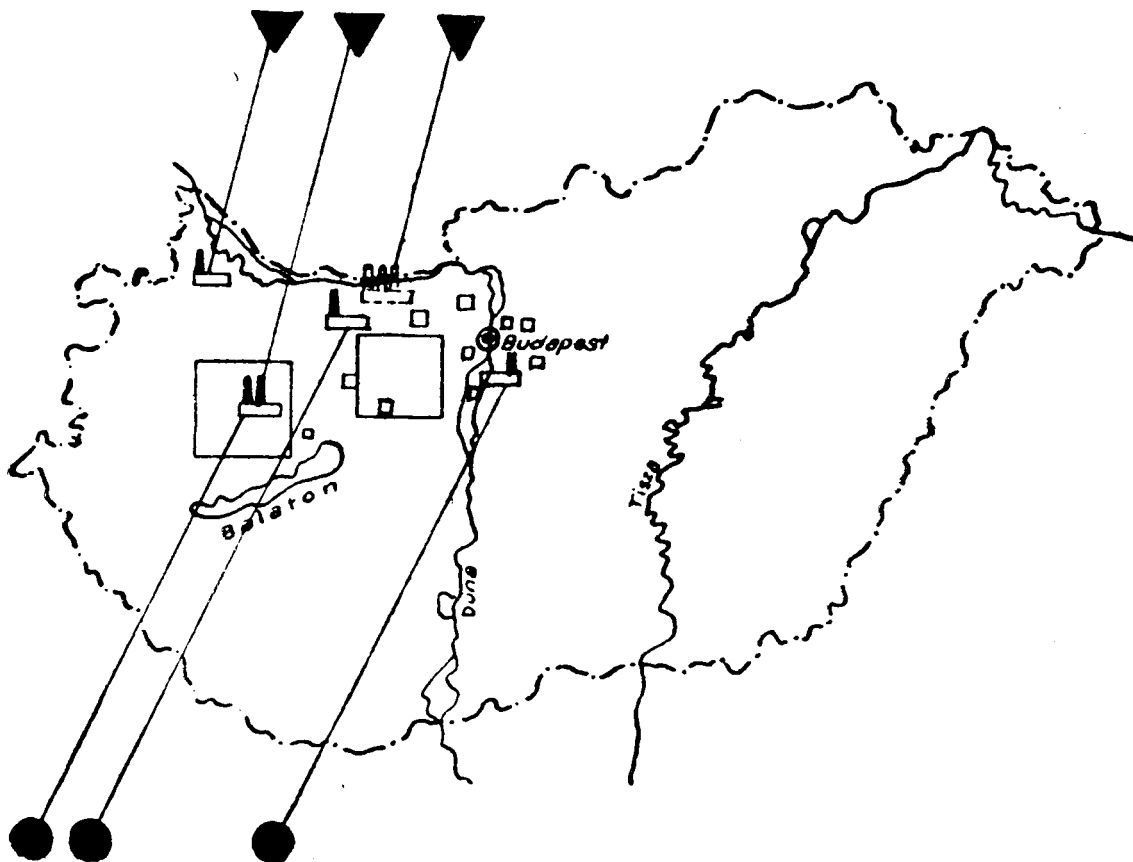
Míg Amerikában a bauxit költségei jelentik a timföldgyártás kalkulációjában a legnagyobb tényezőt, addig Magyarországon az érc ára jelentéktelen mértékben szerepel csak, a döntő tényező pedig a marónátron és az energia. Ezt a két tényezőt kell csökkentenünk ahhoz, hogy timföldgyártásunkkal eredményesen vehessük fel a világversenyt. Minden reményünk meg is van erre, tekintve, hogy a jugoszláv kooperációban a magyar ipar olcsó marónátront biztosított magának; a hazai széntermelés emelkedése és racionalizálása viszont előreláthatólag lehetővé teszi majd az energiaköltségek csökkentését.

A hároméves terv alapján vasúti szállítóeszközeinket és a timföldgyártás szempontjából még fontosabb dunai szállítóeszközeinket újjáépítik majd. Ez lehetővé teszi előnyös helyzetünknek a kihasználását.

A timföldgyártást is előmozdítja a szomszédos államokkal történő szoros gazdasági együttműködés, de ennek az együttműködésnek a szükségessége még fokozottabb mértékű az alumíniumkohászat szempontjából.

Mind a három alumíniumkohónk (Ajka, Felsőgalla, Csepel) szénből előállított elektromos áram segítségével termeli az alumíniumot. Az így előállított elektromos áram természetszerűleg drágább mint a vízi energia. A szomszédos dunavölgyi államokban viszont bőségesen áll rendelkezésre olcsó vízi energia. A kooperáció szempontjából ebben a tekintetben is Jugoszlávia, majd Csehszlovákia jöhet elsősorban számításba. Ezen a vonalon tehát a dunai népek együttműködése számára olyan lehetőség van, mely kellő jóindulat esetén nagy fantáziát hord magában és lehetővé teszi, hogy Magyarország központi földrajzi helyzetét, valamint dolgozóinak fejlett technikai tudásában rejlő nagy előnyeit kihasználhassa.

Természetesen szoros dunavölgyi bauxit- és alumíniumipari gazdasági együttműködés nemcsak nekünk jelentene előnyt, hanem a többi partnernek is. A fenti elképzelés megvalósulása esetén Jugoszlávia jól értékesíthetné és a magyar ipar segítségével kiépíthetné vízierő lehetőségeit, marónátron gyártása számára biztos piacot találna, a világpiacon megszűnne a két legnagyobb középeurópai bauxittermelő államnak a bauxit értékesítéséért való versengése és ezenkívül a fejlettebb magyar feldolgozóipar



### BAUXITBÁNYÁK

□ 1 mm<sup>2</sup> = 500,000 t.

### TIMFÖLDGYÁRAK

- ▼ 60,000 t/év Dunavölgyi Timföldipar Rt, Almásfüzitő (építés alatt)
- ▼ 20,000 t/év Bauxitipar Rt, Magyaróvár
- ▼ 20,000 t/év Magyar Bauxitbánya Rt, Ajka

### ALUMINIUMKOHÓK

- 10,000 t/év Magyar Bauxitbánya Rt, Ajka
- 4,500 t/év Magyar Általános Kőszénbánya Rt, Tata
- 1,500 t/év Weiss Manfréd Acél- és Fémművei Rt, Csepel

### FÉMMŰVEK

- Weiss Manfréd Acél- és Fémművei Rt, Csepel
- Magyar Bauxitbánya Rt, Székesfehérvár
- Magyar Fémlémezipar Rt, Budapest
- Magyar Rézhangerművek Rt, Budapest
- Felten és Guillaume Kábelgyár Rt, Budapest
- Lampart Művek Rt, Budapest

bevonásával ötéves gazdasági terve könnyebben volna megvalósítható. Ezeknek a céloknak a megvalósítását tüzi maga elé a néhány héttel ezelőtt megkötött magyar-jugoszláv alumínium-egyezmény is. De előnyös volna a dunavölgyi bauxit- és alumínium-együttműködés a csehszlovák és az osztrák ipar számára is, mivel az ottani alumíniumkohók nyersanyagait csak exportképes magyar timföldipar biztosíthatja. Enélkül a francia timföldgyárak érdekeinek vannak kiszolgáltatva.

Alumínium-kohóink modern 24.000 és 30.000 amp. egységekkel dolgoznak, az anódák folyton égő *Söderberg*-rendszerűek, az áram átalakítása modern higanygőz-egyenirányítók segítségével történik. Az alumíniumkohászat legnagyobb problémája az olcsó áramnak, valamint az anódamasszának, a kryolithnak és az alumíniumfluoritnak beszerzése. Olajfinomítóink kiépítésével kapcsolatban remélhetjük, hogy az elektródamassza gyártásához szükséges petrokokszot belföldön tudjuk majd előállítani. Ezáltal számottevő import válik szükségtelenné.

A jelenlegi kohókapacitásunk 17.000 tonna fémalumínium évente. Ezt a fémmennyiséget fejlett feldolgozó iparunk fel tudja dolgozni fél- és készgyártmányokká. Henger- és húzóműveink, valamint öntődéink kellő berendezésekkel és gyártási tapasztalatokkal rendelkeznek ahhoz, hogy a legnagyobb igényeknek megfelelő alumínium ötvözeteket is előállíthassák. Ezen a téren a magyar technikusok és munkások tapasztalata bátran fölveszi a versenyt az összes hasonló külföldi üzemekkel.

A békebeli alumínium-feldolgozóipar viszont most indult csak meg. 1936-ban az egész magyar ipar csak 1200 tonna fémet dolgozott fel; a háború alatti fokozott alumíniumtermelést a hadiipar vette igénybe. A békeipar az 1947/48. évben már kb. 7000 tonna fémet fog feldolgozni. A fejlett iparral rendelkező országok fejkvotájához viszonyítva ez a szám is igen alacsony még.

A magyar bauxittermelés 1946 júliusában már túllépte a 20.000 tonnás határt; 1947 januárjában idényszerű okokból a termelés ismét 10.000 tonna volt csak, de föltehető, hogy az ideai termelés felül fogja múlni a tavalyit. A fennálló tervek szerint a bauxittermelés az 1949/50-es gazdasági évre eléri majd a 400.000 tonnát. Egyelőre az alumíniumtermelés kevésbé kielégítő, a fejlődés azonban itt is emelkedést mutatott. Januárban a termelés 330 tonna volt, ami az 1938. évi 110 tonnás havi átlaghoz viszonyítva biztató képet mutat. Amíg alumíniumtermelésünk annyira elmarad a kibányászott bauxitmennyiség mögött, addig a termelt bauxit nagyrésze szükségszerűen kivitelre kerül. A kívánatos és előrelátható fejlődés azonban az, hogy alumínium-üzemeink kiépítésével Magyarország kivegye részét az alumíniumipar nagy nemzetközi fellendüléséből.

Ma a magyar alumínium-szakemberek azon dolgoznak, hogy az olcsó alumíniumtermelést a dunavölgyi együttműködéssel megvalósítsák és valóra válják az alumínium-rajongóknak, ma még a fantázia birodalmába tartozó látomása, hogy alumínium-vonatok, alumínium-távvezetékek mellett, alumínium-hidakon robojjanak az alumíniumból készült falusi házak felé.



# A Szovjetunió Állami Tervbizottságának szerepe az ország gazdasági irányításában

Írta: LÁSZLÓ ALADÁR

**A** SZOVJETUNIÓ KORMÁNYA MELLETT MŰKÖDŐ Állami Tervbizottság *Lenin* kezdeményezésére alakult meg. Átfogó, egységes állami gazdasági terveknek a Szovjetek VIII-ik kongresszusán jóváhagyott villamosítási terv alapján való kidolgozása volt a bizottság feladata.

A kormány tanácsa által 1921 február 22-én jóváhagyott ügyrendje értelmében a Tervbizottság a következő feladatokat kapta:

a) átfogó, egységes állami gazdasági tervnek, megvalósítási módszerének és sorrendjének kidolgozása;

b) különböző tárcák, területi és megyei (gazdasági szervek) termelési programjainak és tervjavaslatainak — a népgazdaság minden ágazatára vonatkozó — tanulmányozása, az átfogó állami tervvel való egyeztetése és megvalósításuk rendjének megállapítása;

c) a népgazdasági terv megvalósításához szükséges országos jellegű általános javaslatok kidolgozása a tudományos és kutatási munkálatok fejlesztésére, a munkaerők felhasználására és szükséges létszámban való kiképzésére;

d) a tervnek az ország lakosságának széles körében való ismertetésére, megvalósításának eszközeire és a megfelelő munkateljesítmény normáira vonatkozó javaslatok kidolgozására.

Oroszország villamosítási tervében, amelyet 10—15 év alatt kellett megvalósítani, le voltak rögzítve a gazdasági és politikai eszmék, végrehajtásukat pedig a főbb gazdasági ágazatok tervei biztosították.

A villamosítási tervek megvalósítása biztosította, hogy ezen idő alatt az iparcikkek termelését — a háborúelőtti termeléshez viszonyítva — 80—100%-kal, az 1920. évi termelésnek pedig a tizenkétszeresére növeljék. A nyersvas-érvasztás mennyiségét 8.2 millió tonnában állapították meg, a széntermelést 62.3 millió tonnában, a kőolajtermelést 16.4 millió tonnában, a vas- és fémipar termelését több mint kétszeresére kellett növelni stb.

A villamosítás tervében ennek megfelelően állapították meg a beruházásokat, a tüzelőanyagtermelést, az energiaszolgáltatást, a kohók és a gépipari üzemek újjáépítését, a technika legújabb vívmányainak felhasználásával.

A villamosítási terv mezőgazdaságra vonatkozó részének a termelés szintjét mennyiségben és minőségben a háborúelőtti termelés fölé kellett

emelnie. Tervbevették a föld megmunkálásának elősegítését traktorokkal és állami csatornázási munkálatokkal, öntözési szövetkezetek szervezésével stb.

Feladatul tűzték ki a közlekedési vonalak műszaki átépítését, a főbb vasútvonalak villamosítását és a víziutak modernizálását.

Lenin még az októberi szocialista forradalom előtt 1917-ben „Meg tudják-e tartani a bolsevisták az államhatalmat?” című cikkében ezt írta: „Amikor győzni fog a proletariátus, akkor megbízza majd a közgazdászokat, mérnököket, mezőgazdászokat és más szakembereket a munkásszervezetek ellenőrzése alatt egy „tervnek” a kidolgozásával és azoknak az eszközöknek a felkutatásával, amelyek elősegítik a termelés központi irányítását és a munkaerővel való takarékoskosságot.”

A villamosítási terv a marxista szocializmus elméletéből kiindulva, a társadalmi fejlődés tudományának törvényeire támaszkodott és *Lenin és Sztálin* fejlesztették tovább.

A terv magában foglalta a tervgazdálkodás legfontosabb eszközeit — az anyag- és munkaerő-gazdálkodást és a terv megvalósítását biztosító pénzügyi mérleget.

Mindezeket a munkákat az Állami Tervbizottság szakosztályai hajtották végre az illetékes tárcák bevonásával. A párt, a kormány és a tudományos intézetek hatalmas szervezési munkáinak eredményeképpen a szovjet nép erőfeszítésének segítségével, Sztálin vezetése alatt, a tervezettnél sokkal rövidebb idő alatt oldották meg az abban kitűzött feladatokat.

A két sztálini ötéves tervnek a megvalósítása után és 15 évvel a villamosítási terv jóváhagyása után, a Szovjetunió — nemcsak a fejlődés útjében, hanem a technika legújabb vívmányainak felhasználása folytán is — a világ első ipari államainak sorába került.

1935-ben az újonnan felépített villamostelegek 4,345.000 kW kapacitást értek el, tehát 2.5-szeresen túlhaladták a villamosítási tervben megállapított kapacitást.

Az ipari termelés 5.6-szor felülmulta a háborúelőtti termelést és háromszor túlhaladta a villamosítási tervben megállapított nívót.

A szén- és acéltermelés a tervezettnél majdnem kétszeresére növekedett, az alumíniumtermelés pedig 2.5-szeresére.

A villamosítás alapján gyökeresen megváltozott a termelőerők elosztása.

A nehézipar termelésének növelése, a mezőgazdaság szociális és technikai átépítése, a közlekedési eszközöknek a modern technika alapján való újjáépítése, hatalmas méretekben növelte a szovjet állam gazdasági potenciáját.

Lenin előrelátóan tudatában volt annak, hogy megfelelő ellenőrzés nélkül a tervet nem lehet megvalósítani. Még 1921 május 26-án a következőket írta *Krzsanovszkinak*, a tervbizottság akkori elnökének:

„Azt gondolom, hogy az Állami Tervbizottságnak két feladatot kell kidolgoznia:

1. A statisztikai albizottságon keresztül számszerű kimutatást kell elkészíteni, és pedig:

gazdasági életünk főbb adatairól havi kimutatást (számokban és grafikonokban). Például:

tüzelőanyagtermelés,  
érctermelés,  
vastermelés.

A többi gazdasági ágazatok főbb adatairól:  
a termelésben résztvevő munkaerők százalékszámára;  
a bevetetlenül maradt terület százalékaránya;  
a mezőgazdasági termelés helyzete;  
a használaton kívül lévő mozdonyok százalékszámára;  
a verszt-pud (távolság-súlyegység) összes mennyisége;  
műfa, tüzelőfa stb., élelmezési cikkek biztosítása;  
villamosítás (mindenkor az előző és a háborúelőtti évekhez viszonyítva).

Enélkül nem lesz tájékoztatásunk a gazdasági életről. Ez az Állami Tervbizottság legfontosabb munkái közül való.

## 2. Gazdaság-statisztikai albizottság felállítása.

A Központi Statisztikai Hivatalt saját szükségletünkre gyakorlati és nem „tudományos“ elemzési szervvé kell átalakítani.

A statisztikának a mi gyakorlati segítőnké kell válnia és nem skolasztikává...“

Ez a szerep, amelyet több mint 22 évvel ezelőtt Lenin és Sztálin jelölt ki az Állami Tervbizottság számára, a mai napig nemcsak, hogy alapszabályban megmaradt, hanem ki is mélyítették, a tudomány és technika legújabb vívmányainak felhasználásával tökéletesítették és ennek továbbfejlesztésével a Tervbizottság a kormány mellett a gazdasági élet fejlesztésének központi szervévé vált.

A Szovjetunió sztálini alkotmánya leszögezte, hogy „az állami népgazdasági terv szabályozza és irányítja a gazdasági életet, a közvagyon növekedése, a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának szakadatlan emelése, a Szovjetunió függetlenségének erősítése és védelmi képességének fokozása érdekében“.

Az alkotmányosan megállapított központi irányítás egyáltalában nem korlátozza a helyi kezdeményezés lehetőségét, ellenkezőleg elősegíti a helyi kormányzatok vagy vállalatok javasolta és népgazdasági szempontból fontos kezdeményezéseknek gyors, operatív végrehajtását. A javaslatokat a népgazdasági és egyes gazdasági ágazatok terveivel, még akkor is összhangba hozza, ha azok helyi jellegűek.

Ezt az is elősegíti, hogy a Szovjetunióhoz tartozó összes köztársasági kormányok, megyei és helyi kormányzatok mellett, úgyszintén minden tárcában és azok gazdasági, szociális és kulturális egységeiben állami tervbizottságok, illetve tervező osztályok működnek, amelyek — a népgazdasági terv feladatainak megfelelően — a hatáskörükbe tartozó ipari, közlekedési, mezőgazdasági, pénzügyi, kulturális, szociális, stb. intézményeket — a számukra jóváhagyott tervek szerint — tervszerűen irányítják és továbbfejlesztik — és ezek megvalósítását ellenőrzik.

A hosszú lejáratú — 5 éves — tervek minden gazdasági és kulturális ágazatra — nemcsak értékben, hanem a főbb cikkekre természetben is — megadják az ez idő alatt megvalósítandó gazdaságpolitikai feladatok mértékeit, ezeknek anyagi, munkaerő-, kereskedelmi és pénzügyi mérlegeivel; tartalmazzák a tervbevett beruházási és újjáépítési munkálatok mértékeit, a minőséget és az elérendő hatások mutatóit. Minden évre, negyedévre és hónapra, minden gazdasági, kulturális és szociális egység számára részletes operatív üzemszerű terveket dolgoznak ki, amelyek a tulajdonképpeni programul szolgálnak és az ellenőrzés tekintetében irányadók.

A népgazdasági terv minden részét normák alapján és dinamikusan dolgozzák ki, a tervbevett és elért eredmények mutatóit az azt megelőző,

vagy az alap-időszak ténylegesen megvalósított mutatóihoz viszonyítják, az elért eredmények mutatóit pedig a tervbevetekkel hasonlítják össze.

Ez arra készíti a tervezőket, hogy a műszaki és tudományos alapon kidolgozott normákhoz közel hozzák a gyakorlatban megvalósítandó mutatókat és a meglévő normákat racionális, észszerű munkafolyamatok bevezetésével fejlesszék tovább, a feladatokat pedig gazdaságosabban valósítják meg.

A népgazdasági terv főbb mutatói termelési vonatkozásban a következők:

A termelés mennyisége és minősége, munkaerőszükséglet (munkaóra), anyagszükséglet, energia stb. szükséglet, önköltség, a termeléshez szükséges beruházási és forgótőke, szakképzett munkaerők előkészítése stb. Hasonlóképpen dolgozzák ki a kulturális és szociális intézmények mutatószámait is. A mutatókat az Állami Tervbizottság minden gazdasági és kulturális ágazatra kidolgozza és az illetékes tárcák ezeken a kereteken belül állapítják meg a vállalataik és intézményeik által megvalósítandó feladatokat.

Az Állami Tervbizottságnak és a köztársaságokban, megyékben, helyi kormányzatokban lévő hasonló szervezeteknek gazdasági irányító szerepe nem merül ki ezzel, mert — mint már fentebb említettem — a tervek megvalósításának az ellenőrzése szerves része a tervező szervezet munkájának.

Sztálin a „Leninizmus kérdései” című könyvében a következőképpen fejezi ki ezt:

„Csak bürokraták gondolhatják azt, hogy a terv elkészítésével a tervezési munka *befejeződött*. A terv elkészítése még csak a *tervezés kezdete*. Az igazi tervszerű irányítás a terv elkészítése után kezdődik csak; helybeli ellenőrzés után, a megvalósítás folyamata alatt, amikor javítjuk és tökéletesítjük a tervet.”

*Molotov* a Szovjetunió kommunista pártjának XVIII-ik kongresszusán megtartott beszámolójában a következőket mondotta: „Azért van szükségünk tervre, hogy ellenőrizhessük, hogyan folyik a gazdasági munkánk. Ha a terv nincs összekötve megvalósításának az ellenőrzésével, akkor üres papírrá változik. Az összes gazdasági szerveinkre is vonatkozik ez, és minden gazdasági munkánkra. Ha terveink megvalósításának ellenőrzését komolyan megszervezzük, azzal feljavítjuk gazdasági működésünket és maguknak a terveknek a kidolgozását is elősegítjük.”

A Szovjetunió kormánya, hogy az Állami Tervbizottság működésének a minőségét biztosítsa, a legjobb tudósait és szakembereit küldte a bizottságba és szakosztályainak vezetésére. Az Állami Tervbizottság munkájában cselekvően részt vesz a Szovjetunió Tudományos Akadémiája, a többi tudományos intézetekkel együtt.

Az Állami Tervbizottság a terv megvalósításának az eredményeiről havonta, negyedévenként és évenként jelentést ad ki.

Az Állami Tervbizottságnak a Szovjetunió gazdaságának irányításában és továbbfejlesztésében nagy szerepe van. A kormánynak a gazdasági és a kulturális élet irányítását és fejlesztését érintő összes rendeleteit a Tervbizottság hozza javaslatba.

# A szovjet pénzügyi rendszer

Írta: A. BIRMANN

A SZOVJETÚNIÓ PÉNZÜGYI RENDSZERE nehéz feltételek között alakult ki. A nagy Októberi Forradalom után, a munkások és parasz-  
tok képviselőiből alakult szovjet kormány Oroszország pénzügyeit katasz-  
trofális állapotban találta. Az első világháború kitörésekor a cári kormány  
nem készült fel a nehéz pénzügyi problémák megoldására és a költségvetés  
deficitjét bankópréssel próbálta kiegyenlíteni. Ennek következtében 1917  
februárjában a bankjegyforgalom az 1914. évinek a hatszorosára emelke-  
dett. A *Kerenszkij*-féle ideiglenes kormány tovább züllesztette az ország  
pénzügyeit és még több bankjegyet bocsátott ki. 1917 októberében a rubel  
értéke Oroszországban 6—7 kopejkára esett.

A szovjet kormány az ország pénzügyeinek rendezését döntő fontos-  
ságúnak tartotta. „Amíg nem teremtünk szilárd pénzügyi rendszert“ —  
mondta Lenin — „addig a gazdasági nehézségeket nem tudjuk kiküszö-  
bölni.“ Az intervenció háború azonban lehetetlenné tette az eredményes  
intézkedést. A szovjet kormány — a súlyos helyzet ellenére is — elő-  
készítette a deficitmentes költségvetésre való áttérést. A tervet 1924-re  
sikerült megvalósítani.

A szovjet pénzügyi rendszer — a kapitalista országok elveitől eltérő  
— teljesen új módszert követ. A termelő eszközök magántulajdona meg-  
szűnt, a gyárak, az üzemek, a szállító eszközök, a föld és a bankok  
állami tulajdonba kerültek. Az állami jövedelmek jelentős része nem az  
adókból ered, hanem az államosított ipari, szállítási, kereskedelmi, épí-  
tési és mezőgazdasági vállalatok megtakarított összegeiből. A költségvetés  
kiadási részének az elvei is megváltoztak. Az állam bevételeiből tovább  
fejleszti a nemzetgazdaságot, kiképzzi a szakmunkásokat, védi a lakosság  
egészségét és emeli az életszínvonalat. *A Szovjetúnió az első ország, amely  
költségvetésének kiadásait a nép szükségleteinek kielégítésére fordítja.*

A nemzetgazdaság fejlődésével a pénzügyek is évről-évre jobban meg-  
szilárdultak. A következő számok a Szovjetúnió költségvetésének növeke-  
dését mutatják milliárd rubelben:

1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
2.—	2.—	4.2	5.9	7.3	8.8	13.9

1928-ban az ország a nagy építő munka korszakába lépett és elő-  
kellett teremteni az első öt éves terv kiadásainak fedezésére szolgáló anyagi

eszközöket. Az ötéves terv, mely hatalmas ipar felépítését irányozta elő, óriási és csak hosszú idő múlva gyümölcsöző befektetéseket követelt.

Milyen forrásokból lehetett ezeket az összegeket előteremteni?

A kapitalista országok iparait vagy gyarmatok és függő viszonyban lévő államok kizsákmányolása révén, vagy külföldi tőke segítségével építették fel. Az iparosodó Szovjetúniónak más pénzforrásokat kellett keresnie. A dolgozók országa nem zsákmányol ki más országokat, külföldi segítségre pedig nem számíthatott. A szovjet kormány mégis megtalálta az ötéves tervhez szükséges pénzforrást: mozgósította az ország belső anyagi készleteit és kihasználta a szocialista szovjet gazdaság előnyeit. A termelőeszközök köztulajdona kiküszöbölte a nemzeti jövedelem elpocsékolását és lehetővé tette, hogy hatalmas összegeket fordítsanak az iparosításra. A tervszerű gazdasági rendszer segítségével meg lehetett szüntetni a felesleges szállításokat és az egyes vállalatok korlátozottságát, a legjobb munkamódszerek bevezetése pedig óriási munkamegtakarításhoz vezetett.

*A szovjet pénzügyi rendszer tehát megszüntette a nemzeti jövedelem szétforgácsolását, és nagy takarékossgával fedezhette az első három ötéves terv alapján végrehajtott rendkívüli méretű beruházások költségeit. Az állami költségvetés az első ötéves tervre 51 milliárd rubelt, a másodikra 156 milliárdot, a harmadikra pedig 148 milliárdot folyósított.*

A második világháború kezdetén a Szovjetúnió hatalmas pénzügyi rendszerrel dolgozott már. Nézzük például az 1939-re elfogadott költségvetést. A bevétel teljes összege *155,6 milliárd rubel* volt, vagyis 50-szer annyi, mint 1924-ben, az első deficitmentes esztendőben pedig *110 milliárd rubel*, vagyis *a teljes bevétel 71%-a az állami vállalatokból folyt be*. A lakosság által fizetett adók mindössze 6.5 milliárd rubelt jelentettek, tehát a költségvetés 4%-át. A kapitalista államokban ez a tétel 75%, sőt még több is annál.

*A Szovjetúnió kiadásainak legnagyobb részét — 59.3 milliárdot, vagyis 40%-ot — az iparnak, a szállításnak, a mezőgazdaságnak és a kereskedelemnek a továbbfejlesztésére fordították. Ebből 25.1 milliárdot költöttek új vállalatok létesítésére. A közoktatásügyi és egészségügyi kiadásokra 38.6 milliárd rubel jutott. Az 1940-es év költségvetése arról nevezetes, hogy bevétele 17.1%-kal emelkedett.*

A szovjet pénzügyi rendszer a második világháború rendkívül nehéz teherpróbáját is sikeresen kiállta. A hadsereg és a flotta fenntartására 500 milliárd rubelt kellett előteremteni, ugyanakkor pedig a bevételek csökkentek, hiszen az ország jó részén hadi cselekmények folytak és a vállalatok leginkább a hadseregnek dolgoztak. A cári Oroszország az első világháború idején kisebb feladatokkal sem tudott megbírkózni. A háború végén a Szovjetúnió deficitmentes költségvetése és értékálló pénze volt. Fényes bizonyítéka ez a szovjet pénzügyi rendszer szilárdságának és a szocialista gazdaság előnyeinek.

A háború befejezése a Szovjetúnió pénzügyeinek új felvirágzását jelenti. A vállalatok jövedelme havonta növekszik. A Szovjetúnió 1946-ban 333.5 milliárd rubel a bevétele. Ezt az összeget ismét a nemzetgazdaság és a kultúra fejlesztésére és az új ötéves tervre fogják fordítani, ezáltal pedig a Szovjetúnió népeinek anyagi és kulturális jólétét fejlesztik.

# Bankok és Takarékpénztárak a Szovjetúnióban

Írta: SALUSINSZKI ISTVÁN

A SZOVJETÚNIÓ több mint 45.000 intézettel, fiókkal és kirendeltséggel rendelkező bank- és takarékpénztár-hálózatában a rövid lejáratú (4, 6, 9 hónapos) hitelek nyújtó tevékenység a finanszírozási, hosszúlejáratú hitelműveletektől teljesen különválnak. A rövid lejáratú hitelek csaknem kizárólagos központi intézménye a Goszbank (teljes nevén: Goszudarsztvenni Bank, azaz Állami Bank). Finanszírozással az úgynevezett „specbankok“ (speciális bankok) foglalkoznak. A Goszbank is, a specbankok is állami vállalkozások.

A szovjet hitelnyújtásnak a következők az alapelvei: esedékességkor való visszafizetési kötelezettség; a kölcsönnek előre meghatározott célra való felhasználása; anyagi biztosíték és végül a vállalatok közti hitelműveletek kizárása a hitelnyújtásnak a bankokra való korlátozásával.

Mit jelentenek ezek az alapelvek?

Amennyiben az adós vállalat a kölcsönt az esedékességkor nem fizeti vissza, a Goszbank az adósnak a nála vezetett számláját a kölcsönösszeggel minden további nélkül megterhelheti. Erre annál is inkább megvan a lehetősége, mivel a gazdasági szervezeteknek és vállalatoknak minden készpénzüket a Goszbanknál kell tartaniuk, felvételeket pedig megfelelő módon igazolt esetekben (bérfizetés stb.) eszközölhetnek csak. Így a vállalatok, kolhozok, budget-intézmények, valamint a budgetnek az átmenetileg szabad pénzei a Goszbankban gyűlnek össze. Ha az adós a kölcsönt az eredeti rendeltetésétől eltérő módon használja fel, akkor a Goszbank követelését már az esedékesség előtt lejáratná teszi és behajtja. A biztosítékot a Goszbank, tehát a hitelező szempontjain túl az a szovjet gazdasági tényezők által állandóan szem előtt tartott alapelv is jelentőssé teszi, amely szerint a szervezett piacon rendelkezésre álló jószágmennyiség képezi a szovjet pénznek a legfőbb biztosítékát. A hitelnyújtás kötelezvény ellenében történik. Váltóforgalom a Szovjetúnióban nincsen, mert a váltónak a mögötte álló ügylettől való elvonatkoztatott jellege és a váltó által biztosított vállalatok közötti hitelnyújtási lehetőség nem felel meg a szovjet hitelrendszernek, mely a hitelnyújtást és annak ellenőrzését a bankokban, legfőbb fokozaton a Goszbankban összpontosítja.

A Goszbank által folyósított hitelek rendeltetésük szerint a következő főbb kategóriák szerint osztályozhatók:

1. *Idényszerű áru- és anyagkészletek létesítésére folyósított hitelek.* Ilyenek például a konzervgyáraknak az idényszerű mezőgazdasági termékekkel kapcsolatos bevásárlásai; az olcsó víziutak nyújtotta szállítási lehetőségeknek kihasználása nyáron a tüzelőkészlet előteremtésére, nyáron téli és télen nyári árucikkek készletének a biztosítása a kereskedelemben stb. Mindezek az idényszerű kiadások természetesen nem a hitelt igénybevevőknek a spekulációs céljait szolgálják, hanem a gazdasági terv végrehajtásának keretei között mozognak.

2. *Idényszerű kiadások;* például a mezőgazdasági munkák költségei.

3. *Áruforgalom lebonyolítása.* Az ilyen hitel időtartama az áru forgási sebessége és a kölcsönt fölvevő kereskedelmi szervezet jellege szerint változik. Városi kereskedelmi szervezetnél a kölcsön tartama 15—85 nap, falusi kiskereskedelmi szervezetnél 15—80 nap, falusi nagykereskedelmi szervezetnél pedig 7—42 nap között mozog. A kereskedelmi szervezetnek — 15—30% erejéig — saját eszközeikkel is részt kell venniük a lebonyolításban.

4. *Feladott, de a megrendelőhöz még nem érkezett szállítmányoknak a fuvarokmányok alapján való meghitelezése.* A Szovjetunióban a hatalmas távolságok gyakorisága teszi indokolttá ennek a hitelfajtának a szükségességét.

5. *Más átmeneti szükségletek fedezése.*

A hitelek folyósításánál a Goszbank különös figyelemmel vizsgálja, hogy a kölcsön célja az állami gazdasági tervvel összhangban áll-e és a kölcsönt igénylő gazdasági szervezetnek — a gazdasági terv értelmében — nem saját eszközeiből kellene-e fedeznie fölmerült szükségletét. A Goszbank ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével, de mégis megfelelő hajlékonysággal jár el a kérelmek elbírálásánál.

A kölcsönök folyósítása a legtöbb esetben úgy történik, hogy az adósra kiállított számlákat a Goszbanknak nyújtják be kifizetés végett és így a bank a kölcsönnek a rendeltetésszerű felhasználását közvetlenül ellenőrizheti. A Goszbank számára a kölcsön gazdasági céljával összhangban megállapított lejáratnak a figyelemmel kísérése további ellenőrzési lehetőséget jelent.

A Goszbank által nyújtható hiteleknek az összegét negyedévenként — a gazdasági terv értelmében a szóbanforgó negyedben végrehajtandó feladatokkal összhangban — állapítják meg. A megállapított kereten belül a Goszbank szükség esetén bizonyos fokig el is térhet a megállapított előirányzat szerinti felhasználástól.

A háborúelőtti utolsó évben a Goszbank nyújtotta rövidlejáratú kölcsönök összege 50 milliárd rúbel volt. Azt jelenti ez, hogy a szovjet nemzetgazdaság forgótőkeszükségletének mintegy 40% erejéig bankkölcsönből eredő fedezete van. A kölcsönök legnagyobb része a kereskedelemre, valamint az élelmiszer-, textil- és könnyűiparra jutott. Azzal magyarázható ez, hogy az említett gazdasági ágakban sok az idényjellegű. A nehéziparnak, a gépgyártóiparnak nyújtott rövidlejáratú kölcsönök — ezeknek az ágaknak az idényjellege nélkül is — ugyancsak jelentősek. Ennek két oka van. 1. A nagy távolságokra történő szállítások folytán gyakran kerül sor szállítás alatt levő árunak az ugyancsak úton levő fuvarokmányaira nyújtandó kölcsönökre. 2. Ezeket az iparágakat célzatosan a szükségesnél kisebb, saját forgótőkével látják el, hogy a kölcsönök folyósításának segítségével a Goszbankon keresztül további ellenőrzési lehetőségre nyílják mód.



A Goszbank elnöke miniszteri rangban lévő tagja a Szovjetunió minisztertanácsának. A Goszbanknak a következő üzletvezetőségi osztályai vannak: gazdasági áganként megszervezett *hitelosztályok*, *tervgazdasági osztály*; *pénztári műveletek osztálya*; *bankjegy kibocsátási osztály*; *revizori osztály és központi könyvelőség*.

A gazdasági áganként megszervezett hitelosztályok a következők: 1. nehézipar; 2. gépgyártóipar; 3. honvédelmi iparok; 4. faipar; 5. könnyű- és textilipar; 6. élelmiszeripar (hal-, hús- és tejipar); 7. helyi és háziipar; 8. szovhozok; 9. kolhozok, valamint gép- és traktorállomások (MTSz); 10. közlekedés és szállítás; 11. állami kereskedelem és fogyasztási szövetkezetek; 12. állami bevásárlások. Ezeknek az osztályoknak feladatköre: a nemzetgazdaság egyes ágainak megfelelő jellegű hitelformáknak és azok feltételeinek a megállapítása; az elszámolások megszervezése; ágankénti hiteltervek készítése; a hitelek elosztásának megszervezése; a hitelterv végrehajtásának ellenőrzése; a fiókoknak a nemzetgazdaság egyes ágaival kapcsolatos hitel és elszámolási tevékenységére vonatkozó utasítások megadása.

A tervgazdasági osztály a hitelélet problémáit elméleti és gyakorlati szempontból tanulmányozza, átfogó bank-, pénztári, hitel- és pénzügyi terveket készít, ezenfelül pedig statisztikai anyaggal látja el a Goszbankot.

A pénztári műveletek osztálya, a bankjegy kibocsátási osztály és a beszedési osztály hajtja végre a pénztári és a pénzforgalomra vonatkozóan megállapított terveket.

A revizori osztály a Goszbank széjjelágazó fiókhálózatát ellenőrzi, ezenkívül javaslatokat tesz az észlelt hibáknak a megszüntetésére és jövőbeni megelőzésére. 1940-ben a Goszbanknak 90 nagyobb fiókjintézete, továbbá mintegy 4200 állandó kirendeltsége volt. Ezekon kívül kisebb-nagyobb kirendeltségeket állít fel ott, ahol erre átmenetileg szükség van, így elsősorban a mezőgazdasági munkák bizonyos fázisában a mezőgazdaságilag fontosabb pontokon. A Goszbanknak a fontosabb gazdasági szervezetek (iparvállalatok stb.) mellett is vannak kirendeltségei.

A hosszúlejáratú kölcsönöket nyújtó különleges bankok („specbankok“) tevékenysége gazdasági áganként tagozódik. A *Prombank* (ipari bank) az ipari minisztériumok alá tartozó állami vállalatokat, a közlekedést, a lakásépítést és a műépítést finanszírozza. A *Szelhozbank* (mezőgazdasági bank) feladata a szovhozoknak, valamint a gép- és traktorállomásoknak (MTSz-masino-traktornie sztancii) a finanszírozása és a kolhozoknak hosszúlejáratú hitellel való ellátása. A Szelhozbank a következő célokra nyújt hosszúlejáratú kölcsönt a kolhozoknak: a) a hektáronkénti terméshozam emelését szolgáló rendszabályoknak a foganatosítására; b) az állattenyésztés fejlesztésére; c) az ipari növénytermelésnek és a speciális termelési ágaknak fejlesztésére; d) építkezésekre és gépi berendezés létesítésére. A *Torgbank* (kereskedelmi bank) az állami kereskedelemnek a beruházásait finanszírozza és hosszúlejáratú hitellel látja el a fogyasztási és a háziipari szövetkezeti beruházásokat. A *Cekombanknak* és a helyi községi bankoknak a feladata a községi gazdálkodás, a lakásépítés és a kulturális-jóléti intézmények (iskolák, kórházak, klubok stb.) beruházási szükségleteinek a finanszírozása és a hosszúlejáratú hitelellátás útján való biztosítása, valamint a nemipari minisztériumok alá tartozó ipari beruházások finanszírozása (pl. filmipar, közegészségügyi intézmények stb.).

A specbankok működési köre a következőkre terjed ki: *a)* a beruházásoknak visszatérítés kötelezettsége nélküli finanszírozása, az állami budgeten keresztül rendelkezésükre bocsátott eszközökből; ilyen finanszírozás állami vállalatok és szervezetek javára történik csak; *b)* hosszúlejáratú hitelnyujtás; ezzel csak a Szelhozbank, a Torgbank és a Cekombank foglalkozik. A Prombank — miután kizárólag állami vállalatokkal áll összeköttetésben — budget-eszközökből finanszíroz (visszatérítési kötelezettség nélkül) és kölcsönöket nem nyújt. A specbankok a kölcsönöket részben a budget által rendelkezésükre bocsátott eszközökből, részben pedig a mezőgazdaság, a kereskedelem és a községi gazdálkodás náluk összegyűlő akkumulációiból és amortizációs levonásaiból folyósítják. A finanszírozások és a hosszúlejáratú kölcsön-folyósítások a tervgazdálkodási szervek által kidolgozott tervekkel összhangban történnek meg, a tervben nem szereplő beruházásokat a specbankok pénzügyileg csak külön eljárás útján biztosítandó engedély esetén támogathatják. A beruházási munkákat a bankok lelkiismeretesen ellenőrzik (számlák felülvizsgálása stb.), a termelési költségeket pedig minél alacsonyabbra igyekeznek leszorítani. A specbankok rövidlejáratú kölcsönöket kivételes esetekben nyújtanak csak. (Takarmány-, hajtóanyag-, építőanyagkészletek létesítésére, közlekedési eszközök folyó javítási munkáira stb.)

A második világháború előtt mintegy 1000 specbank-fiók és kirendeltség tartozott a specbankhálózathoz.

A specbankok — a községi bankok kivételével — pénztári műveletekkel nem foglalkoznak. Szoros összeköttetésben állnak a Goszbankkal és készpénzműveleteiket is azon keresztül bonyolítják. A szovjet bankrendszerre egvébként a készpénzforgalomnak a minimálisra való csökkentése és a fizetéseknek az átírásokkal való lebonvolítása jellemző.

A szovjet takarékpénztáraknak rendkívül kiterjedt hálózatuk van. A háború előtt körülbelül 40.000 kirendeltségük volt. Egészen kis helységeken, sőt egyes hosszú útvonalon közlekedő vonatokon is működik takarékpénztári kirendeltség. Az utóbbi a takarékbetétkönyveiket benyújtó utasok számára útközben is eszközöl kifizetéseket. Ennek szükségességét az orosz dimenziók magyarázzák.

A takarékpénztárakban a magánszemélyek megtakarított pénze gyűlik össze. A takarékpénztári betétek összege 1933-ban 1 milliárd, 1940-ben 7 milliárd, 1946 január 1-én 8.5 milliárd, 1947 január 1-én pedig 13 milliárd rubel volt. A szovjet lapok közlik a takarékpénztárak hirdetéseit. Ezekben felszólítják a lakosságot, hogy helyezze el a pénzét takarékpénztári betétekben. A takarékpénztárak látra szóló betétek után ezidőszert évi 3%, legalább hat hónapra lekötött betétek után pedig évi 5% kamatot fizetnek. Ezen a kétfajta betéten kívül a szovjet takarékpénztárak a nyere-ménnyel egybekötött betérendszer is ismerik: húzás kétszer egy évben van és minden 1000 betevő közül 25 — a betét nagysága és a betevési idő szerint növekedő összegű — nyereményhez jut.

A szovjet gazdasági rendszer nagy súlyt helyez hitelszervezetének további kiépítésére. Az 1946—1950. évi új ötéves terv ennek megfelelően „a pénzforgalom és hitelviszonyok további nemzetgazdasági megerősítésének szükségességét is céljául tűzte ki.

## Május eleje óta

tárgyalások folynak Moszkvában az új magyar-szovjet árucsereforgalmi és fizetési egyezmény megkötésére. A Rónai Sándor kereskedelem- és szövetkezeti miniszter vezetése alatt álló magyar bizottság és a Szovjetunió külkereskedelmi minisztere által vezetett szovjet bizottság tárgyalásai lapzártakor befejezés előtt állanak. A tárgyalások eredményét legközelebbi számunkban ismertetjük és méltatjuk.

Már ma is világosan kirajzolódnak a későbbi eredmények körvonalai. Magyarországot a Szovjetunió fontos piacának tekinti nyersanyagainak elhelyezése szempontjából; elektromosiparunk, telefoniparunk, nehéziparunk, pamutiparunk és más iparágaink termékeit, valamint a magyar mezőgazdaságnak a világpiacon ismét jelentkező fölösleget pedig szívesen hajlandó felvenni.

A Szovjetunióval kötendő árucseremegállapodás keretében — tervszerű importprogrammal — biztosítjuk a magyar ipar nyersanyagszükségletének igen jelentős részét, iparunknak pedig állandóan növekvő jelentőségű piacot szerzünk. Az 1947—48-as gazdasági évben a Szovjetunió minden bizonnyal ismét külkereskedelmi rangsorunk élén jár majd.

## Bérpolitika és munkateljesítmény Magyarországon

A SZAKSZERVEZETI TANÁCS jelentései folyamatosan közölnek adatokat a magyarországi gyáripari és bányászati munkások teljesítményének alakulásáról. Magyarországon a stabilizáció óta az akkordban végzett munka aránya növekedésben van és ezzel előtérbe került az az elv, hogy a teljesítmény és a termelés növekedésével párhuzamosan fizetnek több bért. Az akkordban végzett munka azonban a magyarországi gyáriparban és bányászatban még mindig kisebb hányada csak az összes munkának. A textilipar munkásainak 53%-a, a

vas-, fém- és gépipar munkásainak 38%-a, a vegyészeti és élelmezési ipar munkásainak viszont csak 11, illetve 6%-a dolgozik akkordban. Ezért lényeges az, hogy a magyarországi munkásság teljesítménye az akkordbérézéstől függetlenül is emelkedést mutat. A barnaszén-bányászat munkásainak teljesítménye 1946 január óta 4.7 q-ról 5 q-ra, a kohászati munkásoké 1.8 q-ról 3 q-ra, az ércbányászat munkásainak teljesítménye 4 q-ról 5.7 q-ra emelkedett. A vasipar és a textilipar munkásainak teljesítménye a stabilizáció bevezetése óta is mintegy

10%-os, az azt megelőző időkkel szemben pedig sokkal nagyobb emelkedést mutat,

A stabilizáció sokban hozzájárult a munkásság életszínvonalának emelkedéséhez, de *a munkásság teljesítményének emelkedése a külső és belső pénzügyi stabilizálásnak is kétségtelenül lényeges tényezője*. Az 1946 augusztusi stabilizáció előtt a munkásság reálbére az 1939. évinek a 30%-a körül mozgott, különösen kedvezőtlen hónapokban pedig még ennél is jóval kevesebbet ért el. A stabilizáció óta a reálbér az 1939. évinek az 50—60%-ára, sőt ezen túl is emelkedett. A magyar stabilizáció rendkívül nehéz körülmények között megvalósított összetett pénzügyi művelet volt, amelynek során a külső és belső stabilizáció minden eszközét igénybe kellett venni a háború által elpusztított közgazdaság termelésének a fokozására és pénzügyi egyensúlyának a biztosítására. A stabilizációban és annak fenntartásában — a munkásság áldozatvállalása árán — a háború előttihez viszonyítva alacsony bérszínvonalat kellett kialakítani, amelynek fenntartása erős próbája volt a szakszervezeti fegyelemnek. A magyarországi munkásság és a magyarországi szakszervezetek a — közgazdasági összefüggések helyes felismerésével — vállalták ezeket az áldozatokat és így sokban hozzájárultak az újonnan bevezetett magyar forintvaluta értékállandóságának biztosításához.

A fent idézett számok azt is bizonyítják, hogy *stabilizáció és munkateljesítmény szerencsés kölcsönha-*

*tásban egészítik ki egymást*. A stabilizáció nemcsak magasabb munkabérek fizetését tette lehetővé, hanem közvetlen oka is a megnövekedett munkateljesítménynek. Visszagondolva azokra a rendkívüli nehézségekre, amelyekkel az infláció idején a munkásságnak meg kellett küzdenie, hogy az egyre romló pénzben kifizetett munkabérének vásárló erejét valamilyen formában megőrizze, akkor nyilvánvalóan a stabilizációt tekinthetjük a legfontosabb előfeltételnek ahhoz, hogy a munkásság ismét teljes egészében a termelés szolgálatába állítsa a munkaerejét. A háború után világszerte nagymértékben meglazult a munkafegyelem. Magyarországon ehhez még két döntően súlyosbító tényező járult: az infláció és a termelési apparátus háborús pusztulása. Hogy a magyar munkásság teljesítménye még ma sem érte el a háborúelőtti szintet, az jórészt a háborús pusztítások terhére irandó. Éppen ezért meg van a remény arra, hogy a termelési apparátus helyreállításával a munkateljesítmény is megfelelően emelkedik majd. A magyar munkásság munkateljesítményének és a magyar szakszervezetek bérpolitikájának jelentőségét csak akkor tudjuk igazán értékelni, ha összehasonlítjuk e kérdés külföldi megoldását a magyar helyzettel. A háborúviselt európai országok nagy része még ma sem jutott el a munkateljesítmények, a bérek és a létfenntartási költségek hasonló egyensúlyához, amilyen Magyarországon a stabilizáció óta minden nehézség ellenére tapasztalható.

## Magyarország külkereskedelmi kapcsolatai

A STABILIZÁCIÓ ÓTA eltelt 10 hónap értékes áttekintést nyújt eddigi külkereskedelmünkről és módot ad arra, hogy levonjuk az elméleti és gyakorlati következtetéseket külkereskedelmünk jövő-

beni alakulására vonatkozóan. A háborút megelőző években úgyszólván korlátlanul érvényesült külkereskedelmünkben a német és az olasz imperialista befolyás. E két országgal folytatott árucserre egész

külkereskedelmi forgalmunknak kb. 60%-át szívta fel.

Érdekes képet kapunk, ha összehasonlítjuk, hogyan alakult a mezőgazdaság, az ipari nyersanyag, fél-

gyártmány és készáru részesedése külkereskedelmünkben a háború előtt és a stabilizációt követő első kilenc hónap alatt:

1937

	Behozatal	Kivitel
Mezőgazdaság . . . . .	31 %	61 %
Ipari nyersanyag . . . . .	19 %	3 %
Ipari félgyártmány . . . . .	23 %	9 %
Ipari készgyártmány . . . . .	27 %	27 %
	<u>100 %</u>	<u>100 %</u>

1946 aug. 1-től 1947 ápr. 30-ig

	Behozatal	Kivitel
Mezőgazdaság . . . . .	12.5 %	45.5 %
Ipari nyersanyag . . . . .	52.5 %	9.5 %
Ipari félgyártmány . . . . .	13.5 %	17.0 %
Ipari készgyártmány . . . . .	21.5 %	28.0 %
	<u>100.0 %</u>	<u>100.0 %</u>

Ezek a számok beszédesen bizonyítják, hogy a felszabadulást követő új politikai és gazdasági helyzet fordulópontot jelentett külkereskedelmünk strukturájában, mert ugrásszerűen emelte külkereskedelmünk minőségét mind a behozatalban, mind a kivitelben.

A külkereskedelem minden más gazdasági szektornál érzékenyebb

szeizmográf, tehát a stabilizáció eredményességére igen jellemző, hogy külkereskedelmi forgalmunk a stabilizáció után az inflációs idők forgalmának többszörösére szökkent fel, továbbá érdekes megfigyelni, hogy az értékvolumen 1946 aug. 1. és dec. 31. között hogyan ugrott hónapról hónapra:

	Behozatal	Kivitel
	(1000 forintban)	
1946 augusztus . . . . .	20,877	27,725
szeptember . . . . .	25,930	36,089
október . . . . .	56,496	59,729
november . . . . .	53,061	81,510
december . . . . .	58,878	93,810
1947 január . . . . .	64,990	63,312
február . . . . .	58,988	45,750
március . . . . .	120,277	76,568
április . . . . .	112,666	88,669

A külkereskedelmi mérleg, 1946 dec. 31-én lényeges aktív szaldóval zárult. Ennek okát egyrészt abban kell keresni, hogy az idényszerű mezőgazdasági kivitel súlypontja az őszi hónapokra esik, másrészt abban, hogy az ellentéteket képező külföldi ipari nyersanyagok és készáruk megszerzése és behozatala a világgazdasági helyzet folytán sokkal

lassúbb ütemben történt. Az 1947-es évben a külkereskedelmi mérleg már fordított előjelű és hónapról hónapra lényeges passzív szaldóval zárul. Ezt a folyamatot azzal kell magyarázni, hogy a tavalyi exporttal kitermelt devizafölöslegeket most használjuk fel, továbbá az amerikai hadianyagfölöslegből származó behozatalnak és a kisebb külföldi áru-

kölcsönöknek hatása az importoldalón a tavasz folyamán vált érezhetővé.

A pénzstabilizáció óta, 1946

augusztus 1-től kezdődően Magyarország külkereskedelmi forgalmának országokénti megoszlása a következő volt:

1946. aug. 1-től, 1947. ápr. 30-ig:

Ország:	Behozatal:	Kivitel:
	(forint)	
Ausztria . . . . .	17,494.000	25,578.000
Csehszlovákia . . . . .	81,355.000	51,412.000
Szovjetunió . . . . .	65,962.000	152,570.000
Románia . . . . .	39,359.000	14,670.000
Jugoszlávia . . . . .	18,604.827	15,224.751
Németország . . . . .	151.562	176.800
Svájc . . . . .	56,021.780	117,646.710
Olaszország . . . . .	13,974.696	5,327.706
Franciaország . . . . .	7,054.675	3,448.779
Hollandia . . . . .	12,367.877	4,389.586
Nagybritannia . . . . .	18,554.081	71,026.050
Dánia . . . . .	5,557.960	12,978.442
Norvégia . . . . .	787.818	6,308.855
Svédország . . . . .	19,969.135	39,726.646
Finnország . . . . .	95.120	5,186.059
Lengyelország . . . . .	50,447.239	27,917.913
Bulgária . . . . .	3,888.495	3,189.335
Görögország . . . . .	—	506.000
Törökország . . . . .	1,080.100	1,237.820
USA . . . . .	143,445.071	9,689.200
Brazília . . . . .	5,006.090	715.630
Argentína . . . . .	1,481.985	1,782.456
Belgium . . . . .	3,619.776	829.670
Brit-India . . . . .	525.690	325.490
Egyiptom . . . . .	3,413.630	403.300
Palesztina . . . . .	—	1,798.840
Ir szab. állam . . . . .	—	698.700
Libanon . . . . .	—	133.200
Afr. belga birtok . . . . .	181.390	43.200
Délafr. Unió . . . . .	—	619.070
Szíria . . . . .	—	27.400
Málta . . . . .	—	9.480
Afr. brit birtok . . . . .	—	369.600
Ausztrália . . . . .	—	14.280
Chile . . . . .	—	110.650
Kína . . . . .	—	201.400
Kuba . . . . .	—	1.560
	<b>570,398.997</b>	<b>576,294.578</b>

A fenti volumen a békebeli forgalomnak — a mai külkereskedelmi forintárakat a békebeli pengőárak hatszorosának véve — körülbelül egynegyed részét jelenti, viszont az utolsó hónapok átlaga már megkö-

zelíti a békebeli volumennek a 40%-át. Tekintettel arra, hogy a háború következményeképpen aránylag igen kevés kiviteli fölösleggel rendelkezünk, ez a külkereskedelmi eredmény komolynak mondható.

Érdekes röviden megvizsgálni az egyes országokkal folytatott külkereskedelmünket. Vegyük először szemügyre a szomszédos államokat.

A legnagyobb forgalmat a Szovjetunióval bonyolítottuk le. Ennek a szerződésnek kellő méltatása a folyóirat első számában megfelelő helyet kapott már, így arra most külön nem térünk ki.

### Csehszlovákia

Főbb kiviteli cikkek: *nyersolaj, barnaszén, baromfi, tojás, paprika, gyümölcspulpa, olajpogácsa, cirok, szűcsáru*. Főbb behozatali cikkek: *fenyőfaféleségek, magnezit, kaolin és más tűzálló anyag, vasérc, kenőolajok, cellulóze, papír, gépek és készülékek*.

A két ország gazdaságilag egymásra van utalva, mert nekünk ugyanúgy szükségünk van a cseh koksza, vasércre és fenyőárura, mint ahogy a cseheknek az elsőrangú magyar mezőgazdasági cikkekre, nyersolajunkra és barnaszénünkre. De ezen túlmenően úgy magyar, mint cseh részről — különös tekintettel arra, hogy mindkét ország iparilag aránylag fejlett — a változatos árucserének olyan tág tere nyílik, amit eddig csak azért nem tudtunk kellően kihasználni, mert egyrészt a magyar kisebbségi ügyek rendezésének elhúzódása, másrészt az igen nehézkes és bonyolult kompenzációs áruforgalom komoly politikai és gazdasági akadályokat gördített az árucserre kiterjesztésének útjába.

A lakosságcsere-egyezmény megkötésével ezek az akadályok is elhárultak.

Jogos az a feltevés, hogy a nyár végére várható magyar-cseh államközi tárgyalások olyan új kereskedelmi megállapodást — és ezúttal kompenzáció helyett a sokkal jobban működő clearing-rendszert — eredményeznek majd, amely legalább a duplájára emeli mai csehszlovák forgalmunkat. Ezzel Csehszlovákia a Szovjetunió és Jugoszlávia után a harmadik legjelen-

tősebb külkereskedelmi partnerünk lesz.

### Ausztria

Jelentős forgalom ezzel az országgal csak 1947-ben indult meg. Főbb kiviteli cikkek: *bab, lőtt nyúl, barnaszén, lucernamag*. Főbb behozatali cikkek: *fenyőfa, ammóniákszóda, fésült gyapjú és különféle textilanyagok*.

A forgalom eddig meglehetősen szűk keretek között mozgott és kb. 3 hónap óta majdnem áll. Az árucseremegállapodás Ausztria számára fontos mezőgazdasági cikkekre, a mi számunkra pedig nagyobb mennyiségű puhafára, ammóniákszódára, papirosanyagra, tűzálló anyagokra, stb. vonatkozik, ezeknek a lebonyolítása azonban az osztrákok szállítási nehézségeibe ütközik. Az osztrák szállítások elmaradásának okát nemcsak az ottani súlyos termelési helyzettel kell magyarázni, hanem annak kétségtelenül politikai forrása is van.

### Románia

Főbb kiviteli cikkek: *tengeri, bab, napraforgómag, vöröshagyma, kenderzsineg, vasárak, izzólámpák és gyengeáramú elektromos cikkek*. Főbb behozatali cikkek: *kőso, fenyőfaféleségek, henger és kenőolajok, üveg, dió, marónátron, ammóniákszóda, báránbőr*. A román infláció és a rossz mezőgazdasági termés következtében előállott nehéz román belső gazdasági helyzet erősen rányomta bélyegét a két ország külkereskedelmi forgalmára.

Jellemző erre az a hasonló körülmények között példátlan eset, hogy Románia felé irányuló kivitelünknek ez évben kb. a fele mezőgazdasági cikk volt.

Így nem kétséges, hogy a román infláció megszüntetésével és Románia gazdasági viszonyainak normalizálódásával a két ország közötti új kereskedelmi clearing-egyezmény eredménye az eddigi árucsereforgalomnak ugrásszerű megnövekedése lesz. A fejlettebb magyar ipar igen nagy

szolgálatot tesz majd a román újjáépítésnek, a román fa-, kősó-, bizonyos olajderivátumok és vegyi cikkek behozatalának növelése pedig a mi számunkra komoly jelentőségű.

### Jugoszlávia

A jugoszláv kereskedelmi megállapodás csak 1947 január 1-én lépett érvénybe és ennek gyakorlati hatása külkereskedelmünkben csak most kezd mutatkozni. Ez az egyéves kereskedelmi megállapodás kb. 10—10 millió dollár értékű forgalmat fog eredményezni. (A behozatal és kivitel együtt.) Ezzel párhuzamosan most kerül aláírásra a mindkét oldalon kb. 100—100 millió dolláros 5 évre terjedő investíciós megállapodás és egy harmadik, a két ország timföld- és alumínium-termelésének és elhelyezésének kooperációját szolgáló további 15 millió dolláros alumínium megállapodás. Ezek az egyezmények mindkét ország szempontjából ideálisnak mondhatók. Hatalmas lendületet adnak a magyar nehéziparnak, gépiparnak, elektromosiparnak és biztosítják az ország ipari nyersanyagokkal (vasérc, réz, krómérc, pirit, tűzálló anyagok, marónátron, ammóniákszóda, fenyőfűrészáru, falepárlási termékek) való ellátásának jelentős részét. Jugoszlávia öt éves tervét pedig nagymértékben elősegítik majd a magyar gyári berendezések, gépek, elektromos erőcentrálék stb.

Az új szovjet megállapodáshoz hasonlóan, az új jugoszláv árucseré sem külkereskedelmünk volumenjét növeli csak, hanem annak minőségét is igen nagy mértékben emeli majd. (Nyersanyagbehozatal, ipari készáru kivitel.)

### Lengyelország

Főbb kiviteli cikkek: *nyersolaj, olajderivátumok, bab, paprika, friss gyümölcs, gépek, gyengeáramú elektromos cikkek, gyógyszerek stb.* Főbb behozatali cikkek: *szén, koks, horgany, vegyi termék stb.*

A felszabadulás óta kokszban és kőszénben Lengyelország volt a legnagyobb szállítónk. Ennek jelentőségét a mai európai szénkrízisben nem kell külön hangsúlyozni. Ipari készgyártmányokban Lengyelország az egyik legjobb felvevő-piacunk.

Rövidesen itt is új kereskedelmi megegyezésre kerül sor és kölcsönös az a kívánság, hogy az eddig amúgy is jelentékeny forgalom mindkét oldalon kb. 10—15 millió dollárra legyen emelhető. Ezt lehetővé teszi majd a két ország tervgazdasága és az, hogy gazdasági felépítésük szerencsésen kiegészítik egymást.

### Svájc

Főbb kiviteli cikkek: *bor, vágott, baromfi, magvak, gyümölcs, maláta, toll, lenolaj, bicikligumi, szücsáru, elektromos cikkek, ezüstáru stb.*

Főbb behozatali cikkek: *kátrányfestékek, fésűs gyapjú, textiliák, gépek és készülékek, gyapjúrongy, vasáruk, gyógyszerek.*

A statisztika szerint a kivitel több mint kétszerese a behozatalnak. Ha azonban a clearing-egyezményen kívül szabad devizáért vásárolt svájci franktételeket leszámítjuk, akkor a behozatal a Svájc felé irányuló kivitelnek csak egyharmadát adja. A kiviteli aktívum a svájciakkal történt megállapodás alapján dollárra konvertálható és az így kitermelt dollárösszegek igen nagy segítséget jelentenek nekünk fontos ipari nyersanyagoknak a világpiacon való felvásárlásánál (nyers pamut, nyers bőr, vegyi anyagok, gépek és készülékek, autók). Svájci kapcsolatunknak az a sebezhető pontja, hogy kivitelünk legnagyobb részét mezőgazdasági cikkeink képezik, melyek a jövőben a világpiacon válság hatásának erős befolyása alá kerülnek.

### Svédország

Főbb kiviteli cikkek: *izzólámpa, szücsáruk, rádió, hajólemez és más vasfélggyártmányok, baromfi, magvak, paradicsompüré stb.* Főbb behozatali cikkek: *vasérc, golyóscsapá-*



gyak, papirosanyag, juhbőr, szardínia, vas- és fémgyártmányok stb.

A svéd ipari konjunktúrára és munkaerőhiányra jellemző, hogy az erősen agrárjellegű Magyarország Svédországba irányuló kivitelének háromnegyedrészt ipari cikkek alkották és csak egynegyedrészt mezőgazdasági áruk.

### Nagy-Britannia

Főbb kiviteli cikkek: *vágottbaromfi, hüvelyes magvak* stb. Főbb behozatali cikkek: *gyapjú, juta, gumi, vetőmagvak* stb. — Angliával való kereskedelmi kapcsolatunkat az a körülmény jellemzi, hogy kivitelünk túlnyomóan mezőgazdasági jellegű és az így kitermelt angol fontokat az egész font-sterling területen való bevásárlásra használhatjuk fel.

### U. S. A.

Behozatalunk: háromnegyedrészt a hadianyagfelesleg-kölcsönből származó cca 9 millió dollár értékű import képezi. Ezenkívül rendszeres kereskedelmi forgalomban az Egyesült Államokból — illetve a dollárterületről — elsősorban *nyers pamutot, cukorrépa magot és nyers bőrt* hoztunk be.

Kivitelünk: csaknem egészében *ágytollból és örölt paprikából* áll. Ez a tény is mutatja, hogy kiviteli lehetőségeink az U. S. A. felé — a dollárterületről behozandó nyersanyag, vegyi anyag, szerszámgépek, gyarmatárúk és más cikkek igen széles skálájával szemben — csaknem nullával egyenlők. Az Amerikával kapcsolatos rendkívül passzív kereskedelmi mérleg nálunk, ha lehet, még súlyosabban jelentkezik, mint más európai országokban.

\*

A hároméves tervgazdaság új feladatokat ró külkereskedelmünkre. Az első tervévben a jelenlegi havi átlaghoz képest a forgalmat több mint kétszeresre, a harmadik tervévben pedig a mainak a háromszorosára kell emelni.

A világpiacon válság jelei rövidesen mutatkoznak majd. Közismert,

hogy erre minden gazdasági szektor közül a külkereskedelem reagál a legjobban. Ezen tények világánál meg kell vizsgálnunk kivitelünk jövő lehetőségeit, mind nyugat, mind kelet felé. Tekintettel ugyanis arra, hogy nagyobb árukölcsönre ezidőszerint nem számíthatunk, a behozatal volumenjét elsősorban a kivitel fogja megszabni.

Nézzük előbb a nyugati irányú kivitelünket. Eddig ennek tetemes része *mezőgazdasági* jellegű volt. Mezőgazdasági kivitelünk még közepes termés esetén is — és ilyenre számíthatunk — a következő gazdasági évben kb. 69—70 százalékkal fogja az ideit meghaladni. Nem valószínű, hogy ennek értékesítése az első tervévben nehézséget okozzon. Nem így azonban a következő két tervévben. Csaknem bizonyosra vehető, hogy a tengerentúli gabonatúlprodukciónak és a többékevésbé helyreállított európai mezőgazdaság a második gazdasági évben a növényi exportban a krízis megindulását, de legalább is erős nemzetközi verseny kialakulását jelenti majd. Nem kétséges, hogy ilyen viszonyok között növényi kivitelünk a nyugat felé a minimálisra zsugorodik. Ebben az irányban kiviteli ütőkártyáink elsősorban az állati eredetű cikkek maradnak, melyekben a nagy európai háborús kiesést sokkal lassabban lehet pótolni. Ha az élőállat, hús és zsír, esetleg még az étolaj kivitelét a második és a harmadik tervévben erősen emeljük is, ezeknek értékvolumenje akkor is korlátozott. Tegyük ehhez hozzá, hogy lényeges ipari kivittel a nyugat felé később meginduló éles versenyben, — egyes átütő erejű iparcikkektől eltekintve — nem számolhatunk. Nem lesz tehát könnyű feladat azoknak az ipari nyersanyagoknak a behozatalát biztosítani, illetve hasonló értékű kivittel kiegyenlíteni, melyek részben vagy egészben csak nyugatról szerezhetők be (vegyi anyagok, juta, műselyem, gumi,

festékek, nyers bőr, színes fémek, szerszámgépek stb.).

A kivitel rohamos emelkedése tehát elsősorban kelet felé valósítható meg. Ebben a mezőgazdasági kivitelnek ismét kisebb része lehet csak. Egyrészt a mezőgazdasági termelés csak a hároméves terv végén éri el a békebeli szintet, másrészt agrárterményekben a Kelet felvevőképessége is korlátozott. Ipari nyersanyagaink kivitele (nyersolaj, barnaszén, bauxit) — nem fog emelkedni. A nagyarányú emelkedés terhét tehát ipari kivitelünknek kell vállalnia. Vajjon itt milyenek a lehetőségek?

Meg kell állapítani, hogy ipari kivitelünk az első stabilizációs nekilendülés után, hónapok óta kb. azonos szinten stagnál, holott nyilvánvaló, hogy ezen a téren hónapról-hónapra újabb és újabb emelkedést kell elérni. Szakmai körök a kivitel további fejlesztéséhez elengedhetetlen feltételnek tartják, hogy az ipari export 10—30 százalékos támogatásban részesüljön, mert szerintünk a magyar ipar (iparáganként változóan) ennyivel maradt el a külföldi versenyképesség mögött. Túlnő ennek a cikknek a keretein annak a kifejtése, hogy ilyen arányú általános támogatás egyrészt a belső árszínvonal és a munkásság amúgyis alacsony életszínvonala miatt megoldhatatlan feladat, másrészt elvileg is hibás termeléspolitika volna, mert a magyar gyáripárt letérítené arról az útról, amelyen feltétlenül haladnia kell, hogy a hátrányt behozza: a szabványosítás, a racionalizálás és a versenyképes kalkuláció útjáról.

A dolog lényegéhez tartozik az is, hogy a magyar gyáripár ezeket az érveket hangoztatva, hagyományos üzletpolitikájából és a stabilizáció óta elsősorban a nyugati piacokon szerzett tapasztalatokból indul ki. Már utaltunk arra, hogy a magyar ipari kivitel súlypontja a jövőben hiába fordulna Nyugat felé. A Nyugat felé irányuló ipari kivitel erősítése már ma is nehéz áldozattal

járna, a jövőben pedig minden ilyen áldozat — a krízisben kiélesedő és fölényes nemzetközi (elsősorban USA) konkurrenciában — amúgy is hiábavalónak bizonyulna.

*Milyenek a lehetőségeink Délkelet-Európa és a Kelet felé?*

Nem vitás, hogy ipari felkészültségünkkel és szakmunkásgárdánkkal kiválóan tudunk beleilleszkedni ennek a térségnek a gazdasági vérkeringésébe. A gazdasági egymásrautaltságon kívül közös és döntő jellemvonása ezeknek a demokratikus országoknak, hogy — Románia kivételével — mindegyiket tervgazdaság irányítja már és jellemző rájuk az a törekvés is, hogy éppen tervgazdaságuk érdekében függetleníteni igyekeznek magukat a várható világpiaci válságtól.

A kölcsönös árucserére tehát ilyen körülmények között fejlesztő hatással van:

1. A tervgazdaságok természetüknél fogva kölcsönösen fokozott külkereskedelmi feladatokat állítanak fel.

2. A tervek lejárata hosszú időre szóló külkereskedelmi megállapodásokat tesz lehetővé. (Ideális példája ennek a magyar-jugoszláv egyezmény.)

3. Ezek a megállapodások lehetővé teszik, hogy külkereskedelmünket bizonyos fokig semlegesítsük a bekövetkező világgazdasági válság hatásaival szemben.

Ilyen körülmények között — az eddigi államközi tárgyalások alapján — nem túlzott az a várakozásunk, hogy a Szovjetunióval, Jugoszláviával, Csehszlovákiával, Lengyelországgal, Romániával és Bulgáriával való forgalmunk (fontossági sorrendben) 60—65%-a lesz az első tervév kb. 370 millió dolláros össz volumenének (behozatal és kivitel együtt).

Ezzel külkereskedelmi vonalon biztos alapokra helyezük hároméves tervünket. Egyúttal a politikai közeledés gazdasági feltételeit is biztosítjuk a szomszédos népi demokráciák között.

PÉTER PÁL

## A moszkvai ZISz autógyár

A KORLÁTOLT méretekhez szokott középeurópai embert kezdetben bizonytalanra tesz, a következő órákban és napokban pedig ellenállhatatlan erővel magukkal ragadják azok a sokszorososan tágított keretek, amelyekbe beleilleszkedni, amelyekhez hozzászokni különleges élményt jelent mindenkinek, aki először jár a Szovjetunió fővárosában. Az épületek, terek és utcák méreteit megcsodáló idegent a nagy forgalom bizonytalanra teszi és csak lassan eszmél fel, hogy gondolatait elrendezve, most már kritikus szemmel keresse mindennek az okát mozgatóját. Azt az óriási fejlődést azonban, amelyet a főváros és az egész ország, nemcsak a közösségi munka szempontjából, hanem az egyedek életében is felmutat, csak az tudja felmérni, aki már előzőleg is járt itt. A fejlődés tehát a háborús események akadályozó és bénító körülményei ellenére is ilyen nagyvonalú. Mekkora eredményeket mutathatnak majd fel a béke csöndes, építésre valóban alkalmas éve!

Ilyen gondolatok között nyílt alkalmunk arra, hogy a sok-sok látnivaló mellett a Szovjetunió egyik legnagyobb, világviszonylatban is első helyen álló gyárát a ZISz autógyárat megtekinthessük. A gyárhoz érkező ember már a külső formákban is érzékeli, hogy valami rendkívüli élményben lesz része. A látható épületek méretein kívül a gyár környékének mozgalmassága, élénk forgalma, kertté varázsolt előtere, a forgalmi eszközök sokasága, mind erre mutatnak... Belépünk az igazgatóság épületébe, ahol célszerű építési mód és stílus mellett tisztaság, rend, fegyelem fogad. De fegyelem, tisztaság, célszerűség kísér végig az egész óriási telepen. Itt mindenki tudja, hogy tudatos, fegyelmezett munkájával nemcsak a termelt gépeket, hanem országát is építi. Előszobán át nagyméretű terembe kerülünk, ahol mosolygós

arcú ember, a gyárvezető fogad bennünket. A látogatókat a szoba hosszában elhelyezett asztalhoz ülteti, majd kedves szóval köszöntve őket, ismerteti a gyár történetét.

Az 1916. évben létesített, kisebb javításokat és hadianyagtermelést végző gyártelep az 1932—34-es években indult fejlődésnek, amikor megkezdődött a gyárnak tömegtermelésre, racionális, amerikai rendszerű folyamatos munkára való átállítása. Műszaki emberek által ismert, tökéletes szervezést, lankadatlan munkát jelentő, nehéz fejlődés ez. Ma 3000 mérnök és technikus mellett 52—55.000 főnyi fizikai termelőmunkát végző ember szolgálja már azt a célt, hogy évente 100.000 db teher- és személykocsi hagyja el a gyár területét.

Ezek a számok sokat mondanak a műszaki embernek, aki gyakorlati tapasztalat alapján méri fel, mit jelent ilyen tömeggyártásnak a nyersanyaggal való ellátása, a megmunkálási folyamatoknak és az anyagmozgatásnak olyan irányítása, hogy minden a maga idejében kellő mennyiségben és minőségben, zavaró körülmények nélkül kerüljön a helyére. Óriási szervezetet kíván ez és olyan munkaerőket, akik mind tudják, hogy munkájuk egy-egy láncszeme az egész folyamatnak és tudatában vannak annak is, hogy a kiesés vagy lankadó munka a közösségi munka folytonosságát borítja fel. Tehát nem csupán a munkaszervezés eredménye mindez, hanem a nevelés és a tudatosítás munkájáé is. Szükséges a más gyártási körökkel kidolgozott összhang is, mert tudjuk, hogy az autónak milyen sok olyan alkatrésze van, amely az autógyár gyártási területén kívül esik és más üzemek munkatervét képezi. Mindennek szerves egésszé való irányítása az igazi műszaki-kereskedelmi munka.

A gyárvezető rövid ismertetése után ismét az udvaron vagyunk, s

az aszfaltburkolattal ellátott tiszta, virág- és fűaggal szegélyezett utakon haladva a kovácsműhelybe kerülünk, ahol az egyik nyers munkafázist tekintjük meg. Kb. 200 méter hosszú magas csarnoknak két hosszoldalán különböző lég-, csavarorsós- és deszkakalapácsoknak egész sora gyártja az autók számos süllyesztékben kovácsolt alkatrészét, az előzetesen leszabott, előkészített nyersanyagból. Érdekessége mindegyiknek van, de a legjellegzetesebb a motor főtengelyének kovácsolása. Előzetesen leszabott, a kovácsolási hőfokra fölmelegített körszelvényű rúdanyag kerül az egyik légpöröly egyik süllyeszték-formájába, ahol két menetben előformázzák, majd a másik süllyeszték-formában ugyancsak több ütessel megkapja az alakját. Innen ugyanazon meleggel a többletanyagot eltávolító kivágó-süllyesztékhez kerül, majd láncra függesztik, amely a hőkezelő kemencékhez szállítja. Fokozott figyelmet kívánó, nehéz munka ez. Nemcsak az alakítást kell figyelemmel kísérni, hanem az anyagnak és a süllyeszték-formának a tisztaságát is, hogy a kikerült termék kifogástalan legyen. Ugyanezen a módon, egyszerűbb eljárással készül az autó számos más alkatrésze, nagyrészt süllyesztékmunkával. (Hajtórúd, csapágyfedelek, mellső és hátsó kocsitengelyek stb.) Mivel típusgyártás van folyamatban, az egy alkatrészre eső szerszámhányad viszonylag alacsony, a süllyeszték-szerszám készítése is tömegmunka. A szervezésnek azonban éppen az egyes kovácsoló gépeknek megfelelő szerszámmal és nyersanyaggal való rendszeres ellátása a legnagyobb feladata, a nyersanyagnak és a kovácsolt alkatrészeknek a szállításától, illetve a mozgatásától eltekintve. A süllyeszték szerkesztése külön, nagy gyakorlatot kívánó feladat.

Meg kell említeni az anyagoknak a kovácsolást követő hőkezelését, amely lehet egyszerű normalizálás vagy lágyítás, egyes esetekben ten-

gely-nemesítés, betétben edzés, vagyis felületi keményítés. Ez utóbbiak mind kellő anyagszerkezeti, továbbá mechanikai tulajdonság-ellenőrzés alatt állanak, tehát különösen a nagytömegű anyagot előállító gyárnál kiterjedt laboratóriumi munkát igényelnek.

A másik jelentős munkafolyamatot az autóalkatrészgyártás egyik fázisaként a vasöntődében láthatuk. Ez egyike azoknak a műhelyeknek, ahol megoldották a futószalagon való gyártást. A gyártelep kiterjedésére jellemző, hogy az utat a kovácsműhelytől a vasöntődéig autóval tettük meg, s jelentős sebesség mellett, így is kb. 6—8 percet vett igénybe. A vasöntőde nagytömegű nyersvassal, homokkal és grafittal dolgozó poros műhely, amelynek vasúttal könnyen megközelíthetőnek kell lennie, önálló anyagkörforgása van, tehát indokolt a finom gépi munkahelyektől való távolabbi elhelyezése. Termékeinek a megmunkáló helyekre való szállítása könnyen megoldható feladat.

Az idő rövidségére való tekintettel a műhelynek csak a legjellemzőbb részeit volt alkalmunk megtekinteni, bár a munka természete a technikusnak értékes tapasztalatokra adott volna alkalmat. (Mintakészítés, homokelőkészítés, a használt homok újból való használata, vaselőkészítés, olvasztás, a leöntés utáni öntvénytisztítás stb.) A látottak azonban így is igen értékes és tanulságos képet adtak a tömegáru-termelésről.

A vasöntésnek az a lényege, hogy olyan tárgyakat készít, amelyek alakjuk miatt kovácsolási vagy hengerlési eljárással nem készíthetők. Itt a tárgyak negatívját homokból képezik ki, a keletkezett üreget pedig vassal töltik ki. Mivel a tárgyak nagyrészt üreges testek, azok üregeit külön homokanyagból készített u. n. magok segítségével képezik ki. Ezeket a homokból kiképzett formákba helyezik el.

Legelőszőr ezt a magokat készítő műhelyt tekintettük meg. Nagyrészt gépekkel való formázásra berendezett óriási műhely, és itt, mint ilyen helyen általában, a finomabb tapintást igénylő munkát női munkások végzik. A szükséges, különleges homok előkészítve szállító szalagokon kerül a munkahelyekre. A kész magok a forma-összerakó szalagok közelébe kerülnek.

A formák készítése nagyrészt rázóformázógépek segítségével történik, aholis a homoknak a homoktartó öntőszekrényekben való tömörítése rázó- és ütőmozgás kombinációjával megy végbe. A formázógépek mellett elhelyezett futószalagra helyezett formafélék a formaösszerakó téren haladnak át, itt helyezik a formákba a magokat, s illesztik össze a formafeleket öntésre kész szekrényekké. Az így előkészített szekrények egy másik futószalagra kerülnek, amelyen a kemencecsarnokban a formákban a folyékony vassal való megtöltése történik. Két kupoló-kemence dolgozik négy öntőfutószalagra. A kemencék előtét-tartányába csapolt vasat kb. 100 kg ürtartalmu felső pályára függesztett, futóműre szerelt üstbe csapolják, majd az öntőszalag mellé gördítve a futószalagon érkező formákat megtöltik, melyek ezután a szalag fordulásával a kiürítő csarnok felé haladnak. Utközben egy süveg alatt haladnak el, amely a keletkező gázokat leszívja. Mire a célhoz ér, az öntvény megmerevedik és annyira lehül már, hogy a formakerethől újabb rázógép segítségével kirázzák, a használt homokot pedig visszaszállítják a homokelőkészítőbe. Amennyire a méretek sejtetni engedik, kétszer 8 órai munkaidő alatt legalább 130—150 tonna öntvény készül naponta, ami számszerű képet ad a szükséges anyagmozgatásról. Különösen figyelemreméltó, hogy itt a munkadarakok mozgatása mellett legalább 50—60 tonna homokot is mozgatni kell, eltekintve a formázáshoz szükséges más anyagoktól. Nem céлом mű-

szaki szempontból vizsgálni a folyamatokat, csak hozzávetőleges képet igyekeztem adni az eljárásról. Mindebben pedig a műszaki embert, de a laikus érdeklődőt is az ragadja magával, hogy a futószalagon végzett munkát és annak sebességeit be kell szabályozni. Az egyes munkafázisokat pedig úgy kell széttagolni, hogy végeredményben úgy kapcsolódjanak egymáshoz, mint a láncszemek. Azt hihetné az ember, hogy az egyén itt géppé válik a folytonos egyforma munka mellett. Tagadhatatlan, hogy bizonyos mértékben egyes fázisokra való beállítódás következik be, de nagy tere van az egyéni találékony-ságnak, ügyességnek, a mozgások gazdaságos elvégzésére való törekvésnek, végeredményben pedig, ha a fizikai munkabírásnak nincsen kárára, akkor ügyes erőbeosztással több fázisnak az egy egyén munkájában való egyesítése is megoldható. Ilyen példát nemcsak itt, hanem az alábbiakban leírt autóalváz-szerelésnél is láttunk.

Ismét autóba ülünk, hogy széles, fűággal tarkított úton — ahol a gyalogutakon padok állnak a pihenők rendelkezésére — eljussunk a megmunkáló műhelyek egyikébe. Tágas, világos csarnok ez, széles közlekedési lehetőséggel. A különböző, célszerűen, zsúfoltság nélkül elhelyezett megmunkológépek mind egyedi meghajtásúak, meghajtásíj sehol sem látszik. Az épület hosszoldalán lévő erkélyemeleteken ugyancsak gépeket látunk. Viszonylagos csend van itt, a gépek mellett dolgozó emberek munkájukra összpontosított figyelemmel végzik feladatukat. A csarnokon áthaladva a személykocsik szereléséhez érünk.

Ezt a munkát nem futószalagon, hanem egyes szerelésben végzik. Hatülékes, kényelmes kocsiknak egész színvariációja tárult szemünk elé. Szerkezetileg mind egyforma: 8 hengeres, 4 ajtós, s a kocsik mind-egyik része az autóépítésnek legújabb változtatásaival készül. Kényelmes vezetőlés előtt jól világított

modern szerelékkal, a kormánykerék alatt kis emeltyűs sebességváltó. A kocsik belső berendezése fényűző. A kényelmes ajtóknak gombnyomásra működő szervomotor meghajtású ablakai vannak és igen jól elrendezett belső világítás szolgálja a tökéletes kényelmet. Fűtés és rádió egészíti ki a pompás berendezést. A kocsik eleje, a lökhárító, a fűtőburkolat bőségesen nikkelezett vagy krómozott. Menetközben a motor zaja egyáltalán nem hallható, ami a fentebb leírtakkal együtt a legpazarabb jelleget adja a kocsinak. Moszkva utcáinak az igen nagy autóforgalmában nagy mennyiségben láthatjuk ezeket a zajtalanul zuhanó „ZISz 110“-es személyautókat.

Végigsímogatjuk tekintetünkkel a kifutásra kész kocsikat, majd a boulevardszerű gyári úton keresztül az egyik leglátványosabb műhelybe, a teherkocsik szerelőműhelyébe érünk. A kapun belépve kényelmes aszfaltjárdaán haladva, nézzük a szerelés egyes fázisait. Mellettünk nagy futószalag. Végére helyezik a hegesztett főtartót, s máris rászzerelik a rugókötegekkel készre szerelt hátsó és mellső tengelyt. Minden alkatrész megfelelően elő van készítve, semmi javítás, sem igazítás nem szükséges, a munkafázist végző ember megfelelő anyagkészletéből helyezi el a szükséges darabokat, célszerű szerzőszámaival (csavarkulcs, csavarhúzó stb.) megerősíti és máris együtt van az alváz minden lényeges része. A szerelőmunkás a futószalag sebességével egyező sebességű mozgó járdaán állva dolgozik. A mozdulatok mind kiszámítottak, s az út is, amelyen az egyes ember munkára tart. Máris jön a következő munkafolyamat. A fékdobos keréktárcsák kerülnek fel, majd az alvázat megfordítják és az épület felső részéről futópályán időre érkező motorblokk kerül az alvázra. A kormány és a sebességváltó behelyezése után önműködő olajtöltő szerkezet tölti meg olajjal a szükséges alkatrészeket, rákerül a vezető házikó, mely

szerelékkal, huzalokkal együtt — ugyancsak szalagon és megfelelő időben — érkezik a helyreszerelésre. Motorfedél, kocsiszekrény és tömlők érkeznek. Az utóbbiakat a szerelőmunkás pillanatok alatt, sűrített levegőjű csavarkulccsal erősíti fel. Üzemanyagfeltöltés után motorpróba s máris saját meghajtással halad a kocsik a műhelyrakodó felé.

Kb. 80—100 méteres a szerelőút és kb. 50 perces a szerelési idő. Mindez akkor lehetséges csak, ha az alkatrészek pontosan előkészítve, a kellő időben és a kellő helyre kerülnek. Ez a mozgatás megfelelő beállítással lehetséges ugyan, de óriási szervező munka szükséges mindennek a kellő összhangbahoza-talához. Nem szabad elfelejteni, hogy az alkatrészek különböző munkahelyekről kerülnek végső összeépítésre, cserélhetőknél kell lenniük, ami azt jelenti, hogy a kellő pontossági határok között megmunkált azonos alkatrészek elenyésző kis eltéréssel egyformák. A megmunkálási módszerek szabványainak és illesztési előírásainak a legpontosabb betartására van szükség, s erre nyilvánvalóan kiterjedt ellenőri szervezet ügyel.

Ha mindezt átgondoljuk, s a készülő kocsik mindegyikének az igen számos alkatrészét is figyelembe vesszük, akkor tudjuk felmérni azt az óriási mértékű szervezőmunkát, melyet a folyamatos gyártás szükségessé tesz. A gyárba kerülő nyersanyag ellenőrzésétől kezdve, a minőségi kísérletek egész sorára van szükség addig, amíg az alkatrészek végső felhasználásra kerülhetnek, s nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a közbenső fázisokban ugyanolyan ellenőrzés és kísérletek szükségesek.

A különböző megmunkálási módok alkalmazása, minden egyes gép minden megmunkálandó darabjának a külön kiértékelése, munkaidejének részekre bontással való meghatározása, a másik igen fontos feladat. Ez természetesen tapasztalat alapján módosul, de az egész

eljárás szerves részének tekintendő, amely idő és költség szempontjából rendkívül lényeges. Az összes munkafolyamatokat úgy kell beállítani, hogy soha hiány, de főleg se képződhessen, egyetlen alkatrésznél sem.

Minden üzemnél, de az ilyen tömegárugyárnál még fokozottabban lényeges előfeltétel, hogy a munkafolyamatok soha se keresztezzék egymást, a darabok szállítása pedig mindig a legrövidebb úton menjen végbe. — Racionális eszközökre, útvonalbeállításokra van szükség, mert végeredményben a termelési költségek emelkedésében jelentkezik minden fölösleges mozgás. Az egyedi munkának a mozgások szempontjából való racionalizálása azonban ugyanúgy szükséges. Különösen a járműszerelésnél láthattuk ezt, ahol úgyszólván egyetlen fölösleges mozdulatot sem vehettünk észre. — Ennyit röviden arról a munkáról, amely az ilyen óriási munkafolyamat zavartalan és pontos elvégzéséhez szükséges.

A rendelkezésre álló idő igen rövid volt ahhoz, hogy részletesebben

tanulmányozhattuk volna az óriási kiterjedésű gyárnak minden aprólékos munkáját. Pedig a technikusnak igen tanulságos az aprólékos munka megtekintése és megvizsgálása is. A közel 3 órás látogatás a laikusnak szemet gyönyörködtető, a technikusnak így is tanulságot merítő élmény volt.

Amint bevezetőben említettem, a hazai méretekhez szokott szem nagyobb perspektívát kapott, s ha az első pillanatokban értetlenül is állott előtte, a következőkben fölmérte annak egy nagy nép óriásira fejlődő ipara szempontjából való jelentőségét és horderejét. Ahogyan az egymáshoz szorosan kapcsolódó szemegegyeségekből álló láncfolyamat formájában megszervezhetők egy gyárnak a munkáját, ugyanúgy alkothat az egész hatalmas és világ-részeket felölelő ország egész ipara olyan egységet, amely együtt lélegzik és egyetlen szervezetként működik. A látogatás után ezt a végső következtetést kellett leszűrnie a laikusnak és a szakértőnek egyaránt.

Moszkva, 1947 június 15.

SZELE MIHÁLY

## A Szovjetúnió Összszövetségi Kereskedelmi Kamarája mellett működő Külkereskedelmi Arbitrázs Bizottság

**A** SZOVJETÚNIÓ külkereskedelmi szerveivel szerződést kötő magyar cégek a közelmúltban gyakran találkoztak azzal a szovjet kívánsággal, hogy a szerződések egyes rendelkezéseinek értelmezése körül esetleg keletkező viták eldöntésére a moszkvai arbitrázs illetékességét kössék ki.

A magyar szerződő felek előtt ez az intézmény ezideig teljesen ismeretlen volt és így természetesen idegenkedtek illetékességének szerződésbefoglalásától.

A Moszkvában tárgyaló magyar kereskedelmi delegáció kötelességének tartotta a kérdés körül uralkodó homály eltüntetését. Ennek érdekében felkereste a moszkvai kereskedelmi kamara vezetőségét, kérdéseket intézve ehhez az arbitrázs szervezetéről, eljárási szabályairól és működéséről.

A Kamarában kapott felvilágosításokat az alábbiakban foglaljuk össze:

A Szovjetúnió Összszövetségi Kereskedelmi Kamarája\* mellett két arbitrázs bizottság működik. (Külke-

reskedelmi és tengerészeti.) Az alábbiakban a Külkereskedelmi Arbitrázs Bizottság\*\* működését ismertetjük:

\* Továbbiakban Kamara.

\*\* Továbbiakban Arbitrázs.

A Kamara a külkereskedelmi vonatkozású kérdésekben, külföldi és belföldi szervek között keletkező vitáknak az eldöntésére hívta az arbitrázst életre. Az arbitrázs tagjait a Kamara elnöksége nevezi ki; tehát mindenekelőtt a Kamara szervezetét kell megismernünk:

A Kamara legfontosabb intéző szerve a közgyűlés. A közgyűlés tagjait a nagyobb szovjet gazdasági szervezetek küldik ki, így bet- és külkereskedelmi, ipari intézmények, gyárak, áruházak stb. A kiküldött rendszerint az intézmény vezetője, esetleg az alkalmazottak közül kijelölt neves szakember. A közgyűlés választja a Kamara 10 tagú tanácsát. A tanács saját kebeléből elnökséget választ. A közgyűlést évenként négyszer hívják össze, a tanács a szükségekhez mérten ülészik, az elnökség az ügyeket folyamatosan intézi.

Az arbitrázs 15 döntőbíró tagját, amint említettük már, az elnökség jelöli ki. Ezek a gyakorlati és a tudományos élet területein működő egyének, egyetemi tanárok, külkereskedelmi szakemberek és kizárólag szovjet állampolgárok. A perbeli ellenfelek bírójukat közülük választják. Ha valamelyik fél úgy találja, hogy az ellenfél által kijelölt bíró elfogult lehet, akkor elfogultsági kifogást emel, az elnökség pedig az ellenfelet más bíró kijelölésére szólítja fel. Erre azonban gyakorlatilag eddig még nem került sor, mert egyrészt maguk a felek sem választanak olyan bírót, akivel szemben elfogultsági kifogás emelhető, másrészt pedig, a bíró el sem fogadja a kijelölést, ha érzi, hogy vele szemben elfogultsági kifogást lehet emelni. Az arbitrázs tagjai fogadalmat nem tesznek, bírói funkciójukért tiszteletdíjat, napi-díjat kapnak.

A bírósági tárgyalások nyilvánosak, azokon bárki megjelenhet. Az eljárás a következő: Az a fél, aki az arbitrázst igénybe óhajtja venni — hivatkozva a jogsérelemre, amely érte, továbbá a szerződés

megfelelő pontjára, jogszabályra, stb. — a tényállás ismertetése mellett az arbitrázshoz fordul. Itt meg kell jegyezni, hogy az arbitrázs csak abban az esetben foglalkozik a vitás kérdéssel, ha a felek az arbitrázs illetékességét szerződésükben kikötötték, vagy az arbitrázs igénybevitelében utólag kölcsönösen megállapodnak. A felperes előterjesztésének másolatát 5 napon belül az alpereshez továbbítják. Ugyanakkor megküldik az arbitrázs-bírók jegyzékét, kérve, hogy az alperes 10 napon belül jelöljön ki bírót. Az is lehetséges, hogy mindkét fél ugyanazt a bírót jelöli ki. Ha a felek más-más bírót jelölnek ki, úgy ezek két héten belül elnököt kötelesek választani. Ha nem tudnak az elnök személyében megegyezni, úgy az elnököt az arbitrázs elnöke küldi ki.

Az eljárás további menete: Az alperes írásban válaszol a felperes keresetére, majd — mindenki számára — nyilvános bírói tárgyalást tűznek ki. Ennek határidejét úgy állapítják meg, hogy a tárgyaláson a felek képviselői (Moszkvában, a Kamara épületében) megjelenhessenek; ha a földrajzi távolságok szükségessé teszik, úgy erre a célra esetleg 30 nap is rendelkezésre áll. Az arbitrázs előtti képviseltetés történhetik szovjet- vagy idegen állampolgárral, ügyvéddel, szakértővel, esetleg valamelyik követség egyik tagjával. Több képviselő is lehet.

Az ügynek jogi képzettségű tisztviselő-előadója van, a tárgyaláson újabb okmányok, bizonyítékok előterjeszthetők, a bíróság szakértők meghallgatását, bírói szemlét stb. rendelhet el.

A bíróság az alapszerződésből indul ki, figyelembeveszi a nemzetközi üzanszokat, a jogszokást, a peres felek hazai jogszabályait és szokásjogát. Ellentmondások esetén a nemzetközi magánjog figyelembevételével, illetőleg az összes szempontok egyeztetésével hozza meg döntését.



Az ítéletet — más nemzetközi választottbíróóságok gyakorlatától eltérően — részletesen indokolják. Az indokolás hivatkozik azokra a jogszabályokra, illetőleg más körülményekre, amelyek alapján a döntést meghozták. A döntés végleges, azonnal végrehajtható, végrehajtása az elmarasztalt fél országában érvényes jogszabályok szerint történik. A bíróság megállapítja az arbitrázs igénybevételének költségeit is. Ez a pertárgy értékének 1%-a körül van. Természetesen döntenek arról is, hogy ez a költség kit terhel.

Az arbitrázs — a vitás kérdés elintézését illetően — magát a bírósági eljárást általában igyekszik meggyorsítani. E célból a per elhúzását minden eszközzel megakadályozza. Ha az egyik fél a kitűzött határidőn belül nem válaszol, nem nevez meg bírót, akkor helyette az arbitrázs elnöke hivatalból rendel ki bírót és az eljárást esetleg a fél nélkül is lefolytatják. Ez a gyorsítás egyben az eljárás költségeit is csökkenti.

A pervesztes fél újrafelvétellel is élhet, ennek módja az, hogy újabb bizonyítékait előterjesztve, mint felperes lép fel.

A moszkvai arbitrázs működését 1932-ben kezdte meg és azóta igen jó hírnévre tett szert. Tagja a párizsi nemzetközi arbitrázs bíróságok kongresszusának; fennállása óta több mint húsz ország kereskedői vették igénybe, így angolok, franciák, amerikaiak, svédok, svájciak, norvégek stb. Évenként átlag száz ügyet tárgyal, szovjet és külföldi ügyfelek vitás ügyeit vegyesen. Ha a hozott döntéseket vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy az eddigi döntések 50—50%-ban szoltak szovjet, illetőleg külföldi fél javára.

Ez a tárgyilagossága tette az arbitrázst népszerűvé. Más eljárások igen nehézkesnek bizonyultak, gyakran előfordult, hogy a felek esetleg egy-két éven át sem tudtak a bíró személyében megegyezni, de egyéb-

ként is más bíróságok gyakorlatában számos más lehetőség nyílt az ügyek elhúzására.

A kép teljessége kedvéért megemlítjük még, hogy a szovjet külkereskedelmi ügyletkötő szervek a moszkvai arbitrázs igénybevételéhez — mint kikötéshez — általában ragaszkodnak.

A Szovjetunió és más államok között létrejött kereskedelmi szerződésekben rendszerint szerepel olyan kikötés, hogy a döntőbíróági határozat végrehajtása megtagadható, ha az a pervesztes felet olyan cselekedetre kötelezi, amelyet tiltanak annak az országnak a törvényei, ahol a határozat végrehajtandó, vagy ha az ellentétben áll annak az országnak a közrendjével. A határozat végrehajtása a határozatot végrehajtó szerződő fél jogszabályainak megfelelően foganatosítandó.

A moszkvai arbitrázsnak 1932 óta meglehetősen kialakult — és így bizonyos mértékben biztonságérzetet nyújtó — gyakorlata van. A közreműködő bírók túlnyomó részét évről-évre újból kijelölik a tisztségre és így a szerzett gyakorlatuk, a nemzetközi jogról és szokásokról gyűjtött tapasztalataik nem vesznek kárba. Az államhoz való kapcsolatauk meglehetősen laza, az ítélet meghozatalában tehát függőségi viszony nem befolyásolja őket. Esetleg az állam ellen is hozhatnak ítéletet.

Az arbitrázs jó működését bizonyítja, hogy igen sok olyan levelet őriznek, amelyekben a pervesztes felek az eljárásért köszönetet mondanak és egyben közlik azt is, hogy az ítéletnek, illetőleg az ahhoz fűzött indokolásnak az ismeretében belátják, miért kellett a döntést terhükre meghozni. Érdekes azt is megemlíteni még, hogy a hozott ítéleteket a pervesztes felek ezideig minden országban, minden egyes esetben önként végrehajtották.

VARGA JENŐ:

## A tőkés gazdaság a második világháború után

Szakra-kiadás, Budapest, 1947., 348 o.

A VILÁGHÁBORÚ gazdasági és politikai következményeinek vizsgálata olyan feladat, amelynek megoldása elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt rendkívüli jelentőségű. Ha az első világháború irodalmát vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a háború tényanyagának tudományos feldolgozása csak hosszú évekkel a háború befejezése után indult meg. Különösen áll ez gazdasági vonatkozásban. A második világháború befejezése óta oly rendkívül gazdag idevágó angol és amerikai irodalomban sem találunk egyetlen olyan munkát, amely szintetikus, átfogó képet adna a kapitalizmusnak a háború alatti és a háború utáni helyzetéről. Annál nagyobb fontosságot kell tulajdonítanunk annak, hogy Varga Jenő már az 1946. év folyamán közzétette munkáját, melyben a kapitalizmus gazdasági rendszerében a háború folytán létrejött változásokat vizsgálja.

Varga Jenő könyve rendkívül gazdag anyag feldolgozásán alapul. A háborús gazdasági változásokkal összefüggő elvi fontosságú kérdéseket — úgyszólván kivétel nélkül — megvilágítja.

Ezeket a problémákat 15 fejezetben tárgyalja. Nem tényhalmazt ad, hanem az óriási tényanyagot azon szempontok szerint csoportosítja, amelyeket elsősorban szem előtt kell tartanunk, ha el aka-

runk igazodni a háborús gazdasági élet bonyodalmas szövevényében.

Rövid ismertetés keretében még vázlatosan sem mutathatjuk be a munka gazdag tartalmát. Itt tehát arra szorítkozunk csak, hogy azokat a következtetéseket ismertessük, amelyeket a szerző hat éven át folytatott kutatómunkájának, a tények vizsgálatának és elméleti elemzésének alapján levont és amelyeket részben az egyes fejezetek végén, részben a záró-fejezetben foglal össze. Ezek a következtetések és tanulságok a következők:

*Az állam a tőkés országok gazdasági rendszerében rendkívül növekvő szerepet játszott a háború folyamán. A háború befejezése után az állam befolyása — ha csökken is — általában lényegesen nagyobb marad, mint amilyen a háború előtt volt. Az újtípusú demokrácia országokban pedig az állam gazdasági szerepe elvi szempontból is megváltozik és állandóan fokozódni fog. A tőkés rendszer alapvető ellentmondása, a társadalmi termelés és az egyéni kisajátítás ellentmondása, a háborús változások és folyamatok következményeképpen rendkívül kiéleződik. Ezek a társadalmi folyamatok a piac problémájának kiéleződésében nyernek gazdasági kifejeződést. Rendkívül behatóan vizsgálja Varga a tőke koncentrációjának és centralizációjának folyamatát. Rámutat arra, hogy ennek a folyamatnak társadalmi következménye a nagy*

monopóliumok súlyának gyors növekedése, a városi középrétegek erős csökkenése és a társadalom még erősebb osztálydifferenciálódása lesz. Varga kutatásának egyik fontos eredménye az a megállapítás, hogy a tőkés országok gazdaságában a háború következményeképpen erősödik az elszegényedésre irányuló tendencia. Ezzel a tendenciával azonban ennek hatását bizonyos fokig csökkentő ellentétes tendenciák is állnak szemben. A világháború befejezése után egy-két évvel általában csak a tendenciák irányvonala állapítható meg. Igen fontos viszont ezeknek az idejekorán való felismerése. Varga Jenő munkája rendkívül nagy segítséget nyújt a világgazdaság tendenciáinak helyes megítélésére az elkövetkező években. Kiemeljük a nemzetközi munkamegosztás csökkenésének tendenciájára vonatkozó rendkívül figyelemreméltó megállapításokat. Behatóan analizálja a munka a gyarmati kérdést is. Itt a gazdasági kérdések különösen szoros kapcsolatban állnak a politikai kérdésekkel. A háború következtében a gyarmatoknak az anyaországoktól való gazdasági függése rendkívül meglazult és a jövőben soha többé nem lesz olyan erős, mint a háború előtt volt. A függetlenségi és ellenállási mozgalom a gyarmatokban rendkívül megerősödött.

A szerző vizsgálataiból ki kell emelnünk az ipari ciklus menetének a háború befejezése utáni lehetőségeit tárgyaló fejtegetéseket is, melyek különösen jelentősek a világgazdasági perspektívák megítélésének szempontjából. Marx idevágó elméleti megállapításaiból indul ki és a marxista módszert következetesen alkalmazza a szerző, amikor nagy vonásokban megrajzolja az ipari ciklusnak a háború utáni valószínű fejlődését.

A kapitalizmus gazdasági fejlődésének kilátásait megvilágítva, arra a következtetésre jut, hogy a fejlődés alapvonala a kapitalizmus alapvető ellentmondásainak a rendki-

vüli kiéleződése. Azt jelenti ez, hogy a kapitalizmus általános váltsága még jobban elmélyül majd. Mindazok a tendenciák érvényben maradnak, amelyek a kapitalizmus fejlődését alapjában meghatározzák, (például a profitráta esési tendenciája, a koncentráció, a piac körüli harc kiéleződése, stb.) és fokozott mértékben vezetnek majd a társadalmi termelés és az egyéni kisajátítás ellentéteinek kiéleződéséhez. Gyakorlatilag azt jelenti ez, hogy e tendenciák következményei — a piac felvevőképességének az összeszűkülése, a társadalom csökkenő fogyasztási képessége, a munkanélküliség stb. — ugyancsak fokozott mértékben fognak megnyilvánulni.

Varga Jenő ezen tanulmányának alapanyagát a legnagyobb tőkés államokra vonatkozó adatokból meríti. Így természetes, hogy elsősorban az Egyesült Államoknak, Angliának, Franciaországnak és Németországnak a rendelkezésére álló adatait veszi tekintetbe. Munkájának egyik nagy érdeme azonban az, hogy minden egyes fejezetben szembeállítja a tőkés világban lejátszódó gazdasági folyamatoknak és a szovjetgazdaság fejlődésének az alapvető különbségeit is. Kiemeli a háború utáni világgazdasági fejlődésnek azt a rendkívüli fontosságú új mozzanatát is, hogy az újtípusú demokráciák országaiban sajátos jellegű fejlődés megy végbe, amely odavezet, hogy ezekre az országokra nem lehet egyszerűen alkalmazni a tőkés fejlődés vizsgálatából levont eddigi következtetéseket. Az újtípusú demokráciák országainak sajátos fejlődésében különös fontossága van annak a tényezőnek, hogy ezek az országok szoros gazdasági és politikai együttműködést létesítettek a Szovjetunióval. A Szovjetunió segítségével nagymértékben csökkenteni fogja ezeknek az országoknak a gazdasági nehézségeit. Ezeket az újtípusú gazdasági rendszereket nem lehet a szó régi értelmében kapitalizmusnak nevezni, másrészt azon-

ban fejlődésüket nem is tekinthetjük lezárt folyamatnak. Ezért Varga igen helyesen itt is csak a várható fejlődés irányaira mutat rá és a problémákat veti csak fel.

Varga Jenő magas elméleti színvonalon álló munkája a közgazdasági tudomány gazdagodását jelenti. Mindenki nagy nyereséggel fogja a munkát használni, aki a háború utáni gazdaság kérdéseiben — elméleti vagy gyakorlati szempontból — tájékozódni akar. Könyvének magyarnyelvű kiadását, mint olyan munkának a megjelenését kell üdvözlőnk, amely rendkívül meg-

győző érveléssel bizonyítja, hogy a keleteurópai és délkeleteurópai országok legfőbb érdeke a szoros gazdasági és politikai együttműködés a Szovjetunióval. Bár Magyarország kérdései a magyar kiadás számára írt előszón kívül csak alkalmilag szerepelnek benne, mégis kétségtelen, hogy a könyv — nem utolsó sorban — magyar szempontból is különösen tanulságos és hozzájárul ahhoz, hogy a magyar gazdasági kérdéseket a nagy világgazdasági összefüggések perspektívájában helyesen ítéljük meg.

FOGARASI BÉLA

F. I. MICHALJEVSZKIJ professzor:

## Az arany a világháborúk idején\*

A KÖNYV azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy milyen szerepet játszott az arany a kapitalista országok gazdaságában és politikájában az első és a második világháborúban és a két háború közötti időszakban. Megvilágítja a világháborúknak az aranybányászatra gyakorolt hatását is és elénk tárja az arany birtoklásában bekövetkezett nemzetközi eltolódásokat.

A szerző bőséges adatgyűjtemény analízisa alapján rámutat arra, hogy a sárga fém szerepe az első világháború finanszírozásában távolról sem merült ki az aranyban teljesített fizetésekben. Az arany volt a háborús hitelek alapja. A hitellező államokba való behozatala megjavította az ottani pénzpiac helyzetét és leszállította a kamatlábat. Ezzel nemcsak a nyugtott kölcsönök lettek olcsóbbak, hanem megjavultak a külföldi értékpapírok realizációjának a feltételei is. Ezek az értékpapírok pedig a nyugateurópai hadviselő államok legfőbb háborús jövedelemforrásait jelentették. Ezért

\* Orosz nyelven kiadta a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának gazdaságtudományi intézete. (Állami Politikai Kiadóvállalat. 1945. 236 oldal.)

a háború után jelentékeny aranykészletek voltak nemcsak a győztes államok birtokában, hanem a leggyőzött Németországban is.

Michaljevszkij professzor könyvének második részében az aranynak a világgazdasági krízisben és az 1937. évi krízisben való szerepét ismerteti. Az okoknak és következményeknek analízisével magyarázza meg, hogy a legjelentősebb kapitalista államok miért tértek el az aranyalaptól. A szerző arra is rámutat, hogy a kapitalista valuták értékromlása hogyan befolyásolta az aranytermelést és az arany világpiacon mozgását.

A harmadik rész az arany nemzetközi mozgását jellemzi, a folyamat jellegét és okait analízálja. Ebből a szempontból világítja meg a második világháború előtti helyzetet és ismerteti az arany szerepét a világháború finanszírozásában.

Az utolsó fejezetek teleplezik a fasiszta „teoretikusok” demagóg propagandáját. Ezek ugyanis megkísérelték elhívetni, hogy a hitleri „új rendben” nincs szükség aranyra és ezzel akarták leplezni azt az aranyéhséget, ami a hitleristáknál az elfoglalt országok kirablásakor volt tapasztalható.

## Rövidesen megalakulnak a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara kereskedelmi és gazdasági szakosztályai

**A** NÉHÁNY HÓNAPPAL ezelőtt megalakult Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara elérte a *hétsházás taglétszámot*, ami a kamara munkája és célkitűzése iránt megnyilvánuló érdeklődésnek vitathatatlanul beszédes bizonyítéka. A magyar gazdasági és kereskedelmi élet legfontosabb és legjelentősebb vállalatai és üzemei, a nagykereskedelem ismert vállalkozói, az ország kiskereskedői és kisiparosai, a Szovjetunióval kapcsolatos behozatalnak és kivitelnek a kimélyítésére irányuló számos javaslattal keresik fel a kamara vezetőségét. Azt mutatja ez, hogy a magyar kereskedelmi és gazdasági élet a jövőben ki akarja építeni és szeretné megerősíteni beszerzési és elhelyezési piacait a Szovjetunióban. A Szovjetunióba irányuló kivitt szorgalmazó javaslatok többek közt a magyar *gyümölcs-, technikai műszerek-, bőrkészítmények-, dísztárgyak-, csokoládé- és a különböző szabadalmak exportjára* vonatkoznak, míg a Szovjetunióból történő behozatal tárgya a javaslatok szerint főképen a *fa, halkonzervek, horgany, sörte, gyapjú és a bér munka* minden ágazata volna.

A magyar kereskedelmi és gazdasági élet különböző ágazataiból beérkező javaslatoknak célszerű egyesítése és szakszerű elbírálása céljából a kamara saját tagjainak sorából, termelési ágazatok szerint csoportosított *szakosztályokat és bizottságokat* szervez, melyeknek munkája lényegesen előmozdítja a Kamara feladatainak megoldását. A szakosztályokon belül, az egyes termelési ágazatok érdekelt vállalkozói az önmaguk megválasztotta szakosztály-elnök vezetése mellett fogják

lerögzíteni a szakma érdekeit érintő kérdéseket, célszerűen egyesített javaslataikat pedig a Kamara vezetősége elé terjesztik, hogy a magyar-szovjet kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok kimélyítésénél a kamara minden tagja egyenlő elbírálásban részesüljön.

Az alábbi szakosztályok szervezése van folyamatban:

1. *Pénzügyi szakosztály* (Bank-, biztosítási, szállítmányozási és közlekedési ügyek);
2. *Vas- és fémipari szakosztály* (gépgyártás, villamosság, műszerészet, mezőgazdasági gépek, optika, rádió);
3. *Fa- és papíripari szakosztály;*
4. *Vegyészeti szakosztály;*
5. *Textil szakosztály* (ruházati, bőripari);
6. *Mezőgazdasági szakosztály* (mag, élelmezési cikkek);
7. *Háziipari szakosztály;*
8. *Idegenforgalmi szakosztály;*
9. *Ásványolaj szakosztály;*
10. *Energiatermelési szakosztály.*

A Kamara állandó összeköttetésben áll a Szovjetunió Magyarországi Kereskedelmi Képviseletével, feladatainak megoldásában a legmesszebbmenő támogatást kapja a moszkvai Összszövetségi Kereskedelmi Kamarától, tagjai sorában található a szovjet külkereskedelem legfőbb szervei és kereskedelmi vállalatai.

Feladatainak megvalósításában támogatják a kamarát a magyar hivatalos szervek, a kereskedelmi, ipari és más gazdasági szervezetek, társaságok és üzemek. Ezek a Kamara működéséhez szükséges adatokat készséggel bocsátják rendelkezésre.

E támogatások igénybevétele mellett a Kamara gyűjti a kereskedelmi és

gazdasági tevékenységre vonatkozó statisztikai adatokat, a cégek nyilvános évi zárszámadásait, reklám és más információs adatait, figyelemmel kíséri a Szovjetunió kereskedelmi és gazdasági fejlődését, s az így szerzett adatok és információk alapján tájékoztatja tagjait a magyar-szovjet behozatali és kiviteli lehetőségekről.

A magyar kereskedelmi és gazdasági élet széles rétegei előtt még ma is ismeretlenek a Szovjetunió kereskedelmi és gazdasági jogszabályai, bel- és külkereskedelmi szokásai, valutáris, szállítási- és vámrendszere. A Kamara helyiségét számos érdeklődő keresi fel, hogy a fentiek tekintetében megfelelő tájékoztatást kapjon. Rövidesen megkezdődik a kamara tagjainak rendszeres, kézíratszerű tájékoztatókban történő állandó informálása a szovjet árukeresletről és a Szovjetunió gazdasági helyzetéről.

A szakosztályok megszervezésével egyidőben a jövőben megrendezni tervezett *szovjet ipari kiállítás és mintavásár* előkészítő munkálatai is megkezdődtek. Nem kétséges, hogy a magyar kereskedelmet, ipart és gazdaságot fokozott mértékben érdeklik a Szovjetunió termékei, a Kamara pedig fontosnak tartja, hogy a szovjet gyártmányokat a magyar közönség — kiállítás és mintavásár során — közvetlenül is megismerhesse.

Nemcsak Budapesten, de az ország minden fontosabb kereskedelmi, ipari és gazdasági gócpontjában élénk érdeklődéssel figyelik a Kamara munká-

ját. A vidéki tagok élni kívánnak az az alapszabályban biztosított jogukkal, hogy az ország területén mindenütt létesíthető fiókegyesület, ahol a Kamarának legalább 20 állandó lakhelyű tagja van, és az ország nagyobb városai közül több kérelem érkezett a Kamara vezetőségéhez fiókegyesület felállítására iránt. A Kamara vezetősége érdemben bírálja el az ilyenirányú kérelmeket, s a fiókegyesületek felállítására a közeljövőben előreláthatóan sor kerül majd.

A Kamara taglétszámában 35 százalékban szerepelnek a nagyvállalatok (részvénytársaságok, szövetkezetek, gyárak, bankok stb.), 45 százalékban a nagykereskedők és 20 százalékban kiskereskedők és kisiparosok. A taglétszám folyamatosan növekszik, s ez a növekvő taglétszám a biztosítéka annak, hogy a Kamara komoly tényező szerepét tölti be a magyar-szovjet ipari, kereskedelmi, gazdasági és kulturális kapcsolatok kiépítésének és kimélyítésének munkájában.

Moszkvában befejezéshez közelednek a magyar-szovjet kereskedelmi tárgyalások. Kétségtelen, hogy a kereskedelmi tárgyalás eredményeinek ismeretében a Kamara fontos feladatot fog teljesíteni a szerződés lebonyolítása körül felmerülő kérdések megvilágítása és a megfelelő tájékoztatás szolgáltatása tekintetében. Segítő munkájával építeni, kimélyíteni és fejleszteni fogja nemcsak a magyar-szovjet kereskedelmi kapcsolatokat, de a magyar-szovjet barátságot is.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 2.

июль 1947 г.

## Вопросы политики цен 3-х летнего плана

АНТОШ ИШТВАН

### Уровень цен стабилизации

1-ое августа 1947 года — первая годовщина стабилизации и в то же время момент начала проведения в жизнь 3-х летнего плана. В процессе осуществления плана возникнет ряд проблем; среди них вопрос уровня цен имеет весьма большое значение. Этот вопрос следует исследовать как с точки зрения плана, так и независимо от него, т. к. со времени стабилизации произошло большое количество внутренних и внешних структурных изменений, принципиальный разбор которых еще не был произведен.

Стабилизационный уровень цен родился в то время на основании теоретических вычислений. Однако, все исходные элементы вычисления цен были неопределенными, т. к. калькуляция зарплаты без знания цен невозможна, а вычисление цен не было возможно без знания зарплаты. В силу этих обстоятельств вся стабилизация в Венгрии была осуществлена при вычисленных теоретически, соответственно ожидаемому образованию рынка, но в сущности насильных в отношении его, ценах. Именно это и было одним из отличий стабилизации в Венгрии от других, известных в истории экономики стабилизаций, при которых сначала приостанавливали печатание банкнот и лишь дождавшись того, что на рынке, в силу прекращения увеличения количества денег, образуется новый уровень цен, проводили уже самую реформу валюты.

Вычисление цен во время стабилизации проводилось, в большинстве случаев, на основе системы цен 1938 года. При определении зарплаты учли то, что — как это было подсчитано — имевшееся в нашем распоряжении количество предметов потребления соответствовало лишь половине имевшихся в 1938 году.

При определении цен сельскохозяйственных продуктов следовало учесть, что и в послестабилизационный период рынок

получит значительно меньше промышленных изделий, чем продуктов сельского хозяйства, поэтому по отношению к 1938 году неизбежны определенные аграрные ножницы, т. к. они сложились бы и при совершенно свободном образовании цен.

Наконец, при вычислении цен на промышленные изделия следовало учесть, что использование мощности заводов было, в большинстве случаев, плохим, а производительность труда поэтому низкой. Поэтому нельзя было удовлетворить притязания промышленности на цены, учитывающие действительную себестоимость изделий, а приходилось сверху диктовать промышленности такой уровень цен, при котором рентабельность производства можно было обеспечить лишь с помощью рационализации и повышения производительности труда.

В сущности, в полуторном для зарплат в пенге, в тройном для сельскохозяйственных цен и в 3.5—4 раза большем для промышленных цен пересчете на курс форинта, нашли отражение именно эти основные принципы.

Естественно, что такое теоретическое вычисление цен не может быть совершенным, поэтому довольно скоро проявились ошибки стабилизационного расчета. Определение цен исходило из цен на хлеб; первой основной, закрепленной ценой была цена пшеницы. При определении остальных цен, более или менее, проявился местный патриотизм отдельных секторов, что привело к некоторому общему сдвигу множителя-коэффициента, определяющего цену, особенно по сравнению с заранее фиксированной ценой хлеба. Особенно удалились от реального соотношения цены некоторых промышленных изделий, поэтому для изменения слишком широко раскрывшихся аграрных ножниц пришлось предпринять снижение цен во многих областях промышленности.

При формировании стабилизационного уровня цен чрезвычайно важной задачей являлось определение ценности форинта — в первую очередь через определение курса доллара. Курс в 11.72 форинта подвергались критике, особенно со стороны промышленных кругов. Однако опыт показал, что определение курса было правильным, т. к. сейчас, когда на мировом рынке наблюдается медленное, но совершенно определенное снижение цен на промышленные изделия, почти нет такого экспортируемого изделия, себестоимость которого в стране, при пересчете на доллары, не превосходила бы действительных цен на мировом рынке.

Наша промышленность, конечно, старается покрыть высокую себестоимость и поэтому настаивает на изменении низкого, по ее мнению, курса доллара. Однако это требование совершенно невыполнимо, т. к. повышение курса доллара привело бы к возрождению импортируемого сырья, а с ним — к опрокидыванию всего уровня цен на внутреннем рынке.

Стабилизационный уровень цен за истекшие 10 месяцев во многих областях претерпел, конечно, изменения. Были и снижения



цен, были и изменения цен, направленные вверх, больше того — были и ошибочные определения цен, как например при определении цены шерсти в стране. Общеизвестно также то, что небольшие изменения произошли и в области уровня заработной платы. Однако в общем можно отметить, что стабилизационный уровень цен выдержал испытание на практике и в общем и целом оказался правильным.

В таком случае возникает вопрос — требуется ли с момента претворения в жизнь 3-х летнего плана формировать совершенно новый уровень цен, или необходимы лишь некоторые коррективы к старым ценам.

### Основные принципы формирования нового уровня цен

При создании нового уровня цен следует учесть недостатки стабилизационной системы цен и произошедшие с тех пор структурные сдвиги. За прошедший хозяйственный год на мировом рынке произошли значительные изменения. Тенденция образования цен указывает на то, что в предстоящем хозяйственном году проявится снижение цен, соответственно повышающемуся насыщению мирового рынка товарами,

Отсюда следует, что повышение уровня цен промышленных изделий ничем не обосновано, наоборот промышленные цены требуется снизить всеми находящимися в нашем распоряжении способами, в первую очередь за счет повышения производительности предприятий и решительного проведения рационализации.

Поддержание или снижение уровня цен на промышленные изделия — трудная задача, особенно если учесть, что с 1-го августа, т. е. с момента заключения новых коллективных договоров необходимо, согласно целевым установкам 3-х летнего плана, провести приблизительно 15% ое повышение заработной платы.

Неизменный уровень цен при повышении зарплаты потребует все большего увеличения производительности предприятий, поэтому следует обратить большое внимание на то, чтобы венгерская промышленность, вместо различных уловок, старалась согласовать новую систему оплаты с прежним или уменьшившимся уровнем промышленных цен при помощи существенного повышения эффективности производства.

Указанное выше определение цен на промышленные изделия и уровня зарплаты сразу указывает нам на основные принципы, которыми следует руководиться при установлении сельскохозяйственных цен. Что касается самих цен на сельскохозяйственные продукты, то следует осуществить изменение цен колосовых, не состоявшееся из-за стабилизации и, может быть, изменение цен и в других областях сельского хозяйства — там, где между ценой и себестоимостью наблюдается большое напряжение. Общее повышение цен на сельскохозяйственные продукты неминуемо повело бы к прорыву уровня зарплаты, а через него и промышленных цен, это, однако, ни коим образом не соответствует интересам

сельского хозяйства. На мировом рынке раньше или позже произойдет снижение цен также и сельскохозяйственных продуктов, поэтому покупательную способность сельского хозяйства следует повышать не чрезмерным увеличением цен, а строгим контролем за зарплатой и уровнем промышленных цен.

Из всего вышесказанного следует, что с началом 3-х летнего плана нет необходимости строить совершенно новую систему цен. Стабилизационный уровень цен, с внесением вышеуказанных поправок, пригоден для удовлетворительного разрешения задач 3-х летнего плана. Основные задачи плана в области политики цен — постепенное уменьшение аграрных ножниц и увеличение шаг за шагом реального заработка трудящихся — могут быть разрешены без существенного изменения уровня цен.

15%-ое повышение зарплаты без повышения цен на промышленные изделия обострит, конечно, проблему рентабельности предприятий и поставит на первый план вопрос, ставший актуальным со времени стабилизации — вопрос необоснованно большого просвета между производственным и потребительскими ценами. Конечно, в этой диспропорции играют серьезную роль действительные расходы посредника - торговли. Ясно, что этот просвет при стремлении к повышению производственных цен будет уменьшаться, приводя, в отношении распределения прибыли, к тому, что увеличится доля, получаемая производителями из потребительских цен — за счет посредников.

#### **Нивелирование уровня цен на внешнем и внутреннем рынке**

Формируемый новый уровень цен в стране, о котором мы говорили выше, — несмотря на то, что он стремится шаг за шагом приспособиться к заграничным ценам — все же во многом отличается от уровня цен в других странах. Возникает вопрос — как уравнивать разницу между уровнями цен на внутреннем и внешнем рынке. Поддержание неизменного уровня промышленных цен требует неизменных цен на сырье. Хотя в новом хозяйственном году и ожидается некоторое снижение уровня цен сырья, пока что все же возникает необходимость уравнивания цен у тех материалов, цена которых за границей выше, чем у нас в стране.

Уравнивание цен и до сих пор, играло известную роль в политике цен в следующих двух формах:

1. Разница в ценах падала на предметы роскоши (например у хл.-бум. и кожевенных изделий)
2. Разница в ценах уравнивалась при помощи государственных субсидий (кокс, железная руда, металлы и т. д.)

Эти два способа годны к употреблению и в будущем, тем более, что эти проблемы, по всей вероятности, в предстоящих месяцах будут не расти, а наоборот — снижаться.

Другой вопрос — покрытие расходов по уравниванию цен. При уравнивании цен по линии предметов роскоши, вопрос уравнивания не касается самого государства. Зато в случае непосредственного уравнивания цен само государство должно заботиться о возмещении разницы в ценах. Принимая это во внимание, следует заняться усиленным расширением источников, которые, при обложении импортных товаров, смогли бы пополнить Фонд Уравнивания Цен.

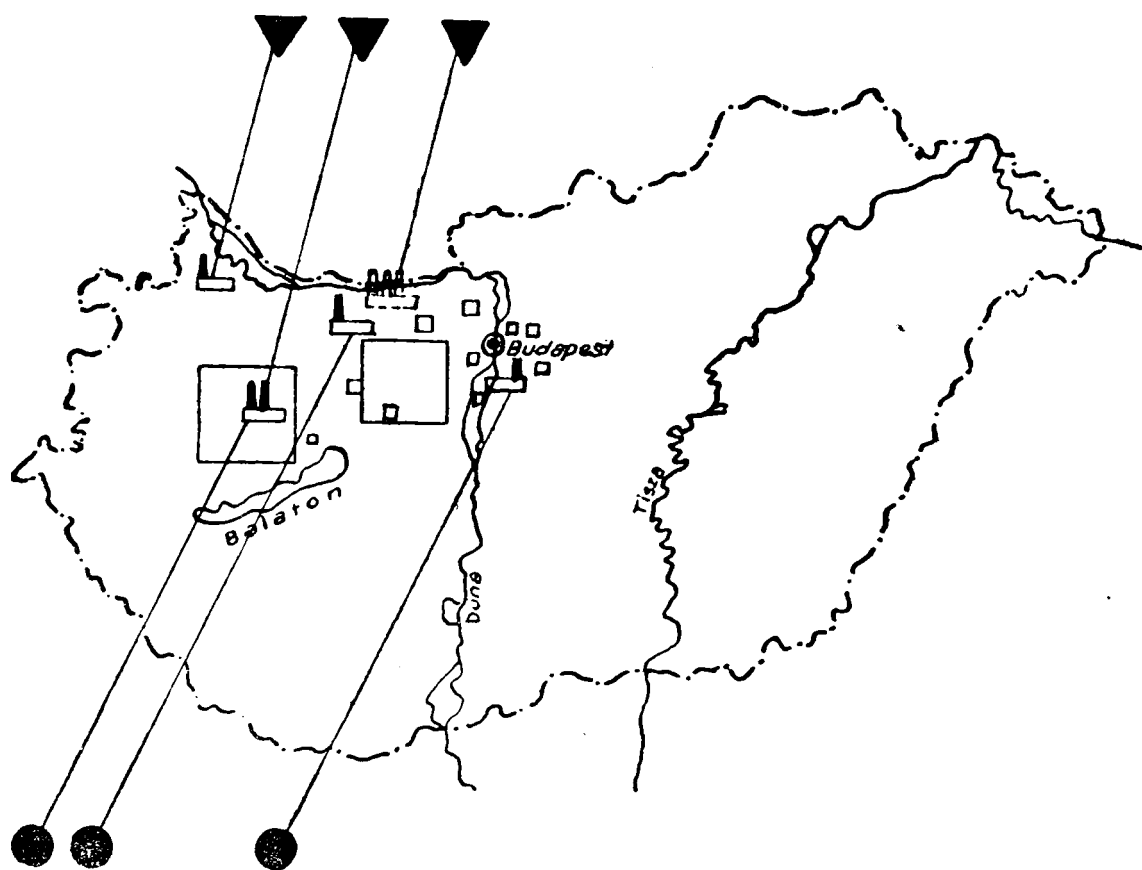
### Направленные цены или свободное образование цен

В том случае, если цены сельскохозяйственных продуктов будут определены соответственно количеству промышленных изделий, поступающих на рынок, а повышение уровня зарплаты произойдет соответственно росту запасов товаров потребления, то и более или менее свободное образование цен обеспечило бы образование очерченного здесь уровня цен.

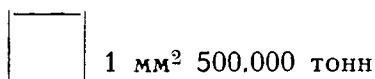
Все же кажется необходимым и впредь предписывать установки на цены в отношении важнейших продуктов сельского хозяйства, сырья и изделий промышленности. Урожай в окружающих нас странах (особенно в Румынии и Австрии) значительно ниже наших, поэтому серьезную опасность представляет контрабанда. Что касается цен промышленных изделий, то здесь всячески будет проявляться стремление связать их с повышением уровня зарплаты, поэтому для того, чтобы компенсация роста фактора зарплаты произошла за счет рационализации производства и повышения производительности труда, необходимо строгое предписание цен.

Естественно, что определение цен не должно распространяться на каждое отдельное изделие. У целого ряда сельскохозяйственных продуктов и у многих изделий промышленности производство достигло такой степени, при которой цены держатся на установленном уровне без их предписания.

---



### БОКСИТНЫЕ РУДНИКИ



### ГЛИНОЗЕМНЫЕ ЗАВОДЫ

- ▼ 60.000 тонн/год А. О. Глиноземный Завод Дунавельди—Алмашфюсфе (строится)
- ▼ 20.000 тонн/год А. О. Бокситная Промышленность—Мадьяровар
- ▼ 20.000 тонн/год А. О. Венгерских Бокситных Рудников — Айка

### АЛЮМИНИЕВЫЕ ПЕЧИ

- 10.000 тонн/год А. О. Венгерские Бокситные Рудники — Айка
- 4.500 тонн/год А. О. Венгерских Всеобщих Угольных Шахт — Тата
- 1.500 тонн/год А. О. Стале-и металлообрабатывающий Комбинат Вейс-Манфред — Чепел

### МЕТАЛЛООБРАБАТЫВАЮЩИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

- А. О. Стале-и металлообрабатывающий Комбинат Вейс-Манфред — Чепел
- А. О. Венгерских Бокситных Рудников — Секешфехервар
- А. О. Мадьяр Фемлемезипар — Будапешт
- А. О. Мадьяр Резхенгермювек — Будапешт
- А. О. Кабельный Завод „Фелтен и Гильом“ — Будапешт
- А. О. Комбинат Лампарт — Будапешт

# Алюминиевая промышленность Венгрии и сотрудничество придунайских стран

ДОМОНЬ АНДРАШ

**И**СТОРИЯ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТАЛЛОВ уже и раньше насчитывала не один случай чрезвычайно быстрого развития какой либо отрасли. — Но рекорд в этом отношении был поставлен алюминием и, можно сказать, — прямо у нас на глазах. В 1880-ых годах алюминий, наравне с золотом и платиной, считался благородным металлом, дамы носили его как драгоценность.

Сегодня же алюминий, наряду с медью — наиболее распространенный цветной металл. В 1880 г. производство алюминия во всем мире составило 50 тонн. К концу первой мировой войны эта цифра скакнула до 128.000 тонн а за последний довоенный год — 1938 — производство легких металлов достигло 579.000 т. В годы второй мировой войны во всем мире было выплавлено, следующее количество алюминия:

1939 год	638.000 тонн
1942 „	1.529.000 „
1943 „	2.176.000 „
1944 „	1.922.000 „
1945 „	1.100.000 „
1946 „	1.300.000 „ по предварительным данным

Производство алюминия можно разбить на следующие четыре фазы:

1. Производство боксита.
2. Производство глинозема.
3. Металлургия алюминия.
4. Переработка металлического алюминия.

Боксит — это горная порода, содержащая окись алюминия. Впервые обнаружен во Франции, назван по имени курорта Лэбо (Lez Vaux). До 1914 года Франция была во всем мире почти единственным поставщиком руды для алюминиевой промышленности. Конец ее монопольному положению пришел во время первой мировой войны, когда США обеспечили свою независимость от ввоза в этой области. В то же время центральные державы продолжали напряженные поиски бокситов на своей территории. В это время было открыто месторождение в Бихаре (Венгрия). После первой мировой войны, в 20-х годах, алюминиевая промышленность быстро растет, а французские рудники так и не смогли вернуть свое монопольное положение, т. к. в Европе находят одно месторождение за другим — в Югославии, Греции, Италии и наконец, после

1925 года, внимание алюминиевой промышленности Средней Европы обратилось к обнаруженным венгерскими учеными богатым и высококачественным запасам боксита в нашей стране.

Бокситные рудники в Венгрии расположены в холмистой местности между Дунаем и озером Балатон. Добываемая здесь руда является смесью диаспорита и гидралгилита, она содержит 50—60% окиси алюминия и от двух до двенадцати % силикатов. Ценность боксита определяется как раз последними двумя факторами — чем выше содержание окиси алюминия и меньше силикатов в ней, тем ценнее руда.

Добыча венгерского боксита производилась, особенно в первое время, открытым способом, это чрезвычайно удешевляло производство. Только после истощения открытых, легко добываемых залежей, приступили к глубинным разработкам, доведя шахты до 30—40 метров глубины.

До конца 30-х годов Венгрию считали на мировом рынке наследницей Франции, запасы боксита которой подходили к концу. Венгерские месторождения боксита казались неисчерпаемыми добытый боксит можно было легко и дешево переработать по методу Байера, шахты были расположены в центре Европы, а Дунай облегчал перевозку руды в любом направлении. Всеми этими преимуществами воспользовалась нацистская Германия, монополизировав, при помощи своей насильственной экономической политики, реализацию нашего боксита.

С приближением войны западные державы также начали усиленно развивать алюминиевую промышленность, стремились к обладанию месторождениями боксита, надежными в транспортном отношении. Одно за другим были открыты месторождения в Гвиане, Голландской и Британской Индии и на африканском Золотом Береге. Во время второй мировой войны полным ходом продолжались поиски и добыча боксита в тропической зоне; оказалось, что с их открытием европейские месторождения теряют свою первенствующую роль.

Руда месторождений тропической зоны состоит из гиббситов, содержание окиси алюминия в ней нередко достигает 60—70%, содержание силикатов местами ниже 1%. Разработка этих месторождений, вследствие низкой оплаты колониальных трудящихся, выгоднее, чем на европейских шахтах, запасы же руды значительно превосходят все известные нам до сих пор. Так, согласно предварительным оценкам, в 1930 году венгерские запасы боксита оценивались в 20% мировых, в то время как сегодня, после открытия новых богатых месторождений, они составляют менее 10% мировых запасов боксита. Однако ценность нашей руды сильно повышается вследствие благоприятного расположения ее и сравнительной близости к перерабатывающим заводам.

В настоящее время в Венгрии работают два завода, производящих глинозем. Один расположен недалеко от северной оконечности озера Балатон, в Айке, а другой в Мадьяроваре, возле Дуная. Завод в Айке, по своему благоприятному расположению не имеет, пожалуй, равного в мире-рядом, в радиусе 40 км., расположены и боксит и уголь. На базе бокситных и угольных месторождений, здесь, в нескольких ста метрах друг от друга, расположились силовая станция, глиноземный завод и печи, выплавляющие алюминий. На всех подобных предприятиях мира необходимое сырье приходится доставлять издалека, часто за несколько тысяч километров; здесь же все это находится в одном месте.

Кроме вышеупомянутых, приближается к концу строительство крупнейшего и самого современного в Средней Европе глиноземного комбината около Дуная в Алмашфюсфе, отстоящего, от месторождений угля и боксита лишь на 60—80 км.

Все производство глинозема идет по методу Байера, поэтому серьезнейшей проблемой производства отечественного глинозема стала закупка необходимого ему дешевого едкого натра.

Благоприятное расположение страны и значительные запасы боксита и угля побуждают нас заняться выходом нашей глиноземной промышленности на мировой рынок. В настоящее время в Европе, кроме Венгрии, вывозить глинозем может лишь Франция.

Немецкие глиноземные заводы или демонтированы или бездействуют. Образовавшуюся таким образом пустоту, в силу необходимости, должны заполнить венгерские заводы. До сих пор этому препятствовала нехватка транспортных средств (особенно при перевозе через Дунай) и проблема цен. В связи с последним интересно сравнить распределение себестоимости производства глинозема в Венгрии и Америке.

#### *Распределение себестоимости глинозема в %:*

	Венгрия	Америка
Боксит	15%	56%
Едкий натр	32%	4%
Энергия	25%	7%
Зарплата	10%	12%
Вспомогательные материалы	8%	4%
Общие накладные расходы	10%	6%
Амортизация	—	6%
Ссудный процент	—	5%

В то время как в Америке большую часть себестоимости глинозема составляет боксит, в Венгрии стоимость боксита играет лишь незначительную роль, зато решающе выросли факторы едкого натра и энергии. Нам следует добиться снижения этих двух факторов, чтобы сделать нашу глиноземную промышленность конкурентоспособной на мировом рынке. Мы можем надеяться на успех в этом деле, т. к. венгерская промышленность обеспечила себе через сотрудничество с Югославией дешевый едкий натр, а рост и рационализация добычи отечественного угля, повидимому, сделает возможным снижение цены энергии.

По трехлетнему плану будут восстановлены средства как железнодорожного, так и еще более важного с точки зрения производства глинозема, дунайского транспорта, так что нам удастся использовать свое выгодное расположение.

Уже и производство глинозема таит в себе возможности усиления экономического сотрудничества с соседними государствами, но с началом выплавки алюминия это сотрудничество становится необходимым.

Все три наши алюминиевые печи (Айка, Фелшегалла, Чепел) выплавляют металл с помощью электроэнергии, произведенной из угля. Электроэнергия, получаемая таким образом, конечно, дороже гидроэнергии. Однако у наших соседей — придунайских государств — имеется в избытке дешевая водная энергия. С точки зрения кооперирования в этом вопросе, в первую очередь

следует рассчитывать на Югославию, затем на Чехословакию. Таким образом, перед сотрудничеством дунайских народов в этой области открываются такие перспективы, что при определенном доброжелательстве Венгрия сможет использовать преимущества своего центрального расположения и высокой технической квалификации своих трудящихся.

Естественно, что тесное сотрудничество придунайских государств в вопросах добычи и производства боксита и алюминия было бы выгодным не только для нас. Оно было бы выгодным и для другой стороны, т. к. при осуществлении вышеупомянутых проектов Югославия смогла бы с помощью венгерской промышленности развить использование своей гидроэнергии, получая в то же время выгодные возможности реализации ее и кроме того, получила бы надежный рынок своему едкому натру. На мировом рынке прекратилось бы конкурирование крупнейших стран — производителей боксита в Средней Европе и кроме того, благодаря помощи более развитой венгерской промышленности облегчилось бы выполнение пятилетнего плана развития экономики Югославии. Достижению этих же целей посвящено заключенное несколько недель тому назад венгерско-югославское соглашение по алюминию. Но для чехословацкой и австрийской промышленности также представляется выгодным включение в сотрудничество придунайских стран в боксито-алюминиевых вопросах, т. к. действующие в этих странах печи, выплавляющие алюминий, лишь при наличии экспортоспособной венгерской глиноземной промышленности будут обеспечены сырьем, т. к. в ином случае они попадут в зависимость от французских глиноземных заводов.

Наши алюминиевые печи питаются современными агрегатами по 24.000 и 30.000 А., аноды — постоянного горения типа Шедерберг, выпрямление тока происходит на современных ртутных выпрямителях. Центральная проблема алюминиевой металлургии — дешевый ток, а также заготовка электродной массы, криолита и флюорита алюминия. В связи с развитием нашей нефтеперегонной промышленности есть надежда на то, что пек, необходимый для производства электродов мы сможем приобрести у себя в стране, избегая этим самым значительного импорта.

Мощность всех наших печей в настоящее время равна 17.000 тонн / год. Наша развитая перерабатывающая промышленность сможет переработать это количество в полуфабрикаты и готовые изделия. Наши прокатные и волочильные предприятия и литейные имеют соответствующую оснастку и производственный опыт, необходимые для выпуска алюминиевых сплавов, удовлетворяющих любым требованиям. В этой области опыт венгерских техников и рабочих несколько не уступает опыту техников и рабочих любого заграничного предприятия. Однако, использование алюминия для мирных целей только начинается. В то время как в 1936 году наша перерабатывающая промышленность приняла лишь 1200 тонн алюминия, то во время войны выросшее производство алюминия шло военной промышленности. В настоящее время, в 1947/48 году, наша мирная промышленность перерабатывает около 7000 тонн алюминия. Даже эта цифра, по сравнению с приходящейся на душу населения в промышленно-развитых странах, весьма низка. Венгерские специалисты по алюминию сейчас работают над тем, чтобы осуществив сотрудничество придунайских стран достичь дешевого производства алюминия, претворить в жизнь мечту энтузиастов алюминия, кажущуюся пока что фантазией — чтобы алюминиевые поезда мчались по алюминиевым мостам вдоль алюминиевых проводов высокого напряжения к сделанным из алюминия деревенским строениям.



## **Роль советских и советско-венгерских предприятий в Венгрии в венгерской экономике**

За последние 25 лет немецкий империализм, используя свой метод „мирного завоевания экономики“, проник почти во все отрасли венгерской хозяйственной жизни. Немецкие концерны приложили все усилия к тому, чтобы их предприятия в Венгрии стали тормозом, помехой для развивающегося венгерского хозяйства, воспрепятствовали его попыткам к самостоятельности. — Цель немецких монополистов мало чем отличалась от цели старой Австрии, в течении столетий стремившейся подчинить себе нашу экономику и через нее властвовать. Они хотели заставить венгерскую экономику развиваться только как придаток хозяйственной жизни Германии. В лице венгерской феодальной реакции немецкие монополисты нашли себе верного политического союзника. Реакционная, фашистская политика правительства режима Хорти привела к тому, что венгерская экономика связала себя с хозяйственными целями немецкого фашизма, а венгерская политика стала орудием в руках немецкой политики.

Советская Армия-освободительница положила конец самому тяжелому периоду нашей истории. Венгерская хозяйственная жизнь освободилась от подчинения немецкому крупному капиталу, от руководителей немецких предприятий и их агентуры. Немецкие господа бежали от победоносной армии-освободительницы на запад, бросив свои предприятия. Это оставленное немецкое имущество по потсдамскому соглашению и согласно мирного договора перешло в собственность СССР, как некоторая, небольшая часть германских репараций. Это имущество составляет, конечно, лишь ничтожное возмещение за огромные потери, понесенные Советским Союзом во время немецкой оккупации и за жертвы, принесенные Красной Армией в борьбе против фашизма — как на своей территории, так и за границей СССР, во время освобождения государств Европы, в том числе и Венгрии от фашизма.

Сейчас, после года работы, рассматривая достигнутые результаты, видим что советские предприятия в Венгрии являются не чужеродным, тормозящим элементом в развитии венгерской экономики, каким они были при немцах, а стали органической, неотделимой частью нашей хозяйственной жизни. Советские предприятия полностью подчинили свою работу экономическим задачам венгерской демократии. — Этот шаг не представлял для них особых затруднений, ведь для советских специалистов привычными были все распоряжения и организации, которыми началась демократизация нашей хозяйственной жизни (заводские, фабричные и местные комитеты, ведущая роль профсоюзов и т. д.) По этой же причине советские предприятия, наряду с национализированными предприятиями, являются надежнейшей опорой венгерского планового хозяйства.

За год своей работы в Венгрии советские специалисты доказали, что они не собираются стать нашими противниками, не стремятся к подчинению себе нашей экономики. — Они не считают нашу родную „вольным рынком“.

Советский Союз рассматривает венгерскую промышленность и венгерское сельское хозяйство не как конкурента, — а наоборот, желает превращения Венгрии в сильное и независимое как в промышленном, так и в сельскохозяйственном отношении государство. Насколько отличается от методов применявшихся немецкими империалистами, например этот случай: бывшая

в руках немцев международная транспортная компания Шенекер, которой немецкий империализм опутал многие страны, после разгрома немецкого фашизма перешла в собственность СССР (Южвнелптранс) и стала под советское руководство, в прошлом месяце была слита с „МЕСХАРТ“-ом, т. е. равноправным венгерско-советским акционерным обществом.

Наряду с объективным, важным с организационной точки зрения, подходом, велико значение и субъективно-личного подхода советских руководителей к венгерским специалистам. Так напр. оставшиеся на некоторых предприятиях старые венгерские специалисты были повышены на руководящие должности и благодаря этому принципиально, всеми силами трудятся во имя расцвета предприятия. Из сотрудничества венгерских и работающих в центральных советских управлениях и на отдельных заводах советских специалистов родилась программа капиталовложений, превышающая общие размеры восстановления и перестройки хозяйства страны. Значительные суммы предполагается вложить в модернизацию оборудования, в общую рационализацию производства и постройку некоторых новых цехов. Например Шопронская Суконно-Ковровая Фабрика уже построила себе новый водомягчитель, перестроила и модернизировала все аширетурное и красильное отделение. —

Не случайно, конечно, что именно на руководимых советскими специалистами предприятиях началось плановое разрешение столь важного для всего экономического развития Венгрии вопроса о новых капиталовложениях. Ведь СССР именно потому развивался такими большими темпами, что работа его трудящихся протекала по заранее выработанному, сознательно подготовленному плану. С первых же месяцев работы советских предприятий в Венгрии все производство было подчинено заранее подготовленному плану. Поэтому с уверенностью можно сказать, что советские предприятия в Венгрии действительно осуществят план капиталовложений, предусмотряемых венгерским трехлетним планом. Руководители принадлежащих СССР предприятий продемонстрировали свою гибкость, свои хозяйственные способности и успешно решают поставленную перед ними задачу — повышение рентабельности предприятий. Рентабельность предприятия зависит от максимального использования его мощности, что в свою очередь зависит от обеспеченности его сырьем. Обеспечение промышленности сырьем, особенно привозным сырьем, — одна из важнейших и в тоже время труднейших задач хозяйственных органов нашего демократического государства. Поэтому, если для обеспечения и повышения рентабельности советских предприятий в Венгрии приходят на помощь огромные экономические и сырьевые ресурсы СССР, этим в тоже время обеспечивается и ускоряется хозяйственное развитие венгерской демократии.

Мера развития нашей экономики — количественное и качественное повышение производства. Цель, экономическая программа принадлежащих СССР предприятий в Венгрии — производить больше и лучше, возможно более короткий путь товара к потребителю, в повседневной практике претворяется в жизнь. Так, например, перешедшие в собственность СССР магазины известных немецких фирм Хас Фюлеп и Дель-Ка, под руководством советских специалистов реорганизованы в универмаги. Продукция советских предприятий в Венгрии — текстиль, кожаные изделия и продукты химической промышленности непосредственно через эти универмаги, без какого-то ни было посредника попадут к потребителю. Акц. О-во Мейнд, находящееся сейчас под советским руководством — одно из предприятий, отвечающих самым разнообразным требованиям венгерских потребителей. Приведенные примеры показывают, насколько удачно приспособляются советские предприятия к хозяйственным задачам венгерской демократии, состоящим, в сущности, в повышении жизненного уровня трудящихся через увеличение и удешевление производства. Руководители советских предприятий в Венгрии еще и тем содействуют достижению этой цели, что всеми силами стремятся к выполнению законных требований трудящихся, не только формально придерживаясь параграфов коллективного договора, но и учитывая истинную социальную сущность его.

Советские предприятия в Венгрии являются и будут надежной, опытной опорой венгерской демократии в ее борьбе за восстановление страны, за выполнение трехлетнего плана.

## С начала мая в Москве

ведутся переговоры между венгерской делегацией, руководимой министром торговли и коопераций Ронаи Шандором и советской комиссией, возглавляемой министром внешней торговли Союза ССР о заключении соглашения о товарообмене и платежах. В момент подписания журнала к печати переговоры находятся перед завершением, результаты их будут приведены в следующем номере, где мы отведем место также и их оценке.

Сегодня уже ясно вырисовываются дальнейшие перспективы применения соглашения. Советский Союз находит в Венгрии рынок, имеющий большое значение с точки зрения размещения советского сырья и охотно соглашается принять продукцию нашей электротехнической, телефонной, тяжелой, хлопчатобумажной и др. промышленности, также как и вновь выходящие на мировой рынок излишки нашего сельского хозяйства.

Благодаря планомерной программе импорта, происходящего в рамках соглашения о товарообмене, мы сможем обеспечить большую часть сырьевых потребностей нашей промышленности и получим, в тоже время, все растущий рынок для ее продукции. В 1947-48 хозяйственном году Советский Союз, несомненно, вновь будет играть ведущую роль в нашей внешней торговле.

## Политика оплаты труда и его производительность в Венгрии

Сводки Совета Профсоюзов регулярно приводят данные о состоянии производительности труда венгерских заводских рабочих и горняков.

Со времени стабилизации в Венгрии растет доля работы, исполняемая в порядке сдельщины, а с этим вновь вышел на первый план принцип повышения зарплаты, происходящего параллельно с ростом выработки и производства продукции. Однако работа, выполняемая в венгерской заводской и горно-добывающей промышленности сдельно, все еще составляет меньшую часть всех производимых работ. 53% рабочих текстильной, 38% рабочих металлургической и машиностроительной промышленности перешли на сдельщину. Поэтому весьма существенным фактом является то, что и независимо от сдельной системы оплаты растет производительность труда венгерских рабочих. С января 1946 года выработка рабочих, добывающих бурый уголь, увеличилась с 4.7 ц. до 5 ц., металлургов — с 1.8 ц. до 3 ц. и рабочих горно-рудной промышленности — с 4 ц. до 5.7 ц. Производительность труда рабочих металлообрабатывающей и текстильной промышленности выросла с момента стабилизации на 10%, что по сравнению с достабиллизационным периодом является весьма значительным повышением.

Стабилизация внесла большой вклад в дело повышения жизненного уровня трудящихся, но несомненно также и то, что рост производительности труда рабочих был существенным фактором во внешней и внутренней стабилизации

нашей финансовой системы. До стабилизации, произошедшей в августе 1946 г., реальная зарплата рабочих составляла около 30% зарплаты 1939 г., а в худшие месяцы она опускалась значительно ниже этой цифры. Со времени стабилизации реальная заработная плата достигла и даже превысила 50—60% уровня 1939 года. Венгерская стабилизация была финансовой операцией, произведенной в весьма сложных условиях, для проведения которой пришлось прибегнуть ко всем мерам внешней и внутренней стабилизации, чтобы добиться роста производства разрушенного войной хозяйства и обеспечить этим равновесие финансовой системы. В момент стабилизации и во время ее закрепления пришлось, положась на самопожертвование рабочих, предписать низкий, по сравнению с довоенным, уровень зарплаты, что явилось серьезным испытанием профсоюзной дисциплины. Рабочий класс Венгрии и венгерские профсоюзы, правильно расценив экономическое положение, взяли на себя эти жертвы и этим самым внесли большой вклад в дело поддержания ценности новой валюты - форинта. Стабилизация не только дала возможность уплачивать более высокую заработную плату, но и явилась непосредственной причиной повышения производительности труда. Если вспомнить те необычайные трудности, которые возникали перед рабочими во время инфляции, когда больших трудов стоило каким-либо образом сохранить покупательную способность зарплаты при непрерывном обесценении денег, становится ясно,

что стабилизация была важнейшим условием того, чтобы рабочие смогли вновь включиться всеми силами в производство. Дисциплина труда после войны во всем мире сильно ослабла. В Венгрии ко всем прочим прибавились еще два отягчающих обстоятельства: инфляция и разрушение производственного аппарата вследствие войны. То обстоятельство, что производительность труда венгерских рабочих все еще не достигла довоенного уровня, с момента прекращения инфляции следует приписывать почти только одной-единственной причине — разрушениям, причиненным войной. И именно поэтому можно надеяться, что соответственно

восстановлению производственного аппарата будет расти и производительность труда. Лишь сравнив положение в Венгрии с разрешением этого вопроса в других странах, можно должным образом оценить значение трудовых достижений венгерского рабочего класса и политику оплаты труда, практикуемую профсоюзами. Большинство европейских стран, подвергшихся опустошениям войны, все еще не достигли столь благоприятного соотношения зарплаты и расходов, необходимых для поддержания трудоспособности, которого Венгрия, несмотря на все трудности, достигла с момента стабилизации.

## Актуальные вопросы венгерского животноводства

Война и послевоенные события сильно отразились на всех отраслях сельского хозяйства. Однако, как с точки зрения восстановления хозяйства Венгрии, так и с точки зрения хозяйства обнищавшей Европы, мало имеется столь серьезных проблем, как проблема состояния венгерского животноводства. Насколько тяжелы проблемы, стоящие перед венгерским скотоводством, показывают и опубликованные недавно Венгерским Центральным Статистическим Бюро данные о состоянии поголовья скота, хотя, разумеется, при исследовании положения скотоводства в Венгрии, перед нами возникает немало и других важных и трудных вопросов. По данным Центрального Статисти-

ческого Бюро, в Венгрии, на 30-е ноября 1946 года имелось: 1 миллион 200 тысяч голов крупного рогатого скота, 1 миллион 700 тысяч штук свиней, 420 тысяч лошадей, 390000 овец, т. е. по сравнению с поголовьем скота в последний год перед войной, имелось крупного рогатого скота 65%, — свиней 55%, — лошадей 52%, — овец 24%. — Эти числа отражают не только опустошения войны, но и смягчающее влияние достигнутого за 2 года значительного развития, т. к. если мы посмотрим состояние поголовья на сентябрь 1945 года, то увидим, что поголовье крупного рогатого скота сократилось (по сравнению с довоенным) почти на половину, лошадей — больше

чем на половину, свиней — до одной трети и овец до одной пятой.

Самой трудной задачей является возрождение поголовья крупного рогатого скота, так как, хотя в количественном отношении потери здесь были не слишком тяжелыми, эта отрасль скотоводства имеет наибольшее значение в снабжении населения продовольствием и в поддержании сельскохозяйственных предприятий. Первой задачей здесь являлось увеличение поголовья, второй — улучшение качества. Размножение затруднялось недостатком быкопроизводителей, трудностями заготовки фуража, чрезмерным использованием быков как тягловой силы, использованием их в качестве продукта продовольственного снабжения; в качественном отношении затруднения были причинены порчей быков-производителей; нехватает, кроме того, 8300 быков, а качество 3000 быков оставляет желать лучшего.

В свиноводстве регенерация могла идти более быстрыми темпами, чему способствовало и увеличение урожайности кукурузы в небольших крестьянских хозяйствах.

Самая быстрая регенерация была возможна в птицеводстве, хотя ухудшение условий животноводства создало и здесь некоторые задержки.

После окончания опустошительной войны на европейских рынках вновь появились продукты венгерского животноводства, в первую очередь птицеводства. Резаная птица имеет зна-

чение главным образом на лондонском рынке, наряду с ней было вывезено также и значительное количество яиц и перьев. Однако самое большое значение продукты птицеводства имеют для внутреннего рынка. Хотя свиноводство еще не развилось до такой степени, чтобы содействовать смягчению нехватки мясных и жировых продуктов за пределами Венгрии, все же уже появилась возможность отказаться от первоначального плана ввоза жиров. Крупный рогатый скот еще в малой степени снабжает внешние и внутренние рынки мясом, но тем значительнее его роль в удовлетворении нужд населения в молоке и молочных продуктах. Также важно использование крупного рогатого скота как тягловой силы и использование навоза для удобрения полей.

Достигнутые в области реорганизации скотоводства значительные результаты, особенно заметные в увеличении поголовья (крупного рогатого скота на 20%, свиней на 60%, лошадей почти на 20% и птиц в необыкновенно больших размерах), тем более достойны внимания, что они были достигнуты после длительной, опустошительной войны и перестройки структуры сельского хозяйства в связи с земельной реформой.

Венгерская птица, яйца и перо уже в прошлом году смогли появиться на иностранных рынках; вывоз свиного мяса и свиного жира за границу может стать возможным через ближайшие год-два.

## Внешне-торговые связи Венгрии

**О**ГЛЯДЫВАЯСЬ НА 10 МЕСЯЦЕВ, прошедших с момента стабилизации, мы уже можем исследовать нашу внешнюю торговлю за этот период, сделать теоретические и практические выводы относительно ее формирования в будущем. В предвоенные годы в нашей внешней торговле почти безгранично проявлялось влияние

немецкого и итальянского империализма. Наш товарообмен с этими двумя странами занимал около 60% нашего внешне-торгового оборота.

Интересно сравнить распределение отдельных статей в нашей внешней торговле перед войной и в первые девять месяцев после стабилизации:

1937 г.

	Ввоз	Вывоз
Сельское хозяйство ... ..	31%	61%
Промышленное сырье ... ..	19 "	3 "
Промышленные полуфабрикаты	23 "	9 "
Готовые промышленные изделия	27 "	27 "
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

С 1-го августа 1946 г. по 30-е апреля 1947 г.

	Ввоз	Вывоз
Сельское хозяйство ... ..	12.5%	45.5 %
Промышленное сырье ... ..	52.5 "	9.5 "
Промышленные полуфабрикаты	13.5 "	17.0 "
Готовые промышленные изделия	21.5 "	28.0 "
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

Эти цифры яснее любых слов доказывают, что изменившееся после освобождения политическое и хозяйственное положение страны стало поворотным пунктом в структуре нашей внеш-

ней торговли, так как это стремительно повысило качество нашей внешней торговли — как в отношении ввоза, так и в вывозе.

Внешняя торговля изо всех

секторов народного хозяйства, самый чувствительный показатель, поэтому для успеха стабилизации весьма характерно то, что наш внешне-торговый оборот после стабилизации быстро достиг размеров, во много раз

превышающих оборот периода инфляции. Интересно проследить за тем, как увеличивался из месяца в месяц объем нашей внешней торговли с 1-го августа по 31 декабря 1946 г.

		Ввоз	Вывоз
		(в тыс. форинтов)	
1946	август м. ... ..	20.877	27.725
	сентябрь ... ..	25.930	36.089
	октябрь ... ..	56.496	59.729
	ноябрь ... ..	53.061	81.510
	декабрь ... ..	58.878	93.810
1947	январь ... ..	64.990	63.312
	февраль ... ..	58.988	45.750
	март ... ..	120.277	76.568
	апрель ... ..	112.666	48.669

Баланс внешней торговли на 31 декабря 1946 г. указывал на значительное активное сальдо. Это можно объяснить с одной стороны, тем, что центр тяжести сезонного вывоза сельскохозяйственных продуктов приходится на осень, а с другой тем, что закупка и ввоз из заграницы промышленного сырья и изделий, как компенсация за вывоз, из-за положения, создавшегося на мировом рынке, шли слишком медленно. В 1947 г. внешне-торговый баланс имеет уже противоположный знак, имея с месяца на месяц значи-

тельное пассивное сальдо. Это объясняется тем, что мы в это время использовали излишки девиз, имевшиеся у нас с прошлого года экспорта, далее влияние ввоза товаров по американскому товарному займу и другим небольшим иностранным товарным займам проявилось в импортных статьях также в течении весны.

С момента стабилизации финансовой системы, т. е. с 1-го августа внешне-торговый оборот Венгрии распределялся по государствам следующим образом:

#### С 1-го августа 1946 г. по 30 апреля 1947 г.

Государство	Ввоз	Вывоз
	(в форинтах)	
Австрия ... ..	17,494.000	25,578.000
Чехословакия ... ..	81,355.000	51,412.000
СССР... ..	65,962.000	152,570.000
Румыния .. ..	39,359.000	14,670.000
Югославия ... ..	18,604.827	15,224.751
Германия ... ..	151.562	176,800
Швейцария ... ..	56,021.780	117,646.710



Государство	Ввоз	Вывоз
	(в форинтах)	
Италия ... ..	13,974,696	5,327.706
Франция... ..	7,054.675	3,448.779
Голландия ... ..	12,367.877	4,389.586
Великобритания ... ..	18,554.081	71,026.050
Дания ... ..	5,557.960	12,978.442
Норвегия ... ..	787.818	6,308.855
Швеция ... ..	19,969.135	39,726.646
Финляндия ... ..	95.120	5,186.059
Польша ... ..	50,447.239	27,917.913
Болгария ... ..	3,888.495	3,189.335
Греция ... ..	—	506.000
Турция ... ..	1,080.100	1,237.820
С.Ш.А. ... ..	143,445.071	9,689.200
Бразилия ... ..	5,006.090	715.630
Аргентина ... ..	1,481.985	1,782.456
Бельгия ... ..	3,619.776	829.670
Британская Индия ... ..	525.690	325.490
Египет ... ..	3,413.630	403.300
Палестина ... ..	—	1,798.840
Ирландия ... ..	—	698.700
Либанон... ..	—	133.200
Бельг. колонии в Африке ... ..	181.390	43.200
Южно-Африканский Союз ... ..	—	619.070
Сирия ... ..	—	27.400
Мальта ... ..	—	9.480
Англ. колонии в Африке ... ..	—	369.600
Австралия ... ..	—	14.280
Чили ... ..	—	110.650
Китай ... ..	—	201.400
Куба ... ..	—	1.560
	<b>570,398.997</b>	<b>576,294.578</b>

Приведенный здесь объем оборота составляет, если считать сегодняшние внешне-торговые цены в форинтах в шесть раз большими цен мирного времени в пенге, около четвертой части довоенного оборота, однако средняя цифра оборота за последние месяцы достигает 40% довоенного оборота. Принимая во внимание то, что мы вследствие войны имеем весьма мало излишков для вывоза, эти

результаты можно назвать весьма серьезными.

Весьма интересно исследовать нашу внешнюю торговлю по отдельным странам. Рассмотрим сначала нашу торговлю с соседними государствами.

Самым большим был наш оборот с Советским Союзом. В первом номере журнала уже было отведено достаточно места для оценки договора с СССР,

поэтому здесь мы не будем отдельно останавливаться на этом.

### Чехословакия

Основные статьи вывоза: *нефть, бурый уголь, птица, яйца, красный перец, фруктовое желе, конопля, меха.* Основные статьи нашего ввоза: *древесина хвойных пород, магнетит, каолин и др. огнеупоры, железная руда, смазочные масла, целлюлоза, бумага, машины и приборы.*

Наши страны находятся в экономической зависимости друг от друга, так как нам настолько же важны чешский кокс, железная руда и древесина, как и чехам — первосортные венгерские сельскохозяйственные продукты, нефть и бурый уголь. Кроме этого, как с венгерской, так и с чешской стороны, принимая во внимание то, что обе страны сравнительно развиты в промышленном отношении, открываются широкие возможности разнообразного товарообмена, которые мы только потому не смогли использовать должным образом, что с одной стороны, затягивается разрешение проблемы венгерского меньшинства, а с другой из-за того, что весьма сложная и неповоротливая система компенсационного товарообмена поставила на пути расширения товарообмена серьезные политические и хозяйственные препятствия.

С заключением соглашения об обмене населением устранись и эти препятствия. Следует ожидать, что намечаемые на конец лета венгерско-чешские переговоры приведут к такому торговому соглашению, которое, с введением клирин-

говой системы, действующей значительно лучше компенсационной, удвоит, по крайней мере, сегодняшний венгерско-чешский оборот. Этим Чехословакия, после СССР и Югославии, станет нашим третьим по значению внешне-торговым партнером.

### Австрия

Сколько-нибудь значительный торговый оборот с этой страной начался только в 1947 г. Основные статьи нашего вывоза: *фасоль, дичь (зайцы), бурый уголь, семена люцерны.* Основные статьи ввоза: *древесина хвойных пород, аммонийная сода, чесаная шерсть и различные текстильные товары.*

Оборот до сих пор протекал в довольно узких рамках, а вот уже почти 3 месяца почти прекратился. Соглашение о товарообмене предписывает поставку Австрии важных для нее сельскохозяйственных продуктов, а нам — большого количества древесины мягких пород, аммонийной соды, бумажных материалов огнеупоров и т. д., однако выполнение этих поставок наталкивается на транспортные затруднения Австрии. Прекращение австрийских поставок следует объяснять не только тяжелым положением производства в Австрии, так как это несомненно объясняется также и политическими причинами.

### Румыния

Основные статьи вывоза: *кукуруза, фасоль, подсолнечник, лук, конопляный шпагат, железные товары, электролампы и слаботочное электрообо-*

*рудование.* — Основные статьи ввоза: *каменная соль, древесина хвойных пород, веретенные и смазочные масла, стекло, орехи, едкий натр, аммонийная сода, овчины.* Тяжелое хозяйственное положение Румынии, как следствие инфляции и низкого урожая, серьезно затруднило внешне-торговый оборот между нашими странами.

Характерен для создавшегося положения тот беспримерный факт, что около половины нашего вывоза в Румынию составляли продукты сельского хозяйства.

Поэтому несомненно, что с прекращением инфляции и восстановлением нормальных хозяйственных отношений в Румынии, новое торговое клиринговое соглашение приведет к стремительному увеличению теперешнего товарообмена между нашими странами. Более развития венгерская промышленность окажет большую помощь восстановлению хозяйства Румынии, а рост ввоза румынской древесины, каменной соли, некоторых нефтепродуктов и химикалий будет иметь большое значение и для нас.

### Югославия

Торговое соглашение с Югославией вступило в силу лишь 1-го января 1947 г., поэтому его влияние в нашей внешней торговле только начинает проявляться. Это торговое соглашение, заключенное на один год, приведет приблизительно, к обороту в 10 млн. долларов с обеих сторон (Итого, во ввозе и вывозе). Параллельно с этим сейчас находится в стадии подписания пятилетнее инвестиционное сог-

лашение, приблизительно на 100 млн. долларов с обеих сторон, и кроме того, третье, служащее делу объединения производства и размещения глинозема и алюминия — еще на 15 млн. долларов. Эти соглашения можно назвать идеальными с точки зрения обоих государств.

Они приведут к огромному подъему венгерской тяжелой, машиностроительной и электротехнической промышленности и обеспечат значительную часть потребностей страны в сырье (железная и хромовая руда, медь, пирит, огнеупоры, едкий натр, аммонийная сода, пиломатериалы хвойных пород, продукты перегонки дерева). В то же время венгерское заводское оборудование, машины, электростанции помогут выполнению 5 летнего плана Югославии.

Как и новое соглашение с Советским Союзом, венгерско-югославский товарооборот повысит не только объем нашей внешней торговли, но и приведет к значительному повышению качества последней. (Ввоз сырья, вывоз промышленных изделий).

### Польша

Основные статьи вывоза: *нефть, нефтепродукты, фасоль, красный перец, свежие фрукты, машины, слаботочное электрооборудование, медикаменты* и т. д. Основные статьи ввоза: *уголь, кокс, цинк, химикалии* и др.

Со времени освобождения страны, Польша была самым большим нашим поставщиком кокса и каменного угля. Значение этого факта, при сегодняшнем угольном кризисе в Европе

нет надобности отдельно подчеркивать. Польша — один из лучших рынков сбыта готовой продукции нашей промышленности.

Вскоре будет заключено новое торговое соглашение, причем обе страны желают увеличить и без того уже значительный товарооборот до 10—15 млн. долларов. Это станет возможным благодаря плановому хозяйству обеих стран и тому, что хозяйственная структура их удачно дополняет друг друга.

### Швейцария

Основные статьи вывоза: вино, резаная птица, семена, фрукты, солод, перо, льняное масло, велосипедные шины, меха, электротехнические товары, серебряные изделия и др. Основные статьи ввоза: дегтярные краски, чесаная шерсть, текстильные товары, машины и приборы, шерстяное тряпье, железные товары, медикаменты.

Согласно статистическим данным, вывоз вдвое больше ввоза. Однако если вычесть товары, оплаченные свободными девидами во франках, вне клирингового соглашения, то ввоз составит всего треть нашего вывоза в Швейцарию. Актив нашего вывоза, по соглашению с Швейцарией, конвертируется в доллары, а полученные таким образом долларовые суммы являются весьма большой помощью в закупке на мировом рынке необходимого для нашей промышленности сырья (хлопка-сырца, сырой кожи, химикалий, машин и приборов, автомобилей). Уязвимым пунктом наших торговых связей с Швейцарией является тот факт, что большую часть нашего вывоза составляют

продукты сельского хозяйства, подвергающиеся сильному влиянию надвигающегося кризиса мирового рынка.

### Швеция

Основные статьи вывоза: электролампы, радиоприемники, меха, корабельная обшивка и железные полуфабрикаты, птица, семена, томат-пюре и др. Основные статьи ввоза: железная руда, шарикоподшипники, бумажные материалы, овчины, сардины, металлические полуфабрикаты и др.

Для промышленной конъюнктуры и нехватки рабочей силы в Швеции характерно, что вывоз в Швецию аграрной страны — Венгрии — на  $\frac{3}{4}$  состоит из промышленных изделий и лишь на  $\frac{1}{4}$  из продуктов сельского хозяйства.

### Великобритания

Основные статьи вывоза: резаная птица, бобовые и др. Основные статьи ввоза: шерсть, джут, резина, семенной материал и т. д.

Наши торговые связи с Англией характеризуются тем, что наш вывоз в основном составляют сельскохозяйственные продукты, а получаемые таким путем английские фунты мы можем использовать для покупок на всей территории стерлингового блока.

### С. Ш. А.

Наш ввоз на  $\frac{3}{4}$  состоит из импорта излишков военного снаряжения, стоимость которого достигает 9 млн. долларов. Кроме этого, в порядке обычного торгового оборота мы ввозим из Соединенных Штатов и других стран с долларовой валютой главным образом хло-

пок-сырец, семена сахарной свеклы и сырые кожи.

Наша вывоз почти полностью состоит из пера и молотого перца. Этот факт еще раз подчеркивает, что возможности нашего вывоза в США — по отношению к ввозимому нами из стран с долларовой валютой сырью, химическим продуктам, станкам, бакалейным товарам и весьма широкому списку других товаров — равны почти нулю.

**З**-Х ЛЕТНИЙ ПЛАН выдвигает перед нашей внешней торговлей новые задачи. В первом плановом году оборот требуется увеличить более чем вдвое по отношению к среднемесячному обороту в настоящее время, а в третьем году он должен достичь втрое большей величины, чем сегодняшней.

Вскоре, вероятно, появятся признаки кризиса мирового рынка. Общеизвестно, что из всех секторов народного хозяйства внешне-торговый наиболее чувствителен к этому явлению. Принимая во внимание эти факты, следует исследовать возможности нашего вывоза как на запад, так и на восток. Так как в настоящее время мы не можем рассчитывать на крупный товарный заем, объем нашего ввоза определится в первую очередь, нашим вывозом.

Рассмотрим сначала наш вывоз на запад. До сих пор большая часть его имела сельскохозяйственный характер. Наш вывоз продуктов сельского хозяйства даже при среднем урожае — а на него мы можем смело рассчитывать — в следующем хозяйственном году на 69—70% превысит нынешний. Малове-

роятно, чтобы реализация его во время первого года причиняла бы затруднения. Однако этот вопрос обстоит иначе в следующих двух плановых годах.

Несомненно, что наш вывоз продуктов сельского хозяйства на запад сократится до минимума. Козырем нашего вывоза в этом направлении остаются продукты животноводства.

Даже если мы значительно увеличим вывоз скота, мяса, жиров и пищевого масла во втором и третьем плановом году, ценность его все же ограничивается определенными рамками. К этому следует добавить, что на вывоз промышленных изделий на запад, за исключением некоторых, в условиях разворачивающейся там конкуренции, рассчитывать мы не можем. Поэтому нелегкой задачей будет обеспечение ввоза тех видов сырья, которые мы можем закупить только на западе (химикалии, сырая кожа, цветные металлы, станки и т. д.)

Значительное увеличение вывоза, таким образом, возможно лишь в восточном направлении. В этом вывозе сельское хозяйство также должно играть второстепенную роль. — С одной стороны, наше производство сельскохозяйственных продуктов достигнет довоенного уровня только к окончанию трехлетнего плана, а с другой — потребности Востока в продуктах сельского хозяйства также ограничены. Вывоз нами промышленного сырья (нефть, бурый уголь, боксит) увеличиваться не будет. Всю тяжесть стремительного увеличения экспорта должен принять на себя вывоз нашей промышленности. Каковы

же возможности в этой области?

Необходимо констатировать, что наш промышленный вывоз после первого послестабилизационного взлета вот уже несколько месяцев остается почти на одном и том же уровне, несмотря на то, что в этой области нам необходимо добиться непрерывного роста. Специалисты непременным условием дальнейшего увеличения вывоза считают 10—30%-ое субвенционирование промышленного экспорта, так как по их мнению венгерская промышленность (в разных отраслях по-разному), настолько отстает по своей конкурентоспособности от промышленности других стран. Изложение того, что всеобщая субвенция подобных размеров, с одной стороны из-за низкого уровня цен на внутреннем рынке и без того уже низкого жизненного уровня рабочих, а с другой — была бы принципиально ошибочной экономической политикой, так как свела бы венгерскую промышленность с пути стандартизации, рационализации и конкурентоспособной калькуляции, — вышло бы из рамок этой статьи.

Мы уже ссылались на то, что перенесение центра тяжести промышленного экспорта Венгрии на Запад было бы ошибкой. Форсирование промышленного вывоза в западном направлении уже и сейчас стоило бы больших жертв. В будущем же все эти жертвы, в условиях усиливающейся во время кризиса международной (в первую очередь США) конкуренции, стали бы совершенно излишними.

Каковы же наши возможности в отношении юговосточной Европы и Востока?

Несомненно, что подготовленность нашей промышленности и высокая квалификация рабочих позволят нам легко включиться в хозяйственное кровообращение этих территорий.

Товарообмен между этими странами будет влиять весьма благотворно, так как:

1. Плановые хозяйства этих стран, в силу самой их природы, ставят друг перед другом все растущие внешне-торговые задания.

2. Продолжительность планов позволит заключить долговременные торговые соглашения. (Идеальным примером такого можно назвать венгерско-югославское соглашение.)

3. Эти соглашения до известной степени нейтрализуют влияние наступающего мирового экономического кризиса на нашу внешнюю торговлю.

Принимая во внимание все эти обстоятельства и учтя уже происходившие переговоры между государствами, реальными кажутся наши ожидания того, что наш оборот с СССР, Югославией, Чехословакией, Польшей, Румынией и Болгарией (в порядке размеров оборота) составит 60—65% всего 370 миллионного внешне-торгового оборота первого планового года (итога-ввоз и вывоз)

Благодаря этому трехлетний план получит надежную опору в области внешней торговли. В то же время мы обеспечим этим экономические условия политического сближения наших народов.

*ПЕТЕР ПАЛ*

## **В ближайшее время будут созданы торговая и экономическая секции Венгерско-Советской Торговой Палаты**

**О**СНОВАННАЯ несколько месяцев тому назад Венгерско-Советская Торговая Палата насчитывает уже семьсот членов. Это бесспорное, говорящее само за себя доказательство интереса, проявляемого по отношению к работе и целям палаты. Важнейшие и самые значительные представители деловых кругов и предприятий венгерской коммерческой и хозяйственной жизни, известные оптовики, мелкие торговцы и ремесленники обращаются к руководству палаты с целым рядом предложений, направленных на увеличение нашего ввоза и вывоза, связанного с Советским Союзом. Это указывает на то, что венгерские коммерческие и хозяйственные круги желают в будущем расширить и укрепить свой рынок для закупок и сбыта в СССР, Предложения, ходатайствующие о вывозе в Союз ССР, относятся к экспорту среди прочего, венгерских фруктов, приборов, кожаных изделий, художественных изделий, шоколада и различных патентов, в то время как из СССР, согласно этим предложениям, следует ввозить главным образом древесину, рыбные консервы, цинк, щетину, шерсть, всякое другое сырье с оплатой в виде готовой продукции.

Для целесообразного объединения и квалифицированного рассмотрения предложений, поступающих от представителей различных отраслей коммерческой и хозяйственной жизни Венгрии,

Палата создает из числа своих членов секции и комиссии, объединенные по производственным отраслям. Работа этих секции и комиссий будет значительным шагом в разрешении поставленных перед палатой задач. В самих секциях заинтересованные предприниматели отдельных отраслей, под руководством избранного ими самими председателя секции, выяснят вопросы, интересующие данную отрасль, а целесообразно объединенные предложения представят руководству палаты, чтобы каждый член палаты был равноправен в деле укрепления венгерско-советских коммерческих и хозяйственных связей.

В настоящее время происходит формирование следующих секций:

1. Финансовая секция (банковские, страховые, грузооборотные и транспортные дела)
2. Секция машиностроения (машиностроение, электротехника, приборостроение, сельскохозяйственные машины, оптика, радио)
3. Секция деревообрабатывающей и бумажной промышленности
4. Химическая секция
5. Текстильная секция (конфекция кожаная пром.)
6. Сельскохозяйственная секция (зерно, продукты питания)
7. Секция кустарного промысла
8. Секция ино-туризма
9. Нефтяная секция

### 10, Энергетическая секция.

Палата находится в постоянном контакте с Торговым Представительством СССР в Венгрии и пользуется широкой поддержкой Всесоюзной Торговой Палаты, в числе ее старейших членов находятся важнейшие органы советской внешней торговли и советские торговые организации.

В разрешении задач, поставленных перед палатой, ее поддерживают венгерские официальные органы, торговые, промышленные и другие хозяйственные организации, общества и предприятия. Все они охотно предоставляют в распоряжение палаты интересующие ее данные. Пользуясь этой поддержкой, палата собирает статистические данные, относящиеся к коммерческой и хозяйственной деятельности, официальные годовые балансы фирм, данные рекламы и другую информацию, следит за развитием торговли и хозяйства СССР, а на основе всех этих данных информирует своих членов о возможностях венгерско-советского ввоза и вывоза.

Широкие слои венгерской коммерческой и хозяйственной жизни до сих пор не знакомы с коммерческими и хозяйственными законоположениями, внешне и внутриторговыми обычаями, валютной, транспортной и таможенной системой Советского Союза. Многочисленные посетители палаты просят сооветствующую информацию по указанным выше вопросам. Вскоре, путем рассылаемых сводок, начнется регулярная информация членов палаты относительно советского спроса на товары и хозяйственного положения СССР.

Одновременно с организацией секций, начались подготовительные работы по осуществлению запланированной советской промышленной выставки и

ярмарки. Вне всякого сомнения, венгерские торговые, промышленные и хозяйственные круги проявляют большой интерес к советским товарам, а палата находит важным путем организации выставки и ярмарки и непосредственно познакомить венгерскую общественность с ними.

Как в Будапеште, так и во всех других крупных коммерческих, промышленных и хозяйственных центрах страны проявляют большой интерес к деятельности палаты. Провинциальные члены палаты желают использовать параграф устава палаты, разрешающий создавать филиалы палаты в любой точке страны, где постоянно живет не менее 20 членов ее. Из крупных городов страны уже не раз обращались к руководству палаты относительно создания филиалов. Руководство палаты разбирает такие просьбы и вероятно, в ближайшем будущем филиалы будут созданы.

35% членов палаты — крупные предприятия (акционерные общества, кооперации, заводы, банки и т. д.), 45% оптовые торговцы и 20% мелкие торговцы и ремесленники. Число членов палаты постоянно растет, этот рост — доказательством того, что палата стала серьезным фактором в деле расширения венгерско-советских промышленных, коммерческих, хозяйственных и культурных связей.

Венгерско-советские торговые переговоры в Москве приближаются к завершению. Несомненно, что зная результаты переговоров, палата сможет сделать очень многое, освещая вопросы, возникающие в процессе проведения договора в жизнь, предоставляя соответствующую информацию. Своей работой палата будет создавать, углублять и развивать не только венгерско-советские торговые связи, но и венгерско-советскую дружбу.



# KELETEURÓPAI KERESKEDELMI RT. Sürgőny cím : KELIMPEX BUDAPEST

Budapest, VI., Desseffy-u. 34. T.: 129-450, -455, -456, -457, -458, -459  
**Kompenzációs üzletek szakszerű és gyors lebonyolítása! Export—Import**

**ВОСТОЧНОЕВРОПЕЙСКАЯ ТОРГОВАЯ АКЦ. КОМП.**

БУДАПЕШТ, VI-Й РИ, УЛ. ДЕЖЭФИ 34  
 ТЕЛ.: 129-450, -455-456, -457, -458, -459  
 Телеграфный адрес: КЕЛИМПЕКС-БУДАПЕШТ

**ЭКСПОРТ—ИМПОРТ**

Быстрое и квалифицированное ведение компенсационных дел

## Jővendő

(a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság képes hetilapja)  
 magas színvonalú cikkekkel, érdekes riportokkal, a leg-  
 frissebb magyar és szovjet képanyaggal

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII, Szentkirályi-utca 32/a  
**Kérjen ingyen mutatószámot**

Hajózás — szállítmányozás

# BLUM ÉS POLGÁR

Budapest, V., Gróf Teleki Pál-u. 21.

Sürgőny cím: NAVEX.

Telefon: 122—540.



Speciális tengerentúli forgalom  
 Díjtételek és menetrendek  
 minden tengeri kikötőből

# GSCHWINDT

FÉLE

\*

LIKŐRÖK

\*

NAGYKŐRÖSI  
BARACKPÁLINKA

\*

NAGYKŐRÖSI  
ÓBORPÁRLAT

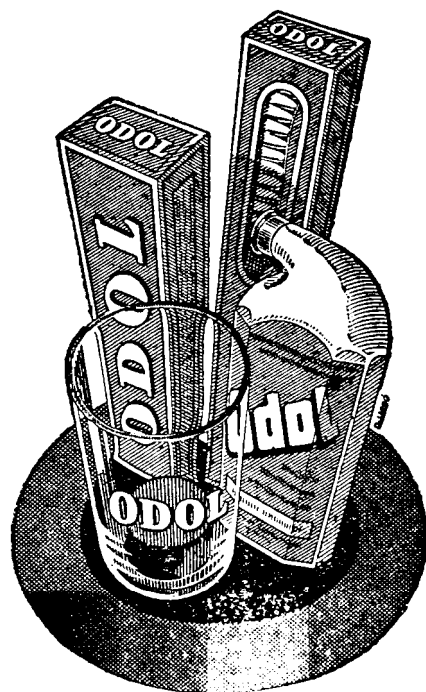
\*

KONZERVEK

\*

ÉLESZTŐ

változatlan minőségben



Tökéletes száj-  
és fogápolás

Лучшее средство  
для ухода за по-  
лостью рта

**ODOL**

**ОДОЛ**

## Agrár-Industria Részvénytársaság

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120-690. Távirati cím: Indropa, Budapest

*Mindenemű mezőgazdasági termény és termék  
behozatala és kivitele*

## Акционерная компания Аграр-Индустрия

Будапешт, 5 р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индрона

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

## ИБУС туристическое, торговое, путешественное и транспортное А.О

Официальное Билетное Бюро и Генеральное Агентство  
Грузоперевозок Венгерских Государственных Железных Дорог.  
БУДАПЕШТ, V-й р-н., ул. АКАДЕМИЯ 10.

Продажа билетов в любой пункт мира на железнодорожные, морские и воздушные пути; организация отдыха и путешествий рабочих; заказы на комнаты в гостиницах. Банковская служба. Перевозка грузов железными дорогами, пароходами и самолетами в любых количествах, вплоть до целых вагонов. Экстренные перевозки. Торговля кондитерскими, парфюмерными изделиями и ширпотребом в пристанционных павильонах. Продажа газет и журналов и подписка на них. Перевозка фильмов. Служба рекламы и объявлений.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 2.

июль 1947 г

## СОДЕРЖАНИЕ

АНТОШ ИШТВАН: Вопросы политики цен 3-х летнего плана	45
ДОМОНЬ АНДРАШ: Венгерская алюминиевая промышленность и сотрудничество придунайских стран ... ..	51
Роль советских и советско-венгерских предприятий в Венгрии в венгерской экономике ... ..	55
ОБЗОР:	
Политика оплаты труда и его производительность в Венгрии ...	58
Актуальные вопросы венгерского животноводства ... ..	59
ПЕТЕР ПАЛ: Внешне - торговые связи Венгрии ... ..	61
Сообщения Венгерско-Советской Торговой Палаты ... ..	69
Кроме указанных выше, в № 2 журнала ряд статей, касающихся экономики СССР, приведен лишь на венгерском языке	

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
Ш Э М Ь Е Н Э Н Д Р Е

Редактор статей, переведенных на русский язык  
А Л Ь П А Р И П А Л

Редакция и издательство:  
Будапешт, VIII-й р-н ул. Сенткиран 32/а

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т  
для учреждений и предприятий 200 ф-т

Цена номера в СССР 5 руб, подписная плата на год 60 руб.

За издание отвечает  
В А Р К О Н И Л А С Л О

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ  
Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ    Л. ГАЙ    И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, А. БЕРЕИ, Й. БЮКИ, А. БУДАИ-  
ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЗЕЛОВИЧ, А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ,  
В. ЛАЗАР, Й. МАРКОВИЧ, А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ,  
И. ОЛТВАНИ, Б. САНТО, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО,  
И. ФРИШ, Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

2

ГОД ИЗДАНИЯ 1 • ИЮЛЬ 1947 Г.

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

ADJA A MAGYAR-SZOVJET MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG KÖZGAZDASÁGI  
AKOSZTÁLYA ÉS A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

CSEJKEY ERNŐ

TARSELNÖKÖK:

FARKAS FERENC

HAY LÁSZLÓ

VAJDA IMRE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

ANTOS ISTVÁN, BARCZA SÁNDOR, BEBRITS LAJOS,  
BEREI ANDOR, BÜKY JÓZSEF, CSÉCSY IMRE,  
FARAGÓ LÁSZLÓ, FRISS ISTVÁN, BUDAY-GOLD-  
BERGER ANTAL, HARDI RÓBERT, JÓCSIK LAJOS,  
KÁRÁSZ ARTUR, KEMÉNY GYÖRGY, LÁZÁR VIL-  
MOS, MARKOVICS JENŐ, MOLNÁR ALBERT, NAV-  
RATIL ÁKOS, OLTVÁNYI IMRE, SZÁNTÓ BÉLA,  
SZÉKELY ARTUR, ZELOVICH LÁSZLÓ

3

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 3. SZÁM

1947 AUGUSZTUS

## TARTALOM

	Oldal
RÓNAI SÁNDOR: A moszkvai kereskedelmi tárgyalások eredményei .. .. .	1
VAJDA IMRE: A magyar hároméves terv .. .. .	5
A. KURSZKIJ: A Szovjetunió népgazdasági tervének összeállítása (S. E.) .. .. .	11
Mezőgazdaságunk gépesítése .. .. .	16
F. OLJESCSUK: Tervgazdálkodás a népi demokrácia országaiban .. .. .	17
A bolgár kétéves terv és a mezőgazdaság .. .. .	20
SZÁNTÓ BÉLA: A magyar szövetkezeti mozgalom új feladatai .. .. .	21
Államosítás Hollandiában, Franciaországban és Svédországban .. .. .	24
BARACS JÁNOS: Az európai szénválság .. .. .	25
A dunavölgyi államok a tervgazdálkodás útján .. .. .	32
<b>SZEMLE:</b>	
MOLOTOV szovjet külügyminiszter a „Marshall-terv”-vel kapcsolatos francia és brit javaslatokról .. .. .	33
Az angol-szovjet kereskedelmi tárgyalásokról .. .. .	36
A magyar építőipar helyzete .. .. .	37
A mezőgazdasági munkabérpiac helyzete .. .. .	38
A finn mezőgazdasági reform .. .. .	39
<b>FOLYÓÍRATSZEMLE</b> .. .. .	40
<b>KÖZLEMÉNYEK</b> .. .. .	43

## HIRDETÉSMUTATÓ AZ I. OLDALON

Megjelenik havonta

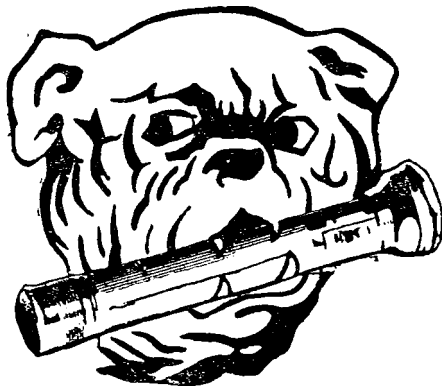
a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*  
Felelős szerkesztő:  
SÖMJÉN ENDRE

\*  
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 32/a.  
Telefon: 136—492, 137—788, 136—881, postatakarékpénztári csekk számla 11.111.

Egyes szám ára 5.— Ft,  
a Szovjetunióban 5.— rubel, más külföldi országban 8.— Ft.  
Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, vállalatoknak és jogi személyeknek 200.— Ft,  
a Szovjetunióban 60.— rubel, egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Várkonyi László



# PERTRIX

zseblámpájába

# PERTRIX

szárazelemet

# SUGÁR

törpeizzót

Rádiójába

# PERTRIX

anódtelepet

Autójába

# VARTA

akkumulátort

Gyártja:

**TUDOR Akkumulátor-  
és Szárazelemgyár Rt.**

Budapest, XIII., Váci-út 137 139.

## MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

### Hirdetéstmutató:

Agrár-Industria Rt. . . . .	IV.
Általános Fogyasztási, Termelő és Értékesítő Szövetkezet . . . . .	III.
Budapest Székesfőváros Gázművei . . . . .	64.
Elzett Vasárugyár . . . . .	VII.
Faszénközpont Rt. . . . .	II.
Gazdaság (félhavi folyóirat)	VI.
Gschwindt Konzervgyár Rt.	II.
IBUSz, Idegenforgalmi, Be- szerzési, Utazási és Szál- lítási Rt. . . . .	VIII.
Keleteurópai Kereskedelmi Rt. . . . .	VIII.
Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszer- művek Rt. . . . .	V.
Magyar—Szovjet Nyersolaj Rt. . . . .	II.
Molnár Gyula nemzetközi szállítványozó . . . . .	III.
Nemzetközi Külkereskedelmi Rt. . . . .	II.
Népszava, Világosság (napilapok) . . . . .	VII.
Officina Nyomda és Kiadóvállalat . . . . .	VIII.
Pamuttextilművek Rt. . . . .	IV.
Standard Villamossági Rt.	V.
Szabad Nép, Szabadság (napilapok) . . . . .	VI.
Szakra könyvkiadó . . . . .	VI.
Transprodukt Rt. és Pollák B. és Társa (szállítma- nyozók) . . . . .	VIII.
Tudor Akkumulátor- és Szárazelemgyár Rt. . . . .	I.
Új Magyarország (hetilap)	64.
Vámos Zoltán Fiai (nemzet- közi szállítványozók) . . . . .	IV.

# GSCHWINDT

FÉLE

\*

LIKÓRÓK

\*

NAGYKÖRÖS  
BARACKPÁLINKA

\*

NAGYKÖRÖSI  
ÓBORPÁRLAT

\*

KONZERVEK

\*

ÉLESZTŐ

változatlan minőségben

# FASZÉN KÖZPONT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

\*

BUDAPEST, V.,  
ÁRPÁD-UTCA 7.

Telefon: 120-158  
123-070

RETORTAFASZÉN-IMPORT

## Nemzetközi Külkereskedelmi Rt

Budapest, IV, Veres Pálné utca 10

Táviratcím: Exter. Telefon: 182-287, 185-697, 185-698

Export — Import — Kompenzáció

## МЕЖДУНАРОДНАЯ АКЦИОНЕРНАЯ КОМПАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

Будапешт, IV-й р-н, ул. Вереш Палне 10 Телефон: 182-287, 185-697, 185-698

Телеграфный адрес ЭКСТЕР ЭКСПОРТ — ИМПОРТ — КОМПЕНСАЦИИ

## „MASZOVOL“ MAGYAR-SZOVJET NYERSOLAJ RT.

Budapest, V., Szent István-körút 11.

Export-Import Távirati cím: „Maszovol“ Budapest — Autóbenzin, autólaj  
Tel.: 127-330 és mindenfajta ásványolajtermék forgalombahozatala

## „МАСОВОЛ“ ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЕ НЕФТЯНОЕ А. О.

Будапешт, V-й р-н, — бульв. Сент Иштван 11

Экспорт - Импорт Телеграфный адрес: „МАСОВОЛ“ БУДАПЕШТ

Продажа автобензина, смазочных масел и всевозможных нефтепродуктов



# Általános Fogyasztási Termelő és Értékesítő Szövetkezet

Budapest, IX.,  
Közraktár-utca 30.

Nagy-Budapesten  
és vidéki városokban  
**200 ÁRUDA**

Húszem:

IX., Soroksári-út 98.

Központi raktár:

IX., Közraktár-utca 30.

Zöldség- és gyümölcsüzem:

Bp. Nagyvásártelep.

Fa- és szénecsúszda:

V., Vág-utca 22

és X., Ceglédi-út 3.

KÖZÖS TERMELÉS  
KÖZÖS FOGYASZTÁS  
KÖZÖS HASZON

**5 ÁFOSZ  
PÓK TEXTILÁRUHÁZ**

**A magyar dolgozók legolcsóbb beszerzési forrása!**

# MOLSPED

M O L N Á R G Y U L A

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓ

BUDAPEST, V., ZRINYI-UTCA 1.

Szállít a világ minden részébe

# М О Л Ш П Е Д

Ю Л И Й М О Л Н А Р

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРАНСПОРТНАЯ ФИРМА

Будапешт, V-й р-н,

улица Зрини 1.

Перевозит товары в любой пункт мира

## Agrár-Industria Részvénytársaság

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120-690. Távirati cím: Indropa, Budapest

*Mindennemű mezőgazdasági termény és termék behozatala és kivitele*

## Акционерная компания Аграр-Индустрия

Будапешт, 5 р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индропа

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

# VÁMOS ZOLTÁN FIAI

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓK

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 11.

Telefon: 125—676 — Táviratcím: VÁMSPED

Vámkezelés — Magánvámraktár — Gyűjtőforgalom

KECSKEMÉTI ÁLLANDÓ KIRENDELTSÉG:

Rákóczi-utca 4. — Tel. Városi iroda: 302, Vasúti iroda: 303

# PAMUTTEXTILMŰVEK RT.

## BAUMWOLLTEXTILWERKE A. G.

Budapest 112 Postafiók — Postfach

Távirati cím: Patem



Telefon: 258—870, 258—879

**BUDAPEST, XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 62. SZÁM**

*Gyárt: Cordbársonyt, Duvetint, Covercoat*

## КОМБИНАТ ХЛОПЧАТОВУМАЖНЫХ ИЗДЕЛИЙ

Будапешт, 112 почт. ящик

Телеграфный адр. ПАТЕМ

Телефон: 258-870, 258-879

**БУДАПЕШТ XI-Й Р-Н, ПРОСП. ФЕХЕРВАРИ 62**

*Производит вельвет, дуетин, коверкот*

# STANDARD

VILLAMOSSÁGI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG  
TÁVBESZÉLŐ-, TÁVIRÓ- ÉS  
RÁDIÓBERENDEZÉSEK GYÁRA

**BUDAPEST XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 70. SZÁM**

G Y Á R T M Á N Y O K :

Telefonok, telefonközpontok, vívőfrekvenciás berendezések, távirók, távkábelek, rádióberendezések, kondenzátorok, fázisjavító kondenzátorok, mérőberendezések

## KÖBÁNYAI POLGÁRI SERFÖZŐ ÉS SZENT ISTVÁN TÁPSZERMŰVEK HŰTŐHÁZA

A technika legújabb vívmányaival felszerelve  
**ELVÁLLAL HŰTÉSRE ÉS TÁROLÁSRA**  
mindennemű főzelékfélét, gyümölcsfélét; főleg  
almát, tojást, húsféléket, tejterméket, vadat és  
minden hűtést igénylő árut

Pontos és előzékeny kiszolgálás  
**Hűtésdíj-ajánlattal készséggel szolgál**

**Cím: BUDAPEST, X. KERÜLET, MAGLÓDI-ÚT 17.**

Feladó állomás:

**KÖBÁNYA, FELSŐ-PÁLYAUDVAR, Iparvágány**

**A marxista világszemlélet könyvei:**Michail Lipecker: **Tulajdonjog a Szovjetúnióban**

Lipecker, a Szovjetunió Állami Döntőbíróságának főtanácsosa kifejti, hogy a Szovjetúnióban a kisember magántulajdona szent és sérthetetlen és sokkal nagyobb védelemben részesül, mint a kapitalista országok bármelyikében. Foglalkozik a szocialista tulajdonnal, a nemzeti jövedelem rohamos fejlődésével. Ez a könyv mindenkinek érdekel, de különösen azokat, akik nemzetközi joggal foglalkoznak,

Rudas László **Marxizmus és természettudomány**

Dr. Rudas László, ismert marxista író leszögezi, hogy a természettudományoknak tudományos és következetes filozófiára van szükségük — és ilyen filozófia ma csak egy van, a marxizmus-leninizmus filozófiája; a materializmus modern formája, a dialektikus materializmus.

**A Szikra augusztusi könyvujdonságai**

A haladó értelmiség közgazdasági folyóirata

a **„GAZDASÁG”**Kiadja: a Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete  
Közgazdasági és Könyvszakértő Szakosztálya

Főszerkesztő: Dr. Sándor Pál — Felelős szerkesztő: Kiss Imre

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI, Eötvös-utca 25/a.  
Telefon: 127—370, 127—379.

VILÁG MUNKÁSIKÉPZÉS FOLYÓIRATA

**SZABAD NÉP**

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT KÖZPONTI LAPJA

A MAGYAR KOMMUNISTA  
PÁRT KÖZPONTI LAPJASZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.

Telefon: 138-378, 138-382

Havi előfizetés ára

8.— f o r i n t**Szabadság**

DEMOKRATIKUS NAPILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.

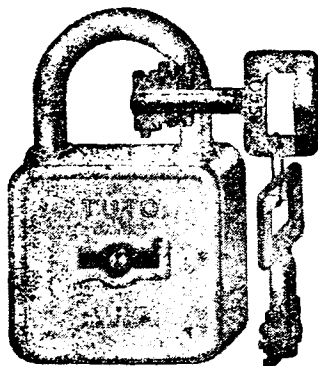
Telefon: 138-378, 138-382

Bátor, harcos, követ-  
kezetes. Híryaga a  
legfrissebb. Riport-  
jai a legjobb!

# ELZETT

---

**VASÁRUGYÁR**  
**BUDAPEST,**  
**XIII., BENCE-UTCA 1-5.**



**LAKATOK**  
**ÉS ZÁRAK**

**75 éve**

---

a magyar dolgozók  
 újsága a

**NÉPSZAVA**

---

a Szociáldemokrata Párt  
 központi lapja



**TÁJÉKOZTAT,**  
**IRÁNYT MUTAT!**

A sötétség ellen küzd a

**VILÁGSSÁG**

---

Kitűnő belföldi- és kül-  
 földi hírszolgálat!

Eredeti riportok, beszám-  
 olók, leleplezések

**Vedd! Olvasd! Terjeszd!**

# OFFICINA

NYOMDA  
ÉS KIADÓ-  
VÁLLALAT

BUDAPEST, VI.,  
NAGYMEZŐ-U. 26.

KÖNYV,  
FOLYÓIRAT,  
KERESKEDELMİ  
NYOMTATVÁNY  
MINŐSÉGI  
KIVITELBEN

# „Transprodukt“

Általános Szállítványozási Rt  
Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 18  
Telefon: 127-362, 127-363, 127-364

**Nemzetközi szállítványok**

**Transprodukt Rt**

és

**Pollák B. és Társa**

Csomagexpress forgalma

*Bármely küldemény 50 kg súlyig az ország összes nagyobb városaiba feladástól számítva legkésőbb 36 órán belül kézbesítve, csomagokat díjmentesen háztól elszállítjuk*

Kocsirendelés 129-128 telefonon

## KELETEURÓPAI KERESKEDELMİ RT.

Sürgőny cím :  
KELIMPEX BUDAPEST

Budapest, VI., Desseffy-u. 34. T.: 129-450, -455, -456, -457, -458, -459  
Kompenzációs üzletek szakszerű és gyors lebonyolítása! Export—Import

**ВОСТОЧНОЕВРОПЕЙСКАЯ ТОРГОВАЯ АКЦ. КОМПА.**

БУДАПЕШТ, VI-Й РИ, УЛ. ДЕЖЭФИ 34

ТЕЛ.: 129-450, -455, -456, -457, -458, -459

Телеграфный адрес: КЕЛИМПЕКС-БУДАПЕШТ

**ЭКСПОРТ—ИМПОРТ**

Быстрое и квалифицированное ведение компенсационных дел

## ИБУС

туристическое, торговое, путешественное и транспортное А. О.

Официальное Билетное Бюро и Генеральное Агентство  
Грузоперевозок Венгерских Государственных Железных Дорог.  
Б У Д А П Е Ш Т, V-й р-н., ул. А К А Д Е М И Я 10.

Продажа билетов в любой пункт мира на железнодорожные, морские и воздушные пути; организация отдыха и путешествий рабочих; заказы на комнаты в гостиницах. Банковская служба. Перевозка грузов железными дорогами, пароходами и самолетами в любых количествах, вплоть до целых вагонов. Экстренные перевозки. Торговля кондитерскими, парфюмерными изделиями и ширпотребом в пристанционных павильонах. Продажа газет и журналов и подписка на них. Перевозка фильмов. Служба рекламы и объявлений.

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 3. SZÁM

1947 AUGUSZTUS

## A moszkvai kereskedelmi tárgyalások eredményei

Írta: RÓNAI SÁNDOR

magyar kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter

**A** MAGYAR GAZDÁSÁGI ÉLET talpraállítása szempontjából igen nagy értéket jelentett az 1945 augusztusában megkötött magyar—szovjet kereskedelmi egyezmény. Az egyezménnyel kapcsolatban többször megállapították már, hogy gazdasági életünk talpraállítása mellett azt is jelentette, hogy a Szovjetúniónak a magyar demokráciával szemben így megnyilvánult bizalma más államokban is bizalmat keltett a magyar demokráciával és gazdasági élettel szemben. Ez a bizalom tette lehetővé, hogy a Szovjetúnióval kötött kereskedelmi egyezmény után mindenekelőtt a környező államokkal indultak meg a tárgyalások, melyeknek eredményeképp kereskedelmi egyezményeket kötöttünk.

Az 1945 augusztusában kötött szovjet—magyar kereskedelmi egyezmény lejárt, új egyezmény kötése érdekében utazott tehát a kereskedelmi delegáció Moszkvába, ahol nemcsak megújítottuk és kibővítettük a kereskedelmi és pénzügyi egyezményt, hanem kereskedelmi szerződést is kötöttünk.

Amikor első ízben volt alkalmam a Szovjetúnió külkereskedelmét irányító Mikoján miniszter úrral beszélni, e beszélgetés kapcsán a következő kijelentést tette: „Csak az a kereskedelmi egyezmény lehet jó, amely mindkét nép érdekét szolgálja“. Ebben a megállapításban világosan és félreérthetetlenül benne van, hogy a Szovjetúnió a kereskedelmi egyezmény kötésével nemcsak a saját szempontjait, hanem a magyar gazdasági élet szempontjait is teljes mérték-

ben figyelembe vette. Az egyezmény árucsereforgalmi megállapodásában ez a szempont teljes mértékben érvényesül is.

Ennél azonban tovább is ment a Szovjetunió, mert *nem léptette egyoldalúan érvénybe az 1941-ben kötött szovjet—magyar kereskedelmi szerződést*, — amelyhez joga lett volna, — hanem új kereskedelmi szerződés megkötése érdekében folytatott tárgyalást a magyar delegációval, melynek eredményeként a kereskedelmi szerződést kötöttük meg. Ez a tény azt bizonyítja, hogy szabad, független állam képviselőivel folytatta a tárgyalást.

A tárgyalások egész ideje alatt állandóan éreztük — s ezt a Szovjetunió képviselői minden formában kifejezésre is juttatták —, hogy Magyarországgal mint szabad, független állammal tárgyalnak, gazdaságilag pedig mindent megtesznek a magyar gazdasági élet megerősítése érdekében.

Nézzük ezekután, hogy az árucsereforgalmi egyezmény mit jelent a magyar gazdasági élet szempontjából. Jelentőségét mindenké előtt az a körülmény domborítja ki, hogy az egyezmény mintegy *700 millió forint volumenű*. Azt jelenti ez, hogy a hároméves terv által 1947/48-ra előirányzott külkereskedelmi forgalomnak mintegy 25%-át adja. Ami pedig az árukat illeti, azok a legteljesebb mértékben szolgálják a hároméves terv végrehajtásának lehetőségét, s még e mellett is igen fontos, hogy iparunk számára *nélkülözhetetlen nyersanyagokat* kapunk, exportunkban pedig *ipari késztermékeket szállítunk*, amelyekben jelentős mennyiségű munkaerő van.

*Nehéziparunk* számára vasércet, kokszot, nyersvasat biztosítunk. *Ferroötvözeteknél* a hazai gyártás útján kapott mennyiséget a *teljes szükséglet* mértékéig egészíti ki a Szovjetunióból történő behozatal. *Pamutfeldolgozó iparunk* nyersanyagszükségletét túlnyomórészt fedezi a Szovjetunióból behozandó nyers pamut. Jelentős mennyiségű *színes fém*et biztosít az egyezmény, így rezes, ónt, horganyt, nikkelt stb. *Vegyőiparunk* számára biztosítja az egyezmény az alapanyagokat (marókáli, formaldehyd, benzol, kén, hamuzsír, metanol, gyanta, terpentin stb.). Belső sófogyasztásunk csaknem teljes mértékben biztosítva van. Kapunk *műtrágya alapanyagokat*, *tűzifát, talpfát, fűrészelt fát, cellulozét*, különféle *repülő- és traktorolajokat*; mezőgazdaságunk részére kitűnő elsőosztályú *cukorrépa-vetőmagot*.

Az egyezmény alapján a Szovjetunióból behozott értékeknek mintegy *95%-a nyersanyag*, *5%* keretében pedig teherautókat, speciális szerszámgepeket, nyomdai szedőgepeket és szedőgépmatricákat kapunk.



Az importcikkek összetételének fentiekben felsorolt előnyei mellett nem hanyagolható el az a körülmény sem, hogy a magyar gazdasági élet *a legméltányosabb módon figyelembe vett világpiaci áron* jut ezekhez a cikkekhez.

A magyar kivitelnél legnagyobb szerepük az ipari késztermékeknek van, ezek közül is azoknak, amelyek a felszabadulást követő árucserforgalmi szállítások során kiváló minőségükkel megkedveltették magukat a szovjet piacon. Így szállítani fogunk a Szovjetúniónak *széles- és keskenyvágányú mozdonyokat, mozdonyrugót, mozdonyalkatrészt*, a különösen népszerű *Diesel-vonatokat, elektromotorokat*. Ugyancsak szerepelnek exportcikkeink között *a Standard-gyár telefonközpontjai és készülékei*, továbbá ipari és orvosi *röntgenkészülékek és fogorvosi berendezések*. Az ilyen természetű export számunkra két szempontból is rendkívüli jelentőségű. Ezek a cikkek elsősorban a kiváló magyar mérnökök, technikusok és munkások leleményességének, szaktudásának a termékei és jó elhelyezésük biztosítja a magyar termelésnek minőségi termelés útján való továbbfejlődését. Ha pedig ezek a cikkek egyszer valahol megfelelő piacot találnak, akkor a további megrendeléseket eleve biztosítottak tekinthetjük. Az árakra és a hosszabb termelési folyamatot igénylő gyártmányok fizetési feltételeire vonatkozó megbeszélések és megállapodások során a Szovjetúnió megértése és segítő készsége mindenkor érvényesült.

Ipari exportcikkeink között a fentiekén kívül nagyobb mennyiségben szerepelnek *ásványolajtermékek*, amelyeket a Szovjetúnió más vevőktől eltérően *egyidejű nyersolajszállítások igénylése nélkül* vesz át tőlünk. Exportálni fogunk ezenkívül vasárukat is, amelyeknek mennyiségi megállapításánál összhangba hoztuk a magyar belső szükségletnek és külkereskedelmi érdekeknek, valamint a szovjet behozatali szükségleteknek a szempontjait.

*Ipari gyártmányok és félgyártmányok képezik a Szovjetúnióba irányuló exportunk  $\frac{4}{5}$  részét*. A mezőgazdaság az exportban csak a fennmaradó  $\frac{1}{5}$  erejéig vesz részt *bab, borsó, paprika-, lucerna- és lóheremag, tengeri, dohány, disznóhús, borpárlat, szöszösbükköny mag, szőlődugvány, stb.* kivitelével. Azoknál a mezőgazdasági cikkekénél, amelyeknél magyar szempontból a javuló közellátási helyzet, a jó terméskilátások, vagy ókészségek jelenléte ezt különösen indokoltá teszi, máris jelentős kötések jöttek létre, mindkét fél érdekeit kielégítő feltételek mellett (bab, borsó, továbbá lucerna- és lóheremag, valamint paprika).

Az egyezményben előirányzott árucsereforgalom tehát külkereskedelmi szempontból igen kedvező. Ezt mindenekelőtt az a körülmény biztosítja, hogy gazdasági életünk különböző ágainak illetékes képviselői által *tisztán kereskedelmi alapon, teljesen szabadon lefolytatott tárgyalások* eredményeként a magyar cégek és a szovjet külkereskedelmi egyesülések között az előirányzott áruforgalom nagy részére nézve már *végleges szerződések jöttek létre*. Az árucsereforgalom zavartalan lebonyolódását elősegíti majd az egyezménynek az a pontja, amelynek értelmében *a két kormány megbízottai három hónaponként összeülnek* és az elkövetkező negyedévre *szállítási tervet* dolgoznak ki. Ezáltal az ú. n. „lehívási rendszer” érvényesülését biztosítják. Ugyanezt a szempontot és ezen kívül a magyar—szovjet kereskedelmi kapcsolatok továbbfejlődését szolgálja egyrészt az a körülmény, hogy a többhetes tárgyalások során a magyar gazdasági élet mértékadó tényezőinek alkalmuk volt megismerkedni a szovjet gazdasági rendszerrel, annak strukturájával és szükségleteivel, másrészt pedig az, hogy a jövőben *a magyar kormánynak kereskedelmi megbízottja lesz a Szovjetúnióban*. A magyar—szovjet kereskedelmi kapcsolatok *teljes hajlékonyságát* biztosítja az egyezménynek az a pontja, amely lehetővé teszi, hogy a két kormány hozzájárulása esetén *az egyezményben elő nem irányzott árukban* is áruforgalom bonyolódhassék le a két ország között.

A magyar stabilizáció lehetővé tette, hogy az áruforgalommal kapcsolatos fizetések tekintetében az *árkiegyenlítő alap bekapcsolását feleslegessé tevő, kliringrendszeren alapuló fizetési egyezményt* kössünk a Szovjetúnióval. Államközi szempontból a két ország közti árucseré forgalmat ezáltal új, igen egészséges alapokra helyezték. Így a jövőben — az államközi elszámolások szemszögéből — a teljesítéshez a szállításon kívül a *fizetés* is szükséges.

Mindezekből kétséget kizáróan kitűnik a Szovjetúniónak irántunk való *segítő szándéka* és önállóságunknak, függetlenségünknek kihangsúlyozása. Ezzel szemben nekünk az a kötelességünk, hogy a szerződésben vállalt kötelezettségeket pontosan, hiánytalanul teljesítsük. Ezt követeli a magyar nép becsülete is. Éppen ezért egyik legfontosabb feladatomnak tartom, hogy a szerződés betartása és hiánytalan végrehajtása felett öröködjek.

# A magyar hároméves terv

Írta: VAJDA IMRE

A TERVGAZDÁLKODÁS MAGYARORSZÁGON aránylag későn indul meg. A szomszédos vagy közeli államok nagyrésztében már évekkel vagy hónapokkal ezelőtt megvalósult a gazdasági tevékenység tervszerű irányítása és ellenőrzése. Lengyelország, Jugoszlávia, Csehszlovákia, Bulgária megelőzték országunkat nemzetgazdaságuk átállításában. Magyarország most csatlakozott csak ehhez a sorhoz, az iparilag fejlettebb Ausztria azonban még most sem, bár a munkáspártok a tervgazdálkodás gondolatát ott is egy évvel ezelőtt fölvetették már. Mindez önkéntelenül is arra a következtetésre juttatja a megfigyelőt, hogy nem véletlenről van itt szó. És valójában — ahogy a felsorolt országoknak az a jellegzetességük, hogy azokban a politikai hatalom felszabadulásuk óta olyan osztályok és népi erők kezébe jutott, amelyek eddig teljesen vagy túlnyomórészt ki voltak zárva országuk kormányzatából, úgy válik jellegzetességükké a tervgazdálkodás bevezetése. A politikai hatalom gyakorlásában bekövetkezett változások hozzák magukkal a gazdasági élet gyakorlatának mélyreható és átfogó átalakítását. *A tervgazdálkodásra való áttérés nem más, mint logikus következménye annak az új típusú, forradalmi elemekkel átítatott, tradicionális kötöttségektől mentes demokráciának, amely Európában a Keleti tengeriől az Adriáig és a Fekete tengerig kialakult.* A tradicionális kapitalista gazdálkodás nem csak azért bukott meg ezekben az országokban, mert az a maga brutális, népellenes rendszerével nem volt képes a háború által szétzilált gazdaságot rendbehozni — amint erre Ausztriában sem képes —, hanem elsősorban azért, mert hiányzott a kapitalizmus berendezéseinek hiánytalan működéséhez elkerülhetetlenül szükséges politikai felépítmény: a hatalom eszközeinek a kapitalisták javára történő gyakorlása. Így alakult ki az a kép, amelybe 1947 augusztus 1-én Magyarország is beilleszkedett: ahol a nép nem hagyta a hatalmat kezéből belső vagy külső erők által kiragadni, ott az így megszilárduló politikai rendszernek megfelelően megindult a tervgazdálkodáshoz vezető átmenet, ahol azonban a népi erők nem bizonyultak elég erősnek a politikai hatalom megőrzésére és gyakorlására, ott sikerült a tőkéseknek elgáncsolniok a tervgazdálkodást és az őket kiszolgáló politikai hatalom segítségével megkísérelni a gazdasági restaurációt. Ebből a restaurációból teljesen hiányzik az újjáépítés jellege, annak lendülete és perspektívái. Nem más ez, mint toldozás-foldozás a kapitalizmus elnyűtt gúnyáján. *A magyar hároméves terv törvénybeiktatása, meghirdetése és megindítása félreérthetetlenül bizonyítja a magyar demokrácia szilárdságát, alkotórejét és lendületét, világosan mutatja fejlődésének irányát.*

A hároméves terv alapja az a fölismerés volt, hogy ez az időszak elegendő a magyar társadalmi termelésnek a dolgozó nép béke-életszínvonalát biztosító helyreállításához. Ezt bizonyítja a nemzeti jövedelem várható alakulása:

A nemzet jövedelem tételei	1938	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	millió forint (1947 januári árak)				
Mezőgazdasági termelés nettó értéke .. .. .	6.820	3.964	5.115	5.699	6.418
Bányászat és kohászat nettó értéke .. .. .	574	635	697	770	853
Gyártás és energiatermelés .. .. .	6.516	4.107	5.819	7.205	8.457
Kezmuipar .. .. .	3.229	2.062	2.509	3.003	3.445
Szállítási tevékenység .. .. .	728	463	609	714	819
Kereskedelem .. .. .	2.210	1.408	1.786	2.141	2.477
Árnövelő adók .. .. .	1.546	1.350	1.712	2.053	2.375
Lakáshasználat .. .. .	674	650	667	701	719
Egyéb tételek .. .. .	220	102	115	128	142
Nemzeti jövedelem összesen .. .. .	22.517	14.741	19.029	22.414	25.705
1938 = 100% .. .. .	100	65.5	84.5	99.5	114.2
1946/47 = 100% .. .. .		100.0	129.1	152.1	174.4

Ha azonban tovább vizsgáljuk a képet, helyes, ha figyelembe vesszük azt is, hogy miképpen alakul a belföldi fogyasztás céljaira rendelkezésre álló jószágmenyiség a terv három éve alatt, összehasonlítva az 1938 és az 1946/47. évi helyzettel:

Megnevezés	1938	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	millió forint (1947 januári árak)				
Nemzeti jövedelem .. .. .	22.517	14.741	19.029	22.414	25.705
Közületek dologi kiadásai .. .. .	2.830	1.648	1.750	1.850	2.000
Nemzetközi kötelezettségek .. .. .	—	1.367	1.199	1.470	1.681
Beruházások .. .. .	1.205	530	1.796	2.185	2.604
Az állattöke növekedése .. .. .	168	182	297	359	462
<b>A belföldi fogyasztás céljára rendelkezésre álló jószágmenyiség értéke .. .. .</b>	<b>8.314</b>	<b>10.988</b>	<b>13.987</b>	<b>16.550</b>	<b>18.945</b>
1938 = 100% .. .. .	100.0	60.0	76.4	90.4	103.4
1946/47 = 100% .. .. .		100.0	127.3	150.6	172.4

Ahhoz tehát, hogy az ismét békeszínvonalra felemelkedő jószágmenyiség álljon a nemzetközi kötelezettségek levonása után a belföldi fogyasztás rendelkezésére, a beruházások százalékos arányának jelentős növelése szükséges:

	1938	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
Beruházások a nemzeti jövedelemhez viszonyítva %-ban	5.36	3.67	9.43	9.75	10.13

Kétségtelen, hogy a Horthy-rezsím háborúra készülő 1938-as Magyarország a közületek dologi kiadásai közé is elrejtette ipari beruházásainak egy részét és más módon is igyekezett azokat a világ közvéleménye előtt elpalástolni, mindazonáltal nem vitatható az erősen emelkedő irányzat és ez bizonyítja legkézesebben azt, hogy az úri Magyarország tőkeparlásának kiküszöbölése milyen hatalmas lehetőségeket adott a dolgozó társadalom kezébe. Ha nem háborús készülődésekre fordítottak volna milliárdokat (Darányi milliárdos „győri programja“ 1938-ban), hanem a végzetesen elmaradt magyar mezőgazdaságot modernizálták volna régen esedékes beruházásokkal, akkor a magyar demokráciának legkritikusabb éveiben nem kellene erőfeszítéseit nagyrészt a mezőgazdaság felújítására összpontosítania, anélkül, hogy az első három tervév folyamán elő tudná irányozni a békeévek átlagos terméseredményének teljes elérését.

A mezőgazdaság szakaszában tervünk összesen 2000 millió forint értékben ír elő beruházásokat; ez az összeg a következőképpen oszlik el:

1947/48-as tervév	579.4 millió forint
1948/49-es tervév	651.0 millió forint
1949/50-es tervév	769.6 millió forint
ebből:	
növénynemesítő telepekre és nemesített vetőmagellátásra .. .. .	49.0 millió
műtrágyaellátás, mintatrágyatelepek létesítése és a műtrágyagyártás fokozása	127.0 millió
Csatornák építése, öntözés, vízimunkák .. .. .	127.5 millió
Szőlők és kertészetek .. .. .	58.0 millió
Talajjavítás, erdősítés, tagosítás .. .. .	114.0 millió
Gépesítés, mezőgazdasági gépgyártás fokozása .. .. .	432.0 millió
Állattenyésztés .. .. .	144.0 millió
Villamos-távvezetékek és 250.000 új fogyasztó bekapcsolása .. .. .	167.0 millió
Bekötőutak és kisvasutak építése .. .. .	154.0 millió
Falusi lakásépítés, iskola-, orvos-, tanítólakások építése .. .. .	444.0 millió
Tárházak, hűtők, takarmánysilók .. .. .	30.0 millió
Állami birtokok .. .. .	29.5 millió
Mezőgazdasági szakoktatás .. .. .	90.0 millió
Szövetkezetek, háziipar, növény- és állategészségügy .. .. .	34.0 millió

E beruházások nyomán a termelés értéke emelkedik:

1947/48	7545.5 millió forint
1948/49	8374.5 millió forint
1949/50	9430.1 millió forint

de még nem éri el teljesen az 1938/39-es gazdasági évnél — valójában a megelőző 10 év átlagát erősen felülmúló — 10.434.3 millió forintot kitevő eredményét.

Az a tény, hogy aránylag hatalmas beruházások mellett ilyen lassú emelkedést mutat a mezőgazdasági termelés eredmény-görbéje, igazolja az amortizáció alacsony százalékszámában azt a megállapításunkat, hogy *a magyar mezőgazdaságban esedékes és szükséges beruházások sokkal mélyrehatóbbak, mint a közlekedésben és az iparban, nem szorítkoznak az elpusztítható felület helyreállítására, hanem valóságos termelési reformokat is rejtenek magukban.* Ezzel kapcsolatban rá kell mutatnunk arra a körülményre, hogy Magyarországon a terméseredmények a vetésterület abszolút növelésével nem fokozhatók, mert mi az ugarterület erősebb igénybevételével már a most befejeződő gazdasági évben elértük és túlis haladtuk a békeévek átlagos vetésterületét, míg pl. Jugoszlávia ötéves tervében a vetésterület növekszik:

1939-ben	7.235 (1000 hektárban)
1951-ben	7.700 (1000 hektárban)

Lengyelország pedig vetésterületét a következő mértékben kívánja fokozni:

1945	7.657.000 hektár
1946	9.593.000 „
1947	13.955.000 „
1948	15.155.000 „
1949	15.598.000 „

Mi az értéknövelést a minőség fokozásával, a holdankénti termésátlag emelésével és a termelvények átállításával érjük el, azonos kiterjedésű szántóföldön, legelőkön, kertekben és szőlőkben:

Termény vagy termék	1947/48	1948/49 termés 1000 q	1949/50
Búza .. .. .	17.500	17.885	18.000
Rozs .. .. .	5.600	5.510	5.400
Árpa .. .. .	5.270	5.796	6.532
Zab .. .. .	2.205	2.176	2.145
Kukorica .. .. .	20.500	22.366	21.577
Burgonya .. .. .	18.025	19.950	21.935
Cukorrépa .. .. .	9.000	10.625	12.350
Takarmányrépa .. .. .	14.000	17.850	22.000
Hüvelyesek .. .. .	780	1.122	1.374
Dohány .. .. .	231	266	300
Olajos növények .. .. .	2.757	2.305	1.731
Rostos növények .. .. .	736	788	824

A takarmányféleségek növekvő hányada utal a fejlődő állattenyésztésre és ezt igazolják a tervszámok:

	1938/39	1947/48	1948/49	1949/50
	(millió forintban)			
Állattenyésztés összes hozama	4.528.9	2.815.4	3.261.6	3.924.4

A kép azonban még kedvezőtlenebbé válik, ha az elfogyasztásra kerülő hozamhoz hozzászámítjuk az állattöke növekedését:

Állattöke növekedése	138.0	297.0	359.0	462.0
Összesen állattenyésztés	4.696.9	3.112.4	3.620.6	4.386.4
1938/39 = 100%	—	66.2	77.0	93.3

Érdekes összehasonlításra ad alkalmat az 1946/47 évi vetésterületi statisztika — a pillanatnyilag rendelkezésre álló adatok szerint — a terv első évének előirányzatával szemben:

Termény neve	1938/39	1946/47 ténylegesen bevetett terület 1000 kat.	1947/48 előirányzott vetésterület hold
búza .. .. .	2.813	2.215	2.500
rozsa .. .. .	1.098	884	1.000
árpa .. .. .	788	838	775
zab .. .. .	390	421	350
kukorica .. .. .	2.040	2.240	2.050
burgonya .. .. .	506	488	515
cukorrépa .. .. .	77	154	120

A mutatkozó aránylag erős eltérések (búza, rozs — 13 %, árpa + 8 %, zab + 20 %, kukorica + 10 %, cukorrépa + 20 %) jelzik a Tervhivatal és a földművelésügyi hatóságok feladatát az első tervév vetésmunkálatainak irányítása terén.

\*

A háború pusztításai a gazdaságnak egyik ágát sem érintették oly végzetesen, mint **közlekedési hálózatunkat**. Annak helyreállítása minden észszerű gazdasági tevékenység előfeltétele, alapprobléma tehát hároméves tervünkben. Ennek tulajdonítható az a körülmény, hogy aránylag oly magas beruházási értékkel szerepel a tervben, hiszen majdnem eléri a közvetlenül ipari és bányászati beruházásokat és közel 25 %-a az összberuházásoknak. A közlekedés felújítására 1.676 millió forintot irányoztunk elő, a következő megosztásban:

államvasutak .. .. .	724.3 millió forint
közúti vasutakra .. .. .	187.2 millió forint
hajózás .. .. .	80.6 millió forint
légi forgalom .. .. .	39.— millió forint
közúti forgalom .. .. .	418.7 millió forint
posta .. .. .	226.2 millió forint

Az újjáépítés kiterjed a közlekedés és a távközlés minden ágazatára, egyedül a hidak újjáépítése 367.1 millió forintot emészt fel, 128 millió forint-

tot a vasúti gördülő anyag helyreállítása és új mozdonyok, teher- és motor-kocsik beszerzése. Hogy a vasúti beruházások által elérendő gazdaságosabb üzemvitel milyen jelentős eredményekre vezethet, azt a még 1946 folyamán fennállott teljesítmény és szénfogyasztás közötti aránytalanság mutatja:

	1937	1938	1945	
	havi átlag mennyiség			index
Szállított áru 1000 t .. .. .	1668	1674	790	47.3
Árutonnakilométer 1 millió .. .. .	205	218	114	53.9
Szállított utas 1000 .. .. .	6274	6725	5426	83.5
Utaskilométer 1 millió .. .. .	191	203	245	124.4
Elegy tonnák 1 millió .. .. .	984	1024	561	53.9
ezzel szemben				
Szénfogyasztás 1000 t .. .. .	97	107	100	98.0
Villamosenergia-fogyasztás 1000 kwo	3260	2757	900	29.9
Olajfogyasztás t .. .. .	188	194	47	24.6

Amíg tehát az értékesített teljesítmény alig haladja meg az 1937/38-as átlag felét, addig a szénfogyasztás majdnem eléri az utolsó békeévek átlagát. Az arányok ugyan az év első hónapjaiban javultak, de az aránylagos szénfogyasztás még mindig erősen meghaladja a teljesítményt.

\*

Mindennél világosabban beszél az a kép, amelyet akkor kapunk, ha az **ipari beruházásokra** előirányzott összesen 1745.0 millió forintot rendeltetése szerint vizsgáljuk meg:

	Millió az összes forint ipari beruházásokból
Bányászat és kohászat fejlesztése .. .. .	551 31.5%
Termelőeszközök gyártásának fejlesztése .. .. .	552 31.5%
Villamosenergia-termelés fejlesztése .. .. .	200 11.6%
Ipari nyersanyagok feldolgozásának fejlesztése .. .. .	239 13.7%
Fogyasztási cikkek előállító iparok fejlesztése .. .. .	203 11.7%
Összesen:	1.745 100.0%

Tervgazdaságunk megindulása már erős aránytalanságot talál ipari termelésünk szerkezeti alapjai és a közvetlen fogyasztásra szánt árukat előállító iparok között. Ezért a kitűzött célt — a békeszínvonal elérését — az utóbbiak különösebb fejlesztése nélkül is biztosítani tudjuk; még így is aránylag nagyobb fejkvótákat érünk el, mint Lengyelország vagy Jugoszlávia.

	1947/48		1948/49	
	mennyiség	fejkvóta	mennyiség	fejkvóta
	1000 m	év/méter	1000 m	év/méter
<i>Pamutszövet</i>				
Magyarország .. .. .	185.000	20	215.000	23.5
Lengyelország .. .. .	300.000	12.5	340.000	14.0
<i>Gyapjuszövet</i>				
Magyarország .. .. .	14.000	1.5	18.000	1.9
Lengyelország .. .. .	32.000	1.3	45.000	1.9
<i>Cipőgyártás</i>	1000 pár	év/p	1000 pár	év/p
Magyarország .. .. .	3.360	0.360	4.680	0.500
Lengyelország .. .. .	3.300	0.137	3.500	0.146

A magyar ipari újjáépítésnek tehát az alapiparok rekonstrukciója a központi problémája, ezért kell beruházásaink legnagyobb részét a szénbányászat fejlesztésére, földgázvezeték létesítésére, nyersolajkutatásra és finomításra, villamosenergia termelésére, másodsorban pedig gépgyártásunk, villamosiparunk és timföldgyártásunk kibővítésére fordítani. Így érjük el, hogy a bányászati termelés indexe (1938 = 100) a harmadik évben 138.5%-ra, a kohászati 128.1%, a vas- és fémiparé 138.0%-ra, a gépgyártásé 164.1%-ra, a villamos energiatermelésé 142.9%-ra emelkedik. Már itt rá kell azonban mutatnunk arra, hogy az első hároméves tervünkben előirányzott beruházások jelentősen bővítik ugyan ipari termelésünk alapját,

de a fejlettebb európai vagy tengerentúli országokkal szembeni alapvető elmaradottságunkon még mindig nem változtatnak kellőképpen. Ezt ugyan csak a Lengyelországgal való összehasonlítás érzékeltetheti a legjobban:\*

<i>Villamos energiatermelés millió kW-órában</i>			
Magyarország	.. .. .	2.000	fejkvóta 200 kWó
Lengyelország	.. .. .	8.000	340 kWó
Franciaország	.. .. .	37.950	950 kWó
<i>Széntermelés 1000 t.</i>			
Magyarország	.. .. .	11.550	1.15 t
Lengyelország	(export levonásával)	45.000	1.80 t
Franciaország	.. .. .	86.430	2.16 t
<i>Hengerelt dru 1000 t.</i>			
Magyarország	.. .. .	450	45 kg
Lengyelország	.. .. .	1.500	60 kg
Franciaország	.. .. .	12.030	300kg

Ipari termelésünk bázisainak döntő kibővítésére tehát 1949/50 után kerül csak sor, főleg attól az időponttól kezdve, amikor nemzetközi kötelezettségeink csökkenése lehetőséget ad arra, hogy nemzeti jövedelmünk nagyobb részét hasítsuk ki az esedékes beruházások céljaira.

\*

A magyar hároméves terv legfájóbb fejezete: az építési és a szociális beruházásokat tartalmazó része. Az abban foglalt aránylag szűk kereteket az élet és az ország kultúr szükséglete állandóan feszíteni fogják és a tervvégrehajtásnak szüntelenül küzdenie kell majd az adott keretek bővítésére, áttörésére irányuló kísérletek ellen. Ennek okai:

1. A termelésből mindinkább kiszoruló magántőke lakásépítésre és helyreállításra igyekszik áttérni;

2. a demokratikus fejlődés nem elégedhet meg azzal, hogy csak a kiváltságos anyagi helyzetben lévők számára épüljenek új lakások és létesüljenek szociális berendezések (szállodák, szanatóriumok, főiskolák).

3. a terv végrehajtása és racionális termelés a nemzetgazdaság minden ágában az iskolázottságnak és a szociális berendezéseknek a rendkívüli és gyors kiterjesztését kívánják; új iskolák létesítésére — mezőgazdasági szakoktatástól eltekintve — a terv csak 155 millió forintot irányozhatott elő, ez pedig az összeruházásoknak alig 2%-a, az előirányzott nemzeti jövedelemnek pedig csak két ezreléke;

4. az építőiparokban előálló átmeneti munkanélküliség ugyancsak olyan megoldások felé vezet, amelyek nagyobb szabású építkezésekre utalnak.

Így kétségtelen, hogy a fővárosi lakások építésére és helyreállítására három esztendő alatt előirányzott összeg, 268.4 millió forint kevesebb, mint amennyit a fővárosi lakások helyreállításába 1945 február és 1947 augusztus között beruháztak.

Az előirányzat megoszlása a következő:

Lakásépítés	.. .. .	488.4	millió forint
Kórházak, csecsemőotthonok, hadi-gondozottak telepei	.. .. .	307.0	„ „
Sportpályák	.. .. .	16.0	„ „
Üdülőhelyek és szállók	.. .. .	42.0	„ „
Iskolák és tudományos intézetek	.. .. .	155.0	„ „
Gyűjtemények, művészeti intézmények	.. .. .	12.2	„ „
Kulturházak, filmgyártás	.. .. .	25.4	„ „
Középítkezések	.. .. .	118.0	„ „
Összesen:		1.164.0	millió forint

(Következő számunkban Vajda Imre tanulmányát a magyar hároméves terv pénzügyi és külkereskedelmi részének ismertetésével folytatjuk.)

\* U. S. A. kWó fejkvóta 1944-ben 1752.  
Anglia kWó fejkvóta 1944-ben 818.



# A Szovjetúnió népgazdasági tervének összeállítása

A. KURSZKIJ: „A Szovjetúnió népgazdaságának szocialista tervezése“ c. tanulmánya nyomán.

**A** SZOVJETÚNIÓ GAZDASÁGI ÉLETÉT irányító népgazdasági tervet a minisztertanács mellett működő *Állami Tervbizottság* állítja össze. Feladatait a minisztertanács által jóváhagyott rendelet a következőkben foglalja össze:

a) a népgazdaság átfogó ötéves tervének, az évi, negyedévi és havi terveknek kidolgozása és a Szovjetúnió Minisztertanácsa elé terjesztése;

b) a minisztériumok, főigazgatóságok és a szövetséges köztársaságok által benyújtott ötéves, évi, negyedévi és havi tervek rendszerbefoglalása és bemutatása a Szovjetúnió Minisztertanácsának;

c) a minisztertanács által jóváhagyott tervek végrehajtásának ellenőrzése;

d) a szocialista gazdálkodás egyes problémáinak megoldására vonatkozó javaslatok kidolgozása;

e) az adatszolgáltatás munkájának irányítása és a terv végrehajtásának ellenőrzése, a kiértékelt és ellenőrzött adatok alapján;

A Szovjetúnió Állami Tervhivatala a fentiekben meghatározott munkáját a minisztériumok, főigazgatóságok, vállalatok, továbbá a köztársaságok, kerületek, egyes vidékek, városok és járások tervhivatalainak jól kifejlesztett hálózatára támaszkodva végzi.

V. V. Kujbüsev a tervhivatal munkájával kapcsolatban a következőket mondta:

*„Helytelen volna föltételezni, hogy a Tervhivatalban ülő néhány száz emberrel elkészíthetjük a népgazdasági tervet. Átfogó népgazdasági tervet csak akkor tudunk összeállítani, ha a tervezésben résztvesz a Szovjetúnió egész közigazgatási szervezete, amikor az, egész tervezési rendszert megerősítettük már a legapróbb részleteiben is, amikor a terv megvalósításába bekapcsolódnak majd a tervező munkások tízezrei is.“*

\*

A népgazdasági terv egymást követő szakaszokra oszlik. A terv gazdasági és politikai feladatainak meghatározását követő első lépés az előző tervezési időszak eredményeinek összegezése, illetőleg a most megvalósítandó tervet megelőző ötéves, éves, vagy negyedéves terv eredményeinek kiértékelése. Ebben a munkájában a Tervhivatal az állományába tartozó *Központi Statisztikai Igazgatóság* támogatja, mely adatait az ország minden részében

felállított szervezeteitől szerzi be. Az egyes minisztériumok a terv végrehajtását saját statisztikai szerveik adatainak alapján ellenőrzik. Ezek pedig közvetlen kapcsolatban állnak az adatszolgáltatási körükbe tartozó egyes vállalatokkal.

Az állami tervhivatal állandóan és részletes alapossggal tanulmányozza a terv végrehajtásának részleteredményeit és a végrehajtó munka körülményeit iparágak, vállalatok és vidékek szerint. Állandóan figyelemmel kíséri ezenkívül, hogy a népgazdaság egyes ágazatainak munkája hogyan kapcsolódik egymásba a terv végrehajtása során. Mindezeknek alapján az állami tervhivatal és a minisztériumok évente, illetőleg negyedévente előzetes jelentést adnak ki a terv végrehajtásáról.

A terv összeállításának második szakaszában a tervhivatal az előzetes mérlegeket állítja össze. Ezekből határozzák meg a népgazdaság legfontosabb ágazatainak arányait, költségelőirányzataikat is ezeknek alapján arányosítják és a fontosabb mutatókat is a mérlegek alapján állapítják meg. A minisztériumok, vállalatok, az egyes vidékek és kerületek ezzel egyidejűleg állítják össze az ágazatok és területek szerinti részletterveket.

A harmadik tervezési időszakban állítja össze a tervhivatal magát a népgazdasági tervet, dolgozza ki a végleges mérlegeket és a termelendő javak értékesítésének tervét. Jóváhagyás előtt a tervet megtárgyalják a minisztériumokkal és az egyes köztársaságok minisztertanácsai is megvitatják minisztériumaikkal és főigazgatóságaikkal.

A minisztériumoknak a terv kidolgozásában való részvétele biztosítja annak technikai-gazdasági megalapozottságát, a szükségletek pontosabb számbavételét, valamint az egyes iparágak és vállalatok lehetőségeinek gazdaságos kihasználását.

A köztársasági és a helyi közigazgatási szervek fokozott részvétele lehetővé teszi a szövetséges köztársaságok szükségleteinek maradéktalan számításbavételét, a helyi lehetőségek fokozott kihasználását és a helyi feladatok pontosabb kijelölését.

Az egységes népgazdasági terv közös nevezőre hozza ugyan az egyes termelési ágak és a minisztériumok terveit, magában foglalja és meghatározza azok feladatait, de mégsem egyszerű összesítése az említett részletterveknek. A minisztériumok terv-előirányzatait például csak akkor foglalják bele a végleges állami tervbe, amikor azokat egymással összehangolták és a népgazdaság megfelelő ágazatainak feladataival is összhangba hozták. A már elfogadott egységes népgazdasági terv alapján dolgozzák ki ezután a minisztériumok a tárcájuk alá tartozó gazdasági ágazatok végleges terveit. Ezzel egyszersmind konkretizálják is az állami tervben meghatározott feladatokat.

A népgazdasági tervnek elengedhetetlenül szükséges alkotórésze a megvalósítandó feladatok területi beosztása. A *területi terv* már nemcsak gazdasági ágak és minisztériumok, hanem a szövetséges köztársaságok és helyi közigazgatási vagy gazdasági szervezetek szerint is pontosan meghatározza az előírt feladatokat. Az állami tervvel egyidejűleg egymásbakapcsolódó és egymást kiegészítő igen részletes terveket dolgoznak ki az egyes köztársaságok, bizonyos gazdasági egységet képező vidékek és területek, sőt még a járások részére is. Ez a helyi adottságok és lehetőségek legmesszebbmenő figyelembevételével biztosítja a terv értelmében megvalósítandó feladatok észszerű és gazdaságos területi elosztását, a termelőerőknek az egységes terv keretébe való beállítását és a népgazdaság összes tényezőinek — most már az egyes vállalatoknak, gyáraknak, üzemeknek, üzemszerveknek, sőt ezeken belül a gépegységeknek, az egyes gépeknek, munkásoknak és maguknak a dolgozóknak — a tervszerű munkába való bekapcsolódását. Így alakul át a terv konkrét feladatokká s az ilyen módon való átalakulás biz-

tosítja a részleteiben is konkrétizált feladatok végrehajtásának az egységes népgazdasági tervbe való beilleszkedését.

\*

A népgazdasági terv a Szovjetunió kormányának jóváhagyása után *törvényerőre emelkedik*. A jóváhagyott és törvénybeiktatott terv alapján állítják össze saját részletes terveiket az állami terv reájuk vonatkozó részének végrehajtásáért felelős gazdasági szervek, minisztériumok, köztársaságok és helyi közigazgatási szervezetek. Ezekkel összhangban készítik el a vállalatok végleges terveit. A vállalatok azonban megkapják az egész egységes állami tervet, sőt a működési területüknek, illetékes minisztériumuknak, köztársaságuknak és járásuknak a részletes tervét is. Ugyanígy megkapja a tervet minden egyes gazdasági és adminisztratív szerv és egység. Ezzel eléri, hogy a terv megvalósításának minden fázisában, annak minden egyes részletkérdése tisztán áll azok előtt, akik a végrehajtó munkában részt vesznek, minden vállalat és annak minden egyes dolgozója állandóan látja, hogy munkája miképpen illeszkedik bele az egységes, nagy állami tervbe.

A minisztériumok és a vállalatok tervei természetesen sokkal részletesebbek az állami gazdasági tervnél,— sokkal több technikai és gazdasági mutatóra és lényegesen részletesebb adatszolgáltatásra támaszkodnak, végül pedig a terv kivitelezését biztosító technikai szervezési intézkedéseket is részletesen előírják.

Az iparvállalatok technikai, ipari és pénzügyi tervét a gyárak igazgatósága, a munkások, mérnökök, technikusok és tisztviselők tevékeny részvételével állítja össze. Ez a következőkből áll:

a) a vállalatnak meghatározott iparcikkek gyártására való beállítását előirányzó termelési terv és az ennek keretében elvégzendő munka méretei;

b) a terv megvalósításának sorrendje;

c) a megvalósításhoz szükséges új gyártási eljárások bevezetése;

d) a felszerelés, a termelési terület, a szükséges nyersanyagok és segédanyagok, a fűtőanyag- és elektromos energiaszükséglet meghatározása;

e) a munka termelékenységének terve, a munkabér-előirányzat és a munkabéreknek az előírtnál nagyobb termelékenységű munka esetén való emelkedési terve;

f) a tervben előírt munka elvégzéséhez szükséges nyersanyagok, segédanyagoknak, fűtőanyagoknak, felszerelésnek és munkaerőnek a biztosítása;

g) gyártási költségvetés és az egyes cikkek gyártásának önköltségi kalkulációja;

h) a termelt cikkek értékesítésének terve;

i) általános és részletes pénzügyi terv.

Az állami terv végrehajtását nagy mértékben megkönnyítik és biztosítják az egyes vállalatok technikai, ipari és pénzügyi terveit jellemző technikai-szervezési intézkedések. A munka termelékenységének a terv érdekében szükséges fokozása például megkívánja, hogy a sok munkaerőt és energiát követelő gyártási folyamatoknál észszerűbb és folyamatos gyártási módszereket vezessenek be, (futószalag-rendszer, stb.), hogy a munka szervezettségét egyre jobban tökéletesítsék, a technikai előírásokat a legpontosabban betartsák és azokat a tapasztalatok alapján állandón javítsák.

A részletes tervet minden munkás megkapja és abban megtalálja a saját feladatait is. A technikai, ipari és pénzügyi terv alapján a vállalat összeállítja ugyanis az ü. n. operatív tervét.

Ez a következőket tartalmazza:

a) a termelési tervnek üzemenkénti felosztását, az üzemi feladatoknak munkacsoportok szerinti meghatározását s az egyes munkahelyeken dolgozó munkások részletmunkájának előírását;

b) a gyártási folyamat naptári tervének összeállítását, a havonként, tíznaponként, szakmáyonként és naponta megvalósítandó feladatokat;

c) a termelési előírásokat, a termelés sorrendjét, a termelésnek szakaszokra való beosztását, a megmunkálás módjának részletes előírásait stb.;

d) a termelés folyamatos szabályozását, a munkásoknak szerszámmal, fölszereléssel, segédeszközökkel és részletes utasításokkal való ellátását stb.

A vállalati terv ugyanolyan módszerekkel készül, mint az állami terv. Messzemenően felhasználják elkészítésénél a vezető munkások, mérnökök és tisztviselők tapasztalatait, alkalmazzák az elért eredményeiket, esetleg a saját munkafolyamatukra vonatkozó részletterveiket. Tökéletesen megvalósul tehát az az elv, hogy a terv elkészítésében a dolgozók tízezrei vegyenek részt. Az állami terv elkészítése a munkapadoknál kezdődik és mind nagyobb és nagyobb termelési egységbe illeszkedve, az egységes népgazdasági terv elképzeléseinek megfelelően tökéletesítve kerül vissza a munkapadokhoz. Az élenjáró gyártási szakembereknek és tapasztalt szakmunkásoknak a terv elkészítésébe való bevonása egyik leglényegesebb elve a szocialista tervezésnek.

\*

Az állami terv mezőgazdasági és állattenyésztési részét köztársaságonként, vidékenként és kerületenként pontosan kidolgozzák. A területi részleteiben is jóváhagyott terv alapján készítik el a *mezőgazdasági szövetkezetek és az állami mintagazdaságok*, valamint a *gép- és traktorállomások* termelési és pénzügyi terveit.

A mezőgazdasági terv természetesen ugyanúgy eljut a szövetkezetekhez, mintagazdaságokhoz, gép- és traktorállomásokhoz, mint az ipari terv a vállalatokhoz. Fontos tényezője ez a mezőgazdasági tervező munkának és a mezőgazdaság fejlesztésének. Mielőtt azonban a terv részleteiben is elkészülne, gondosan tanulmányozzák az egyes területek, járások és mezőgazdasági egységek viszonyait. Az összeállítás munkájában tevékenyen részt vesz a mezőgazdasági szövetkezetek, az állami mintagazdaságok, a gép- és traktorállomások aktívája. A terv gabonatermelési feladatait a minisztertanácsnak és a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának 1940 január 17-én megjelent határozata értelmében kell mindenkor végrehajtani. Eszerint az összes gabonafélékre vonatkozó gabonatermelési tervet egy évben egyszer sommásan — de az őszi vetést különválasztva — kell a mezőgazdasági szövetkezetekkel közölni. A gabonatermelési terv végrehajtásának módja teljesen a szövetkezetek belátására van bízva. A mezőgazdasági szövetkezetek dolgozóinak kezdeményezőképesége kellő módon érvényesülhet azáltal, hogy a terv végrehajtását a helyi éghajlati és talajviszonyok adottságai szerint hajtják végre és a bevezetett és alkalmasnak talált vetésforgót alkalmazzák. Jobban érvényesül egyúttal a mezőgazdasági dolgozóknak az egyes gabonafajták termés hozamának emelésére irányuló kezdeményezése és a mezőgazdasági szövetkezetek dolgozóinak széles tömegei is bekapcsolódnak ezáltal a tervezésbe.

Ezt a célt szolgálja az a rendelkezés is, hogy igen sok mezőgazdasági termékkel kapcsolatban saját megfontolásaik alapján irányozzák elő, illetve jelölik ki a terv megvalósítása érdekében beültetendő területeket. (Például kapásnövények és burgonya.) Tekintetbe veszik természetesen a beszolgáltatásra előírt mennyiséget és saját szükségleteiket is.

A mezőgazdasági szövetkezetek termelési terve az egyes termelői ágak lehetőségeinek összeegyeztetésével készül. Észszerűen megszervezik az egész termelési folyamatot, igyekeznek minél célszerűbben kihasználni az egész szövetkezet munkalehetőségeit és anyagi eszközeit. Ilymódon teremtik meg a mezőgazdaság fejlesztésének előfeltételeit és ezáltal biztosítják azt, hogy mindenkor eleget tudjanak tenni az állammal szemben fennálló kötelezettségeiknek.

A mezőgazdasági szövetkezet termelési terve akkor emelkedik csak törvényerőre, amikor a mezőgazdasági szövetkezeti dolgozók közgyűlése azt elfogadta már, a gép- és traktorállomások terveinek törvényesítéséhez pedig az illetékes állami szervek jóváhagyása szükséges.

A mezőgazdasági szövetkezetek, az állami mintagazdaságok, a gép- és traktorállomások évi termelési tervei alapján készítik el a részletes munkaterveket. Az előírt mezőgazdasági munkák végrehajtásához rendelkezésükre álló munkaerőknek az észszerű foglalkoztatását és termelőhely szerinti elosztását, valamint a termelőeszközöknek és a természetadta lehetőségeknek a minél gazdaságosabb kihasználását ezek a munkatervek teszik lehetővé.

\*

A sokmilliónyi szovjet nép gazdasági tevékenységét az állami népgazdasági terv irányítja. Már a kedvezőtlen előfeltételek között végrehajtott első ötéves terv is behozta, hogy a Szovjetunió népgazdasági politikája az egyedüli lehetőség arra, hogy egy ország saját erőire támaszkodva, hatalmas lépésekkel haladjon előre a gazdasági fölemelkedés útján. A négy év alatt megvalósított első ötéves terv a világ egyik leghatalmasabb ipari államává fejlesztette a Szovjetuniót, mezőgazdaságát pedig középkori elmaradottságából a legkorszerűbb körülmények közé emelte. A most folyamatban lévő negyedik ötéves terv eddigi eredményei önmagukért beszélnek. A Szovjetunió szocialista munkásainak akarata és vezetőinek előre látó gazdaságpolitikája elképzelhetetlen távlatokat nyit az egyre messzebbmenő célokat maga elé tűző és egyre fejlettebb szovjet tervgazdálkodás számára.

S. E.

---

*Östobaság lenne azt gondolni, hogy a termelési terv nem egyéb, mint számok és feladatok felsorolása. A valóságban a termelési terv az emberek millióinak eleven és gyakorlati tevékenysége. Termelési tervünk realitása — a dolgozók milliói, akik új életet alkotnak. Programunk realitása — az eleven emberek, mi mindannyian, a mi munkaakaratom, készségünk arra, hogy újmódra dolgozzunk, eltökéltségünk arra, hogy ezt a tervet teljesítsük. Megvan-e ez az eltökéltségünk? Igen, megvan. Akkor tehát termelési programunkat meg lehet és meg kell valósítani.*

*Részlet Sztálinnak a gazdasági funkcionáriusok értekezletén elmondott beszédéből. (1931 június 23.)*

## Mezőgazdaságunk gépesítése

**A** KORMÁNY az új gazdák megsegítésére a közelmúltban 20 millió forintos hitelkeretet szavazott meg. Ez ismét fokozott mértékben irányítja a figyelmet a mezőgazdasági hitelek felé. A mezőgazdaság hitelszükséglete sokrétű feladat megoldására hivatott. A feladatok közt vannak rövidlejáratúak és hosszúlejáratúak. A folyó évi termelés biztosítására rövidlejáratú forgótőke-hitelekre van szükség, hogy a gazdák ne szenvedjenek hiányt vetőmagvakban, hogy megvásárolhassák a szükséges üzemanyagot, szerszámokat, növényvédőszeret és hogy a folyó termelés sok más szükségletét biztosíthassák. Emellett azonban nem hanyagolhatók el a távolabbi jövő célkitűzései sem: *a magyar mezőgazdaság színvonalát emelni kell és ehhez szükség van új gazdasági épületekre, talajjavítási munkák elvégzésére, telepítési munkára és mindenekfölött a technikailag elmaradt magyar mezőgazdaságnak az eddiginél jóval nagyobb méretű gépesítésére.*

A háborús károk következtében a magyar mezőgazdaság tőkeszükséglete nagyobb, mint valaha. Ehhez járul az is, hogy a földreform sok olyan szervezési problémát vetett fel, amelynek megoldása sok tőkét igényel. Ez annál súlyosabb helyzetet jelent mezőgazdaságunk számára, mivel a megnövekedett tőkeszükséglet — egybeesik a termelés erős lecsökkentésével. Épp ezért újjáépítésünknek ebben a kezdeti fázisában nehezen képzelhető el, hogy a mezőgazdaság már ma saját erejéből teremthesse elő teljes tőkeszükségletét. A megfelelő hitelkeretek megszavazása annál is indokoltabb, mert újjáépítésünk során ez a helyzet előreláthatólag két oldalról is javul majd: *1. a termelés növekedésével a mezőgazdaság saját tőkeszükségletét egyre inkább fedezni tudja; 2. a legfontosabb befektetések elvégzése után a tőkeszükségletnek — ha a mennyisége talán egyelőre nem is — de a sürgőssége mindenestre feltétlenül csökken majd.*

A Magyar Gazdaságkutató Intézet mezőgazdaságunknak az 1946—1947. gazdasági évre várható pénzbevételét változatlan árszínvonal föltételezése mellett 1475 millió forintra becsüli, ami az utolsó békeév eredményének mindössze 37%-a. Ez az összeg a gazdák legnagyobb mértékű takarékosága mellett is csak kis lehetőséget nyújthat mezőgazdaságunk korszerűsítésére. Csak némi könnyítést jelent, hogy a mezőgazdaság az infláció révén egész belföldi adósságtérhétől megszabadult, ami pedig békebeli jövedelmének csaknem 8%-át fölemésztette.

A forint bevezetése óta eddig kis mértékben volt csak kielégíthető a mezőgazdaság hitelszükséglete. Hogy a biztosított hitelek még távol vannak a mezőgazdaság tényleges szükségletétől, az világosan kiderül akkor is, ha összehasonlítjuk az említett összegeket a Hároméves Terv vonatkozó előirányzatával. A terv 1947-től 1950-ig terjedő hároméves időszakban 912 millió forintot kíván a mezőgazdaság fejlesztésére fordítani, ebből 263.4 millió forint mindjárt az 1947—48-as gazdasági évben volna esedékes. A terv a mezőgazdaság gépesítésére egymagában 345 millió forintot irányoz elő.

Mezőgazdaságunk gépesítésének költségeit a Gazdaságkutató Intézet tízéves terv keretében négy milliárd forintra becsüli. Ez természetesen ma még távoli célkitűzés, amit csak lassan és fokozatosan közelíthetünk meg, különösen, ha Magyarország továbbra is teljesen önmagára lesz utalva tőkeszükségletének előteremtésében. Mai körülményeink között azonban az eddigi szerény hitelkereteknek is fontos szerepük van az újjáépítés munkájában és hozzájárulnak ahhoz, hogy későbbi időpontban szélesebb keretben és gyorsabb ütemben foghassunk hozzá mezőgazdasági célkitűzéseink megvalósításához.

# Tervgazdálkodás a népi demokrácia országában

Írta: F. OLJESCSUK

**A** KAPITALISTA TERMELÉSI RENDSZER súlyos betegségeire számos gazdaságpolitikus az államnak a gazdasági életet irányító olyan befolyását tartja a legalkalmasabb orvosságnak, amely mellett a kapitalizmus gazdasági alapja mégis érintetlen maradna. 1934-ben, H. G. Wells angol íróval folytatott beszélgetésében Sztálin a Rooseveltt és követői által fogantatosított ilyenfajta inézkedéseket vizsgálta és rámutatott arra, hogy amikor az amerikaiak talán valóban a társadalom átépítésére gondolnak, a társadalom jelenlegi alapját lényegében mégis érintetlenül hagyják. Ezért gyakorlatilag semmiféle társadalmi átalakulás nem következik be. Nem lesz tehát tervgazdálkodás sem.

Az amerikai események teljesen igazolták Sztálinnak ezt a jóslatát.

Más a helyzet Kelet- és Délkelet-Európa államaiban, amelyek a második világháború és a fasiszmus felszámolása után országukban új társadalompolitikai rendszert — népi demokráciát — létesítettek. E rendszernek az új politikai és gazdasági jellemvonásai (a hatalom a dolgozók kezében van, a nagyipart és a bankokat államosították, földreformot hajtottak végre, stb.) lehetővé tették, hogy a népi demokrácia országai gazdasági életük tervszerű irányítására térjenek át. *Kelet-Európa országainak gazdasági életében a tervszerűség elvének alkalmazása, ilyenformán, a fasiszmus felett aratott győzelem következtében kialakult új társadalmi rend eredménye.*

Csehszlovákiában, Jugoszláviában, Bulgáriában és Lengyelországban népgazdasági tervek kidolgozásával és végrehajtásuk ellenőrzésével külön tervhivatalok foglalkoznak. Egyes országokban (pl. Jugoszláviában), a tervgazdálkodást, mint a népi demokratikus állam legfontosabb tényezőjét az alkotmányba is beiktatták. A jugoszláv alkotmány 15. cikkelye így hangzik: „A nép létérdekeinek megvédése, jólétének emelése, valamint az összes gazdasági lehetőségek és erőforrások célszerű kihasználása szempontjából az állam általános gazdasági terv útján úgy irányítja az ország gazdasági életét, hogy az állami és szövetkezeti gazdasági szektorra támaszkodik és ellenőrzi a közgazdaságnak magántulajdonban lévő részét“.

Jugoszláviában kidolgozták és megszavazták a közgazdaság fejlesztésének az 1947—1951 évekre szóló ötéves tervét. E terv főbb pontjai: az ország iparosítása, villamosítása és a jugoszláv állam teljes gazdasági függetlenségének biztosítása. Az ipar fejlesztésére százhusz milliárd dinárt irá-

nyoztak elő. Az ipari termelésnek 1951-re az 1939-es színvonalnak ötszörösére kell emelkednie. A gazdaság állami szektorának különösen gyors ütemben kell növekednie.

Elsősorban a *nehézipart* akarják fejleszteni. A villanyáram fejlesztés 1951-ig az 1939 évinek a négyszeresére emelkedik. A *széntermelés* ennek megfelelően 265 százalékra, az *acéltermelés* 320 százalékra, az *aluminiumtermelés* 800 százalékra növekszik. A terv értelmében az ipart és a mezőgazdaságot a modern technika legújabb eredményeinek figyelembevételével kell fölszerelni; az országban ennek megfelelően igazi technikai forradalom megy végbe.

A *csehszlovák kormány* és a törvényhozó nemzetgyűlés ugyancsak elfogadta az 1947/48-as évekre szóló kétéves tervet. A terv szerint helyreállítják a háborús pusztítások folytán erősen megviselt gazdaságot és a háború előtti színvonalhoz viszonyítva tíz százalékkal emelik az ipari termelést. A terv előírja, hogy a mezőgazdaság termelékenységének 1948-ban el kell érnie a háború előtti színvonalat. Nagy figyelmet szentelnek az áramfejlesztési, a fémipari és a szállítási kérdéseknek. A traktorgyártást a tizenötszörösére akarják emelni.

*Lengyelországban* az 1947/49 évekre hároméves tervet dolgoztak ki. A terv szerint, a háború előtti színvonalhoz képest nagymértékben emelik az ipari és a mezőgazdasági termelést. Az *acéltermelésnek* pl. 1949-ben az 1938 évihez viszonyítva 139 százalékra, a *mezőgazdasági gépek* gyártásának 282 százalékra, a *mezőgazdasági termelésnek* 110 százalékra kell emelkednie.

*Bulgáriában* eddig minden évre külön-külön népgazdasági tervet dolgoztak ki és fogadtak el. Az 1946. évre kidolgozott első tervvel kapcsolatban az „*Otyecsesztven Front*” című lap ezt írta: „A minisztertanács által elfogadott, 1946. évre szóló népgazdasági terv az első határozott és jelentős lépés a Hazafias Arcvonal gazdasági politikájának teljes megvalósítása felé. E politika céljai a következők: először, a bolgár népgazdaságot szervezett és tervszerű gazdálkodássá alakítani, másodsor, Bulgária gazdasági függetlenségét biztosítani. Mezőgazdasági Bulgáriának nehéziparral rendelkező mezőgazdasági és ipari állammá kell átalakulnia”.

Az 1947/48-as évekre Bulgáriában kétéves tervet dolgoztak ki. Ebben a nehézipar jelentős kiszélesítését, számos vállalat kibővítését, villamosítást, a népgazdaság állami és szövetkezeti szektorának megerősítését, a mezőgazdaság fejlesztését és az ipari vállalatok ellenőrzését tervezik. A terv szerint az ipari és a mezőgazdasági termelés háborúelőtti színvonalát két év alatt túl kell haladniok. A *széntermelésnek* 1948-ban az 1940-es színvonalhoz viszonyítva 140 százalékra, az *érctermelésnek* 150 százalékra kell emelkednie, stb. Az egész ipari termelésnek 1948-ban hatvanhét százalékkal, a mezőgazdasági termelésnek pedig harmincnégy százalékkal nagyobb-nak kell lennie a háború előttinél.

Milyen előnyöket és milyen hasznot biztosít a gazdaság tervszerű irányítása ezekben az országokban?

A népi demokrácia országai mindenekelőtt rászorúlnak arra, hogy a háború okozta sebeket a leggyorsabban behagesszék, hogy a mezőgazdaságot a legrövidebb időn belül helyreállítsák és hogy népük anyagi és kulturális színvonalát emeljék. A tervgazdálkodás lehetőséget nyújt arra, hogy ezt a célt a legkisebb idővesztéssel, a legrövidebb úton elérjék. Ha az állam a terv szerint fogja irányítani a gazdasági tevékenységet, ha az összes termelőeszközöket és a polgárok erőfeszítéseit helyesen tudja felhasználni, akkor a gazdasági helyreállítás gyors ütemben halad majd.



A népi demokráciának csaknem minden országa arra kényszerül, hogy minél gyorsabban felszámolja gazdasági és technikai elmaradottságát, hogy iparát és mezőgazdaságát korszerűen felszerelje. Enélkül ugyanis nem lehetne biztosítani ezeknek az országoknak a függetlenségét és a nép jólétét sem tudnák emelni. A tervszerű gazdálkodás lehetővé teszi, hogy ezt a feladatot is a leghatékosabban és a leggyorsabban hajtsák végre. *Az államnak a tervezés alapján lehetősége nyílik arra, hogy elsősorban azokat az iparágakat fejlessze, amelyek a leghatékosabban szolgálják az ország iparosítási ütemének meggyorsítását és így a néptömegek életfeltételeinek a gyökeres megjavítását.*

A népi demokrácia országainak még harcolniuk kell majd az iparmágnások, pénzemberek és nagybirtokosok ügynökei ellen, akik külső segítségre támaszkodva azzal kísérleteznek, hogy elvesztett vezető pozícióikat visszaszerezzék. *A gazdasági élet következetes demokratizálása és a népgazdaság tervszerű irányítása okvetlenül szükséges előfeltétele annak, hogy ezeket a reakciós erőket végleg megsemmisítsék.*

Nem szabad elfelejteni, hogy a népi demokrácia országaiban megvalósított tervgazdálkodás természeténél és méreteinél fogva különbözik a Szovjetúnió tervgazdálkodásától. *A Szovjetúnióban, a szocializmus győzelme a tervet a városokban és falvakban az egész szocialista népgazdaság fejlesztésének alapvető gazdasági törvényévé tette.* A Szovjetúnióban nincs és nem is lehet kizsákmányolás, válság, munkanélküliség: a munkával előteremtett haszonrészt teljes egészében a dolgozó társadalom rendelkezésére áll. A kelet-európai országokban azonban az államosított nagyipar mellett jelentős számú ipari és mezőgazdasági közép- és kisvállalat is van, amelyek magánvállalkozók tulajdonát képezik. Ezekben az országokban a lakosság legnagyobb része — a parasztság is — egyéni vállalkozóként gazdálkodik. Ez a körülmény helyet biztosít a kapitalista társadalom fejlődését irányító erők tevékenységének. Kelet- és Délkelet-Európa országainak demokratikus kormányai — a gazdaságban vezető helyen álló állami, valamint a szövetkezeti szektorra támaszkodva — mégis befolyásolni tudják a gazdasági fejlődést. A magánvállalatokat és a kis parasztgazdaságokat is a tervgazdálkodás hatókörébe vonják.

*A gazdasági élet következetes demokratizálásán alapuló tervgazdálkodás lehetővé teszi, hogy a válságokat és a munkanélküliséget, a „tisztá” kapitalizmus elszakíthatatlan velejáróit kikerüljék.* Eugen Erban, a csehszlovák szakszervezetek központi tanácsának főtitkára szerint: „Csehszlovákia gazdasága állandó válságoknak volna kitéve, ha régi alapjait fenntartotta volna. Az állam azonban kezében tartja az államosított ipart és a munkásosztály a parasztsággal együtt döntő befolyást gyakorol az államhatalomra. A dolgozók tudják, hogy a kapitalista államokban felbukkanó újabb gazdasági válság esetén a csehszlovák gazdaság szilárd védelmi állásokkal rendelkezik. Ezek az állások három előfeltételen alapulnak. Ez először a népgazdaságnak az államosított ipar és államosított pénzügyintézetek alapján való megszervezése, a külföldi tőke befolyásának kizárása mellett. Másodsor, a tervgazdálkodásra való áttérés. Harmadszor, a Szovjetúnióval való szoros gazdasági kapcsolatok kiszélesítése. Mindez megszilárdítja embereinkben a bizalmat a holnap iránt valamint biztosítja őket, hogy népi demokráciánk a gazdaság, a kultúra, a tudomány és a művészet teljes felvirágzása felé vezető úton haladva újabb és újabb eredményeket ér el és, hogy a csehszlovák köztársaság nemzeti függetlensége megerősödik.”

A gazdaság helyreállításának tervei a népi demokrácia mindegyik országában hatalmas mozgósító erőként hatottak és a tömegek akívítását

és kezdeményezését szembetűnően emelték. Csehszlovákiában pl. már ez év januárja óta, (amikor a kétéves terv végrehajtását megkezdték), jóval nagyobb a munkateljesítmény; a bányászok és a szerzőgépeket gyártó munkások például 30—40 százalékkal többet termeltek mint a múlt évben. Ugyanezt a fejlődést lehet megfigyelni Jugoszláviában, Bulgáriában és Lengyelországban is. Ezeknek az országoknak a népei megértik, hogy a népi demokrácia országaiban a termelőerők gyarapodása és a nemzeti vagyon nagyobbodása közvetlenül emeli a dolgozók jólétét. Az a ragaszkodás, amelyet a kelet- és délkelet európai államok néptömegei az új demokratikus elveken alapuló társadalmi rend iránt tanúsítanak — egyik forrása a gazdasági építés terén kivívott komoly eredményeiknek.

## A bolgár kétéves terv és a mezőgazdaság

**B**ULGÁRIA KÉTÉVES GAZDASÁGI TERVÉNEK első célkitűzése az, hogy a termelést, mely 1946-ban a háború előttinek a 86%-át érte el, újból az 1939-es szintre hozzák. Időközben egyes iparágak elérték, sőt túlhaladták ezt a szintet, mások azonban súlyosan hátramaradtak.

A bolgár kétéves terv a mezőgazdasági termelés növelését is célozza, mégpedig 1947-ben az 1939-es szint 13%-kal való növelését, 1948-ban pedig 34%-os növelését. A megművelhető területeket (1939-es adatokat alapul véve) 1.3%-kal akarják növelni, mégpedig 3.9 millió hektárral. Az egyes termékek hozamának növekedése a célkitűzés szerint 1948-ban 1946-tal szemben a következő lesz: búza és rizs 14%, mag és zöldtakarmány 71%, tengeri 109%, gyapot 186%, dohány 74%, cukorrépa 39%. Figyelembe kell venni azonban, hogy az alapul vett 1946-os év mezőgazdasági termelése nem érte el az átlagos évi termést. Az egyes termékek decáronkénti (1 decár = 1/10 hektár) hozamát a következőkben állapították meg: búza 137 kg., árpa 152 kg., tengeri 135 kg., dohány 106 kg., cukorrépa 1.812 kg., gyapot 21 kg.. Ezek a számok jó közepes termést tételeznek fel. A következő rendszabályok teszik alkalmassá a mezőgazdaságot ennek a feladatnak a megvalósítására: a termelést elősegítő gépi újítások, 160.000 hektár megművelhető terület szétosztása 150.000 földdel egyáltalában nem, vagy igen kevéssel rendelkező mezőgazda között, 35.000 hektár új terület megmunkálása és a szövetkezeti gazdaságok számának növelése. A területek közös megművelését közös mezőgazdasági gép- és állatállomány fenntartásával fogják elősegíteni. 1948-ban a teljes állatállomány az 1939. évi szint 116%-a fölé fog emelkedni.

# A magyar szövetkezeti mozgalom új feladatai

Írta: SZÁNTÓ BÉLA

## A félévszázados szövetkezeti mozgalom

A magyar szövetkezeti mozgalom a múlt század 90-es éveinek végén és a jelen század elején a falu és a város népi erőinek a földosztásért és a kizsákmányolás ellen folytatott tömegmozgalmaiból és harcaiból született. A falvakban keletkezett „Hangya” szövetkezetek a falu elnyomottsága mellett a nagybirtokosság falusi helytartóinak pórázára kerültek, az első világháború előtti időszakban a kiváltságos osztályok kormányainak ellenállásával szemben az ipari munkásság ÁFOSz szövetkezetei sem tudtak országos hálózattá kifejlődni. A Horthy-rendszer elnyomta az ipari munkásság demokratikus szövetkezeti mozgalmát s így a szövetkezeti mozgalom ezekben az időkben alapjában véve a reakció érdekeit szolgálta.

Országos jellegű demokratikus szövetkezeti mozgalom előfeltételei csak a felszabadulás után teremtődtek meg. A népi erők kifejlődése szélesmedrű tömegmozgalommá fejlesztette a szövetkezeti mozgalmat. Átfogó szövetkezeti központok alakultak ki. Megalakult a *Fogyasztási Szövetkezetek Országos Központja*, a mezőgazdasági termények értékesítésére pedig a *Mezőgazdasági Szövetkezeti Központ*. A földosztással kapcsolatban a több mint 2300 földművesszövetkezet központjaként létrejött a *Földművesszövetkezetek Országos Központja*. Ez a három központ azonban inkább egymással szembenállva, mint egymás mellett haladva fejtette ki tevékenységét.

A reakció nagy erőfeszítéseket tett, hogy ezt az előretörő szövetkezeti mozgalmat a befolyása alá hajtsa, a demokratikus erők harca a szövetkezetek megerősítéséért és demokratizálódásáért azonban megteremtette az előfeltételeit annak, hogy a szövetkezetek a demokrácia egyik alappillérévé legyenek.

## Új utakon

A szövetkezetek társadalomátformáló szerepének biztosítására el kell távolítani az útból azokat a törvényes akadályokat, melyeket a magyar jogalkotás és joggyakorlat állított a demokratikus szövetkezeti mozgalom fejlődése elé.

Szükség volt olyan szövetkezeti törvényre, amelyik lehetővé teszi a mezőgazdaság szövetkezeti alapon való újjászervezését, a szövetkezeti értékesítésen és szövetkezeti árueelosztáson keresztül a társadalmilag fölösleges közvetítőkereskedelem kiküszöbölését és ezzel egyidejűleg az árubeszerzés

és az árueelosztás szövetkezeti megszervezését. E feladatok megvalósítása a demokrácia egyik kulcskérdése. Megvalósult tehát a szövetkezeti törvény, amelyik ezt biztosítja. Döntő jelentősége van ennek, mert amikor a politikai hatalom a dolgozók — a munkásság, a parasztság, a kispolgárság, az értelmiség — kezében van, a szövetkezetek győzelme a népi demokrácia győzelmét jelenti.

Az új szövetkezeti törvény megszüntette a különféle szövetkezeti központokat, azokat egybeolvasztotta és megteremtette az egységes szövetkezeti központot, a *Magyar Országos Szövetkezeti Központot* (MOSZK). Ezzel megteremtődött az a központi szövetkezeti szerv, amelyik hivatott arra, hogy egységes szövetkezeti vonalat vigyen az egész magyar szövetkezeti hálózatba és egységes terv alapján összehangolja egymással a különféle szövetkezeti ágazatokat. Most először teremtődött meg annak a lehetősége, hogy a szövetkezeti termelés, értékesítés, árueelosztás és a szövetkezetek áru- és hitellellátása egységes terv szerint, egyetlen szerv útján történjék és ezzel a demokrácia ökonómiájában ez a társadalmiasított szektor a maga szerepéhez juthasson.

## A legközelebbi feladatok

A magyar szövetkezeti mozgalomnak a legismertebb és legnépszerűbb ágazatai a *fogyasztási* és *értékesítő* szövetkezetek. Ezeknek a száma ma sokezerre rúg. Hivatásuk a demokráciában már nem csupán az áruuzsora elleni küzdelemből áll, mint a múltban, hanem meg kell semmisíteniök magát az áruuzsorát. Ezt úgy érhetik el, ha döntő mértékben kapnak szerepet a város és a falu áruellátásában, ha ők bonyolítják le a város és a falu közötti árucseret. A nagybani, valamint a közvetlenül a termelőtől való bevásárlás, valamint az egyes tömegfogyasztási cikkeknek saját ipari és mezőgazdasági üzemeikben való termelése útján kiküszöbölhetik az uzorás nyakkereskedelmet.

A legdöntőbb jelentőségű feladat a *földművesszövetkezetekre* vár. A földosztással megsemmisült Magyarország évszázados hagyományos mezőgazdasági szerkezete. A százazrekre rúgó régi parasztgazdaság mellett a földosztás során újabb százazrekre rúgó parasztgazdaság keletkezett. A magyar parasztság szorgalma és kezdeményezőképesége a felszabadulás óta eltelt két nehéz esztendő során jelentősen haladt a mezőgazdaság talpraállítása útján. Illúzió lenne azonban azt gondolni, hogy a felszabadulás óta alkalmazott módszerekkel sikerül majd a régi mezőgazdasági színvonalnak a visszaállítása és továbbfejlesztése. Ezt csak úgy érhetjük el, ha ezt a parasztgazdaság jellegű mezőgazdaságot megszervezzük és képessé tesszük arra, hogy gépesítéssel és az agrotechnika korszerű eredményeinek felhasználásával a magyar mezőgazdaság elérje és túlhaladja a legelőrehaladottabb mezőgazdasággal rendelkező országokat és ezen az úton felemelje és jómódúvá tegye a magyar parasztságot.

Kétségtelen, hogy ez csak szövetkezeti úton mehet végbe. A földosztással kapcsolatban alakult is eddig mintegy 2300 földművesszövetkezet, melyeknek tagjai között van az újgazdák legnagyobb része. Mindazonáltal csakis most, a MOSZK létrehozásával teremtődtek meg a lehetőségei annak, hogy a földművesszövetkezetek a számukra kijelölt szerepet betölthessék. Abból kell kiindulnunk, hogy a földosztás magántulajdonba adta a parasztnak a földet, a magyar mezőgazdaság újjászervezése szövetkezeti alapon tehát nem mehet végbe másképpen, minthogy az egyéni parasztgazdaság legyen az a bázis, amelyre rá kell épülnie a magyar mezőgazdaság szövetkezeti szervezetének. A legközelebbi feladatok a következők:

- a) termelési szerződések megkötése a földművesszövetkezeteken keresztül a MOSZK-kal;
- b) a termelési szerződések eredményes lebonyolítására termelési eszközöknek, magvaknak, mezőgazdasági üzemanyagoknak, vontatóerőnek, stb. a földművesszövetkezetek útján való beszerzése és szétosztása;
- c) gép- és traktorállomások szolgálatainak igénybevétele a földművesszövetkezetek útján;
- d) a földművesszövetkezetek munkájának helyes megszervezésével biztosítani, hogy ne csak a földművesszövetkezetek tagjainak földje, hanem a falu határában lévő minden föld — tehát azoké is, akik nem tagjai a földművesszövetkezeteknek — meg legyen művelve és a legnagyobb mértékű hozadékot adja;
- e) a földművesszövetkezeteken keresztül meg kell szervezni és biztosítani az újgazdák és kisparasztnak termelésének legelőnyösebb értékesítését;
- f) a földművesszövetkezeteken keresztül biztosítani kell az újgazdák és kisparasztnak hitelellátását és le kell bonyolítani hitelműveleteiket.

A magyar mezőgazdaság újjászervezése szövetkezeti alapon folytatása és betetőzése lesz a földreform nagy művének. Ez természetesen nem lehetséges a földművesszövetkezetek jelentős állami támogatása nélkül. Ezt az állami támogatást a földművesszövetkezetek a szükséges mértékben és a lehetőségek határai között meg is kapják majd. A hároméves terv biztosítja ezt. Emellett azonban a földművesszövetkezetek maguk is bőséges kihasználatlan belső tartalékokkal rendelkeznek, melyeknek helyes mozgósítása a legtöbb esetben átsegítheti a földművesszövetkezeteket a legégetőbb nehézségeken. Ilyen kihasználatlan belső tartalékok:

- a) a földművesszövetkezetek birtokába jutott jelentős nemzeti vagyonnal való lelkiismeretes gazdálkodás; gondoskodni kell arról, hogy a földművesszövetkezetek élén megbízható személyek álljanak; harcolni kell a földművesszövetkezetek vagyonának elherdálása ellen; emelni kell és meg kell erősíteni a szövetkezeti tulajdon szentségének és sérthetlenségének tudatát;
- b) a földművesszövetkezeti tagok gazdaságaiban a munka tervszerű szövetkezeti megszervezése; a földművesszövetkezeti tagok munkaerő, igásállatok, vontatóeszközök és mezőgazdasági gépek tekintetében előre megállapított térítés ellenében működjenek közre egymás földjének a megművelésében;
- c) a földművesszövetkezetek a munka jobb megszervezésére és jobb termelési eredmények elérésére nézve vezessék be egymás között a *szövetkezeti versenyt*, ami a leghatásosabb eszköz a földművesszövetkezetek felvirágoztatására.

A háziipar terén is igen fontos feladat vár a szövetkezetekre. A háziipar különösen a téli hónapokban a falu dolgozóinak az ipari tevékenysége és egyik megélhetési forrása. A fonás és szövés, szalma-, nád-, gyékény- és kosárfonás, faipar, fazekasság, stb. fejlesztése, újszerűsítése, anyag és hitelellátása, termékeinek előnyös értékesítése, a legeredményesebben *háziipari szövetkezetek* útján valósítható meg. A háziipar kifejlesztése számára az általános szövetkezeti hálózat a legmegbízhatóbb anyagi

bázist képezi és így a háziipar szövetkezeti úton való megszervezése, a földműves- és fogyasztási szövetkezetek mellett újabb vonalon kapcsolja össze a falusi és a városi dolgozókat.

A kisipari termelő- és a kiskereskedői árubeszerző szövetkezetek még csak alig fejlődésnek induló szövetkezeti ágazatok, melyek alkalmasak arra, hogy a kisiparosok és kiskereskedők tömegeit anyagilag alátámasszák.

A magyar szövetkezeti élet napjainkban nagy átalakuláson megy keresztül. Sorsdöntő eseménye ez a magyar demokráciának. Megvan minden előfeltétele annak, hogy ez a szövetkezeti átalakulás a demokrácia teljes győzelmével menjen végbe.

## *Államosítás Hollandiában, Franciaországban és Svédországban*

**A** HOLLAND JEGYBANK ÁLLAMOSÍTÁSÁRÓL a parlament elé terjesztett javaslat szerint az intézet valamennyi részvényét az állam veszi át és azokért a részvényeseknek kártalanításként a részvények névértékének kétszeresét fogja jóváírni. Minthogy ez a jóváírás évi 2.5%-kal kamatozik, az eddigi részvényesek a valóságban 5%-os kamatot kapnak. Ez megfelel az eddigi osztalék mértékének, úgyhogy a részvényesek nem fognak hátrányt szenvedni.

**F**RANCIAORSZÁG IPARI TERMELÉSI MINISZTERE nyilatkozott az államosított vállalatok helyzetéről. A gáz- és villanyművek költségvetési hiánya 18.4 milliárd francia frankot tett ki, ebből az összegből 12 milliárd az újjáépítés költségeire fordítandó és valamivel több mint hat milliárd a pénzügyi terhekre. Alapos vizsgálat alapján a deficit 1.3 milliárd francia frankra volt csökkenthető. Az előrelátható kiadásoknak a revíziója után az egyensúly lényegileg helyreállítható, ha nem veszik figyelembe a régi vállalatok munkásaival kapcsolatos költségeket. (1.7 milliárd francia frank.) Az összegek egyensúlya még mindig egy 4.510 millió francia frankos felesleget mutat. Az államosított szénbányákat illetően a miniszter megállapította, hogy azoknak a helyzete nem olyan előnyös, mint a villamos- és gázműveké és hozzátette, hogy szükségessé vált 17.600 millió frank állami támogatás felhasználása, azonban mindez nem áll összefüggésben a feltárási rendszerrel, miután ez már a bányák államosítása előtt is ugyanaz volt. Jelenleg a kő- és barnaszénttermelés nagyobb eredményt mutat, mint 1938-ban, márciusban a termelés mennyisége 4.6 millió tonna volt, vagyis az 1938. évi termelés 116%-a.

**A** SVÉD PARLAMENT 80.3 millió svéd korona összeget szavazott meg, mellyel az állam a Bergslagens vasúti társaság részvénytöbbségét fogja megvásárolni. Ezáltal minden nagy svéd vasúti társaság államosítva lesz.

# Az európai szénválság

Írta: BARACS JÁNOS

**A SZÉN KÖZGAZDASÁGI JELENTŐSÉGÉT** azzal szokták magyarázni, hogy bányászásához sokkal kevesebb energia kell, mint amennyi a kibányászott szénmennyiségből előállítható. A világ energia-szükségletének több mint feléről még ma is a szén gondoskodik, bár jelentősége a vízienergia és az olaj használatának terjedésével az utolsó 50 évben csökkenőben van. A szén azonban nemcsak energiaforrás, hanem fontos iparágaknak nyersanyaga is, (gáz, vegyiipar) mint fűtőanyag pedig a közvetlen háztartási fogyasztásnak legfontosabb szükségleti cikkei közül való. Mindez kellőképpen megmagyarázza azt a ma már szinte közhelynek tetsző megállapítást, hogy a szén a világ ujjaépítésének első számú problémája.

A széntermelés a második világháború alatt óriási strukturális változáson ment át. A széntermelés sulypontja ugyanis Európából áttolódott Amerikába. Amerikában *a széntermelés 1939-től 1945-ig kerek 400 millió tonnáról 570 millió tonnára emelkedett.* Ugyanakkor az angol termelés 235 millió tonnáról 185 millióra, Németország termelése pedig 158 millióról 41 millióra csökkent. Az Egyesült Államok széntermelése tehát 170 millió tonnával emelkedett, az angol és a német termelés pedig kb. ugyanennyivel csökkent. Ezek a számok azért igen jelentékenyek, mert ha a Szovjetuniótól eltekintünk, a világ széntermelésének közel  $\frac{3}{4}$  részét az Egyesült Államok, Anglia és Németország szolgáltatta.

## A Szovjetunió széntermelése

A Szovjetunió széntermelése ugyanis a háború folyamán súlyos károkat szenvedett s így ezidő szerint nem vállalhatja még azt a szerepet, hogy a szénhiányban szenvedő európai országokat szénszállításaival kiségitse. *Pedig a Szovjetunió széntermelése a háború előtt gyors ütemben haladt abban az irányban, hogy Európában az első helyet foglalja el.* 1940-ben a Szovjetunióban 166 millió tonna szenet termeltek, amelynek több mint a fele (85.5 millió tonna) a Donec-medencéből, több mint 10 millió tonna a Moszkva-környéki medencéből, míg a fennmaradó rész túlnyomóan a keleti vidékekről származott. A háború főleg a Donec-medence szénbányászatában okozott súlyos károkat és ezek helyreállítására most hatalmas erőfeszítés történik. 1945-ben már a háború előtti termelési szint 50 %-át sikerült elérni és a most folyó ötéves terv 1949-re irányozza elő a régi széntermelés elérését a Donec-medencében. Az ötéves terv legfontosabb célkitűzései között van a széntermelés fokozása, amely 1950-ben 250 millió tonnát fog elérni; a

terv megvalósítására 21 milliárd rubelt fektetnek a szénbányászatba és ennek az összegnek a legnagyobb részét — a Donec-medencei bányák helyreállítása mellett — a keleti vidékek széntermelésének fokozására fordítják. A keleti vidékek 1940-ben az orosz széntermelésnek 36 %-át szolgáltatták, 1950-ben pedig 47.5 %-kal vesznek majd részt a szovjet széntermelésben. Ha ez megvalósul, akkor a Szovjetunió az Egyesült Államok után a világ legnagyobb széntermelőjévé válik és alkalmasint a szén is az orosz exportcikkek közé kerül.

A szénválság elsősorban európai probléma. A két nagy európai termelőországnak, Angliának és Németországnak a háború következtében oly mértékben csökkent a széntermelése, hogy *Európának csaknem valamennyi országa energiahiányban szenved és ipari termelését még annyira sem tudja fejleszteni, mint amennyire háború által leromlott iparának helyreállítása, a rendelkezésre álló munkaerő és nyersanyagmennyiség ezt lehetővé tennék.*

## Az amerikai szénhelyzet

Egyszerűnek látszik a megoldás, ha abból indulunk ki, hogy a széntermelés Európából áttolódott Amerikába: Amerikának a háborús évek folyamán kialakult nagyobb termeléséből a többletet át kellene engednie a szénhiánnyal küzdő európai országoknak. Ha ez lehetséges volna, akkor az egész kérdés szállítási problémává redukálódna: megfelelő hajótérre volna szükség és az európai szénárakat a szállítási költségek — kb. 60 %-al — megdrágítanák. A helyzet azonban nem ilyen egyszerű. A szén az ipari energia legfontosabb forrása és így fogyasztása az ipari termeléssel együtt emelkedik. Az Egyesült Államok ipari termelése tudvalevően a háború folyamán rendkívül megnövekedett. Az ipari termelés 1945 végén 48 %-kal, 1946 végén 64 %-kal múlta felül az 1939. évi szintet. Ennek megfelelően az Egyesült Államok belső szénfogyasztása is nagymértékben növekedett, ezáltal kevés teret hagyott az exportálható szénmennyiség részére. *Az Egyesült Államok széntermelésének van még egy külön, eddig megoldatlan problémája is: a bér-kérdés.* 1946-ban az Egyesült Államok széntermelését két súlyos bérsztrájk rázta meg, az egyik tavasszal több mint egy hónapig tartott, a másik november végén, illetőleg december elején zajlott le. A két sztrájk együttesen 51 munkanapot vett igénybe és *a sztrájkok által elmaradt széntermelést 70 millió tonnára becsülik.* Különösen a második sztrájk zajlott le drámai körülmények között. A közlekedés és az ipari termelés megbénult, a bíróság marasztaló ítéletet hozott a szénbányászok vezére Lewis ellen, a közhangulat élesen a szakszervezetek ellen fordult. Ezt a közhangulatot használta ki az amerikai jobboldal a közelmúltban életbelépett szakszervezet-ellenes törvénynek a megalkotására. *Az ilyen törvények azonban semmiképpen sem tudják megoldani minden közgazdaságnak azt az alapvető kérdését, hogy a bérek és az árak között bizonyos racionális egyensúlyhelyzetnek kell kialakulnia,* és ameddig az amerikai árszint az elmúlt esztendőéhez hasonló gyors mozgásban van, addig a bérkérdés is mindig rendezésre szorul. Ez pedig az amerikai bányatulajdonosok beállítottsága mellett sztrájkok nélkül nem egykönnyen lesz megvalósítható.

A sztrájkok által lecsökkent amerikai széntermelés 1946-ban mindössze 42 millió tonnát tudott export céljaira fordítani. Európának ebből is kerekén 17 millió jutott csak. Ez a mennyiség természetesen semmiképpen sem volt elég Európa szénéhségének csillapítására, annak ellenére, hogy



1946 folyamán mind Angliában, mind a Ruhr-vidéken komoly erőfeszítések történtek a széntermelés fokozására és a kisebb mennyiségeket termelő országok is — elsősorban Franciaország és Lengyelország — komoly haladást értek el a múlt évben ezen a téren.

Az európai széntermelés nehézségeinél technikai és politikai problémák keverednek egymással. A termelési berendezések sokhelyütt elavultak, másutt a háború tette tönkre őket. A bányászok földalatti munkája nehezebb bármely más testi munkánál és széles munkásrétegek e nehéz munka fejében nyújtott bért nem találják elég vonzónak ahhoz, hogy a bányász-pályára lépjenek. A háború folyamán egyre nagyobb mértékben használtak foglyokat erre a munkára és a foglyok hazaküldése egyes országokban még ma is a szénbányászat komoly megrázkódtatását jelentené. A Ruhr-vidék bányászai számára külön nehézséget jelent, hogy a nehéz munka elvégzéséhez szükséges magas élelmiszer-kalóriamennyiség nehezen biztosítható csak. Emellett a munkától való távolmaradás minden országban jó üzletnek bizonyul, ahol a feketepiac virágzik és ahol nincs is feketepiac, ott az abszентizmust a háború által okozott fegyelemmeglazulás teszi általánossá. Ezek a nehézségek kisebb-nagyobb mértékben minden széntermelő országban megtalálhatók, de minden országban más-más súlyt és színezetet kapnak, más-más keverési arányban jelentkeznek és így minden ország színhelyzetének megvan a maga sajátos jellege.

## Anglia széntermelése

Az angol széntermelés 1913-ban érte el a csúcspontját közel 300 millió tonnával. Már az első világháború is erősen csökkentette Anglia széntermelését: 1921-ben 166 millió tonnás évi termeléssel a mélypontjához jutott. A 20-as évek közepe táján Anglia széntermelése azonban ismét 250 milliós termelési szint körül mozgott, míg a második világháborút megelőző években, 1935—1938-ig az átlagos évi termelés mintegy 230 millió tonna volt. Miért nem tudott Anglia a második világháború után 185—190 millió tonnánál nagyobb évi széntermelést elérni minden erőfeszítés ellenére sem? Többféle magyarázata van ennek. Az okok még a háború előtti évekre nyúlnak vissza. *A legkönnyebben hozzáférhető bányák már régebben kimerülőben voltak és a külföldi verseny erősen lecsökkentette az exportpiacokon az angol bányák rentabilitását.* Mindez arra indította az angol bányatulajdonosokat, hogy nyereségüket bányáikból kivonják és másutt fektessék be. Az angol bányák ezáltal egyre elavultabb berendezéssel dolgoztak, ami még jobban fokozta a külföldi versenytársak rentabilitásának fölényét. Ehhez járult még az is, hogy *az angol szénbányászat huzamos pangása a munkásokat is egyre nagyobb mértékben tartotta vissza attól, hogy a bányász-szelmát válasszák;* különösen vonatkozott ez az ifjabb munkásnemzedékre.

A termelés csökkenését a munkamorál már említett háborús lazulása is fokozta. Az angol bányászok egyre több munkanapot töltöttek távol munkahelyüktől, aminek Angliában még külön magyarázata is van. A háború alatt bevezetett jegyrendszer ugyanis azt eredményezte itt, hogy a munkások pénzkereseti kedve erősen megcsappant. Ha t. i. a munkások megkeresték azt az összeget, ami a jegyrendszer keretében kapható áruk megvásárlásához szükséges, a további kereset már nagyobbbrészt csak a megtakarítások növelésére használható fel. Így a bányászok inkább kevesebbet dolgoznak és hajlandók erről a keresettöbbletről lemondani. Emellett a bányákban ténylegesen eltöltött munkanapok teljesítménye is lerom-

lott. A háború előtt, 1937-ben, az angol munkás átlagos napi teljesítménye *1.17 tonna* volt, ez 1945 augusztusáig *0.92 tonnára* csökkent és azóta lassú emelkedést mutat: 1946-ban átlag *1.03 tonna*, 1947 májusában *1.08 tonna* volt.

Az angol szénhelyzet radikális megjavításának szüksége a háború végén mindenki számára nyilvánvaló volt és így *a munkáskormány úgyszólván ellentmondás nélkül hajtotta végre a széntermelés nagy reformját, az angol szénbányák államosítását.* A régi tulajdonosokat *165 millió font névértékű államkötvénnyel* kártalanították és a bányák tulajdonjogát egy országos széntestületre, a *National Coal Board*-ra, ruházták.

Kétségtelen, hogy a N. C. B., amely jogilag 1947 január 1-én vette át az angol szénbányákat, működésének első hónapjaiban jelentékeny sikereket ért el. *A bányászok létszáma januártól májusig 694.000-ról 715.000-re emelkedett.*

Az angol kormány tervei szerint Angliának 1947-ben legalább *200 millió tonna* szenet kell termelnie, ha meg akarja valósítani ipari programját és némiképpen fel akarja tölteni veszélyesen leapadt szénkészleteit. Ma nagyon kérdéses még, hogy minden eddigi kezdeti siker ellenére megvalósítható lesz-e a *200 millió tonnás* célkitűzés. Amennyire az angol széntermelés helyzete ma megítélhető, Anglia 1947-ben legjobb esetben is saját belföldi szükségletét tudja fedezni csak és nem tud hozzájárulni a többi európai ország szénszükségletének kielégítéséhez. Érdekes ebben a vonatkozásban, hogy az *Európai Szénszervezet* az év harmadik negyedének amerikai szénkiviteléből *600.000 tonnát* Anglia részére utalt ki. Ezenkívül az angol—lengyel kereskedelmi megállapodás lengyel szén szállítását is biztosítja Anglia számára.

## **A Ruhr-vidéki helyzet**

Hasonló okok, de hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben okozták a Ruhr-vidéki szénbányászat katasztrofális visszaesését. A bányák a háborúból minden különösebb háborús pusztulás nélkül kerültek ki. A berendezések felújításának elmaradásától eltekintve, a visszaesés főoka tehát a német bányászok helyzetében keresendő. A Ruhr-vidéki szénbányák 1938-ban *289.000 bányászt* foglalkoztattak. Ez a szám 1944-ben, a legmagasabb foglalkoztatottság idején, *357.000-re* emelkedett, ebből azonban *148.500 külföldi munkás* volt, akik a háború befejeztével természetesen azonnal visszatértek hazájukba. A német bányászok létszámát azóta fokozatosan sikerült emelni. A háború befejezésétől 1945 végéig a bányászlétszám *208.000-ről 260.000-re* nőtt, 1946 végén elérte a békebeli *289.000-es* szintet, 1947 februárjában pedig *305.000* bányász dolgozott a Ruhr-vidéken, vagyis mintegy *5%-kal több, mint a háború kitörése előtt.* Ugyanekkor azonban a bányászok teljesítménye rendkívül leromlott. Ez év februárjában, amikor pedig a bányászok munkája már ismét jóval felülmúlta az 1945—46-os évek teljesítményét, *a napi munkaeredmény átlagosan még mindig csak 1.25 tonna volt a békebeli 1.90 tonnával szemben.* Emellett a munkától való rendszeres távolmaradás a számszerűen megnövekedett munkáslétszám ellenére is csökkentette a ténylegesen végzett munkanapok számát. Ez ugyancsak fokozta a termelt szénmennyiség visszaesését.

Igen tanulságos megnézni a Ruhr-vidéki bányákban foglalkoztatott bányászoknak az életkor szerinti összetételét. Míg *1937-ben a bányászoknak mintegy 72%-a volt 40 évnél fiatalabb* és csak *28%* ezeknél öregebb,

1946-ban a 40 éven aluliak arányszáma mintegy 39%-ra csökkent. A 40 évnél idősebb korosztályon belül is erősen látható az előregedési folyamat. 1937-ben az összlétszámnak csak 7.2%-a volt 50 évnél idősebb, 1946-ig ez az arányszám közel 24-re növekedett.

Az előregedési folyamattól eltekintve, legfőképpen az élelmezési helyzet rontotta le a német bányászok teljesítményét. Az 1945—46-os évek termelése szinte pontosan tükrözte a kiutalt napi élelmiszer-kalóriamennyiségek vonalát. A folyó évben ezt a kalóriamennyiséget sikerült napi 4000-re fokozni már, ez azonban még mindig nem bizonyult elégségesnek. A bányászok családtagjainak ugyanis nem biztosíthattak azonos mennyiséget, a családos bányászok tehát saját élelmiszeradagjukat kénytelenek megosztani családtagjaikkal és maguk alultápláltak maradnak.

A megszálló hatóságok külön kedvezményekkel igyekeznek vonzóvá tenni a német munkások számára a bányász-munkára való jelentkezést (ruhakiosztás, dohánykiosztás stb.). Ez kétségtelenül nagy számmal vonzott oda munkaerőket, ezek azonban szakmai szempontból nem tekinthetők elsőrangúaknak és a bányákban végzett munkájukat nyilvánvalóan átmeneti jellegűnek tekintik csak.

A feketepiac virágzása mindenütt erősen csábítja a munkásokat, hogy a munkanapok egy részét munkahelyüktől távol töltsék és idejüket a sokkal gyümölcsözőbb feketepiacon értékesítsék. Ez természetesen egy országra sem érvényes olyan mértékben, mint Németországra. A német bányászok teljesítménye az utóbbi hónapokban éppen ezért erős ingadozásokat mutatott. Február második felében a Ruhr-vidéki bányák termelése napi 230.000 tonnára emelkedett, sőt a március 21.-ével végződő héten elérte a napi 238.400 tonnát. Később azonban a német bányászok munkakedve ismét megcsappant, az április 2.-ával végződő hét nap teljesítménye már 204.000 tonna volt csak, május folyamán az átlagos napi eredmény 215.600 tonna, júniusban pedig ismét 218.700 tonna volt.

Ezeknek a termelési eredményeknek azért van nagy jelentőségük, mert a legtöbb európai ország szén szükségletének fedezése nagymértékben a Ruhr-vidéki szén kivitelére volt alapozva és a legutóbbi moszkvai külügyminiszteri konferenciának is egyetlen kézzelfogható eredménye az volt, hogy Franciaországnak sikerült a többi nagyhatalmakkal megegyeznie a Ruhr-vidéki szén exportjának kérdésében. A németországi angol övezet 1946. évi szénkivitele közel 12 millió tonna volt (ebből közel 2 millió tonna a barnaszén-kivitel). Első helyen Ausztria részesedett ebből kerek 2 millió tonnával, továbbá Franciaország ugyancsak kerek 2 millió tonnával és országonként kb. 1.5 millió tonnával Hollandia, Belgium, Dánia, Luxemburg. Kisebb mennyiségeket kaptak még Norvégia, Olaszország, Svédország, Finnország, Portugália, Svájc, Görögország és Jugoszlávia. A kivitt mennyiség a széntermelésnek kb. 18—19%-a volt, 1947 első hónapjaiban azonban a nyugat-német széntermelésnek csak jóval kisebb — kb. 12%-os — hányada került kivitelre. A moszkvai egyezmény szerint a kiviteli arányt 21%-ra emelik, mihelyt a nyugati zónák napi kőszéntermelése eléri a 280 ezer tonnát és 25%-ra emelik, amikor a termelés napi 370.000 tonna fölé emelkedik. A francia kormány annak idején megelégedését fejezte ki a moszkvai egyezmény felett, ma azonban, az azóta eltelt három hónap tapasztalatai alapján nagyon kétséges, hogy az említett termelési számok belátható időn belül elérhetők lesznek-e és így kérdéses, hogy a moszkvai megállapodás mikor válik majd majd effektívvé.

## A francia széntermelés

Közben Franciaország saját széntermelésének fokozásával is igyekszik belső szénproblémáját megoldani. *A francia széntermelés a háború előtti évek átlagos 46 millió tonnájáról az idén előreláthatóan kerek 50 millió tonnára fog emelkedni.* Ez az emelkedés csak oly módon volt elérhető, hogy a francia bányákban ma több mint 40%-kal több bányász dolgozik, mint a háború előtti években. Ennek a munkaerőtöbbletnek azonban nagyrésze német hadifoglyokból áll, akiknek hazaszállítása előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz. Komoly gondot jelent ez a francia gazdasági államvezetésnek. A francia gazdaság szénszükségletét ugyanis az évi 50 millió tonnás termelés sem tudja fedezni és így Franciaország változatlanul a nagy szénimportáló országok közé tartozik. Az utóbbi hónapokban átlag havi 1 millió tonna szenet importált, e mennyiségnek kerekén kétharmada származik az Egyesült Államokból. Ez a mennyiség azonban — illetékes francia kijelentések szerint — még mindig nem elegendő és a helyzet csak akkor változnék meg, ha a Saar-vidéket — amely ezidő szerint csekély mennyiséggel vesz csak részt Franciaország szénellátásában — gazdaságilag Franciaországhoz csatolnák. *A Saar-vidék széntermelése ma mintegy évi 11 millió tonna.* Amennyiben az átszatolás megtörténne, akkor — ugyancsak a moszkvai külügyminiszeri konferencia megállapodása szerint — *Franciaországnak a Saar-vidék széntermelését az Európai Szénszervezetnél be kell jelentenie.*

## A lengyel szénhelyzet

Hasonló nehézségekkel küzdenek a többi európai széntermelő országok is: *Belgium, Hollandia, Csehszlovákia* stb. Részletesebben azonban már csak a lengyel széntermeléssel kívánunk foglalkozni, nemcsak azért, mert Lengyelország Anglia és Németország után Európa legnagyobb széntermelője, hanem azért is, mert *az egyetlen ország, amelynek sikerült a háború előttinél jóval magasabb széntermelést elérnie és az egyetlen ország, amelyik belső szükségletét meghaladó jelentékeny szénmennyiséggel rendelkezik* és így részt tud venni az inséges európai országok szénellátásában. Lengyelországnak már 1946-ban sikerült 47 millió tonna szenet termelnie az 1938. évi 37 millióval szemben. Ez a közel 30%-os emelkedés a foglalkoztatott bányászlétszámnak valamivel több mint 30%-os emelésével volt elérhető. A bányászonkénti teljesítmény tehát csökkent, azonban az 1947 májusi 1.25 tonnás napi teljesítmény európai viszonylatban kedvezőnek mondható. A lengyel kormány mindent elkövet a széntermelés további fokozására; így a bányászokat fölmenti a katonai szolgálat alól, Olaszországban nagy számmal toboroz bányászokat és igyekszik a külföldre került lengyel bányászokat visszahonosítani. Ezenkívül a kormány igyekszik a bányaberendezéseket modernizálni és ezért *a szénexport ellenértékét nagyrészt a szükséges berendezések beszerzésére fordítja.* 1946-ban a szénexport Lengyelország kivitelének 70%-át képezte. Az idei évre a kormány 60 milliós, 1948-ra és 1949-re pedig 70, illetőleg 80 millió tonnás széntermelést tűzött ki célul. Ennek elérése azt jelentené, hogy *az idén 20 millió, jövőre 28 millió és két év múlva 35 millió tonna állna a kivitel rendelkezésére.* A legújabb adatok szerint *a májusi termelés 4,460.000 tonna volt, a bányászok 23 napi munkával 2.6%-kal lépték túl a májusra kitűzött célt.*

Az európai köszéntermelés alakulását kitűnően tükrözi a *Nemzetközi Fizetések Bankjának* utolsó évi jelentésében közzétett egyik táblázat, amely azonban a lengyel adatokat a Lengyelországhoz csatolt sziléziai bányák bevonásával adja s így ezek az előbb említett számoktól eltérnek.

Ország	T e r m e l é s			Szakmávyon- kenti telje- sítmeny	Munkás- létszám	Termelési eredmény
	1935—1938 é v i a d a t o k	1946	1947 márc.			
	milió tonnában			százalékos változás 1935—38 és 1947 március között		
Anglia . . . . .	230	189	193	- 10	- 9	- 13
Franciaország . . . . .	46	47	50	- 27	+ 45	+ 9
Belgium . . . . .	28	23	26	- 24	+ 21	- 7
Hollandia . . . . .	13	8	11	- 43	+ 24	- 19
Németország nyugati zónák	136	63	85			
Ruhr és Aachen . . . . .	123	54	73	- 41	- 12	- 41
Saar . . . . .	12	8	11	- 17	- 12	- 15
Lengyelország . . . . .	61	47	57	- 35	+ 32	- 6
Csehszlovákia . . . . .	13*	15	16**	- 20**	+ 48**	+ 17***
Olaszország . . . . .	1.4	1.1	1.7			+ 16
Törökország . . . . .	3.0***	3.8	4.4			+ 47

A széntermelés fokozása általánosan elismert legfontosabb előfeltétele Európa újjáépítésének. A fenti táblázat világosan megmutatja, hogy ennek a munka oldaláról két megoldási lehetősége van: vagy *a munkások munkateljesítményét kell fokozni* (ez — mint az angol és német példákból láttuk — főleg *a munkások jövedelmének fokozásával* érhető el), vagy pedig — francia és lengyel példa szerint — *a foglalkoztatott bányászok létszámát kell emelni*. Ezenkívül természetesen a bányák technikai modernizálása is fontos eszköze lehet a termelés emelésének. Azonban mindegyik megoldás komoly költségnövekedést jelent és a gazdaságpolitikai vezetést az elé a választút elé állítja, hogy *vagy belenyugszik a szénárak emelkedésébe, vagy elfogadja azt, hogy változatlan szénárak mellett a bányák rentabilitása csökken*, illetve a deficitjük megnő. Mindkét megoldás komoly hátrányokkal jár, mert a szén alapvető nyersanyag s így *áremelkedése minden ország egész árrendszerét veszélyeztethetné*, másrészt a szénbányák, melyek ma csaknem mindenütt állami kézben vannak, *növekvő deficit mellett komoly terhet jelentenének az egyes országok államháztartásának*.

A szénárak esetleges emelkedése még egy érdekes lehetőséget mutat, amelyre ugyancsak a Nemzetközi Fizetések Bankjának évi jelentése hívja fel a figyelmet. Az Egyesült Államok területén ugyanis számításokat végeznek arra vonatkozólag, hogy 1 kwóra villamosenergia előállításánál *hogyan viszonylik egymáshoz a szén és az atomenergia a költségek szempontjából*. E számítások szerint 1946 szeptemberében 75.000 kwórás atomenergiával hajtott erőtelep megépítése esetén, 1 kwóra energia 0.80 USA-centbe került volna. Ugyanekkor az Egyesült Államok keleti partján ugyanez az energiamennyiség szénből 0.65 USA-cent költséggel volt előállítható. Egy tonna szén ebben az időpontban 7 dollárba került. A Nemzetközi Fizetések Bankjának jelentése hozzáfűzi ehhez, hogy az atomenergia akkor volna olcsóbb a szénenergiánál, ha a szén ára az Egyesült Államokban 10 dollárra emelkednék. Európai viszonylatban az a helyzet, hogy a szénárak máris jóval magasabbak az amerikaiaknál, feltehető azonban, hogy ezzel párhuzamosan az atomenergia előállítási költségei is magasabbak volnának Európában, mint Amerikában. Ha az ipar várható technikai világförroddalma valóban az atomenergia felhasználásából fog kiindulni, akkor a szénárak alkulása ebből a szempontból is komoly jelentőségű lehet.

\* Az 1935—37. évek átlaga.

\*\* 1947. februári adat.

\*\*\* 1940. évi átlag.

# A dunavölgyi államok a tervgazdálkodás útján

## Csehszlovákia kétéves terve

A csehszlovák kétéves terv márciusban elért eredményeiről kialakult kép lényegében a következő: sok iparágban betartották a tervet, egyesekben nem érték el az előirányzott eredményt, másokban viszont lényegesen túlhaladták. E különbségek magyarázata az elégtelen munkaerőn és az egyenetlen nyersanyagellátáson kívül az egyes üzemek vezetőinek önkényeskedő magatartásában található. Viszonylag a legjobb eredményt a bőr- és a gumiipari szektor mutatja, amely az első negyedévben az előirányzat 125%-át érte el. A legkedvezőtlenebb eredményt az élelmiszertermelés mutatja: az előirányzatnak a vajtermelés a 68%-át érte el. A kőszén- és barnaszéntermelés, továbbá a vasérctermelés meghaladja az előirányzatot, a villamosenergiatermelés viszont valamivel elmarad az előirányzat mögött. A mezőgazdaságban a földek megművelése terén sok a pótolnivaló.

## Tervgazdálkodási intézkedések Romániában

A román kormány legújabb intézkedései az ipari üzemek nyersanyagbeszerzését, elosztását és a készárak értékesítését szigorúbb ellenőrzés alá vonják. A rendelkezések végrehajtása a gazdasági ellenőrző hivatal feladata. A román parlament ugyanis jóváhagyta a kormánynak azt a törvénytervezetét, amelynek értelmében ipari hivatalokat létesítenek és ezáltal az ipar négyéves időtartamra közvetett állami ellenőrzés alá kerül. Az ipar minden egyes tényezője a vételtől az eladásig és a nyersanyagok kiutalása is a kormány ellenőrzése alá kerül. Azok a vállalatok, amelyek e szervvel való együttműködést megtagadják, szigorú büntetés alá esnek.

## A csehszlovák bankok központosítása

Miután a csehszlovák bankokat már államosították és a német bankokat megszüntették, a tervezett következő lépés a bankok összevonása. A pénzügyminiszter által tervezett törvényjavaslat értelmében Csehországnak és Morvaországnak két bankja lesz csak: a *Zivnostenska Banka* Prágában és a *Morva Bank* Brnóban. Szlovákiában csak a *Szlovák Bank* és a *Tátra Banka* fog működni Pozsonyban. A most készülő pénzügyi programnak csak egy részét képezi a bankok központosítása, egyébként a tervezet intézkedik a Nemzeti Bank államosításáról, az államosított iparok pénzügyi problémáiról, beruházási bank létesítéséről és pénzügyi tanács felállításáról.

---

## A török ötéves tervről

Az *Agence Economique et Financiere* szerint Törökország ötéves gazdasági tervének a keresztülvitele 600 millió török fontnyi befektetést fog igényelni.

## Molotov szovjet külügyminiszter a „Marshall terv“-vel kapcsolatos francia és brit javaslatokról

**A** PÁRISBAN a közelmúltban lezajlott háromhatalmi külügyminiszteri értekezleten Molotov szovjet külügyminiszter július 2-án történt felszólalása során a következőket mondta:

A szovjet delegáció figyelmesen áttanulmányozta a július elsejei francia javaslatot. A francia tervezet a brit delegáció előző javaslatához hasonlóan, egész Európára szóló gazdasági program kidolgozását tűzi ki feladatul, noha, mint ismeretes, a legtöbb európai ország nem rendelkezik még saját állami gazdasági tervvel. Ennek az átfogó európai programnak a kidolgozása céljából külön szervezet felállítását javasolják, amelynek az lenne a feladata, hogy tisztázza az európai államok erőforrásait és szükségleteit, valamint azt, hogy meghatározza az említett országok fontosabb iparágainak fejlődését és végül megállapítsa az amerikai gazdasági segély folyósításának lehetőségét.

Ilymódon az amerikai gazdasági segély, amelyről mindezekig semmi biztosat nem hoztak nyilvánosságra, jó ürügyül szolgál arra, hogy a brit és francia kormány olyan új szervezetek megteremtésére törekedjék, amely egész Európa felett állna és beleavatkoznék az összes európai országok belső ügyeibe, beleszólna abba, hogy milyen irányban fejlesszék az említett országok fontosabb iparágait.

### Az „irányító bizottságok“

Ugyanakkor Anglia és Franciaország a hozzájuk közel fekvő országokkal együtt domináló helyzetet követelnek ebben a szervezetben, vagy amint a brit tervezet mondja, az úgynevezet európai „irányító bizottságban“.

Most azt hozzák fel, hogy az említett szervezet nem fog beavatkozni ezeknek az államoknak a belügyeibe és nem sérti meg azok szuverénitását. De az említett szervezet, illetve az „irányító bizottság“ elé kitézött feladatokból világos, hogy az európai országok ellenőrzés alá kerülnének, elveszítenék gazdasági önállóságukat és nemzeti függetlenségüket.

Mindenesetre, az amerikai hitel egyik vagy másik ország által való megszerzésének lehetőségét attól akarják függővé tenni, hogy milyen engedelmességet tanúsít az illető ország az említett szervezet és az „irányító bizottság“ iránt.

Mit eredményezhet ez?

Ma például nyomást gyakorolhatnak Lengyelországra, hogy adjon több szentet, akár a lengyel ipar más igen fontos ágainak korlátozása árán is, mert így követeli valamely más európai országnak, vagy országoknak az érdeke; holnap azt mondják: Csehszlovákiától követelni kell, hogy fokozza a mezőgazdasági termékek termelését és csökkentse a gépgyártást, továbbá azt fogják javasolni, hogy Csehszlovákia más európai országoktól vásároljon gépeket, amely országok minél drágábban igyekezzenek túladni áruikon; vagy — amint az újságok nemrégén írták — Norvégiát arra fogják kényszeríteni, hogy mondjon le acéliparáról, mert ez így tetszik néhány külföldi acéltrösztnek.

És mi marad akkor az ilyen európai országok gazdasági önállóságából és szuverénitásától? Hogyan tudják megvédeni ilyen helyzetben állami függetlenségüket és nemzetgazdaságukat a kis országok és általában a kevésbé erős államok?

A szovjet kormány természetesen nem mehet ezen az úton. A szovjet kormány most is a június 30-án előterjesztett álláspontot vallja.

### **A nemzeti szuverénitás kérdése**

A szovjet kormány nem hajlandó elfogadni a külföldi támogatásnak azokat a feltételeit sem, amelyek a legutóbbi francia tervezetben szerepelnek. Az a törekvés, mely arra irányul, hogy Európa elsősorban maga segítsen önmagán és kifejlessze gazdasági képességeit, valamint az országok közötti árucserére irányuló törekvés — megfelel az európai országok érdekeinek. De amikor kijelentik, — mint a francia javaslatban tették —, hogy az európai országok gazdasági életének helyreállítása terén az Amerikai Egyesült Államoké legyen a döntő szerep, nem pedig az európai államoké, akkor az ilyen célkitűzés a legélesebb ellentétben áll az európai országok érdekeivel, mint-hogy ez a gazdasági önállóság feladásához vezethet, ami nem egyeztethető össze a nemzeti szuverénitás megőrzésével.

A szovjet delegációnak az a véleménye, hogy az európai országok szempontjából minden egyes ország belső intézkedéseinek és az illető nép erőfeszítéseinek, nem pedig a külföldi támogatásra való számításoknak kell a döntő szerepet játszaniok. A Szovjetunió még a legsúlyosabb helyzetben is mindig elsősorban saját erejére számított és mint ismeretes, töretlenül halad előre a gazdasági életének minél nagyobb fellendítéséhez vezető úton.

### **Nemzetközi együttműködés**

A nemzetközi együttműködésnek két módja van. Az egyik az egyenjogú államok közötti politikai és gazdasági kapcsolatok fejlesztésén alapszik, amikor az említett országok nemzeti szuverénitását nem ejt csorbát semmiféle külföldi beavatkozás következtében. Ez a nemzetközi együttműködés demokratikus alapja, amely közelebb hozza egymáshoz a népeket és megkönnyíti a kölcsönös segélynyújtás ügyét. A nemzetközi együttműködésnek van egy másik módja is, amely egy vagy több erős állam támogatásán alapszik más olyan országokkal szemben, amelyek alárendelt helyzetbe kerülnek és elveszítik önállóságukat. Teljesen kézzelfogható, hogy az államok közötti együttműködésnek az első módja, amikor egyenrangú tényezőkként lépnek fel, gyökeresen különbözik a nemzetközi együttműködés másik módjától.

A szovjet kormány, amely a nemzetközi együttműködésnek az egyenjogúság alapján való fejlesztését helyesli, nem egyezhet bele abba, hogy az „irányító bizottság” — amely az európai országok felett állna — egész



Európára szóló gazdasági programot dolgozzon ki a kevésbé erős és kis államok rovására, minthogy az ilyen terv kidolgozásának semmi köze sincs a nemzetközi együttműködéshez.

Az angol—francia tervezet, amely az említett szervezet megteremtését célozza, az európai államok belső ügyeibe való beavatkozást eredményezi, különösen azokra az országokra vonatkozóan, amelyeknek nagy szükségük van az amerikai segítségre. Ez csak bonyolultabbá teheti az európai országok közötti kapcsolatot és együttműködést. A szovjet kormány elveti ezt a tervezetet, mert egyáltalán nem kielégítő és nem járhat pozitív eredményekkel. Másrészt a *Szovjetunió az európai országok és más hatalmak között — az egyenjogúság és kölcsönös tisztelet egészséges elvein alapuló — gazdasági együttműködés fejlesztésére törekszik.*

## Németország ujjáépítése

Különös figyelmet érdemel az a körülmény, hogy a francia—brit javaslatok fölvetik Németországnak és erőforrásainak kérdését. Ezekben a javaslatokban benne van, hogy a fentemlített szervezetnek vagy „az irányító bizottság”-nak kell foglalkoznia a német erőforrások kihasználásával is, noha mindenki számára ismeretes, hogy a német agressziót elszenvedett szövetséges országok igazságos jóvátételi követelései amúgy is kielégítetlenek. Következésképpen, azon országokról, amelyek a háború idején a legtöbb áldozatot hozták és döntő módon hozzájárultak a szövetségesek győzelmének ügyéhez, nemcsak nem történik különleges gondoskodás, hanem éppen az ő rovásukra javasolják a német erőforrásoknak a jóvátétel helyett más célra való felhasználását.

Másrészt eddig még semmi sem történt olyan központi német kormány megalakítása érdekében, amely bárki másnál jobban gondoskodhatnék a német nép szükségleteiről. Éppen ellenkezőleg, Németország nyugati övezeteiben Németország föderalizálására irányuló politikát folytatnak és a nyugati német tartományokat az ország többi részétől minél szélesebb szakadékkal igyekeznek elválasztani. Ez nem egyeztethető össze Németországnak — mint egységes demokratikus állammal — a tényleges újjáépítésével.

Mit eredményez az említett szervezetnek, illetve az „irányító bizottságnak” a megalakítására vonatkozó francia javaslat megvalósítása? Meg kell állapítanunk, hogy ez nem vezet jóra.

Azt eredményezi ez, hogy Anglia, Franciaország és az őket követő országok csoportja elkülönül Európa többi államától, vagyis Európa két államcsoportra szakad és ez újabb nehézségeket támaszt a közöttük kialakuló kölcsönös viszony terén. Ebben az esetben az amerikai hitelek nem Európa gazdasági talpraállításának, hanem egyes európai országok más európai országokkal szemben való kihasználásának ügyét fogják szolgálni, úgy, ahogy azt a világalom elnyerésére törekvő egyes erős nagyhatalmak előnyösnek tartják majd.

A szovjet kormány szükségesnek tartja, hogy figyelmeztesse Anglia és Franciaország kormányát ezeknek a cselekedeteknek a következményeire. Ezek nem az európai országoknak a háborúutáni gazdasági újjáépítés terén kifejtendő erőfeszítéseit kívánják egyesíteni, hanem egészen más, olyan célok elérésére irányulnak, melyeknek semmi közük sincs az európai népek igazi érdekeihez.

## Az angol-szovjet kereskedelmi tárgyalásokról

NAGY-BRITANNIA kormánya 1946 őszén és 1947 elején azt javasolta a szovjet kormánynak, hogy bővítsék ki a Szovjetunió, és Nagy-Britannia közötti kereskedelmi kapcsolatot. Bevin angol külügyminiszter legutóbbi moszkvai tartózkodása alatt megbeszélést folytatott Sztálinnal. E megbeszélés eredményeképpen úgy döntöttek, hogy megkezdik a kereskedelmi kapcsolatok kibővítésére vonatkozó tárgyalásokat. Többek között megállapodtak abban, hogy a Szovjetunió fát szállít Nagy-Britanniának, Nagy-Britannia viszont síneket, gördülőanyagot és más gépi felszereléseket szállít a Szovjetunióknak.

E tárgyalások lefolytatására 1947 áprilisában Moszkvába érkezett Harold Wilson, Nagy-Britannia képviselője.

A tárgyalások során elvben mindkét fél megegyezett a kereskedelem kibővítésében. A Szovjetunió azonban ezt ahhoz a feltételhez kötötte, hogy egyidejűleg könnyítenek annak a kölcsönnek nyomasztó feltételein, amelyet Nagy-Britannia az 1941. év augusztus 16-án kötött egyezmény értelmében nyújtott a Szovjetunióknak. Mínt hogy brit részről nem mutattak hajlandóságot a háború alatt nyújtott hitel nyomasztó feltételeinek enyhítése céljából előterjesztett szovjet javaslat megvitatására — a tárgyalások félbeszakadtak.

A brit kormány júniusban azt javasolta, hogy kezdjék újra a megszakadt tárgyalásokat. Ugyanakkor hozzájárult ahhoz, hogy az 1941. évi hitel feltételeit felülvizsgálják. E célból Harold Wilson angol szakértők egy csoportjával június 20-án újból Moszkvába érkezett.

A szovjet tárgyaló fél a tárgyalások során hozzájárult ahhoz, hogy meghatározott szovjet árukontingenseket Nagy-Britanniába szállítsanak, de ezt attól tette függővé, hogy a brit tárgyaló fél elfogadja-e a háború alatt nyújtott kölcsön fel-

tételeinek könnyítéséről szóló szovjet indítványt és kötelezettséget vállal-e arra, hogy a Szovjetunióknak meghatározott kontingenseket szállít faipari felszerelésekből, sínekből, az olajiparban használt csövekből stb.

Ugyanakkor a szovjet tárgyaló fél hajlandónak nyilatkozott kötelezettséget vállalni nagymennyiségű gabona, lazac- és rákkonzervek, épületfaanyag szállítására, azzal a megjegyzéssel, hogy az épületfaanyag mennyiségét évről-évre növelni fogják.

Míg a szovjet tárgyaló fél készséggel vállalta, hogy szállítási kötelezettségeit minden körülmények között teljesíti, a brit tárgyaló fél nem volt hajlandó hasonló kötelezettséget magára vállalni a faipari és olajipari felszerelések szállítására vonatkozólag, noha a brit áruszállítások értéke meg sem közelíti a szovjet áruszállítások értékét.

Természetes, hogy a szovjet tárgyaló fél nem vállalhatott magára szilárd kötelezettségeket az áruszállításokra vonatkozólag addig, amíg semmi biztosíték sincs a kezében arra, hogy a brit kormány a maga részéről feltétlenül biztosítani fogja a síneknek, csöveknek és más felszereléseknek meghatározott mennyiségben, a Szovjetunió részére való szállítását.

Ez a körülmény okozta a tárgyalások sikertelenségét.

Az 1941. évi hitel feltételeinek enyhítése kérdésében a Szovjetunió azt javasolta, hogy a hitel kamatlábát szállítsák le évi 0.5 százalékra és a visszafizetés határidejét tizenöt évre hosszabbítsák meg. Vagyis olyan könnyítéseket kért, amelyeket Nagy-Britannia a közelmúltban nyújtott Franciaországnak a háborús adósság visszafizetése terén.

A brit tárgyaló fél elutasította a szovjet félnek ebben a kérdésben előterjesztett kompromisszumos javaslatát.

A szovjet tárgyaló fél a meg-egyezés érdekében visszavonta az egész hitel visszafizetésének prolon- gálására vonatkozó javaslatát és csupán az említett összeg felének visszafizetésére kért haladékat; hoz- zájárult ahhoz, hogy az összeg másik felét a törlesztésnek az ere- deti megállapodás szerint esedékes időpontjaiban fizeti. A brit tárgyaló fél elvetette ezt a javaslatot és csupán a hitel egynegyedének visszafizetésére volt hajlandó hala- dékat adni. Ezt természetesen a szovjet delegáció nem fogadhatta el.

Ebben rejlik a tárgyalások siker- telenségének másik oka. Minthogy a brit tárgyaló fél a Szovjetunió szempontjából elfogadhatatlan ál-

laspontot foglalt el, a tárgyalások félbeszakadtak.

A Reuter-ügynökség július 24-én azt a hírt terjesztette el, hogy a tárgyalások kudarca azért követ- kezett be, mert nem sikerült meg- egyezésre jutni a gabonaárakban, amelyeket a szovjet fél állítólag túl- ságosan magasan állapított meg. Ez azonban nem felel meg a valóság- nak.

Mint ismeretes, a két fél meg- egyezett a gabonaárakban. Ez az ár lényegesen alacsonyabb volt, mint amilyen áron Nagy-Britannia a közelmúltban nagymennyiségű ga- bonát vásárolt Argentínában, sőt lényegesen alacsonyabb annál az árnál is, amely jelenleg érvényben van a kanadai búzapiacra.

## A magyar építőipar helyzete

**K**ÖZVETLENÜL a háborút kö- vető időszakban a magyar építőipar helyzetét élénk tevékeny- ség jellemezte. A rombadőlt lakó- házak, gyárépületek, közüzemek legszükségesebb helyreállítási mun- kája nem tűrt halasztást és az in- fláció ennek a munkának a finan- szírozását is lehetővé tette. A stabi- lizáció időpontjában azonban az építkezési munkálatok legsürgőseb- ben elvégzendő része lezárult már és ugyanekkor a jó pénz bevezetése a finanszírozási oldalról is megszü- kítette a további építkezések lehe- tőségét. Ez annál súlyosabb gondot jelent a magyar gazdaságpolitikai vezetés számára, mivel az építke- zési ipar mintegy 70—80 ezer főre tehető munkáslétszámmal dolgozik és így ennek az iparágak a pan- gása a munkapiacra is súlyos za- varokat okozott.

Az 1946/47-es gazdasági év elő- irányzatában az építkezések finan- szírozására szánt összeg 512 millió forint. Ebből az előirányzat szerint kerekén 255 millió forint esik köz- építkezésekre, ideszámítva az ál-

lami üzemek, valamint a Közmun- kaváltság-alap városi munkáslakás- építkezéseit. Ehhez járulnak to- vábbá az önkormányzati költségve- tésekbe felvett építkezési tervek 113 millió forint összeggel. Az ipari építkezések céljára 104 millió, a magánépítkezések céljára pedig 44 millió forint volt előirányozva. Az előirányzott részösszegek az év fo- lyamán bizonyos eltolódást szen- vedtek, amennyiben a középítkezé- sek költségeire a póthitelek megsza- vazása révén mintegy 80 millió fo- rinttal nagyobb összeg áll rendelkez- zésre. Körülbelül ugyanekkora ösz- szeg azonban kellő hitelek hiányá- ban levonásba hozandó az ipari és magánépítkezések céljára előirány- zott összegből.

Az 512 millió forintos összeg gazdasági jelentőségének 'érzékelte- tésére megemlítjük, hogy 1938-ban összesen 214 millió pengőt fordítot- tak építkezések céljára. Ennél az összehasonlításnál azonban figye- lembe veendő, hogy az 1938-as adat csak a magánépítkezések cél- jára fordított összegeket foglalja

magában, míg a folyó gazdasági év említett adataiban a kultúrmérnöki munkák, tehát a mélyépítések céljára fordított összegek is bennfoglaltatnak. Ez utóbbi célra szolgáló összegek levonása után a folyó gazdasági évben kereken 350 millió forint áll csak a magánépítkezések rendelkezésére.

Ez az összeg természetesen nem elégséges ahhoz, hogy az építési iparban a teljes foglalkoztatottságot biztosítsa. A tél folyamán az építési iparban a munkanélküliek száma mintegy 50 ezer volt. Ez a szám azóta igen erősen csökkent. Pénzügyi oldalról is komoly erőfeszítések történtek az építkezési ipar helyzetének megoldására. Az Épülethelyreállítási Alap részére legalább is 62 millió, sőt egyes becslé-

sek szerint 78 millió forint fog befolyni. Eddig az 5 millió forintot kitevő igénylések kielégítésére csak egy és fél millió forint állt rendelkezésre, a Közmunkaváltság Alapnál a gazdasági év folyamán 96 millió forinttal számoltak, de a folyó gazdasági év első nyolc hónapjában már 77 millió forint folyt be és így az év végére a teljes összeg meg fogja haladni az előirányzottat. A hároméves terv keretében a házépítő szövetkezetek magánosok részére állami támogatással mintegy 100 millió forint kölcsönt fognak kiosztani. Ehhez járul még, hogy a hároméves terv mind a középítkezések, mind az ipari építkezések terén az elmúlt évinél nagyobb és egyre növekvő beruházásokat irányoz elő.

## A mezőgazdasági munkabérpiac helyzete

**D**EMOKRÁCIÁNK egyik legsúlyosabb gazdasági öröksége a mezőgazdasági munkásság alacsony életszínvonala volt. A földreform a mezőgazdasági munkásság tekintélyes részét földhöz juttatta és ezzel mindjárt a felszabadulás után lényegesen megjavította a mezőgazdasági munkásság helyzetét. Végleges és teljes megoldást azonban a földreform sem tudott hozni, mivel Magyarország a legsűrűbben lakott agrárország, ahol a mezőgazdasági népesség-felesleg felszívása a földreform után is csak a *munkaintenzív termelési rendre* való áttérés és a *fokozott iparosodás* útján lehetséges.

A földreform mindenestre gyökeresen megváltoztatta a mezőgazdasági munkaerőpiac helyzetét, a kereslet és a kínálat oldalán is. A mezőgazdasági munkaerő iránt a legnagyobb kereslet a földreform előtt természetesen a nagybirtok oldaláról indult ki. A nagybirtok felosztásával tehát a kereslet döntően lecsökkent. Egyidejűleg csök-

kent a kínálat is, miután a korábbi földnélküliek nagy része földhöz jutott. A kínálat azonban erről az oldalról sem szűnt meg teljesen, mivel az új gazdák legtöbb esetben olyan kis földhöz jutottak, hogy munkaerejük egyrésze továbbra is a több földdel bíró gazdáknak áll rendelkezésére. A két oldal egybevetése alapján azt lehet mondani, hogy a földreform közvetlen hatására a mezőgazdasági munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet nagyobb mértékben csökkent, mint az a piacon jelentkező kínálat. Ezt a munkabérek szempontjából kedvezőtlen helyzetet némiképpen enyhítette az a körülmény, hogy a kisbirtokosok szükségszerűen egyre inkább térnek át a munkaintenzív termelési ágakra, gabonatermelés helyett tehát egyre inkább foglalkoznak állattenyésztéssel, kertgazdálkodással, ipari növények termelésével. A munkaintenzív termelési ágak terjedése a munkaerő-piac tényezőit némiképpen a munkabér javára tolja el.

A munkaerő-piac összes tényezőit egybevetve, a változás így is inkább előnytelen volt az amúgy is rendkívül alacsony mezőgazdasági munkabérek szempontjából és ezért feltétlenül indokoltnak látszik, hogy az állami gazdaságpolitika is beleavatkozzék a mezőgazdasági munkabérek megállapításába. A gazdasági munkabérmegállapítás általános irányelveit legutóbb átfogóan a Földművelésügyi Minisztérium február 23-án közzétett rendelete határozta meg, amit május 30-án két újabb rendelet egészített ki. Ha az e rendeletekben kialakított munkabérszintet összehasonlítjuk a háborúelőtti mezőgazdasági munkabérekkel, azt látjuk, hogy a munkások keresete a kedvezőtlen piaci viszonyok ellenére is felülmúlja a békebeli szintet minden egyes kategóriában. Bár ez az összehasonlítás a naturált béreknek pénzértékre való átszámításával teljes pontossággal nem végezhető el, szakértői számítások szerint *a napszamosok órakeresete a békebelinél mégis*

*mintegy 40%-kal magasabb, a sommás munkásoké mintegy 12%-kal, a bennkosztos alkalmazottak órakeresete körülbelül 30—40%-kal, az aratókereset mintegy 14%-kal, a cséplési kereset pedig mintegy 33%-kal magasabb.* A szociális fejlődés útját e téren néhány külön előírás is biztosítja. Így hat hónapi szolgálat után biztosítva van az évenként 6—12 napig terjedő *fizetéses szabadság*. Az ifjú munkások korhatárának új megállapítása, valamint *a női munkaerő kedvezőbb kategorizálása* és a napi munkaidő pontos szabályozása mind egy-egy jelentős lépés a mezőgazdasági munkapiac szociális átalakulása felé. Végleges megoldást e téren csak gazdasági rendszerünknek a már említett két irányban való átalakulása hozhat: az iparosodás és a munkaintenzív mezőgazdasági termelés további fokozása. Addig azonban a mezőgazdasági munkabérek eddigi rendezése is jelentős eredménynek tekinthető az adott körülmények közt.

## A finn mezőgazdasági reform

Finnországban kísérletképpen bevezették a kollektív mezőgazdasági rendszert. A mezőgazdasági reformtervezetet annál is könnyebben fogadták el, minthogy a Karéliából áttelepülők és a leszerelt katonák részére 120.000 új lakhelyről kell gondoskodni. A reform hatálya kiterjed minden 62 acre-os és annál nagyobb területre, így a 62 acre területtel rendelkezők 10%-ot kötelesek leadni, az 500 acre-ral rendelkezők pedig 60%-ot. Az így kisajátított birtokokért az állam az 1940. évi áraknak megfelelő összeget fizet. Finnországban a reform következtében 5.6 millió aceret fognak kisajátítani.

**Valóság** (május) *Lázár Péter:*  
*Az ipar államosítása Lengyelországban.*

Az első világháború utáni lengyel gazdasági élet bázisa és a nemzeti jövedelem főforrása a mezőgazdaság volt. Erre épült a két háború között a gyors fejlődésnek induló iparosodás. A háborús pusztítások által erősen sújtott Lengyelország elvesztette ipari termelőapparátusának túlnyomó részét. A keletnémetországi iparvidék elnyerésével viszont komoly lehetőségeket kapott a lengyel gazdasági élet. 1945-ben indult meg az állam felügyelete alatt az a szívós újjáépítő munka, melyet az ipar államosítása 1946 január 3-án véglegesített.

A két háború között jelentős szerepe volt a lengyel gazdasági életben a külföldi tőkének, ennek befolyását azonban megszüntette a nagyipar államosítása. A magántőke működési területe megmaradt a közép- és kisipari vállalatok körében. Az államosítás által érintett ipar a termelésnek kb. 80%-át szolgáltatja és több mint 3000 üzemet ölel fel.

A termelés racionalizálásával elérték azt, hogy míg az ipari termelés 1945 júliusában a háború előttinek nem egészen a fele volt, 1946 novemberében azzal már egyenlő. Külön megemlítendő a hatalmasan fejlődő széntermelés, amely 1946-ban több mint 50 millió tonna volt az 1938-as 38 millió tonnával szemben.

Az államosított ipari üzemek munkáslétszáma múlt év júliusában

735.000 fő volt. A hároméves lengyel gazdasági terv keretében a nemzeti jövedelem az 1946. évi 8.8 billió zlotyról 1949-ben 20.7 billió zlotyra, tehát 136%-kal fog növekedni. Ebben az ipar részesedése a háború előtti 32%-kal szemben 46%-ra emelkedik majd.

\*

*Medve Zsigmond: A szovjet mezőgazdaság 1950-ben.*

Az új ötéves terv célja, hogy a mezőgazdasági termelést és az állatállományt a háború előtti színvonal fölé emelje. A vetésterület 1950-ben eléri majd a 45 millió hektárt, amely felülmúlja a háború előtti együttes német és francia szántóterületet. A gabonafélék termelése nemcsak a vetésterület 35%-os növelésével, hanem talajjavítás révén is 65%-kal fog emelkedni. A bruttó termés eléri majd a 127 millió tonnát, ami 7%-kal több az 1940-es átlagnál. A 26 millió tonnás cukorrépatermés 22%-kal lesz több, mint a háború előtt. A gyapottermés hektáronként 18.4 q-val 3.1 tonnára fog emelkedni, ami 25%-kal több a háború előtti eredményeknél. A len- és olajmagtermelés szintén jelentősen túllépi majd a háború előtti, már akkor is kedvező teljesítményeket. A burgonya vetésterülete 9.6 millió hektárra fog emelkedni, ami 2 millió hektárral múlja felül a háború előtti területet. A zöldségfélék 600.000 hektárnyi vetésterülete 40%-kal lesz nagyobb a háború előttinél.

Az új ötéves terv keretében a szarvasmarhaállomány 39, a birka- és kecskeállomány 75, a lóállomány 46%-kal emelkedik, a sertésállomány megháromszorozódik. A traktorállomány az 1940-es szint kétszeresére fog növekedni öt év alatt. A mezőgazdasági gépipar fejlesztésére 4.5 milliárd rubelt irányoztak elő. A terv keretében a gépszántás 90%-ra emelkedik a háború előtti 72—75%-kal szemben. Végül a mezőgazdaság évi műtrágyaellátása kb. 5.1 millió tonna lesz, kétszer több, mint 1940-ben volt.

**Huszdik század** (május-június): *Görög Imre: Az orosz mezőgazdaság és parasztság átalakulása.*

Ez a tanulmány három szovjet szakmunka rövid ismertetése. Az 1861-es jobbágyfelszabadítás után 76.5 millió hektárnyi föld maradt 30.000 nagyobb birtokos kezén és 10.5 millió parasztgazdaság osztott 82 millió hektáron. Az 1917-es forradalom 150 millió hektár cári, úri és egyházi birtokot osztott fel a parasztok között. Az első világháborút követő nagy elszegényedés után csak 1927-ben érte el a mezőgazdasági termelés az utolsó békeév színvonalát. Egyidejűleg épültek ki az állami mintagazdaságok: a szovhozok, amelyekből 1931-ben több mint 5000 működött 11 millió hektáron. Az ismertetés foglalkozik a továbbiakban az 1935-ben megfogalmazott mezőgazdasági—szövetkezeti mintaalkotmány rendelkezéseivel, majd az orosz falusi társadalom óriási előrehaladásával. Élelmezési, közszükségleti, népnevelési téren egyaránt történelmi átalakuláson ment át az orosz parasztság a forradalom óta és az 5 éves terv folyamán a fejlődésnek még nagyobb lehetőségei nyílnak meg az új szovjet falu és az östermelő lakosság részére.

**Gazdaság** (július 1.): *Dobossy Imre: A csehszlovák államosított ipar szervezeti felépítése,*

Bevezetőül a szerző rámutat arra, hogy Csehszlovákia — a Varga Jenő

által újtipusu demokráciának nevezett — államosított ipar és a magángazdálkodás szintéziséből eredő társadalmi formát, igyekszik megvalósítani. Ennek két döntő tényezője van: az államosítás és a tervgazdálkodás.

A tanulmány tulajdonképpen az államosított cseh ipar szervezeti felépítésével foglalkozik. Az államosítottnak nyilvánított iparüzem tulajdonjoga az államosítás tényével az államra száll. Formális következménye, hogy az eddig magánkézben volt iparüzemek vagyoni állagából u. n. nemzeti vállalatok alakulnak, amelyek az egyes termelési áganként szervezett központi nemzeti vállalati igazgatóság kötelékébe tartoznak. A továbbiakban részleteiben ismerjük meg a szervezési kérdések ellenőrzés-jogi szabályozását (üzemszervezet, vezetés stb). Ezeket a csehszlovák iparügyi minisztérium 1946 január 15-i statutuma szabályozza. Az egyes nemzeti vállalatokat az üzemi előljáróságok vezetik, élükön az igazgatóval. Az üzemi előljáróságok egyharmadát választják, kétharmadát kinevezik. A termelési áganként megszervezett központi igazgatóságokat az iparügyi miniszter javaslatára a kormány állítja fel az egész állam területére kiterjedő hatáskörrel. Ilyen 11 van az általános ipari termelésben és külön 3 az élelmiszeriparban. Az ipari termelésben részesített nemzeti vállalatok szervezetétől az élelmiszeripari nemzeti vállalatok és az államosított bankok szervezete tér el. Az előbbieket ellenőrzését az élelmezésügyi-, az utóbbiakét a pénzügyminiszter látja el. A bankok mint nemzeti vállalatok az állam tulajdonába mennek át, önálló jogi személyt képeznek és a cégjegyzékbe egyéni cégekként vezetnek be.

A tanulmány megemlékezik a nemzeti vállalatok alkalmazottairól is. Ezek a bérfizetés és a munkafeltételek szerint, de egyébként is magánalkalmazottaknak minősülnek. Alapelve az, hogy a munkavállalók ellá-

tási és jogi helyzete nem rosszabodhat az államosítás tényével, kivéve, ha gazdaságilag nem indokolt előnyökről van szó.

A **Közgazdaság** július 20-i száma „*Szomszédaink*” cím alatt foglalkozik a román, a csehszlovák és a jugoszláv gazdasági helyzettel.

Romániának legfontosabb problémája a stabilizáció. Itt megemlítendő mindenekelőtt az, hogy a magyar forintstabilizációt, illetve annak tapasztalatait a román pénzügyi körök erősen figyelembe fogják venni. A termelés helyreállítására bevezetik a hitelellenőrzést, amelyet a Román Nemzeti Bank gyakorol majd és megkezdték máris az ipari központok megalakítását. A cikk foglalkozik a továbbiakban a román külforgalmi lehetőségekkel és rámutat arra, hogy a stabilizáció révén Románia szomszédainak is lényegesen kedvezőbb lehetőségei nyílnak az árucsereforgalom, illetve a pénzügyi lehetőségek tekintetében.

A másik ismertetés a *csehszlovákiai szövetkezeti mozgalom*-mal foglalkozik. Különösen Szlovákiában van nagy szerepük a különböző földművelésszövetkezeteknek, kölcsönpénztáraknak és iparösszvetkezőseknek.

A csehszlovák gazdasági élet legaktuálisabb kérdése a gazdasági tervezés szervezetének most készülő reformja. Az eddigi megosztottság az Állami Tervhivatal és a *Gazda-*

*sági Tanács* között a gyakorlatban nem vált be, ezért egy új törvényjavaslat kerül a nemzetgyűlés elé. Eszerint a Központi Tervbizottság mint tanácsadó testület és az Állami Tervhivatal mint végrehajtó szerv fogja végezni a kormány tervezési munkálatainak legfőbb irányítását. Szlovákiában külön *Szlovák Tervezési Hivatal*-t állítanak fel.

Végül megtudjuk azt, hogy a 2 éves gazdasági terv folyamán az áprilisi eredmények márciussal szemben eléggé kedvezőtlen képet mutatnak szlovákiai viszonylatban. Ez vonatkozik a barnaszén, vasérc, nyersacél, villanyáram és mezőgazdasági-gép termelésére, viszont kedvezőbbek az eredmények a papír-iparban és egyes textilárukban.

A *Jugoszláviáról* szóló ismertetés az 5 éves terv rövidre fogott lényegét tárgyalja. Ezek szerint a cél a gazdasági technikai elmaradottság megszüntetése, az ország gazdasági és honvédelmi erejének megszilárdítása, a nemzetgazdaság szocialista szektorának továbbfejlesztése és a dolgozók életszínvonalának felemelése mind a három szektorban. Az 5 éves terv végrehajtásával kapcsolatos beruházások összegét 178.8 milliárd dinárban állapították meg. Az ipari termelés a békebelihez ötszörösére fog emelkedni és az egész termelésben való részesevé az 1939-es 45 %-kal szemben 1951-ben eléri majd a 64 %-ot.

**Bereghy Loránt**

## Bulgária külkereskedelme

1947 első két hónapjában Bulgária behozatalának értéke 2.3 milliárd lévát tett ki, míg 1946 megfelelő időszakában 1.8 milliárd lévát. 1947 ugyanezen időszakában az export értéke 876 millió lévával múlta felül az 1946. évit. Bulgária külkereskedelme főleg a Szovjetunió felé irányult.



## A hároméves terv és a magyar postatakarékpénztár

1947 AUGUSZTUS 1 az 1885. évi IX. törvénycikkkel — az első magyar állami pénzügyintézetként — életrehívott postatakarékpénztár történetének is fontos dátuma lesz. Az e napon életbelépő hároméves terv kapcsán ugyanis a magyar postatakarékpénztárra összes üzletágaiban fokozódó munka és részben újabb feladatok is hárulnak, de egyúttal új lehetőségek is nyílnak meg az intézet fejlődése számára. A magyar postatakarékpénztár, midőn működésének törvényszabta határai között a maga részéről is törekszik a terv sikerét előmozdítani, a saját érdekét is szolgálja, hiszen a hároméves terv megvalósításával bekövetkező forgalomemelkedéstől az intézet további megerősödése és a gazdasági életben betöltött szerepének további kimélyülése is várható.

*Takaréküzletágában* a postatakarékpénztár mint az egész országra kiterjedő postahivatali hálózattal rendelkező néptakarékpénztár a dolgozók — bár egyenként csekély, de együttvéve már komoly összegű — megtakarításainak megszervezésével a hároméves terv finanszírozása terén kíván szerepet vállalni. A megindítandó nagyarányú felvilágosító munkával a postatakarékpénztár fel akarja rázni az embereket fásult közömbösségükből és a háború és az infláció pusztításainak hatása alatt ellankadt takarékosági hajlam felélesztésével tö-

rekszik a nemzet felemelkedésének szolgálatába állítani azt az eddig eléggé nem értékelt erőt, amelyet a dolgozó társadalom rendszeres, céltudatos takarékosága kellő megszervezés esetén jelenthet. Figyelemmel arra, hogy 1946 július havában több mint 960 ezer betétszámlájuk állott fenn, semmiesetre sem tekinthető irreálisnak az az elgondolás, hogy a hároméves munka eredményeképpen ismét közel 1 millió betevő gyakorolja majd a takarékoság nemes erényét a saját maga és az ország javára, megsokszorozva a postatakarékpénztár jelenlegi 60 millió forintnyi betétállományát.

Az *értékpapírüzletág* keretében a postatakarékpénztár által az állampapírok népszerűsítése terén a múltban elért nagy eredmények alapján kiemelkedő szerep vár az intézetre a hároméves terv kapcsán kibocsátandó ú. n. „tervkölcsön“ elhelyezésénél is.

Az 1889. évi XXXIV. törvénycikkkel bevezetett *csekküzletág* keretében a postatakarékpénztár — mint a Magyar Nemzeti Bank mellett a fizetési forgalom legfontosabb szerve — a készpénzkihívó csekkforgalomnak, különösen pedig az összforgalomnak összegben ma már mintegy  $\frac{2}{3}$ -át kitevő készpénznélküli kliringforgalom propagálásával már eddig is hathatósan támogatta a forint értékének védelme érdekében a bankjegyforgalom szabályozására irányuló intézkedéseket. Még nagyobb

jelentőséget nyer azonban ez a feladatkör most, midőn a hároméves terv keresztülvitele kapcsán erősen növekedő pénzszükségletnek aránylag igen csekély mértékű bankjegyszaporítással — tehát infláció veszélye nélkül — történő kielégítését elsősorban a készpénznélküli fizetési forgalom további fokozódása teszi majd lehetővé. Emellett az ezidőszerint kb. 170 millió forintot kitevő — de tapasztalataink szerint a gazdasági forgalom kiterjedésével párhuzamosan emelkedő — kereskedelmi csekkbetétálladék ugyancsak el nem hanyagolható tétel lesz a hároméves terv finanszírozásánál.

A csekkforgalom fejlesztését a postatakarékpénztár két úton kívánja elérni:

1. A közületi pénzkezelés korábbi kezdetleges és gazdaságilag káros pénzhevertetéssel járó rendszerének a postatakarékpénztári csekkforgalomba való bekapcsolás révén történő racionalizálásával. Ez az állami és vármegyei készpénzbevételek és kiadások kezelésének 1924-ben történt átvételével kezdődött, majd a községek 1939-től 1947 júliusáig tartó bekapcsolásával folytatódott. A racionalizálási folyamat utolsó fázisaként csak a városok pénzkezelésének nemrég megindult átvétele van hátra a postatakarékpénztár hároméves tervének keretében.

2. A másik lehetőség a jelenlegi túlságosan központosított kezelésből kifolyólag a vidéki számlatulajdonosokra nézve jelentkező hátrányok kiküszöbölése végett — a svájci, francia és a német decentralizált rendszernél nyert tapasztalatok alapján — a csekkszolgálatot önállóan ellátó vidéki fiókinvézetek létesítésében kínálkozik. E téren máris jelentős lépés történt a pécsi, miskolci és debreceni fiókinvézetek megnyitásával, míg a hároméves terv kapcsán Szegeden, Győrött, Szombathelyen és Békéscsabán tervezik fiókinvézetek felállítását.

A hároméves terv szociálpolitikai célkitűzésével kapcsolatos a zálogház fejlesztése. A *zálogüzletág* keretében a postatakarékpénztár — mint a kisemberek bankja — az egyetlen hitelforrás, amelynél a szorult helyzetben lévő emberek kölcsönt szerezhetnek és így az uzsorások kiszákmányolásával szemben védelmet találnak. Az *árverési csarnok*-ban pedig a nyilvános árveréseken (*aukciókon*) való kedvező értékesítésre nyílik lehetőség, ami az elkótyavetyélés kényszerűségével szemben jelent segítséget. E szociális jellegű szolgálat tökéletesítése érdekében a postatakarékpénztár Budapesten önálló raktárral bíró körzeti zálogházak létesítését, valamint vidéken is újabb fiókok megnyitását tervezi a most kezdődő hároméves időszakban.

## Magyar Leszámítoló- és Pénzváltó Bank

A Magyar Leszámítoló- és Pénzváltó-Bank 1947. évi július hó 31-én megtartott rendkívüli közgyűlése elfogadta az 1947 január 1-i forintmérleget és egyhangúlag hozzájárult az igazgatóság által előterjesz-

tett összes javaslatokhoz, melyek alapján az intézet 27,000.000 forintot kitevő tiszta vagyonából az alapítke 18,000.000 forint, a tartalék pedig 9,000.000 forint.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 3.

август 1947 г.

## Результаты венгерско-советских торговых переговоров в Москве

РОНАИ ШАНДОР

министр торговли и коопераций Венгрии

С точки зрения восстановления нормальной хозяйственной жизни Венгрии заключенное в августе 1945 г. венгерско-советское торговое соглашение представляло огромную ценность. В связи с заключением этого соглашения, мы уже не раз говорили о том, что кроме непосредственной помощи восстановлению нашей экономики, оно имело еще и то последствие, что доверие, проявленное таким образом Советским Союзом по отношению к венгерской демократии, возбудило к ней доверие и у других государств. Благодаря этому доверию после заключения торгового соглашения с СССР смогли начаться переговоры и с другими соседними странами, также приведшие к торговым соглашениям.

Соглашение, заключенное в августе 1945 г. истекло, так что торговая делегация ездил в Москву для заключения нового, и там на этот раз удалось не только обновить и расширить торговое и финансовое соглашение, но и заключить торговый договор.

Во время моей первой беседы с министром внешней торговли СССР, господином Микояном, он сделал следующее заявление: „Только такое торговое соглашение можно считать удовлетворительным, которое служит интересам обоих народов.“ Это определение ясно и недвусмысленно указывает на то, что Советский Союз, заключая торговое соглашение, считался не только со своими интересами, но и в полной мере учел потребности хозяйственной жизни Венгрии. В соглашении о товарообмене эти положения нашли отчетливое выражение.

Однако Советский Союз пошел еще дальше, не возобновив — хотя он и имеет на это право — советско-венгерский торговый договор, заключенных в 1941 году, а ведя с венгерской делегацией переговоры о заключении нового торгового договора. Переговоры эти имели положительный результат — был заключен новый торговый договор. Этот факт — новое подтверждение того, что СССР действительно считал нас представителями свободного, независимого государства.

Во время переговоров советские представители неоднократно подчеркивали, что считают нас действительно таковыми и что они, со своей стороны, сделают все возможное в интересах укрепления хозяйства Венгрии.

Рассмотрим, каково же значение соглашения о товарообмене для венгерской экономики. Прежде всего заслуживает внимания объем соглашения, равный 700 миллионам форинтов. Это составит около 25% нашего внешнеторгового оборота, предусмотренного трехлетним планом на 1947/48 г. г. Что же касается поставляемых товаров, то их состав полностью нацелен на службу успешному выполнению трехлетнего плана, и что при этом особенно важно — мы получим сырье, необходимое нашей промышленности, а так как мы будем поставлять главным образом готовую продукцию, это обеспечит занятость значительной рабочей силы.

Договор обеспечивает снабжение нашей тяжелой промышленности железной рудой, коксом и сырым железом. Ввоз из СССР ферросплавов, дополняя их отечественное производство, позволит нам полностью удовлетворить потребности промышленности. Большая часть сырья нашей хлопчатобумажной промышленности также будет ввезена из Советского Союза. По договору СССР поставит значительное количество цветных металлов — медь, цинк, олово, никкель и др. Договор предусматривает также и поставки сырья для нашей химической промышленности — едкого кали, формальдегида, бензола, серы, поташа, метанола, смолы, скипидара и т. д. Почти полностью обеспечиваются потребности страны в соли. Мы получим исходное сырье для химических удобрений, дрова, строительный лес, пиломатериалы, целлюлозу, различные авиационные и тракторные масла, а для сельского хозяйства — отличные, первосортные семена сахарной свеклы.

95% товаров, ввозимых нами из СССР — сырье, 5% — грузовые автомашины, специальные станки, наборные машины и матрицы к ним.

Кроме преимуществ, которые для нас представляет вышеуказанный состав импорта, не следует забывать также и того, что Венгрия получит эти товары по скромным, по сравнению с господствующими на мировом рынке, ценам. В нашем вывозе наибольшую роль играют промышленные изделия, особенно те, которые, попав в СССР в порядке товарообмена после освобождения страны, завоевали признание советского рынка. Так, мы будем поставлять СССР узко и ширококолейные паровозы, паро-

возные рессоры и др. детали, особенно популярные дизельные мотовозы, электромоторы. В нашем экспорте фигурируют также и телефонные централи и аппараты завода Стандарт, далее промышленные и медицинские рентгеновские аппараты, зубо-врачебное оборудование. Экспорт подобных изделий имеет для нас чрезвычайно большое значение по двум причинам. Во-первых, это плоды труда отличных венгерских инженеров, техников и рабочих, и размещение их обеспечит для нашей промышленности возможности дальнейшего развития — по пути качественного производства. Во-вторых, если эти товары уже нашли себе соответствующий рынок, то можно считать уже обеспеченными и дальнейшие заказы. Во время обсуждения вопросов, касавшихся цен и оплаты товаров, со стороны Советского Союза мы всегда встречали полное понимание и готовность оказать помощь.

Среди вывозимых нами товаров — как с точки зрения стоимости, так и количества, весьма значительное место занимают хлопчатобумажные ткани. Как и вышеперечисленные изделия машиностроения, венгерский текстиль заслужил высокую оценку Советского Союза. Советское плановое хозяйство, в его сегодняшней, весьма высокой стадии развития, наряду с количественными и качественными требованиями уделяет большое внимание и потребностям хорошего вкуса.

Это позволило при переговорах об условиях продажи изделий венгерской текстильной промышленности добиться принятых для качественного текстиля цен. Размещение наших текстильных товаров на реальных условиях в Советском Союзе — при данном положении мировой экономики — имеет особое значение и потому, что этим обеспечивается занятость большого количества трудящихся отрасли, наиболее болезненно реагирующей на экономические кризисы, работой на постоянный, в будущем еще увеличивающийся, не подверженный угрозам кризиса рынок.

Кроме вышеупомянутых, среди экспортируемых нами товаров фигурирует большое количество продуктов нефтеперегонки, которые СССР принимает, в отличие от других заказчиков, без обязательной поставки и сырой нефти. Кроме того, мы будем вывозить и скобяные товары, при определении количества которых мы согласовали внутренние потребности Венгрии с ее внешне-торговыми интересами и потребностями ввоза у СССР.

Промышленные изделия и полуфабрикаты составляют 4/5 нашего экспорта в СССР. Сельское хозяйство участвует в этом вывозе лишь на остающуюся 1/5 — экспортируя фасоль, горох, красный перец, семена люцерны и клевера, кукурузу, табак свинину, коняк, семена вики, виноградные саженцы и др. Относительно тех сельскохозяйственных продуктов, которые в силу улучшения общественного снабжения Венгрии, перспектив хорошего урожая или старых запасов делают это особенно желательным (фасоль, горох, семена люцерны и клевера, красный пе-

рец), уже подписаны значительные обязательства, удовлетворяющие интересам обеих стран.

Таким образом, товарообмен, предусмотренный соглашением, с внешнеторговой точки зрения весьма благоприятен. Залогом его успеха служит в первую очередь то, что компетентные представители различных отраслей нашей хозяйственной жизни, в результате чисто коммерческих переговоров, происходивших в атмосфере взаимного доверия между венгерскими фирмами и советскими внешнеторговыми объединениями, уже подписали окончательные договоры, охватывающие значительную часть намеченного оборота. Беспрепятственное проведение товарообмена облегчает тот пункт соглашения, согласно которому представители обоих правительств раз в три месяца собираются на совещание, где вырабатываются планы поставок на следующий квартал, чем обеспечивается необходимая непрерывность поставок. Этой же цели, и больше того — делу дальнейшего развития венгерско-советских торговых связей, служит, с одной стороны то обстоятельство, что во время продолжавшихся несколько недель переговоров, авторитетные представители хозяйственной жизни Венгрии смогли познакомиться с экономической системой СССР, ее структурой и потребностями, а с другой стороны то, что венгерское правительство будет иметь постоянного торгового представителя в Советском Союзе. Необходимая гибкость венгерско-советских торговых связей обеспечивается тем пунктом соглашения, по которому с взаимного соглашения обоих правительств между нашими странами может происходить торговля и такими товарами, которые не оговорены в соглашении.

Благодаря стабилизации венгерской финансовой системы стало излишним привлечение Фонда Уравнивания Цен к платежам, связанным с этим товарооборотом и появилась возможность заключить с Советским Союзом соглашение о платежах по клиринговой системе. С точки зрения обеих стран товарооборот, происходящий между ними получил новую, весьма здоровую основу. Согласно этому в будущем, кроме поставок товаров, для выполнения всех условий соглашения необходимы также и некоторые платежи.

Из всего вышесказанного ясно видно стремление Советского Союза помочь нам и уважение СССР самостоятельности и независимости нашего государства. Нашей обязанностью, в связи с этим, является точное, безукоризненное выполнение взятых на себя обязательств. Это есть дело чести венгерского народа, поэтому я сделаю все для соблюдения договора и последовательного проведения его в жизнь.

Трехлетний хозяйственный план развития Венгрии был создан в результате соглашения четырех партий, составляющих правительственную коалицию. Он родился в силу признания ими необходимости освободить дело повышения материального, социального и культурного уровня венгерского народа от влияния постоянно меняющейся политической ситуации, путем принятия установок, предписывающих метод разрешения этих вопросов на значительный отрезок времени вперед, решений, одинаково обязательных для всех партий коалиционного правления страны.

Первой трехлетний план опубликовала и представила на обсуждение общественности Венгерская Коммунистическая Партия, вслед за ней — Социал-демократическая Партия. Остальные партии правительственной коалиции также заявили об одобрении ими плана и своей готовности принять участие в его детальной разработке.

Коммунистическая и Социал-демократическая партии в марте этого года согласовали и объединили свои планы. Специалисты Независимой Партии Мелких Сельских Хозяев детально выработали предложения, относящиеся к развитию сельскохозяйственного производства, а эксперты Национальной Крестьянской Партии также внесли свой вклад в дело разработки трехлетнего плана, выдвинув ряд ценных предложений.

После согласования планов Коммунистической и Социал-демократической партий, четыре партии сообща создали комиссию специалистов для окончательного формулирования плана.

Приводимые ниже главы трехлетнего плана являются результатом работы этой межпартийной комиссии.

## **Финансирование заводской и горно-добывающей промышленности**

В интересах быстрого и эффективного повышения жизненного уровня трудящихся, в годы 3-х летнего плана

необходимо добиться более высоких, чем довоенные, темпов развития индустрии и горно-добывающей промышленности.

Для этого следует правильно избрать производимые капиталовложения — наиболее целесообразно с точки зрения повышения производительности.

Эти капиталовложения помогут нам ликвидировать экономические последствия войны — восполнить причиненные ею разрушения и провести давно назревшую модернизацию с тем, чтобы производственное оборудование превзошло уровень 1938 г. Оборудование мы будем расширять в первую очередь там, где производительность в настоящее время наиболее стеснена, чтобы финансирование привело к максимальному повышению производства.

В первую очередь предусматривается финансирование угледобычи, производства электроэнергии и далее — подъема тяжелой промышленности, так как от них зависит развитие сельского хозяйства, транспорта, а также и других отраслей промышленности. Как выполнение поставок по репарациям, работа на вывоз для обеспечения ввоза необходимого сырья, так и расширение выгодных для страны связей с нашими соседями, перешедшими на плановое хозяйство — в первую очередь с Югославией — все это ложится, главным образом, на тяжелую индустрию. Остальные отрасли промышленности фигурируют в наших планах капиталовложений лишь постольку, поскольку это необходимо для восстановления их производительности.

По трехлетнему плану горно-добывающая промышленность должна добиться необычайно высоких результатов, поэтому капиталовложения, предусмотренные для этой отрасли, достигают почти 80% всех капиталовложений, предусматриваемых планом.

380 млн. форинтов, предназначенных для финансирования угольной промышленности, позволят нам приблизиться в третьем плановом году к добыче 4000 вагонов угля в день.

Эта сумма должна восполнить упущения хищнического хозяйничания нескольких десятилетий и изменить, в тоже время, нечеловеческие условия труда шахтеров. — Заложение новых шахт и углубление старых омолодит наши данные о запасах угля. Широко применяя механизацию и рационализацию угледобычи — оснащая шахты современными бурами, пневматическими молотками и др. оборудованием — мы облегчим труд шахтеров и повысим его производительность.

На постройку предприятий, вырабатывающих побочные продукты угля, план предусматривает ассигнование 17 млн. форинтов. Это будет шагом, направленным уже в сторону дальнейшего развития страны — после выполнения 3-х летнего плана.

Предоставлением 3 млн. форинтов руднику в г. Речк мы достигнем того, что сможем сами добывать драгоценные и другие металлы, содержащиеся в иле (шламе).

110 миллионов форинтов, ассигнованных на реализацию запасов земляных газов и изыскания новых запасов нефти, должны обеспечить многократную прибыль. От результатов проводимых в настоящее время разведок зависит реализация запасов земляных газов в Лишпе и других местах, т. е. обеспечение газом городских потребителей и химической промышленности.

Производительность домен определяет, можно сказать, осуществление всего трехлетнего плана.

Имеющимися у нас в настоящее время шестью доменными печами мы имеем возможность производить достаточное количество чугуна, но для ускорения и улучшения условий выплавки металла необходимо обеспечить черную металлургию дополнительным техническим оборудованием. Трехлетним планом предусмотрено



ассигнование 20 миллионов форинтов на расширение и модернизацию обогатительных фабрик в Озде.

Со времени освобождения страны мы производим важнейшую присадку — ферромарганец — в своих печах, из уркатской марганцевой руды. В целях избежания излишней перегрузки больших доменных печей, трехлетним планом предусмотрено ассигнование 30 миллионов форинтов на постройку малых, вспомогательных, ферромарганцевых домен, рационализацию железорудных шахт Рудобаня, Уркут и др, а также на рационализацию иных предприятий черной металлургии (мартевские печи, электродомны и т. д.)

Объем всех капиталовложений, предусмотренных трехлетним планом на нужды промышленности, включая и кустарную, составляет 1 миллиард 194 миллиона форинтов. Из этой суммы на развитие черной и цветной металлургии, машиностроения и электропромышленности предусмотрено ассигновать 752 миллиона форинтов. Кроме этих капиталовложений, необходимых для нужд страны и выполнения поставок по репарациям, мы приняли во внимание промышленные заказы Югославии на сумму 1.5 миллиарда форинтов, которые будут выполняться нами в течении ближайших лет и которые сыграют важную роль в индустриализации этого нашего соседнего государства.

Капиталовложения, предусмотренные на развитие металлообрабатывающей промышленности органически связаны с черной металлургией, особенно в связи с расширением горячих цехов.

Необходимо повысить неудовлетворительную в настоящее время производительность сталелитейных предприятий, а также прекратить излишние перевозки литья. Во избежание этого к концу трехлетнего плана при каждом крупном металлообрабатывающем предприятии предусмотрено построить

металлургические цеха, которые смогут обеспечить потребности этих предприятий.

Необходимо увеличить производительность прокатных цехов, на это трехлетним планом предусмотрены капиталовложения в размере 9 млн. фор. Если бы нам удалось получить иностранный заем, мы смогли бы вложить еще 45 млн. форинтов в модернизацию прокатных станов. Значительные капиталовложения предназначены трехлетним планом на развитие наиболее экспортоспособных предприятий: на укомплектование трубопрокатного завода „Вейс Манфред“ (Чепел); на расширение кузнечного цеха в Диошдьер, что необходимо для увеличения выпуска паровозов, вагонов и велосипедов, на полное восстановление современных, высокопроизводительных алюминиево-литейного и прокатного цехов завода „Вейс Манфред“ и вообще на расширение всех металлопрокатных предприятий.

На развитие машиностроения приходится большая часть капиталовложений, ассигнованных на развитие всей промышленности — 413 млн. форинтов. Машиностроение является второй, после черной металлургии, опорой трехлетнего плана, поэтому в этой отрасли нам будет необходимо провести модернизацию в возможно больших размерах. Внутренние запросы трехлетнего плана, выполнение поставок по репарациям, спрос наших соседей и прочие возможности экспорта ставят перед нашим машиностроением такие задачи, выполнение которых возможно лишь при условии установки достаточного количества новых станков. Частично нам нужно перейти также и на изготовление трудно производимых и требующих кропотливой обработки крупных машин. Увеличение трудностей будет компенсироваться достижением постоянной занятости работников умственного и физического труда.

Для обеспечения поставок по репарациям, удовлетворения экспортных заказов и потребностей страны, мы усилим станкостроение современными заграничными машинами — итого на 25 млн. форинтов. 43 млн. форинтов предназначены для расширения кораблестроительного завода "Ганс". На производство вагонов и паровозов и т. п. цели ассигнуются 37 млн. форинтов. На укомплектование предприятий общего машиностроения современными станками ассигнованы капиталовложения на сумму 158 млн. форинтов, так как на эту отрасль приходится не только значительный экспорт, но и не малая доля потребностей возрождения нашей промышленности. На нужды электропромышленности ассигновано 140 млн. форинтов, из которых 60 млн. форинтов предназначены на расширение электротехнического завода "Ганс". Значительные суммы ассигнованы также на развитие предприятий, производящих электролампы, на расширение кабельных заводов и других предприятий электропромышленности. Для полноты картины мы должны упомянуть и об отнесенных в плане к сельскохозяйственным капиталовложениям 40 млн. форинтах, ассигнованных на расширение предприятий сельскохозяйственного машиностроения (тракторы и др.).

Одно из важнейших капиталовложений, предусмотренных планом — ассигнование 200 млн. форинтов на развитие производства электроэнергии. Из этой суммы мы выстроим электростанцию в Матрахаза, отремонтируем и расширим остальные электростанции, восстановим новейшее оборудование высокого давления станции а. о. Вейсс-Манфред. Эти капиталовложения увеличат производство электроэнергии пропорционально возросшему потреблению. — Принятая в прошлом году программа национализации производства электроэнергии позволит осу-

ществить единый план электрификации, соединение электростанций высоковольтными линиями и приведет к удешевлению производства электроэнергии.

На возрастающий вес и перспективы значительного развития указывает ассигнование 252 млн. форинтов капитальных вложений химической промышленности. Это, естественно, приведет к значительному росту ее продукции. (В эту сумму не входят 82 млн. форинтов, ассигнованных на развитие сельского хозяйства, вследствие чего эта сумма фигурирует в капиталовложениях сельского хозяйства.)

На 16 миллионов форинтов мы проведем модернизацию работающих глиноземных заводов, а на 150 миллионное капиталовложение выстроим новый, производительностью 60.000 тонн в год. Этот завод будет иметь решающую роль в использовании отечественных запасов боксита. — Развитию алюминиевой промышленности служит и постройка завода анодных масс, с вложением 8 миллионов форинтов.

Все остальные суммы, предусмотренные в плане капиталовложений химической промышленности, направлены на развитие производства медикаментов и анилиновых красок, на модернизацию нефтеперегонных заводов и дальнейшее укомплектование нефтеобрабатывающих предприятий.

Значительным этапом в развитии текстильной промышленности будет являться ассигнование для нее 84 миллионов форинтов. На эту сумму будет полностью оборудована новая прядильная фабрика на 120.000 веретен, что обеспечит производственное равновесие хлопчатобумажной промышленности, увеличит поступление тканей на рынок и для экспорта.

Кроме того мы увеличим и отечественное производство искусственного шелка.

Все другие ассигнования направлены на важнейшие укомплектования и

модернизацию предприятий различных отраслей промышленности, обладающих, впрочем, достаточной производительностью.

Среди других, в бумажной промышленности предполагается сдать в эксплуатацию целлюлезные и древошлифовальные предприятия; в сельскохозяйственной промышленности кроме капиталовложений, предназначенных на повышение качества продукции, некоторая сумма ассигнована на введение глубокого холода.

Трехлетним планом предусмотрено ассигнование 30 млн. форинтов на закупку машин и прочего оборудования для кустарной промышленности. Это даст возможность не только обеспечить работой большое количество ремес-

ленников (110<sup>0</sup>/<sub>0</sub> по сравнению с 1938 г.) но и облегчить их работу введением механизмов и поднять их жизненный уровень.

Венгерская промышленность за время трехлетнего плана будет стремиться не только к сооружению запланированных новых предприятий, но и к довольно значительной модернизации действующих предприятий. На развитие промышленности (в том числе и горной) ассигнуются капиталовложения итого на сумму 1,3 млрд. форинтов. Обновление изношенного и устаревшего оборудования должно произойти также планоно, согласно требованиям максимальной рационализации и модернизации, что несомненно приведет к значительному увеличению выпуска продукции.

## Капиталовложения путей сообщения и средств связи

В результате военных разрушений производственная мощность нашего транспортного оборудования уменьшилась, по сравнению с довоенной, больше чем вчетверо. С тех пор ее удалось утроить. В течение трехлетнего плана надо снова достичь, а на некоторых участках и превзойти уровень 1938 года. Для обеспечения этого мы ассигновали 1450 миллионов форинтов.

Из них 724 миллиона форинтов надо обратить на Венгерские Государственные ж. д. (МАВ). После освобождения страны железнодорожный оборот еле достигал 30<sup>0</sup>/<sub>0</sub> уровня 1938 года, а в результате восстановления к маю 1947 года поднялся до 70<sup>0</sup>/<sub>0</sub> последнего. — Для выполнения трехлетнего плана необходимо путем ускорения движения и увеличения вагонного и

паровозного парка достичь 112<sup>0</sup>/<sub>0</sub> оборота 1938 года.

Мы полностью восстановим магистраль и др. важнейшие линии, восстановим, где это необходимо, вторую колею, приведем в хорошее состояние магистрали северо-южного и восточно-западного направлений. Будет восстановлена вторая колея между городами Хатван и Мишкольц и построена новая вторая колея между Барцика и Мишкольц. Будет начата работа по благоустройству будапештских вокзалов.

Из крупных железнодорожных мостов будут построены будапештский соединительный мост в Байе через Дунай, сайольский и токайский мосты через Тиссу и сольнокский мост через Задьву. Кроме этого будет построено

большое количество мелких мостов. На это мы обратим 117 миллионов форинтов.

На средства связи железных дорог и предохранительное оборудование ассигнуются 103 миллиона форинтов. Будет заложено 240 километров кабеля, приведено в исправное состояние предохранительное оборудование всех железнодорожных станций, наиболее важные станции получают новое, современное оборудование.

Колесный парк мы увеличим восстановлением 161 паровоза, 40 мотовозов, 800 пассажирских и 5000 товарных вагонов и закупкой 2 мотовозов и 100 товарных вагонов, всего на сумму 128 миллионов форинтов.

На восстановление электрооборудования железнодорожных линий ассигнуем 42 миллиона форинтов и начнем электрификацию участка Будапешт—Хатван.

На восстановление железнодорожных мастерских и создание новой мастерской по ремонту мотовозов выделено 73 миллиона форинтов.

На восстановление и постройку складов, погрузочных платформ, весов и т. д., станций, в первую очередь будапештских вокзалов, отпущено 41 млн. форинтов. На важнейших станциях, в первую очередь на узловых, мы восстановим сортировочные, погрузочные и другие постройки. Так, на 72 миллиона форинтов восстановим Будапешт—Южное, Хатванское, Сольнокское, Дебреценское, Секешфехерварское, Ньиредьхазское, Шарбогардское и Пецельское погрузочные устройства.

В целях улучшения условий труда железнодорожников мы восстановим их жилые помещения, пополним оборудование душевых, раздевалок и столовых.

Перечисленные здесь капиталовложения, кроме облегчения работы же-

лезнодорожников, сделают более экономичной эксплуатацию железных дорог. — Железные дороги при этих условиях смогут предоставить трудящемуся крестьянству льготные тарифы. Оборудованные современными средствами железные дороги обеспечат стране быстрое, точное и дешевое передвижение, а соответствующее размещение рабочих поездов облегчит трудящимся прибытие на место работы.

На восстановление и ремонт А. О. Столичного Транспорта (БСКРТ'-а) и его предприятий ассигновано 187 миллионов форинтов. Предусмотрено перемещение линий на середину улиц, перестройка линий в местах крупных пересечений, как например на площади Кальвина, на площади Маркса, на площади Барош и т. д., ремонт сооружений, постройка трансформаторных станций. Для развития городского транспорта мы запланировали постройку троллейбусных линий, а также закупку трамвайных моторных вагонов и прицепов и автобусов. Осуществление трехлетнего плана БСКРТ'-а обеспечит трудящимся Будапешта более быстрое, удобное и дешевое передвижение.

Второй важнейшей ветвью транспорта является пароходство. То, что теперь отсутствует возможность использования значительной части немецкого пароходства, также делает необходимым увеличение венгерского пароходного парка и пароходного оборудования. Для этой цели мы ассигновали 64 миллиона форинтов.

На эту сумму мы отремонтируем вернувшиеся с Верхнего Дуная суда, поднимем и приведем в пригодное состояние затонувшие корабли, оборудуем приемочные и складские постройки — в числе других в Дьере, Геню, Дороге, Будапеште, Адоне, Байе и Сегеде; соорудим мостовые краны в Дьере, Комароме и Буда-

пеште; угольную погрузочную в Мохаче, расширим зимнюю пристань в Байе; расширим, отремонтируем и снабдим новым оборудованием Будапештскую Национальную Свободную Гавань. В интересах развития паромных путей — кроме фигурирующего в сельскохозяйственном плане создания канала Дунай — Тисса, мы построим канал Шио на 17 миллионов форинтов, урегулируем отдельные участки Тиссы, очистим Шорокшарский рукав Дуная.

В результате этих работ увеличится пассажирский и товарный оборот, а паромство будет способно обеспечить выполнение своей главной задачи — дешево перевозить массовые грузы. Новые пересадочные возможности обеспечат связь водного и железнодорожного транспорта.

Война привела в негодное состояние 85% венгерской дорожной сети. Из них до мая 1947 года восстановлено 80% модернизированных дорог с непыляющим покрытием и 60% дорог с маказановым покрытием. В течении трехлетнего плана мы полностью восстановим приведенные в негодность дороги и построим 1400 километров укатанных дорог шириной в 3 метра, с маказановым покрытием, которые 700.000 жителям 747 населенных пунктов обеспечат независимое от погоды передвижение. — Это ассигнование фигурирует в плане сельского хозяйства. В целях удовлетворения потребностей развивающегося автомобильного движения построим 225 километров дорог с бетонным покрытием. Из них наиболее важны участки между Хатваном и Мезекевешдем и между Эрчи и Сексардом. На эти работы, не считая связывающих дорог, ассигновано 88 миллионов форинтов, что сделает возможным для получивших землю крестьян в любое время года, наиболее экономично перевозить свои продукты.

Также служит интересам сельских жителей — и поэтому фигурирует в

сельскохозяйственном плане — восстановление лежащих на бывших землях помещиков, но сильно пострадавших в результате военных действий узкоколейных железных дорог.

Уничтожено приблизительно 40% погонной длины проездных мостов. До сих пор временно восстановлено 40% длины разрушенных мостов и постоянно 15%. — В течении трехлетнего плана мы восстановим 80% разрушенных мостов, из них только 20% остаются временными. На все это мы обратим 190 миллионов форинтов. По плану за три года мы поднимем все развалины, оставшиеся от мостов, восстановим, за исключением моста Эржебет, все будапештские мосты через Дунай а также, за исключением захоньского моста, все мосты через Тиссу. Из них самыми важными являются будапештские — мост Маргит, Цепной мост и мост у площади Борарош, рацкевейский и дьерский дунайские мосты; сегедский, тисаугский полгарский, вашарошнаменьский и временный бальшайский мосты через Тиссу, а также мост через р. Марош у г. Мако. Кроме этого мы восстановим множество мелких мостов.

Наша программа восстановления мостов направлена на полное восстановление городского транспорта Будапешта и значительное улучшение условий транспорта во всей стране, на устранение необходимости пользования объездными путями.

Восстановление общественных дорог и мостов создаст предпосылки развития автомобильного транспорта. Наш автопарк в мае 1947 г. состоял, примерно, из 36.000 автомашин. В трехлетнем плане мы наметили создание комбинированных железнодорожно-автомобильных перевозок грузов, которые должны связать со страной и самые отдаленные деревни и села.

Автомобильный парк будет усилен 4000 легковыми автомашинами, ввози-

мыми из заграницы, кроме того 2000 грузовыми автомашинами отечественного производства и 300 автобусами.

На развитие автомобильного транспорта ассигновано итого 140 миллионов форинтов.

Наше воздушное сообщение было полностью уничтожено войной. На основе венгерско-советского соглашения о воздушном сообщении, уже возобновлено движение по отечественным маршрутам. С восстановленного аэродрома в Будаерше налажено регулярное сообщение с 5-ю крупными провинциальными городами страны. Открылось международное сообщение по линиям Будапешт-Бухарест и Будапешт-Прага, многие другие международные линии находятся в стадии организации. С помощью капиталовложений, предусмотренных трехлетним планом, до июля 1951 года все аэродромы, согласно нашим международным, обязательствам, будут восстановлены. Между крупными провинциальными городами будет создано регулярное пассажирское, почтовое и товарное сообщение, на аэродроме Будапешт-Ферихедь построим все необходимые эксплуатационные и технические сооружения, оборудование для ночных и слепых полетов, а также бетонированную посадочную площадку 1200 × 800 метров, подготовив таким образом аэродром к принятию самолетов, используемых на трансконтинентальных линиях. Будем развивать спортивную — как планерную, так и моторную авиацию. На все эти цели отведено 39 миллионов форинтов.

Почтовая связь потерпела во время войны 75<sup>0</sup>/<sub>0</sub>-ый ущерб и до мая 1947 года достигла всего лишь 60<sup>0</sup>/<sub>0</sub> своей довоенной производительности. Трехлетний план почты базируется на том, что послевоенные международные соглашения направят через нашу страну линии международной телеграфной и телефонной связи, что позволит

одновременно улучшить обслуживание внутренних линий страны. Таким образом основу трехлетнего плана в этой отрасли составляет развитие дальней кабельной связи и внедрение современного, усовершенствованного оборудования, обеспечивающего местную связь. Осуществление той части этих задач, которые касаются нашей территории, обеспечивается сметой капиталовложений, однако в интересах осуществления задач международного характера нужно еще найти соответствующее решение. Разрешение этих задач обеспечивается чрезвычайно быстрой амортизацией такого рода капиталовложений. Для модернизации службы связи внутри страны будут построены А.Т.С. в районах Терез и Йожеф, а также в Обуде и будет дооборудована станция Кристина. Вместо разрушенной будапештской междугородной центральной станции будет построена новая, высокопроизводительная станция, пригодная и для обеспечения международной связи.

Для усиления телефонной сети страны создаются несколько новых автоматических телефонных станций, а имеющиеся расширяются.

Сети будут обновлены современными многоканальными высокочастотными системами. Будет восстановлена и модернизирована также и центральная телеграфная станция. В Будапеште создается автоматическая телеграфная станция, которая включится и в международную систему связи. Для нужд радиовещания будут построены две средневолновые радиостанции по 135 киловатт каждая и несколько релейных станций. Для рационального обслуживания международной телеграфной связи на большие расстояния, строятся передаточные и приемные радиотелеграфные станции.

Итого сумма капиталовложений, предусмотренных для средств связи, составляет 226 миллионов форинтов. Эта

сумма даст возможность рационализировать работу связи, облегчить службу ее работников, обеспечить широкие слои населения более дешевой, точной и быстрой связью.

Осуществление трехлетнего плана транспорта и связи не только восста-

новит ее довоенную производительность, не только доведет ее до современного уровня техники, соответствующего потребностям плана, но и даст возможность более широким массам трудящихся пользоваться удобствами транспорта и связи.

## Планирование внешнеторгового оборота

Одним из условий выполнения нашего плана является то, чтобы в нашем распоряжении находилось то сырье, полуфабрикаты и готовые изделия, которые мы должны ввозить из-за границы. Это мы должны оплачивать вывозом товаров, производимых нами в излишке или без которых мы легче всего можем обойтись. Таким образом существенной частью нашего плана является внешнеторговое планирование.

Согласно плану, сумма нашего вывоза в 1947/48 гг. в сегодняшних ценах мирового рынка — без поставок по репарациям — составит 2.100 млн., сумма ввоза — 2.117 млн. форинтов. Коммерческий баланс, следовательно, в основном можно считать уравновешенным, однако для этого необходимо, чтобы происходящие от вывоза платежные средства обращались целиком на покрытие ввоза. В противном случае мы поставим под угрозу ввоз сырья, а с ним — выполнение трехлетнего плана.

До войны большую часть вывоза Венгрии составляли сельскохозяйственные продукты и скот. Сегодня только меньшая доля сократившейся сельскохозяйственной продукции может служить предметом вывоза. Наш аграрный вывоз сложится, вероятно, из продуктов, имеющих в стране в излишке: птицы, яиц, овощей, фруктов, вина и др. В первом плановом году вывоз продуктов сельского хозяйства должен составить только 38% всего экспорта, тогда как вывоз промышленных полуфабрикатов — 55%, а промышленного сырья — 7% всего экспорта. Среди предназначенных для вывоза промышленных изделий ведущее место занимает продукция тяжелой промышленности (металлургия, машиностроение и электротехника), на втором месте текстильная промышленность.

Состав ввоза, предусмотренного на первый плановый год, отличается от довоенного тем, что мы можем ввозить относительно гораздо меньше готовой продукции. Ограниченные рамки ввоза достаточны лишь для приобретения только безусловно необходимого сырья и полуфабрикатов. Мы не сможем ввозить предметов роскоши. Ввоз готовых изделий будет состоять из станков, заводского оборудования, средств транспорта. Подавляюще

большую часть нашего ввоза — 79% — составит сырье. Самую большую долю ввоза сырья составляют необходимые для тяжелой промышленности кокс, железная руда, железный лом, металлы и т. д. Не на много меньшую сумму мы обращаем на ввоз сырья для текстильной промышленности; в 1947/48 г. г. сумма, предназначенная для ввоза одного хлопка, составит 12% всего нашего импорта. Третьей большой группой ввозимого сырья будет древесина.

Размеры нашей внешней торговли во втором и третьем плановых годах возрастут. По плану этот рост будет, приблизительно, пропорционален увеличению национального дохода. И в этих двух годах нашей целью является то, чтобы внешнеторговый баланс оставался в общем и целом уравновешенным. На 1948/49 г. г. мы запланировали ввоз на сумму 2,700 млн. форинтов и такой же вывоз, на 1949/50 г. ввоз на сумму 3.200 млн. форинтов и вывоз на 3.160 млн. форинтов.

Направления нашей внешней торговли уже более или менее определились. Несомненно, что самый большой оборот у нас будет с соседними странами — Советским Союзом, Югославией, Австрией, Чехословакией и Румынией, но у нас будут оживленные коммерческие связи и с западными странами, в первую очередь со Швейцарией и Великобританией, как это уже видно из образования нашей внешней торговли, наблюдаемого за последние месяцы.

## **Образование уровня цен и зарплаты в период трехлетнего плана**

Политика цен и зарплаты трехлетнего плана должна придерживаться общих целей плана. Надо обеспечить, следовательно, ликвидацию аграрных ножниц, имеющих по сравнению с 1938 годом, и содействовать повышению жизненного уровня (реальной заработной платы) трудящихся за 3 года на 80%. Сомкнуть аграрные ножницы и поднять реальную заработную плату — т. е. повысить жизненный уровень крестьян, рабочих и трудящейся интеллигенции позволит то, что в результате выполнения трехлетнего плана количество материальных благ, предназначенных для потребления внутри страны, превзойдет уровень 1946/47 г. в первом году в среднем на 29%, во втором на 42% и в третьем — на 63%. Т.к. среднее годовое количество является средним показателем последовательно растущего в течении года жизненного уровня, то в последние месяцы 1949/50 г. должно наблюдаться состояние, намного превосшедшее 63%-ое повышение.



Надо принять во внимание и то, что в процессе выполнения трехлетнего плана мы справедливее, чем сейчас, распределим тяготы расходов государства. Таким образом станет возможным поднятие реальной ценности зарплаты рабочих и доходов крестьян больше, чем на вышеупомянутые 63% — к концу третьего года этого на 80%.

Однако, наряду с этой главной целью политики цен и зарплаты, мы не можем терять из виду того, что мы должны сохранить постоянной ценность флоринта по отношению к стабильным иностранным валютам. Это потребует также и того, чтобы мы не оказывали венгерскому экспорту государственной поддержки (в виде премий), ибо это явилось бы одной из форм обесценения флоринта. По трехлетнему плану Венгрия должна вывезти за границу значительное количество промышленных изделий для того, чтобы покрыть свои потребности в сырье. Этот экспорт затрудняется тем, что цена многих промышленных изделий у нас выше, чем за границей. Следовательно, если мы желаем обеспечить экспорт венгерских промышленных изделий без государственной помощи и с сохранением валютного паритета флоринта, мы должны шаг за шагом снижать уровень цен промышленных изделий.

Во внутригосударственном отношении главной задачей нашей политики цен является обеспечение непрерывности и расширения производства и надежных условий планирования хозяйства. С обеих точек зрения желательно обеспечение как можно большей стабилизации уровня цен. Ни в коем случае нельзя допустить последовательного повышения цен. Это привело бы к тому, что в интересах обеспечения реальной ценности заработков приходилось бы все время согласовывать зарплату с поднимающимися ценами, что создавало бы во всех отраслях хозяйственной жизни постоянную неуверенность. Снижение же уровня цен допустимо, конечно, ибо это является одним из способов поднятия реальной заработной платы.

Следовательно, все перечисленные до сих пор аргументы говорят за то, что политика цен трехлетнего плана должна быть направлена на стабилизацию, больше того — на значительное ограничение как оптовых, так и розничных цен. В интересах сокращения аграрных ножиц цены сельскохозяйственных изделий должны быть подняты соответственно ценам промышленных изделий, что однако также не должно вести к повышению стоимости жизни.

Предусмотренное трехлетним планом повышение реальной ценности зарплаты больше, чем то понижение цен, на которое можно рассчитывать; отсюда следует, что желательного увеличения реальной зарплаты только частично можно достичь ограничением потребительских цен, частично же надо повысить номинальную величину зарплаты. Но повышение номинальных заработков не должно вызвать поднятия потребительских цен, следовательно

надо сократить разницу между производственными и потребительскими ценами как сельскохозяйственных, так и промышленных товаров. Для этого открываются возможности во-первых, путем исключения излишних посредников и уменьшения прибыли посредника, во-вторых, там, где это возможно, использованием удешевляющего влияния кооперативных закупок и распределения товаров. Но параллельно с увеличением оборота и реорганизацией системы налогов, можно принять во внимание определенное ограничение оборотных налогов.

Наша сегодняшняя налоговая система еще носит на себе следы стабилизационного периода. В подавляющей части она опирается на косвенные (оборотный и потребительский) налоги и поэтому в несправедливо большой мере ложится на те слои общества, которые свой ничтожный заработок тратят, главным образом, на покупку предметов потребления. Постепенное введение прямого налогообложения и возрастающее обложение налогом больших заработков сделают возможным ограничение оборотного и потребительского налогов и тем самым уменьшение разницы между производственными и потребительскими ценами.

Этого, однако, еще недостаточно. Стабилизация цен или их ограничение при возрастающих реальных заработках возможны только в том случае, если удастся снизить производственные расходы. Поэтому необходимым условием успешного проведения нашей политики цен является непрерывное, последовательное удешевление производства, его рационализация, а также значительное увеличение выработки каждого рабочего.

Из всего сказанного само собой следует то требование, которое мы должны учитывать при определении уровня цен и зарплат с августа 1947 года. Обоснованием уже произошедшего поднятия цен на зерно послужило то несоответствие цен, которое существовало в ущерб ценам на зерно со времени определения стабилизационного уровня. Поднятие цен на зерно было одновременно первым шагом к достижению цели трехлетнего плана — уничтожению аграрных ножиц, имеющих по отношению к положению 1938 года. Одновременно надо уничтожить то несоответствие, которое существует с августа 1946 года между ценами на зерно и другие сельскохозяйственные — особенно на животные — продукты. Из этого следует, что в отношении последних сейчас могут произойти только незначительные изменения.

В связи с повышением зарплаты следует принципиально заявить, что оно не должно отразиться на промышленных потребительских ценах. Осуществить этот принцип позволит существенный рост оборота в течение трехлетнего плана, лучшее использование производственных возможностей, существенное увеличение, по сравнению с сегодняшней, выработки каждого рабочего и, наконец, безусловно необходимая рационализация производства.

Там, где опыт, приобретенный с начала стабилизации, предоставляет нам эту возможность, надо снизить цены уже перед началом трехлетнего плана.

## Как мы осуществим трехлетний план

Наше обозрение было бы неполным, если бы мы не упомянули о законодательных и организационных предпосылках выполнения трехлетнего плана. Компетентные представители партий, входящих в коалицию, достигли соглашения и по этому вопросу и условия эти уже создаются.

Прежде всего необходимо превращение трехлетнего плана в закон. Только этим можно обеспечить независимость его осуществления от возникающих в некоторые моменты политических колебаний, сделать содействие успеху трехлетнего плана обязанностью каждого гражданина страны и предоставить правительству необходимые полномочия для издания распоряжений, проводящих план в жизнь.

Законопроект, представленный национальному собранию, гласит, что в целях ускорения хозяйственного и культурного развития страны, а также в целях укрепления демократического строя и повышения жизненного уровня населения, надо создать на трехлетний период, начинающийся с 1-го августа 1947 г., хозяйственный план, обеспечивающий развитие производительных сил, их целесообразное применение и согласование работы различных отраслей хозяйства в интересах народа. Законопроект обязывает каждого венгерского гражданина, а также каждого иностранца, обладающего правом работы в Венгрии, всеми силами и способностями участвовать в осуществлении трехлетнего плана, поставив все имеющиеся в его распоряжении духовные и материальные средства на службу 3-х

летнему плану. Это постановление распространяется, конечно, и на венгерских юридических лиц (акционерные общества, кооперации и т. д.), а также на те иностранные юридические лица, которые обладают на территории Венгрии капиталом, участвующим в хозяйственной жизни.

Работу по выработке и осуществлению плана законопроект поручает правительству. В интересах этой работы законопроект предусматривается создание Общегосударственного Совета Планового Хозяйства и Общегосударственного Планового Управления и предоставляются правительству полномочия проводить необходимые для осуществления плана распоряжения, как указы. Далее в законопроекте говорится, что нарушение этих распоряжений и вообще всякая деятельность, направленная на воспрепятствование осуществлению плана, является преступлением; законопроект предоставляет право обрушивать всю строгость закона на врагов венгерского народа, препятствующих осуществлению 3-х летнего плана.

Организация, необходимая для проведения плана в жизнь, состоит из Общегосударственного Совета Планового Хозяйства и Общегосударственного Планового Управления, создаваемых в соответствии с законопроектом. О создании этих организаций должно распорядиться правительство. В соответствии с этим, в процессе выполнения плана, Общегосударственный Совет Планового Хозяйства призван осуществить планы и волю коалиционных партий и организаций трудящихся. Членов совета назначает

президент республики — из представителей коалиционных партий, а также Совета Профсоюзов, Общегосударственного Совета Земледелия и Общегосударственного Совета Коопераций. В соответствии с межпартийным соглашением коалиционные партии будут представлены в Совете одинаковым количеством сотрудников. Совет будет обсуждать все вопросы, связанные с осуществлением плана и с приведением отраслевых планов в соответствие с хозяйственным положением в каждый отдельный момент и будет делать рекомендации правительству. Совет будет решать вопросы не голосованием. После объективного исследования всех точек зрения в Совете должно создаться единое мнение представителей коалиционных партий и заинтересованных организаций. Если по какому-нибудь вопросу этого не удастся достигнуть, этот вопрос передается на разрешение правительству или — по желанию правительства — Главному Экономическому Совету.

Плановое Управление должно позаботиться о проведении разработанных таким образом планов в жизнь — т. е. обязано выработать детальные планы, направлять и контролировать их выполнение. Плановое Управление периодически готовит отраслевые планы для отдельных отраслей государственной и хозяйственной жизни. Право окончательного утверждения отраслевых планов принадлежит совету министров. Выполнение планов — задача соответствующих министерств и др. государственных органов.

Плановое Управление будет учреждением с весьма небольшим штатом сотрудников. Управление будет иметь в своем составе следующие отделы: обще-хозяйственный, финансовый, сельского хозяйства, горного дела, промышленности, коммерческий, транспортный и культурно-социальный. К работе в этом органе необходимо

привлечь лучших специалистов страны. Задачи Планового Управления отличаются от задач всех существовавших до сих пор в Венгрии органов. Трехлетний план, с которым мы ознакомили читателя, в такой форме — лишь оболочка, требующая наполнения и оживления; замыслы следует претворить в жизнь, приспособляя их ко всему многообразию меняющихся условий, возникающих в практической работе.

Наш план распределяет размеры капиталовложений по годам, на деле же придется ежемесячно составлять соответствующий план, решать, на что наиболее целесообразно обратить имеющиеся в данное время в нашем распоряжении финансовые средства и материалы. Это постоянное приспособление плана — при общем направлении в то же время к заранее поставленным целям — это и является задачей Планового Управления.

Не менее важной задачей является проверка выполнения плана. Контроль может быть успешным только в том случае, если он будет спускаться вплоть до отдельных предприятий. Поэтому ответственные руководители важных с точки зрения плана предприятий должны выделить из числа своих сотрудников одного "уполномоченного по плану", который должен регулярно осведомлять Плановое Управление о ходе осуществления плана на предприятии, также как и о возникающих препятствиях.

Для осуществления плана необходимо также создание соответствующей финансовой организации. Для того, чтобы венгерская кредитная система могла справиться с задачами, ожидающими ее в связи с планом, чтобы необходимые финансовые операции она могла производить дешево, целесообразно и в соответствии с интересами венгерского

народа, кроме всесторонней рационализации необходимо еще и обеспечение безусловного направляющего влияния государства на ее работу. В тех государствах, где ввели планирование хозяйства, крупные финансовые учреждения повсеместно национализированы. Это произошло и во Франции, не говоря уже о тех странах, хозяйственная система которых стоит гораздо ближе к венгерской — как Чехословакия, Польша, Югославия и Болгария.

Национализация крупнейших финансовых институтов и строгий государственный контроль над остальными банками является необходимостью и для вступающей на путь планового хозяйства Венгрии. Однако эту национализацию надо провести так, чтобы венгерская финансовая и экономическая жизнь и связи страны с границей не подверглись потрясениям. Поэтому до начала плана, т. е. до 1-го августа 1947 года, будут национализированы только Венгерский Национальный Банк и два других крупнейших финансовых учреждения: Венгерский Всеобщий Кредитный Банк и Пештский Венгерский Коммерческий Банк; остальные крупные — относящиеся к I курии — финансовые учреждения будут национализированы до 1-го ноября 1947 года. В собственность государства перейдет только находящаяся в Венгрии часть имущества этих финансовых учреждений. Сегодняшние владельцы акций получат возмещение.

Положение акций, находящихся в иностранном владении, не изменится. Финансовые учреждения, подлежащие национализации и в дальнейшем остаются самостоятельными фирмами и сохраняют свои юридические права и заинтересованности. Безусловное руководящее влияние государства на финансовые учреждения при этих условиях может быть полностью обеспечено. Конечно, на все финансовые учреждения сейчас же распространяется строгий государственный контроль, в интересах которого министр финансов уже разослал во все банки, относящиеся к курии, комиссаров министерства. — Задачей комиссаров министерства является контроль над тем, соответствует ли деятельность финансовых учреждений хозяйственной и финансовой политике страны и требованиям трехлетнего плана.

Эти соглашения, касающиеся организационных предпосылок осуществления трехлетнего плана, являются полной гарантией того, что план, с которым мы сейчас ознакомили венгерское общественное мнение, останется не только на бумаге. Перечисленные законоположения, обеспечение представительства коалиционных партий в Совете Планового Хозяйства, состав служащих Планового Управления, кредитная система, руководимая государством, и "уполномоченные по плану" на предприятиях проведут в жизнь и увенчают победой непоколебимую волю венгерского народа к хозяйственному и культурному подъему.

(Остальные главы 3-х летнего плана см. в следующем номере журнала.)

**ÚJ MAGYARORSZÁG**

a világpolitika és a magyar  
szellemi élet hetilapja

Szerkeszti:  
**BOLDIZSÁR IVÁN**

**НОВАЯ  
ВЕНГРИЯ**

еженедельник, освещающий вопросы  
международной политики и интеллек-  
туальной жизни Венгрии



Под редакцией  
**БОЛДИЖАРИВАНА**

# Budapest Székesfőváros Gázművei

Gázömlés, üzemzavar bejelentés éjjel-nappal  
Rákóczi-út 18. — Telefon: 226-226

Új épületek gázellátása, gázvezeték, mérő- és  
készülékszerelési ügyek:

Rákóczi-út 18. — Telefon: 228-228

Gázfogyasztás számlázásával kapcsolatos ügyek:

Pesten: Rákóczi-út 18. — Telefon: 228-228

Budán: Krisztina-körút 123. — Telefon: 160-670

Újpesten: Király-u. 1. — Telefon: 492-302

Gázgyártási melléktermékek: koks, kátrány, mű-  
trágya stb.:

Köztársaság-tér 20. — Telefon: 137-460

Háztartási Tanácsadó Szolgálat:

Bajcsy-Zsilinszky-út 3. — Telefon: 226-073

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 3.

август 1947 г.

## СОДЕРЖАНИЕ

РОНАИ ШАНДОР: Результаты венгерско-советских переговоров в Москве ... ..	45
ТРЕХЛЕТНИЙ ПЛАН ВЕНГРИИ ... ..	49
Капиталовложения заводской и горно-добывающей промышленности ... ..	49
Капиталовложения путей сообщения и средств связи	53
Планирование внешнеторгового оборота... ..	57
Образование уровня цен и зарплаты ... ..	58
Как мы осуществим трехлетний план ... ..	59
Важнейшие из статей, приведенных в этом номере журнала лишь на венгерском языке :	
И. Вайда: Трехлетний план Венгрии ... ..	5
А. Курский: Организация планирования народного хозяйства СССР ... ..	11
Ф. Олещук: Организация экономики в странах народной демократии ... ..	17
Б. Санто: Задачи венгерского кооперативного движения ... ..	21
<b>Речь В. М. Молотова на парижской конференции</b> ... ..	33
Библиографический обзор ... ..	40

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
ШЭМЬЕН ЭНДРЕ

Редактор статей, переведенных на русский язык  
АЛЬПАРИ ПАЛ

Редакция и издательство :  
Будапешт, VIII-й р-н ул. Сенткирай 32/а

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т  
для учреждений и предприятий 200 ф-т

Цена номера в СССР 5 руб., подписная плата на год 60 руб.

За издание отвечает  
ВАРКОНИ ЛАСЛО

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ  
Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ      Л. ГАЙ      И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, Ш. БАРЦА, Л. БЕБРИЧ, А. БЕРЕИ,  
Й. БЮКИ, А. БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЗЕЛОВИЧ,  
Л. ЙОЧИК, А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ, В. ЛАЗАР,  
Й. МАРКОВИЧ, А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ,  
И. ОЛТВАНИ, Б. САНТО, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО,  
И. ФРИШ, Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

3

ГОД ИЗДАНИЯ 1 • АВГУСТ 1947 Г.



# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

ADJA A MAGYAR-SZOVJET MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG KÖZGAZDASÁGI  
AKOSZTÁLYA ÉS A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

CSEJKEY ERNŐ

TÁRSELNÖKÖK:

FARKAS FERENC

HAY LÁSZLÓ

VAJDA IMRE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

ANTOS ISTVÁN, BARCZA SÁNDOR, BEBRITS LAJOS,  
BEREI ANDOR, BÜKY JÓZSEF, CSÉCSY IMRE,  
FARAGÓ LÁSZLÓ, FRISS ISTVÁN, BUDAY-GOLD-  
BERGER ANTAL, HARDI RÓBERT, JÓCSIK LAJOS,  
KÁRÁSZ ARTUR, KEMÉNY GYÖRGY, LÁZÁR VIL-  
MOS, MARKOVICS JENŐ, MOLNÁR ALBERT, NAV-  
RATIL ÁKOS, OLTVÁNYI IMRE, SZÁNTÓ BÉLA,  
SZÉKELY ARTUR, ZELOVICH LÁSZLÓ

4

I. ÉVFOLYAM • 1947 SZEPTEMBER

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 4. SZÁM

1947 SZEPTEMBER

## TARTALOM

	Oldal
BÁN ANTAL: A jugoszláv-magyar gazdasági együttműködés .. .. .	1
KEMÉNY GYÖRGY: Nemzeti budget és tervgazdaság .. .. .	5
Stabilizáció Romániában .. .. .	10
VAJDA IMRE: A magyar hároméves terv (folytatás) .. .. .	11
HARDI RÓBERT: A szovjet-magyar árucsereforgalmi egyezmény analízise .. .. .	17
Külkereskedelmi hírek Csehszlovákiából, Bulgáriából és Lengyelországból .. .. .	20
MOLNÁR ALBERT: „Chozraszcsoť” üzemi rentabilitás-számítás a Szovjetunióban ..	21
NÁGEL IGNÁC: Textiliparunk és a szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény .. ..	25
HELFY REZSŐ: A moszkvai tárgyalások és a magyar vegyi kereskedelem .. .. .	27
B. SAPALOV: A szovjet könnyűipar újjáépítése és fejlesztése (Mészáros Gyula) .. ..	29
Kárpátukrajna mezőgazdasági fejlődése .. .. .	31
A magyar bőripar helyzete a stabilizáció után .. .. .	32
<b>SZEMLE:</b>	
Dr. BARACS—Dr. NÖTEL: A forintvaluta első évének államháztartása .. .. .	33
Áralakulás a stabilizáció első évében .. .. .	34
A sztálini korszak egyik leghatalmasabb építménye (Szaratov—Moszkva gázvezeték)	35
V. DIMITRIJEV: A földmívelés fejlesztése és a terméshozamok emelésének kérdése	37
A Szovjetunió textilipara áttért a teljes béketermelésre .. .. .	39
Csehszlovákia kétéves gazdasági terve .. .. .	40
A gazdasági terv teljesítése Jugoszláviában .. .. .	41
Közlemények .. .. .	42
BEREGHY LORANT: Folyóiratszemle .. .. .	43

## HIRDETÉSMUTATÓ AZ I. OLDALON

Megjelenik havonta

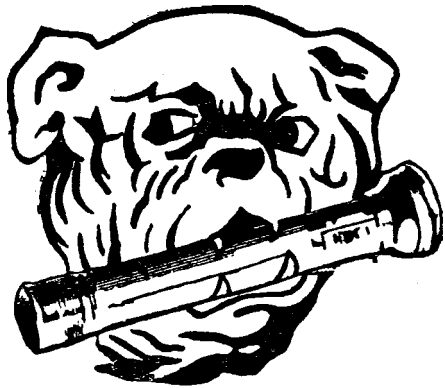
a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*  
Felelős szerkesztő:  
SÜMJÉN ENDRE

\*  
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 32/a.  
Telefon: 136—492, 137—798, 136—881, postatakarékpénztári csekkszámola 11.111.

Egyes szám ára 5.— Ft,  
a Szovjetunióban 5.— rubel, más külföldi országban 8.— Ft.  
Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, vállalatoknak és jogi személyeknek 200.— Ft,  
a Szovjetunióban 60.— rubel, egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Várkonyi László



# PERTRIX

zseblámpájába

# PERTRIX

szárazelemet

# SUGÁR

törpeizzót

Rádiójába

# PERTRIX

anódtelepet

Autójába

# VARTA

akkumulátort

Gyártja:

## TUDOR Akkumulátor- és Szárazelemgyár Rt.

Budapest, XIII., Váci-út 137-139.

## MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

### Hirdetésmutató:

Agrár-Industria Rt. . . . .	IX.
Általános Kereskedelmi és Ipari Rt. . . . .	II.
Budapest Székesfőváros Csatornázási Művei . . . . .	X.
Budapest Székesfőváros Vízművei . . . . .	VIII.
Cordatic Magyar Gumi- abroncs Rt. . . . .	II.
Faszénközpont Rt. . . . .	III.
Gazdaság (félhavi folyóirat)	VI.
IBUSz, Idegenforgalmi, Be- szerzési, Utazási és Szál- lítási Rt. . . . .	58
Jövendő (képes hetilap) . . . . .	X.
Keleteurópai Kereskedelmi Rt. . . . .	VI.
Magyar Külkereskedelmi Rt.	V.
Magyar—Szovjet Nyersolaj Rt. . . . .	IX.
Molnár Gyula Nemzetközi Szállítmányozó . . . . .	III.
Nemzetközi Árucseré Forgalmi Rt. . . . .	VII.
Nemzetközi Külkereskedelmi Rt. . . . .	IV.
Népszava—Világosság (napilapok) . . . . .	VII.
Orion Rádiógyár Rt. . . . .	IV.
Pamufftextilművek Rt. . . . .	VI.
Pátria Bor- és Sörkereskedelmi Rt. . . . .	II.
Sfeyr—Austro-Daimler— Puch-művek Magyar Ke- reskedelmi Rt. . . . .	III.
Szabad Nép, Szabadság (napilapok) . . . . .	IX.
Tudor Akkumulátor- és Szárazelemgyár Rt. . . . .	I.
Új Magyarország (hetilap)	VIII.
Vámos Zoltán Fiai (nemzet- közi szállítmányozók) . . . . .	IV.
Vorsteher C. A. és Pál zsinór-, szalag- és csipkegyára . . . . .	VII.

# „PÁTRIA”

m i n ő s é g i

## B O R O K

A „Pátria” palackborai  
e l i s m e r t e k !

**Kérje minden italmérőhelyen!**

**„PÁTRIA” BOR- ÉS SÖRKERESKEDELMI RT.**

Központi iroda: VII., Wesselényi-utca 58. Tel.: 424-578

Pincészet: Budafok, Petőfi-utca 18. Tel.: 469-900

## ÁLTALÁNOS KERESKEDELMI ÉS IPARI RT FESTÉK ÉS VEGYIPARI RT

BUDAPEST, VI, ANDRÁSSY-ÚT 59

Távirati cím: AKIRT

*Export—Import*

Акционерное Общество Торговли и Промышленности

Акционерное Общество Красильной

и Химической Промышленности

БУДАПЕШТ, 6. РАЙОН, ПРОСП. АНДРАШИ 59

Тел. адрес; АКИРТ.

*Экспорт - Импорт*

## Cardatic

**a tökéletes autópneu**



Vezérképviselőt:

**STEYR-  
AUSTRO-DAIMLER-  
PUCHMÜVEK**

MAGYAR KERESKEDELMI  
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, VI, Lehel-utca 25.

Telefon: 200-825

**FASZÉN  
KÖZPONT  
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

\*

BUDAPEST, V.,  
ÁRPÁD-UTCA 7.

Telefon: 120-158  
123-070

RETORTAFASZÉN-IMPORT

# MOLSPED

M O L N Á R G Y U L A

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓ

BUDAPEST, V., ZRINYI-UTCA 1.

Szállít a világ minden részébe

М О Л Ш П Е Д

ЮЛИЙ МОЛНАР

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРАНСПОРТНАЯ ФИРМА

Будапешт, V-й р-н,  
улица Зрини 1.

ПЕРЕВОЗИТ ТОВАРЫ В ЛЮБОЙ ПУНКТ МИРА

# VÁMOS ZOLTÁN FIAI

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓK

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 11.

Telefon: 125—676 — Táviratcím: VÁMSPED

Vámkezelés — Magánvámraktár — Gyűjtőforgalom

KECSKEMÉTI ÁLLANDÓ KIRENDELTSÉG:

Rákóczi-utca 4. — Tel. Városi iroda: 302, Vasúti iroda: 303

## Nemzetközi Külkereskedelmi Rt

Budapest, IV, Veres Pálné utca 10

Táviratcím: Exter. Telefon: 182-287, 185-697, 185-698

Export — Import — Kompenzáció

## МЕЖДУНАРОДНАЯ АКЦИОНЕРНАЯ КОМПАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

Будапешт, IV-й р-н, ул. Вереш Палне 10 Телефон: 182-287, 185-697, 185-698

Телеграфный адрес ЭКСТЕР ЭКСПОРТ — ИМПОРТ — КОМПЕНСАЦИИ



**MAGYAR VILÁGMÁRKA!**

A. O.

# О Р И О Н

по производству радио-, электро- и стеклооборудования

*НАШИ ИЗДЕЛИЯ:*

*Радиоприемники*

*Радиоизмерительная  
аппаратура,*

*Электротехнические товары,*

*Термосы, Медицинская посуда*

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 4. SZÁM

1947 SZEPTEMBER

## A jugoszláv—magyar gazdasági együttműködés

Írta: BÁN ANTAL iparügyi miniszter

**A**Z ELMÚLT ÉV DECEMBERÉBEN, midőn végefelé közeledtek a jugoszláv-magyar kereskedelmi tárgyalások, fölvetődött a gondolat, miként lehetne a két ország gazdasági kapcsolatait méginkább elmélyíteni és gazdasági viszonyainak alakulásába több *tervszerűséget* vinni.

Ez a gondolat mindkét részről meleg fogadtatásra talált s ennek nyomán valósult meg — többhónapi tárgyalás során — az 1947 július 24-én Budapesten megkötött *magyar-jugoszláv öt-éves gazdasági együttműködés szerződése*.

A jugoszlávokkal való hosszúlejáratú tervszerű együttműködés gondolatát az érlelte meg, hogy *tervgazdálkodást a saját határai között csak az olyan hatalmas nyersanyagforrásokra támaszkodó és nagy munkásnéptől lakott ország, mint a társadalmi fejlődés élén járó Szovjetunió tud önmagában megvalósítani*. A miénkhez hasonló kis ország gazdasági élete nagy mértékben *a külforgalom alakulásának függvénye*. Ha tervet készít, az csak úgy lehet sikeres, ha egybehangolja a környező országok terveivel.

Ma már hatalmas szomszédunktól, a Szovjetuniótól eltekintve, két országban is folyik szomszédságunkban tervgazdálkodás: *Csehországban és Jugoszláviában*. A magyar terv alakulására feltétlen hatással van úgy a jugoszláv, mint a cseh terv elgondolásaihoz való alkalmazkodás, hiszen gazdaságunkat még inkább válságmentessé tehetjük, ha a tervet minél szélesebb bázisokra tudjuk kiterjeszteni.

*A dunai államoknak az imperialista kizsákmányolással szemben éppen az adja meg a legnagyobb védelmet, ha a tervgazdálkodó országok egymásnak vetett háttal állnak ellen és függetlenségüket egymás segítségével még szilárdabbá teszik*. Így elérik azt, hogy a technikai fejlődés magasabb nívóján álló egyes nyugati országok velük szemben nem fölérendeltként, hanem mellérendeltként, velük egyenrangú gazdasági partnerekként jelentkezhetnek csak.

A jugoszláv-magyar együttműködési tárgyalások ideje egybeesett a magyar terv fejlődésének idejével. A magyar terv elkészítését a jugoszláv szerződés nagy mértékben befolyásolta s változtatni kellett eredeti elképzeléseinken, hogy bizonyos jugoszláv kívánalmaknak megfelelhessünk. Sok vonatkozásban jelentős *többletterhelést* jelent a jugoszláv szerződés, a jugoszlávoktól kapott ellenértékek viszont *tervünk sikeresebb és gyorsabb keresztülvitelének* útját egyengetik. *A jugoszláv együttműködési szerződés megkötése nélkül a magyar terv nyersanyagszükségletét nem tudtuk volna teljességében biztosítani.*

Jugoszláv részről a tárgyalásokat *Kopcsok Sztaniszláv* helyettes iparügyi miniszter vezette. Fáradhatatlan igyekezetének köszönhető, hogy ezt a hatalmas áruvolument egybefogó szerződést idejében tető alá tudtuk hozni. A szerződéshez vezető úton rengeteg akadályt kellett elhárítanunk, sok látszólag áthidalhatatlannak tűző ellentétet kellett feloldanunk.

Ebben a munkában nagyon sokat köszönhetünk *Boris Kidricsnek*, a jugoszláv szövetségi iparügyi miniszternek, a Gazdasági Főtanács elnökének. Kidrics miniszter a jugoszláv ötéves terv végrehajtásának legfőbb mozgatója. Ő, valamint közvetlen munkatársai, *Kopcsok* és *Morics helyettes* miniszterek, a legnagyobb készséggel álltak oldalunkra a problémák megoldásánál. Boris Kidrics egyike Jugoszlávia legnagyobb államférfiainak, aki nagy gazdasági ismereteit az egykori győzedelmes partizánvezérre jellemző határozottsággal egyesítve fordítja Jugoszlávia újjáépítésére. Nehéz ügyekben bölcs diplomáciai készsége és a kölcsönös egymásrautaltság felismerése vezette Kidricset a sikeres megállapodás felé.

Ez a szerződés egyébként az új Magyarország *legnagyobb volumenű* megállapodása, hiszen *125—125 millió dollár értékű áruszállítást biztosít az elkövetkező öt év folyamán* a szerződő felek részére. A szerződés nemcsak arra ad módot, hogy a két szomszédos ország legtermészetesebb vonalán elmélyítse az árucseret, hanem erősíti mindkét ország ipari fejlődésének ütemét is. A jugoszláv szállítások lebonyolítása révén Magyarország leromlott és háborús károkat szenvedett iparát nagyobb ütemben tudja újjáépíteni s ezenfelül a jugoszlávok által fölvetett technikai problémák megoldása kényszerűen kötelez minket arra is, hogy Magyarország ipari gépezetét *termelőképesebbé és korszerűbbé* tegyük.

Jugoszlávia a Magyarország által szállított *gépi berendezésekért és gyárakért elsőrangú nyersanyagokkal* fizet. Ezáltal Magyarország nyersanyagbeszerzési gondjai az elkövetkező öt évben tetemesen csökkennek, különösen *fában, ércben, színes fémekben, vegyszeti termékekben*. E jugoszláv termékek elhelyezése Magyarországon egyszersmind állandó piacot is talál.

A magyar szállítások Jugoszlávia iparosítását jelentősen előremozdítják. Az iparosodás folytán növekszik Jugoszlávia lakóinak életszínvonala, felvevőképessége és a magyar árucikkek ezen a vonalon is minél *jobb elhelyezési lehetőséget* találnak.



A Jugoszláviából szállítandó nyersanyagok között a *fa* a legjelentősebb. Nagymennyiségű *puhafa-fűrészárut* kapunk a következő évek folyamán, de ugyanakkor jelentős mértékben hozunk be *gömbfát* is. Magyarország túlevelű fában szegény, ezt importálnunk kell. A faimport már a háború előtt is legjelentősebb tényezője volt a magyar behozatalnak.

A *faimport fokozása* azonban ma még indokoltabb, mint régen. A háború alatt ugyanis a német és fasiszta bérencek rablógazdálkodása folytán a magyar erdőállomány megcsappant. Ha ezt a folyamatot meg nem állítjuk, akkor erdőseink kipusztulásához, egész mezőgazdasági termelésünk veszélyeztetéséhez vezet. *Áldozatok árán is kimélnünk kell a magyar erdőt. Ebből a szempontból fölmérhetetlen jelentőségű az a nagy famennyiség, amit öt éven át jugoszláv szomszédaink adnak.* Jugoszlávia faimportunkban e szerződés által az első helyre lépett. Természetesen gömbfaszükségletünket a szerződés távolról sem fedezi s így minden törekvésünk az, hogy a *kárpátukrajnai gömbfasztatás* meginduljon és az Alsó-Tiszára települt fűrészek ismét munkához jussanak. E célunk megvalósulásáig is nagy mértékben enyhítünk már fűrészaink nehéz helyzetén a jugoszláv gömbfa elhelyezésével.

A jugoszláviai behozatal kapcsán igen jelentősek számunkra a *különböző fémek nyersanyagai* is. Jelentős mennyiségű *vasérc* és *réz* szerepel a behozatali listán. Különös fontossága van számunkra annak, hogy az általános színesfémhiány idején *nagymennyiségű elektrolitikus és blister-rezet* kapunk. A réz ugyanis nemcsak a magyar nehézipar és elektromosipar foglalkoztatásának előfeltétele, de feldolgozott állapotban egyik legjobb devizaszerző cikkünk. Ugyancsak nagy szükségünk van a jugoszláviai *marónátronra* és *ammoniákszódára*. A marónátron nem csupán a közegészségügyi szempontból fontos szappangyártás alapanyaga, de műselyemtermelésünk fenntartásához és bauxitunk hazai feldolgozása szempontjából is nélkülözhetetlen. Nagy érdekeink fűződnek a *nátronimport* biztosításához is, mert bár nátrontermelésünk jó irányban fejlődik, a behozatalt még mindig nem nélkülözhetjük.

Az említett importárakon kívül sok fontos és értékes anyag behozatala jellemzi még a szerződést. Így például *textil- és bőripari segédesszközök, köszörűkövek, kvarcit*, továbbá olyan *fémhulladékok*, amelyekből üzemünk rezet nyerhetnek.

A Jugoszláviába irányuló *exportlistánkon főleg termelési javak* szerepelnek. Déli szomszédunknak elsősorban az *építkezéshez* szükséges árukra van szüksége, mint például *útépítésnél* felhasználható gépekre, *vasuti berendezésekre* és *gördülőanyagokra* s a villamosítási tervükhöz nélkülözhetetlen alkatrészekre. Valójában *erősáramú elektromosiparunk* az, amelyet Jugoszlávia a legnagyobb mértékben tud kihasználni. Szállítási tételeink között figyelemreméltó mennyiségben szerepelnek *laboratóriumi berendezések, optikai anyagok, finommechanikai cikkek, szivattyúk, emelők, erős- és gyengeáramú elektromos cikkek, motorok, technikai gumiárak* s *nyomdai célokat szolgáló gyártmányok* is. Tetemes mértékben

veszik ki részüket a szállításokból gépgyáraink, amelyek *komplet gyári berendezéseket* is szállítanak, mégpedig elsősorban a *mezőgazdasági gépgyártás, traktorgyártás, konzervgyártás, hűtőházgyártás vonalán*. Ezenfelül üzemi bővítések és alkatrészek pótlása útján is megnyitjuk a jövő megrendelések útját a magyar *beruházási ipar* számára. Nagy szerephez jut majd *szerszámgépiparunk* is.

A magyar-jugoszláv gazdasági kapcsolatok szorosabbá tételére irányul az *energiagazdasági együttműködés* megteremtése is. Már kezdenek kibontakozni egy nagy közép-európai energia-együttműködési terv körvonalai s a magyar-jugoszláv kooperáció csak meggyorsíthatja ezt a folyamatot. Szakismereteink, tervezési készségeink rendelkezésre bocsátásával, valamint műszaki berendezések szállításával tevékeny részt vállalhatunk azoknak a terveknek a megvalósításában, amelyek alkalmasak lesznek arra, hogy a duna-völgyi államok olcsó energiához jussanak.

Módot találtunk arra is, hogy Jugoszlávia idegenforgalmának elősegítése érdekében *turistaforgalmunk* egy részét — munkavállalóink tengerparti üdültetése révén — Dalmácia felé irányítsuk. E turistaforgalom költségeit is iparcikkokkal fizetjük meg és pedig elsősorban *írószerekkel, zárakkal és lakatokkal, varrógépekkel és kerékpárokkal*.

Elsőrangú jelentőséget tulajdonítunk a jugoszlávokkal kötött *aluminium-egyezménynek* is, amelynek keretében többek közt elvállaltuk bizonyos aluminiumipari üzemeknek Jugoszláviában való fölépítését. Ennek az egyezménynek alapján az első magyar szállítás máris megtörtént. Iparunk *vasbetonhálót* (födémekhez) szállított a *sirniscei aluminiumgyár* építési munkálataihoz.

A jugoszláv-magyar szerződés által megkövetelt belső ipari szervezésünk támogatására *Nemzetközi Beruházási és Áruforgalmi Rt.* néven külön társaságot hívtunk életre.

A nagyvonalú magyar-jugoszláv egyezmény csupán egyik igen fontos láncszeme annak a nagy elgondolásnak, hogy Közép- és Délkelet-Európa egymásra utalt népei között a lehető legmélyebb kapcsolatok jöjjenek létre. *Közel 150 millió lélek gazdasági boldogulásáról és politikai békességéről van itt szó, hiszen a nyugodt külpolitikai atmoszférának egyik legfőbb támasztéka a jól funkcionáló és állandó jellegű külkereskedelmi forgalom*. A Duna völgyének népei a felszabadulás óta nagy utat tettek meg a békés együttműködés szellemében, de e téren még mindig mutatkoznak pótlásra váró hiányosságok. Ennek legcélravezetőbb megoldási módja a gazdasági együttműködés. *Ez a törekvés kezdettől fogva megfelel a Szovjetunió intencióinak és bízom abban, hogy Nyugaton is megértik törekvéseinket*. A második világháború előtt Közép-Európát és a Balkánt a merev gazdasági elzárkózás és a politikai bizalmatlanság jellemezte. Reánk vár a feladat, hogy ügyeinket egymás között alapvetően elrendezzük az igazi demokrácia szellemében. A mai demokratikus magyar kormányzat e téren nem akar elmulasztani semmit, mert az a vágyunk, hogy ez a nagy cél minél hamarabb megvalósuljon.

# Nemzeti budget és tervgazdaság\*

Írta: KEMÉNY GYÖRGY

A NEMZETI BUDGET célja azonos a tervgazdálkodásával, minthogy a nemzetgazdaság egészére kiterjedő előirányzatot és tervezést jelent, és pedig a tervgazdasággal egyezően, oly értelemben, hogy a magángazdasági szektort csupán közvetve és nem imperatívusé akarja szabályozni. A nemzeti budget tehát az individualista kapitalizmus rendszerének a szocialista társadalomfejlődéshez való hozzáigazítására irányuló kísérlet. Ebben a vonatkozásban középhelyen áll az individualista és a kollektívista gazdasági rendszerek között. A legújabb történelmi fejlődés időrendjét tekintve, az egyéni gazdálkodás rendszere mellett — amelynek keretében csak elszigetelt állami budget létezett — a szoros kollektívista rendszer alakult ki először a szovjet ötéves tervek keretében. A nemzeti budget segítségével végrehajtott és részben az egyéni vállalkozás rendszerére felépített tervgazdálkodás az orosz ötéves tervnél későbbi változat. Egyik gyökere a háborús gazdálkodás, vagyis oly gazdasági helyzet, amely az individualista gazdaságtól teljesen szokatlan erő kifejtést követelt és olyan feladatokkal állította szembe, amelyeknek megoldására képtelen volt.

A tervezésnek a nemzeti budget-n és félig individualista gazdaságon alapuló módszere tehát ott fejlődött ki a kapitalista rendszereken belül, ahol a nemzeti termelésnek igen jelentős részét kellett elvonni a fogyasztástól.

Az individualista gazdálkodásnak és a kollektív termelésnek ezt a kombinációját — a háborús gazdaság keretén kívül, de még mindig a háború okozta szegénység nyomása alatt — az európai államoknak egész sora igyekszik újabban alkalmazni. Ezek részben abból indulnak ki, hogy az adott viszonyok között a fogyasztásnak és a beruházásoknak messzemenő szabályozására és irányítására van még szükség, másrészt azonban azzal a céllal vezetik be a tervgazdaságot, hogy a rendelkezésre álló termelőerőket bizonyos gazdasági és szociális elgondolások szerint teljes mértékben hasznosítsák.

A szovjet terv a gazdasági élet egészét átfogja és nemcsak az általános gazdasági tevékenység irányát, de annak iramát is kijelöli. Legfontosabb része a nemzeti jövedelem és a nemzeti termelés emelkedésének várható nagyságát állapítja meg és az ezekből a beruházásokra és a fogyasztásra jutó rész arányát is lerögzíti. Kiterjed ezenkívül a terv a szovjet gazdaság és a világgazdaság viszonyának megállapítására is. A szovjet gazdasági terv végeredményben a nemzetgazdaság végső szintetikus mérlegeként fogható fel és a gyakorlatban valóban a mérlegmódszeren

\* A szerkesztőség kívánatosnak tartaná, ha a cikkben fölvetett fontos elvi kérdések e lap hasábjain megvitatásra kerülnének.

épül fel. A terv ugyanis úgy készül, hogy a szovjet gazdasági élet egyes tényezői a szóbanforgó periódusra a bevételek és kiadások egyensúlyát biztosító tervet készítenek *gazdasági mérleg* formájában és e részlettervek összesítése és egységesítése révén alakul ki a közgazdasági élet egyes ágainak és végül az egész nemzetgazdaságnak átfogó terve. A valóságban természetesen nem minden mérleg készül el és a tervek kialakítása során tisztán közgazdasági megfontolások alapján is különféle koncessziók szükségessége merül fel. Megjegyzendő, hogy a nemzetgazdasági mérlegnek tekinthető terv jellegére nézve elsősorban termelési terv. Emellett a Szovjet-unióban a fogyasztás szempontjain felépülő tervet is kidolgoznak, amely a lakosság *pénzbeli kiadásaira és bevételeire* terjed ki. Csak ilyen terv segítségével hozható összhangba a kínált javak és szolgáltatások mennyisége a népesség jövedelmével és csak így hajtható végre helyesen a tervezés a termelés vonalán is. Ez utóbbi mérleg természetesen arra is figyelemmel van, hogyan differenciálódtak a szükségletek a jövedelmek különböző kategóriái szerint és hogy milyen beruházásokat kell anticipálni e szükségletek kielégítése céljából.

A szovjet terv legfontosabb része a *pénzügyi előirányzat*, amely a szovjet tervgazdálkodás szocializált jellegénél fogva nemcsak a szorosabb értelemben vett állami költségvetést foglalja magában, hanem az alsóbbfokú *közigazgatási önkormányzatok* és az összes szocializált *termelővállalatok* költségvetését is. A szovjet állami költségvetés teljes nemzetgazdasági mérlegnek tekinthető tehát — amely a gazdasági tevékenység kereteit az egyes árucikkek szerint megállapító ötéves termelési tervnek évi tagozataival szemben — a *pénzügyi vonalon* fogja össze az egész nemzetgazdaság tevékenységét. A Szovjetunió 1946. évre szóló költségvetési előirányzata a következő képet mutatja:

m i l l i á r d r u b e l			
Összes kiadás . . . . .	319.2	Összes bevétel . . . . .	333.4
I. A nemzetgazdaság kiadásai . . . . .	102.2	I. Állami vállalatok formalmi adója . . . . .	200.8
Ebből:		Nyereségrészesedés az állami vállalatoktól . . . . .	16.8
Ipar . . . . .	68.8	II. Népeségtől származó jövedelemadó . . . . .	23.5
Mezőgazdaság . . . . .	12.6	III. Kölcsönbevételek . . . . .	25.5
Közlekedés . . . . .	10.8	Postatakarékpénztári bevételek . . . . .	3.6
Kereskedelem és nyersanyagbeszerzés . . . . .	3.2	Biztosítási díjak . . . . .	1.5
Municipális gazdálkodás . . . . .	3.9		
II. Szociális és kulturális kiadások . . . . .	83.3		
III. Nemzetvédelem . . . . .	72.2		
IV. Adminisztráció . . . . .	11.8		
V. Kölcsönszolgálat . . . . .	6.5		

A bevételek I. tételében a közölt részletezésen felül a *szállításból és közlekedésből* származó bevételek, a II. tételben egyes különleges célokra szolgáló adónemek a további említésreméltó bevételi források.

A szovjet tervgazdálkodás kiépítése utat mutatott mindenfajta tervgazdaságnak. Elvileg főként egy vonalon mutatkozik eltérés a nemzeti budget módszerével szemben éspedig abban, hogy a magánszektor jelentősége — amelyet a Szovjetunióban a kolchoz-piac képvisel — annyira elenyésző, hogy ennek problematikája nem emelkedett nagyobb jelentőségre a szovjet tervgazdálkodás keretében. A nemzeti budget fogal-

mának bevezetőben adott értelmezése szerint ez utóbbinál viszont éppen ez a szektor képviseli azt a tényezőt, amelynek megragadása gyakorlatilag a legnehezebb problémát jelenti.

A nemzeti budget keretében folyó tervgazdálkodásnak elvi kezdeményezője Anglia. Ily vagy hasonló elgondolások alapján a második világháború befejezése óta az európai államok egész sora tette magáévá a tervgazdaság eszméjét. 1941-ben jelent meg az első brit „Fehér könyv”, amely a nemzeti jövedelem, a nemzeti kiadás, valamint a háborús finanszírozás közötti összefüggéseket kutatta és tárta fel. Ez a „Fehér könyv” Keynes tanainak hatása alatt készült. Keynes módszerével — amely a nemzeti budget módszerének összes alapjait magában foglalja már — felvázolta a brit közgazdaság összefüggéseit, kiemelve az *egymásrahatásokat* az egyes szektorok között. A „Fehér könyv” módszerével az egész közgazdasági életet jellemző nemzeti jövedelem és nemzeti kiadás nem mint misztikus egész, hanem a gazdasági élet konkrét tagozásának megfelelően jelentkezett.

Mi az új módszer lényege?

Az új módszer kiépítésénél a főprobléma már a kiindulásnál abban jelentkezik, hogy míg az állam bevételei és kiadásai minden nehézség nélkül definiálhatók, addig a nemzeti bevételnél és a nemzeti kiadásnál ez nem ily egyszerű. Ez utóbbiaknál csak egy rész, a külállamokkal fennálló gazdasági kapcsolatokból folyó bevételek és kiadások ragadhatók meg könnyen, az *egyéni jövedelmek tömege* — amely a belső körforgalomban marad és amely jóval fontosabb — *nehezen állapítható meg*. Igaz, hogy a nemzeti jövedelem becslésével a közgazdaságtan három évszázada foglalkozik már, de egyrészt e fogalom még ma sem egyértelmű, másrészt a nemzeti kiadásokkal alig állították még szembe. Ha nemzeti jövedelem alatt a vizsgált időszak alatt előállított jószág- és teljesített szolgáltat mennyiséget értjük, akkor a nemzeti kiadás az ugyanezen idő alatt elfogyasztott javak és szolgáltatások összességéből tevődne össze. Így fogalmazva a nemzeti jövedelem nemcsak a közvetlen fogyasztásra szolgáló javakat, hanem a *tartós tőkejavak elhasználódását* is magában foglalja. A nemzeti jövedelem és nemzeti kiadás csakis statikus rendszerben esne össze, vagyis ha a tartós javak termelése megfelelne a nemzeti tőke elhasználódásának és ugyanekkor a készletek változásának zavartkeltő hatása is kiküszöbölhető lenne. Gyakorlati szempontból kívánatosnak látszik a nyers nemzeti bevétel és a nyers nemzeti kiadás fogalmával operálni. Az előbbi a nyers nemzeti termelésből, vagyis az *összes nemzetgazdasági ágak* tevékenységének eredményéből tevődne össze; a utóbbit a *magánfogyasztás, a reáltőkeképződés hozzáadva a tőkefelújítást, valamint a biztonsági és közrenői szükségletek* határozzák meg. A két tényező közül mindenesetre a nyers nemzeti bevétel ismerete a lényegesebb, minthogy a fedezeti elvvel ellentétben a nemzeti budgetnél *a kiadások a bevételekhez igazodnak és nem fordítva*.

A brit „Fehér könyv” az angol közgazdasági élet összkeretét a következő számokban adja:

I. Magánjövedelmek mérlege  
(millió fontban)

	1938	1944	1945
Munkából eredő jövedelmek . . . . .	2.913	5.530	5.653
Járadékok, kamatok és vállalkozói jövedelmek	1.643	2.740	2.707
Származékos jövedelmek a közületi szektorból (illetmények, nyugdíjak) . . . . .	475	724	891
Összes bevételek:	5.031	8.994	9.251

	1938	1944	1945
Magánosok folyó kiadásai . . . . .	3.602	4.285	4.582
Átutalások a közületi jövedelmek számlájára (adók) . . . . .	1.103	3.157	3.211
Átutalások tőkeszámlákra (megtakarítások)	326	1.552	1.458
Összes kiadások:	5.031	8.994	9.251

## II. Közületi jövedelmi mérleg (millió fontban)

	1938	1944	1945
Járadékok, kamatok és vállalkozói jövedelmek	54	131	123
Átutalások magánjövedelmi számlákról (adók)	1.103	3.157	3.211
Átutalások tőkeszámlákról (adók) . . . . .	21	6	19
Összes bevételek:	1.178	3.294	3.353
Közületek folyó kiadásai . . . . .	794	5.090	4.725
Átutalások magánjövedelmi számlákra . . . . .	475	724	891
Átutalások tőkeszámlákra:			
Háborús károk megtérítése . . . . .	—	111	163
Hiány . . . . .	—91	—2.631	—2.426
Összes kiadások:	1.178	3.294	3.353

## III. Tőkeképződés mérlege (millió fontban)

	1938	1944	1945
Átutalások magánjövedelmi számlákról (megtakarítások) . . . . .	326	1.552	1.458
Átutalások közületi jövedelmi számlákról:			
Háborús károk megtérítése . . . . .	—	111	163
Megtakarítások . . . . .	—91	—2.631	—2.426
Összes bevételek:	235	—968	—805
Tiszta tőkeképződés nemzeti költsége . . . . .	214	—974	—824
Átutalások közületi jövedelmi számlákra (adók)	21	6	19
Összes kiadások:	235	968	805

## IV. Egyesített közgazdasági mérleg (millió fontban)

	1938	1944	1945
Összes bevételek (nemzeti jövedelem) . . . . .	4.610	8.401	8.483
Összes kiadások (tiszta nemzeti kiadás termelési tényezői költséggel együtt) . . . . .	4.610	8.401	8.483

Ha az 1945. év adatait vesszük a fenti adatsorok közül példának, ebben az évben az összjövedelmek összege kerekén 9 251 millió fontot ért el. Ebből fogyasztási célokra és közvetlen tőkebeszerzésekre 4.582 millió font jutott; adófizetésre 3.211 millió fontot fordítottak és további 1.458 millió font ment át a hitelszervezetbe megtakarítás formájában.

A közületi jövedelmek mérlegében a fentjelzett adóösszeg mint bevétel jelentkezik, ehhez jönnek még kisebb tételek a közületek nem adójellegű bevételei címén. A közületek nem személyi jellegű kiadásai 4.725 millió fonttal szerepelnek és ebből, valamint a személyi kiadásokból és háborús kármegtérítésből adódik a 2.426 millió font hiány.

A *tőkeképződés mérlegénél* a magángazdasági megtakarításokból és a közületi deficitből adódik a 805 millió fontnyi hiány, ami tehát azt jelenti, hogy a kérdéses évet az angol közgazdasági élet végeredményben 805 millió font veszteséggel zárja.

Az *egyesített közgazdasági mérleg* kimutatja tehát a *nettó* nemzeti jövedelmet, vagyis a 9.251 millió font bruttó jövedelem és a 805 millió font tőkeveszteség közötti különbözetet.

A nemzetgazdasági mérlegnek a bevétel és a kiadás oldalán elvben egyeznie kell. Ha a kiadások összege nagyobb, mint a bevételeké, ez *inflációs veszélyt* jelent. Ha a kiadások maradnak a bevételek mögött, ez azt jelzi, hogy a nemzeti erőforrásokat nem használták ki teljes mértékben, tehát nem kellő foglalkoztatottság és munkanélküliség áll elő.

Felvetődik most már az a kérdés, hogy a *magyar stabilizáció és a magyar hároméves terv* megalkotása mennyiben vezetett a magyar közgazdaság területén a nemzeti budget módszeréhez hasonló elgondolások és módszerek alkalmazására.

A költségvetési keret megállapításánál a stabilizáció évében tudatosan a nemzeti jövedelemből indultunk ki. Az 1946—47. évi budget felépítése egyébként a szokásos módszertől eltérően, *nem alulról* történt az egyes tárcák igényeinek bejelentése alapján, hanem a *deduktív módszer* alkalmazásával. Megállapítottuk, hogy a csökkent nemzeti jövedelem mellett mennyi az a maximum, amit az államháztartás céljaira — beleértve a nemzetközi kötelezettségeket — igénybe lehet venni. Az így nyert keretet osztottuk fel az egyes tárcákra, bizonyos tapasztalati adatok alapján, tekintetbe véve az időközi eltolódásokat a közigazgatás egyes ágainak konkrét szükségletei tekintetében.

A stabilizáció idején tehát a nemzeti jövedelemből, mint gazdasági adottságból, indultunk ki, amelybe az állami költségvetés keretét szükségképpen beágyaztuk. A tervgazdaság ezzel szemben merőben új fázist jelent. Az államháztartási előirányzat most már szerves részévé vált egy átfogó közgazdasági előirányzatnak. A magyar hároméves terv a köztudatba elsősorban mint nagy *beruházási terv* hatolt be. Indokoltnak látszik ezért ebben az összefüggésben leszögezni, hogy a *terv valódi alapja mégis csak a termelési előirányzat*. Az állami budget itt tehát már nem alkalmazkodik egyszerűen egy adott nemzeti jövedelemhez, hanem a terv kialakít bizonyos nemzeti jövedelmet és ennek függvényeképpen a közgazdasági előirányzatot is kialakítja. A nemzeti jövedelem alakulása — vagyis a termelés nagysága — és a beruházások természetesen kölcsönhatásban állanak egymással. De az első a rangsorban mégis csak a nemzeti jövedelem, amely végeredményben meghatározza, hogy mit lehet beruházásokra és mit közterhekre kiharítani.

A hároméves terv előirányzata e tekintetben a stabilizáció évének adataival egybevetve, a következő számokat tárja elénk:

	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	millió forintban			
Nemzeti jövedelem . . . . .	14.741	19.029	22.414	25.705
Állam és önkormányzatok dologi kiadásai . . . . .	1.648	1.750	1.850	2.000
Nemzetközi kötelezettségek . . . . .	1.327	1.199	1.470	1.684
Beruházások . . . . .	530	1.796	2.185	2.604

Termelési, illetve nemzeti jövedelmi előirányzat, állami és közületi budgetkeret és beruházások a hároméves terven belül szervesen összefügg-

nek. Amily mértékben nő a nemzeti jövedelem, úgy növekedhetnek egyrészt az állami kiadások, másrészt a beruházások. Kiemelkedően jellegzetes vonása a tervnek, hogy a beruházások fedezetéről túlnyomó részben az államnak és más közületeknek kell gondoskodniok. *6.585 millió forint összberuházás céljaira az államnak nem kevesebb, mint 4.387 milliót kell előteremtenie, az önkormányzatoknak pedig további 1.175 milliót.* Ezeken a jelentős összegeken belül is az adózásra esik a finanszírozás főterhe. Az állami vonalon az említett 4.387 milliónyi összegből *860 milliónak a tervkülcsönből és kereken 500 milliónak az üzemek fölöslegeiből* kell majd befolytania. Több mint 3000 milliónyi beruházás fedezetét tehát *közszolgáltatási bevételekből* kell biztosítani. Ennyivel kell az adóbevételeknek a folyó szükségletekre és jóvátételre fordítandó állami kiadásokat túllépniök, hogy a beruházási budget-en át a terv céljait szolgálják.

Az állami gazdálkodás eredményei és a terv végrehajtása között tehát a legszorosabb összefüggés van, amely mögött viszont — mint a nagy egész összertartó kapocs — a termelés fejlődése áll. Ha ennek a fejlődése a terv előirányzatának megfelel, akkor biztosítja az előírt adóbevételeket és ezzel a beruházásoknak tervezett ütemét is.

## Stabilizáció Romániában

**A**UGUSZTUS 15-ÉN a kora reggeli órákban a román kormány rendkívüli ülése elhatározta az új román valuta megteremtését. A kormány felszólítására a parlament ugyancsak rendkívüli ülésen a következő törvényt fogadta el: 1. Azok a személyek, akik az új valutatörvényt megszegik, 25 évig terjedhető fogsággal büntethetők. 2. Minden magántulajdonban lévő arany (kivéve az elkészített ékszereket), minden idegen valuta, bizonyos érmék 1944-ből, minden külföldön behajtható kötelezvény és idegen értékpapír bejelentendő. Az arany, az érmék és az idegen valuták beszolgáltatandók. E törvény azonnal életbelép és érvénye minden Romániában lakó személyre kiterjed, kivéve a diplomáciai képviselőket. Az új román valuta augusztus 15-én érvénybe is lépett már. 20.000 régi lei egyenlő egy új lei-el. Minden személy legfeljebb 1.5 millió leit válthat át, kivéve a hivatalnokokat, fixfizetésűeket és mezőgazdákat, akik 3 milliót válthatnak be. Az arany árát 168.350 lei-ben állapították meg.

**A** ROMÁN NEMZETI BANK megállapította az új román pénz hivatalos árfolyamait. Eszerint: 1 dollár = 150 lei, 1 sv. frank = 34.88 lei, 1 angol font = 605.4 lei, az aranydollár = 253 lei, aranyfont = 1232 lei, 1 fr. frank = 1.25 lei, 1 bfrank = 3.5 lei és 1 cseh korona = 3 lei.



# A magyar hároméves terv\*

Írta: VAJDA IMRE

**K**ÜLKERESKEDELMÜNK HELYZETE a hároméves terv szakaszában távolról sem nevezhető könnyűnek. A békeévek reprezentatív kiviteli cikkei — búza és élőállat — nem állanak rendelkezésére, és ezek kiestével nincs a magyar kivitelnek olyan biztos törzse, amelyre támaszkodhatna és amely más országokkal folytatott kereskedelmi tárgyalásait megkönnyíthetné. *Lengyelország* fölépítheti külkereskedelmét a szén és a kocsz kivitelére, hiszen annak értéke összkivitelének 70%-át jelenti (1948: összkivitel 400 millió \$, ebből szén 280 millió; 1949: összkivitel 485 millió \$, ebből szén 350 millió). *Jugoszlávia* kivitelét alátámasztja a színes fémekben Európában egyedülálló gazdagsága (rézben és ólomban), továbbá bőséges fölöslege a háborúutáni világ egyik legerősebben keresett cikkében: fában. *Csehszlovákia* hatalmas lendülettel használja ki rendkívül szerencsés helyzetét, melyben *megőrizhette ipari potenciáljának háborús növekedését*, s ugyanakkor elvesztette legerősebb versenytársát: a német ipart. *Bulgária* — hogy a kisebb tervgazdálkodó államok sorát befejezzük — külkereskedelmi mérlegébe bedobja világszerte keresett és becsült dohányját. Egyedül a magyar külkereskedelemnek kell fáradságosan összeszednie kivitelének cikklisztáját és megküzdenie azzal a nehézséggel, hogy *majd minden esetben ő a gyengébb fél a tárgyaló asztalnál*. Az ország tökeszegénysége amúgyis nehezen ellensúlyozható hátrány a gazdagabb országokkal szemben, és valóban nehéz feladat elé állítjuk tárgyalóinkat, ha figyelembevesszük azt a körülményt is, hogy *mi árukat és nyersanyagokat keresünk*, amelyek a világpiacon könnyen — áldozat nélkül — találnak vevőt, a magyar fél pedig *árukkal kíván fizetni*, amelyeknek nincs nemzetközi vonzóerejük. A felszabadulás utáni első években volt egy kiviteli cikkünk, amelyet körülöttünk erősen kerestek, részben, mert jelentősége állandóan növekszik, de részben a háborút követő szállítási lehetőségek hiánya következtében is: *a nyersolaj és termékei*. De háborús örökség, hogy *az elmúlt hét esztendő rablógazdálkodását nem lehet korlátlanul folytatni, és hogy kénytelenek voltunk nyersolajtermelésünket lényegesen csökkenteni*:

Termelés 1946	január	59.500 tonna	1947	január	54.500 tonna
„	„	február 54.900	„	„	február 47.700 „
„	„	március 61.100	„	„	március 52.400 „
„	„	április 59.000	„	„	április 50.700 „

Tervelőirányzat 1947/48-ra havi 45.000 tonna.

\*) Folytatás.

A termelési kiesés az 1946. évi átlaggal szemben kerek 22%, de az exportálható mennyiség — az emelkedő belföldi szükségletet tekintetbe véve — ennél sokkal meredekebben csökken: évi 480.000 tonnáról 280.000 tonnára, 58%-ra.

Tervgazdálkodásunknak — a nélkülözhetetlen behozatal biztosítása érdekében — egyik feladata tehát, oly feltételeket teremteni a magyar kivitel számára, amelyek lehetővé teszik a kiinduló hátrány kiküszöbölését, keresetté teszik a magyar exportcikkeket, függetlenítik a kivittelt a világ-gazdasági konjunktúra-hullámzások káros hatásaitól és ezzel fölemelik a magyar külkereskedelmet arra a szintre, amelyet a hároméves terv folyamán és annak végrehajtásával a magyar gazdaság termelése elér. E feltételek között első helyen áll Magyarország tervszerű termelésének összehangolása az ugyancsak gazdasági tervek alapján dolgozó országok szükségleteivel, tehát a *nemzetközi terv-kooperáció*, ahogyan ez már megvalósul a nemrég aláírt *magyar-juhoszláv* hosszúlejáratú szerződésben és részben az ugyancsak az utóbbi hetekben a *Szovjetunióval* és *Bulgáriával* megkötött árucsereforgalmi egyezményekben. Szükséges továbbá a *tervszerű piackutatás* a mezőgazdasági terményfölöslegek elhelyezése érdekében és a lehetőséghez képest e téren is hosszúlejáratú egyezményeket kell kötni. A termelés központi alakításának a kiviteli lehetőségek irányában kell haladnia, de a magyar termelési költségek céltudatos csökkentésével egyidejűleg a termelés átalakításában érvényre kell jutnia annak a fölismerésnek, hogy a kivitel emelkedését a magyar termelési adottságok mellett (nyersanyagok és olcsó energiaforrások hiánya, aránylagos népsűrűség, kis termelési egységek) végső fokon csak két körülmény biztosíthatja:

1. csökkenteni kell a gyártott típusok számát és a szakmák együttműködése révén biztosítani kell a kismennyiségű típusú mennyiségének növelését (tehát ahelyett, hogy sokféle árut gyártanánk kis mennyiségekben, kevesebb féleséget kell gyártnunk nagyobb mennyiségben);
2. ahol a hangsúly nem a tömegárun, a nagyobb szérián van, ott minden erővel biztosítani kell a jobb minőséget, a nagyobb finomságot, az ízlést, az anyagi és szellemi kultúra magasabb szintjét.

Itt is hangsúlyoznunk kell — ahogyan hangsúlyoztuk ezt már többször és minden adódó alkalommal —, *hogy a termelési tervszámok elérését és ezzel a dolgozó magyar nép életszínvonalának folyamatos emelkedését csakis a külkereskedelem szintjének az egyidejű egyenletes fejlődése biztosíthatja*. Végzetes tévedés volna és következményeiben aláásná a terv végrehajtását, ha kivitelre csak termelésünknek a korlátlan belföldi fogyasztán után fennmaradó fölöslegeit szánánk. Föltehető, hogy a tervgazdálkodás későbbi szakaszában gazdaságunk irányítottasága annyira kiteljesül, hogy a fogyasztás irányítására sokkal egyszerűbb eszközök is megfelelőek lesznek. Tervgazdálkodásunk elején, amikor a fogyasztást még ellenőrzés és irányítás alá nem vett tökéletes és jövedelmek befolyásolják, nem megengedhető, hogy a tervszerű gazdálkodás gondolatvilágával homlokegyenest ellenkező liberálisizmus uralkodjék a fogyasztásban, aminek következményei: a vásárlóerős rétegek fogyasztási életszínvonalának mértéktelen és az ország átlagából messze kiugró emelkedése, ugyanakkor pedig a külkereskedelmi mérleg kiviteli oldalán mutatkozó kiesések. Olyan országnak — mint Magyarországnak —, amelynek a külkereskedelem területén kívülálló láthatatlan devizabevételei úgyszólván nincsenek, amelyek

egyéb fizetési mérlege, tőkeszegénysége révén, amúgy is passzív, halálos komolyan kell vennie azt a tételt, hogy *árubehozatalát csak áru kivételével fizetheti meg*, ha nem akar tőkeimport következtében gazdasági és politikai függőségbe kerülni és nem akarja ezen a kerülő úton elveszteni önrendelkezési jogát gazdasága felett.

Az első tervév kerekén 2100 millió forint értékű behozatalt és kivitelt irányoz elő. Behozatalunk túlnyomó részét *nyersanyagok, ipari segédanyagok, beruházási javak* (gépek, gépkocsik) képezik és *csak elenyésző mértékben áll fogyasztási cikkekből*. Élesen különbözik a lengyel vagy jugoszláv tervek külkereskedelmi szektorától, mert ezekben a tervberuházások lényeges részét a behozatalnak kell fedeznie, míg a magyar tervberuházások túlnyomórészt a belföldi ipar kihasználásával hajthatók végre és csak egyes szűk keresztmetszetek igényelnek importkiegészítést. A lengyel terv szerint:

Behozatal:	1947	1948	1949
	millió dollár		
Fogyasztási cikkekben . . . . .	139	20	10
Nyersanyagokban . . . . .	223	300	350
Összesen . . . . .	362	320	360
Beruházási javakban . . . . .	148	345	415
Behozatal főösszege . . . . .	510	665	775

A beruházási javak tehát az összbehozatal 30, 53 és 54%-át teszik ki. Jugoszlávia öt éves tervéről nincsenek ilyen pontos részleteink, de az ország ismert gazdasági szerkezetéből és a velünk kötött kereskedelmi egyezményekből arra kell következtetnünk, hogy hatalmas *tervberuházásai behozatalának 60—70%-át igénylik*. A magyar tervberuházások importszükséglete még akkor sem éri el az összbehozatal 15%-át, ha a számbavett áruk körét igen szélesre fogjuk és hozzájuk számítjuk pl. a műtrágyagyártásnak külföldről behozandó alapanyagait; a nyersfoszfátot és a kálisót. Ezzel szemben kiemelendő, hogy a lengyel terv külkereskedelmi mérlegének *erős passzivitásával számol*:

hiány 1947-ben	212 millió \$
hiány 1948-ban	265 millió \$
hiány 1949-ben	290 millió \$
összesen hiány 3 év alatt	767 millió \$

vagyis több, mint a magyar hároméves beruházási terv teljes összege. Viszont mi — az időpont adottságainak mérlegelésével — kiegyensúlyozott külkereskedelmi mérleget állítunk beruházási és termelési terveink szolgálatába és csak kiegészítő lehetőségként számolunk azokkal a többletberuházásokkal, amelyeknek megvalósítására külföldi kölcsön adna módot.

Az előirányzott 2100 millió forintos (kb. 180 millió \$) külkereskedelmi mérleg főösszeg sematikus felosztása a következő:

Szovjetunió	30 millió \$
Jugoszlávia	20 „ „
Csehszlovákia	20 „ „
Lengyelország	12 „ „
Bulgária	5 „ „
<i>Tervországok együtt:</i>	87 millió \$

<i>Tervországok együtt</i>	87 millió \$
Svájc	15 millió \$
Anglia	15 „ „
Románia	10 „ „
Skandináv államok	10 „ „
Ausztria	5 „ „
Olaszország	5 „ „
Franciaország	4 „ „
Belgium, Hollandia	4 „ „
Egyéb államok és tengerentúl	25 „ „
Főösszeg	180 millió \$

Amint a fenti tábla mutatja, első tervévünk előirányzatában *a tervszerűen gazdálkodó országok megközelítően 50%-kal vesznek részt külkereskedelmünkben* és ez az arányszám a nemzetközi terv-kooperáció felépítése során feltehetően emelkedik majd. De világos képet ad a tábla arról is, hogy a magyar külkereskedelem nyílt szemmel, politikai elfogultságtól mentesen alakítja kapcsolatait és terjeszti ki tevékenységének körét nyugatra és keletre, északra és délre. Számolunk azzal, hogy döntő fontosságú behozatali szükségleteink közül az ú. n. „keleti“ államokból (Szovjet-unió, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia, Bulgária) kerül ki

behozatalunk vasércben	100 %-ig
„ kokszbán	100 % „
„ szénben	100 % „
„ ólomban	100 % „
„ horganyban	100 % „
„ rézben	60 % „
„ sóban	100 % „
„ tűzifában	100 % „
„ épület- és szerfában	80 % „
„ cellulozében	50 % „
„ pamutban	50 % „
„ vegyi alapanyagokban	50 % „

míg viszont „Nyugat“ szállítja a hiányzó részlegeket *rézből, fából, pamutból, vegyszerekből* és teljesen vagy nagyrészt fedezi behozatali szükségletünket beruházási javakban, *nyers gummiban és jutában, nyers bőrökben és gyapjúban* és azokban a fogyasztási cikkekben, amelyeket a háborús gazdálkodás kereteit áttörő, fejlett ipari államok életszínvonalára felé törekvő magyar gazdaság megkíván (finom kenőolajok, egyes gyógyászati készítmények, fényképészeti cikkek, egyes parirosfélék, déligyümölcsök, kakaóbab, rizs, halkonzervek stb.).

\*

**A MAGYAR HÁROMÉVES TERV PÉNZÜGYI FEDEZETÉT** a tervberuházásokból növelt termelő kapacitás és a jövedelemelosztás erőteljes irányítása adja. Már e tanulmány más helyén utaltunk arra, hogy a beruházások — bár összegük évről-évre erősen növekszik — az előrelátott nemzeti jövedelemnek alig változó százalékát (9.43—10.13%) igénylik és így *a beruházásra kerülő összegek fokozódása lépést tart az egész magyar gazdaság tervszerű fejlődésével*. Alapelveként állapítottuk meg tervünknel, hogy a pénzügyi

terv csak *függvénye* lehet a termelési és beruházási előirányzatoknak; ha a termelési kapacitás rendelkezésre áll, ha a szükséges nyersanyagok és munkaerők fedezhetők és a beruházások mellett elegendő jószágmenyiség marad a lakosság életszínvonalának biztosítására, akkor a pénzügyi fedezet csak *szervezési kérdés* lehet. Természetesen föl kell ismerni, hogy a „szervezési kérdés” mögött a *terv és a magyar demokrácia döntő problémái rejtőznek*: az osztályok egymáshoz való viszonya a jószágelosztásban, a kizsákmányolás mértéke, korlátlan vagy irányított rendelkezés tőkejavak és termelési feleslegek felett stb.; tehát végső fokon döntés arról, hogy: a tőkés gazdaság anarchiája, vagy az irányított gazdaság tervszerűsége uralkodó elvként érvényesül-e a gazdasági élet parancsnoki hídján. A terv döntése nem lehet kétséges: *a magyar dolgozó nép létérdeke nem engedheti, hogy egyes személyek, körök vagy osztályok önzése jelentkezzék akadályként fölemelkedésének útjában*. A terv beruházási előirányzatára a fedezetet — a magyar gazdaságon belül — ott kell előteremteni, ahol az megvan, vagy ahol termelődik: *az improduktív nagy vagyonoknál, a spekulációs nagy jövedelmeknél, a beruházásokat nem igénylő, nemzetgazdasági szempontból nem létfontosságú üzemeknél, végül onnan, ahonnan minden investíció táplálkozik: a termelés tartalékalapjából*.

Az összberuházások előirányzata (3 év alatt) a következő:

Állam és állami vállalatok	4.386.9	millió forint
Egyéb közületek	1.175.6	„ „
A Szovjetunió hozzájárulása a magyar-szovjet vegyes társaságok beruházásaihoz	-151.1	„ „
A szövetkezetek beruházásai	280.5	„ „
A magántőke beruházásai	590.9	„ „
Beruházások főösszege:	6.585.0	millió forint.

Az államkincstár fedezi a beruházási szükségletet:

Adókból és jövedékekből	1.290.0	millió forint
Rendkívüli adókból (vagyondézsmá stb.)	1.740.0	„ „
Tervkölcsonból	860.0	„ „
Állami vállalatok fölöslegeiből	496.9	„ „
Állami beruházások összesen:	4.386.9	millió forint.

Ha tehát felosztjuk a beruházásokat aszerint, hogy ki fizeti azokat, a következő képet kapjuk:

Adófizetés és fogyasztás arányában az egész ország	2.962.5	millió forint
Külföldi hozzájárulás	151.1	„ „
Magántőke igénybevétele	3.471.4	„ „
Összesen:	6.585.0	millió forint.

A magántőke igénybevétele alatt feltüntetett összeg tartalmazza a szövetkezetek beruházásait (280.5), a magántőkét (590.9), a rendkívüli adók bevételeit (1.740.0), valamint a tervkölcson előirányzott hozamát (860.—) és az *összberuházási előirányzat 52.7%-át jelenti*. Ha emellett figyelembe vesszük még, hogy a tőkés osztályok a rendes adó és illetékbevételekhez is jelentős mértékben hozzájárulnak, akkor bizvást állíthatjuk, hogy a magyar hároméves terv beruházásainak terhéből legalább 65%-ot kell a magántőkének viselnie, míg a *vagyontalan dolgozó nép terhe nem több 35%-nál*. A jöve-

delemelosztásnak a fenti számokban mutatkozó erőteljes revíziója teszi lehetővé, hogy a hároméves terv végén az *átlagos életszínvonal erősebben emelkedik, mint a nemzeti jövedelem*; a nemzeti jövedelemből a dolgozó osztályok a maguk hatalmas tömegével nagyobb porciót biztosítanak, mint 1938-ban, a tőkés kizsákmányolás mértéke és ezzel a tőkés osztályok jövedelme tehát félreismerhetetlenül csökken.

A rendes és rendkívüli adók, valamint a jövedékek a három tervév alatt a nemzeti jövedelemnek kerek 22%-át emésztik fel és ebből fedezik az állam rendes, folyamatos kiadásait, a jóvátétel és más nemzetközi kötelezettségek terheit, valamint az állami beruházásokat. Bármilyen súlyos terhet jelentsen, a fenti 22%-ot zokszó nélkül el kell viselni, hiszen *a szabadságunkat a fasizmus fenyegetése és elnyomása alól kiharcoló népek háborús terhe lényegesen nagyobb volt* (az Egyesült Államokban pl. 50% felett) és a magyar népnek még ezekben a tervévekben kell vezekelnie azért, ami bűnt saját urai és elnyomói ellene elkövettek. Nem lehet azonban vitás, hogy a magyar hároméves terv közgazdaságilag reális, alapos és gyakorlatilag megvalósítható. A magyar, dolgozó nép akarata meg is valósítja majd.

**A** SZOVJET ÖTÉVES TERV első felének második negyedéről szóló jelentések szerint az általános gazdasági helyzetben kifejezett javulás tapasztalható. A terv által kitűzött célok túlnyomó részét a Szovjetunió egész területén végrehajtották. Az előző év ipari termeléséhez viszonyítva ez évben a termelés 15%-kal növekedett és a terv célkitűzéseit 103%-ban valósították meg. Leningrádban 300 üzem már június elején elvégezte a kiszabott fél éves feladatot. Első helyen a kémiai ipar áll 115%-kal, utána következik a villamosenergiaipar 113%-kal. A keleti területek petróleumtermelése 3 hónap alatt 91-ről 102%-ra emelkedett, a nyugati területek széntermelése 94-ről 100%-ra, a keletieké pedig 97-ről 102%-ra növekedett.

**M**OSZKVA VÁROS TANÁCSA (szovjet) a napokban a lakásügyi bizottság elnökének, Asztarjevnek a jelentését tárgyalta. A jelentésből kiderült, hogy 1947-ben 266 millió rubelt irányoztak elő a Moszkva város tulajdonában lévő lakóházak javítására. Ez az összeg 66 millióval több, mint a múlt évi költségvetésnek ugyanez a tétele. Ezenfelül 116 millió rubelt szavaztak meg olyan moszkvai épületek javítására, amelyek a különböző minisztériumok birtokában vannak. Több mint hétezer házat fognak kijavítani az idén, A munkálatok méreteire jellemző, hogy egyedül a házjavításoknál 15 ezer építőmunkást és 1500 mérnököt alkalmaznak.

# A szovjet-magyar árucsereforgalmi egyezmény analizise

Írta: HARDI RÓBERT

**A** MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE előző számában Rónai miniszter úr a szovjet-magyar kereskedelmi tárgyalások egész anyagát felölelő cikkében rámutatott azokra az előnyökre, amelyeket ez a szerződés Magyarországnak jelent és rámutatott a Szovjetunióknak a tárgyalások egész folyamán megmutatkozó segítő készségére. Tekintve, hogy folyóiratunknak elsőrangú célja a magyar-szovjet gazdasági kapcsolatok ismertetése és mivel gazdasági kapcsolatainknak gerincét ez a kereskedelmi szerződés és árucsereforgalmi egyezmény képezi, egy cikksorozatban a szerződés részleteit is bonckés alá óhajtjuk venni.

A következőkben nem a moszkvai tárgyalások egész anyagát vizsgáljuk majd, hanem egyedül az árucsereforgalmi egyezményt analizáljuk rámutatva az 1945-ös szerződéssel szemben fennálló különbségekre, valamint az árucsereforgalom perspektíváira is.

Az ezév júliusában Moszkvában megkötött kereskedelmi szerződés és árucsereforgalmi egyezmény a multtal szemben bizonyos fejlődést mutat. Az 1945-ben kötött egyezménnyel a Szovjetunió, a magyar ipar megindítása érdekében lehetővé tette, hogy mindazokat a nyersanyagokat, amelyekre iparunkra szüksége volt, a Szovjetunióban vásárolhassuk meg és fizetéképpen elfogadott mindent, amit Magyarország felajánlott, akár szüksége volt erre, akár nem.

A magyar gazdasági élet fejlődése és külkereskedelmi kapcsolataink kiszélesítése az 1945-ös szerződés által Magyarországnak biztosított igen sok árunak a behozatalát fölöslegessé tette és nem kellett olyan áruknak behozatalát kérnünk, amelyeket a Szovjetunió maga is importál. (Elektrodák, nyers kaucsuk, golyóscsapágy és hasonló cikkek.) Az 1945-ös gazdasági viszonyokat a nemzetközi kapcsolatok lazasága és a piacok kialakulatlansága jellemezte. Nehezítette a helyzetet az is, hogy Magyarországnak akkoriban nem volt stabil valutája és így az elszámolás csak teoretikus kurzuson történhetett, nyilvántarási számlákon keresztül. Az új árucsereforgalmi egyezmény okult azokon a nehézségeken, amelyek a multban adódtak és hasznosította a magyar gazdasági életben 1945 óta beállott fejlődést, elsősorban a stabilizációt és ennek következtében olyan keretet adhatott az árucsereforgalomnak, amelyeknek rugalmassága, kommerciális volta megkönnyíti annak lebonyolítását. Az új árucsereforgalmi egyez-

mény *dollár-klíring* keretében bonyolódik majd le, ahol nem lesz szükség árkiegyenlítési alapra, hanem a kialakult nemzetközi szokások szerint *okmányok ellenében való fizetést* fog a *Nemzeti Bank* nyújtani az exportörnek és ezt követeli majd az importőrtől is.

De nemcsak a keretekben és a fizetési módozatokban jelent fejlődést az újonnan megkötött árucsereforgalmi egyezmény, hanem fejlődést találunk az *áru-listák összeállításában is*. A magyar importvonalon ez a fejlődés abban mutatkozik meg, hogy leginkább *azokat az árukat importáljuk, amelyekben a Szovjetúnióra vagyunk ráutalva*. Elmondhatjuk azt is, hogy ezek között sok olyan cikk van, amit a Szovjetúnió is máshonnan importál, de mivel mi azokat kellő mennyiségben másutt beszerezni nem tudjuk, a Szovjetúnió készséggel áll e tekintetben rendelkezésünkre. Ezek elsősorban a *szinesfémek* és a *koksz*.

Mennyiségi tekintetben is változások vannak az 1945-ös szerződéssel szemben. Akkor *vasércből* csak 100.000 tonnás kontingenst kaptunk, a most létrejött szerződés pedig 400.000 tonnás kontingenst ír elő, ami *a magyar importszükségletnek cca 40—45 százalékka*. Hasonlóképpen megnövekedett a koksz-kontingens is, mert az 1945-ös 100.000 tonnával szemben, most 250.000 tonnás kontingens szerepel, ami *a magyar importszükségletnek cca 50 százalékát adja*. Új tétel 1945-tel szemben a *nyersvas-kontingens*; teljes nyersvasbehozatali szükségletünket a Szovjetúnióból szerezzük be. Hasonlóképpen teljes szükségletünket fedezi a szerződés a ferroötvözetek, nikkkel, wolfram, kobalt, kálisó, ammónitrát és igen sok vegyicikk tekintetében is.

Ha a szovjet áru-listát a *hároméves terv szempontjából* elemezzük, meg kell állapítanunk, hogy tulajdonképpen *három iparág nyersanyag-szükségletét sikerült ilymódon teljesen, vagy részben biztosítani*. Ez a három iparág a *nehézipar* (az erre vonatkozó részleteket fentebb ismertettem), a *vegyiipar*, (elsősorban a gyógyszeripar, amely eddig nyersanyag-szükségletét dollárért szerezte be) és végül a *textilipar*, amely számára *pamut-szükségletének 50 százalékát és gyapjúszükséglete terén is jelentős mennyiséget sikerült biztosítani*. Meg kell említenem itt a *mezőgazdasági* szükségleteket is. E tekintetben különösen *műtrágya-nyersanyagokat* sikerült a Szovjetúnióból beszerezni. Az import-lista fentebbi adatainak szemügyrevétele mellett meg kell állapítanunk, hogy tovább folytattuk és követtük az 1945-ös alapelveket: a Szovjetúnióból tehát *leginkább nyersanyagokat* vásárolunk. A cca. 5 százalékot kitevő nem-nyersanyag is olyan cikk, — szerszámgép, nyomdagép, autó stb. —, amelynek jelentősége a magyar közgazdasági élet szempontjából igen nagy. Külkereskedelmi politikánk szempontjából ez a tény igen nagyfontosságú. A Szovjetúnió ugyanis nagyságánál és gazdagságánál fogva egyetlen olyan piaca a földnek, amely *nyersanyagok szállításáért nem kér kereskedelempolitikai ellenszolgáltatást*. Nagyságánál, méreteinél és szükségleteinél fogva a Szovjetúnió megengedheti magának azt a luxust, hogy nem csinál presztizs-kérdést abból, hogy nyersanyag eladásával szemben nyersanyagokat kapjon. *Kereskedelempolitikáját nem az a szükkörű szempont irányítja, hogy ipari termékeket csak bizonyos engedmények árán vegyen át*. Ez a helyzet, amint később látni fogjuk, döntő módon befolyásolta a magyar exportlista összeállítását és lehetővé tette, hogy *munka-intenzív ipari cikkeket* anélkül el tudtunk helyezni, hogy az import oldalon koncessziókat tegyünk.

Ilyen adottságok alapján alakul tehát a magyar export-lista. Míg az importnál tulajdonképpen csak folytattuk és korrigáltuk az 1945-ös szerződést, addig exportcikkeinknél új feladatok előtt álltunk. Amint kezdetben hangsúlyoztam ez az egyezmény már *nem segélynyújtási egyez-*



mény, tehát meg kellett találni azokat az árukat, amelyek egyrészt a Szovjetuniót érdekelték, másrészt amelyeket a magyar ipar szívesen exportál és a mai helyzetnél fogva exportálni tud. Mostani tárgyalásainknak tehát ipari szempontból *piacszerzési jellegük* volt. A magyar export helyzetét és az exportlista összeállítását két tény könnyítette meg. Az egyik, hogy *a jóvátételi szállításoknak már eddig is piacszerzési jelentőségük volt.* Az exportlistán igen nagy mennyiségben szerepelnek azok az áruk, amelyeket a Szovjetunió a jóvátétel következtében megismert és megkedvelt. Ilyenek a *mozdonyok, a vonatok, a telefonkészülékek, a telefonközpontok, az elektro- és Diesel-motorok.* A másik segítséget az összeállításnál azok a tapasztalatok jelentették, amelyeket az 1945-ös szerződés nyújtott. Az akkori szerződés alapján kiszállított textiláruk minősége a Szovjetunióban olyan kedvező benyomást keltett, hogy a mostani szerződés tárgyalásánál is igen nagy kontingenst biztosíthattunk számukra. Az ismertetett tételeken kívül az 1945-ös szerződés cikkei közül csak az *ásványolajtermékek* kerültek ismét a szerződésbe. Itt is az az előnyünk a többi országokkal szemben, hogy a Szovjetunió *nem ragaszkodott a nyersolajszállításához,* hanem csakis az ásványolajtermékek szállítását kérte. A magyar exportlista a fentiek alapján *cca négyötödrészből ipari jellegű* és mint fentebb látható, olyan cikkek szállítása vált lehetővé, amelyeknek hatása messze túlhalad az egyéves kereskedelmi szerződés keretein. Így többek között a listán szereplő Diesel-vonatok szállítása a rendelés feladásától számított *18 hónapon belül* kezdődik, tehát *a szerződés lejártá után* kerül leszállításra. A többi cikkek is olyanok, amelyekből ilymódon való bevezetődésük után további biztos megrendelésekre számíthatunk, mind a már leszállított be rendezések kibővítése, mind a pótláshoz, javításhoz, felújításhoz szükséges alkatrészek beszerzése tekintetében.

A fennmaradt *egyötöd keretében mezőgazdasági cikkeket* szállítunk, többek között olyanokat is, amelyeknek a Szovjetunió állandó piaca és amelyeknek elhelyezése a magyar közgazdaság szempontjából igen lényeges kérdés. Ilyen a *paprika, a lucerna és a borpárlat.* Ezekben az árukon kívül átmeneti jelentőségű cikkeket is helyeztünk el, mint pl. *babot, borsót, tengerit, disznóhúst,* amelyeket illetően a Szovjetunió nem lesz állandó piacunk, hiszen a felfejlődő szovjet mezőgazdaság tengeriben és disznóhúsban előreláthatóan maga is exportképes lesz. Átmenetileg — a jó elhelyezési lehetőségre való tekintettel —, ezekben a cikkekben is szívesen állunk a Szovjetunió rendelkezésére, mert a magyar közellátást ezeknek a cikkeknek kiszállítása az új termés után a legkevesebbé sem zavarja.

Az árucserreforgalmi egyezmény, amint említettem már, klíring formájában bonyolódik le és megállapodás történt, hogy *mindkét fél hitelek bocsát egymásnak rendelkezésre.* A háromhónapos lehívási rendszer következtében arra is alkalom nyílik, hogy ezek a hitelek a szerződés kezdetén Magyarország javára álljanak rendelkezésre. T. i. a fenti árulisták összeállítását követően a Szovjetunió áru havonta egyforma mennyiségben jönnek Magyarországra, míg a magyar áruk, készáruk lévén, főleg a szerződéses év második felében kerülnek kiszállításra. Ez és a klíring-szerződés természete hozza magával, hogy a magyar ipar a szovjet szerződés következtében *igen nagy nyersanyaghitelhez* jut. Ennek a hároméves terv finanszírozása szempontjából való jelentőségét nem kell bővebben taglalnunk.

A hitel mellett a lebonyolítást nagyon meg fogják könnyíteni még az egyidejűleg folytatott és megállapodással végződött *közlekedési tárgyalások is,* amelyek szabályozták az áruforgalomnak minden egyes tech-

nikai részletét, átvétel, súly és fuvarozás szempontjából. Jelentős az a megállapodás is, amely lehetővé teszi a fának a Tiszán való úsztatását.

Az ideai áruforgalom tehát igen rugalmas keretek között és közgazdaságilag értékes cikkekben fog lebonyolódni. De a jövő még sokkal nagyobb perspektívát mutat. Magyarország ma még nem folytat tervszerű exportpolitikát, de a moszkvai tárgyalások eredményezte piacfeltárást tovább kell folytatni és rá kell térnünk azoknak a cikkeknek a tömeges exportjára, mely cikkek a Szovjetuniót, mint nagy és biztos vásárlót érdeklik. Nem szabad még egyszer előfordulnia annak, hogy a tárgyalásokon több, mint 200 cikket ajánljunk fel. *Ügyelnünk kell arra, hogy a szovjet piac lehetőségeihez alkalmazkodva azokat a cikkeket gyártsuk exportra, amelyekben szükséglet van.*

Az idén megkötött árucsereforgami egyezmény szerény kezdet csak. Hároméves tervünk szükségessé teszi, hogy a szovjet kapcsolatokat, amelyekben keresztül nyersanyagszükségletünket biztosíthatjuk, elmélyítsük és előbb vagy utóbb olyan szerződést hozzassunk létre, aminőt egyes velünk szomszédos államok már kötöttek a Szovjetunióval, hogy nemcsak egy évre, de hosszabb lejáratra is biztosítsuk egyrészt a magyar nyersanyagellátást, másrészt a magyar ipar tervszerű fejlődését.

## Külkereskedelmi hírek Csehszlovákiából, Bulgáriából és Lengyelországból

**1947** ELSŐ ÖT HÓNAPJÁBAN a csehszlovák külkereskedelmi mérleg 10.1 milliárd csk. behozatalt és 10.4 milliárd kivitelt mutat. Csehszlovákia júniusi kivitele 2478.8 millió, behozatala pedig 2693.3 millió cseh koronának felelt meg. A külkereskedelmi mérleg tehát 214.5 milliós behozatali többletet mutat. 1947 első felében a kiviteli összértéke 12.97 milliárdot, a behozatalé pedig 12.81 milliárdot tett ki, ami 156.9 milliós exportfeleslegnek felel meg.

**B**ULGÁRIA 1947. ÉVI ELSŐ NEGYEDÉVÉNEK külkereskedelmi mérlege 3426 millió levás behozatalt és 3788 milliós kivitelt mutat. Ezek szerint 362 millió levás kiviteli fölösleggel zárult az első negyedévi mérleg. A kiviteltől 2954 millió leva dohányra esett.

**A**Z 1948. ÉVI LENGYEL KÜLKERESKEDELEM országok szerinti megoszlása a következő képet mutatja (összegek millió dollárban):

	Behozatal	Kivitel		Behozatal	Kivitel
Szovjetunió . . . . .	86.6	53.8	Románia . . . . .	0.3	0.8
Németország keleti övezete . . . . .	7.1	7.3	Svájc . . . . .	0.8	3.1
Svédország . . . . .	16.6	22.4	Franciaország . . . . .	—	5.7
Dánia . . . . .	2.5	6.5	Finnország . . . . .	—	0.4
Jugoszlávia . . . . .	0.9	1.1	Bulgária . . . . .	—	0.2
Magyarország . . . . .	0.9	1.8	Ausztria . . . . .	0.4	0.8
Norvégia . . . . .	0.9	2.6	összesen . . . . .	117.2	106.5

# „CHOZRASZCSOT“

## üzemi rentabilitás-számítás a Szovjetúnióban

Írta: MOLNÁR ALBERT

A MAGÁNVÁLLALKOZÁSRA ÉPÜLŐ gazdasági rendszerben — tervszerűtlenül, kaotikusan és katasztrófák közbejöttével — a rentabilitás szabja meg a termelés irányát. Ha az egyéni vállalkozás nem termel rentábilisan, akkor termelését tartósan nem tudja a régi szinten folytatni, az üzem egyre szűkül, míg végülis teljesen kizáródik a gazdasági életből. A magánvállalkozás nem tudhatja, hogy amikor áruit a piacra dobja, hány más magánvállalkozással fogja magát szembentalálni, mely mind ugyanazt az árut kínálja és azt sem tudja, hogy ezeknek technikai felkészültsége milyen önköltségi árat eredményez majd. Ez az anarchikus állapot rengeteg anyag- és munkapazarlással jár és bizonyos szabályszerűséggel megismétlődő gazdasági válságokhoz vezet, amit csak tervszerű gazdálkodás útján lehet elkerülni.

A Szovjetúnió észszerű és szakszerű gazdasági tervet valósított meg. Ebben a termelőrendben az előbb említett vak és kegyetlen szabályozó rendszer eltűnik, helyét valami másnak kell betöltenie; valaminek, ami képes arra, hogy meghatározza: ki és mennyit termelhet. Ebben az új termelőrendben a rentabilitásnak újonnan megfogalmazott elve a „chozraszcsot“ igen fontos szerephez jutott.

Mikor a polgári közgazdászok először vettek tudomást a chozraszcsotról, diadallal mondták: No lám, a haszon annyit gáncsolt elve most renesszánszát éli a Szovjetúnióban, hiszen szemmel látható, hogy az emberek termelési tevékenységének örök idők óta ez volt és örökké ez is lesz az ösztönzője.

Akik ilyesmit mondanak, nem veszik észre a döntő különbséget a *rentábilis* (eredményes) termelés és a *profitábilis* (hasznothajtó) termelés között. Rentábilis az a termelés, amely modern technikával dolgozik és munkamódszere észszerű, vagyis gépezete, anyagfelhasználása leginkább megfelel az adott társadalmi normáknak. Profitábilis az a folyamat, amely bármilyen módszerrel a befektetettnél nagyobb értékösszeget realizál a termék forgalombahozatalából. A Szovjetúnió nagy fontosságot tulajdonít annak, hogy üzemei megfeleljenek az egyre nagyobb igényű mennyiségi és minőségi normáknak. Ezért a szabványt betartó, vagy éppen túlhaladó üzemeket rentábilisnak ismeri el, és a rentabilitás növelését messzemenően jutalmazza.

Mindazonáltal nem követeli meg, hogy az üzem föltétlenül profitábilis legyen.

Ez a magángazdaságban felnőtt közgazdász számára természetesen kínaiul van. Azonban máris érthető lesz, ha bevezetjük a *stabil árak* fogalmát. Mivel a terv mérni akarja az elért eredményeket, fontos, hogy az egyes évek összehasonlíthatók legyenek. Az összehasonlítható termékek azonban olyan különbözők, hogy természeti formájukban való összehasonlításuk körülményes, vagy éppen lehetetlen volna. Éppen ezért az elért eredményeket egységesen *értékben fejezik ki*, mégpedig az 1926/27-es árak alapján, úgyhogy az ilyenformán nyert stabil árak *volumeneket* jeleznek.

Ilyenformán az a termelés rentábilis, amely az előírt normák betartása mellett megy végbe. A körülmények azonban változhatnak pozitív és negatív irányban. A termelési módszer megváltozhat, megjavulhat, amely esetben a stabil ár jóval felette van a tényleges önköltségi árnak. Más esetben — pl. a háború viszonyai között, vagy más körülmények folytán — az önköltségi ár a stabil ár fölé emelkedhet. A mindenkori terv figyelembe veszi ezeket a változásokat, a valóságos helyzetnek megfelelő normákat ír elő az üzem számára, amelyek betartása esetén az üzem rentábilis, az *előállított terméket azonban az alacsonyabb stabil ár alapján számolják el*. Az is megtörténhet, hogy a terméket szociálpolitikai okokból *jóval az előállítási költségen alul hozzák forgalomba* (népélelmezési cikkek, gyógyszerek, közlekedési lehetőségek, lakás stb.), az ilyen módon termelő üzemeket azonban rentábilisaknak tekintik.

*A magángazdasági alapon működő üzemből a társadalom a rentabilitást a tulajdonos kezébe juttatott profittal jutalmazza és ezzel ösztönzi annak további termelőtevékenységét, a tervszerű gazdálkodás pedig a rentabilitás növelését számos munkás kezébe juttatott prémiummal jutalmazza.*

\*

A terv határozza meg azokat a célokat, amelyeket a termelésnek adott időben el kell érnie. Ez azonban csak tervezgetés, az ébrenálmodozás szinonimája volna, ha nem nevezné meg azokat az eszközöket is, amelyek a célhoz vezetnek és nem írná elő a legészszerűbb és leggazdaságosabb normákat.

Az általános ipari terv tehát *iparági-tervvé* bomlik, ez *üzemi tervek*re tagolódik; az üzemi tervet viszont *műhelyfeladatokra* osztják s a műhelyek műszaki vezetősége előírja azokat a munkafolyamatokat, amelyeken a műhely által előállítandó résztermékek keresztül kell mennie. Ezen a fokon jelentkeznek a *szabványok*: éspedig a termékegységhez felhasználható anyagok minőségére és mennyiségére vonatkozóan; az alkalmazandó munkások előképzettségére, számára vonatkozó előírások; szabványok a termékmennyiségre és az előállításukhoz szükséges munkaidőre vonatkozóan; és végül a selejttermékekre és az ezzel kapcsolatos anyagi felelősségre vonatkozó szabványok. Mindezeket a szabványokat az üzemvezetőség és az egyes munkások ismerik a munkamenet kezdetén és a munkamenet közben, a *munkaciklus bevezetésekor pedig az elszámolás, a chozraszcso, a gazdaságosság felülvizsgálata* következik. Ezek alapján törénik meg a munkás munkabérének és prémiumának kiszámítása, míg a művezető bérét és jutalmát a munka- és anyagfelhasználás normáinak és eredményeinek összehasonlítása alapján kapja. Ugyanígy az üzemvezetőség jutalma is a beosztottak jutalmától függ.

Szemmel látható, hogy ez az ösztönzési rendszer teljesen pótolja, sőt felülmúlja az egyéni profitabilitásból eredő ösztönzést, amikor az ered-

ményes termelésért egy vagy egynéhány ember kapott jutalmat és a munkafolyamat tényleges végrehajtóiból a legkülönbözőbb módszerekkel kellett kipróbálni az eredményt.

\*

Ezekután nézzük meg, hogyan is működik a chozraszcsot a gyakorlatban.

A chozraszcsot alapja az egyéni és társadalmi érdekek egységbe helyezése, az egyéni önállóság és kezdeményező erő felhasználása a közösen megfogalmazott és mindenki érdekeivel összeeső terv megvalósítása érdekében, az anyagi felelősségnek és az egyén anyagi haladásának összehangolása a terv végrehajtása, valamint a mennyiségi és minőségi normák szem előtt tartása érdekében.

A *Goszplanizdat* (a Szövetségi Tervhivatal Könyvkiadóvállalata) kiadásában 1947-ben megjelent füzet a következőkben foglalja össze azokat a kérdéseket, amelyekre az elszámolási rendszernek válaszolni kell tudnia:

1. *Termelési program* a termelő munkások száma, szakképzettsége és minősítése szerint, valamint az egyes termékekre eső munkabérialap nagysága.

2. A készárúk (résztermékek) kibocsátásának időbeli terve.

3. *Limitek* az egyes termékek előállításához szükséges anyagra, munkaidőre, munkabérre.

4. Az általános üzemi (műhely) költségek előirányzata.

5. Az előállított áru (résztermék) pontos kalkulációja kereskedelmi és tervszempontok szerint.

A termelési program elkészítésének az üzem természetétől függően számos módja van. Az alábbiakban egy végletekig leegyszerűsített formulát közlünk, hogy az olvasó szemléltetően ismerje meg a rendszert:

*Termelési program*

1947 . . . . . óra

. . . . . üzembrész

. . . . . termék részlet

- 1. A termék termelésére fordítható munkaidő (szabványóra) 1250
- 2. Termelési idő + adminisztráció (sz.-ó.) . . . . . 1450
- 3. Az egy munkásra eső munkaidő (sz.-ó.) . . . . . 200
- 4. A tervtúlteljesítés várható mérete (koefficiens) . . . . . 1.5X
- 5. Az anyag- és időveszteség százaléka . . . . . 5
- 6. Az egy munkásra eső munkaidő a túlteljesítés és a veszteségek figyelembevételével . . . . . 285
- 7. A vonatkozó munkához szükséges munkások száma . . . . . 5
- 8. A kollektív szerződés szerinti órabér (rubel) . . . . . 1.70—2.70

Ugyanilyen módon számítják ki minden egyes munkafolyamatnak és alkatrésznek a normáját. A munkafolyamat végén az egyes műveleteket összehasonlítják a szabványokkal és megállapítják a végrehajtás tényét, vagy a túlteljesítés, resp. az alulteljesítés mértékét. Ez utóbbi a munkabér és a jutalom mértékét dönti el. Ezek a jutalmak jelenleg a következők:

Kategória	A terv, 100% végrehajtásáért járó fizetés	Minden további százalékért járó fizetés
1. A termelési szempontból fontos műhelyek vezetői és előmunkásai	20—40%-ig	2—4%-ig
2. A többi műhelyek vezetői és munkásai	20—30%-ig	2—3%-ig

Ha mindezeket figyelembe vesszük, akkor egy áru legegyszerűbb formájú kalkulációja a következőképpen alakul a Szovjetúnióban:

Költségtétel (1000 rubelben)	összeg a terv szerint	a valóságban
1. Nyersanyag, alapanyagok, segédanyagok, félgyártmányok . . . . .	20.8	19.4
2. Fűtőanyag és villanyenergia . . . . .	1.1	1.—
3. Alkatrészek, gyorsan elhasználódó eszközök	4.0	3.5
4. Munkabér . . . . .	15.9	17.1
5. Amortizáció . . . . .	1.4	1.3
6. Más termelési költségek . . . . .	2.1	1.1
Összes termelési költségek	45.3	43.4
7. <i>Le:</i> Hulladékok eladásából realizál tösszeg	0.1	0.3
8. <i>Le:</i> Más számlák terhére írt összegek . .	—	1.0
Tényleges termelési költségek	45.2	42.1
9. <i>Le:</i> a félkészárak értékváltozása . . .	0.3	2.8
10. <i>Le</i> A készárak értékváltozása . . . . .	0.4	0.4
A készáru tényleges termelési költségei	44.5	38.9
11. Kereskedelmi (árueosztási költségek) .	0.4	0.4
A termék kereskedelmi önköltsége	44.9	39.3
12. Forgalmi adó . . . . .	0.5	0.4
13. Haszon . . . . .	2.0	2.2
A termékek ára	47.4	41.9

A fenti esetben az ár a tervszerinti stabil árnál jóval alacsonyabb. Ez csak úgy lehetséges, hogy 1926/27 óta, amikor az árat megállapították, az üzem műszakilag hatalmas mértékben fejlődött, teljesítőképesebb lett. Ennek alapján természetesen az üzem számára előírt mennyiségi és minőségi követelmények is lényegesen szigorúbbak lettek. *Amit az üzem az árfronton nyer, azért a termelőnormák megszigorításával fizet.*

Mindezek alapján a vállalat az év végén szabványos mérleget készít, amelyben a stabil árak alapján eladott árukból eredő ártöbbletek és kisebbedések figyelembevételével „nyereséget“ vagy „vesztéséget“ mutat ki. Az összes üzemeknek a társadalom megbízásából működő állam a tulajdonosa, amelynek pénztárosa és könyvelője a Pénzügyminisztérium, az üzemek hasznának egy részét le kell adni tehát a Pénzügyminisztériumnak, vagy — számunkra használatosabb terminológiával élve — jövedelmi adót, vagy haszonrészeseledést kell fizetniük az államnak. Ezeket az összegeket az állam a különböző közcélok dotálására, valamint a szocialista értelemben rentabilis, de szociális szempontok figyelembevétele miatt hasznot nem hajtó, sőt árueledásaikból esetleg a termelésbe befektetett összeget sem visszaadó üzemek megsegítésére fordítja.

Így a káotikusan és katasztrófálisan működő, gazdasági földrengéseken keresztül érvényrejutó piacrendszer helyét egy szellemesen átgondolt s a magasabbrendű termelésnek megfelelően magasabbrendű, tudatos szabályozás foglalja el.

A chozraszcsot, a társadalmi könyvelés a Szovjetúnió gazdasági rendjének éppen olyan szerves része, mint a modern tudomány eredményeinek és az üzemszervezés előnyeinek felhasználása.

Irodalom: A könyvtárra menő irodalomból a következőket választjuk ki:

1. Szonyiu és Mirosnjiesenko: Az ipari munkáskáderek kiválasztása és nevelése. Moszkva, 1947.
2. Sisov: Termelési elszámolás és önköltség-számítás. 1944.
3. Sác: Üzemen belüli rentabilitás-számítás. 1947.
4. Gannapoljszki: Az ipari üzemi termelési tervek végrehajtásának felülvizsgálata. 1944.

# Textiliparunk és a szovjet—magyar kereskedelmi egyezmény

Írta: NAGEL IGNÁC

**A** SZOVJET—MAGYAR KERESKEDELMI EGYEZMÉNY egész volumenének egynegyedrésze a textilvonalra vonatkozik és így bizonyára sokan érdeklődnek az azzal kapcsolatos megállapodások részletei iránt is.

A Szovjetunióval való textil-export és import kérdései lényegében három részre oszthatók:

1. a régi szerződésből eredő kötelezettségek,
2. nyersanyagbeszerzésünk,
3. készárueledés.

Az 1945-ös szerződés *56 millió méter pamutáru és 3 millió kg pamutfonal* szállítására kötelezte a pamutgyárakat. Ebből 27 millió méter és 2.3 millió kg fonal szállítási hátralékunk volt.

Ezt a szerződést kiutazásunkkor még egyik fél sem mondta fel és így rendkívüli jelentőségű eredmény volt ennek a megállapodásnak az olyképpen történt hatálytalanítása, hogy májusban mindössze egymillió méternek, azután pedig 1.2 millió méternek régi áron való szállításával kötelezettségünk megszűnik.

Ezeken az új. n. likvidációs tárgyalásokon a hivatalos magyar tényezők az ezzel kapcsolatos résztárgyalásokat az *Exportljonnal* folytatták. Az Exportljon a Szovjetunió külkereskedelmi textiltorgalmát bonyolítja le.

Pamutvásárlásunk keretét *13.000 tonnában* állapítottuk meg, annak idején még számoltunk ugyanis az amerikai pamutszállítmányokkal és a bérfeldolgozásra lekötött különböző pamuttételek beérkezésével.

A gyapjúipar számára 500 tonna durva mongol gyapjút vásároltunk.

A pamutvásárlás a velünk tárgyaló szovjet szervek előzékenysége folytán igen előnyös feltételek alapján történt, sőt *későbbi időpontban sikerült a fennmaradt 7000 tonnát visszamenőleg az előzőleg lekötött 6000 tonna árában fixirozni*. (A pamutpiacon időközben beállott hausse-t ugyanis a szovjet részről szerződő fél kérésünkre későbbi kötésnél sem vette figyelembe). A vásárolt pamut szállítása havi egyenlő részletekben történik.

Meg kell jegyeznem, hogy ha a lekötés nem idejében történt volna, akkor *a mai belföldi pamutárat sem lehetett volna tartani*. Ez a kötés tehát igen kedvezőnek mondható és előnyössége még fokozottabban válik érez-

hetővé, ha tekintetbe vesszük, hogy *a minőségi felárak sokkal kedvezőbbek az amerikai jegyzéseknél.*

Tárgyalásaink harmadik főtémája a *készáru-eladás* volt. Eladtunk *10 millió méter pamutárut.* Ezek a tárgyalások voltak talán a legnehezebbek, mert az oroszok — az időközben bekövetkezett nyerspamut-áremelkedés figyelembevételével — az 1945-ös szerződés áraiból indultak ki. Tárgyalásaink többször holtpontra jutottak, de végül ezen a vonalon is érvényesült a vásárlásoknál már tapasztalt szovjet előzékenység és 81 napig tartó tárgyalás után végre *Mikoján* miniszterelnökhelyettes és *Rónai* miniszter olyan megállapodásra jutott a készáru-eladás kérdésében, hogy *a mi árubeosztásunkat fogadták el* és a közöttünk fennálló 10%-os differenciából 5%-ot mi engedtünk, szovjet részről pedig 5%-ot a már kész pamut-szerződésnél *fuvar címén* hoztak levonásba.

Ha a végeredményben elért eladási árak nem is különösen előnyösek, ha első tekintetre az előállítás tiszta költségeit fedezik csak, számításainkat többé-kevésbé akkor is megtaláljuk, mert az előállítási költségeket a nagy tömegben való termelés — különösen a kikészítési vonalon — olcsóbbítja. (A nagy mennyiségek nyomása lényegesen gazdaságosabb stb.)

Ismételten hangsúlyozom azt is, hogy semmiképpen sem voltunk kényszerülve az eladásra s hogy az üzletet megkötöttük, annak más megfontolásai voltak. Az általunk szállított áruval az oroszok meg voltak elégedve, különben a jelenlegi ötéves tervük szempontjából másodrendű fontosságú fogyasztási javakat tőlünk nem is vettek volna. Áruinkat azonban jobbnak találták az összes környező államokénál és számunkra is rendkívül fontos, hogy a kapcsolatot ezen a vonalon is fenntartsuk. Szem előtt kellett tartanunk azt, hogy több mint 10 millió dollárért, tehát több mint 120 millió forintért kapunk nyersanyagot, amelynek részbeni ellentétele az általunk 62 millió értékben eladott áru. Az üzlet megkötésének legfontosabb szempontja azonban az volt, hogy *ilyen óriási fogyasztóterülettel a folyamatosságot fenn kell tartanunk, mert valószínű, hogy pamutáru tekintetében egyéb exportlehetőségeink jelentősen csökkenni fognak. Nehezen vehetjük majd fel a versenyt a mechanizált amerikai iparral, amely helyszíni nyersanyaggal és olcsóbb pénzzel rendelkezik; az olasz vizieróval sem tudunk eredményesen versenyezni, a gyarmatok iparosítása pedig az elhelyezési lehetőségeket — különösen tömegáruban — erősen csökkenti.*

A Szovjetunió a világ szárazföldjének hatodrésze és több mint 200 millió lakosa van, mely ipari fogyasztási javakban a mi teljesítőképességünkhöz mérten korlátlan felvevőképességű. Az ilyen piac megtartása érdekében még az áldozatoktól sem szabad visszariadni, a fentiek figyelembevételével azonban a textilszerződés vonalán nem is beszélhetünk áldozatokról. *Végeredményben ugyanis az 1945-ös szerződés árait jelentős mértékben feljavítottuk, újabb cikkeket adtunk el, amelyeknek minőségével remélhetőleg ugyancsak meg lesznek elégedve. Akkor pedig rajtunk múlik csak, hogy mennyit akarunk azokból eladni a jövőben.*

A szerződés végső nagy tanulsága: csak minőséggel, csak tetszetős kivitellel maradhatunk versenyképesek. A jövő szempontjából részünkre ez az egyetlen járható út.

## LENGYELORSZÁG HÁBORÚS VESZTESÉGEI.

*A háborús károkkal foglalkozó lengyel hivatal a háború okozta gazdasági károkat 258.432 millió békebeli zlotyra becsüli.*



# A moszkvai kereskedelmi tárgyalások és a magyar vegyi kereskedelem

Írta: HELFY REZSŐ

A KÖZEL HÁROM HÓNAPIG tartott magyar—szovjet kereskedelmi tárgyalásokon a magyar vegyi kereskedelem egyik kiküldöttjeként vettem részt és tanuja voltam annak a szívós, módszeres, céltudatos és szakszerű munkának, melyet a különféle szakkérdésekben a miniszteriális kiküldöttek végeztek és amellyel megkönnyítették számunkra az egyes cikkekre vonatkozó kereskedelmi ügyletek megkötését, a részletek rögzítését.

Az 1945-ös szerződés nyomán mindkét fél tapasztalatok birtokában nyúlhatott már az egyes kérdésekhez. Módot találtunk az előző szerződés gyakorlati kivitelében mutatkozó hibák kiküszöbölésére, a két ország egymással való kereskedelmi forgalmának meggyorsítására és olyan áruknak a beiktatására, melyek mindkét ország termelési érdekeinek szempontjából leginkább szükségesek és megfelelőek.

A megkötendő szerződés nyomán bekövetkező kölcsönös áruforgalom már az előzetes informatív tárgyalások alapján előrevetített konturjaiban is nagyjelentőségűnek ígérkezett. Figyelembe véve azt is, hogy ez a kereskedelmi szerződés a két ország kölcsönös áruforgalmát több évre is hivatott szabályozni, érthető, hogy a tárgyalások közel három hónapig tartottak és hogy — kisebb megszakításoktól eltekintve —, a kereskedelmi miniszter állandó jelenlétére volt szükség. Sok olyan vitás kérdés merült fel, amelyeket a két ország szakminisztereinek közvetlen tanácskozása tisztázhatott csak. Hogy ezekben a kérdésekben a magyar kereskedelmi miniszter szovjet részről milyen jóindulattal találkozott, azt leginkább a magam szektorában figyelhettem meg. Különösen fontos szerepe volt ennek a jóindulatnak akkor, amikor az egyes vegyi cikkek árai kerültek szóba, vagy az általunk igényelt olyan vegyiacikkek mennyiségi kérdéseinél, amelyekkel a Szovjetunió sem igen bővelkedik.

Ha a kereskedelmi tárgyalások és szerződés alapján a Szovjetunióból Magyarországra kerülő árumennyiségek vegyi része értékben nem is jelent nagy számszerűséget, a magyar ipari termelés szempontjából mégis nagy jelentőségűnek mondható. Ezeket a nélkülözött cikkeket más viszonylatban vagy nehezen, vagy egyáltalán nem tudtuk beszerezni.

A lekötött mennyiségeken felül mindkét oldalon még egy részleteiben előre meg nem határozott vegyes kontingenst tartalékolunk. Ezt folytató-

lagos tárgyalásokon tölthetjük be, részben olyan vegyi cikkekkel is, amelyeket a szerződésbe részletezve fölvenni már nem fudtunk. Az előzetes megbeszélések remélni engedik, hogy még 8—10 nélkülözött vegyi cikkben jutunk így szállításokhoz. Természetesen számtalan részletet kellett letárgyalnunk, hogy az áruk szállítását a sokszor elkerülhetetlen óriási távolságokról zavartalanul biztosíthassuk. Némely áru magyar határig ezer és ezer kilométert tesz meg, hol szárazföldön, hol tengeren, hol vasúton, hol hajón s ez a mennyiségi és a minőségi meghatározás biztosításánál is sok előrelátást tesz szükségessé. Itt váltak nagy jelentőségűekké az e téren előzőleg szerzett tapasztalatok.

Az áruk szállítása legnagyobbbrészt a Csap—Záhonyi vonalon történik és ennek érdekében a magyar kormány ezt a vonalat és a belépő állomást a nagy mennyiségű áruk befogadására alkalmassá tette. Az áru előre meghatározott biztonságos szállítása érdekében az egymással érintkező közlekedést is föltétlenül szabályozni kell. Tudomásom szerint, párhuzamosan ilyen tárgyalások is folytak és a kereskedelmi szerződések kivitelének biztosítását szolgálja majd az elkövetkező *közlekedésügyi megállapodás*.

Moszkvából visszaérkezve sok kérdésben ugyanolyan tévhitel találkoztam, mint amilyenek tanács formájában nyilvánultak meg, amikor a tárgyalásokra kiutaztam. A *kétoldalú* tárgyalásokon minden tényező tartósan és szívósan védte a rábízott és az általa képviselt érdekeket. *Odakint egyre ügyeltünk csak: hogy a szerződés megkötésénél minél előnyösebb feltételekkel dicsekedhessünk.*

Magyarországot a Moszkvában lefolytatott kereskedelmi, pénzügyi, közlekedésügyi és népjóléti tárgyalásain egyidőben néha közel ötven fő képviselte. Ugyanakkor ott láthattuk a jugoszláv és bolgár delegációt, sőt egy angol küldöttséget is. A küldöttségek elhelyezése a leggondosabb volt, semmi kívánni valót nem hagyott hátra. A sokszor éjjelbe nyúló nehéz munka után, természetesen módot találtunk arra is, hogy Moszkva nagy-szerű berendezéseivel megismerkedhessünk. Így kereskedelmi és üzleti eredményeken felül felejthetetlen személyi élmények sokaságával is gazdagabbak lettünk.

---

**N**AGY FELTŰNÉST KELTETT az ausztráliai miniszterelnöknek az a nemrégiben elhangzott bejelentése, hogy a kormány elhatározta az összes magánbankok államosítását. A miniszterelnök közölte, hogy a részvényeket a kormány a legutolsó nyíltpiaci áron fogja beváltani. Amennyiben az indítványt a legfelső bíróság elutasítaná, az államtanács elé viszik az ügyet. A miniszterelnök azzal indokolja a kormány elhatározását, hogy az egész világon mindjobban megerősödik az a vélemény, hogy egy ország pénzügyeinek az intézését legcélszerűbb az egész népnek felelős kormányára bízni. A terv az ellenzékelt meglepte és megdöbbenette, annál is inkább, mivel ez évben már megkísérelték a kereskedelmi bankokat állami ellenőrzés alá helyezni. A magánkézben lévő bankok összértékét mintegy 70 millió fontra becsülik. Hír szerint, a kormány a bankok hivatali helyiségeit is átveszi és az összes alkalmazottakat a jelenlegi fizetések mellett tovább fogja foglalkoztatni.

# A szovjet könnyűipar újjáépítése és fejlesztése

B. SAPALOV tanulmánya a „Tervgazdaság“ c. szovjet folyóiratban.

AZ ÚJ ÖTÉVES TERV legfontosabb célja, hogy a szovjet nép anyagi jólétét és életszínvonalát jelentékeny mértékben emelje. Ennek a célnak elérését elsősorban a mezőgazdaság helyreállítása és fejlesztése, másrészt a közszükségletet kielégítő, fogyasztási javakat előállító ipari vállalatok újjáépítése és termelési kapacitásuk fokozása biztosítja.

A Sztálin-féle ötéves terv éveiben a textil, a cipő, a harisnya, a kötő- és kötszövőtáru-gyárak nagy mértékben emelték produktivitásukat.

A kolhoz-rendszer az egész országban mindenütt bevált s ezáltal a textilipar nyersanyagellátása is sokkal biztosítottabb. A bevetett területek nagysága és a terméshozam általában, de a gyapottermelés különösen fokozódott. A Szovjetunió ma egyike a legnagyobb gyapottermelő országoknak.

A termelés mennyiségi fokozása során rendkívül nagy munkát fejtettek ki a gyapot minőségének javítása terén is. A szovjet gyapot ma már a legjobb egyiptomi fajtával vetekszik minőségben.

A Szovjetunió a lentermelő országok között az első helyet foglalja el, itt van a világ lennel bevetett területének négyötödrésze.

Hatalmas eredményeket értek el a szarvasmarha-, juh- és sertés-tenyésztés terén. Különös gondot fordítottak a jóminőségű gyapjút adó juhok tenyésztésére.

A honvédő háború idején ezek az intézkedések biztosították a hadsereg ruházati, lábbeli és más felszerelési szükségleteinek kielégítését.

A németek elpusztította területen volt a fogyasztási javakat előállító gyáripari vállalatok jelentős része. Nagyrészüket elpusztult, de tekintélyes részt sikerült a kiürítés alkalmával keletre szállítani.

*A termelés a pamutszövőiparban 1945-tel szemben 1946-ban 17 százalékkal, a harisnyaiparban 48 százalékkal, a bőrlábbeli-iparban 28 százalékkal emelkedett.*

Az ötéves tervben a fogyasztási javak termelése tekintetében kitűzött eredmények elérésének meggyorsítása végett a Szovjetunió minisztertanácsa a beruházási tőkék összegét felemelte.

*A pamutszövőipar termelése 42 százalékkal, a gyapjúszövőiparé harminc százalékkal, a gumicipőiparé 62 százalékkal, a harisnyát és más ruházati cikkeket gyártó ipar termelési mennyisége pedig 73 százalékkal emelkedő 1947-ben.*

Egyik legfontosabb feladat, hogy a *gyapot, len, kender, gyapjú és bőripari nyersanyag* évi termelése elérje a háborúelőtti színvonalat. A gyapottal beültetett területnek az ötéves terv szerint 1947-ben el kell érnie az 1,467.000 hektárt. A gyapottermelés mennyisége 1950-ben eléri a 3.1 millió tonnát. A *gyapottisztító üzemek* az 1947. évre előírt termelést már az év első négy hónapjában elérték és 38 százalékkal több pamutfonalat állítottak elő, mint 1938-ban ugyanez időtartam alatt.

A *lenipar* nyersanyagbázisát a németek úgyszólván teljesen elpusztították. A legnagyobb lentermő vidékek: *Pskov, Novgorod, Szmoljenszk, Kalinin, a Bjelorusz, a Balti és Ukrán köztársaságok* lentermelő területét a németek megszállva tartották és a *lenfeldolgozó üzemeknek 55 százalékát szétrombolták*. Az ötéves terv szerint a lennel bevetett területnek 1947. évben el kell érnie az 1,300.000 hektárt, a kendernek a 337.000 hektárt, 1948-ban a lennek 1,580.000 hektárt, a kendernek 506.000 hektárt, a lentermelés bruttó mennyisége pedig 1950-ben eléri majd a 800.000 tonnát. A lentermelő kerületekben lehetőleg melegvizes áztatókat kell létesíteni. Az ötéves terv keretében 120 új lenfeldolgozó üzem építenek és ezek közül 28-at melegvizes áztatókkal szerelnek fel. A melegvizes áztatás folytán a rövidfonalak mennyisége 30 százalékra csökkent, a hidegvizes áztatás 58 százalékkal szemben.

A *gyapjúiparnak* nyersanyaggal való ellátása is célja az ötéves tervnek. Már 1948-ban el kell érnie a juh- és kecskeállománynak a 84.7 milliót. A tenyészanyag állománya 1948 január 1-én 20.1 millió lesz.

A *selyemipar* újjáépítése és fejlesztése is erős ütemben halad. Az ötéves terv szerint 1946-ban a selyemgubótermelés a háború előtti termelésnek 87%-át érte el, de már 1948-ban el kell érnie a háború előtti színvonalat.

A *bőripar* nyersanyagát az állattenyésztés fokozása biztosítja. Az ötéves terv szerint a szarvasmarhaállomány 1949 január 1-éig 56.1 millióra, a juh- és kecskeállomány 97.8 millióra, a sertésállomány 20.3 millióra emelkedik. A bőripar nyersanyagellátásának biztosítására a kolhozok, a szovhozok és a húsfeldolgozóüzemek kötelesek megszervezni a bőrök szakszerű lefejtési eljárását, valamint a nyersbőrök minőségi osztályozásának és konzerválásának legmegfelelőbb módszereit.

Nagy jelentősége van a *műfonalgyártásnak* is. A műselyemgyártás mennyiségét az ötéves terv a háború előtti gyártási mennyiség 4.6-szorosára kívánja emelni. A műselyemtermelés 1947-ben az 1946. évi termelés kétszeresét éri el.

Az új ötéves terv 3.2-szer több tőkét fordít a fogyasztási javakat előállító iparok és a textilipar fejlesztésére, mint a megelőző terv. Az előirányzott tőke 38%-át a németek által elpusztított területen lévő gyárak helyreállítására, 23.5%-át pedig lakóházak építésére fordítják. Az ötéves terv szerint folytatják a háború előtt Szibériában és Közép-Ázsiában megkezdett pamutipari üzemek további fejlesztését. 1946-ban a németek által elpusztított területen 100 nagyüzemet állítottak helyre, közöttük 19 pamut-, gyapjú- és lenszövőgyárat, 15 cipőgyárat, 13 bőrgyárat, 14 harisnya- és kötszövőgyárat. A beruházott tőkék összege 1946-ban 20%-kal volt több, mint 1939-ben. 1947-ben 1.8 milliárd rubel befektetését irányozták elő. Ez kétszerese az 1946. évi beruházásoknak.

Az ötéves terv feladatul tűzte ki az összes gyáraknak a legújabb és legtökéletesebb munkagépekkel való felszerelését. Az új gépek megszerkesztésénél és szerelésénél való gyártásánál hatalmas munkát fejt ki a gépészszerkesztési minisztérium. A gépek tökéletesítése folytán 1947-ben a kartonanyag gyártása 2.5-szer, a fehérneműanyagé 1.75-ször, a nyári textilanyagé 1.5-szer, a szatinanyagé kétszer, a bűtorszöveté 1.75-ször

nagyobb, mint 1946-ban volt. A lencsövögyárakban a halásztati kellékek és eszközök gyártása 85%-kal növekedett. A gyapjúszövőgyárak 300.000 méterrel több szövetet gyártottak, mint 1946-ban, a fonalgárak 3.3 millió méterrel több fonalat állítottak elő. Női ruhaanyagból 1.5 millió méterrel, felöltőszövetből 2.3 millió méterrel több készült. A műselyemgyártás a háború előtti színvonalat 13%-kal meghaladja már.

Jelentős mértékben növekedett a *cipőgyárak* termelése, valamint a *harisnya- és kötszövőüzemek* termelése is.

Az emberi munkaerő produktivitása a háború előtti állapothoz képest csökkent. Éppen ezért az emberi munkaerő racionális és jobb kihasználása a termelés fokozását méginkább elősegítheti. A fogyasztási cikkek előállítására ipari üzemek munkásai versenyeznek egymással, hogy minél inkább túlhaladják az 1947. évre kitűzött kötelező teljesítményeket. Az *ivanovi körzet* textilműködésai kötelezik magukat, hogy a kötelező mennyiségnél 30 millió méterrel több szövetet gyártsanak, a *moszkvai* és a moszkvai körzet különféle gyárainak munkásai a kötelező mennyiségen felül 1.5 millió cipőt, néhány százezer felöltőt, ruhát és kötött ruhaneműt állítanak elő. A *szkorohodi* óriási cipőgyár munkásai az előírányzaton felül többmillió pár lábbelit gyártsanak majd.

Az összes gyárak munkásai vállvetve dolgoznak és versenyeznek egymással, hogy az ötéves terv 1947. évi kitűzött termelési eredményeit messze túlhaladják.

(Mészáros Gyula)

## Kárpátukrajna mezőgazdasági fejlődése

A SZOVJET MEZŐGAZDASÁG nagyütemű fejlődését és biztató terméskilátásokat olvashatunk ki azokból a jelentésekből, amelyeket Szovjet-Ukrajna különböző vidékeinek termelői az elmúlt napokban küldtek Sztálinnak.

Dnyepropetrovszk már aug. 5-ig több gabonát szolgáltatott be, mint az előző évben; Szumi 125.000 hektárral növelte vetésterületét az elmúlt évihez képest; Kamenyec-Podolszk 49%-kal máris túlteljesítette az előírt beszállítási tervet. Zsitomir környéke 32.000 hektáros vetésterület-növekedésről számol be s ezzel csaknem elérték már a háborúelőtti állapotokat. Néhány gazdaság hektáronként 3.3 tonnás cséplési eredménnyel dicsekedhet.

A legérdekesebb jelentést azonban *Kárpát-Ukrajna* parasztjai küldték. Kárpát-Ukrajna eddig igen sivár terméseredményű területeit ugyanis a gép- és traktorállomások úgyszólván forradalmasították. Több mint 25.000 ezideig nyomorúságos, vagy legjobb esetben közepesen elhanyagolt állapotban lévő törpegazdaság munkáját segítette elő az újonnan létesített 9 nagy gép- és traktorállomás. Ezek a számukra előírt tervet 148%-ig teljesítették és segítségével Kárpát-Ukrajna gazdaságai szeptember első napjaira beszállítási tervük 100%-os teljesítését ígérik. 78.2%-ot máris elérték.

Az ukrajnai jelentésekhez hasonló jó hírek jönnek a Kazach-Szovjet köztársaság *dzsambuli* körzetéből is. Az itteni parasztok kötelezőnek érzik, hogy az előírt terveket a Szovjetunió összes vidékeinél nagyobb mértékben szárnyalják túl, tekintve, hogy vidéküket a háborús pusztítások elkerülték. Az aratási tervet máris túlteljesítették és az állatállományt is az előírtnál nagyobb mértékben emelték.

# A magyar bőripar helyzete a stabilizáció után

**B**ŐRIPARUNK TERMELÉSÉNEK alakulása érdekesen világítja meg azt az utat, amelyet a magyar ipar a stabilizáció óta az újjáépítés terén megtett. A magyar bőripar ma is komoly nehézségekkel küzd még. Teljesítménye ma is alig haladja meg békebeli teljesítményének 50%-át. Tavaly augusztus elseje óta felmutatott fejlődése azonban állandó emelkedés jegyében áll és az inflációs mélyponthoz képest ma már számottevően és egyre nagyobb mértékben hozzá tud járulni az egyik legfontosabb ipari közszükségleti cikkünk iránti kereslet kielégítéséhez.

A magyar bőripari termelés legfőbb akadálya a súlyos nyersanyaghiányban keresendő, ami az inflációs időkben a külföldi behozatal elmaradására és a belföldi állatállomány nagy háborús lecsökkenésére vezethető vissza. Ennek megfelelően a nyersanyagellátás fokozatos megjavulása magyarázza a termelés fellendülését. A magyar bőripari üzemek ma sem dolgoznak kapacitásuk teljes kihasználásával és a termelés emelkedése úgyszólván *változatlan munkáslétszám mellett* ment végbe. A magyar bőrgyárak épp június folyamán kezdték meg munkásaik szabadságolását, sőt egyes gyárak teljes üzemszünetet tartottak. A jobb nyersanyagellátás következtében a termelés ennek ellenére is állandóan fokozható volt.

A *nyersbőrbehozatal* alakulását világosan látjuk, ha a stabilizáció óta eltelt egy év adatait negyedévenként vizsgáljuk meg. Az 1946 augusztus 1-ét követő első évnegyed nyersbőrbehozatala 3300 q volt, a második évnegyed megfelelő adata 8300 q, a harmadik évnegyedé 13.700 q, a negyedik évnegyedé pedig 16.000 q volt. A gyárak hazai forrásból származó nyersbőr-ellátásáról összefoglaló statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, de az elmúlt év folyamán fokozott mértékben meginduló állatvágások ebből a forrásból is emelkedő ellátást biztosítottak az ipar számára. A nyersbőrök kikészítéséhez szükséges vegyi anyagok biztosítása is javuló irányzatot mutat. A *tölgykéregtermelés* erős ütemben folyik, a *kénnátrium* és a *krómcserzőanyag*-szükséglet a termelés emelkedésének megfelelő mértékben az utóbbi hónapokban biztosítható volt.

A javuló nyersanyagellátás által lehetővé tett kedvezőbb termelési eredményeket a következő adatok világítják meg: a *keményárutermelés*, amely 1946-ban havi átlagban alig 1653 q-át tett ki, ez év júniusáig 4403 q-ára volt fokozható. *Ez a békebeli teljesítménynek közel 60%-át jelenti.* A *zsiros felsőbőrök* gyártása a múlt év 254 q-ás havi átlagáról ez év júniusáig 343 q-ára, vagyis *a békebeli termelésnek közel felére* emelkedett. A *bélésbőrök* termelése júniusban 417 q volt, *ami a békebeli 420 q-ás havi átlagot is megközelítette.* A bőriparnak a közellátás szempontjából kétségtelenül legfontosabb terméke a *lábbeli*, amelyből a békebeli havi 500 ezer párral szemben 1946 folyamán átlagosan csupán havi 40 ezer volt gyártható. A stabilizáció első hónapjában a magyar cipőgyárak 60.000 párral állítottak elő és azóta a havi eredmények — a decemberi átmeneti visszaeséstől eltekintve — állandó erős emelkedés képét mutatják. *Az augusztusi eredmény februárig több mint megkétszereződött, májusig több mint megnégyszereződött.* A június hóra vonatkozó utolsó rendelkezésre álló statisztikai adat 253 ezer páros lábbelitermelésről számol be.

A magyar bőripar sok évtizedes termelési tapasztalataival nemcsak a belső ellátásnak, de az európai piacokon uralkodó áruhiány enyhítésének is tényezője lehet: a magyar bőripar ki nem használt felét nyersanyaggal ellátni nemcsak magyar, de nemzetközi szempontból is nagyjelentőségű feladat.

## A forintvaluta első évének államháztartása

A MAGYAR FORINTVALUTA a lefelé rohanó pénzérték, a csillagászati magasságba emelkedő árak, a szörnyűséges hitelinfláció, az eltorzult államháztartási kiadások, a lecsökkent bevételek és az idült államháztartási hiány időszakából emelte ki az országot. A sikeres új magyar forintvaluta egyik legnagyobb eredménye az elzúlott államháztartás rendbehozatala volt. Az inflációban a közigazgatási, a személyi és dologi kiadások a budgetnek csak 30%-át érték el, a bevételi oldalon pedig az inflációnak az volt a jellemzője, hogy a közigazgatási bevételekből, az adóbevételekből és tárcabevételekből a kiadásoknak általában csak 14%-át lehetett fedezni, míg a többi kiadás előteremtésének egyetlen módja a bankóprés működtetése, az államháztartási szükséglet fedezésére történő bankjegykibocsátás volt. Merész teremtmény-képzelet és a valóságnak mély ismerete nélkül ilyen államháztartást belső erőkből nem lehetett volna rendezni, de az első év eredménye azt mutatja, hogy a majdnem minden elemében újonnan megépített gazdasági felépítményen belül a magyarországi gazdasági tervezés alapvető vonásaiban helyesen mérte le az államháztartás jövő alakulását.

Az eredeti elgondolások szerint az állami közigazgatás kiadásai 2.130 millió forintot, a bevételek 1.830 millió forintot, a hitelekkel fedezendő hiány 300 millió forintot ért volna el, ami arra való tekintettel, hogy a bankjegyforgalom értéke a

nullára zsugorodott össze, bankjegy kibocsátással is inflációs veszély nélkül előteremthető összeget jelentett.

Az 1946/47. pénzügyi évről most rendelkezésre álló ideiglenes zárszámadási adatok, amelyek az 1946 augusztus 1—1947 július 31-i időszakot dolgozzák fel, a kiadásoknak és bevételeknek az előirányoztnál lényegesen magasabb összege mellett a hitelműveletekkel fedezendő hányad helyes megtervezését és ezzel lényegében ennek az állampénzügyi stabilizációnak a sikerét bizonyítják. A forintvaluta bevezetését követő első év zárszámadásában 3.702 millió forint kiadással szemben ugyanannyi bevétel állott. A kiadásokban évi átlagban 43%-os és egyre növekvő hányadot foglalnak el a közigazgatás rendes és beruházási kiadásai. A nemzetközi kötelezettségek 39%-os és inkább csökkenő hányadot képviselnek. Ugyancsak csökken az állami üzemek hiánya, a külkereskedelmi árkiegyenlítés és a többi kiadás is. A bevételi oldalon közigazgatási és tárcabevételek 70%-os és egyre növekvő hányadot foglalnak el. Visszont csökken a rendkívüli bevételek és a kölcsönbevételek százalékos részesedése. Kölcsönbevételekkel fedezendő hiányként az ideiglenes stabilizációs költségvetés 360 millió forintot állított be és a lerovási eredmények valóban 360 millió forintot tüntetnek fel.

Az új forintvaluta bevezetését követő első év államháztartási eredményei szerint Magyarország pénz-

ügyei így nem fejlődnek egészség-telen irányban. A demokratikus Magyarország gazdasági tervezése a forintvaluta bevezetésével az eredményes gazdasági tervezés jópéldáját szolgáltatta és ez a nehéz körülmények között elért siker is forrása lehet az új magyar forintvaluta első születésnapján megindított hároméves terv termelési és pénzügyi

előirányzataival szemben megnyilvánuló bizalomnak. A hároméves terv az államháztartáson belül és az államháztartáson kívül is nagy pénzügyi igényekkel lép fel, de az államháztartás fejlődésének kedvező irányai a megnövekedett igények fedezését és ezzel a hároméves terv célkitűzéseinek eredményes előmozdítását is biztosítani látszanak.

## Áralakulás a stabilizáció első évében

A STABILIZÁCIÓ egyesztendős évfordulóján fölmerül a kérdés: *hogyan alakult Magyarországon az árszint az elmúlt gazdasági év folyamán.* Tudvalevő, hogy a stabilizáció időpontjában a megelőző inflációs korszak áraival szemben teljesen új árrendszert kellett kialakítani, amelynek alapvető jellemvonása az volt, hogy a mezőgazdasági cikkek árait az 1939-es árak alapulvételével kisebb szorzószámmal állapították meg, mint az ipari cikkek árszintjét. Az agrártermékek nagykereskedelmi árának indexszáma 1939 augusztus 26 = 100 alapon a stabilizáció első hónapjának végén 330 volt, míg ugyanakkor a mezőgazdasági iparcikkek indexe 384, az egyéb iparcikkeké pedig 457. Ebből adódott az általános nagykereskedelmi index, mely ugyanezen az alapon számítva 399-et mutatott. A mezőgazdasági árak aránylagos visszamaradottsága, az ú. n. agrárrolló, azóta nagyrészt korrigálódott, amennyiben a mezőgazdaság és állattenyésztés nagykereskedelmi árindexe folyó év július 15-ig 549-re emelkedett, miáltal a mezőgazdasági ipar megfelelő indexe 384-ről 370-re mérséklődött, az egyéb iparcikkek nagykereskedelmi indexe pedig 457-ről csupán 499-re emelkedett. Az általános nagykereskedelmi index július 15-én 503-on állt.

Az egész korszakot áttekintve tehát a magyar nagykereskedelmi index a stabilizáció első évében 26%-

kal növekedett, ami azért is érdekes szám, mert kb. pontosan megfelel a világpiaci árak egyidejű emelkedésének. Ha az Egyesült Államok nagykereskedelmi árszínvonalát fogadjuk el a világpiaci árak meghatározójának, akkor azt látjuk, hogy az 1947 július 15-ét megelőző egyéves időtartam alatt az árak 28%-kal növekedtek, vagyis 2%-kal nagyobb emelkedést mutatnak a magyar nagykereskedelmi áraknál. Ami a magyar áralakulás különlegességét képezi, az részben az agrárrollónak már említett bezáródása, részben pedig az árszintnek az a hullámvonalszerű mozgása, amely egy agrárországnál, mint Magyarország, szezonális okokból adódhat.

A magyar árszint szezonális mozgása különösen akkor tűnik ki világosan, ha a nagykereskedelmi árak helyett a létfenntartási költségek alakulását vizsgáljuk. A létfenntartási költségindex 1939 aug. = 100 alapon tavaly szeptember 1-én 446.7 volt és folyó év július 31-ig 501.7-re emelkedett. Az első stabilizációs év végén tehát a létfenntartási költségek mindössze kereken 12%-kal voltak a tavaly szeptember 1-i szint felett. Sokkal kedvezőtlenebb képet kapunk azonban, ha a június végi helyzetet vizsgáljuk, amikor az általános létfenntartási költségindex 629.0 volt, vagyis kereken 40%-kal állt a tavaly szeptember 1-i szint felett. A július folyamán bekövetkezett csökkenés a



létfenntartási költségeknek az élelmezési szektorából adódott, amelynek indexe június 30-tól július 31-ig 788.9-ről 570.9-re csökkent. Az élelmezési cikkeknek ez a júliusi áresése éppúgy, mint az előző hónapok erős emelkedése nyilvánvalóan a természettel összefüggő szezonális okok következménye.

A stabilizáció első évének áralakulása tehát abban foglalható össze, hogy *a nagykereskedelmi árak többé-kevésbé a világgiazi árakkal párhuzamosan 26%-kal emelked-*

*tek, míg a létfenntartási költségindex — átmeneti kiugrás után — a gazdasági év végén mindössze 12 %-os emelkedést mutatott.* Az agrárálló az év folyamán bezáródott. A most induló gazdasági év a magyar árrendszer keretében előreláthatóan lényeges változásokat hoz majd, amelynek első megnyilvánulása a búza árának új megállapítása. Ennek hatását ma még korai volna felmérni.

(Dr. Baracs—dr. Nótel)

## A sztálini korszak egyik leghatalmasabb építménye

(Gázvezeték Szaratovtól Moszkváig)

**1947** augusztus 16-án tették közzé azt a jelentést, amelyet a *Szaratov és Moszkva közötti gázvezeték* építési igazgatósága terjesztett a Szovjetunió minisztertanácsának elnöke Sztálin marsal elé.

A szaratov—moszkvai gázvezeték felépítése és üzembehelyezése gyönyörű ajándék a 800 éves jubileumát ünneplő szovjet főváros számára.

Ez a gázvezeték kimagasló helyet foglal el a Szovjetunió építményeinek sorában, pedig ezek között olyanok is szerepelnek mint a Fehér tengert a Balti tengerrel összekötő *Sztálin-csatorna*, a *Moszkva—Volga csatorna* vagy például a moszkvai földalatti vasút.

1944-ben, a legerősebb harcok közepette Sztálin indítványa alapján kezdték meg ezt a hatalmas munkát.

Körülbelül másfél év alatt a szaratovi gázt sikerült elvezetni Moszkvába, hogy azt a moszkvai elektromos erőmű kazánjaiban kísérleti fűtőanyagként kipróbálhassák.

A tavaly júliusban üzembe helyezett szaratov—moszkvai gázvezeték az első hónapokban *kompresszorállomások nélkül* szolgáltatva a gázt, később három ilyen állomást bekapcsoltak. Ettől kezdve kétszer-

annyi gáz érkezett Szaratovból Moszkvába mint azelőtt. Most minden kompresszorállomást bekapcsoltak már és a gázvezeték teljes erővel működik. A gázvezeték építése során sem az építési és szerelőmunkák alatt, sem pedig az üzembehelyezés után nem fordultak elő zavaró körülmények, pedig számos folyón és tavon keresztül, átszelve vasutakat és műutakat, erdőkön és mocsarakon át, halad ez a 843 km hosszú gázvezeték, amely a szaratovi természetes gázok lelőhelyéről indul el, hogy olcsó és kitűnő minőségű fűtőanyaggal lássa el Moszkva iparvállalatait és a főváros több tízezernyi újabb lakását. A gázvezeték építői, szerelői és üzemtartói az augusztus 16-án Sztálinhoz küldött jelentésükben örömmel jelentik be, hogy a gázvezeték teljes üzemmel dolgozik már és rendszeresen teljesíti, sőt túlteljesíti az állami tervet, amelynek értelmében el kell látnia Moszkvát a szaratovi gázzal.

A szaratov—moszkvai gázvezeték nemcsak jól és gyorsan építették meg, hanem gyorsan üzembe is helyezték. Ennek következtében a főváros gázellátása az ötszörösére emelkedett.

A már végrehajtott hatalmas munka azonban még nem jelenti a

főváros gázellátási munkálatainak teljes befejezését. A gázvezeték mentén, a *penzai, tulai* és más kerületekben kutatások folynak, amelyek a már régebben kimutatott gázelőfordulásoknál jóval nagyobb eredményeket ígérnek. A szárátovi és a sztálingrádi kerületekben még további természetes gázkészletek vannak. A főváros a természetes gázon kívül mesterséges gázt is kap a Moszkva alatti kőszénmedencéből. A tulai kerületben hatalmas gázgyárat építenek, amely magas kalóriájú gázt szolgáltat majd és amelynek teljesítőképessége felül fogja múlni a szárátov—moszkvai gázvezetékét is.

A gázzal való ellátás javulása minden téren érezteti a hatását. Rendkívül kedvezően befolyásolja a megélhetési szintet és gyökeresen megoldja a lakások és az egész város egészségügyi kérdéseit. A gázellátás ilyen mértékű javulása az ipari fejlődés számára is igen előnyös.

Moszkvában most a lakások újabb tízezrei kapcsolódtak be a gázellátásba s a városnak gázzal való ellátása minden nap továbbfejlődik. A munkálatok befejezése lehetővé teszi, hogy Moszkva annyi gázt kaphasson, amennyire csak szüksége van. Távolról odaszállított fűtőanyagra sincs szükség többé.

A háborús idők súlyos viszonyai ellenére a moszkvai munkások a moszkvai, szárátovi, tambovi, rjazani és penzai kerületek munkásaival karöltve nemcsak hogy megbirkóztak a Szárátov—Moszkva gázvezeték építésének rendkívül nehéz feladatával, hanem az ország legnagyobb

gázfővezetékének építése alatt olyan értékes és nagyjelentőségű tapasztalatokat szereztek, amelyek alapján elhatározták, hogy a jövőben újabb ehhez hasonló nagy feladatok megoldására vállalkoznak.

*Sztálin* a szárátov—moszkvai gázvezeték építőihez küldött üdvözlésben többek között ezeket írja: „Ennek a gázvezetéknek a megépítése fővárosunk életének megjavítását és a Szovjetunió egyik új iparának, a gáziparnak a fejlesztését nagyban elősegíti. Sikert kívánok önöknek az új gáz- és nyersolaj-csővezetékek építésének munkájához...”

A fiatal szovjet gázipar gyors ütemben fejlődik. Teljes erővel folyik a *Dasava és Kijev* közötti ukrainai gázvezeték építése és sikerrel haladnak előre az *észterszági palarétegek gázosításának* munkálatai amelyek Leningrád gázellátásának a biztosítását szolgálják. Hasonló munkák folynak a Szovjetunió más részeiben is. A Sztálin által kijelölt feladat sikeres megoldásának példája, a Szárátov—Moszkva gázvezeték megteremtése, lelkesítően hat ennek az új szovjet iparágak minden munkására és új, kimagasló ipari teljesítmények elérésére ösztönzi őket.

A gázipar számára nagy lehetőségek vannak a Szovjetunióban, amely sok és gazdag gázlelőhellyel rendelkezik. A szocialista szovjetrendszerben lehet legjobban és legcélszerűbben kihasználni és a népjárára gyümölcsöztetni a természet kincseinek gazdagságát, itt lehet a termelő erőket gyorsan és hatékonyan kifejleszteni.

## A szovjet szövetkezeti mozgalomról

**A** SZOVJETÚNIÓBAN jelenleg 28 ezer szövetkezet működik, amelyeknek kereken 35 millió tagjuk van. 1946 novemberétől — amikor a szövetkezeti mozgalom fokozottabb kiépítéséről szóló rendelet megjelent — a Szovjetunió városaiban és munkástelepein mintegy 6000 új szövetkezeti boltot és 1500 szövetkezeti étkezőt nyitottak.

## A földművelés fejlesztése és a termés hozamok emelésének kérdése

V. DIMITRIJEV tanulmánya a „Tervgazdaság” c. szovjet folyóiratban

AZ ÖTÉVES TERV SZERINT 1950-ben a gabonatermelésnek el kell érnie az évi 127 millió tonnát, a cukorrépatermelésnek a 26 milliót, a gyapottermelésnek a 3.1 milliót, a napraforgómagénak pedig a 3.7 millió tonnát. A bruttótermelés értéke az 1926/27. évi áron számítva 1950-ben 2.3-szor nagyobb lesz az 1913. évinél, jóllehet a bevetett terület az akkorinál csak 1.5-szer nagyobb. Ezek a számok világosan mutatják a kolhozokban kifejlesztett hatalmas munka eredményességét.

A Szovjetunióban az egyes mezőgazdasági termelvények területi eloszlása a következőképpen alakult:

	1913- ban %	1940- ben %	1950- ben % (terv)
Gabonaneműek	89.9	73.5	66.7
Ipari növények	4.3	7.8	7.5
Zöldség és kertgazdaság	3.6	6.7	7.9
Takarmánynövények	2.0	12.0	17.9

Ebben az évben újabb 35.000 kolhozban alkalmaznak majd rendszeres vetésforgót és különös gondot fordítanak az évelő szálás takarmányfélék és a takarmánybabfélések termelésére. A rendszeres vetésforgó alkalmazásának egyik legfontosabb célja, hogy a kolhozokban és szovhozokban egy talpalattnyi föld se maradjon kihasználatlan.

A kommunista párt központi végrehajtó bizottsága által kibocsátott rendelet a cukorrépatermelő kolhozokat a vetésforgó bevezetésével egyidejűleg arra kötelezi, hogy kezdjék meg a takarmánybab és az évelő szálástakarmánynövények termelését. Már Lenin is rámutatott arra, hogy a cukorrépatermelés a föld jobb megművelésének és az állatállomány takarmánnyal való ellátásának egyik legfőbb biztosítéka. A cukorrépa termés hozama a

régebbi helyzethez képest csökkent. Sztjebut orosz mezőgazdasági professzor adatai szerint a 19. században a cukorrépa termésátlaga hektáronként 180 q volt, míg 1913-ban csak 168 q. De ugyanígy esett a termésátlag Németországban is, a vetőmagszelektálás és a műtrágya alkalmazása ellenére. Röhmer német professzor a cukorrépatermelő vidékek termésátlag-csökkenését a rendszeres és racionális vetésforgó hiányának tulajdonította.

A kolhozok és szovhozok nagy sikereket értek el a cukorrépatermés hozamának emelésében. Elég csak annyit mondani, hogy az utolsó évtizedben 1931—1940-ig a cukorrépa termés hozama majdnem megkétszereződött. A háború idején esett ugyan a termés hozam, de a vetésforgó helyes alkalmazásával hamarosan elérik majd a háborúelőtti termés hozamot, az évelő szálástakarmány után e célból tavaszi és nem őszi búzát vetnek. Az évelő szálástakarmány bevezetése nemcsak a cukorrépa termés hozamát emeli, hanem a gyapotcserjék hozamát is. A mirzacsulski kísérleti gazdaságnak az 1 há-ra eső gyapottermése kétszer akkora, mint az olyan gazdaságoké, ahol nem termelnek évelő szálástakarmányt.

Az ősibúza vetésterületek aránya százalékban:

	1913- ban %	1928- ban %	1940- ben %
A Szovjetunióban összesen	22.3	20.1	37.4
Az Ukrán köztársaságban	37.2	30.7	61.4
A központi kerületekben	1.7	2.3	13.1

A búza (őszi és tavaszi) vetésterülete 1934-ben 12.6 millió hektárral volt több, mint 1928-ban és ugyanez idő alatt az összes mezőgazdasági területekhez viszonyítva 30.1 százalékról 36.5 százalékra emelkedett. A központi kerületekben a búzavetésterület 1928-tól

1940-ig csaknem hárommillió hektárral gyarapodott, százalékos aránya pedig 3.3%-ról 17 százalékra nőtt. A tavaszi búzával bevetett területek Észak-Kaukázusban, Kazakisztánban, a rosztovi és ukarovi kerületekben több mint 4 millió hárral gyarapodtak.

A szemesbab 1940. évi vetésterülete kétszerese, a kukoricáé csaknem háromszorosa az 1913. évi területnek.

Fokozták a tavaszi búza vetésterületét Szibériában, az Uralban, és a Kazák köztársaság területén is. Ezekben a területeken a tavaszi búza vetésterülete 1947-ben 1,324.000 hárral növekedett és elérte a 7.9 millió há-t 1949-ben pedig eléri majd a 11.4 millió há-t. A Volga-vidéken a tavaszi búza vetésterülete 1947-ben 2.4 millió há, és 1948-ban 3 millió há lesz.

Az ötéves terv fokozza a bab, borsó és lencse, a kukorica, búkköny és köles termelését is. A rizstermelő területeket 1947-re 15.000 hárral növelték, 1948-ban az összes terület 160.000 há lesz majd, a jelenlegi 150.000 hárral szemben.

A terméshozam emelésének egyik feltétele a mélyszántás. Chanazarov professzor megállapítása szerint a kurszki kormányzóság területén a mélyszántás csak 5—10 cm-t jelentett, de Jaruskin professzor adatai alapján a feketeföldes ukrán parasztgazdaságokban a mélyszántás 10—12 cm-t ért el. 1937-ben a voronyezsi kísérleti gazdaság közlése szerint a traktorok segítségével történt mélyszántás elérte már a 18—20 cm-t. A háború idején a hiányos ellenőrzés nyomán a szántás mélysége csökkent, a Kommunista Párt központi végrehajtó bizottsága éppen ezért megkövetelte, hogy a mélyszántás legalább 20—22 cm-es, az ipari és különleges növények alászántásának mélysége pedig legalább 25—27 cm legyen. A szántási munkálatok délen és Észak-Kaukázusban legkésőbb május 20-ig, a többi területeken június 20-áig fejeződnek be.

A műtrágya alkalmazásának fejlődését az alábbi számok millió tonnában mutatják:

1913-ban	1940-ben	1950-ben (terv)
0.19	3.1	5.5

1947-ben a gyapottermelő vidékeken 560 ezer, a répatermelő vidékeken 397 ezer, a Gruz köztársaság citromültetvényein pedig 84 ezer tonna műtrágyát alkalmaztak.

A különféle magnemesítő és selektáló állomások munkája is igen jelentős.

Á. V. Szovjet professzor írja, hogy 1850-ben a londoni kiállításon bemutatták az *árnáutkát*, azt az orosz tavaszi búzát, amelyet nem messze Kerestől termeltek. Ez a búzafajta a vetéstől (április közepe) az aratásig (augusztus eleje) egy csepp esőt sem kapott és mégis 5—7 q igen jóminőségű termést hozott. Éppen ezért nevezték el ezt a tavaszi búzát szeppekenyérnek. A szteppék megművelése hatalmas mezőgazdasági tartalékokat eredményez majd, ennek egyik legfőbb feltétele a nagy- (Volga, Dnyeper, Don, Dnyeszter, Káma, Oka stb.) és kisfolyók szabályozása. Az aszály elleni küzdelem valójában csak az októberi nagy forradalom győzelme után indult meg, Dokucsajev, Timirzajev stb. kidolgozta tervek alapján. A háború előtti években kezdték meg a nagy vízgyűjtőmedencék és a mesterséges tavak létesítését, valamint a mezőgazdaságot védő nagyarányú erdősítést. Magában Ukrajnában 110 ezer há-t erdősítettek.

Az 1946. évi aszály erősen megközelítette az 1891. évit, de a bevált szocialista gazdálkodás folytán az aszály okozta veszteség meg sem közelíti az 1891. évi károkat. A Dokucsajev professzorról elnevezett mezőgazdasági intézet adatai szerint 1946 májusában 0.5 mm csapadék volt csak a normális 40 mm helyett. Április, május és június hónapok legnagyobb részét csapadékmentesek voltak, mégis nagy területek jelentős termést hoztak. Így há-onként termelt:

őszi búzából 16.52 q, őszi rozs 14.17 q, tavaszi búza 10.62 q, zab 15.75 q, köles 16.43 q, borsó 8.2 q, lencse 9.2 q, bab 8.8 q, napraforgó 21.2 q, évelő szálastakarmány (zölden) 88.7 q, szudáni fű 117 q, takarmányrépa 188 q.

Nagy arányokban folyik az *öntözési gazdaságok* megszervezése Közép-Ázsiában, a Kaukázusban, Közép-Oroszországban, a Volga vidékén, Krim félszigeten, Ukrajnában és Nyugat-Szibériában.

*Sztálin szerint: gépesítés nélkül a mezőgazdaság fejlesztéséről és a*

*termelés fokozásáról beszélni sem lehet.* 1940-ben 684 ezer traktort használtak a Szovjetúnióban, a mostani ötéves terv végrehajtása során újabb 720 ezer traktor kerül a gazdaságokba.

A termelés fokozásának alapja a kolhozok, szovhozok és a traktorállomások minden eszközzel való megerősítése. A kolhoz- és szovhozparasztok pedig egymással versenyeznek az ötéves terv minél sikeresebb végrehajtásában. Ezt a parasztságnak Sztálinhoz intézett számtalan levele is bizonyítja.

## A Szovjetúnió textilipara áttért a teljes béketermelésre

**A** SZOVJETÚNIÓ TEXTILIPARA a háború következtében jelentős veszteségeket szenvedett. A németek teljesen vagy részben több mint 400 textilüzemet pusztítottak el, köztük a nyersrost feldolgozó üzemeket is. A textilipari minisztérium keretébe tartozó üzemek egész sorát az ország belsejébe költöztették át, s ez a körülmény is teljesítőképességük csökkenését vonta maga után. A textilipar ennek ellenére kiválóan oldotta meg a békés termelésről a háborús termelésre való áttérés során fölmerült feladatokat. Teljesen érthető azonban, hogy a háborús termelésre való átállítás és a megszálló csapatok által előidézett pusztítások következtében a lakosság textíliaszükségeit nem lehetett teljes egészében kielégíteni.

A háború befejezése után a textilipar azonnal a polgári szükségletek számára kezdett dolgozni s 1946-ban hozzálátott a háború előtti színvonal helyreállításához és a termelésnek ezen túlmenő további kibővítéséhez.

1947 január 1-ig teljesen vagy részben 155 textilüzemet állítottak helyre és helyeztek üzembe. Az elmúlt évben két új posztógyárat is üzembe helyeztek.

A szovjet textilipar sikerrel oldotta meg a számára kijelölt feladatokat. *A termelési tervet 1946-ban 103 százalékig hajtotta végre.* A termelés 1946-ban, 1945-höz viszonyítva 26 százalékkal növekedett, mégpedig a gyapotipar termelése 17 százalékkal, a gyapjúiparé 29 százalékkal, a selyemiparé pedig 36 százalékkal. 1946-ban a textilipar lényegileg már az egész vonalon áttért a háborús cikkek termeléséről a polgári célokat szolgáló termelésre. A Szovjetúnió textilipara 1946-ban elérte a háború előtti választékot és sokmillió méter színes *imprimét, szatint, batisztot, zefirt, marquissette-ot, tafolát, fátlyolt, flannelt, barchetot, pikét, takarót* és más textilipari terméket állítottak elő. Ismét megkezdtek a fejkendőknél, a díszítő- és bútorszöveteknek a tömeggyártását. Millió méter számra állítottak elő speciális szöveteket *nyári cipők gyártásához.*

1947-ben a szovjet textilipar további jelentős fejlődést mutat. Az év végéig *a gyapotszövetek termelése 45 százalékkal, a vászontermelés 36 százalékkal, a selyemtermelés 26 százalékkal, a gyapjúszövettermelés pedig 27 százalékkal emel-*

kedik majd. Különösen nagy gondot fordítanak a *tömegszükségleti cikkek* termelésének növelésére. Így például az *imprimé és a szatin* termelése a folyó évben 250 százalékkal növekszik. A *jacquard-vászon*, a *bársony* és a *plüss* előállításának növekedése eléri a 300 százalékot.

1947-ben a textilüzemek teljesítőképességét a berendezés modernizálásával, új típusú munkagépek beállításával, a munkafolyamat és az üzemi szállítás gépesítésével is növelik majd. Mindezzel és az ipar más

problémáinak megoldásával a textilipar *tudományos kutatóintézetei és laboratóriumi* foglalkoznak.

A folyó évben nagy lépéssel halad előre a németek által elpusztított üzemek helyreállítása is. E mellett máris számos új textilgyár épül. Az ötéves terv végéig a szovjet textilmunkások száma 400 ezerre emelkedik. Óriási arányokban folyik tehát a szakmában dolgozó munkások céljait szolgáló lakásépítés és a különböző kulturális intézmények létesítése.

## Csehszlovákia kétéves gazdasági terve

A CSEHSZLOVÁK kétéves terv az újjáépítés feladatát állítja az előtérbe.

A terv szerint az egész ipari termelésnek 1948-ra 10%-kal felül kell múlnia az 1937. évi színvonalat (1946-ban a háború előtti nívónak 75—80%-át érték el). Az iparban foglalkoztatott személyek számának 1948-ban el kell érnie a háború előtti színvonalat, a munka termelékenységének pedig 10%-kal felül kell múlnia a háború előtti nívót.

Felsoroljuk a *bányászat és nehézipar* fejlődésének legfontosabb jelzőszámait:

Mértékegység	1937	1945	1946	1947	1948
Kőszén millió t	16.8	11.4	14.2	16.4	17.7
Barnaszén millió t	17.9	15.1	19.4	21.8	23.9
Koksz millió t	3.3	1.5	3.0	3.7	3.9
Nyersvas ezer t	1675	481	961	1340	1460
Acél ezer t	2318	834	1668	2200	2400

A *mezőgazdaság* terén a kétéves terv különös figyelmet fordít a háborús pusztítások következtében erősen szenvedett állattenyésztés produktivitásának növelésére.

A terv a mezőgazdaság jelentős mechanizálását írja elő. A mezőgazdasági gépparkot részben a hazai ipar termeléséből, részben pedig import útján bővítik ki. A mezőgazdasági felszerelést *vándor gépállomások* fogják használatra elosztani. Ezeket

minden járásban meg kell szervezni a *mezőgazdasági szövetkezetek* és az egyes parasztgazdaságok részére.

A *lakásügyi és közüzemi építkezés* terve 125.000 lakás építését irányozza elő, valamint minden háborús rombolás kijavítását s jelentékeny programot állít fel utak építésére és vízgazdasági berendezések létesítésére.

A *közlekedés* terén el kell érni az 1937. év teljesítményét. Nem csekély feladat ez, mert a háború következtében a vasutak gördülő állománya erősen megcsappant. A terv előírja a mozdonyállomány kiegészítését, vagonok, gépkocsik és hajók építését.

Az előírt *tőkebefektetések* közül több mint 30% Szlovákiára esik majd. Terveznek egész sor *elektromos erőművet* (elsősorban vízműveket), gép- és textilgyárakat, vegyi-, fémgyári- és élelmiszerüzemeket. Új gyárak építése mellett előírják a meglévők kibővítését, továbbá Csehországnak Németországgal határos területeiről több gyárnak Szlovákiába való áthelyezését.

Szlovákia gazdasági elmaradottságát nagy ipari építkezéssel, a *mezőgazdaság mechanizálásával* és a nemzetgazdaság elmaradott ágazatainak fejlesztésével óhajtják megszüntetni.

## A csehszlovák ipar termelési tervének júliusi eredményei

**H**IVATALOS ADATOK SZERINT júliusban a csehszlovák ipar az általános termelési terv előirányzott feladatait 97.6%-ig teljesítette. A vas- és acélgégyártás 106%-os, az elektromos energiatermelés 105%-os, a fémfeldolgozóipar pedig 107%-os eredményt ért el. Néhány iparág nem teljesítette a júliusi tervet. A teljesítés terén különösen elmaradt a bányászat. Így például a kőszén-

bányászat tervét 91%-ig, a vasérc-bányászatét 80%-ig teljesítették. A textilipar a terv 92%-át, a traktoripar 84%-át, a szerszámgépipar 84%-át, a kémiai ipar a terv 92%-át teljesítette.

A júliusi rossz eredmények ellenére Csehszlovákia ipara az elmúlt hét hónapban előírt általános tervet 100.5%-ban megvalósította.

## A gazdasági terv teljesítése Jugoszláviában

**A** JUGOSZLÁV TERVBIZOTTSÁG augusztus 22-i közleménye szerint 1947 első felében az állami pénzügyi tervet a bevételekre vonatkozóan 108%-ban teljesítették.

Az ipari vállalatok termelési terve általában 103%-ig valósult meg, ami 1946 első feléhez képest 49%-os emelkedést jelent. Ezen belül az ipari minisztérium vállalatai 105%-os, a bányászati minisztérium vállalatai 100.5%-os teljesítési eredményt jelentenek. Az ipar egyes ágai-  
ban a terv teljesítését a következő adatok jellemzik: üvegipar 111%, papír- és cellulózeipar 97%, élelmiszeripar 117%, dohányfeldolgozóipar 130%, textil- és selyemipar 103%, bőr- és gumipar 105%, gépgyártóipar 101% stb.

Az egyes köztársaságok helyi jelentőségű ipari vállalatai terveiket 90.3%-ig teljesítették.

A vasutak és a folyami közleke-

dés a teherszállítási tervet ország-  
szerte 98.3%-ig, a személyszállítás tervét pedig 118.8%-ig teljesítették. A tengeri szállítás 62.6, illetőleg 58.5%-os teljesítést mutat fel.

A mezőgazdaság vetési terve 99.4%-ig megvalósult. A bevetett terület 7%-kal nagyobb az elmúlt év vetési területénél. Két köztársaság — Szerbia és Bosznia-Hercegovina — túlteljesítette a vetési tervet. A köztársaságok közül legerősebben Csrna Gora (Montenegro) maradt el, amely a vetési tervnek 88.7%-át teljesítette csak.

A nagy építkezések tervét általában 81.7%-ig megvalósították.

Kidrics iparügyi miniszter egyidejűleg megjelent cikkéből megtudjuk, hogy a nagy építkezések tervének teljesítése 18%-kal elmaradt ugyan az előirányzat mögött, mindazonáltal ebben az évben Jugoszláviában több, mint 200 nagyipari vállalat épül.

## A Budapesti Őszi Vásár

*három nap alatt túlszárnyalta forgalmában az egész vásár tartamára előirányzott méreteket. A Vásár sikere tökéletes. Megindult a külföldiek érkezése s ezzel az export-üzletek komoly menete is. A Londonból érkezett telefonhírek szerint például az angol légitársasági vállalatok leszállás nélkül, különjáratok beállítását határozták el, London—Budapest között, hogy idejében elhozhassák még a magyar fővárosba a Budapesti Őszi Vásárra tömegesen jelentkező angol érdeklődőket. Mindenki érdeklődik a magyar ipar és a mezőgazdaság első nagy demonstrációja iránt, mely a belföldi közönség részéről is százezres tömegeket*

*vonz napról-napra. A technika újdonságai állnak a Budapesti Őszi Vásár előterében. Nincsen szakma, nincsen árucsoport, amelyben a magyar ipar valamely eddig nem ismert, minden eddigtől eltérő új árút ne hozott volna a vásárra. Naponta óriási tömegek látogatják a Magyarországi Szovjet vállalatok hatalmas pavillonját. Ez a pavillon a legkülönbözőbb kitűnő minőségű ipari termékével ismét bebizonyította a már régóta tudott tényt, hogy a szovjet szakemberek vezetése alatt álló magyar vállalatok az újjáépítés és a magyar ipar fejlődésének élén járnak és példát mutatnak a 3 éves terv megvalósítására.*

## A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület

**A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület** augusztus 19-i közgyűlése elfogadta az igazgatóság jelentését és a forintmérleget, aminek folytán az egyesület alaptőkéje 240.000 darab, egyenként 50 forint n. é. részvény között megoszló 12

millió, tartaléktőkéje pedig 6 millió forintban állapítottatott meg. Elhatározta továbbá a közgyűlés a Nemzeti Hitelintézet Rt-nak a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületbe való beolvasztását.

## Gyűjtsük a hulladékpapírt!

A háztartásokban, üzletekben és irodákban feltalálható hulladék-papíros összegyűjtésére, a papírgyárakhoz való eljuttatására és észszerű felhasználására nagyarányú akció indult meg. Tudniillik ezideig csak a papirosfeldolgozó üzemek és irattárak hulladékpapírosanyagát gyűjtötték a kereskedők. A közeljövőben ismertetik majd, hogy Nagy-Budapesten milyen feltételek mellett lehet a hulladékpapírost helyesen gyűjteni és értékesíteni.

Aki nagyobb mennyiségű hulladékpapírost tud összegyűjteni, azért a hulladékpapíroskereskedő jelentős készpénzt ad. Egy mázsa hulladékpapírosért egy mázsa fát vehet, aki ilyen készlettel rendelkezik.

Nemcsak pénzt kap érte, hanem kötelességének is eleget tesz. Többek között a lapok előállításához szükséges papíros gyártásához is segítséget nyújt a gyáraknak.



## MAGYAR FOLYÓIRATOK

**Gazdaság** (aug. 1.) A. Birmann:  
*A Szovjetunió pénzügyei a háború után.*

A Szovjetunió pénzügyi élete sikerrel állta ki a háborús megpróbáltatásokat. Bár a háborús kiadások összege több volt napi 400 millió rubelnél, sikerült a háborút infláció nélkül befejezni, ingadozásmentes pénzforgalommal és jelentős bevételi többletet kimutató költségvetéssel. A háború utáni öt éves terv keresztülviteléhez szükséges pénzügyi tartalékokat elsősorban a Szovjetunió népgazdasága fedezi. Mint ismeretes, a vállalatok állami vagy szövetkezeti tulajdonban vannak. Magántulajdonban csak kisvállalatok vannak, amelyek nem foglalkoztatnak bér munkást. A vállalkozás haszna az állami jövedelmet gyarapítja, vagy pedig a szövetkezetek rendelkezésére áll. A szovjetgazdaság fejlesztésének törvénye a termelési költségek rendszeres csökkentése, következésképpen a rentabilitás növelése. Az 1946-os költségvetési bevétel ezen az alapon 67 milliárd rubellel volt több, mint 1941-ben és az ezévi összbevétel 67 milliárd rubellel fogja túllépni a múlt évit. A háború befejezésével és a béketermelésre való áttéréssel erősen megövekedett a vállalatok rentabilitása. A gazdasági szervezetek jövedelme az állami költségvetés keretében fedezi a legfontosabb állami kiadásokat és lehetővé teszi a népesség adómegterhelésének a minimumra való csökkentését. Az életszínvonal emelése széles lehetőségeket nyit az állami hitelek számára, tehát a *belső kölcsönök* gyorsan és könnyen helyezhetők el. A

szerencsés körforgás révén a nemzetgazdaság gyarapodásával növekvő jövedelmek bővítik a pénzügyi tartalékokat, miáltal újabb beruházási lehetőségek nyílnak, ami viszont további jövedelememelkedést idéz elő. Természetesen rengeteg munkát kell belefektetni a gazdasági élet minden ágába, hogy a tartalékok képződése elérje a kívánt szintet. A szovjet költségvetés *deficitmentessége* a szovjet gazdaság tervszerűségén alapul. A tervgazdaság biztosítja a *pénzforgalom ingadozásmentességét* is.

**Szakszervezeti Közlöny** (aug 15.)

A Szovjetunióban működő szakszervezetek munkája további fellendülést mutat. Az üzemi bizottságok jelentéseiből megállapítható, hogy jelentős mértékben járultak hozzá a dolgozók életszínvonalának emeléséhez és hatalmas munkát végeztek a népgazdaság mielőbbi helyreállítására irányuló munkában. Szakszervezeti gyűléseken a munka frontján mutatkozó óriási lelkesedés tapasztalható, aminek eredményeként az országos *szocialista munkaverseny* mind hatalmasabb méretekben bontakozik ki.

**Közgazdaság** (aug 10.) I. Belkin:

*A 800 éves Moszkva ipara.*

A forradalom előtti Moszkvában csak igen kezdetleges volt a gyár-  
ipar, főleg a szerszámgyártás. Primitív kis üzemek gyártottak legfeljebb esztergapadokat, kapacitásuk azonban jelentéktelen volt. Ma a *Sztankokonstrukcija* automatikus munkapadsorokat készít az automobil- és traktoripar számára. A „Sarló és Kalapács” gyár elsőren-

dű rozsdamentes acélt készít az automobil- és repülőgépipar számára. 1931-ben kezdték építeni az első ötéves terv keretében a *Kaganovics* nevét viselő *golyóscsapágygyárat*, amely 30 hónappal később és azóta is a gépgyártás minden ágát ellátja a különböző típusu golyóscsapágyakkal. Megemlítendőek még: az *Elektrozavod*, amely transzformátorokat gyárt, a *Dinamógyár*, a *Kaliber* és a *Frézer* szerszámgépgyár.

A moszkvai gyártelepek villany-áramfogyasztása már a háború előtt tizenötszöröse volt a régi moszkvai üzemek áramfogyasztásának. Az új ötéves terv keretén belül a moszkvai gyárüzemek termelése kb. 80 %-kal lesz magasabb, mint a háború előtt volt.

**Uj otthon** (aug. 16.) *Szlovákia gazdasági helyzete.*

A **szlovákiai terméseredményekre** vonatkozólag még nincsenek megbízható becslések, de a cseh szakörök véleménye szerint mindössze 40.000 vagon kenyérgabonára lehet számítani, ami 30.000 vagon hiányt jelentene. A csehek szerint szükségessé válik a szlovákiai őrlések és felvásárlások szigorú ellenőrzése. A szlovákiai mezőgazdasági munkabéreket egy nemrégiben elkészült tervezet szerint átlag 8—30 %-kal emelik. Egyidejűleg kidolgoznak egy törvényjavaslatot az állami alkalmazottak létszámának csökkentéséről, ill. köztisztviselőknek ipari munkára való igénybevételéről. Ebben a keretben módot nyújtanak az állami szolgálatból való önkéntes végleges kiválásra, a nyugdíjazásra és a visszatérési jog öt évig történő fenntartására. A politikailag vagy szervezeti szempontból megbízhatatlan tisztviselőket kötelező munkaszolgálatra rendelhetik ki.

Szlovákia ipari fejlődésére jellemző, hogy az első negyedévben az ipari dolgozók száma 158.859 volt, ami a köztársaság összes ipari alkalmazottainak 12.5 százalékát képezte az 1930-as 7 százalékkal szem-

ben. A szlovák ipari fejlődés kedvező voltát a kiegyensúlyozatlanabb szociális viszonyok ellenére is igazolja az a tény, hogy a kétéves terv május-júniusi eredményei jobbak voltak Szlovákiában, mint a cseh országrészekben.

**Közgazdaság,** (aug. 17.) *Román tervgazdálkodás.*

A Dunavölgyében megindult gazdasági újjáépítés, valamint az iparosítás kiterjesztése Romániát is a tervgazdálkodást üző dunavölgyi államok sorába emelte. A román nehézipar hat havi előirányzata (f. év júliusától decemberig) a következő: *nyersvastermelés 76.200, acéltermelés 134.503 és hengerelt gyártmányok előállítására 103.577 tonna.* A *cementipar* termelését 265.000 tonnára, az *üvegiparét* közel 22.000 tonnára irányozták elő. Jelentős mértékben emelkedik majd a *nátriumtermékek* előállítása is. Fokozzák a *vegyiipari és faipari* termelést is. továbbá növekedni fog a *mezőgazdasági eszközök* előállítása. A román iparosítási törekvéseknek nagy segítséget nyújtanak az újabban felfedezett nyersanyagforrások. Az Al-Duna mentén nemrég felfedezett krómérc után *Sepsiszentgyörgy* közelében igen jóminőségű gazdag szénréteget találtak. Egészen újkeletű *Temes-Torontál* vármegye északi részében egy jelentékeny *petróleum- és földgázmező* felfedezése. *Arad* és *Temes* megyékben is találtak *petróleumrétegeket*.

A román közmunkaügyi minisztérium a nagy munkaképességű folyók völgyében 52 *nagyteljesítményű vizierőmű* megépítését tervezi, melyek többszáz ezer kilowatt áramot szolgáltatnának ipari célokra.

Az okszerű gazdálkodás alkalmazása erősen javíthatja a *cserzőanyag- és papírostermelést* is, sőt a Duna deltájában található óriási nádasterületek a fán kívül szinte kifogyhatatlan nyersanyagforrást jelentenek a cellulozetermelés szempontjából.

**Bereghy Lóránt**

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 4.

сентябрь 1947 г.

## Новые задачи венгерского кооперативного движения

САНТО БЕЛА

### Кооперативное движение за последние полстолетия

Венгерское кооперативное движение возникло из массовой борьбы народных сил города и деревни за раздел земли и против эксплуатации, в конце 90-х годов прошлого и в начале этого столетия. Возникшие в деревнях кооперативы „Хандя“ (Муравей) стали игрушкой в руках деревенских богачей. Кооперативы промышленных рабочих, до первой мировой войны, также не могли развиваться в широкую сеть, благодаря сопротивлению имущих классов. Режим Хорти подавлял демократическое кооперативное движение промышленных рабочих.

Предпосылки для развития демократического кооперативного движения, охватывающего всю страну, были созданы только после освобождения Венгрии советскими войсками. Вследствии развития народных сил кооперативное движение стало широким, массовым движением. Были созданы следующие кооперативные центры: 1. Центральное Об'единение Венгерских Потребительских Кооперативов. 2. Для закупки у крестьян урожая был образован Сельскохозяйственный Кооперативный Центр. 3. В связи с разделом земли, в качестве центра вновь созданных 2.300 новых с/х артелей для совместной обработки земли, было образовано Центральное Об'единение Сельскохозяйственных Артелей. Вместо того, чтобы работать рука об руку, эти три центра мешали друг другу.

Реакция употребляла большие усилия, чтобы оказать влияние на развивающееся кооперативное движение, но борьба демократических сил за укрепление и демократизацию кооперативного движения создала предпосылки для того, чтобы кооперативы стали одной из основ народной демократии.

### По новым путям

Для обеспечения кооперациям движущей роли в деле преобразования общества, было необходимо удалить те препятствия, предписанные законом, которые мешали свободному развитию демократического кооперативного движения. Надо было создать закон о кооперациях, который давал бы возможность реорганизовать венгерское с/х на базе сельскохозяйственных артелей. Закон должен был дать возможность, путем закупки урожая у крестьян и распределения товаров кооперативами, лик-

видировать слой спекулянтов. Осуществление этих задач является одной из основ демократии. Новый закон о кооперациях действительно обеспечивает все эти потребности. Это имеет решающее значение, так как при политической власти, находящейся в руках трудящихся — рабочих, крестьян, интеллигенции, победа коопераций является победой народной демократии.

Новый закон о кооперациях ликвидировал разные кооперативные центры и слив их воедино, создал единый кооперативный центр, названный Центральным Об'единением Венгерских Коопераций. Таким образом был создан центральный орган, призванный создать единую линию во всей сети венгерских коопераций и направлять по единому плану все отрасли кооперативного дела. Впервые дана возможность вести управление кооперациями по единому плану, единым органом по линии кооперативного производства, закупки урожая у крестьян, распределения товаров, снабжения кооперативов товарами и кредитами и тем самым этот обобществленный сектор имеет возможность сыграть свою роль в экономике демократии.

### **Ближайшие задачи**

Самой известной и популярной ветвью венгерского кооперативного движения являются Потребительские Кооперации. На сегодняшний день имеется несколько тысяч таких коопераций. Задачей потребительских коопераций при демократическом строе является не только борьба со спекуляцией, как в прошлом, а ликвидация корней спекуляции. Этого можно достигнуть в том случае, если кооперативы будут играть решающую роль в деле снабжения города и деревни товарами и если ими будет производиться товарообмен между городом и деревней.

Но самая решающая роль ложится на Сельскохозяйственные Артели для совместной обработки земли. В результате раздела земли была уничтожена вековая традиционная структура венгерского сельского хозяйства и наряду с сотнями тысяч старых крестьянских хозяйств, были созданы сотни новых. Благодаря инициативе и усердию венгерских крестьян восстановление венгерского сельского хозяйства, со дня освобождения, успешно продвинулось вперед. Но было бы ошибкой думать, что методами применяемыми после освобождения удастся достигнуть старый сельскохозяйственный уровень и развивать его дальше. Это можно достигнуть лишь в том случае, если венгерскому сельскому хозяйству, состоящему из мелких крестьянских хозяйств, мы дадим возможность использовать новейшие достижения агротехники и механизацию для того, чтобы венгерское сельское хозяйство было способно догнать и даже перегнать страны обладающие передовым сельским хозяйством и таким путём подняло жизненный уровень венгерского крестьянства и сделало их зажиточными.

Несомненно, что этого можно достигнуть лишь путём коопераций. В результате раздела земли было создано около 2.300 с/х артелей, охватывающих подавляющее большинство новых крестьянских хозяйств. Но только сейчас, после создания Центрального Об'единения Венгерских Кооперативов, были созданы предпосылки для того, чтобы эти с/х артели смогли выполнить свое назначение. Нужно исходить из того, что земельная реформа отдала землю в собственность крестьянам. Эти крестьянские хозяйства, получившие землю в собственность, должны послужить базой для реорганизации венгерского сельского хозяйства на кооперативных началах. Ближайшие задачи:

- а) Контрактации с артелями для обработки земли;
- б) В целях успешного выполнения контрактов необходимо через с/х артели предоставить и распределить между крестьянами с/х инвентарь, семена, горючее, тягловую силу и т. п.
- в) Обслуживание крестьян тракторными станциями.
- г) Обеспечить, через правильную организационную работу с/х артелей, чтобы была обработана и дала наилучший урожай не только земля членов с/х артелей, но и не членов ее.
- д) Обеспечить, через с/х артели, наивыгоднейшую продажу урожая.
- е) Обеспечить, через с/х артели доставку кредитов крестьянам.

Реорганизация сельского хозяйства на кооперативных началах должна быть продолжением великого дела раздела земли. Естественно, что выполнение всего этого невозможно без значительной поддержки с/х артелей правительством. Эта поддержка и будет им предоставлена. Трехлетний план обеспечивает это. Но наряду с этим с/х артели и сами обладают большими неиспользованными ресурсами. Успешная мобилизация этих ресурсов, в большинстве случаев, поможет артелям преодолеть наибольшие трудности. Такими неиспользованными внутренними ресурсами являются:

а) Добросовестное использование имущества, представляющего собой значительную часть национального имущества Венгрии, находящегося в руках с/х артелей. Позаботиться о том, чтобы во главе с/х артелей стояли надежные люди; бороться против разбазаривания средств и имущества с/х артелей; поднимать и укреплять сознание неприкосновенности и священности кооперативной собственности.

б) Организация работ в крестьянских хозяйствах на кооперативных началах; плановое использование крестьянской тягловой силы, инвентаря и т. п. при совместной обработке земли.

в) Ввести между с/х артелями соревнование, которое является самым эффективным средством для развития этих артелей.

Большие задачи ожидают кооперации также и в области кустарной промышленности. Кустарная промышленность является в деревне, особенно в зимние месяцы, основным занятием и источником существования большей части крестьян. Снабжение сырьем и кредитом, наилучшая организация продажи, развитие, модернизация кустарного дела наилучшим образом может быть осуществима через кооперативы. Для развития кустарной промышленности общекООперативная сеть предоставляет наивыгоднейшую материальную базу.

Кооперативное движение в Венгрии в наши дни претерпевает большие преобразования. Это является одним из решающих событий в жизни венгерской демократии. Имеются все предпосылки для того, чтобы это кооперативное преобразование завершилось победой венгерской демократии.



## План горнорудного и промышленного производства

При разработке плана горнорудной промышленности и индустрии надо учитывать много факторов. Мера роста производства прежде всего ограничивается имеющимся в стране количеством сырья, а также тем, какое количество сырья страна сможет импортировать в рамках существующих торговых соглашений. Таким образом наш план производства основывается на количестве имеющегося в нашем распоряжении сырья.

Кроме этого обстоятельства дальнейшее развитие индустрии ограничивается также военными разрушениями и понижением производственной мощности. С учетом этого разработана программа капиталовложений в интересах скорейшего расширения производственной мощности. Эти капиталовложения частью служат росту производственной мощности по сравнению с 1938 годом, частью способствуют ликвидации узкого профиля основных отраслей промышленности, а также рационализации и модернизации промышленного оборудования.

Учитывая возможности приобретения сырья и под'ема производственных мощностей, за три года производство горнорудной промышленности на 38%, индустрии на 27,5% превысит уровень 1938 года. Этот рост производства, естественно, не распределяется равномерно по всем отраслям промышленности. В отдельных отраслях этот рост должен быть выражен сильнее, в других отраслях мы удовлетворимся меньшим увеличением, но во всех отраслях к концу третьего года будет достигнут уровень производства 1938 года.

По плану большой вес придается производству товаров широкого потребления, чтобы соответствующим образом повышался уровень жизни населения, но такой же вес придаем мы и производству машин, оборудования, которое необходимо для промышленного и сельскохозяйственного производства, ибо это является основой нашего будущего развития. При развитии репарационных мощностей надо принимать во внимание наши репарационные обязанности и внешнеторговые связи. И, наконец, надо было наметить производство всех тех материалов, машин и оборудования, которые по трехлетнему плану необходимы для восстановления и развития транспорта, достижения культурных и социальных целей.

Основной продукцией горнорудной промышленности является уголь, железная руда, боксит, нефть и земляной газ. Уголь является ключевым материалом всей нашей промышленности. Следовательно, уже в первом году надо увеличить добычу угля до уровня 1938 года и к концу третьего года, достигнув ежегодной добычи 11.550.000 тонн, надо на 20% превысить уровень 1938 года. Намеченную цель можно будет достигнуть только ценой серьезных усилий. Наряду с про-

мышленностью, транспортом и энергетикой большой спрос в угле наблюдаться и со стороны домашних хозяйств. Предусмотренная по плану добыча угля удовлетворяет этот спрос в соответствующем количестве. Мы запланировали также большой импорт высококачественного угля, чтобы ликвидировать возможность задержки выполнения плана из-за временного недостатка топлива.

Мощность наших железных рудников довольно низка, через три года добыча железной руды достигнет лишь уровня добычи 1938 года. И в дальнейшем спрос металлургической промышленности в большой мере придется покрывать импортом.

Развитие добычи боксита мы наметили только в небольшой мере, из-за низкого внутреннего спроса на него и неопределенной конъюнктуры на мировом рынке, но в случае хорошей конъюнктуры на мировом рынке темпы развития добычи боксита можно увеличить.

Добычу нефти мы хотим повысить только в небольшой степени. Такой уровень лучше всего соответствует принципу экономии и сохранению запасов нефти на продолжительное время. На третий год плана намечена добыча 660.000 тонн нефти.

В течении трехлетнего плана мы хотим в большой мере использовать земляные газы, которые до сих пор почти не применялись.

Быстрыми темпами необходимо развивать производство черной металлургии, которая имеет решающее значение. План выплавки чугуна и стали уже в первом году на 20%, а к концу третьего года на 28% превысит уровень 1938 года. За третий год плана будет выплавлено 420.000 тонн чугуна и 800.000 тонн стали.

Производство проката, кузнечных и литых материалов также возрастет в соответствии с ростом производства черной металлургии. Эта отрасль промышленности включает в себя обработку цветных металлов, среди которых намечается значительное увеличение алюминиевой продукции. Что касается продукции из других цветных металлов, то мы должны будем удовлетвориться более низким производством из-за отсутствия своего сырья. Но по нашим расчетам мы сможем покрыть свой спрос в этих материалах.

Наше станкостроение расширяется новой отраслью — инструментальным станкостроением. Необходимость этого вызывается программой капиталовложений и обновления промышленности, но наряду с производством инструментальных станков внутри страны, мы будем нуждаться в значительном импорте их.

За третий год производство локомотивов и подвижного состава в 4, даже 5 раз превысит уровень 1938 года. Производство судостроения увеличится приблизительно в 3 раза по сравнению с 1938 г. Значительная часть его продукции пойдет на ремонтные поставки, но мы запланировали и небольшой экспорт дизельных локомотивов. За третий год мы выпустим 6500 вагонов и 160 локомотивов.

В интересах увеличения сельскохозяйственного производства мы в большой мере будем развивать производство тракторов и сельскохозяйственных машин. К концу третьего года производство сельскохозяйственных машин будет в два с половиной раза, а производство тракторов в шесть раз больше, чем в 1938 году. За третий год плана будет выпущено 3700 тракторов.

Учитывая возрастающий спрос сельских и промышленных трудящихся, мы повысим выпуск велосипедов и мотоциклов.

Электротехническая промышленность на 30 процентов превысит довоенное производство. Имеются большие возможности экспорта электротехнических изделий. Подписанное недавно торговое соглашение с Югославией гарантирует

этот экспорт. Часть электротехнической продукции пойдет на репарационные поставки.

В общем машиностроении мы наметили к концу третьего года 10-ти процентное превышение производства 1938 года, учитывая внутренний спрос, обязанности по репарационным поставкам и возможности экспорта.

Производство всей машиностроительной промышленности к концу третьего года увеличится на 64% по сравнению с уровнем 1938 года.

Производство электроэнергии к концу третьего года увеличится до 2.000 миллионов киловатт, т. е. будет на 43 процента больше, чем в 1938 году. Для этого будут необходимы и новые электростанции. Более экономное использование электроэнергии мы обеспечим построением окружной электропроводки по всей стране. Увеличение производства электроэнергии будет в первую очередь служить развитию промышленности, во вторую очередь интересам сельского хозяйства, а также целям электрификации села. Кроме этого увеличится спрос транспорта на электроэнергию.

Производство строительных материалов мы до конца осуществления плана сможем повысить только на 5—6% по сравнению с 1938 годом. Производство строительных материалов ограничивается, между прочим, и положением в угольном хозяйстве. За третий год плана мы произведем 500 миллионов кирпичей, 18 миллионов кв.м. черепицы, далее 370.000 тонн цемента.

Наша стекольная промышленность, развив производство листового стекла, уже сейчас показывает значительный рост против 1938 года. К концу третьего года производство более чем в два раза превысит довоенное, так что мы будем выпускать 5 миллионов кв.м. листового стекла в год.

Мы коренным образом рационализируем нашу деревообделочную промышленность, главным образом лесопильную. Эта рационализация к концу третьего года приведет к 17-ти процентному росту производства по сравнению с 1938 годом. Заготовки древесины в Венгрии очень малы, мы вынуждены ввозить значительное количество ее.

В производстве бумажной и полиграфической промышленности к концу третьего года запланировано 11-ти процентное превышение уровня 1938 года. Сырье бумажной промышленности, дерево и целлюлоза, является импортным сырьем и поэтому развитие ее тесно связано с возможностями постоянного импорта. Наша бумажная промышленность не может удовлетворить спрос внутри страны на высококачественную бумагу, мы должны будем удовлетворить этот спрос путем импорта. Этот ввоз качественной бумаги можно будет, по всей вероятности, уравновесить экспортом других бумажных изделий.

Производство кожевенной промышленности, учитывая уменьшение поголовья скота и проявившийся во всем мире недостаток сырой кожи, достигнет к концу третьего года только 103% уровня 1938 года.

В противовес этому производство текстильной промышленности возрастет на 25% по сравнению с 1938 годом. Значительно повысится производство хлопчато-бумажного и шелкового текстиля. За третий год плана будет произведено 250 миллионов метров хлопчато-бумажного текстиля, 22 миллиона метров искусственного шелка и 21 миллион метров шерстяных материалов. Этим количеством текстиля мы сможем удовлетворить внутренний спрос в большей мере, чем в довоенное время. Среди сырья текстильной промышленности хлопчато-бумажная пряжа является полностью, а хлопок и искусственное волокно главным обр



зом импортным сырьем. Но наряду с этим мы будем экспортировать значительное количество текстильных товаров.

Мы также запланировали развитие обувной и швейной промышленности, которые тесно связаны с кожевенной и текстильной промышленностью. Снабжение населения обувью и одеждой можно считать обеспеченным. Производство обуви, — включая и производство мелкой промышленности — в третьем году составит 7.000.000 пар обуви. Продукция пищевой промышленности к концу третьего года на 90% превысит уровень 1938 года. Развитие пищевой промышленности зависит от сельскохозяйственного производства. Можно рассчитывать на значительный экспорт отдельных продуктов пищевой промышленности. За третий год плана производство сахара достигнет 1.450.000 центнеров, консервов — 1.300.000 центнеров, спирта — 280.000 гектолитров.

Наша химическая промышленность, в рамки которой входит и производство глинозема, резиновая промышленность, перегонка нефти, к концу третьего года возрастет на 40% по сравнению с 1938 годом.

Перспективы развития производства глинозема благоприятны. Для покрытия спроса сельского хозяйства в искусственных удобрениях мы увеличим производство суперфосфата и азотных солей. Производство резины к концу третьего года приблизится к уровню 1938 года. Ввоз сырой резины мы уравновесили экспортом готовых резиновых изделий. Перегонка нефти сильно возросла по сравнению с 1938 годом, т. к. с тех пор открыты новые месторождения нефти. Нефтепродукты пойдут на репарационные поставки. Кроме этого имеется довольно благоприятная возможность экспорта их.

За третий год плана мы произведем 90.000 тонн глинозема, 180.000 тонн бензина, 165.000 тонн керосина, 100.000 тонн смазочных масел.

Развитие нашей промышленности даст возможность после окончания трехлетнего плана разработать новый план на более продолжительное время, для дальнейшего и более быстрого развития ее.



## **АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО ПО ВНЕШНЕ-ТОРГОВОМУ ОБМЕНУ**

**БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н,  
УЛИЦА ДОРОТЬЯ 6.**

Предлагает свои услуги  
во всех отраслях  
экспорта и импорта

## **Капиталовложения, направленные на развитие сельского хозяйства и повышение жизненного уровня сельского населения**

Целью трехлетнего плана в области сельского хозяйства является: цветущее сельское хозяйство и состоятельное, культурное, удовлетворённое своим положением крестьянство. Для этого необходима полная реорганизация сельскохозяйственного производства, преобразование его в интенсивное хозяйство и, посредством этого, повышение жизненного уровня крестьянства.

„Миллиардный план“ режима Хорти на аграрные цели обращал всего 6% общей суммы капиталовложений; трехлетний план новой Венгрии из общей суммы капиталовложений 6585 миллионов форинтов, 2000 миллионов форинтов выделяет на нужды сельского населения. Из этой суммы непосредственно на развитие сельского хозяйства ассигнуются 912 миллионов форинтов, на жилищное строительство в деревне 272 миллиона форинтов (эта сумма включает только расходы на строительство, для выполнения которого необходимы деньги, если учесть и ценности, которые будут созданы ручным трудом самого крестьянства, цена построенных сельских квартир в два раза превысит вышеуказанную сумму). На создание сельских школ, детских садов, обеспечение врачей и учителей квартирами ассигнуется 170 миллионов форинтов, на электрофикацию деревни, что даст 250.000 жителям сел и хуторов электрическое освещение, — 100 миллионов форинтов, на постройку дорог, которые включают в общую дорожную сеть 747 сел и хуторных центров — 112 миллионов форинтов.

Переходу к интенсивному и приносящему больший доход хозяйству способствует расширение орошаемой площади с имеющихся теперь 30.000 кат. хольд до 130.000 кат. хольд.

Строительство первой очереди канала Дунай — Тисса также главным образом служит интересам крестьянства. Канал, который начнётся между Дунахарастии и Такшонь из рукава Дуная у Шарокшар, кроме своей важной роли в транспорте, будет иметь большое влияние и на повышение урожайности в сельском хозяйстве, так как доставит воду для орошения 80.000 хольд земли и даст возможность выращивать на этой площади овощи и рис. Строительство канала обеспечит постоянную возможность заработка для десятков тысяч землекопов.

На механизацию сельского хозяйства, которая будет способствовать повышению урожайности и одновременно облегчению труда крестьянства, ассигнуется 345 миллионов форинтов. Ликвидированная система крупного землевладения в свое время имела в пользовании относительно мало машин, ибо в распоряжении крупного землевладения была дешевая рабочая сила человека, а

крестьяне не могли своими собственными силами приобрести машины. Крупное землевладение даже не использовало полностью имевшиеся в его распоряжении машины: в 1935 году из 7.000 тракторов в эксплуатации находилось всего 3.600, причем их мощность использовалась только на 50%. Трехлетний план коренным образом изменит это положение.

Осуществлением программы механизации и пуском в эксплуатацию 7750 новых тракторов, мы к третьему году плана повысим площадь вспахиваемой тракторами земли на 3.875.000 хольд. 200 новыми молотилками мы в большой мере ликвидируем потери зерна, при молотье. 2.000 новых веялок будут очищать посевное зерно крестьян. Сортировка посевного зерна, кроме непосредственного влияния на повышение урожайности, имеет и то преимущество, что мы спасаем таким образом значительное количество зерна, неспособного к развитию, но пригодного для корма. По строгим подсчетам это составит 5% из общего количества использованного посевного зерна. 10.000 новых сеялок на 20% сократят необходимое количество посевного зерна. 30.000 запряжных борон, 80.000 запряжных мотыг, далее большое количество решет, борон и т. п., также в большой степени будут содействовать росту урожайности.

На протяжении трехлетнего плана промышленные рабочие приложат огромные усилия к увеличению производства сельскохозяйственного инвентаря и снабжению сельского населения железом для плугов и подков, лопатами, вилами, мотыгами, проволокой и гвоздями, необходимые для обновления имеющегося у крестьянства инвентаря. Одна из причин большого понижения урожайности после войны заключается в том, что крестьяне, в первую очередь новые хозяева, не имели достаточного количества качественного посевного зерна. Мы создадим 15 новых селекционных станций, на что ассигнуется 10 миллионов форинтов. 39 миллионов форинтов выделяется на снабжение крестьянства качественным посевным зерном.

Из 4-х миллионов хольд целины в стране, за три года мы размежуем полмиллиона хольд. На этой площади можно ожидать 20-ти процентного превышения средней урожайности. На развитие лесного хозяйства и насаждение лесов планируется капиталовложение суммой 55 миллионов форинтов. Важной задачей трехлетнего плана является и поддержание плодородия почв. Созданием в каждом селе образцовых хозяйств, применяющих удобрения, далее содействием закупке материалов, необходимых для таких хозяйств, мы будем пропандировать среди крестьянства правильное применение удобрений. В интересах внедрения в сельское хозяйство искусственных удобрений мы ликвидируем то нетерпимое положение, при котором крестьянину за один центнер суперфосфата приходится платить цену полутора центнеров пшеницы, в то время, как в 1939 году цена того же количества суперфосфата соответствовала цене 45 кг. пшеницы. На 82 миллиона форинтов, ассигнованных на развитие производства искусственных удобрений будет, между прочим, восстановлен завод искусственных удобрений в Пет.

На пособие и долгосрочный кредит для приобретения искусственных удобрений выделяется по плану 39 миллионов форинтов, на улучшение щелочных и кислотных почв — 33 миллиона форинтов. Применение искусственных удобрений будет способствовать повышению урожайности и обогащению крестьянства, улучшение же щелочных почв создаст условия лучшей жизни для самых бедных слоев крестьянства.

На протяжении трехлетнего плана будет восстановлено 2.500 км узкоко-

лейных железнодорожных линий, на что ассигнуется 42 миллиона форинтов. Это даст возможность крестьянству, выращивающему сахарную свеклу и овощи, быстро и без потерь доставлять свои продукты на заводы или на рынок.

На развитие государственных хозяйств ассигнуется 29,5 миллиона форинтов. Эта сумма, кроме повышения урожайности, имеет целью сделать интенсивное и современное производство этих хозяйств образцом для крестьянства.

С помощью 6 миллионов форинтов, выделенных на создание силосных башен и ям, мы ликвидируем существующие недостатки в области заготовки и сохранения корма.

На восстановление фруктовых садов и виноградников, а также на развитие садоводства, пчеловодства и шелководства 3-х летний план ассигнует 63 миллиона форинтов. 100 фруктовых хозяйств будут снабжены механическими pulverизаторами и другим оборудованием. На борьбу с вредными насекомыми, главным образом с полевыми вшами и жуком колорадо, выделяется 5 миллионов форинтов.

Одним из краеугольных пунктов плана является развитие скотоводства. Фашистское нашествие и вывоз венгерского имущества на запад лишили нас самого ценного племенного скота. Из 144 миллиона форинтов, ассигнованных на скотоводство, выделяется 120 миллионов форинтов на ввоз племенного скота и лошадей из-за границы и распределение его по льготным ценам. Дальнейшие капиталовложения обращены на создание зон молочного производства вокруг промышленных центров, на создание станций искусственного оплодотворения в интересах умножения поголовья лошадей, а также на создание инкубаторных станций.

Плановая реформа сельскохозяйственного производства может быть проведена только при повышении специальных знаний крестьянства. Поэтому для целей сельскохозяйственного специального образования ассигнуется 90 миллионов форинтов. Из этой суммы будут покрыты расходы на строительство Аграрного Университета и колледжей, создание учебных участков, расширение сети нижних и средних сельскохозяйственных школ, создание курсов для учителей сельскохозяйственных школ, далее на создание передвижных библиотек, приобретение киноаппаратуры с целью повышения сельскохозяйственных знаний крестьянства.

В развитии производства, целесообразной реализации продуктов и организации приобретения товаров большую, чем сейчас, роль будут играть кооперации. Совместное использование новых машин, распределение машин, инвентаря, искусственных удобрений, посевного зерна, племенного скота, также будет задачей крестьянских коопераций. Упомянутые выше суммы капиталовложений частью обратятся и на обеспечение материального фонда крестьянских коопераций. Кроме этого план ассигнует для коопераций, в первую очередь для крестьянских коопераций, 12 миллионов форинтов. Это будет содействовать тому, чтобы огромные богатства и могучие источники силы, таящиеся в народных кооперациях, совместно принесли свои плоды крестьянству. Трехлетний план, являющийся большим испытанием сил венгерской демократии, одновременно будет и испытанием для крестьянских коопераций.

В истории нашей Родины впервые ассигнуются такие большие суммы для целей сельского хозяйства. Демократическая Венгрия планомерно стремится к интенсивности крестьянского хозяйства и к тому, чтобы урожайность семейных

крестьянских участков достигла и даже превысила урожайность разделенных теперь крупных землевладений.

Наш сельскохозяйственный план был бы неполным, если бы мы, наряду с вышеперечисленными капиталовложениями, не учли те значительные ценности — усердие и экономность крестьянства — которые также будут содействовать росту поголовья нашего скота. Одним из самых значительных факторов роста национального богатства является ожидаемое увеличение поголовья скота. Венгерская аграрная политика всеми находящимися в её распоряжении средствами — соответствующим регулированием цен на сельскохозяйственные продукты, государственной закупкой вывезенного на рынок скота и, в случае необходимости, запрещением убоя скота — должна добиться полного использования способности нашего малочисленного поголовья коров, свиноматок, овец и кобыл к размножению, а также создать такие условия, при которых крестьянин не был бы вынужден вывозить прирост скота на рынок. Надо добиться выращивания всего прироста, с целью достижения и даже превышения довоенного поголовья дойных коров, тяглого скота, племенных свиней, овец и коней, по возможности в самом быстром темпе.

И, наконец, надо отметить, что в случае получения иностранного займа, план предусматривает дальнейшие капиталовложения в сельское хозяйство суммой 300 миллионов форинтов. Из этой суммы 77 миллионов форинтов приходится на строительство канала Дунай — Тисса и создание оросительной системы, 45 миллионов форинтов — на улучшение почв, 50 миллионов форинтов — на электрификацию.

Предусмотренные трехлетним планом капиталовложения коренным образом преобразуют всю жизнь крестьянства, приведут его от старой тяжелой судьбы к более легкой, лучшей и счастливой жизни. Капиталовложения предоставят для сельского населения больше возможностей для работы и заработка и обеспечат городское население более питательными продуктами.

Союз зажиточного, культурного крестьянства и богато снабженного продовольствием городского населения, а также их совместный труд, основанный на взаимной поддержке — построят новую Венгрию.

*(Окончание в следующем номере.)*

**Первые главы трехлетнего плана Венгрии были приведены в предыдущем, третьем номере нашего журнала. Таким образом, наш читатель уже ознакомился со следующим:**

Капиталовложения заводской и горно-добывающей промышленности	---	(стр. 49)
Капиталовложения путей сообщения и средств связи	---	( „ 53)
Планирование внешнеторгового оборота	---	( „ 57)
Образование уровня цен и зарплаты	---	( „ 58)
Как мы осуществим трехлетний план	---	( „ 59)

## Трехлетний план Венгрии и сберегательные кассы почты

1-е АВГУСТА 1947 г. важное событие и в жизни старейшего государственного финансового института Венгрии — института сберегательных касс почты, основанного в 1885 году. В связи с вступающим в этот день в жизнь трехлетним планом, перед сберегательной кассой почты — со всеми её коммерческими заинтересованностями — встает задача более интенсивной работы, а частью выдвигаются и совершенно новые задания. В то же время открываются новые возможности развития этого учреждения.

Сберегательные кассы почты Венгрии, работая в своих нормальных, узаконенных рамках, уже и этим содействует со своей стороны успешному осуществлению трехлетнего плана и одновременно служат этим также и своим интересам, так как рост оборота, к которому приведет осуществление трехлетнего плана, должен привести к дальнейшему укреплению этого финансового учреждения и увеличению его веса в хозяйственной жизни страны.

В части **СБЕРЕГАТЕЛЬНЫХ ВКЛАДОВ** сберкассы почты, как общенародная сберегательная касса, имеющая в своем распоряжении сеть почтовых контор, охватывающих всю страну, собирается принять участие в

финансировании трехлетнего плана путем организации сбережения небольших каждое в отдельности, но представляющих значительную сумму вместе средств трудящихся. Через развертываемую сейчас большую разъяснительную работу сберкасса почты собирается вывести людей из состояния апатичного равнодушия и оживить ослабшую в них в результате бедствий войны и инфляции склонность к бережливости, поставить на службу расцвета народного хозяйства ту, до сих пор недооценивавшуюся силу, которую представляет регулярная, целеустремленная бережливость трудящихся при соответствующей организации её. Принимая во внимание тот факт, что к июлю 1946 года, имелось более 960 тысяч счетов по вкладам, никак нельзя назвать нереальным предположение, что в результате трехлетней работы число вкладчиков, прибегших к благородной добродетели бережливости в интересах своих и всей страны, снова достигнет 1-го миллиона, умножив во много раз теперешнюю сумму вкладов сберегательной кассы почты — 60 миллионов форинтов.

Что касается сектора ценных бумаг, то основываясь на значительных результатах, достигнутых сберкассой почты в деле популяризации государственных

бумаг в прошлом, следует рассчитывать на значительную роль кассы в размещении так называемых „плановых займов“, выпускаемых в процессе выполнения трехлетнего плана.

В рамках чековых сделок, предусмотренных XXXIV. пунктом указа от 1889, сберкасса почты, как второй — после Венгерского Национального Банка — важнейший орган платёжного оборота, оказал серьёзную помощь проведению распоряжений, регулирующих оборот денежных знаков, а с ними — сохранению ценности форинта, — расширением чекового оборота, сокращающего необходимость употребления дензнаков, и особенно пропагандой клиринговых операций, достигающих уже 2/3 всего оборота страны.

Задачи сберкассы почты приобретают особое значение сейчас, когда в процессе осуществления трехлетнего плана удовлетворение резко растущих потребностей в деньгах при незначительном увеличении эмиссии банкнот, т. е. избежании опасности инфляции — возможно в первую очередь путём дальнейшего роста безналичного оборота. Наряду с этим 170 миллионная сумма чековых вкладов, имеющаяся на сегодняшний день и, согласно нашему опыту, увеличивающаяся параллельно с ростом торгового оборота, — также сыграла далеко не последнюю роль в деле финансирования трехлетнего плана.

Сберкасса почты имеет ввиду следующие два направления развития чекового оборота:

1. Рационализацией денежного хозяйства муниципальных институтов — путем включения его в систему чекового расчета сберкассы почты вместо господствовавшей до сих пор весьма примитивной и экономически вредной системы залеживания капитала. Этот процесс начался уже в 1924 г., при передаче сберкассе почты ведения приходо-расходных расчетов наличными по государ-

ственным и комитатским фондам и продолжается происходящим с 1939 г. по июль 1947 г. включением в оборот фондов сельских муниципалитетов. Как последняя фаза этой рационализации, сберкассе почты в течении трехлетнего плана предстоит включить в свою систему расчетов фонды городских муниципалитетов.

2. Вторая возможность развития чекового оборота заключается в создании — на основании опыта швейцарской, французской и немецкой децентрализованных систем — провинциальных филиалов сберкасс, самостоятельно обслуживающих чековый оборот, что устранит неудобства нестолчных владельцев чековых счетов, связанные с чрезмерно централизованной в настоящее время системой расчетов. Серьезным шагом в этой области явилось создание печского, мишкольцкого и дебrecенского филиалов; в течение трехлетнего плана предусматривается создание подобных филиалов [сберкассы в Сегеде, Дьере, Сомбатхеле и Бекешчаба.

С выполнением социальных целей установок трехлетнего плана связано и расширение ломбарда. Посредством ЛОМБАРДНЫХ СДЕЛОК сберкасса почты, как банк людей с небольшим доходом, становится единственным источником кредитов, освобождающим граждан, попавших в стесненное положение, от эксплуатации ростовщиков.

В помещениях-же, предназначенных для публичных торгов (аукционов), в порядке последних открывается возможность благоприятной реализации имущества, что также означает большую помощь по сравнению с вынужденностью продавать его за бесценок.

Для усовершенствования этой общественно-полезной работы, сберкасса почты в годы трехлетнего плана предусматривает учреждение в Будапеште районных ломбардов, обладающих собственными складами и расширение сети провинциальных филиалов.

## Будапештская Осенняя Ярмарка

Осенняя ярмарка в Будапеште, ежедневно привлекающая десятки тысяч человек, имеет все же наибольший успех у нестоличных посетителей. Число посетителей, приехавших на ярмарку с 50%-ой тарифной скидкой, превысило даже контингент приехавших в довоенные „благополучные“ годы. Гостиницы и пансионы переполнены. Десятки тысяч приезжих разместились у своих столичных родственников и друзей. Будапешт снова стал настоящим центром страны.

В центре внимания на Будапештской Осенней Ярмарке — технические новинки. Нет такой отрасли, нет такой группы товаров, в которой венгерская промышленность не произвела бы и не выставила бы на ярмарке чего-нибудь нового, отличающегося от всего виденного до сих пор.

Ярмарку называют пропагандой вос-

становления страны, пропагандой трехлетнего плана Венгрии. Действительно, она является доказательством того, что венгерская промышленность, а во многих отраслях и сельское хозяйство, следуют новыми путями, наводняя рынок массой новинок, одинаково интересующих промышленника и торговца, потребителя и производителя.

Ежедневно массу посетителей привлекает павильон советских предприятий в Венгрии. Этот павильон, демонстрирующий весьма разнообразную продукцию отличного качества, служит новым подтверждением того, уже давно известного нам факта, что советские предприятия в Венгрии, под руководством советских специалистов, идут в авангарде технического прогресса, показывают пример в деле восстановления страны и выполнения трехлетнего плана.

**ИБУС** туристическое, торговое, путешественное и транспортное А. О.  
 Официальное Билетное Бюро и Генеральное Агентство Грузоперевозок Венгерских Государственных Железных Дорог.  
 БУДАПЕШТ, V-й р.-н., улица АКАДЕМИЯ 10.

Продажа билетов в любой пункт мира на железнодорожные, морские и воздушные пути; организация отдыха и путешествий рабочих; заказы на комнаты в гостиницах. Банковская служба. Перевозка грузов железными дорогами, пароходами и самолетами в любых количествах, вплоть до целых вагонов. Экстренные перевозки. Торговля кондитерскими, парфюмерными изделиями и ширпотребом в пристанционных павильонах. Продажа газет и журналов и подписка на них. Перевозка фильмов. Служба рекламы и объявлений.



V

**MAGYAR  
KÜLKERESKEDELMI RT.**

**BUDAPEST  
V., SZÉCHENYI-U. 14  
TEL: 126-575, 328-787**

**EXPORT**

**IMPORT**

**KOMPENZÁCIÓ**

---

**ВЕНГЕРСКОЕ ВНЕШНЕТОРГОВОЕ А. О.**

**Б У Д А П Е Ш Т,  
V-й р-н, ул. Сечени 14.  
ТЕЛЕФОН: 126-575, 328-787.**

**ЭКСПОРТ**

**ИМПОРТ**

**КОМПЕНСАЦИИ**

**KELETEURÓPAI KERESKEDELMI RT.** Sürgőny cím :  
**KELIMPEX BUDAPEST**  
 Budapest, V., Nádor-u. 28. Telefon: 129—450, 129—490  
 Kompenzációs üzletek szakszerű és gyors lebonyolítása! Export—Import

**Восточноевропейская торговая Акц. Комп.**

БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н, УЛИЦА НАДОР 28.  
 ТЕЛЕФОН: 129 — 450, 129 — 490  
 Телеграфный адрес: КЕЛИМПЕКС-БУДАПЕШТ  
**Э К С П О Р Т — И М П О Р Т**  
 Быстрое и квалифицированное ведение компенсационных дел

A haladó értelmiség közgazdasági folyóirata

α „**GAZDASÁG**”

Kiadja: a Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete  
 Közgazdasági és Könyvszakértő Szakosztálya

Főszerkesztő: Dr. Sándor Pál — Felelős szerkesztő: Kiss Imre

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI, Eötvös-utca 25/a.  
 Telefon: 127—370, 127—379.

**РАМУТТЕХТИЛМŰВЕК RT.**

**BAUMWOLLTEXTILWERKE A. G.**

Budapest 112 Postafiók — Postfach

Távirati cím: Patem ★ Telefon: 258—870, 258—879

**BUDAPEST, XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 62. SZÁM**

*Gyárt: Cordbársonyt, Duvetint, Covercoat*

**КОМБИНАТ ХЛОПЧАТО-БУМАЖНЫХ ИЗДЕЛИЙ**

Будапешт, 112 почт. ящик

Телеграфный адр. ПАТЕМ

Телефон: 258-870, 258-879

**БУДАПЕШТ XI-Й Р-Н, ПРОСП. ФЕХЕРВАРИ 62**

ПРОИЗВОДИТ ВЕЛЬВЕТ, ДЮВЕТИН, КОВЕРКОТ

**VORSTEHER C. A. és PÁL**

ZSINÓR-, SZALAG- ÉS CSIPKEGYÁRAK

BUDAPEST. Központi iroda és raktár: VI., Ankerköz 1—3. sz. (félemelet)

Telefon: 426—156.

**ФОРШТЕХЕР Ц. и ПАЛ,**

шнурочная, ленточная и кружевная фабрика

Будапешт. Центральное управление и склад — IV-й р-н,  
ул. Анкеркез д. 1-3. (полуэтаж). Тел. 426-156.**NEMZETKÖZI ÁRUCSERE, FORGALMI RT**

BUDAPEST, V., DOROTTYA-UTCA 6

Felajánlja szolgálatait az export-  
import minden ágában**АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО ПО ВНЕШНЕ-ТОРГОВОМУ ОБМЕНУ**

БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н, УЛИЦА ДОРОТЬЯ 6.

Предлагает свои услуги во всех отраслях экспорта и импорта

**75 éve**a magyar dolgozók  
újsága a**NÉPSZAVA**a Szociáldemokrata Párt  
központi lapja**TÁJÉKOZTAT,  
IRÁNYT MUTAT!**

A sötétség ellen küzd a

**VILÁGOSSÁG**Kitűnő belföldi- és kül-  
földi hírszolgálat!Eredeti riportok, beszá-  
molók, leleplezések**Vedd! Olvasd! Terjeszd!**

**ÚJ MAGYARORSZÁG**

a világpolitika és a magyar  
szellemi élet hetilapja

Szerkeszti:  
**BOLDIZSÁR IVÁN**

**НОВАЯ  
ВЕНГРИЯ**

еженедельник, освещающий вопросы  
международной политики и интеллек-  
туальной жизни Венгрии



Под редакцией  
**БОЛДИЖАР ИВАНА**

**BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS VÍZMŰVEI**

A főváros vízellátását három víztermelőtelep biztosítja: a Káposztásmegyeri-főtelep, a hozzá tartozó szivattyútelepekkel, a Kossuth Lajos-téri és a Budaújlaki-telep.

A káposztásmegyeri vízmű-rendszer 72 aknakút és 328 csőkút vizét termeli ki. A Kossuth Lajos-téri víztermelőtelep 1047 m hosszú vízszintes gyűjtőcsőből (galériából), a Budaújlaki-telep pedig 280 m hosszú vízszintes gyűjtőcsőből, hat aknakútból, valamint a Margitszigeten épült 25 csőkútból termeli ki a vizet.

A kutak vízének kitermelésére és szállítására 82 drb turbinaszivattyú, s ezek meghajtására 81 drb elektromotor és 1 drb Diesel meghajtású generátor szolgál. Az elektromos üzem tartalékaul 25 drb Diesel-motor és három drb Diesel meghajtású generátor áll rendelkezésre.

A kutakból + 2 m Dunavízállás mellett maximálisan napi 360.000 m<sup>3</sup> víz termelhető ki,

A főváros lakossága 1946-ban 82.266.628 m<sup>3</sup> vizet fogyasztott el. A Vízművek a víztermelő és vízszállító gépek meghajtására 1946-ban 22.969.700 KWO áramot fogyasztott. A Vízművekhez tartozó közcső-hálózat hossza 1946. év végén 1367 km. Az üzemben lévő 22 víztároló-medencében és 2 víztoronyban 92.864 m<sup>3</sup> víz tárolható.

1945. évi június hó 1-én a főváros vezetősége Jámbor Alajos alpolgármestert nevezte ki a Budapest Székesfőváros Vízművei vezérigazgatójává. Az ő irányítása és vezetése alatt jutott el a megkezdett újjáépítés a mai, csaknem teljes befejezéshez. A gépházakat, medencéket, valamint a gépi berendezéseket már helyreállították és a csőhálózat összes sérüléseit kijavították.

A szabadsághíd újjáépítésével kapcsolatban a Vízművek dolgozói a híd építésével egyidejűleg felszerelték a vízvezetéki csöveket és ezzel helyreállították az összeköttetést a pesti és budai csőhálózat között. A hároméves terv keretében épül a cinkotai új vízmű, a Szentendrei-sziget északi részén az úgynevezett Horányi- és Monostori-vízművek, valamint az újjáépülő Margithidon egy új csővezeték. A hidra fölvezető 800 mm-es csatlakozó vezeték lefektetése már folyamatban van.

# Agrár-Industria Részvénytársaság

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120-690. Távirati cím: Indrópa, Budapest

*Mindennemű mezőgazdasági termény és termék behozatala és kivitele*

## Акционерная компания Аграр-Индустрия

Будапешт, 5-й р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индроба

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

## „MASZOVOL“ MAGYAR-SZOVJET NYERSOLAJ RT.

Budapest, V., Szent István-körút 11.

Export-Import Távirati cím: „Maszovol“ Budapest — Autóbenzin, autóolaj  
Tel.: 127-330 és mindenfajta ásványolajtermék forgalombahozatala

## „МАСОВОЛ“ ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЕ НЕФТЯНОЕ А.О.

Будапешт, V-й р-н, — бульв. Сент Иштван 11

Экспорт-Импорт Телеграфный адрес: „МАСОВОЛ“ БУДАПЕШТ

Продажа автобензина, смазочных масел и всевозможных нефтепродуктов

szabó központi kiadóhivatal

## SZABAD NÉP

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT KÖZPONTI LAPJA

A MAGYAR KOMMUNISTA  
PÁRT KÖZPONTI LAPJA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.

Telefon: 138-378, 138-382

Havi előfizetés ára

8.— f o r i n t

## Szabadság

DEMOKRATIKUS NAPILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT .

Telefon: 138-378, 138-382

Bátor, harcos, követ-  
kezetes. Híryanyaga a  
legtrissimebb. Riport-  
jai a legjobbakk!

BUDAPEST

**EGÉSZSÉGÉT ÓVJA**

szennyvizeit levezeti, ártalmatlanná teszi, árvízvédelmét ellátja és szivattyúkat kölcsönöz

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS

**CSATORNÁZÁSI MŰVEI****Igazgatóság:**

IV., Eskü-tér 3. (180-418, 180-419, 187-358, 187-362)

**Fizetési meghagyások elleni felszólamlások:**

Elszámoló főosztály (Távbeszélő: 19, 24, 25. mellékáll.)

**Műszaki tanácsadás magánépítési ügyben:**

Magánépítési és nyilvántartási főosztály (Távbeszélő: 21, 51, 37. mellékáll.)

**Üzemzavarok bejelentése:**

Hálózattfenntartási főosztály (X., Kerepesi-út 21. Távb.: 137-164, 137-165)

**Szivattyúkölcsönzés:**

Árvízvédelmi és belvízrendezési igazgatás (IV., Havas-u. 2. Távb.: 181-752)

**M**AGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

BUDAPEST, VI. KERÜLET, ANDRÁSSY-ÚT 40

\*

Támogatja a magyar-szovjet árucsereforgalomban résztvevők munkáját.

Magyarország és a Szovjetunió gazdasági kapcsolatainak megkönnyítését szolgálja.

**Jövendő**

(a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság képes hetilapja) magas színvonalú cikkekkel, érdekes riportokkal, a legfrissebb magyar és szovjet képanyaggal

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII, Szentkirályi utca 32/a

**Kérjen ingyen mutatószámot**

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 4.

сентябрь 1947 г.

## СОДЕРЖАНИЕ

САНТО БЕЛА: Новые задачи венгерского кооперативного движения	45
ТРЕХЛЕТНИЙ ПЛАН ВЕНГРИИ (продолжение)	
План горнорудного и промышленного производства	48
Капиталовложения, направленные на развитие сельского хозяйства и повышение жизненного уровня сельского населения	52
СООБЩЕНИЯ	
Трехлетний план Венгрии и сберегательные кассы почты	56
Будапештская Осенняя Ярмарка	58
Важнейшие из статей, приведенных в этом номере лишь на венгерском языке:	
А. БАН: Югославско-венгерское экономическое сотрудничество	1
Д. КЕМЕНЬ: Национальный бюджет и плановое хозяйство	5
И. ВАЦДА: Трехлетний план Венгрии	11
Р. ХАРДИ: Анализ советско-венгерского товарооборотного соглашения	17
А. МОЛНАР: Хозрасчет	21
Б. ШАПАЛОБ: Восстановление и развитие легкой промышленности СССР.	29
Развитие сельского хозяйства Закарпатской Украины	31
Газопровод Сарагов—Москва	35
В. ДИМИТРИЕВ: Развитие сельского хозяйства и проблема повышения урожайности в Советском Союзе	37
Текстильная промышленность СССР полностью перешла на мирное производство	39

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
ШЭМБЕН ЭНДРЕ

Редактор статей, переведенных на русский язык  
АЛЬПАРИ ПАЛ

Редакция и издательство:  
Будапешт, VIII-й р.н ул. Сенткирай 32 а

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т  
для учреждений и предприятий 200 ф-т

Цена номера в СССР 5 руб, подписная плата на год 60 руб.

За издание отвечает  
ВАРКОНИ ЛАСЛО

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ      Л. ГАЙ      И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, Ш. БАРЦА, Л. БЕБРИЧ, А. БЕРЕИ,  
Й. БЮКИ, А. БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЗЕЛОВИЧ,  
Л. ЙОЧИК, А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ, В. ЛАЗАР,  
Й. МАРКОВИЧ, А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ,  
И. ОЛТВАНИ, Б. САНТО, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО,  
И. ФРИШ, Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

4

ГОД ИЗДАНИЯ 1 ● СЕНТЯБРЬ 1947 Г.



# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

ADJA A MAGYAR-SZOVJET MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG KÖZGAZDASÁGI  
SZAKOSZTÁLYA ÉS A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

CSEJKEY ERNŐ

TARSELNÖKÖK:

FARKAS FERENC      HAY LÁSZLÓ      VAJDA IMRE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

ANTOS ISTVÁN, BARCZA SÁNDOR, BEBRITS LAJOS,  
BEREI ANDOR, BUDAY-GOLDBERGER ANTAL,  
BÜKY JÓZSEF, CSÉCSY IMRE, FARAGÓ LÁSZLÓ,  
FRISS ISTVÁN, HARDI RÓBERT, JÓCSIK LAJOS,  
KÁRÁSZ ARTUR, KEMÉNY GYÖRGY, LÁZÁR  
VILMOS, MARKOVICS JENŐ, MOLNÁR ALBERT,  
NAVRATIL ÁKOS, OLTVÁNYI IMRE, SZÁNTÓ  
BÉLA, SZÉKELY ARTUR, ZELOVICH LÁSZLÓ

5

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 5. SZÁM

1947 OKTÓBER

## TARTALOM

	Oldal
VAS ZOLTÁN: A jóvátételről .. .. .	1
JÓCSIK LAJOS: Földmivesszövetkezeteink a múlt és jövő határán .. .. .	5
A román külkereskedelem adatai .. .. .	10
SZÁNTÓ REZSŐ: A szovjet szakszervezetek szerepe a termelésben .. .. .	11
Az osztrák gazdaság hírei .. .. .	16
MOLNÁR ALBERT: A gazdaságvezető új típusa a Szovjetúnióban .. .. .	17
A szovjet fogvasztási szövetkezetek fejlődése .. .. .	21
LAZAR VILMOS: Magyarország idei mezőgazdasági termése .. .. .	22
Gazdasági hírek Lengyelországból .. .. .	24
A. BIRMANN: A szovjet gazdaság tervezésének elvei .. .. .	25
A belgár gazdaság hírei .. .. .	28
BÍRÓ GÁBOR: A szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény és a magyar híradástechnikai ipar .. .. .	29
S Z E M L E :	
N. OBOLENSZKIJ: Takarékbetétek a Szovjetúnióban .. .. .	31
Növekvő külkereskedelmi passzívum Magyarországon .. .. .	32
A magyar ipar nyersanyagkészletei .. .. .	33
A román pénzügyi helyzet .. .. .	34
A magyarországi állattenyésztés nehézségei és eredményei .. .. .	36
Új ipari központok Romániában .. .. .	36
K Ö N Y V S Z E M L E :	
JÓCSIK LAJOS: Szövetkezeti világ felé (Gelléri Gábor) .. .. .	37
I. LJERSZKIJ: A Szovjetúnió ipari tőkéjének újjászervezése és átcsoportosítása a háború idején (Mészáros Gyula) .. .. .	38
Szovjet váltóárfolyamok .. .. .	42
F O L Y Ó I R A T S Z E M L E :	
BEREGHY LÓRÁNT: Magyar folyóiratok .. .. .	43
(R. I.) Szovjet folyóiratok:	
G. MOSZKALENKO: A kollektív szerződés jogi kérdései a Szovjetúnióban („Szakszervezet”) .. .. .	45
V. KARRA: Románia gazdasági problémái („Világ gazdaság és világpolitika”) .. .. .	47
Hírek a szovjet mezőgazdaság ezévi eredményeiről .. .. .	48

## HIRDETÉSMUTATÓ AZ I. OLDALON

Megjelenik havonta  
a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*  
Felelős szerkesztő:  
SÖMJÉN ENDRE

\*  
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 32/a.  
Telefon: 136—492, 137—798, 136—881, postatakarékpénztári csekk számla 11.111.

Egyes szám ára 5.— Ft,  
a Szovjetúnióban 5.— rubel, más külföldi országban 8.— Ft.

Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, vállalatoknak és jogi személyeknek 200.— Ft,  
a Szovjetúnióban 60.— rubel, egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Várkonyi László



# PERTRIX

zseblámpájába

# PERTRIX

szárakelemet

# SUGÁR

törpeizzót

Rádiójába

# PERTRIX

anódtelepet

Autójába

# VARTA

akkumulátort

Gyártja:

## TUDOR Akkumulátor- és Szárakelemgyár Rt.

Budapest, XIII., Váci-út 137 139.

## MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

### Hirdetésmutató:

Agrár-Industria Rt. . . . .	V.
Általános Kereskedelmi és Ipari Rt. . . . .	II.
Cordatic Magyar Gumi-abroncs Rt. . . . .	VIII.
Faszénközpont Rt. . . . .	III.
Gazdaság (félhavi folyóirat)	VI.
Gschwindt Konzervgyár Rt.	III.
IBUSz, Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítási Rt. . . . .	VIII.
Keleteurópai Kereskedelmi Rt. . . . .	VI.
Kispesti Selyemszövőgyár Schiel Testvérek Rt. . . . .	IV.
Közgazdaság (hetilap) . . . . .	72.
Magdalin Vegyészeti Gyár Kft. . . . .	V.
Magyar—Szovjet Nyersolaj Rt. . . . .	72.
Szt. Margitszigeti Ásványvízüzem Rt. . . . .	II.
Molnár Gyula Nemzetközi Szállítmányozó . . . . .	III.
Nemzetközi Árucseré Forgalmi Rt. . . . .	VII.
Nemzetközi Külkereskedelmi Rt. . . . .	72.
Népszava—Világosság (napilapok) . . . . .	VI.
Steyr—Austro-Daimler—Puch-művek Magyar Kereskedelmi Rt. . . . .	IV.
Standard Villamossági Rt.	IV.
Szabad Nép, Szabadság (napilapok) . . . . .	VIII.
Szikra Könyvkiadó . . . . .	72.
Tudor Akkumulátor- és Szárakelemgyár Rt. . . . .	I.
Új Magyarország (hetilap)	VII.
Vámos Zoltán Fiai (nemzetközi szállítmányozók) . . . . .	V.
Vorsteher C. A. és Pál zsinór-, szalag- és csipkegyára . . . . .	VII.

*Minden házban legyen:*

**BÉKESSÉG**

**EGÉSZSÉG**

**MARGITSZIGETI ASVANYVIZ**

**ÁLTALÁNOS KERESKEDELMI ÉS IPARI RT  
FESTÉK ÉS VEGYIPARI RT**

BUDAPEST, IX, CALVIN-TÉR 7. SZ.

Telefon: 420-366 — Távirati cím: AKIRT

*Export—Import*

**Акционерное Общество Торговли и Промышленности  
Акционерное Общество Красильной  
и Химической Промышленности**

БУДАПЕШТ, IX-Й Р-Н, ПЛ. КАЛЬВИНА 7

Телефон: 420-366

Тел. адрес: АКИРТ.

*Экспорт - Импорт*

# GSCHWINDT

FÉLE

\*

LIKÓRÓK

\*

NAGYKÖRÖSI  
BARACKPÁLINKA

\*

NAGYKÖRÖSI  
ÓBORPÁRLAT

\*

KONZERVEK

\*

ÉLESZTŐ

változatlan minőségben

# FASZÉN KÖZPONT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

\*

BUDAPEST, V.,  
ÁRPÁD-UTCA 7.

Telefon: 120-158  
123-070

RETORTAFASZÉN-IMPORT

# MOLSPED

M O L N A R G Y U L A

NEMZETKÖZI SZALLÍTMÁNYOZÓ

BUDAPEST, V., ZRINYI-UTCA 1.

Szállít a világ minden részébe

# М О Л Ш П Е Д

ЮЛИЙ МОЛНАР

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРАНСПОРТНАЯ ФИРМА

Будапешт, V-й р-н,  
улица Зрини 1.

ПЕРЕВОЗИТ ТОВАРЫ В ЛЮБОЙ ПУНКТ МИРА



Vezérképviselő

**STEYR-  
AUSTRO-DAIMLER-  
PUCHMÜVEK**

MAGYAR KERESKEDELMI  
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, VI, Lehel-utca 25.

Telefon: 200-825

**KISPESTI  
SELYEMSZÖVŐGYÁR  
SCHIEL TESTVÉREK R.T.**

KÖZPONTI IRODA:  
BUDAPEST VI, ANKER-KÖZ 1  
TELEFON: 427-168

GYÁRTELEP:  
KISPEST, SZAPÁRY-UTCA 7-9  
TELEFON: 183-736 183-737

**KÜLÖNLEGES  
SELYEMSZÖVETEK  
GYÁRTÁSA**

# STANDARD

VILLAMOSSÁGI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG  
TÁVBESZÉLŐ-, TÁVIRÓ- ÉS  
RÁDIÓBERENDEZÉSEK GYÁRA  
**BUDAPEST XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 70. SZÁM**

GYÁRTMÁNYOK:

Telefonok, telefonközpontok, vívőfrekvenciás  
berendezések, távirók, távkábelek, rádió-  
berendezések, kondenzátorok, fázisjavító  
kondenzátorok, mérőberendezések

# MAGDALIN

III, BÉCSI-ÚT 170-172

160-028, 362-357



Textil-, bőr- és vasipari  
vegyi-segédanyagok,  
kenőszappanok, ipari, kereskedelmi  
lakkok és elektromos szigetelőlakkok

## Agrár-Industria Részvénytársaság

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120-690. Távirati cím: Indropa, Budapest

*Mindennemű mezőgazdasági termény és termék  
behozatata és kivitele*

## Акционерная компания Аграр-Индустрия

Будапешт, 5-й р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индрона

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

# VÁMOS ZOLTÁN FIAI

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓK

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 11.

Telefon: 125-676 — Táviratcím: VÁMSPED

Vámkezelés — Magánvámraktár — Gyűjtőforgalom

KECSKEMÉTI ÁLLANDÓ KIRENDELTSÉG:

Rákóczi-utca 4. — Tel. Városi iroda: 302, Vasúti iroda: 303

**KELETEURÓPAI KERESKEDELMI RT.** Sürgőny cím: **KELIMPEX BUDAPEST**  
 Budapest, V., Nádor-u. 28. Telefon 129—450, 129—490  
 Kompenzációs üzletek szakszerű és gyors lebonyolítása! Export—Import

**Восточноевропейская торговая Акц. Комп.**

БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н, УЛИЦА НАДОР 28.  
 ТЕЛЕФОН: 129 — 450, 129 — 490  
 Телеграфный адрес: КЕЛИМПЕКС-БУДАПЕШТ  
**ЭКСПОРТ — ИМПОРТ**  
 Быстрое и квалифицированное ведение компенсационных дел

A haladó értelmiség közgazdasági folyóirata

# a „GAZDASÁG”

Kiadja: a Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete  
 Közgazdasági és Könyvszakértő Szakosztálya

Főszerkesztő: Dr. Sándor Pál — Felelős szerkesztő: Kiss Imre

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI, Eötvös-utca 25/a.  
 Telefon: 127—370, 127—379.

## 75 éve

a magyar dolgozók  
 újsága a

# NÉPSZAVA

a Szociáldemokrata Párt  
 központi lapja



**TÁJÉKOZTAT,  
 IRÁNYT MUTAT!**

A sötétség ellen küzd a

# VILÁGSSÁG

Kitűnő belföldi- és kül-  
 földi hírszolgálat!

Eredeti riportok, beszá-  
 molók, leleplezések

**Vedd! Olvasd! Terjeszd!**



**NEMZETKÖZI ÁRUCSERE FORGALMI RT**

BUDAPEST, V., DOROTTYA-UTCA 6

Felajánlja szolgáltatait az export-  
import minden ágában**АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО ПО ВНЕШНЕ-ТОРГОВОМУ ОБМЕНУ**

БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н, УЛИЦА ДОРОТЬЯ 6.

Предлагает свои услуги во всех отраслях экспорта и импорта

**VORSTENHER C. A. és PÁL**

ZSINÓR-, SZALAG- ÉS CSIPKEGYÁRAK

BUDAPEST. Központi iroda és raktár: VI., Ankerköz 1—3. sz. (félemelet)

Telefon 426—156

**ФОРШТЕХЕР Ц. и ПАЛ,**

шнурочная, ленточная и кружевная фабрика

Будапешт. Центральное управление и склад — IV-й р-н,  
ул. Анкеркёз д. 1-3. (полуэтаж). Тел. 426-156.**ÚJ MAGYARORSZÁG**a világpolitika és a magyar  
szellemi élet hetilapjaSzerkeszti:  
**BOLDIZSÁR IVÁN****НОВАЯ  
ВЕНГРИЯ**еженедельник, освещающий вопросы  
международной политики и интеллек-  
туальной жизни ВенгрииПод редакцией  
**БОЛДИЖАРИВАНА**

NEMZETI PROLETÁRI PÖRVEJÜSTET

**SZABAD NÉP**

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT KÖZPONTI LAPJA

A MAGYAR KOMMUNISTA  
PÁRT KÖZPONTI LAPJA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.

Telefon: 138-378, 138-382

Havi előfizetés ára

8.— f o r i n t

Bátor, harcos, követ-  
kezetes. Híryaga a  
legfrissebb. Riport-  
jai a legjobb!

***Szabadság***

DEMOKRATIKUS NAPILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.

Telefon: 138-378, 138-382

**ИВУС** туристическое, торговое, путешественное и транспортное А. О.  
Официальное Билетное Бюро и Генеральное Агентство Грузо-  
перевозок Венгерских Государственных Железных Дорог.  
Б У Д А П Е Ш Т, V-й р-н., улица А К А Д Е М И Я 10.

Продажа билетов в любой пункт мира на железнодорожные, морские и воздушные пути; организация отдыха и путешествий рабочих; заказы на комнаты в гостиницах. Банковская служба. Перевозка грузов железными дорогами, пароходами и самолетами в любых количествах, вплоть до целых вагонов. Экстренные перевозки. Торговля кондитерскими, парфюмерными изделиями и ширпотребом в пристанционных павильонах. Продажа газет и журналов и подписка на них. Перевозка фильмов. Служба рекламы и объявлений.

***Cardatic***

α tökéletes autópneü

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 5. SZÁM

1947 OKTÓBER

## A jóvátételről

Írta: VAS ZOLTÁN

**A** SZOVJETÚNIÓT a második világháború során felmérhetetlen károk érték. Ipartelepek és gyárépületek ezreit, lakóházak tízezreit semmisítették meg a betörő fasiszta csapatok. Sok tízezer km vasúti vágányt, utakat, posta- és táviróberendezést tettek tönkre. Bányákat, zsilipeket, erőműveket robbantottak fel. Tízezerszámra ölték le vagy hajtották Németországba a parasztság állatait. Megszámlálhatatlan mennyiségű gépet, traktort, járművet, műkincset raboltak el. — Mindezen károk értéke meghaladja a 128 milliárd dollárt. És természetesen, értékben nem fejezhetjük ki azt a szörnyű veszteséget, amit annak a 8 millió szovjetpolgárnak a halála jelent, akik a harcmezőkön, a megszállott övezetekben, vagy a németországi és nyugateurópai gyűjtőtáborokban pusztultak el. A szovjet nép csak hosszú esztendők megfeszített munkájával tüntetheti el ezeknek a pusztításoknak és károknak a nyomát.

A Szovjetúnió által elszenvedett károk mértékéhez képest a jóvátételi szállítások elenyésző nagyságúak. A szállítások pontos, lelkiismeretes teljesítésével azonban alkalmunk nyílik lojalitásunk bizonyítására, tanuságot tehetünk arról az őszinte akaratunkról, elkövetett szándékunkról, hogy a magyar demokrácia örök baráti együttműködésben kíván élni a szomszéd népekkel. Jóvátételi kötelezettségünk teljesítése során bebizonyíthatjuk, hogy a magyar demokrácia, a magyar dolgozó nép semmi közösséget nem vállal azzal a Horthy-rendszerrel, amely országunkat a Szovjetúnió elleni háborúba vitte és ugyanakkor hidat épít a fiatal, demokratikus rendszer és a Szovjetúnió között az egyre szilárdabb gazdasági és politikai együttműködés számára.

Amint mondtuk, a Szovjetúniót ért háborús károk értéke túlhaladja a 128 milliárd dollárt. Így tehát az általunk fizetendő 200 millió dollár értékű jóvátétel az okozott károknak nem egészen két ezreléke. Szemmellátható, hogy jóvátételi kötelezettségünk meg-

állapításánál a Szovjetunió már 1945-ben figyelembevette országunk teherbíróképességét. A stabilizáció előestéjén pedig, helyzetünket nagymértékben megkönnyítette, hogy a fiatal magyar demokrácia megsegítése és dolgozóink építőmunkájának megkönnyítése céljából a jóvátétel teljesítését a szovjet kormány *6 év helyett 8 évben állapította meg*, ezenfelül pedig ahhoz is hozzájárult, hogy — újjáépítésünk és termelésünk emelkedésének megfelelően — kezdetben a jóvátételi szállítások kisebbek legyenek és a nyolc év során fokozatosan emelkedjenek.

Ez a kötelezettség azonban részünkre távolról sem elhanyagolható, nehéz gazdasági terhet jelent. Így *ipari* téren jóvátételi kötelezettségünk évenként kb. *150 millió* békepengő értékű termék átadását jelenti.

1938-ban az ipari termelés összértéke kb. *2400 millió* aranypengő volt. Helytelen képet kapnánk azonban a valóságos helyzetről, ha nem vennénk figyelembe azt a körülményt, hogy a jóvátételi szállítások egyenlőtlenül terhelik a magyar ipar különböző ágait. A teher elsősorban a *vas- és gépiparra* nehezedik. Minthogy pedig a vas- és gépipar termékeinek értéke 1938-ban nem érte el a 600 millió pengőt, egy évi ipari kötelezettségünk a háborúelőtti vas- és gépipari termelésnek 25 százalékát veszi igénybe.

Újabb összehasonlítási alapot kapunk, ha a magyar ipar exportjával hasonlítjuk össze a jóvátételi szállítások értékét. 1944-ben az ipari erportcikkek értéke meghaladta a 600 millió aranypengőt. *Az ipar egy évi jóvátételi kötelezettsége tehát az 1944. évi exportunknak egynegyed része.*

Bármily súlyos is a jóvátételi szállítások terhe, mégis kétségtelen, hogy voltak és vannak e kötelezettségünknek *az erkölcsi elégtételen túlmenő fontos anyagi, gazdasági előnyei*. Ezek az előnyök elsősorban a nehéziparban éreztették hatásukat.

Milyen helyzetben volt a magyar ipar 1945-ben, a felszabadulás után?

Többszörösen kifosztva, lebombázva, ledőlt gyárépületekkel, nagy géphiánnyal és munkaerő nélkül álltunk. Azt hittük, hogy a nemzetközi relációban is komoly megbecsülést szerzett magyar ipart sohasem tudjuk majd feltámasztani.

A jóvátételi megrendelések adták az első ösztönzést a termelés elindításához. Ezek a rendelkezések szabták meg, hogy milyen irányban kezdődjék el a gyártás.

Jellemző, hogy éppen a Szovjetunió — amelynek a legtöbb kárt okoztuk — sietett elsőnek segítségünkre. Előbb élelmiszerral, majd ipari nyersanyagokkal segített hozzá ennek a termelő munkának az elindításához. Meg kell mondanunk, hogy a Szovjetunió nemcsak a jóvátétel teljesítésében, hanem népi demokráciánk minden más területén, de általában a termelés elindításában és fejlesztésében ma is állandó segítségünkre van. Az orosz szállítások ellenőrzésével megbízott *Magyarországi Szállítások Hivatalának* kitűnő képzettségű, nagy tapasztalatokkal és szervezőképességgel bíró mérnökei az orosz nép és a magyar nép közös ügyének tekintik a ma-

gyár jóvátétel teljesítését és ebben a szellemben fáradoznak velünk együtt a nehézségek kiküszöbölésén és az ipari termelés fokozásának útjában álló akadályok elhárításán.

A jóvátétel kényszerítette a vállalatokat épületeik és gépeik kijavítására s ezzel lehetőséget adott a termelőmunka megindulására is.

A jóvátétel volt az, amely kényszerítette a vállalatainkat és hatóságainkat, hogy az ipari nyersanyagok beszerzése céljából a külkereskedelmi kapcsolatokat rekordidő alatt újból kiépítsék.

Itt először az oroszok nyújtottak felénk segítő kezét. Megindultak az első *korsz- és vasércszállítványok*, megérkeztek az első *orosz hajók* és néhány hónap múlva már olyan készleteket tudtunk összegyűjteni, amelyek lehetővé tették, az első kohók megindítását.

A jóvátétel kényszerített bennünket, hogy minimális készletekkel olyan termelést hozzunk létre, amely a jóvátételi kötelezettség teljesítésével egyidejűleg olyan állapotba hozhatta ipartelepeinket, gyárainkat, hogy nekiláthattunk egyáltalán az újjáépítésnek, majd később a hároméves terv célkitűzéseinek.

De az elindulás és az újjáépítés tempójának gyorsításán túl, a jóvátétel során vas- és nehéziparunk fontos új cikkek gyártását is bevezette. Ezeket eddig a nyugati országokból kellett importálnunk. A magyar ipar arra kényszerült, hogy megfeleljen a legmodernebb technikai követelményeknek sok olyan cikk előállításánál, melyeknél a háború előtt a világviszonylatban elért mértéket nem ütöttük meg.

A jóvátétel volt az, amely a nagy mennyiségekre, darabszámra vonatkozó rendelések folytán lehetővé tette, hogy a magyar nehézipar számos cikknél *szériagyártást* vezessen be. A háború előtt ennek a gazdaságos termelési módnak a kifejlesztésére — a sokkal kisebb megrendelések következtében — komoly alkalom nem mutatkozott. A gazdaságos szériagyártás megszervezésénél igen sokat tanultak vállalataink műszaki vezetői az orosz inspektorok expeditív, bürokratizmusmentes, dinamikus és amellet alapos, lelkiismeretes munkájából.

Nézzünk meg néhány konkrét példát a fentiekre vonatkozóan:

A felszabadulás előtt Magyarországon komolynak mondható *szerszámgyártás* nem folyt. A jóvátétel során azonban a nehéziparnak ez az ága komoly fejlődésnek indult. Új üzemek létesültek, a régiéek pedig átálltak a legmodernebb megmunkálógépek gazdaságos szériagyártására.

Vagy vegyünk egy másik példát. Az *Orion* gyár új *rádióműszergyártat* rendezett be az orosz jóvátételi megrendelések következtében és így a rádió adóállomásoknál használatos húszfajta — világviszonylatban is versenyképes — legmodernebb műszert tud gyártani.

Még egy példa: Magyarország régebben nem gyártott *60 tonnás ércszállító vagonokat*. A *Ganz-gyár* és a *Győri Waggongyár* az orosz inspektorok segítségével egy különösen jól sikerült típust alakított

ki, amelyet ma mindkét vállalat szériában gyárt. A Ganz vagongyár havonta 30 darabot, a Győri Waggongyár pedig 17—18 darabot készít ebből az új típusú vagonból. És ezeket nemcsak jóvátételre gyártják.

Sok ilyen példát lehetne felsorolni még, melyek mind a jóvátételi szállításoknak a nehéziparra gyakorolt kedvező hatásait bizonyítják.

Mindezen felül éppen nemrégiben, a Moszkvában lefolytatott kereskedelmi tárgyaláson kaptuk újabb bizonyítékát annak, hogy a Szovjetunió és Magyarország közötti kereskedelmi kapcsolatok szempontjából a jóvátételnek igen jelentős gyakorlati haszna van.

Most már nyilvánvaló, hogy azokat a *magyartípusú mozdonyokat, tehervagonokat, Diesel-elektromos-vonatokat, úszódarúkat, rádióműszereket, fűtőberendezéseket, rádióállomásokat és telefonközpontokat, elektromotorokat, szerszámgépeket, hűtőberendezéseket és tejipari gépeket, permetezőket, venyigeollókat* és a jóvátétel során jelenleg is szállított sok más mezőgazdasági cikket, a kereskedelmi egyezmények keretében egész biztosan szállítani fogunk a jóvátételi szállítások befejezése után is.

A néhány hétig tartott kereskedelmi tárgyalásokon ugyanis a bevásárlással megbízott szovjet szervezetek elsősorban azok iránt a cikkek iránt érdeklődtek, amelyeket a jóvátételi szállítmányok során megismertek és amelyek a magyar iparnak a Szovjetunióban komoly megbecsülést szereztek. Különösen a Ganz-gyár gyártmányaiival, Diesel-vonataival, vagonjaival, gyári berendezéseivel kapcsolatban alakult ki az vélemény, hogy a magyar nehézipar cikkei jóminőségű, megbízható konstrukciók és műszaki szempontból világviszonylatban is versenyképesek.

Mindent egybevetve látjuk tehát, hogy a jóvátétel súlyos kötelezettségének a nehézipar számára komolyan számbavehető sokoldalú előnyei vannak. *És az ország gazdasági életére nehéz terhet jelentő jóvátételi kötelezettségeinknek annál könnyebb eleget tennünk, mivel — a szomszéd népekkel való baráti kapcsolatok kiépítésének szempontján túlmenően — a jóvátétel egyszersmind jelentősen hozzájárul iparunk újjáépítéséhez, teljesítőképességének további fokozásához és ezzel egész jövő gazdasági életünk további megalapozásához.*

**A**Z EURÓPAI KÖZPONTI SZÁLLÍTÓÜGYI SZERVEZET igazgatója (Hondelink) szerint a háborús károk következtében az eredetileg meglévő 2 millió vagonból 300.000 megsemmisült, 680.000 használhatatlan és a fennmaradó 1 millióból 600.000-et a németek elhurcoltak az eredetileg tulajdonos országokból.

# Földművesszövetkezeteink a múlt és jövő határán

Írta: JÓCSIK LAJOS

**A**Z A RENGETEG GAZDASÁGI, politikai, társadalmi és lélektani akadály, amellyel földművesszövetkezeteink szervezői szembe kerülnek a magyar talajon, sürgetővé teszi, hogy felvessük a termelőszövetkezetek problémáját, tisztázzuk elméletét és gyakorlatát a hazai és külföldi viszonyok között. Ez a tisztázó munka, ha fogytékos és kísérletező is, végtelenül időszerű.

Mi teszi időszerűvé?

Ha röviden akarunk felelni, akkor azt mondhatjuk, hogy társadalmi változásaink gazdasági biztosítása.

Milyen társadalmi változások várnak gazdasági biztosításra nálunk?

A magyarság feudálkapitalista szerkezetben élt a második világháború végéig. Ezt a társadalmi állapotot többféle sajátosság jellemezte. Elsősorban az, hogy polgári-kapitalista felső rétegünk kiegyezett a feudális nagybirtokossággal a magyar nemzetgazdaság hasznának feles elsajátításában. Az iparban eredeti halmazást hajtó kapitalizmus, a mezőgazdaságban félf feudális nagybirtok, vékony kulak-réteg, porladó középparaszt-ság és hárommillió koldus földmunkás alkotta szerkezeti elemeit a magyar feudálkapitalizmusnak.

A második világháború teljesen megváltoztatta ezt a szerkezetet. Elsősorban felbomlasztotta a nagybirtokot és mezőgazdálkodásunkat kisbirtokos, illetve kisüzemi gazdálkodássá alakította át. A kisbirtok létesítése százesztendőös birtokpolitikai szükségesség volt. Ugyanakkor azonban teljesen világos, hogy a magyar mezőgazdaságnak teljesítőképessége tekintetében meg kell haladnia a reakciós nagybirtokosgazdálkodás teljesítőképességét; demokráciánknak csak így lehet hitele a magyar népesség előtt.

Hogyan oldjuk meg azonban ezt a kérdést, amikor a birtokpolitikai reform a kisüzemi gazdálkodás következményeivel járt, ahol a búza termelőlköltsége 76 forint 40, illetve 80 forintos búzaár mellett?

A felelet erre: a kisüzemek nagyüzemi egyesítése a szövetkezeti termelés segítségével.

A felelet elméletben egyszerű, de nehéz a gyakorlatban. Szembe kell néznünk evvel a problémával; a magyar demokrácia biztosításának a parancsa ez. Szembe kell néznünk avval, hogy a múlt kísértése, a jelenben való visszahatása a hazai erőfeszítéseket és a nemzetközi tapasztalatokat

annyira összekeveri, hogy demokraták is politikai okosságnak vélik csinján és óvatosan kezelni a kérdést. Itt állunk azonban a múlt és jövő határán a magyar demokrácia hamleti kérdésével mezőgazdasági termelésünk tekintetében: vagy a nagyüzemi közös gazdálkodás útjára vezetjük a magyar parasztságot, tehát megtanítjuk élni a szövetkezés előnyeivel, vagy pedig elnyomorodunk és elpusztulunk.

## Örökség a múltból

A jövő biztosításának a múlttal való harc és leszámolás az ára. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek megszervezésénél a múlt többféle formában kísért és akadályoz. Itt és most merül fel csak igazán minden torz következménye annak, hogy nálunk az első szövetkezeteket altruista grófok és feudális szellemű szakértelmiség szervezte a magyar nép számára. Nem volt ugyanis véletlen, hogy Károlyi Sándor gróf a hitelszövetkezeti szervezkedéssel kezdte szövetkezeti munkáját. A szövetkezeti elmélet és irodalom avval indokolja és magyarázza ezt, hogy parasztságunk rémséges hiteluzsorának volt kiszolgáltatva, következésképpen ezen a ponton kellett megerősíteni. Károlyi Sándor gróf ezt annál nagyobb meggyőződéssel tehetette, mert Magyarország banktökéje éppen úgy nyomta a feudális nagybirtokot is, a parasztság tehát szövetségesnek tűnhetett fel vele szemben. Ez a közös kiszolgáltatottság tette lehetővé, hogy Károlyi Sándor hivatalos világa gátlás nélkül a parasztság felé fordulhatott. De első sorban a nagyparasztság felé, mert csak ez a réteg volt hitelképes. Valóban, hitelszövetkezeteink a nagyparasztság felerősítését szolgálták, ezt bizonyítja hitelszövetkezeteink tevékenységének mérlegszerű vizsgálata a tag-szövetkezetek esetében éppen úgy, mint a régi hitelszövetkezeti központ esetében is.

A szövetkezeti szervezkedés a hitelszövetkezeti tevékenység mellett kiterjedt még a fogyasztás területére is. Itt sem ütközött ugyanis a feudális érdekekkel, inkább megegyezett velük, mert olcsóbbá tette a mezőgazdasági munkaerőt. Erre annál nagyobb szükség volt, mert a feudális nagybirtok nehezen mozdult az agrártechnika fejlődése felé s így a munkaerő olcsósága biztosította csaknem egyedül a földjáradékot a feudális nagybirtok vagy a bérleti gazdálkodás számára.

Ellenben semmiképpen sem mozdult a szövetkezeti fejlődés a termelőszövetkezetek irányába, holott a dán parasztság már felmutatta a példát a világnak. Nálunk azok, akik hitel- és fogyasztási szövetkezeteket készítettek szervezni a magyar parasztság számára, csaknem teljesen közömbösek maradtak a mezőgazdasági termelőszövetkezetek irányába. S ez társadalmilag nagyon is érthető. Akadt volna csak valaki, aki a parasztság kis gazdasági egyedeit modern gazdálkodásra képes nagyüzemmé szervezte volna a feudális nagybirtok szomszédságában! Ha Károlyi Sándor gróf lett volna az illető, nevét is alig találnók a magyar szövetkezés történetében. Ezen a területen hát teljesen kiütközött a feudális nagybirtokosság érdekellentéte a szövetkezeti formával szemben és a termelő szövetkezetek még a csírázás állapotába sem jutottak el ennek következtében.

A történelmi igazság kedvéért meg kell állapítani, hogy parasztságunk is idegenül állott a termelőszövetkezeti formával szemben. A magyar parasztság birtokpolitikai vágyakkal telítődött a nagybirtok szomszédságában. Érthető és természetes tehát, hogy a birtokpolitikai kérdést tartotta elsőrendű problémájának. Érthető és természetes tehát, hogy a birtokpolitikai problémák megoldása után tudatosulhatott a termelő szövetkezetek irányába.



Az azonban teljesen érthetetlen, hogy a szövetkezeti szervezés és elmélet alig tett valamit a termelő szövetkezetek példájának a felmutatásában.

## Földbérlo szövetkezetek

Ellenvethetné valaki, hogy már Károlyi Sándor gróf is tett lépéseket a termelés felé, mégpedig a földbérlo szövetkezetek életrehívásával. Utána azután hitelszövetkezeteink is foglalkoztak az országban itt-ott földbérlo szövetkezetek szervezésével. Számuk alig érte el a százat és területük 28—51.000 katasztrális hold körül mozgott a különböző időpontokban.

A földbérlo szövetkezetek lényege az volt, hogy hitelszövetkezetek nagyobb területeket bérbe vettek s ők tovább adták, parcellázták tagjaik felé. A földbérlo szövetkezeti tagok a hitelszövetkezettel álltak bérleti viszonyban. A bérletből folyó mindennemű kötelezettségeik tekintetében a hitelszövetkezettel szemben egymásért teljes és egyetemleges vagyoni jogi szavatossággal és fizetési kötelezettséggel tartoztak.

Ezt a szövetkezeti formát hitel- és fogyasztási szövetkezeti közvéleményünk végtelenül nagyra tartotta. Pártos-Szilágyi szerint: „Bebizonyosodott, hogy a földbérlo szövetkezetek eredményesen segítik elő a mezőgazdasági szakismereteket, javítják az agrárnépesség szociális viszonyait, emelik a kisbérlo réteg szociális és társadalmi helyzetét és erősítik nemzetiségét“.

A fő cél tehát az volt, hogy a forrongó agrárproletáriátust belekondozdálják a magyar viszonyokba és polgárparasztá nyugtassák. Evvel természetesen kivonták a parasztságot, már amennyiben kivonhatták a birtokpolitikai harcok területről. Evvel a formával tehát a nagybirtok magát védte az agrárproletáriátussal szemben, igaz nem valami nagy sikerrel.

Vizsgáljuk meg azonban közelebbről a forma gazdasági lényegét. Földbérlo szövetkezet úgy jött létre, hogy ahol bérbeadó nagybirtok akadt, hitelszövetkezetek a birtokot kibérelték és apró bérletekre parcellázva adták tovább tagjaiknak.

A hitelszövetkezet tehát a bérbeadó és a kisbérlok közé állott, mint közvetítő bérbeadó. Nem azt csinálta tehát, hogy a bérlokéből szervezett volna bérlo szövetkezetet, amely közvetlen kapcsolatba lépett volna a bérbeadóval, hanem ezt a kapcsolatot megduplázta és maga állott oda közvetítő bérlonek. Nyilvánvaló tehát, hogy evvel a közbelépéssel növelte a bért, az árendát, mert a bérből a közvetítésnek és nyilván valami haszonnak is ki kellett telnie. Éppen ezért a földbérlo szövetkezetek nem is voltak szövetkezetek, hanem csak csoportok a hitelszövetkezetek kebelében. A hitelszövetkezet nem tett tehát egyebet, mint azt, hogy a kisbérlok által termelt földjáradékot megosztotta önmaga és a bérbeadó között. Ez nem lett volna baj, mert a hitelszövetkezetnek jutó földjáradék rész tulajdonképpen a földbérloknak maradt, mert csak hitelszövetkezeti tagok kaphattak bérletet. Igen ám, de a hitelszövetkezeteink belső szerkezete olyan volt, hogy bennük a nagy halak, a kulákság dominált az apró részjegyekkel szemben. Ha tehát exakt pontosságra törekszünk, akkor nem állapíthatunk meg egyebet, mint azt, hogy ebben a formában a földjáradéknak az a része, amit a hitelszövetkezet kapott, mint közvetítő vállalkozó, főleg a nagyparasztág osztalékait dagasztotta a hitelszövetkezetekben.

Ha a vállalkozás formáját nézzük, akkor a következőket állapíthatjuk meg. A hitelszövetkezetek vállalkoztak, hogy tagjaik számára nem közösségi, hanem egyéni gazdálkodási alkalmakat teremtsenek. Közösségi feladatuknak azt tartották, hogy magángazdálkodást adjanak a földmunkásságnak. Legfőbb céljuk az volt tehát, hogy individualista kép-

letté tegyék az agrárszegénységet, amelyben közös nyomorúsága már agrárszocialista hajlamokat teremtett. Ezek a hajlamok a birtokpolitikai kérdések felé tárulkoztak. S mivel ez a fura szövetkezeti vállalkozás individualizálta a magyar parasztságot avval, hogy „bérloi“ öntudatot adott neki, csökkentette az agrárszocialista kibontakozás erejét.

Felhozhatná valaki, hogy másutt is alakultak ilyen szövetkezetek. Ez valóban igaz. Viszont nem vonja le megállapításaink súlyát az a körülmény, hogy másutt is szövetkeztek arra, hogy individualizálják a parasztságot. Különösen a nyugati országokban történt ez, ahol a parasztság fejlődése megrekedt.

Ellenben meg kell állapítani, hogy másutt bőven akadnak példák arra, hogy a földbérlo szövetkezetek nem türtek közvetítő bérlőt maguk és a bérbeadó között. És arra is van bőven példa, hogy a bérlet biztosítása után a közös termelés formáit is kialakították. Tehát irányt vettek a valószínűségi földműves termelőszövetkezetek felé. Nálunk erre nem voltak példák, pedig a földbérlo szövetkezetek már akkor alakulnak nálunk is, amikor például Olaszországban a híres brachianti-szövetkezetek jönnek létre a század elején. Ezek a szövetkezetek alkalmi társulások voltak ugyan, azonban számos esetben termelőszövetkezetekké szilárdultak.

## **A szövetkezeti elmélet felelőssége**

A feudális nagybirtok társadalmi és politikai érdekei csak magyarázatul szolgálhatnak ehhez a helyzetképhez. A feudális nagybirtokkal szemben a felelősség kérdését felvetni nem lehet, mert ez annyit jelentene, mint a Dunát szidni, hogy miért nem folyik visszafelé. Ellenben fel lehet és fel is kell tenni a felelősség kérdését a szövetkezeti elmélettel, a szövetkezeti gondolkodókkal, ideológusokkal és politikusokkal szemben, mégpedig azért, mert a szövetkezeti elméletet helesüllyedni hagyták ebbe a helyzetbe. Mert ha azt vizsgáljuk, hogy a szövetkezeti elmélet mit tanított a mezőgazdasági termelő szövetkezetekről, akkor az eredmény vagy az, hogy semmit, vagy pedig az, hogy csupán formális jegyek vizsgálatára szorítkozott. Így vannak végnélküli értekezések arról, hogy mennyire előnyösebb a nagyüzemi termelés a kisüzemivel szemben a mezőgazdaságban. Tudomásul vesszük azt is, hogy a parasztságnak versenyképessé kellett volna lennie a nagybirtokkal, illetve nagyüzemmel. Akad olyan szövetkezetpolitikus is ebből a korból, aki megállapítja, hogy a paraszti gazdálkodás gépesítése, tehát modernizálása sürgeti a szövetkezeti formák bevezetését a mezőgazdaságba. Csak olyan nem akad, aki ki merné mondani, feltéve, ha érti, hogy a termelőszövetkezetek lényege a nagybirtok féltve őrzött kincsének, a földjáraadéknak a biztosítása a parasztság számára, vagy az ő számára is. Ha pedig a mezőgazdasági termelés a benne résztvevő tényezők, a munka, a tőke és a föld vizsgálata mégis fölmerült, akkor a földmonopólium birtokosainak jövedelmét az anyaföld ajándékának, vagy legfeljebb a tőke közreműködésének tulajdonították, de hogy a munka, a hárommillió magyar koldus munkája táplálta a tőkét, a földjáraadékat, arra magyarázatot nem találunk sehol. Pedig a magyar mezőgazdaság állapota egészen a felszabadulásig olyan volt, mint Írország, Skócia vagy Anglia mezőgazdasági viszonyai akkor, amikor Marx Károly a példát vette a „Tőke“ harmadik kötetében, ahol a földjáraadék elméletét kifejti. Elsősorban is a feudális vagy félfudális nagybirtok nem tudott megfelelő tőkét befektetni a termelésbe, ennek következtében a nagybirtok jövedelme a földmunkásság vagy bérmunkát is végző szegényparasztság munkájának a kizsákmányolásából került elő. A bérlők is óvakodtak a nagyobb tőke-

befektetéstől a bérleti idő korlátozott volta miatt s hasznukat és a bért a munka kizsákmányolásával biztosították. A háború előtti falukutatás egyöntetűen számol be arról, hogy ha valahol a cselédség és zsellérség sorsa kibírhatatlan volt, elsősorban a bérleti gazdaságokban volt az. Ha mezőgazdasági munkások vagy szegényparasztok béreltek, akkor a bérben mutatózó földjára még személyes munkájuk jövedelmének egy részét is. A paraszti gazdálkodás olyan viszonyok között folyt, hogy a parasztság csupán munkabérét realizálhatta termelvényeiben. A faluszociológia ugyancsak egyöntetűen állapítja meg, hogy 15—20 holdas kisparasztjaink nem éltek jobban, mint a zsellérek és földmunkások. Úgynevezett határföldön tengődtek, ahol a rossz termelés következtében már földjára még nem mutatkozott. S volt rá idő, amikor a kanadai és amerikai export még a magyar nagybirtokot is határföldi helyzetbe sodorta: mezőgazdasági kivitelünk teljesen elveszítette rentabilitását a kivitelben. De ekkor megjelent a feudálkapitalista állam és kiviteli pótlékkal a társadalommal fizettette meg a földjára. A parasztság jórésze azonban kimaradt ebből a nemzeti ajándékból, mert csak a nagybirtok rendelkezett kiviteli fölöslegekkel.

Ezt a rémséges helyzetet kellett volna föltárni a magyar parasztság előtt a mezőgazdasági termelő szövetkezetek propagálásánál. A szövetkezeti elmélet azonban nem mert szembenézni a valósággal.

## Kísért a múlt

A felszabadulás után felosztottuk a nagybirtokot és ezzel agrártermelésünket kisüzemivé alakítottuk át. De ugyanakkor tudnunk kell, hogy nem maradhatunk meg a kisüzemi állapotnál. A magyar agrárpolitika rá is állott a földműves szövetkezetek szervezésének a vonalára. Azonban számolva azzal a körülménnyel, hogy parasztságunk elsősorban a földbirtokpolitikára idegződött be, vagyis a nagybirtok felosztására, földműves szövetkezetek csak a nagybirtok után megmaradt üzemi fegyverzet szövetkezeti felhasználására törekszenek anélkül, hogy a parasztságot, megkapott parcelláival közös gazdálkodásba vonnák. Ilyenformán alakult 2300 földműves szövetkezet az országban. A szövetkezetek szervezésénél, miként láttuk, multbéli tapasztalatok nem állnak rendelkezésünkre. Ebben a helyzetben megnő a külföldi példák értéke. A földreformban vereséget szenvedett nagybirtokos reakció nagyon jól tudja ezt, következőképpen támadását parasztságunk lelkiállapotára spekulálva a külföldi példák ellen összpontosítja. Így minden erejével arra törekszik, hogy diszkreditálja a külföldi példákat. Különösen az orosz földműveszövetkezetekre veti rá magát. A példát nem ismeri, de ijesztget vele. A magyar demokráciára eleve a *sematizálás vádját* keni, holott számtalanszor kifejeződött már s a gyakorlatban is érvényesül, hogy a földműves-szövetkezetekben *sajátosan magyar formát szeretnénk adni a magyar mezőgazdaságnak*. A magyar reakció azonban nagyon jól tudja, hogy *nem a kolhoz sematizálásáról van szó* magyar viszonyok között, hanem annak a hatalmas erőnek a csodálatáról — és ennek a *tanulásának a levonásáról* —, amellyel az orosz nép gátlástalanul felépítette a maga életét. Mert a mi viszonyaink között a nép ereje még nem ömlött be a szövetkezeti mozgalom ágyába. *S a reakció szempontjából nem a kolhoz a félelmetes, hanem az, ha a magyar nép végtelen erejével egyszer a szövetkezeti mozgalommal találkozik és létformájául fogadja*. Erről van szó. Sajnos, a magyar szövetkezeti elmélet nem foglalkozik olyan intenzíven a külföldi kísérletekkel, ahogyan kellene. Éppen ezért, a legközelebb visszatérünk a körülöttünk élő parasztság példáira, hogy a tárgyilagosság fényességében lássuk mások eredményeit — a magunk okulására.

## Eredmények

Ilyen mult után, ilyen körülmények között többszörösen értékesek a földműves-szövetkezetek szervezésében elért eredményeink. Szervezőink mégis megszervezték körülbelül 2250 földműves-szövetkezetet. Igaz, hogy sok esetben csak kertekről van szó, amelyek még nem működnek úgy, ahogyan az kívánatos volna. De többszáz szövetkezet elkészítette már *forintmérlegét*, ami a gazdasági életképesség tagadhatatlan jele és bizonyítéka. Áll már 19 megyei gépállomás, illetve traktorállomás és állni fog több is. Sok helyen parasztságunk, nem is ösmerve más kelet európai népek parasztságának hasonló törekvéseit, a táblás gazdálkodás előnyeit is felfedezte és ezt a formát alkalmazva, kiváló eredményeket ért el a termelésben.

Vannak már biztató foltjai az országnak, ahol parasztságunk tudja, hogy a szövetkezeti gazdálkodással hogyan kell leküzdeni az elmaradottságot, a reakció ijesztgetéseit, hogyan kell többet termelnie. S ez, a *parasztság teljes gazdasági felszabadulásának legjobb eszköze*. Minden okunk megvan a reménységre: *parasztságunk be fogja fejezni teljes felszabadítását*. A szövetkezetpolitika és a szövetkezeti elmélet feladata, hogy ezt a folyamatot segítse és siettesse.

## A román külkereskedelem adatai

AZ ALÁBBI TÁBLÁZAT a román külkereskedelem ez évi első hat hónapjának megoszlását mutatja a főbb országok szerint:

	Kivitel	Béhozatal
	\$	\$
Ausztria	46.675 (e)	107.090 (a, b, c, d)
Bulgária	2,415.099 (f)	969.770 (a, b, d)
Belgium	480 (c)	16.687 (a, d)
Csehszlovákia	1,233.843 (a, c)	2,282.688 (a, b, c, d)
Svájc	242.460 (a, c, e)	2,187.027 (a, b, c, d)
Franciaország	74.362 (a, e)	1.870 (b, d)
Olaszország	26.960 (e)	7.458 (a, b, d)
Lengyelország	650.377 (a)	395.096 (d)
Palesztina	176.141 (e)	20.723 (b, d)
Szíria	388.122 (e)	
Svédország	234.484 (e)	15.942 (b, c, d)
Törökország	250.133 (e)	581.114 (a, b, d)
Magyarország	1,936.015 (f)	1,619.408 (a, b, d)
Szovjetunió	5,445.077 (f)	9,120.662 (a, d)
USA	98.544 (f)	? (több mint Csehszl.)
Görögország	20.628 (e)	Dánia 622.680 (a, c, d)
Jugoszlávia	281.141 (a, c)	Anglia 1.760 (b, d)

Az export teljes értéke 14,534.213 dollár. A behozatal teljes értéke nincs

- (a) kliring alapon,
- (b) cserekereskedelem,
- (c) szabadvaluta,
- (d) valutabeszolgáltatási kötelezettség nélkül,
- (e) kompenzációs alapon,
- (f) különböző fizetési módokon.

# A szovjet szakszervezetek szerepe a termelésben

Írta: SZÁNTÓ REZSŐ

**A SZAKSZERVEZETEK**, a munkásosztály e nagy tömegszervezetei ki-magasló szerepet játszottak a munkásság osztályá szerveződésében: gazdasági érdekeiért vívott mindennapi harcában és a kapitalista társadalom-mal folytatott küzdelmében. A Szovjetúnióban a szakszervezetek a szocializ-mus győzelme után is megtartották, sőt fokozták jelentőségüket, a bérmunká-ból élők túlnyomó többségét szervezeteikbe tömörítették és a szocialista kor-mányzati rendszer legfontosabb támaszát jelentik. A munkásosztály a szovjet államban nem kizsákmányoló osztályokkal és azok államával áll szemben, mivel a termelőeszközök nem egyes kapitalisták vagy azok cso-portjai, hanem a szocialista állam tulajdonában vannak. A termelést és a gazdasági élet egész menetét nem a kizsákmányolásból eredő profit, ha-nem a nép jólétére irányuló átfogó gazdasági terv határozza meg. A szo-cialista társadalom termelő erőinek fejlődésétől és gyors kibontakozásától függ a dolgozók anyagi és kulturális életszínvonalának emelkedése. Ha tehát a szakszervezetek, mint a munkásosztály szervezetei, legfontosabb feladatukat el akarják érni, akkor minden erejükkel támogatniuk kell a szocialista államnak a szocialista termelési és társadalmi rendszer fölépíté-sére irányuló egész tevékenységét. Ez az általános elv határozza meg a szakszervezetek szerepét a szocialista gazdasági és társadalmi rendszerben.

A szovjet szakszervezeteket ezernyi szál fűzi a gyárak és az üzemek munkásaihoz, ismerik a termelés minden csinját-binját, s így részvételük a gazdasági tervek kidolgozásánál nélkülözhetetlen. A munkástömegek és szervezeteik véleményére támaszkodva a szakszervezetek képviselői részt-vesznek a központi tervbizottságok, valamint a köztársasági és kerületi tervbizottságok munkájában, továbbá az egyes iparágak és szakminiszté-riumok terveinek kidolgozásában. Konkrét javaslataikkal elősegítik a ter-vek végleges formába öntését. Különösen jelentős szerepük van a szak-szervezeteknek a munkatermelékenység, a munkanormák, a munkabérialap és a munkabérrendszer megállapításánál. Döntő súllyal esik latba szavuk a népjóléti, a szociálpolitikai, kulturális stb. vonatkozású kérdések elbírálásánál. Nem kevésbé döntő és jelentős a szakszervezetek szerepe és közreműködése a gazdasági terv végrehajtásában.

Bár a szocialista gyár igazgatója is magától értetődően gondoskodik a munkások ellátásáról, lakásviszonyainak javításáról és általában szíven viseli a munkások anyagi és szellemi szükségleteinek kielégítését, mint a szocialista állam megbízottja, elsősorban mégis a gyári termelési terv

végrehajtásának anyagi előfeltételeit köteles biztosítani. Ő gondoskodik arról, hogy a gépek üzemképes állapotban legyenek, hogy a szükséges nyers- és segédanyagok, szerszámok stb., idejében és kellő mennyiségben álljanak a munkások rendelkezésére, hogy ne legyen fennakadás a munkabér kifizetésében. A szovjet szakszervezetek azonban sohasem tévesztik szemük elől, hogy legelső feladataik közé tartozik a munkásság anyagi és kulturális érdekeinek védelme és képviselése. A bérkérdés, a munkások kulturális szükségleteinek kielégítése, a társadalmi biztosítás és a munkavédelem fontos feladatköre a szovjet szakszervezetnek. A szakszervezet *kiküldött munkásbizottságok* segítségével ellenőrzi a gyári étkező, a gyári szövetkezet, sőt még a *gyári poliklinika*, gyermekkertek, bölcsődék, stb. működését is.

A szakszervezetek tudják, hogy nemcsak az ország munkásosztályának és egész népének, hanem a gyár munkásságának jóléte is döntően függ attól: végrehajtják-e a termelési tervet, vagy sem. Éppen ezért mindenekelőtt kötelességüknek tartják, hogy minden egyes munkással megismertessék az egész gyárnak, műhelynek, munkáscsoportnak (brigád) a termelési tervét és hogy valamennyiüket bevonják a terv megvalósításáért folyó aktív harcba. Ezt a célt a szakszervezet a *szocialista verseny* széleskörű megszervezésével és irányításával éri el.

A szovjet szakszervezetek központi tanácsa egyik nemrégiben tartott ülésén a nehézipari üzemekben folyó szocialista verseny menetét tárgyalta. Előzőleg azonban 12 nagy gyárban vizsgálták meg, hogy milyen munkát fejtenek ki az üzemi szakszervezetek a termelés érdekében. Megállapították, hogy a szocialista verseny a nehézgépipar gyáraiban komoly javulást eredményezett. Az iparág idő előtt teljesítette 1947 első féléves tervét, több vállalat pedig olyan termelési szintet ért el, amely biztosítja az egész évi program teljesítését az októberi szocialista forradalom 30. évfordulójára, vagyis november 7-re. Különösen kiemelte a szakszervezeti tanács az urali *Ordzsonikidze* gépgyár eredményeit, ahol az első félévi termelési tervet *108,5%-ig* teljesítették, a munka termelékenysége pedig januártól kezdve *13,5%-kal* emelkedett. A legjobb mozgóerőt itt is a szocialista verseny jelentette.

A szocialista verseny, mint ismeretes, a *Sztáchánov-mozgalomban* érte el tetőpontját. Az a munkás, aki a szocialista üzemben az új, modern gyártási technikát elsajátította, nem érezte a kizsákmányolás lenyűgöző erejét, s így ugrásszerűen, valósággal forradalmi módon növelte munkájának termelékenységet. Sztáchánov bányamunkás példáját követve, a Szovjetunióban hatalmas tömegmozgalom indult meg, amelynek sikeres megszervezésében a szakszervezetek óriási érdemeket szereztek.

A szakszervezetek azonban nem elégedhetnek meg egyes kiváló munkások kimagasló csúcsteljesítményeivel. A szocialista verseny lényege, hogy a termelésben elmaradó munkásoknak is segítségére legyen az új, sikerebb munkamódszerek elsajátításában s így az egész termelés általános fellendülését érhessék el.

A szocialista verseny ily módon való megszervezésében is figyelemre méltó eredményt ért el a már említett urali *Ordzsonikidze*-gyár szakszervezeti bizottsága. A gyári szakszervezet a többi társadalmi szervezetekkel együtt tevékenyen közreműködött az új technikai módszerek, munkaszervezési javítások és tudományos eredmények tervszerű megismertetésében. Az e célt szolgáló terv kidolgozása érdekében a munkások között széleskörű javaslatgyűjtést szerveztek. *1385 munkásjavaslatot foglaltak a termelési és műszaki tervbe*. Augusztus havában munkásokból és mérnökökből összeállított külön bizottságok ellenőrizték az új gépek és munkamódsze-

rek alkalmazását. A gyári szakszervezeti bizottságok minden ülésének napirendjén szerepelt a kérdés: hogyan folyik a szocialista verseny a műhelyekben. Állandóan nőtt a versenyben résztvevők száma. Megemlítjük azt is, hogy a gyár munkásai az év folyamán 200 Sztachanov-iskola megszervezésére kötelezték magukat, a valóságban azonban az év első öt hónapjában már 240 működő Sztachanov-iskola segítette hozzá a munkásokat a sztáchánovisták tapasztalatainak elsajátításához. Az utóbbi esztendőben a munkacsoportok és műhelyek közötti szocialista versenyeken kívül igen elterjedt a gyárakban az *egy szakmabeli munkások* közti szocialista verseny. A „legjobb lakatos“, „legjobb mintakészítő“, „legjobb öntő“ és ezekhez hasonló nevet kapott a verseny győztese. Három év előtt az urali Ordzsonikidze gépgyár szakmunkásainak alig egyharmada vett részt ebben a versenyben ma pedig 92 százalékuk lelkes résztvevője a szocialista versenyeknek.

A szocialista verseny *új szakmunkások* képzésére is kiterjed. Az Ordzsonikidze gyár munkásai például 1500 új szakmunkás nevelését vállalták. Ezenkívül különféle tanfolyamokon 3500 munkásnak és technikusnak adnak alkalmat képzettségük emelésére és a jobb termelési módszerek elsajátítására.

A szocialista verseny irányításában fontos szerepe van a gyári szakszervezet *munkabérbizottságának*. A bizottság rendszerint havonta kétszer ül össze. Megbeszéléseiken részt vesz a szakszervezeti aktiva is. Megvitatják a műhelyfőnököknek és a műhelyek szakszervezeti bizottságainak a szocialista verseny menetéről, a munkaszervezési és a munkabérekérdésekről szóló jelentéseit. Ez a bizottság foglalkozik a munkásoknak a termelés megjavítására irányuló javaslataival s egyszersmind ellenőrzi is az elfogadott javaslatok végrehajtását. A munkabérbizottság ügyel a szocialista verseny nyilvánosságára, naponta követi a szocialista verseny menetét, idejében kiértékeli és széles körben ismerteti a versenyeredményeket, végül pedig segít az elmaradozóknak, hogy ők is fölemelkedhessenek a haladottabb munkások teljesítményeinek színvonalára.

A szocialista verseny sikere nagymértékben függ a *termelési tanácskozások* eredményességétől. Ez is egyik módszere annak, hogy széles tömegeket vonjanak be a gazdasági élet irányításába. A termelési tanácskozáson a munkások a gyár és a műhely munkájában észlelt hiányokat bírálják és azok kiküszöbölését célzó javaslatokkal állanak elő. A termelési tanácskozások tevékenysége arra irányul, hogy előmozdítsa a tömegek kezdeményezését és kiküszöbölje a munkaszervezésben észlelt fogyatékoságokat. Erősen nevelő hatású: fokozza a munkafegyelmet, emeli a szocialista öntudatot, a legelmaradottabb munkásban is fölkelti az aktív érdeklődést a gyár ügyei és a termelés iránt. Az eddigi példáinkban szereplő urali Ordzsonikidze gépgyárban 3 hónap leforgása alatt *643 termelési tanácskozás* folyt le, amelyeken *1402 javaslatot* fogadtak el. Csaknem valamennyi javaslat megvalósult és kitűnő gazdasági eredménnyel járt.

A termelési tanácskozásokat műhelyek és munkacsoportok szerint tartják, de a gyári szakszervezeti vezetőség is egybehívhat termelési tanácskozást szakmák szerint, vagy egyes különleges kérdéseknek (önköltség, anyagtakarékosság stb.) megvitatására. A termelési tanácskozások természetesen annál eredményesebben működnek közre a munkatermelékenység fokozásában, az önköltség csökkentésében, a minőség javításában, minél rendszeresebben jönnek össze és minél konkrétobb formában tárgyalják a felvetett kérdéseket. A tanácskozások napirendjét a munkásoknak a szakszervezethez beérkezett panaszai és javaslatai alapján állítják össze. A munkásokkal való szoros kapcsolat lehetővé teszi az olyan elsőrendű ter-

melési kérdések fölvetését is, melyeknek eldöntéséről nemcsak a műhely vagy a gyár, de az egész iparág termelési tervének sikere függ.

A szovjet szakszervezetek lapjában, a „Trud“-ban az urali Ordzsonikidze gépgyár szakszervezetének elnöke beszámolt a szakszervezet által rendszeresen összehívott szakmai termelési tanácskozások munkájáról. E tanácskozásokat a munkabérbizottság készíti elő a műhelyek technológusainak és mérnökeinek bevonásával. Elsősorban azokat a szakmákat hívják tanácskozásra, melyeknek működése döntően befolyásolja a termelési terv gyors és pontos teljesítését. Mindenekelőtt azonban a műhelyek szakszervezeti bizottságainak elnökeivel is gondosan megtárgyalják az akcióprogramot és a tanácskozás összehívásának szervezési részleteit.

A részletes beszámolót általában az egyik sztachanovista munkás tartja. Beszámolójának előkészítésében a szakszervezet által kijelölt mérnök támogatja, aki előzőleg megismerkedik a sztachanovista munkamódszerével. A sztachanovista gyakran diagrammokkal és grafikonokkal kíséri beszámolóját, amelyet a melléje beosztott mérnök kiegészítő magyarázatokkal kísér. — Megkezdődik a vita. A munkások, a mesterek és a mérnökök bíráló megjegyzéseket tesznek, konkrét javaslatokkal állanak elő. A gyárigazgatóságnak nyilván kell tartania a termelési tanácskozásokon előterjesztett javaslatokat, amelyeknek megvalósítását a szakszervezet rendszeresen ellenőrzi.

Ugyancsak a „Trud“ című lap nyomán ismertetjük egy *munkacsoport* (brigád) *termelési tanácskozásának* működését is. A taganrogi *Andrejev vaskohóüzem* csőműhelyében a brigádok kéthetenként tartanak termelési tanácskozásokat. A tanácskozás résztvevői rendszeresen ellenőrzik a brigád által korábban elfogadott tervet, mely a Sztachanov-munkamódszerek szélesebbkörű elterjesztésére irányul. Újabb javaslatokat is tesznek, melyek elősegítik a munkatermelékenység fokozását.

*Korisev* mester brigádjában gyakran előfordult például, hogy a csővágógépek üzemen kívül kerültek, a golyóscsapágyak elromlottak, a kések eltörték stb. Az egyik munkás: *Morozov*, a szakszervezeti csoport vezetője újrendszerű olajozót javasolt. Elfogadták. Rövid idő múltán *Korisev* mester közölte a termelési tanácskozáson, hogy *Morozov* javaslata bevált, a golyóscsapágyak zavartalanul működnek, s ez a gépek működését is meghosszabbította. A tanácskozás résztvevőinek javaslatára elhatározták az újrendszerű olajozónak a többi gépeknél való alkalmazását is. A csővágógépek nem állnak többé tétlenül, a munkások teljesítőképessége emelkedett.

A brigád kebelében Sztachanov-iskola is működött. Az iskola eredményeit ugyancsak ismertették a brigád termelési tanácskozásán. *Jancsenko* és *Mihálcov* csővágók, akik azelőtt az előírt mennyiségnek 90—95 százalékát teljesítették csak, a Sztachanov-iskola elvégzése után a normát 117—120 százalékgig teljesítik. A tanácskozás újabb Sztachanov-iskolák szervezését javasolta.

Másik tanácskozáson azt vitatták, mi az oka *Axonov* hegesztőmunkás alacsony munkateljesítményének. *Jevrejnov* és *Malcsenko* sztachanovisták előzetesen tanulmányozták *Axonov* munkáját és a termelési tanácskozáson rámutattak arra, hogy *Axonov* nem eléggé fegyelmezett a munkában és nem tanulta még meg a forrasztólámpa lángjának szabályozási módját. A tanácskozáson *Axonov*ot figyelmeztették munkájának lelkiismeretes elvégzésére, a sztachanovisták pedig tapasztalataik közlésével segítették.

A *munkanormák helyességének ellenőrzésével és azok megállapításában való részvételükkel* ugyancsak jelentős befolyást gyakorolnak a szakszervezetek a termelésre és a munka termelékenységének fokozására. Új gépek, tökéletesebb munkamódszerek bevezetése gyakran a munkanormák



elavulását jelentheti és azok ahelyett, hogy elősegítenék, inkább hátráltatják a munka termelékenységének emelkedését. *Szidorenko*, a szovjet szakszervezeti tanács egyik titkára, a szakszervezeti tanács ezévi teljes ülésén tartott beszámolójában megemlíti, hogy a moszkvai „Sarló és kalapács”-gyár egyik műhelyében az 1946. évi tervet 86%-ig hajtották végre, holott a munkanormákat 151,6%-kal túlteljesítették. Az ilyen jelenségnek általánossá válása igen károsan befolyásolná a munkások helyzetét. Éppen ezért a szakszervezetek tevékenyen résztvesznek a munkanormák revíziójában és olyan előírások megállapítását szorgalmazzák, amelyek serkentőleg hatnak a munka termelékenységének emelésére, a munkást pedig munkamódszereinek tökéletesítésére, a legújabb technikai eljárások elsajátítására, továbbá a munka és a termelés szervezésében való közreműködésre ösztönzik.

A szakszervezetek által megvalósított *munkabérpolitika* (melynek ismertetése nem tárgya jelen cikkünknek) — az egyszerű és progresszív teljesítménybérnek, időbér helyett a prémium-rendszernek minél szélesebbkörű alkalmazása — a legfontosabb eszközök közül való, melyek a termelésben jelentős befolyást biztosítanak a szovjet szakszervezeteknek.

A szovjet gyárban a szakszervezetek egész tevékenységének alapja a *kollektív szerződés*. A szocialista termelési viszonyok határozzák meg, természetesen, a szovjet gyár igazgatójának és a munkások képviselőjének, a szakszervezet által a kollektív szerződésben vállalt kölcsönös kötelezettségeit is. A kollektív szerződés célja a termelési tervek teljesítésének és túlteljesítésének, valamint a munkatermelékenység további fokozódásának biztosítása. A kollektív szerződés meghatározza a gyárigazgatóság és a szakszervezetek felelősségét a munkások, alkalmazottak és mérnökök munkaviszonyainak, valamint anyagi és kulturális életfeltételeinek javítása tekintetében. A kollektív szerződés tehát felöleli a szovjet gyár és munkaközössége napi életének minden vonatkozását.

A kollektív szerződések megkötését ez év elején széleskörű mozgalom kísérte, melynek során a munkások és alkalmazottak a szerződéstervezetek minden részletét megvitatták. Megállapították az *állami terv* teljesítésének és túlteljesítésének módjait, felkutatották a gyár rejtett tartalékait s amellet nem takarékoskodtak a kritika szavával sem. Fontos megnyilvánulása volt ez a szovjet demokráciának. Visszatükrözte azt, hogy a szovjet dolgozók valóban sajátjuknak tekintik a szovjet gyárat.

A szovjet szakszervezeti tanács XVI. teljes ülése kötelezte a gyári és üzemi szakszervezeti bizottságokat, hogy a tömegek bevonásával negyedévenként ellenőrizzék a kollektív szerződések végrehajtását. A kollektív szerződéseknek ez az időszakos tömegellenőrzése a kollektív szerződés hatékonyságának legfontosabb előfeltételei közé tartozik. Így például a dorogomilói *Frunze vegyészeti gyár* szakszervezeti bizottsága mielőtt napirendre tűzte volna a gyár igazgatójának a kollektív szerződés első fejezetének végrehajtásáról szóló beszámolóját, a kollektív szerződés e pontjainak megfelelő intézkedéseket háromtagú bizottság útján a műhelyekben ellenőriztette. Gondosan tanulmányozták, hogyan valósítja meg a gyárigazgatóság a munkásoknak a termelés megjavítására irányuló javaslatait, melyeket a kollektív szerződés megkötésekor tettek.

\*

A szovjet szakszervezetek tevékenységének e rövid vázlata némi fogalmat nyújt arról a sajátos nevelő szerepről, melyet — a termelés igazgatásának ezek az iskolái — az új ember szocialista öntudatának kovácsolásában vállalnak. S ezt a munkájukat a szovjet nép nagy tanítójának, Lenin-

nek a szellemében végzik. „A szocialista államban — mondta Lenin — a szakszervezetek az uralkodó, irányító, kormányzó osztály szervezetei... de nem állami szervezetek, nem kényszerszervezetek. Ez a szervezet nevelő-szervezet, tanítószervezet, iskola; az igazgatás iskolája. Egészen szokatlan típusú iskola ez, mert hiszen itt nem tanítókkal és tanítványokkal van dolgunk, hanem rendkívül sajátos kombinációjával annak, ami a kapitalizmusból megmaradt és annak, amit a proletariátus előrehaladott, élenjáró osztagai a saját körükből kialakítanak...” A szovjet szakszervezeteknek ez a sajátos, sokoldalú nevelőmunkája nem kis mértékben segítette elő a Szovjetunió világraszóló győzelmeit a nagy honvédő háborúban és csodálatos eredményeit a békés építő munka terén.

## Az osztrák gazdaság hírei

**AZ OSZTRÁK SZÖVETSÉGI KORMÁNY** fel szándékszik vásárolni az egész gabona- és burgonyatermést, hogy ezáltal a lakosság ellátását zökkenésmentesen biztosíthassa. Erre a célra 109 millió schillinget szavaztak meg.

\*

**AZ AUSZTRIAI TERVGAZDÁLKODÁS** kérdésével egy újonnan megalakított szervezet foglalkozik majd. Két különálló tervet fognak kidolgozni: az egyik az ú. n. „alap“-terv, mely a rendelkezésre álló javak elosztásáról és a termelés fokozásáról gondoskodik. A másik: a gazdaság megszervezésének terve, ami által a nemzeti ipar szerkezetét vizsgálják és olyan vezető rendszabályokat dolgoznak ki, melyek a hosszúlejáratú újjáépítéshez szükségesek.

\*

**AUSZTRIA KÜLKERESKEDELMI FORGALMA** a folyó év első 5 hónapjában 338.10 millió Sch. értékű behozatal és 207.15 millió Sch. értékű kivitel alapján 130.95 millió Sch. értékű behozatali fölösleget mutat A múlt év azonos időszakához viszonyítva a havi átlag a behozatalnál 20.90 millióról 67.21 millióra, a kivitelnél pedig 18.28 millióról 41.43 millió Sch.-re emelkedett A forgalom svájci és olasz viszonylatban aktivumot, a francia, angol, norvég dán és magyar viszonylatokban pedig passzivumot mutat. A kivitel növekedése jelenleg túlnyomórészt a papiros és vasárak kivitelének növekedésével áll összefüggésben. Figyelemreméltó emelkedést mutat az átmenő forgalom is. Míg ugyanis az átmenő forgalom 1946 első negyedében 38.365 tonnát, a negyedik évnegyedben pedig 481.095 tonnát jelentett, e forgalom mennyisége 1947 első negyedében 514.768 tonna, áprilisban 238.789 tonna, júniusban pedig 240.650 tonna volt. A júniusi kivitel összege 74.7 millió Sch. volt (május 64.2 millió), a behozatal pedig 98.3 millió (május 94.7 millió), 1947. első felének külkereskedelmi mérlege 281.8 millió kivitt és 436.4 millió Sch. behozatalt mutat, ami 154.6 millió Sch. behozatali többletnek felel meg. Szakkörök becslése szerint az átmenő forgalomból származó bevételek összege ez év júniusában 5.39 millió sv. fr. volt.

Ausztria az árak és bérek emelkedésének következtében elhatározta az országon átmenő teherforgalmi díjak 40%-kal való növelését. Az új tarifa szeptember 1-én lép hatályba. Ausztria azonban fenn akarja tartani az eddigi forgalmat, ecélből leszállítják a tarifák átváltási kulcsát. Így 1 schilling = 0.50 sv. frank (eddig 0.70 volt).

# A gazdaságvezető új típusa a Szovjetúnióban

Írta: MOLNÁR ALBERT

**A Z EGYÉN LELKI MEGNYILVÁNULÁSAIT** — akaratát, érzelmeit és értelmét — azoknak a társadalmi viszonyoknak az összessége formálja és alakítja ki, amelyek között él. Aki magában az egyénben keresi viselkedésének okait, aki az egyéni lélektan sovány eredményeit alkalmazza a társadalomra, az sohasem fogja megérteni, miért cselekszenek egész népek így vagy amúgy s főleg nem fogja megérteni, hogy egy nép viselkedése bizonyos körülmények között miért egészen más, mint amit vártak tőle. Az egyéni lelkiállatok összesítéséből születtek az olyan „néplélektanok“, amelyek örökérvényű meglátásokat teremtettek az angol néplélek realitásérzékéről, a német néplélek tudományos beállítottságáról, a francia művészi könnyedségéről, az orosz néplélek szemlélődés iránti hajlamáról és így tovább.

Ezek a lélekbúvárok, akik figyelmüket javarészt az egyénre irányították — és szorgos munkájuk eredményeként például az öregedő nő lélekrezdüléseinek minden változását ismerni vélték — csodálkozva ejtették ki a tollat kezükből, amikor az általuk kultúrnépnek elismert németiség tömegbarbarizmusa mindazt szét akarta rombolni, amit az általában tunyának mondott orosz nép olyan dícséretes ledületességgel fölépített.

De még a tömeglélektannal foglalkozók is rossz helyütt keresték a népek viselkedésének rugóit és nem akarták észrevenni, hogy egy nép lélektanát elsősorban nem fajisága, testalkata, földrajzi és éghajlati viszonyai határozzák meg (habár kétségtelenül ezeknek a tényezőknek is van rá valamelyes befolyásuk, hanem a társadalmi viszonyok összessége. Ez a társadalmi valóságban úgy jut érvényre, hogy — a nagy termelési egységek keletkezésének előmozdítása mellett — többek közt minden társadalmilag elfogadott és széles mértékben alkalmazott technika is bizonyos mértékű munkamegosztást eredményez, amely az embereket különböző foglalkozásokba szorítja. Ezek a foglalkozások a polgári társadalom összességének szempontjából nem azonos fontosságúak s ezáltal az egyes funkciók művelőinek társadalmi súlya, jelentősége és befolyása is különböző. Ez döntő és a társadalom egészére kiható erő, amely azt s benne minden egyes egyént formál.

Két egymástól különböző gazdasági helyzetű társadalomnak tehát egészen más életformái is vannak: az emberek másként dolgoznak, más-

ként szórakoznak, munkaközben más és más kapcsolatban vannak egymással, élményeik egészen mások — maguk is más emberek.

Világos, hogy társadalmunk egyéneinek lelki alkata egészen más, mint például egy nomád törzsé, vagy egy földművelő társadalomé.

\*

*EZEK UTÁN VIZSGÁLJUK MEG*, hogyan formálódik a szovjet nép lelki alkata az új gazdasági helyzetben. Szovjet népet mondok és nem orosz, hiszen a szovjettársadalom több tucat nemzetiségből tevődik, amelyek közös szociális tartalommal, de egyéni népi formában élik életüket. Ezek a nemzetiségek igen különböző gazdasági-kulturális fokon állottak a szovjethatalom megszületésekor s ezért lelki berendezésük is kaleidoszkopszerűen különböző volt. Az új gazdasági helyzet — apróbb eltérésekkel — mindegyikükre egyformán hatott, a különböző lélektípusokból tehát most mindinkább kirajzolódik a szovjetember új arca. A kialakulás menetét a következőképpen vázolhatjuk:

A nagy gépegységek bevezetése széleskörű munkamegosztást von maga után, amely a termelő folyamatban az egész társadalom összeműködését kívánja meg. A munkafolyamatok észszerűsítése és egyes üzemeken belüli egybehangolása nem elégséges már. Az egyes üzemek működését kell egybehangolni — időben és térben — az összes többi üzemek működésével, az összes többi iparágak működésével és végeredményben a gazdaság egészével.

E feladatkör elvégzése nem egyéb, mint a gazdasági terv megteremtése. Ez is az elhatározó és döntő lépések közül való, amelyekkel a Szovjetunió a világ verseny- és válsággazdaságát túlhaladta és amelyeknek segítségével magasabbrendű termelési rendszert teremtett. A már megalkotott rendszer saját súlyánál fogva mindinkább benyomul az összes többi országok gazdaságába is, természetesen azonban, hogy nem olyan sikerrel, mint a Szovjetunióban, hiszen nincsenek meg az azonos előfeltételek, melyek közül legfontosabb a termelő javak magántulajdonának eltörlése.

A termelés lehetővé tételére, illetve elősegítésére szolgáló javak magántulajdona — mint tudjuk — az egyénnek társadalmilag elismert és hatalmilag is biztosított mindenfajta rendelkezési jogát jelenti, nemcsak a termelés tényezői, hanem az ezekre rászoruló emberek fölött is.

Természetes, hogy a sok visszaélésre alkalmat adó jogok egyike sem volt soha száz százalékig az egyének kezében. A társadalom mindig bizonyos korlátozásoknak vetette alá ezeket a jogokat. Volt olyan idő is, amikor e jogok lényegileg fennálltak (például Angliában a manchesterizmus térhódítása idején). Ez az idő azonban egyszersmind a káosz, a krízis és a katasztrófák teljes lehetőségét is jelentette. Ahogy ezek a „szabadságjogok“ megnyirbálódnak s helyüket a társadalmi ellenőrzés foglalja el, úgy nő a tervezés lehetősége. A legkisebb lehetőség a tervezésre ezek szerint a manchesterizmus korszakában volt. A tervezés lehetősége erősen megnő már a népi demokráciában is, ahol a társadalom számtalan szerv segítségével ellenőrzi az egyén rendelkezési jogait, klasszikusan megvan azonban az eredményes tervezés minden előfeltétele a Szovjetunióban, ahol a termelő javak magántulajdona s az ezekkel való rendelkezés joga a társadalomra ruházódott át.

\*

AKIK A SZOVJETEMBERT NEM HAZÁJÁBAN ISMERTÉK MEG, azok nem tudják annak igazi arculatát elképzelni. A háború viszonyai között természetesen más volt a társadalmi szerepe s ezért a szellemisége,

habitusa is az önfeláldozó harcos, öntudatos, győző katonaembernek, mint annak az egyénnek, aki visszatérve hazájába, újból bekapcsolódott a társadalmilag ellenőrzött békés munkába. Csak azok érezték meg teljes szemléletességgel a különbséget, akik a közelmúltban a Szovjetunióban jártak s itteni ismerőseiket otthoni munkahelyükön is látták.

A háború intermezzója után tovább alakul a szocialista állam kitermelte új embertípus, amelynek életviszonyait s ezzel viselkedését is gyökeresen átalakította a tervgazdaság. Mivel ezt az átalakulást a gazdasági körülmények döntő módon befolyásolták, nézzük meg, milyen az alap, amelyen a szovjet gazdasági élet új rendszere fölépült.

A *terv mindenkié*. Létrejöttében a legszélesebb demokrácia érvényesül. Minden üzemszám, üzem, iparág közli kívánságait, amelyeket számtalan üzemi gyűlésen tárgyalnak meg. Ezeknek a gyűléseknek hangja az érdeklődéstől átfűtött, sőt sok esetben szenvedélyes. A szovjettársadalom egyedei — mondhatnók — itt adják fel rendelkezéseiket a gazdaság egészének. S mivel a *tervgazdálkodás végcélja a szükségletek kielégítése*, a szükségletekről, az egyéni, üzemi és szakmai kívánságokról az itt megtárgyalt javaslatokból szerez értesülést a társadalom. Az ilyen értekezleteken való részvétel az üzemi munkást, a mérnököt, az orvost, az ápolószemélyzetet, a kultúrmunkást öntudatosná, jogait érvényesítővé, igényeinek kielégítését megkövetelővé teszi. — Jó munkát ígér társadalmának, de ugyanakkor megköveteli, hogy a következő tervperiódusban munkahelyének egészségügyi viszonyait lényegesen megjavítsák; követeli, hogy modern gépeket és munkamódszereket vezessenek be, hogy az üzemi konyha ízletesebben főzön, hogy az üzemben dolgozó anyák csecsemőire vigyázó gyermekkertésznők képzettségét fokozzák, hogy új munkásvonatokat állítsanak be; és nem utolsósorban: hogy fogadják el a használhatókat abból a többezernyi racionalizálási javaslatból, melyeket az üzem dolgozói terjesztettek elő. Így lesz a terv minden elemében a valóságos élettől lüktetővé s így válik a szovjet nép minden egyede tervezővé, aki a jelen helyzet ismeretében vágyai jövőbeli megvalósítására szegi tekintetét. Ez az embertípus a valóság embere, mert a ténylegesből, a maiból, a megfoghatóból indul ki. Ez az embertípus a fantázia, a képzelőerő az utópiát súroló romantika embere, hiszen a nemlévőt, a még megfoghatatlant akarja elérni. S midőn a két ellentétet fogja össze, mikor a nehézségek leküzdésére tervet alkot, mikor a lehetetlen lehetővé tételének módozatait kutatja és kidolgozza, akkor tárja fel a szovjet ember harmadik ismertetőjegyét: *az erélyt és a dinamizmust*.

A vágyak, a kívánságok és ígérek özőne — összefogva és egyeztetve, helyi, körzeti, köztársasági tervek kereteibe illeszkedve — az *Állami Tervhivatalhoz* is eljut. Ez állapítja meg, mi a keresztülvihető a résztervekben, mi egyeztethető össze az előirányzott állami tervvel, kiküszöböli az ellentmondásokat, az egymást hatálytalanító tevékenységet, megállapítja a szükségletek végleges méreteit, összhangba hozza őket a termelés lehetőségeivel; *mennyiségi, organizációs és időben-térben koordinált tervet* alkot. Ez a terv véglegesítése előtt ismét az üzemek dolgozói elé kerül, tehát az egész ország akaratát képviseli, amelybe (szó szerint értve) mindenkinek beleszólása volt.

A létrejött terv végrehajtását szigorúan ellenőrzik. Nyersanyag, munkabér s minden más költség *az előirányzatok szerint kerül kiadásra*. Ez kiküszöböli minden jelentős eltérést és önkényes, egyéni értelmezést.

Így alakul ki a szovjet ember szellemi arcélének újabb vonása: a *fegyelmeztség*, az egyéni érdekek alárendelése a köznek.

Ezzel kapcsolatban érdekes megjegyezni, hogy a „tudományos“ jóslatok — mint rendszeren — e téren is alaposan melléfogtak. Stephenson „rohanó“ vonatjától azzal ijesztették el a tudósok a népet, hogy az utasai agyrázkódást kapnak. Századunk első évének hasonlóan bölcs „tudósa“ napnál világosabban bizonyította a „Revue des deux mondes“ hasábjain, hogy „a repülés szép álma örökké álom marad“. Ugyanígy jóslták meg valaha régen, hogy a szocializmus nem fog — mert nem képes — munkafegyelmet tartani s a polgári rend megszűntekor a világ anarchiába fullad. Ez a jóslás a Szovjetúnióval kapcsolatban nem vált be s ekkor az ellenkező irányú jóslást hallottuk: a tervgazdaság megszünteti az egyéni kezdeményezést. És ezzel kapcsolatban is kiderült, hogy a fantaszták képzelőereje szegényes a valósággal szemben.

*Megalkuvás nélküli bátor képzelőerő a célok kitűzésében, földhözköött gyakorlatiasság a megvalósításban, öntudatosság, a jogok és a jutalom megkövetelése az eredményből, áldozatkészség az eredményekhez vezető harc során, szenvedélyes vita a tervezésnél, fegyelmezett beleilleszkedés az egészbe a végrehajtásnál: ez a szovjet ember hatalmas tömegeinek mai arca.*

\*

EZEK BEN A TÖMEGEK BEN KEL ÉLETRE aztán a gazdasági vezető új típusa — az új társadalmi funkcióval felruházott, ezért új lelkialkatú ember, akit — az előbbieken vázolt tevékenysége alapján — legáltalában talán *koordinátornak* nevezhetnénk.

Valaha az üzem termelését a tulajdonos vagy annak megbízottja vezette. Ma legtöbbször az *üzemmérnök* vagy az üzem természetének megfelelő *technikában jártas személy* áll ezen a helyen. Ebből következik, hogy az *értelmiség társadalmi szerepe, fontossága* — tehát súlya és jutalmazása — a Szovjetúnióban úgy megnőtt, hogy arra eddig példát seholsem láttunk. A tervgazdaság viszonyai között azonban előbb-utóbb kitűnik, hogy az *üzemmérnök* horizontja nem elég széles az előtte álló problémák megoldásához. Helyzeténél fogva sokszor nem tudja üzemét helyesen beleilleszteni a szakma egészébe és az üzemi patriotizmus is befolyásolhatja. Az *egész szakma vezetője* jobban látja már az összefüggéseket, de a szakmai elfogultság őt is gátolhatja egyes esetekben, amikor egyazon szükségletnek különféle megoldásáról van szó (például a szállítmányozásnál), melyeknek egyike a szakma szűkebb érdekeit sértené. Az így keletkező esetleges rövidlátást az ilyen gazdasági „koordinátor“ tudja csak kiküszöbölni. Ő mindig az egész gazdaság érdekeit tartja szeme előtt s számára — a részek esetleges kárára is — a *végző eredményhozam az érdekes*.

Ennek a funkciónak elvégzésére egészen különleges előképzettségű, különleges működéskörrel, felruházott emberek kellene, akiknek ezért életmódjukban is változások állanak be. Ez az embertípus teljesen át van *itatva technikai szempontokkal*, anélkül, azonban, hogy valamely szakmának technikusa lenne és valamelyik termelőfolyamat tényleges keresztülvitelében részt kívánna venni. *Alapos elméleti és gyakorlati közgazdasági ismeretei vannak*, amelyeket minden fölmerülő probléma megoldásánál alkalmaz is. Ismeri szocialista hazájának és az *egész világnak gazdaságpolitikai berendezését* és döntéseinél sohasem hagyja ezeket figyelmen kívül. Rendkívül *széles ügyintézési joggal bír és rendkívüli felelősséget vállal*. A bátor elhatározóképesnek, a termékeny fantáziának, a fegyelmezettségnek és a szociális érzésnek nála valóban egybe kell olvadniuk, ha eredményt akar elérni. Éppen ezért ez a munkakör a megfelelő embereket *folytonosan szelektálja* és a dolgok természeténél fogva, automatikusan

és intézményesen kiveti magából azt, aki nem állja meg posztján a helyét. Az illetőnek ezért teljes lelki odaadással kell feladatát végeznie; azért kell élnie, amiből él; számára már valóságnak kell lennie a szocializmus posztulátumának, amelyik így hangzik: *a munka megszűnik átkos kényszer lenni és az egyén természetes hajlamainak megélésévé lesz.*

Ez az ember azonban nemcsak idealista. Munkája magasztos célokért való önfeláldozást jelent, de eredményei nyomán társadalmi elismerést nyer, *amely életének külső, anyagi körülményeiben is megnyilatkozik.* Tudja tehát, hogy a reábizott ügy minden sikere a saját *egyéni sikere is,* így lassanként teljesen felolvad munkájában s az ügy sikereit saját sikerének könyveli el és személyes elégtétele is, ha a dolgok jól mennek.

Nem beszéltünk még ezeknek az embereknek s általában a szovjet embernek *politikai arculatáról.* Szándékosan tettük.

Minden megfigyelőt megkap az, hogy *az átlag szovjet ember is tisztában van az általános nemzetközi témákkal,* amelyeket nagy érdeklődéssel tárgyal, *de belpolitikai kérdésekben — ahogyan azt nálunk értelmezik — milyen kicsiny az érdeklődése.*

A szovjetember gyárakról és lakóházakról, országutakról, parkokról, cipőről, könyvről, asszonyról, bútorról beszél s arról, hogyan lehet ezeket megszerezni, míg az általunk únásig ismert *politikai jelszavak nem tartoznak a szótárához.* A velük való beszéd közben az embernek önkénytelenül is eszébe ötlük az a régi szocialista tétel, hogy *a vezetőrétegek nem uralkodnak többé emberek fölött* és mindinkább áttérnek arra, hogy az embereknek juttatandó dolgok felől rendelkezzenek. Amit most a szovjet ember lelkébe vetítve megmutattunk, nem egyéb, mint egy történés, amelynek folyamán *az állam belpolitikai síkon mindinkább feladja uralmi funkcióját és az emberek életéhez szükséges javak előteremtésének megkönnyítését teszi főfeladatává.*

## ***A szovjet fogyasztási szövetkezetek fejlődése***

**N**EMRÉGIBEN zajlott le Moszkvában a fogyasztási szövetkezetek alkalmazottainak országos kongresszusa. A Szövetkezeti Központ klubjában megtartott kongresszuson több mint 700 ezer dolgozó képviselőjében közel 200 küldött jelent meg. A szövetkezeti mozgalom fejlődéséről Tuzjurszkij, a központi bizottság elnöke számolt be. Közölte a küldöttekkel, hogy a múlt év decemberétől kezdve 9700 új szövetkezeti elárúsító helyet nyitottak, amelyek az elmúlt hónapok folyamán nyolc milliárd rubel összfordalmat bonyolítottak le a városok és lakótelepek élelemellátása terén. Ugyanilyen hatalmas a forgalomba hozott különféle iparcikkék értéke.

A szövetkezeti központ nagyarányú akciót indít, amelynek keretében az eddig még a fogyasztási szövetkezetek szempontjából elmaradott helyeken is nagyszámú elárúsítóhelyet nyit. Ilyenek: Szvjerdlovszk, Novoszibirszk, Gorkij vagy Charkov.

# Magyarország idei mezőgazdasági termése

Írta: LÁZAR VILMOS

**A** MOST BEFEJEZETT mezőgazdasági termelési év indulásakor a magyar parasztság és a mezőgazdasági termelés irányítói megvalósítandó célul tűzték ki, hogy 1946/47-ben a magyar földnek — a szokásos ugaron felül — minden talpalatnyi része be legyen vetve. És valóban — a mult őszi száraz időjárás, vonóerő és vetőmaghiány ellenére, parasztságunk hősi erőfeszítései folytán — az ugarterület kisebb volt, mint az utolsó békeévben. 1938-ban ugyanis Magyarországon 9.4 millió hold volt megművelve, az idén viszont a magyar gazda keze 9,480.000 holdnyi területet velett be és ugaron mindössze 180.000 hold maradt.

Ha végignézzük akár a kenyér- vagy takarmánygabona, akár a kapás- illetve ipari növények vetésterületének adatait, mindegyiknél *jelentékeny emelkedést* észlelhetünk az elmúlt évi vetésterülettel szemben. Míg *kenyér-gabonával* (búza, rozs) 1945—46-ban 2,685.000 holdat vetettünk be, addig *a most lezáruló gazdasági évben 2,920.000 holdat*, tehát 235.000 holddal többet az előző évinél. A *takarmánygabona* (árpa, zab) vetésterülete 1,156.000 holdról 1,197.000 holdra növekedett. A *kukorica* vetésterülete 1945—46-ban 2,010.000 hold volt, *a burgonyáé 446.000 hold*, az idén az *előbbiből 2,206.000*, *míg az utóbbiból 507.000 holdnyi*, tehát a kapásoknál 200.000, illetve 61.000 holddal nagyobb vetésterület mutatkozik az idei év javára. A *napraforgó* vetésterülete sokszorososan túlhaladta a békebelit: 12.000 holdról kerekén 400.000 holdra ugrott. A magyar parasztság legnagyobb diadala azonban a *cukorrépa*-termeléssel kapcsolatban mutatkozik. A latifundiumok bilincseitől megszabadított magyar paraszt — úgy a földhöz juttatott zsellér, mint a nagybirtok egykori cselédje — megmutatta, hogy ezt a kifejezetten nagybirtokon termelt növényt kétszer akkora területen tudja termelni, mint a földesúri Magyarország: 1938-ban 76.000 holdon termeltek cukorrépát s az idén hazánkban a répatermelő terület 154.000 holdra terjedt. A *cukorrépa idei vetésterülete egyébként messze túlhaladta a hároméves tervek harmadik évében elérendő 130.000 holdas vetésterületet.*

Parasztjaink tehát csodát műveltek, mert — a fasiszta dúlás következtében elpusztult iga- és gépierőállomány, valamint a rendkívül kedvezőtlen időjárás és vetőmaghiány dacára — olyan hatalmas területeket vetettek be, amelyek a termelési év folyamán azt a jogos reményt keltették, hogy az idei télen nem lesz kenyérgond Magyarországon, az állatállomány bősé-



gesen el lesz látva takarmánnyal, a kukorica-, burgonya- és cukorrépa-termelésünk pedig a jó átlagon felül jutalmazza majd parasztjainkat.

A TAVASZ DEREKÁN jelentkezett először a baj: *április végétől május közepéig Magyarországon seholsem volt csapadék*. Május közepétől június közepéig azonban jelentékeny esők voltak, erőteljes szár- és kalászképződés indult meg és a gabona jó közepes termést ígért, míg kukoricában, burgonyában és cukorrépában rekord termést reméltünk. Reményeink a termést illetően a júniusi becslés számadataiban jutottak kifejezésre. Eszerint *kenyér-gabonából holdankénti 6.6 métermázsás termés mellett 19,272.000 métermázsas, takarmánygabonából pedig 7,182.000 métermázsas volt várható. A kukoricatermést viszont 24 millió métermázsára, a burgonyatermés eredményét pedig 17.5 millió métermázsára becsültük, míg cukorrépából 10,780.000 métermázsas termést reméltünk, tehát a tavalyinak a dupláját. E becslések teljesen reálisak voltak és hűen tükrözték a tényleges állapotot.*

Reménységeinket azután a június végi és a júliusi időjárás alaposan lehervasztotta: június végén *tikkasztó aszály* szállt a magyar földekre, amely *meggátolta a gabona szemképződését, szemszorulást idézett elő* és ezt a perzselő aszályt betetőzte az *aratás előtti hóguta*. Az aszály és a hóguta *az ország 14 vármegyéjét* (főleg az északi és északkeleti megyéket) igen súlyosan érintette és egyes helyeken *valóságos katasztrófát idézett elő, főleg az újbirtokosoknál, akik silány állatállománnyal rendelkezvén, a talajelőkészítést nem tudták megfelelően elvégezni. A dunántúli és egyes alföldi vármegyékben, ahol némi csapadék volt, jobb a helyzet. Míg az északi és keleti megyékben sok helyütt a vetőmag sem termett meg* s átlagban *2—2.5 métermázsás a termés, addig a déldunántúl és az Alföld egyes megyéiben 6.5—7 métermázsás kenyérgabona átlagok is vannak. Bár pontos, megbízható adataink még nincsenek, megközelítően az idei kenyérgabonatermést, 14,800.000 métermázsára becsüljük, míg a takarmánygabonatermés valamivel alatta marad a 6 millió métermázsának.*

A *tengeri* a szárazságnak inkább ellenálló növény lévén, nem sýnylette meg azt olyan mértékben, mint a gabona. De a teljesen csapadék nélküli három nyári hónap a kukoricánál is, különösen a gyengébb talajokon *nagy termés kiesést* idézett elő. Sok százezer holdnyi *bronzvörösre* érett kukoricatábla *égett el* az aszály tüzeiben, sok százezer holdon *kényszerérések* voltak, apró, foghíjas csövekkel. Kukoricatermésünk mindezek dacára is eléri a *18.5 millió métermázsát*, majd ötmillió métermázsával múlva felül a tavalyi termést.

A szépen indult *burgonyatermésünket* is lerontotta a júliusi, tehát a virágzás idején beállott forróság. Így a termés a tavalyit meghaladja ugyan, de mégsem lesz több *15 millió métermázsánál. Cukorrépa-termésünket* — a tömeget tekintve — erősen lerontotta az aszály, úgyhogy az itt remélt mennyiségnél mintegy *15—20%-kal kisebb lesz a termés*. A roppant erős napsugár viszont tetemesen *megnövelte a répa cukortartalmát*, így a *cukorfok átlagban eléri a 18—20%-ot*, ami *8—10%-kal magasabb a normálnál*. Ez annyit jelent, hogy hazánkban *a cukorfejádag eléri majd az évi 12—13 kilót*.

Mindezekből megállapíthatjuk, hogy az idei termés — dacára paraszt-ságunk csodával határos erőfeszítésének — az elemi csapások miatt nem váltotta be hozzáfűzött reményeinket és ezekből nem valósulhat meg az a reális alapokon nyugvó tervünk, hogy a parasztságra nehezedő kööttségek megszüntethetők lesznek s ugyanakkor a városi dolgozók is bőségesebb és fehérebb kenyérhez juthatnak. Ellenkezően — kormányunk az ország dolgozó és ellátatlan lakosságának érdekében — *a legszigorúbb takarékos-*

sági rendszabályok bevezetésére kényszerül, egyrészt az elszámoltatás megszigorításával, másrészt a kenyérfejadag csökkentésével és a kukoricánapok beiktatásával.

UGYANAKKOR NEM FELEDKEZHETÜNK MEG a jövő évi kenyér biztosítását jelentő vetőmagról sem. A hároméves terv 1947/48-ra 3.5 millió hold kenyérgabona vetésterületet ír elő, tehát a tavalyi területnél 600.000 holddal nagyobbat. E terület bevetéséhez 3.1 millió métermázsza kenyérgabona-vetőmag szükséges. Ebből a mennyiségből az új gazdáknál és az aszálysújtotta vidékek parasztjainál hiányzik 600.000 métermázsza. Ennek a kormány csupán a felét tudja biztosítani, ezt is áldozatokkal és a közellátás terhére inséges akció keretében. A kedvezőbb időjárású megyék régi gazdáinak a kötelessége tehát, hogy a mostoha körülmények között termelő új- és törpebirtokosokat kisegítsék vetőmaggal és kiegyenlítsék azt az aránytalanságot, amely az egyes vidékek 50 kg—1 métermázsás és más tájak 6.5—7 métermázsás termésátlaga között mutatkozik. Ezzel tehetik lehetővé, hogy ezek a gazdák is a hároméves tervnek megfelelően tudják bevetni földjüket kenyérgabonával.

A hároméves terv első évében, amikor a demokratikus kormány 14 milliós szántási hitelt nyújt és a kötelező területet meghaladó szántást külön jutalmazza, amikor az aszálykárosult parasztok 3000 vagonos keretben inséges vetőmagakcióban részesülnek, amikor az akciógabona szelektálva és csávázva jut a gazdák kezébe, az eddig megfizethetetlen műtrágyát a békebeli árnál olcsóbban és azt részben hitelben kapják parasztjaink, amikor ez év folyamán 580 millió forint jut beruházásként a falu népének, akkor a hároméves terv maradéktalan megvalósítása érdekében áldozatot kell hoznia a falu és a város népének egyaránt. A falunak úgy, hogy úrrá legyen a nehézségeken és a mezőgazdasági termelési tervet megvalósítsa, a városnak pedig a legrigorózusabb takarékosággal és beosztással kell élnie a rendelkezésre álló szűk készletekből.

## Gazdasági hírek Lengyelországból

**A** SZOVJETÜNIO ÉS LENGYELORSZÁG között szerződés jött létre 300.000 tonna szovjetgabona szállítására vonatkozóan. Lengyelország ezévi gabonahiányát 600.000 tonnára becsülik. Lengyelország a szovjetgabona ellenértékét a Szovjetúnióknak Lengyelországon keresztül a keleti zónába irányuló forgalmára kirótt illetékekkel és áruszállításokkal fogja kiegyenlíteni.

**H**IVATALOS LENGYEL HELYRŐL cáfolják azt a New Yorkból kiindult hírt, mely szerint a lengyel kormány új zloty-árfolyamot állapított volna meg. A londoni lengyel követség egyik tagja kijelentette, hogy a hivatalos árfolyam továbbra is 1 dollár = 100 Zl marad, azonban egy új 1 dollár = 250 Zl-s „túrlista árfolyamot“ állapítottak meg s ez okozta az amerikai bankok félreértését.

A lengyel Valutaellenőrző Bizottság új rendeletet bocsátott ki, amelynek értelmében Lengyelországba összesen 4000 papír zloty-ig terjedő összeget hozhatnak be fejenként. Eddig ez a határösszeg 2000 zloty volt, 4000 Zl fejenként ki is vihető, de ez nem vonatkozik a kivándorlókra.

# A szovjet gazdaság tervezésének elvei

Írta: A. BIRMANN

**VILÁGSZERTE FŐLFIGYELTEK** a Szovjetunió súlyos károkat szenvedett népgazdaságának újjáépítése és továbbfejlesztése terén már eddig is elért nagyszerű eredményekre. Az építő és fejlesztő munka ilyen mértékű eredményessége a háború utáni új ötéves terv előírásainak pontos betartására, sok esetben a terv célkitűzéseinek túlszárnyalására vezethető vissza. Nem is meglepő tehát, ha a világ ma fokozott érdeklődéssel fordul a szovjet gazdaság megszervezése és irányítása, általában pedig a szovjet tervezés elvei és módszerei felé. A szovjet gazdasági tervezés elvi alapját ismerető cikkünk ennek a nagyarányú érdeklődésnek a kielégítését szolgálja.

\*

A GAZDASÁGI TERVEZÉS elméleti alapelveit *Lenin és Sztálin* határozták meg a szovjet társadalom építésének gyakorlati módszereire vonatkozó tanításaikban. E tanítások megszabta úton haladva — a forradalom előtti Oroszország az iparosodás magas fokán álló Szocialista Szovjet Köztársaságok Szövetségévé alakult át. Az átalakulás nehézségeinek leküzdése során, a mindennapi élet küzdelmei közepette, a lenini és sztálini elméleti alapelveken nyugvó szovjet gazdasági tervezés gyakorlati megvalósításának módszerei is kikristályosodtak és az egymást követő ötéves tervek tapasztalatai segítségével egyre inkább tökéletesedtek.

A szovjet gazdaság fejlesztésének és az erre irányuló tervező munkának első és legfontosabb feladata *olyan szocialista társadalomnak a föl-építése*, amely megszünteti az embernek ember által történő kizsákmányolását, eltörli a város és a falu, a szellemi és a testi munka közötti különbséget; amelyben az emberek képességük szerint dolgoznak és amelynek a javaiból szükségleteikhez mérten részesednek. A szovjet állam e feladatok megoldásának biztosítása érdekében a népgazdaság legfontosabb ágazatait államosította. A Szovjetunióban a tervezés alapja az, hogy a föld, az ipar, a szállítás és a bankok köztulajdonban vannak.

A Szovjetunió népgazdasága — a kapitalista termelési anarchia bilincseitől megszabadulva — *a szocialista társadalom törvényeit jelentő egységes állami tervvel* a nép érdekeit szolgálja. A tervezés tehát a szocialista gazdaság belső mozgatóerejének nem ideiglenes, hanem állandóan működő tényezője.

*Az ország gazdasági és ebből következő politikai függetlenségének biztosítása* a Szovjetunió gazdasági termelő munkájának legfontosabb elvei

közé tartozik. A forradalom előtti Oroszország óriási nehézségeket hagyott maga után. 1913-ban Oroszország az iparban felhasznált gépeknek több mint kétharmadát importálta, külföldről hozták be az olyan egyszerű szerzőségeket is, mint pl. a sarló és a kasza. Meg kellett teremteni tehát — és a szovjet rendszer meg is teremtette — a népgazdaság korszerű ágazatait. Az e téren mutatkozó nagy nehézségeket leküzdötték és ma már nincs olyan termelési eszköz és a népgazdaság számára elengedhetetlenül szükséges felszerelés, amit nem tudnának gyártani a Szovjetúnióban. A gazdasági függetlenség biztosítására irányuló törekvés azonban semmiképpen nem jelenti azt, hogy a Szovjetúnió autarkióra törekszik. Ellenkezőleg, a Szovjetúnió igen fontosnak tartja a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok komoly fejlesztését, amit a különböző országokkal kötött számos kereskedelmi szerződés is bizonyít.

A gazdasági függetlenség biztosítása megköveteli a tudomány és a technika nagymértékű fejlesztését, az anyagi és pénzügyi tartalékok tervszerű felhalmozását, a szakképzett káderek kiépítését, valamint az előrelátó tervezést és a céltudatos végrehajtó munkát. A Szovjetúnió gazdasága a második világháborúban szigorú vizsga elé állott; e vizsgának kellett tanúságot tennie a szovjet rendszer érettségéről és önállóságáról. Az egész világ elismerte, hogy a Szovjetúnió becsülettel állta ezt a vizsgát.

A szovjet tervezésben rendkívül nagy jelentősége van a *vezető gazdasági ágak* elvének és a meghatározott időszakon belül föltétlenül teljesítendő alapvető feladatok kijelölésének.

\*

A SZOVJET GAZDASÁG FEJLŐDÉSE az első világháború és a polgárháború után kezdődött. 1920-ban a legfontosabb áruk termelése még alig érte el az 1913. évi színvonal öt-hat százalékát.

Milyen irányba induljon meg az ország újjáépítése? Nem kevesen voltak azok a „jóbarátok“, akik azt tanácsolták, hogy a gazdaság legfontosabb ágazatait külföldieknek adják bérbe. A szovjet kormány elutasította ezeket az ajánlatokat, amelyek az országot a függetlenség elvesztésével fenyegető kiszolgáltatottságokhoz vezették volna. Új utat jelöltek ki a gazdaság fejlődése számára. Nehéz út volt ez, de lehetőséget nyújtott az ipar és a szállítás helyreállítására, a modern technika bevezetése és a villamosítás segítségével. Így keletkezett az iparosítás szovjet módszere, amely először megteremtette a legfontosabb iparágakat: az energiatermelőipart, a fűtőanyagipart, a fémipart, a gépgyártóipart, azután pedig új technikai alapokra helyezte az ország egész népgazdaságát.

A *vezető gazdasági ágak elve* lehetővé tette az alapvető erőforrások összpontosítását és ez erőforrásoknak a döntő szakaszokra való irányítását. Ezt az elvet az ötéves és évi tervek kidolgozásánál az egész népgazdaságban és minden egyes iparágban külön-külön is alkalmazták.

Vezető gazdasági ágak voltak például az első ötéves terv kezdetén a *szénipar* és a *fémipar*; a parasztságok tömeges kollektivizálása idején a *mezőgazdasági gépgyártás*; a háborúelőtti harmadik ötéves terv pedig a *vegyszeripar* (ásványi műtrágyák, műanyagok) hazai gyártásának és a *szerszámgyártásnak* a fejlesztését helyezte előtérbe. Egyes iparágaknak előtérbe helyezése nem jelenti azonban a többiek elhanyagolását. A vezető gazdasági ágak elvének a tervezésben való alkalmazása azt jelenti, hogy a legfontosabb iparágak fejlődnek a leggyorsabb ütemben és hogy ezt a fejlődést anyagilag is megfelelően biztosítják. Így például a szovjet népgazdaság újjáépítésének és fejlesztésének jelenlegi ötéves terve értelmében

az ipari termelés 1950-ben átlag 48 százalékkal magasabb lesz, mint 1940-ben, emellett azonban a széntermelés 51 százalékkal, a villanyáramfejlesztés 70 százalékkal, a fűszerelések gyártása pedig 100 százalékkal növekszik majd.

A legfontosabb gazdasági ágak meghatározása rendkívül nagy felelősségű, tudományos előrelátást és komoly közgazdasági tudást követelő munka. A vezetőknek meg kell határozniuk az alapvető feladatokat és biztosítaniuk is kell ezeknek a feladatoknak a teljesítését. A szovjet gazdaság fejlődésének tapasztalatai az egész világnak megmutatták, hogy a Szovjetunióban a vezető gazdasági ágak meghatározásának feladatát is eredményesen megoldották.

Ezzel kapcsolatban érdekes megvizsgálni az angol termelés tapasztalatait. Mint ismeretes, az angol kormány a technikai átépítés érdekében *alárendelő feltételek* mellett 3 milliárd 750 millió dolláros kölcsönszerződést kötött az Egyesült Államokkal. Ebből a kölcsönből 2 milliárd 200 millió dollárt elköltöttek már. És mire kellett fordítaniuk ezt az összeget? 32 százalékát dohányvásárlásra, 24 százalékát élelemre, 23 százalékát olajra és nyersanyagokra, 7 százalékát amerikai filmekre és csak... 5 százalékát ipari fűszerelésekre... Ez a tervezés valóban nem könnyíti, hanem még inkább kiélezi Anglia gazdasági válságát és ugyanakkor — az életszínvonal leszállításával — Anglia dolgozó tömegeinek érdekeit is komolyan sérti.

\*

**A SZOVJETÚNIÓ FENNÁLLÁSÁNAK HARMINC ESZTENDEJE** a grandiózus építkezés, az új ipari központok, az új vasúti fővonalak, az új gazdasági ágak megteremtésének időszaka. A népgazdasági tervezés állandó feladata a megteremtett és továbbfejlesztett termelőerők célszerű területi elosztása volt.

Mit is jelent ez?

A szovjet tervezés kiindulási elve, hogy a feldolgozó iparnak — a főlösleges és észszerűtlen szállítás elkerülése érdekében — azokban a körzetekben kell elhelyezkednie, ahol a feldolgozandó nyersanyagot termelik, az iparágak elhelyezésénél pedig meg kell szüntetni a központi és határvidéki körzetek közötti különbséget. (Lásd a Kaukázuson túli és a közép-ázsiai köztársaságok nagyíramú fejlesztését. A cári Oroszországban ipari szempontból ezek a területek félgymarmati helyzetben voltak). Ismeretes, hogy Oroszország ipara főképpen Moszkva és Leningrád környékén, valamint Ukrajna déli részében (Donyec medence) összpontosult. Nem fejlődött kellőképpen a végtelenül gazdag Ural, sem a fölmérhetetlen természeti kincsekkel rendelkező Szibéria, s természetesen az északi és távolkeleti területeket is elhanyagolták.

A Szovjetunió tervgazdasága az országnak ezeket a részeit is életre-keltette. *Magnitogorszk* és *Kuznyeck* acéljának, *Kuznyeck* és *Karaganda* szenének, *Fergana* gyapotjának és olajjának döntő szerepe volt a második világháborúban. Ez a termelő erők elhelyezésének szovjet elve és ez is hozzájárul a szovjet gazdasági tervezés elvének győzelméhez.

A tervgazdaság a termelő erők legcélszerűbb elhelyezésével biztosítja az egymással összekapcsolt iparágak együttműködését. Az *autógyártásban* például száznál is több iparág vesz részt, amelyek a gyártáshoz szükséges kellekeket szállítják: az ablaküvegtől kezdve az ülések kárpitjáig. Nem kevésbé bonyolult az együttműködés a vegyiparban, a szerszámgyártásban vagy az elektromos gépgyártásban. A szovjet népgazdaság tervezése az *együttműködő ipar* óriási központjainak létesítését tette lehetővé. Az olyan

gazdasági termelő központok, mint *Moszkva, Leningrád, Gorkij, Szverdlovszk, Kazán, Cseljabinszk, Sztalinó, Dnyepropetrovszk* stb. meggyőzően bizonyítják a Szovjetunió gazdasági tervezésének magas színvonalát és a termelő erők elhelyezési elvének helyességét.

\*

**A SZOVJET TERVEZÉS A SZÉLES NÉPTÖMEGEK KÖZREMŰKÖDÉSÉRE TÁMASZKODIK.** Ez is fontos elve a tervező munkának.

A Szovjetunióban — a legkövetkezetesebb demokrácia országában — a tervezés nem a szakértők szűk körének, nem valamiféle „agytröszt”-nek az ügye. Ez a tervezés a vállalatokban, bányákban, vasúti állomásokon kezdődik, millió és millió ember ötletével és elgondolásával gazdagodva jut el a minisztériumokig.

A tervek teljesítéséért folyó szocialista versenyek közvetlenül segítik elő a tervek határidő előtti teljesítését és a megvalósítás érdekében újabb és újabb erőket mozgósítanak. A szovjet gazdaság gyakorlati életének e mindennapos jelenségei legkomolyabb tényezői a szocialista tervezésnek.

Mivel magyarázható a népnek a tervek összeállítása és teljesítése érdekében folytatott alkotó munkája? Azzal, hogy *a tervben kitűzött feladatok közel állnak a néphez. Az új öt éves terv teljesítése a háború által szétrombolt ország újjáépítését és további fejlődését jelenti. Ez egyszersmind minden egyes szovjet polgár legmesszebbmenő reménye. E polgár számára a terv nem valami idegen, szükségtelen, ráerőszakolt dolog. A szovjet polgár számára a terv saját és gyermekei életszínvonalának emelését, a kultúra fejlődését, a béke és a biztonság megszilárdulását jelenti. Ezzel magyarázható, hogy a tervet az egész nép támogatja. És ebben van a terv nagy vonzó- és szervezőereje a Szovjetunióban.*

## A bolgár gazdaság hírei

**B**ULGÁRIA EGÉSZ TÜZELŐANYAG-KERESKEDELMÉT (szén, faszén, tűzifa) államosították. Ezek a cikkek ezentúl állami monopólium tárgyát képezik.

\*

**BULGÁRIA IPARI TERMELÉSE 1947 első öt hónapjában az anyagbeszerzés nehézségeinek ellenére, egészen véve mégis felülmulta a kitűzött célt. Július 1-én az iparban és az építészetben foglalkoztatott munkások száma 171.073 volt (ebből 56.889 női munkás), az előző hónaphoz képest ez 11.286, a múlt évhez képest pedig 40 ezres munkáslétszámtöbbletet jelent.**

# A szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény és a magyar híradástechnikai ipar

Írta: BIRÓ GÁBOR

A MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE augusztusi és szeptemberi számában Rónai miniszter és Hardi Róbert osztályfőnök foglalkozott a szovjet-magyar kereskedelmi és árucserforgalmi egyezmény közgazdasági kiértékelésével. Mind a két tanulmány utal arra, hogy a magyar-szovjet kereskedelmi szerződés az olyan szerződések közé tartozik, amelyekről méltán el lehet mondani, hogy *mindkét nép érdekét szolgálják*.

Megfelelően hangsúlyozták azt is, hogy az importnak Magyarország nyersanyagellátása szempontjából, exportunknak pedig abból a szempontból van döntő jelentősége, hogy aránylag kevés nyersanyagot igényel. Rónai miniszter szavai szerint: „a kiváló magyar mérnökök, technikusok és munkások leleményességének és szaktudásának a termékei“ kerülnek exportra és ezzel *Magyarország relatív nyersanyaghiányát az exportoldalon is csökkentjük*.

Fokozott mértékben igaz ez a híradástechnikai ipar termékeire vonatkozóan, amelyeknek értékében viszonylag *csekély mennyiségű nyersanyag mellett a munka képvisel igen nagy százalékot*. Jellemzésül elég ha megemlítjük, hogy a szovjet exportban legnagyobb értéket képviselő *nagyfrekvenciájú berendezés* 1 kg-jának értéke *23.5 dollár*.

Már az 1945. évi magyar-szovjet árucserforgalmi szerződés is *10 nagyfrekvenciájú (vivóáramú) berendezés* exportját tette lehetővé a Szovjetunióba. Ezek a berendezések olyan *finommechanikai* termékek, amelyek a telefontechnika legmodernebb eszközei. Segítségükkel — a rádió és telefon kombinációja révén — az egy-két drótból álló légvezetéken *egyazon időben több beszélgetést* lehet folytatni. Ezek a berendezések aránylag kicsiny méreteik mellett a beléjük dolgozott hatalmas mennyiségű mérnöki és szakmunka miatt a magyar híradástechnikának leginkább exportálható termékei; a Szovjetunióban pedig, — ahol a telefonhálózatnak mérhetetlen térbeli távolságokat kell áthidalnia — hatalmas kábel- vagy légvezetékmegtakarítást tesznek lehetővé.

Ugyancsak az 1945. évi árucserforgalmi szerződés keretében került szállításra 100 darab olyan *100 vonalas hordozható telefonközpont*, amely szintén a Szovjetunió sajátos szükségleteit szolgálja. A hirtelen fejlődésnek

indult ipari centrumokban eleinte egy, majd több ilyen kis telefonközpont el tudja látni a telefonszolgálatot addig, amíg az ötéves terv során a fejlődés automata-telefonközpontok felállítását is indokoltá teszi. Ekkor ezeket a telefonközpontokat könnyen szét lehet szedni és másutt újra felállítani. Csupa olyan tulajdonság, amely a rohamos újjáépítés lázában dolgozó Szovjetúnióban ezeket a telefonközpontokat rendkívül használhatóvá teszi.

Az 1945. évi szerződésben szereplő cca. 640.000 dollár értékkel szemben az új szovjet-magyar szerződés keretében megrendelt telefontechnikai berendezések értéke meghaladja az 1.6 millió dollárt. Az 1945—46. évi 10 nagyfrekvenciás berendezéssel szemben 1947—48. évben 20 berendezést szállítunk, a 100 db 100 vonalas központtal szemben 150-et és 10.000 db induktoros telefonkészüléket. Meg kell említeni azonban, hogy újabb tárgyalások indultak ennek az önmagában is igen jelentős keretnek további, közel 80%-os emelésére.

Hiányos volna a fenti adatok pusztá felsorolása annak kiértékelése nélkül, hogy ezek a tételek mit jelentenek a magyar híradástechnikai ipar számára. Elsősorban biztosítják most és a következő évben sokszáz magyar munkás és mérnök magas színvonalú szakértelmet kívánó állandó és biztos foglalkoztatását. A magyar iparnak e legmodernebb ágában nagyon fontos újításokat tesznek lehetővé, módot adnak bizonyos szerény, de föltétlenül szükséges beruházásokra a legmodernebb technikai berendezésekben. Ezen túlmenően azonban van a telefontechnikának egy közgazdasági vonatkozása, amely ezeknek a szállításoknak a jelentőségét az egész magyar közgazdasági élet szempontjából még inkább fokozza.

A telefonhálózat kiépítése mindenütt bizonyos rendszer alapján történik. Ha egy ország bizonyos rendszerben — jelen esetben a Standard-rendszerben — elkezdi kiépíteni telefonhálózatát, annak minden további bővítése lehetőleg ugyanabban a rendszerben történik. Ezt műszakilag és gazdaságosság szempontjából a karbantartás, cserélés és helyettesítés lehetősége alaposan indokolja. Az egyezménynek pillanatnyi keretén messze túlmutató jelentőséget ad tehát az a körülmény, hogy a korlátlan lehetőségekkel rendelkező 200 millió lakosú szocialista Szovjetúnió az ilyen rendszerű felszerelésekből ilyen jelentős méretű híradástechnikai vásárlásokat eszközöl Magyarországon. Azokon a telefontechnikai berendezéseken kívül ugyanis, amelyeket a Szovjetúnió már megrendelt, előreláthatóan ugyanolyan rendszerű központokat és berendezéseket fog továbbra is rendelni és gyártatni telefonhálózatának bővítése során.

Ezeket a telefontechnikai berendezéseket a Szovjetúnióhoz földrajzilag legközelebb Magyarországon gyártják és ismerve a Szovjetúnió végtelen fejlődési lehetőségeit, közgazdaságának válságmentes szervezetét — megrendelése hosszú évekre biztosíthatják az egész magyar telefontechnikai ipar teljes kapacitású foglalkoztatottságát. És ha csak részben is hárul Magyarországra a feladat, hogy fedezze a Szovjetúnió ilyen irányú — nyilvánvalóan egyre növekvő — szükségleteit, akkor a magyar híradástechnikai ipar számára megnyílik a hatalmas arányú növekedés lehetősége is.



## Takarékbetétek a Szovjetúnióban

Irta: N. OBOLENSZKIJ

**1947** JANUÁR 1-ÉN az Állami Takarékpénztárakban a betétek összege meghaladta a 12 milliárd rúbelt. Ez jelentős emelkedés az 1946. évi 9 milliárd rúbeles betétállománnyal szemben. Nemkevesébbé figyelemreméltó, hogy a 12 milliárdos betétállomány túlnyomórészt magánszemélyek *egyéni betéteiből* keletkezett.

A Szovjetúnióban a takarékpénztáraknak széles elágazó hálózatát építették ki, hogy a szovjet polgárok megtakarított pénzüket könnyűszerrel helyezhessék el. 32.000 takarékpénztár működik a Szovjetúnió területén, ezek egységes, országos hitelszervezetet képeznek, amelynek élén a pénzügyminisztériumhoz tartozó *Állami Takarékpénztárak* és az *Állami Hitel Főintézéség* állnak.

A szovjet takarékpénztárak tevékenységét törvény szabályozza, amely meghatározza a takarékpénztárak szervezeti felépítését, ügyvitelét és az ügyfelekhez való jogi viszonyát.

A Szovjetúnió takarékpénztárainak legfontosabb ügyletei: *a betétek elfogadása és kiadása*.

A takarékbetétek legelterjedtebb formája a bizonytalan határidőre (látra) szóló betét, amikor a betét megőrzésének határideje nincsen előre megállapítva. Az ilyen betétek után a takarékpénztárak *3 százalékos kamatot* fizetnek. A látra szóló betétet akárkinek a nevére lehet iratni, de az ilyen betétet csakis

annak fizetik ki, akinek a nevére a betétkönyvet kiállították. Vannak azonban olyan betétek is, amelyeknél a takarékbetétkönyv *mindenkori felmutatója* jogosult a pénz átvételére.

A bizonytalan határidőre szóló betéten kívül olyan betétek is vannak, amikor a betevők a takarékpénztárban elhelyezett pénzösszeget *legalább hat hónapra* lekötik. Ilyenkor a fél javára írt kamat nagyobb: *5 százalék*.

Ezenkívül úgynevezett *nyereménybetét* is van. A nyereménybetéttel a betevő a látra szóló betét-hez hasonló módon rendelkezik, de a betét e formájánál kamat helyett a betét *200%-át* elérhető nyere-ményt fizetnek. E célból évente kétszer sorsolásokat rendeznek.

A szovjet takarékpénztárak betevőinek kényelmét szolgálják a *folyószámlabetétek*, az ilyen betét tulajdonosa *csekk kiállításával* teljesíti fizetési kötelezettségeit bármely személlyel, vagy szervezettel szemben.

A szovjet takarékpénztárak különböző *leszámítási műveleteket* is eszközölnek a betétekkel. Nagy városokban *giro átutalásokat* is végeznek a takarékpénztárak. A betevő kívánságára számlája terhére *rendszeresen* kiegyenlítik lakbér-, villany-, telefon- stb. költségeit. Az ilyen szolgáltatásokat a takarékpénztárak *díjmentesen* végzik. A giró átutalások erősen elterjedtek a Szovjetúnió nagyvárosaiban.

A betevő kívánságára a számláján lévő összeget a takarékpénztár átutalja egy másik takarékpénztárba, ami gyakran kényelmes lebonyolítását jelenti az ügyleteknek.

A takarékpénztárnak még egy műveletét kell megemlítenünk: az *akkreditálást*, melynek segítségével az igényelt pénzeszeg a Szovjetunió bármely városának vagy kerületének takarékpénztárában fölvehető. Az akkreditálási műveletek elterjedését a Szovjetunióban elősegíti az a körülmény, hogy az akkreditívát nemcsak a betevő, hanem *bármely polgár* is igénybe veheti.

A takarékpénztárak és betevők viszonyában visszatükröződik a polgároknak munkából szerzett jövedelmükre és megtakarításaikra vonatkozó *egyéni tulajdonjoguk*, amely jog a *Szovjetunió alkotmányában* gyökerezik. Innen ered a *betétek teljes sértetlenségének és szigorú titokbantartásának biztosítéka*. A betétek titkának megsértése törvénybe ütköző cselekedet.

A takarékpénztárak az állami hi-

telekkel kapcsolatban is rendkívül fontos műveleteket végeznek. A takarékpénztárak feladatköréhez tartozik az államkölcsönök jegyzése, a jegyzett összegek begyűjtése, a nyeremények kifizetése, a kölcsönkötvények tulajdonosainak kiszolgálása (a kisorsolási számokat illető felvilágosítás, a nyeremények ellenőrzése stb.).

Szoros kapcsok fűzik a takarékpénztárakat a lakossághoz a megtakarított pénzük kezelésén kívülálló egyéb műveletek folytán is. A takarékpénztárak folyósítják ugyanis a Szovjetunió érdemrendjeivel és érmeivel kitüntetett személyeknek járó pénzeszegeket, a személyi nyugdíjakat, a sokgyermekes és egyedülálló anyáknak járó állami segélyeket stb.

A szovjet takarékpénztárak a fejlődésnek több mint húszéves útjára nézhetnek vissza és az ország lakosságának legszélesebb köreiben a legnagyobb népszerűségnek örvendenek. Nincs az Úniónak olyan távoli sarka, ahol ne volnának takarékpénztárak.

## Növekvő külkereskedelmi passzívum Magyarországon

**1947** AUGUSZTUS HÓNAPJÁBAN közzétett külkereskedelmi adatok azt mutatják, hogy Magyarország kiviteli mérlegének passzív egyenlege tovább nőtt és hogy a hiány növekedésének az üteme is meggyorsult. A január 1-től augusztus 31-ig tartó nyolc hónapos korszakban Magyarország *601 millió értékű árut vitt ki és 851 millió értékű árut hozott be*. Az ország nyolchavi külkereskedelmi mérlegének hiánya tehát kereken 250 millió forint. Július hónapban 120 millió forint értékű behozattal még 95 millió forint kivitel állt szemben, így a külkereskedelmi mérleg hiánya még csak 25 millió

volt. *Augusztus* hónapban a behozattal megnövekedett, a kivitel ezzel szemben aggasztó mértékben visszaesett: 134 millió forintos behozattal szemben csak 64.4 millió forint exportot bonyolítottak le, az ország külkereskedelmének passzivitása tehát egy hónap alatt 70 millió forintos rekordszámot ért el. Az így kialakuló kép annál kedvezőtlenebb, mert egy immár hónapok óta tartó tendencia további kiélesedését mutatja.

A kiviteli oldalon az augusztusi külkereskedelmet a mezőgazdasági cikkek aránylagos háttérbeszorulása jellemzi, ami nyilvánvalóan idényszerű okokra vezethető vissza.

A kiviteli oldal legfontosabb tételei a pamutszövet 6.7 millió forint értékben, az izzólámpa 5.3 millió forint értékben, a zsíros olajok 4.7 millió forint összegben és a bauxit 2.8 millió forint értékben. Mezőgazdasági vonalon főleg bab, bor, nyersdohány és toll szerepel az augusztusi kiviteli cikkek között. A behozatali oldalon a 23.4 millió forintos gőzmozdony-tétel emelkedik ki, amely behozatal származási országa az Egyesült Államok. A következő tétel — 12.6 millió forintos keretben — a nyerspamut, amelynek származása különböző országok között oszlik meg, így többek között a Szovjetunió, Egyiptom, Anglia és az Egyesült Államok között. A nem nyersanyag-jellegű behozatalból kiemelendő a csehszlovák származású cukorimport 8.8 millió forinttal, valamint az ugyanolyan értékű, de különböző országokból származó cipő-behozatal.

A Szovjetunió a már említett nyerspamuton kívül főleg vasércszállításokkal vett részt az ország augusztusi nyersanyagellátásában, amivel szemben Magyarország fő-

leg bauxitot, lakatokat és zárat, valamint benzint és egyéb olajtermékeket szállított. Jugoszlávia vasércen kívül még rezet szállított nagyobb tételben, amivel szemben elsősorban nehézipari cikkeket vásárolt Magyarországtól. A kokszellátást ezúttal is Lengyelország és Csehszlovákia szállításai biztosították. Az angol eredetű nyersanyagok közül első helyen a gyapjú áll. A külkereskedelmi mérleg általános alakulásának megfelelően augusztusban Magyarország csak a Szovjetunióval és Lengyelországgal való forgalmában tudott aktív egyenleget felmutatni. A svájci forgalom 7.2 millió forinttal, az angol forgalom 5.6 millió forinttal, a USA-val lebonyolított forgalom 26.7 millió forinttal volt passzív.

Az ország gazdaságpolitikai vezetésének egyik legfontosabb feladata a külkereskedelmi mérleg gyorsuló passzíválódásának megállítása, annál is inkább, mert külföldi hitelek ma csak jóval kisebb mértékben állnak az ország rendelkezésére, mint az év elején.

## A magyar ipar nyersanyag-készletei

GYÁRIPARUNK ÉS BÁNYÁSZATUNK 1250 millió pengős háború előtti árukészletéből (az 1938. évi árakon számítva) — a háborús károk, a németek és a nyilasok rablása és a fosztogatások miatt — 80 százalék elveszett. A vas-, fém- és gépipar, a fonó-, szövő- és ruházati ipar, a vegyészeti ipar és a bőr- és cipőipar készleteinek negyötödét, vagy annál is többet veszített, de a készletek felét jelentősen meghaladó kárszázalékok adódtak az élelmiszeriparban, a papíriparban, valamint a faiparban is.

A készletveszteségek pótlása mérhetetlenül nehéz feladatnak bi-

zonyult: az 1945. évi gyáripari termelés nettó értéke például a magyar gyáripar készletveszteségeinek egyharmadát sem érte el.

A kereskedelmi kapcsolatok kiépítése és a termelés fellendülése a magyar készletgazdálkodás lehetőségeit megjavította, de bizonyos vonatkozásokban még mindig nem épültek ki megfelelően a készletgazdálkodás lehetőségei. A forintvaluta bevezetését követő egy év alatt lényegesen megnövekedtek a fonó-, szövő- és ruházati ipar, a bőr- és cipőipar, valamint a faipar készletei. Más iparágakban viszont még mindig a készletek stagnálásával vagy visszaesésével találkozunk.

A lendületesen termelő vas-, fém- és gépiparnak ma kisebb anyagkészletek állanak rendelkezésére, mint egy évvel ezelőtt és különösen erős készletcsökkenés észlelhető a papíriparban, de főleg a vegyészeti iparban.

A magyar ipar rendelkezésére ilyenmódon ma kétségtelenül kisebb készletek állanak, mint amilyenekre a termelés zavartalan lebonyolításához szüksége volna és csak rendkívüli szervezési felkészültséggel tudja az ipar a mai — viszonylagosan magas — termelési színvonalát tartani, sőt továbbfejleszteni. A szükséges hathavi készlet helyett a *gyapjúipar* egy évvel a stabilizáció után *kéthavi készlettel*, a *bőripar* háromhavi helyett *egy havival*, a *fűrész- és asztalosipar* tizenkéthavi helyett *négyhavival rendelkezik*. Egyes iparágakban

gyakran még súlyosabb a helyzet. A *nehézipar* készletei a belföldi és külföldi rendeltetésű nagyarányú nehézipari termelés mellett sokszor csaknem a kimerülés határára, egy időben már a *papíripar* cellulózekészletei is a teljes kimerülés határára estek vissza. A *vegyipar* és az *üvegipar* ammoniákszódaellátása a szükséges négyhavi készlet helyett csak egy hónapra van biztosítva.

A magyar ipar a háborút követő években komoly újjáépítési és termelési eredményekre tekinthet vissza. Magyarország kevés külföldi támogatásban és csak rövid ideig részesült. Eredményeit saját erőfeszítéseinek köszönheti. A termelés zavartalan ellátásához szükséges készletek összegyűjtése azonban — mai tökeszegénységünk mellett — lassan folyik csak.

## A román pénzügyi helyzet

**A ROMÁN STABILIZÁCIÓ** pénzügyi szempontból teljes sikerű volt. Az igen nagy méreteket öltő pénzhiány megsemmisítette a magánforgalmat a valutapiacra. Ennek következtében naponta igen nagy mennyiségű valutát szolgáltatnak be a Román Nemzeti Banknak. Más részről az új rendszerre való átállás nagy egyenetlenséget okozott az élelmiszerelosztás terén, a helyzet azonban jelenleg már javul. A vasúti tarifák olyan mértékben növekedtek, hogy drágulásuk maga után vonta bizonyos közszükségleti cikkek nagymértékű ár-emelkedését. Az ellátás kielégítő biztosítása a termés betakarításának függvénye és a kormány megtette a szükséges intézkedéseket az egyenlő elosztás biztosítására.

A stabilizáció alkalmából a következő rendelkezéseket hozták: Az új pénz elnevezése „stabilizált lei“.

Amint már megírtuk, egy új lei 20.000 stabilizálatlan lei-el egyenlő.

Egy kg finom arany ára 168.350.17 lei, tehát 1 lei 6.60 miligramm 9/10 finomságú aranynak felel meg. Alkalmazottak és nyugdíjasok *ötmillió leit*, mezőgazdák a családfők ugyancsak *ötmillió leit* válthatnak be; azok a mezőgazdák, akik beszolgáltatási kötelezettségüknek eleget tettek, beválthatnak további 2.5 *millió leit*. Egyéb foglalkozási ágakhoz tartozó személyeknek, hadirokantaknak, özvegyeknek és árváknak *hárommillió lei* beváltását engedélyezték. Azok a személyek, akik foglalkozást igazolni nem tudnak, *1.5 millió lei* beváltására *kaptak engedélyt*. Közhivatalok és autonóm állami vállalatok utólagos igazolás mellett beválthatják a pénztárukban található teljes összeget. A nem hasznalható tevékenységet folytató jogi személyek és intézmények július havi igazolt tisztviselői fizetéseiknek megfelelő összeget válthatnak be. Forgótőke címén ugyanilyen összeg beváltására jogosultak a vállalatok is. A beváltásból ki

vannak zárva azok a vállalatok, amelyek javakat nem termelnek, hanem csak áruközvetítéssel foglalkoznak. A diplomáciai missziók oly összegeket válthatnak be, amilyeneket a román állam az érvényben lévő egyezmények alapján részükre az elmúlt hónapban rendelkezésre bocsátott, vagy amilyen összeget devizák ellenében a Román Nemzeti Banknál beváltottak. A be nem váltott összegeket 15 nap alatt *kamat nélküli betétként* kell elhelyezni valamely pénzintézetnél. A már betétként szereplő összegeket kamat nélkül *zárolják* és hasonló módon zárolnak minden postai, pénzintézeti vagy más úton történt átutalásból származó összeget. A zárolt összegek feloldása csak *minisztertanácsi határozat* útján történhet. A zárolt összegek után a pénzintézetek által fizetett kamatokból „két egység” az állam javára fizetendő be. 1947 szeptember 1-ig köz- és magántartozások fizetésére moratóriumot léptettek életbe. A köz- és magánalkalmazottak illetményeinek kifizetését elhalasztották, augusztus 20-ig. A stabilizáció előtti *tartozások valorizált leiben fizetendők vissza*. A hátralékos *adók és egyéb köztartozások stabilizált leiben fizetendők és ezeket az új áralakulás szerint fogják újra megállapítani*.

A gazdasági helyreállítási és pénzügyi stabilizációs miniszteri bizottság augusztus 15-én közzétett rendeletében elrendelte az *arany és az effektív valuták, továbbá a külföldi fizetési eszközök kötelező beszolgáltatását* a Román Nemzeti Bankhoz. Beszolgáltatási kötelezettség alá esnek a Romániában legalább hat hónap óta állandó lak-  
hellyel bíró külföldi és belföldi személyek, továbbá az itteni szék-

hellyel, fiókteleppel, ügynökséggel stb. bíró összes jogi személyek. Beszolgáltatandók továbbá — ékszerektől és az 1800 évnél újabb veretű érméktől eltekintve — az összes *aranyérmék és tárgyak, továbbá effektív valuták, csekkék, külföldi követelések stb.* A bejelentési és beszolgáltatási kötelezettség módoszatait a Nemzeti Bank fogja megállapítani. Mentések a beszolgáltatási kötelezettség alól a diplomáciai és konzuli testületek külföldi állampolgárságú tisztviselői, amennyiben e hivatásukon kívül Romániában *más foglalkozásuk* nincs. Egyidejűleg közzétették néhány fontosabb közszükségleti cikk új hivatalos árát. Ezek közül, kenyérliszt ára *14.30 lei*, kenyér (1 kg) *14*, búza *5.60*, rozs *4*, árpa *4.70*, zab *5.30*, napraforgóolaj *42.50*, tojás *2*, alma *3—6.50*, hús minőség szerint *26—47*, hagyma *1*, paradicsom *1.70—2.80*, káposzta *1.60*, egy vagón fa *14.600*, 1 vagón cement *28.600*, gyapotfonal *224.10*, autóbenzin *28*, pertóleum *6.60*, rafinált olaj *72.8* 10 kg-ként. Ezek a nagykereskedői árak, amelyek ártail-eladásnál mintegy *10 százalékkal* emelkednek.

Nem érdektelen a román jegybanknak az a közlése sem, hogy ezüstérméket, ezüstrudakat és más ezüstitárgyakat különként *2.300 lei* (15.33 \$) áron fog vásárolni.

A legújabb rendelkezések értelmében azok az üzletemberek, akik az előírt időponton belül nem tudják adóikat megfizetni, kötelesek áruikat ellenérték ellenében a kormány rendelkezésére bocsátani. Ezeket az árukat a hivatalos árak alapján fogják megbecsülni. A megállapított adózási időpontot az új rendelkezés értelmében nem lehet meghosszabbítani.

**A** LENGYEL NEMZETI BANK a hivatalos leszámítási kamatlábat 4.5%-ról 3.5%-ra szállította le.

## A magyarországi állattenyésztés nehézségei és eredményei

AZ ELMULT ÉVI takarmányhelyzet — a háborús pusztítás számtalan más következményével együtt —, rendkívül megnehezítette a mennyiségben és minőségében lecsökkent magyarországi állatállomány feltöltését. A tényleges helyzet a várakozásnál némileg kedvezőbben alakult, s ebben kétségtelenül jelentős szerepe van a magyarországi mezőgazdasági népesség rendkívüli takarékosságának, állatszeretetének és önmegtartóztatásának.

A magyar földművelésügyi minisztériumnak az 1947. évi tavaszi állatösszeírás országos eredményeiről szeptember elején közzétett adatai szerint Magyarországon a *szarvasmarhaállomány 1,405.000 db, a sertésállomány 2,106.000 db, a lóállomány 457.000 db, a juhállomány pedig 474.000 db.* A szarvasmarhaállomány a hadiesemények lezajlása óta az 1938. évi 56%-ról 77%-ra, a sertésállomány 35%-ról 68%-ra, a lóállomány 44%-ról 56%-ra, a juhállomány 20%-ról 30%-ra emelkedett. Az idei tavasszal 7 millió 200 ezer tyúkot, valamint 1,700.000 libát és kacsát számoltak.

A magyarországi állattenyésztés a július, augusztus és szeptember hónapok rendkívüli szárazsága

miatt az idei évben is igen súlyos problémák előtt áll. Az aszály következtében tengeri- és burgonya-termésünkben, de a szalastakarmányokban is erős visszaesés következett be. A folyó évben az állatállomány normális ellátásához szükséges 325.000 vagon abraktakarmányból 21.000 vagon, a szükséges 526.000 vagon melasztakarmányból 15.000 vagon hiányzik.

A múlt évi katasztrófális takarmányhiány az idén is nagymértékben fenyegeti az állattartó gazdákat. Az ország egyes részeiben már most értékesíteni akarják a szopós és növendékállatokat, mert megfelelő ellátásukat biztosítani nem tudják. A kormány az eladásra kerülő, tenyésztésre alkalmas növendékállatok felvásárlását tervezi, hogy ezeket olyan gazdák között ossza ki, akik a takarmányozást biztosítani tudják. Ezenkívül tervezik a mezőgazdasági és ipari abraktakarmányok kötött forgalmát, a takarmánykivitel betiltását, a megfelelő takarmánybehozatalt, a szálas- és abraktakarmányok hatósági felvásárlását és inséges vidékeken való szétosztását. A magyar állattenyésztés fenntartása és fejlesztése a magyar közgazdaság életbevágó érdeke.

## Új ipari központok Romániában

HIVATALOS ROMÁN JELENTÉS SZERINT a közeljövőben két nemzeti részvénytársaság alakul: az egyik a fémipar részére, melynek érdekkörébe tartozik majd a Hunedoara vasmű, az Industria Aeronautica Romana, a Marginoanea művek és a román fegyvergyárak (mint nehézipari művek); a másik részvénytársaságot a vegyi művek részére alakítják, ebbe tartoznak a UCEA, a Marsa művek és a Valea Sadului művek. Ezeknek a társaságoknak a teljes vagyona a két új részvénytársaság tulajdonába került.

JÓCSIK LAJOS:

## Szövetkezeti világ felé

A Kereskedelem és Szövetkezetügyi Minisztérium kiadása,  
Budapest, 1947. 48. oldal

A SZÖVETKEZETI MAGYARORSZÁG immár nem távoli ködkép és vágyfantázia, hanem jelenlévő valóság. — Jócsik Lajos előszavának ez a mondata a haladó gondolkozású közgazdász megállapítása. A polgári tudósok egy részének álszövetkezeti elméleteivel szemben ez a munka — a Szövetkezeti Törvényt idézve — határozottan leszögezi végre, hogy *a szövetkezet kis gazdasági egyedek társasága*.

A szövetkezet nem független a társadalom fejlődésétől. Megjelenése a kapitalizmus korszakára esik, amikor a kizsákmányolt dolgozók szövetkezetekben keresik és részben meg is találják a védelmet a részvénytársaságokkal, trustökökkel, kartelekkel szemben. Természetes, hogy a szövetkezetek ott erősödtek meg leginkább, ahol a tőke bilincsei kevésbé szorítottak. Minél felszabadultabb a nép valamely országban, annál erősebb a szövetkezeti mozgalom.

Meg kell állapítani, — írja Jócsik, — hogy a legnagyobb felszabadulás a Szovjetunióban

ment végbe, mivel a Szovjetunió vezet a szövetkezetek száma és a szövetkezők száma tekintetében is, minden más földrészt megelőzve.

Ennek tanulságát le is vonja a szerző. Megállapítja ugyanis, hogy a magyar demokráciában a szövetkezeteknek *népi jellegűvé* kell fejlődniök, az elrontott, elfajult *álszövetkezeteket* pedig a burzsoázia fedőszervei helyett *népi társaságokká* kell átalakítani.

Ebben a szellemben alkották a magyar szövetkezeti törvényt, mely felszakítja a kereskedelmi törvény szűk korlátait, hogy *a szövetkezetekbe bezúduljon a mozgalom népi ereje*.

A *Szövetkezeti Kis Könyvtár* első füzeté érdekes gyümölcse az egyrészt szegény, másrészt sokszor helytelen úton járó magyar szövetkezeti irodalomnak.

Félreérthetetlenül rámutat az igazi szövetkezeti mozgalmak osztályjellegére és arra az útra, mely a dolgozó kis emberek szövetkezeti világa felé vezet.

Gelléri Gábor

I. LJERSZKIJ:

## A Szovjetúnió ipari tőkéjének újjászervezése és átcsoportosítása a háború idején

Goszplanizdat-kiadás, Moszkva, 1945, 48 oldal.

SZTÁLIN ÁLLAPÍTOTTA MEG egyik beszédében, hogy amiként a hadsereg lépésről-lépésre — kemény harcok során — jutott közelebb a végső győzelemhez, éppen úgy a polgári lakosság is — a hátszországban folytatott önfeláldozó és kitartó munkájával — lépésről-lépésre yívta ki a *gazdasági győzelmet*. És valóban, a háború tartama alatt állandóan növekedett a szovjet ipar termelési kapacitása. Fényes bizonyítéka ez a szovjet rendszer életképességének és hatalmának.

A háború tartama alatt az ipari tőkék elhelyezése terén komoly átcsoportosítás történt. A háborús gazdálkodásra való áttérés után a

hadianyagtermelés állandóan emelkedőben volt s ez nemcsak a termelés és a munka jobb megszervezésének, hanem a termelő gépi-berendezések jelentős technikai fejlődésének is köszönhető.

Az egész termelési folyamat sikerének döntő tényezője: a termelési eszközök, gépek, szerszámok, munkagépek előállítás. A szocialista építés éveiben teremtette meg a Szovjetúnió az ipari fejlődés *anyag-technikai alapját* és így vált elsővonalbeli ipari termelő állammá.

Az iparosodás terén a Szovjetúnióban végbement roppant fejlődést az iparban elhelyezett tőkék egyre növekvő értéke is bizonyítja:

1913-ban a nehézipari tőke	6.8	milliárd	rubel		
1928- „ „ „	10.6	„	„		
1932-ben „ „ „	25.5	„	„		
1937- „ „ „	68.2	„	„	*	

E két és fél évtized alatt fejlődött ki — a sztálini ötéves tervek során — a hatalmas szovjet nehézipar. Óriás méretű *automobil-, traktor-, gépipari-, tank- és repülőgépgyárak* biztosítják a szovjet gazdaság fejlődését, melynek első feltétele a *szén- és vaskohászat*, valamint a *vaskohászat* kiépítése volt.

A déli *Donyec-medence* szén- és vasipari centrumának teljes átszervezése, modern fölszerelése sikeresen befejeződött. *Keleten* szinte a földből nőtt ki az új nehézipar, ami biztosította a Vörös Hadsereg modern fölfegyverzését és a szovjet mezőgazdaság gépesítését. Óriási arányokban fejlődött a közlekedés is.

A Szovjetúnió tehát technikai és gazdasági tekintetben is kivívta teljes függetlenségét és *ipari termelés*

*terén Európa vezető hatalmává lett.* A honvédő háború befejeztével sem szűnt meg az ipari tőkék újjászerveződése, sőt még hatalmasabb ütemben folytatódott.

Az ipari tőkék megfelelő átcsoportosítása különösen nehéz körülmények között történt. A támadó német hadsereg, a háborúra semmiképpen föl nem készült népre tört rá. A Szovjetúnióra az a nehéz feladat hárult, hogy *a német haditermelést ne csak utólérje, hanem túl is szárnyalja.* Óriási területek estek ki s a kiürítés után az egész nyugati ipari termelést *keleten kellett újból felépíteni*, az ipari tőkékét a hadiérdekeknek megfelelően kellett átcsoportosítani. Nézzük a következő táblázatot:

\* (Tízszor annyi, mint 1913-ban.)



## Az összes ipari tőkék megoszlása:

Ipari termelési ágak	1940 év	1942 év
A hadiiparban, gépiparban, vas- és fémiparban valamint a nehézipar más ágaiban elhelyezett tőkék . . . . .	41%	58%
A közlekedés tőkái . . . . .	20%	15%
A könnyű-ipar, az élelmezési ipar és a nemzet- gazdaság egyéb ágaira eső tőkék . . . . .	39%	27%
	<b>100%</b>	<b>100%</b>

Azt látjuk tehát, hogy a nehézipar hatalmas előretörése mellett az ipar többi ága sem maradt el a termelésben. A keleten már megindult ipari építkezést a háború során meg kellett gyorsítani s ezt a feladatot még nehezebbé tette a nyugatról kiürített gyárak itteni újjáépítésének és üzembehelyezésének munkája.

Az 1941. évi termeléssel szemben 1944-ben a repülőgépipar termelése négyszeresére, a tankgyártás 7.8-szeresre, az ágyú- és lövedékgyártás pedig hatszorosa emelkedett. A hadianyaggyárak kiépítése mellett a gépipar nagy arányú fejlesztése is fokozódott. Az iparosításnak ez a nagyméretű fokozása több ércet, több szén, több elektromos energiát követelt. Az ország legfontosabb feladata a vasipar, a szénbányászat, a naftaipar és az elektromos-energiatermelés jelentékeny mértékű emelése volt. A nyugatról kiürített, újjáépített üzemek és az újjonon létesített 20 kohó, 50 koksztermelő- és 150 acélolvasztótelep roppant arányban fokozták a nehézipari termelés kapacitását.

Az elektromos üzemek létesítése során 1942—1943-ban kb. 220 nehéz- és könnyű turbinát és 250 gőzkazánt helyeztek üzembe. Különösen megnövekedett az elektromos energiatermelés keleten; az Uralban megkezdészerűen megnövekedett a termelés, de alig maradt mögötte Nyugat-Szibéria, a Volga-vidék és Közép-Ázsia elektromos energiatermelése.

A naftaipar is súlyos veszteségeket szenvedett a német támadás következtében. De a veszteségeket itt is pótolták a Volga-vidék, Kazah-

sztán és Közép-Ázsia új telepei, melyeknek létesítését az ipari tőkék átcsoportosítása tette lehetővé. A németek kiverése után hamarosan megindult a maikopi, a maljgobeki és a grozniji olajüzemek működése is.

A széntermelés terén az 1942—1943. évi termelés 50%-kal szárnyalta túl az 1940. évi színvonalat. Hozzájárult ehhez az emelkedéshez az új szénbányák megnyitása is. A németek kiverése után a Moszkva alatti és a Donyec-medencében lévő szénbányákat is hamarosan termelőképpessé tették.

## Az ipar átcsoportosítása

Az átcsoportosítás kettős feladatot jelentett. A veszélyeztetett nyugati zónában az ipari üzemeket le kellett szerelni és keleten újból fölépíteni; másodsorban pedig teljesen új ipartelepeket kellett létesíteni. 1942 végén a kiürített üzemek újjáépítését és felszerelését befejezték már.

1942—1943-ban a háború előtti 25—27%-kal szemben az iparban elhelyezett tőkék 60%-a jutott az Ural, a Volga-vidék Szibéria, Kazahsztán és Közép-Ázsia üzemekre. Különösen gyorsították az Uralban megkezdett nehézipari üzemek építésének befejezését és minél előbbi megindítását.

Nagy tőkéket követelt az urali, a karagandai (Kazahsztán) és középázsiai széntelepek kiaknázásának megindítása. Fokozott mértékben erősödött meg a vas- és fémkohászat, különösképen az Ural-

ban, Nyugat-Szibériában és Közép-Ázsiában, ahol ezenkívül mindenütt hengerműveket is létesítettek még. A háború következtében tehát a Kelet nagy változáson ment keresztül. Nehézipari hengerművek létesültek: az Uralban és Nyugat-Szibériában; mangánbányákat helyeztek üzembe az Uralban, Kazahsztánban és Szibériában; automobilgyárakat a Volga-vidéken és az Uralban; gőzmozdonygyárakat a Volga-vidéken, traktorgyárakat az altáji kerületben; golyóscsapágygyárakat a Volga-vidéken, az Uralban és Nyugat-Szibériában; szénbányászati-gépgyárakat az Uralban és Szibériában; nyersolajfinomítókat a Volga-vidéken és az Uralban.

A háború alatt különösen nagy jelentőségük volt a Moszkva alatti és a pecserszki szénmedencék erősebb ütemű kiaknázásának. Vladimir és Lipeck városokban hatalmas új traktorgyárak létesültek. Nagy eréllyel folytatták a nemrég teljesen üzembehelyezett Szárátov — moszkvai földgázvezeték megépítését. A keleten újjáépített és újonnan létesített gyárak a repülőgépek hatósugarán kívül, bombatámadásoktól mentesen folytathatták működésüket és emelhatték termelési eredményüket.

A nyugati gyárak kiürítése és leszerelése a lehető leggyorsabb ütemben — 1941 augusztustól novemberig — befejeződött. Különösen ügyeltek arra, hogy mindegyik gyár ott épüljön fel, ahol a megfelelő nyersanyag is rendelkezésre áll. A kiürített gyárak újonnan való fölépítését az 1942. év végéig teljesen befejezték, a hadianyaggyárak pedig még korábban fölépültek.

### Új üzemek keleten

A középső Volga-vidék, Ural, Kelet-Szibéria, Kazahsztán és az Üzbég Szocialista Szovjet Köztársaság területe látszott a legalkalmasabbnak az üzemek áthelyezésére, mert ott az üzemek folytatásához minden nyersanyag a helyszínen volt.

Csak a legfontosabb üzemek felsorolására szorítkozunk: Két hatalmas kohó épült Magnitogorszkban (Ural); hatalmas kohó és bessemer-acélüzem a csuszovi gyárban (Ural); hatalmas Martin-kemence a Zlatouszti gyárban (Ural). — Cseljabinszkben létesült az I. sorszámú vas- és fémüzem (Ural); fontos szerepet kaptak a Kuznyecki és Aktyubinszki (Kazahsztán) vasüzemek és a Dzszejginszki mangánüzem; Nyugat-Szibériában alumíniumüzemet építettek, Kirgiziában pedig a ritka és színes fémek kiolvasztására és feldolgozására szolgáló üzem-láncot létesítettek; Cseljabinszkben 100.000 kw-s turbógenerátort és 6 db gőzkazánt, Cseljabinszk, Miassz és Uljanovszk városokban (Ural) autóüzemeket, Altájban traktorgyárat és végül Szizranyban lokomobilgyárat (Ural) hívtak életre.

A háborús ipar kifejlesztésében első helyen az Ural állott már a háború előtt is; a nehéz- és színes fémipar, a vegyipar, a gépipar egyik legfontosabb bázisa volt, de nem volt kellő mértékben kifejlődve a szénbányászat, a cement-, az élelmezési, a textil- és a könnyűipar. A háború során mindegyik iparág jelentős mértékben növekedett, különösen a nehéz vasipar, a gépipar, a szénbányászat, az elektromos energia-termelő ipar üzemének száma. Egész új ipari ágak is keletkeztek: finom hengerművek, mangán-termelés, tankgyár, repülőgépgyár, automobilgyár, motorgyár, turbinagyár, szénbányászati gépgyár, szerszámgyár, golyóscsapágygyár, kábelgyár, síngyár és gumigyár. A háború folyamán az Uralnak, a Szovjetunió hadiipari központjának gazdasági fejlesztése elsőrangú fontosságú kérdés volt. Természeti nyersanyagforrásai: vas-, színesfém- és szénbányái, vízi-energiája szinte kimeríthetetlenek és éppen ezért a keleti országrészek gazdasági fejlesztésében vezető szerepre hivatott.

Kazahsztán iparosodása ugyan-csak gyors előrehaladást mutat. A

nyugatról kiürített gyárak jelentékeny része épült itt is újjá, de ezen kívül új iparágai is keletkeztek. Kifejlődött a *nehéz vasipar*, a *gőzkazán- és mezőgazdasági gépgyártás*; a sztálini ötéves tervek során az *elektromos energiatermelés*; a *szén- és a petróleum termelés*, valamint a *színes fémipar* is hatalmas lendületet vett. Megindult a *karagandai rézüzem*, a két hatalmas *elektromos-energiatermelő üzem*, és a *több mint 10 városi elektromos üzem*. 20 *szénbánya*, *gazdag krómérc*, *mangánérc-bányák* (a *Dzsegyinszki*, amely évente 240 ezer tonnát termel) *több mint 30 könnyű- és mezőgazdasági ipari üzem*.

A karagandai vasüzem 60.000 tonna acélt és 60.000 tonna hengerelt vasat termelt. *Alma-Ataban* négy vízierőmű épült és elkészült az *Uszty Kamjenogorszki* hatalmas vegyészeti és kokszyár.

*Üzbégisztánban*, *Taskend* környékén elkészült az 1. számú *üzbég vasmű*, amely Közép-Ázsia iparosításának alapja. Jelentősen haladt előre *Üzbégisztán elektrifikálása*. *Négy elektromos energiatermelő üzem* létesült egyenként több mint 72.000 kw *energiatermeléssel*. Építés alatt van *10 vízierőműtelep*. Az *üzbég iparosítás teljes sikerét a vízben gazdag Szir-Darja folyó kihasználása biztosítja majd*.

A nehézipar részesedése az összes ipari tőkéből itt már a háború során a háború előtti 14.3%-kal szemben 50%-ra emelkedett. Ez a terület Közép-Ázsia legfontosabb ipari centrumává fejlődött.

*Kelet-Szibériában* különösen nagyarányú ipari építkezés folyt a *kuznyeczki szénmedencében*. Fokozódott a széntermelés és új bányákat is nyitottak. *Hengerművet*, *aluminiumkohót* és *szénbányászati gépgyárat* állítottak fel. Megindult a *vasérc és mangánérc bányászata* is.

*Novoszibirszk* kerületében hatalmas ipari központ alakult. *Gépgyárak*, *kábelgyárak*, *golyóscsapágy-*

*gyárak*, *különféle gép- és szerszámgyárak*, *Omszkban autógyár*, *Barnaulban textilgyár* kezdte meg működését. A nyugatról idehozott gyárak itt is hamarosan fölépültek és megkezdték termelésüket. A hadianyaggyárakon kívül *gőzkazángyárak*, *nehézipari gépgyárak*, *manométergyár*, *izzólámpagyár* és *elektrotechnikai fölszerelési gyár* létesült. A szénbányászat nagyarányú fejlődése biztosítja a nehézipar, a vas- és szinesfémkohászat lendületes növekedését. *Nyugat-Szibéria ipara minden vonalon saját óriási nyersanyagkészletét használhatja*.

A középső *Volga-vidéken* is megindult az új gyárak alapítása: *autógyár*, *lokomobil-, telefon- és akkumulátorgyár*, *Szárátovban golyóscsapágy- és kábelgyár*, *Engelsben vagongyár*, *Kinelben*, *Jélabugban* és *Mamodasban textilgyár*, *Kujbisevben golyóscsapágy-*, *Uljanovszkban autó-*, *Kazánban film-*, *Szjiz-ranyban lokomobil és nyersolajfinomítógyár* létesült.

Fontos szerep vár a *Volga-vidék naftaiparára* és a *létesítendő elektromos energia telepekre*.

A keleti részeken különösen nagyarányú a *textilipar* fejlődése. Több mint 20 *textilgyárat* létesítettek.

A háború megkövetelte ugyan a nyugaton leszerelt gyárak mielőbbi gyors fölépítését és üzembehelyezését, de ugyanakkor egyszersmind a háború írta elő a pénzügyi kiadásokban, az építkezési anyag és a munkaerő felhasználásában való *legszigorúbb takarékosságot*. Mindezeknek a föltételeknek a legpontosabb betartása mellett, *az építési technika fejlődésének és az építkezési munka racionalizálásának segítségével* elérték, hogy  $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$  idő alatt készültek el az új épületek. Ugyanez a gyorsaság megismétlődött a gyáripari, gépi berendezések elhelyezése és fölszerelése terén is.

Az országnak a németek által megszállva tartott része a háború előtt 1938-ban a Szovjetunió egész széntermelésének a 66.4%-át, vas-

érctermelésének 69%-át adta, a nyersvasnak 63.6%-át, az acélgyártmányok 52.5%-át, a cementnek 45%-át, a bőrlábbelinek 56.1%-át, a cukorrépának pedig 75.3%-át szolgáltatta.

A megrongált és elpusztított ipari üzemek teljes helyreállítása többször 10 milliárd rubelbe került és éveken át tartott. Minél gyorsabb ütemben történik meg a helyreállítás, annál hamarabb áll helyre az ország gazdasági egyensúlya. A helyreállítás munkája 1942 évben kezdődött. Az újjáépítést a nehéziparnál kezdték el. Már 1945 kezdetén sok 10.000 tárnában újból megindult a széntermelés, 15 kohó dolgozott már és a kokszüzemek tízesével vették föl újból az üzemet. Óriási erőmegfeszítéssel dolgoztak a szénbányák helyreállításán, mert szénbányák nélkül a gyári üzemek sem dolgozhattak. A Donyec medencéjében a németek hihetetlen pusztítást végeztek. Egyedül Rosztov vidékén elpusztították a felvonógépek 95%-át, a szellőztető berendezések 82%-át, a gőzkazánok 79%-át, a földalatti motorok 95%-át, a gépesítési berendezések 72%-át.

A moszkvai kerületben helyreállítottak 14 állami és 165 szövetkezeti üzemet. A kurszki kerületben 50 üzemben folynak az építkezések. A sztalingrádi kerületben 126, a sztavropoljszki kerületben 297, a vorosilougrádi kerületben

150 nagyüzemben tűntek el a német rombolások nyomai.

A helyreállítás munkájához az ország központi és keleti részéből tervszerűen és óriási mennyiségben szállították az újjáépítéshez szükséges legkülönbözőbb anyagokat: gépek és automobilonok ezreit, sok 10.000 tonna vasanyagot, néhány 100.000 m<sup>3</sup> épületfát, többször 10.000 tonna cementet, néhány 100.000 m<sup>2</sup> táblaüveget, de ezenkívül a keleti részekből a vagonok százai hozták az üzemek helyreállításához szükséges felszereléseket és szerszámokat is.

Az Állami Tervben megállapított sorrend szerint folyik a nehévasipari üzemek, a szénbányászat és az elektromos energiatermelő üzemek újjáépítése. Megfeszített munkával és hatalmas eredménnyel végzik a kujbisevi és a szaratovi földgázforrások kiaknázását.

Különösen nagy fontossága van az építkezési anyaggyártás fokozott mértékű fejlesztésének. Az építkezési anyag gyártásának fokozásától függ a felszabadított területek iparának minél gyorsabb helyreállítása.

Ahogy a szovjet nép a háború idején megmutatta erejét és kivívta a végső győzelmet, épen olyan sikerrel fogja megoldani az újjáépítés óriási feladatát is.

Mészáros Gyula

## Szovjet váltóárfolyamok

Az alábbi táblázat az egyes külföldi valuták hivatalos árfolyamát tünteti fel:

1 USA dollár	=	5.30 Rbl	1 kanadai dollár	=	5.30 Rbl
1 angol £	=	21.36 „	1 egyiptomi £	=	21.93 „
1 ausztr. £	=	17.09 „	100 sv. korona	=	147.22 „
100 sv. fr.	=	122.90 „	1 délafrikai £	=	21.31 „

## MAGYAR FOLYÓIRATOK

**A szovjet szakszervezetek és a sztálini ötéves terv.** (Szakszervezeti Közlöny, szept. 15.)

A MAGYAR Szakszervezeti Tanács egyik tagja többhónapos szovjetúnióbeli tanulmányútról hazatérve, beszámolt az ottani szakszervezetek munkájáról. A szovjet szakszervezetek közös nagy célja a negyedik ötéves terv megvalósítása. A szakszervezetek biztosítják a munka zavartalanságát, intézkednek a bérkérdésekben, élelmezési problémákat oldanak meg és gondoskodnak a dolgozók szaktudásának állandó fejlesztéséről. A szocialista munkaversenyek célja, hogy a termelt áru mennyisége növekedjék és minősége javuljon. Az ötéves terv végén a munka termelékenységének az iparban 36 és az építkezésben 40%-os emelkedését kell kimutatni. A nemzetgazdaságban foglalkoztatott dolgozók száma el fogja érni a 33.5 milliót, ami felülmúlja majd a háború előtti létszámot.

**A csehszlovákiai tervgazdálkodás mérlege.** (Közgazdaság, szept. 7.)

A JANUÁRBAN megindított kétéves gazdasági terv első féléve 101%-os átlageredményt mutat. A legjelentősebb tény az, hogy az ipari termelés elérte a háború előtti 1937-es szint 90%-át. A gazdasági tevékenységnek mindössze két problémája van: a szén és a gabona. Míg a múlt évi és az 1937-es széntermelés között alig mutatkozott valami különbség (33, ill. 33.8 millió tonna), addig ez év májusában hirtelen csökkenni kezdett a bányák

termelése és júliusban már csak az előirányzott mennyiségnek 91, sőt augusztus közepén annak 77%-át érték el. Ennek oka: a munkaerőhiány és az elavult bányaberendezések. Az első kérdés megoldására a kormány felhatalmazást kapott a munkaerők kényszerű átcsoportosítására és a bányászok munkafeltételeinek javítására. Eredménytelenség esetén általános munkamozgósítás formájában oldják meg a kérdést.

Az ország másik nagy gazdasági problémája a katasztrofális szlovákiai termés. Noha a vetésterületek meghaladták a terv előirányzatát, maga a termés alig éri el annak 50%-át. A tervbevett 142.666 vagonnal szemben mindössze 71.406 vagon gabona termelt Szlovákiában. A több mint 70.000 vagonos hiányból alig fedez valamit a Szovjetúnió által szállítandó 21.000 vagon gabonának a Szlovákiára eső egyharmada.

Megemlítendő itt, hogy a csehszlovák sajtó tárgyilagosan foglalkozik a magyar hároméves terv elindításával és a lapok általában kiemelik, hogy a tervet hazai eszközökkel akarjuk megoldani, s ennek egyik legfontosabb ténye a Nemzeti Bank és a három vezető magyar bank államosítása.

**A 800 éves Moszkva új terve.** (Új Magyarország, szept. 13.)

A SZOVJET FŐVÁROS újjáépítésének tervét a legkiválóbb szakemberek dolgozták ki. A város nem fogja elveszteni történelmi jellegét, de nem alakul át múzeummá sem. Mint tudvalevő, az első ötéves terv folyamán 500 km hosszúságú vízve-

zetéket, hűtő- és villamosvezetékét létesítettek és a sztálini korszak idején épült a világhírű *moszkvai metro*, ugyanekkor kiegyenesítették és szélesítették az utcákat, nagy-szerű parkokat létesítettek. A város területe 1913-ban 17.661 hektár volt, ez azonban 1946-ig 33.123 hektárra növekedett. A szovjet dolgozók önfeláldozására jellemző, hogy Sztálin utasítására 1942-ben kezdték meg a 800 km-es *Szaratov-Moszkva közötti gázcső-vezeték* építését, amely tavaly már több mint 1 millió m<sup>3</sup> gázzal látta el naponta a város lakosságát. Az új ötéves terv keretében igen sok 16—26, sőt 32 emeletes felhőkarcolót építenek az arra alkalmas helyeken, ezek az épületek azonban művészi szempontból is eredetiek lesznek és nem fogják utánozni a külföldi példákat.

### **Skandinávia és Keleteurópa. (Új Magyarország, szept. 13.)**

A *PRAVDA* politikai szemleírója nemrégiben rámutatott arra, hogy a skandináv államok helyzete szükségessé teszi a Szovjetunióval és a délkeleteurópai államokkal való gazdasági kapcsolataik szorosabbá tételét. A skandináv államok és a Szovjetunió közötti kereskedelmi egyezmények mintaképei a kölcsönös egyenlőségen alapuló gazdasági kapcsolatoknak. Ezek a megállapodások jelentős mértékben hozzájárulnak a háború gazdasági következményeinek kiküszöböléséhez, sőt megjavítják Európa általános gazdasági helyzetét is. A skandináv államoknak keleteurópai kapcsolatai nem korlátozódnak csupán a Szovjetunióval való kereskedelemre, hanem a dunamenti államokkal megteremtett gazdasági kapcsolatok is nagy jelentőségűek az európai gazdasági viszonyok rendeződése szempontjából.

### **Olaszországban rendel hajókat a Szovjetunió. (Magyar Külkereskedelem, szept. 20.)**

A *LIGURIAI* Orlando hajógyár engedélyt kapott, hogy megépítse a

Szovjetunió által nemrégiben rendelt 12 *vontatógőzöst*. A hajókat acélból építik, melyeknek építési költsége kb. 880.000 dollár lesz. A szovjet kormány ezt az összeget már előre kifizette.

### **Szovjetunió. (Magyar Külkereskedelem, szeptember 20.)**

AZ *ÚJJÁÉPÍTENDŐ* Sztalingrádban a főbb vasúti vonalakat a Volga mentén, a föld alatt fogják vezetni. Az ötéves terv keretében a légihálózatot 140.000 km-ről 175.000 km-re hosszabbítják meg. 1950-ig 16 légikikötőt, továbbá 20 repülőállomást fognak helyreállítani vagy újjáépíteni. A belkereskedelmi vízforgalom a Donon keresztül, továbbá Leningrád és Moszkva felé egyre növekszik. A Moszkva—Volga-csatorna lehetővé teszi, hogy a tengerjáró hajók is közvetlenül elérhessék a Keleti-tengerből Moszkván át, a Káspi-tengert. A csatorna 10 éve készült el és ezalatt vízforgalma több mint 20 millió tonna áru, továbbá 25 millió személy volt.

### **A kétéves terv után ötéves terv Csehszlovákiában. (Magyar Külkereskedelem, szeptember 20.)**

A *KÉTÉVES TERV* a tervgazdálkodás kétségtelen sikerét jelenti Csehszlovákiában és a munkaerőhiány ellenére halad előre. A csehszlovák hivatalos körök megfelelő szervezéssel ötéves tervet szándékoznak összeállítani, amelyben — minden egyes év leletével — az elmúlt év tapasztalatait szándékoznak hasznosítani a következő évre.

### **A lengyel szénkivitel jelentősége Európa gazdaságában. (Magyar Külkereskedelem, szept. 20.)**

A *HÁBORÚ UTÁN* a lengyel szén fontossága egyszerre előtérbenyomult és Lengyelország Európa legnagyobb szénexportáló államává vált. Az 1945-ös 5.7 millió tonnával szemben a múlt évi exportt 14.9 millió tonnára növekedett, míg a folyó évre tervbevett szén és kokszkivi-

tel 20 millió tonnára van előirányozva. Anglia 240.000 tonna szénét vásárolt Lengyelországtól, amit az elkövetkező 12 hónap alatt szállítanak. Az 1946-os teljes 14.9 millió tonnás szénexportból a legnagyobb tételt 9.45 millió tonnát a Szovjetunió vett át. Ezek a szállítások *clearing-alapon* történtek, a Szovjetunió által Lengyelország részére engedélyezett jóvátételi követelések fejében. A kompenzációs alapon történő szénkivitel a Szovjetunió felé mintegy 6.2 millió tonnára becsülhető.

**Kolhozreformok a Szovjetunióban.** (Közgazdaság, szept. 21.)

EZ ÉV KEZDETÉN a Szovjet kormány rendet teremtett a kolhozoknak a háború során történt szervezeti lazulása terén. A kolhozok ellenőrzése alól kikerült 12 millió hektárt visszaadták kollektív farmoknak és szabályozták a munkateljesítményt, továbbá a szövetkezeti mezőgazdasági ipari termelést. A szép termelési eredmények révén erősen javult a városok és az ipari kerületek ellátása. A kormány legújában elrendelte a nagyobb kolho-

zokban a mezőgazdasági üzemek építését. Elsősorban malmokról, továbbá hús- és tejipari üzemekről van szó. A vasúttól távol eső falvak kolhozaiban sikeresen kísérleteznek *teherautókra szerelt mozgó tejfeldolgozó üzemekkel*. Ezeket különösen az *Uralon túli területen* alkalmazzák, ahol igen bő az állatállomány, de a közlekedés hiányossága miatt a tej- és a tejtermékek nem kerülhettek el eddig a nagyobb fogyasztópiacokra.

**Új nagyipari centrum Szibériában.** (Közgazdaság, szept. 21.)

A SZOVJET MÉRNÖKÖK és geológusok elkészítették egy új nagy erőmű terveit, amelyet az Angara mentén fognak megépíteni, alkalmasint a következő ötéves terv keretében, tehát 1950 után. Az Angara Szibéria egyik legerősebb esésű folyója. Szibéria gazdasági jelentősége egyébként is erősen emelkedett a háború vége óta. *Növelték a vetésterületet, erőteljesen fokozták az ipari termelést és folyamatosan növelik a természeti erőforrások kihasználását.*

Bereghy Lóránt

## SZOVJET FOLYÓIRATOK

G. MOSZKALENKO:

### A kollektív szerződés jogi kérdései a Szovjetunióban

„Szakszervezet“ 8. sz. 1947. augusztus.

A SZOVJET JOGTUDOMÁNYI főiskolák számára 1946-ban kiadott tankönyv szerint a kollektív szerződés olyan megállapodás, amelyet a szakszervezetek kötnek a vállalatok és intézmények vezetőségével az egyes vállalatok és üzemek munka- és munkabér feltételeinek megállapítására. De ez a tankönyv azt az álláspontot is ismerteti, hogy az áttérés az egységes nemzetgazdasági

terv vágányaira, megszünteti a munka szerződésekkel való szabályozásának szükségét.

Ez az álláspont, a szocialista gazdaság szempontjából teljesen téves. A szocialista tervgazdaság eleve nem zárja ki a gazdasági kérdéseknek szerződések alapján való szabályozását, így tehát a munkaügyi kérdéseket sem. Molotov a nemzetgazdasági tervről 1932-ben mondott be-

szédében rámutatott például arra, hogy *a szerződés hangolja össze legjobban a gazdasági tervet a gazdasági számvittel*. A kollektív szerződés hatalmas fegyver a termelési terv teljesítésére és túlteljesítésére. Ezt meggyőző erővel támogatja a Szovjetunió minisztertanácsának 1947 február 4-iki rendelete, amely a vállalatoknál kötendő kollektív szerződésekről szól. A *Szovjet Szakszervezetek Szövetsége* is erre az álláspontra helyezkedik és a gyakorlati példák is azt mutatják, hogy amelyik vállalat sikeresen akarja végrehajtani a termelési tervet, az a kollektív szerződés megkötését és legpontosabb végrehajtását a siker alapvető feltételének tartja.

A kollektív szerződés jogi jelentőségének meghatározására és annak megállapítására, hogy milyen helyet foglal el a szovjet munkajogban, ki kell fejtenünk e szerződések jogi természetét, tartalmát és viszonyát a munkajog többi intézkedéseihez.

Az első kollektív szerződések egyenes eredményei voltak *a sikeresen végrehajtott sztrájkoknak*. Így például a cári Oroszországban az első kollektív szerződés a bakui naftaipari munkások 1904. évi sztrájkjának köszönhető. Ez a sztrájk, melyet *Sztálin irányított*, a munkások győzelmével végződött és a naftaipar tulajdonosai kénytelenek voltak kollektív szerződésbe foglalni a munkások követelését: *9 órás munkanap (éjszakai munkánál 8) havonta négy nap pihenő, évente egyhavi szabadság, munkabéremelés, a munkabér folyósítása betegség esetén, a munkások életkörülményeinek, lakásvizonyainak jobbá tétele, stb.*

A kapitalista országokban a kollektív szerződések jelentősége aszerint váltakozik, hogy *milyen szakszervezet kötötte*. A haladószellemű szakszervezet által kötött szerződés az erők valódi viszonyának jogi kifejezéséül szolgál. A *reakciós szakszervezet* kötötte szerződés nem ezt tükrözi, hanem jogilag is megerősíti

a munkaadók és a szakszervezeti bürokrácia egységes frontját a munkásosztály ellen.

**A SZOVJETÚNIÓ KOLLEKTÍV SZERZŐDÉSEI** természetüknél tartalmuknál és feladatuknál fogva, elvileg különböznek ezektől. A szocialista rendszerben az emberek egymáshoz való viszonya a termelési folyamat alatt, *a kizsákmányolástól mentesült dolgozók bajtársi együttműködésén és kölcsönös megsegítésén alapszik*. A szocialista vállalat igazgatója és munkása egy cél felé törekszik: minden téren *kibővíteni és előmozdítani a termelést, emelni a munka termelékenységét és ezen az alapon javítani a dolgozók anyagi és kulturális életszínvonalát*. Az a jogi forma, amely ezeknek az érdekeknek az egységét kifejezi, a kollektív szerződés.

A kollektív szerződések figyelembe veszik a törvényhozási úton megoldást nem nyert jogi részletkérdéseket is. A legtökéletesebb munkatörvény sem mindig tud határozott választ adni valamely vállalat munkájánál felmerülő összes jogi kérdésekre. A kollektív szerződéseknek konkrét megoldásokat kell találniuk azokban a kérdésekben:

1. *ahol a törvényhozás egyenesen a kollektív szerződésre utal,*

2. *a munkafeltételekre vonatkozó kérdésekben,*

3. *az érvényben lévő munkatörvény alapján felmerülő problémáknál* (pl. kompenzációk és garanciák az áthelyezésnél, újonnan alkalmazásnál vagy más helyiségbe való irányítás esetében).

Mindez világosan bizonyítja, hogy a kollektív szerződés *nem egyszerű „szervezési forma”, nem társadalmi jellegű megállapodás*, (mint pl. a szocialista versennyel kapcsolatos megállapodások), *hanem jogi kötelezettségekkel járó szabályokat állít fel* a vállalat és munkásai számára, a munkások és tisztviselők munkájának összességére vonatkozik, tehát mintegy *a munka alkotmánya*.



V. KARRA:

## Románia gazdasági problémái

„Világ gazdaság és világpolitika“ 6. szám, 1947 június.

*POMÁNIA GAZDASÁGA* a német rablógazdálkodás, az élelmiszerhiány és a nemrégiben sikerrel megállított pénzhigulás következményeit nyögi. (A reakció állításával szemben a jóvátételi kiadások Románia bevételeinek csupán 5%-át jelentik.) A terméseredmények rosszszak, és nemcsak az aszály miatt, hanem azért is, mert a földeket azelőtt kezdetlegesen művelték meg, szinte nem is trágyázták. Sok terület fekszik parlagon. Pedig 1930-ban a lakosság 78 százaléka dolgozott a mezőgazdaságban és csak 7.5 százalék az iparban. Az *olajos növények* vetésterületét közvetlenül a második világháború előtt szélesítették ki. A két háború között az állattenyésztés is pangott. Az oroszországi Októberi Forradalom hatására Romániában is kénytelenek voltak földet adni a parasztságnak, de a meglévő *9.1 millió hektárból mindössze 3.5 millió hektárt* kaptak. *1923-ban Bratianu magas vámot vezetett be a búza és kukorica kivételére.* Ennek következményeképpen a kisparaszt összbevételeinek 40 százaléka adósságfizetésre ment. *1934-ben a kormánynak konvertálnia kellett az adósságokat.* Felét eltörölte, másik felét *17 év* alatt kellett törlesztenie. A parasztok kénytelenek voltak kezesüket a földesúrnak vagy a bérlőnek teljesített munkával emelni. Jellemző, hogy *1934-ben az újszülöttek 18.2 százaléka halt el.*

*1945-ben demokratikus földreformot* hajtottak végre. Felszámolták a nagybirtokokat. Kisajátították a földesurak holt és élő inventáriumát. Ebből teremtettek meg *275 gépkölcsonzó állomást.* Folyik a parlagok felszámolása. Fejlesztik a *szövetkezeti mozgalmat.* Gazdasági iskolák, mintafarmok létesülnek. Cél: a mezőgazdaság belterjesítése.

Az ipar növekedésének oka egyrészt a *vámprotekciónizmus,* másrészt a háborús készülődések. *1935-ben honvédelmi alap létesült.* A *külföldi tőke* részvétele az iparban 1914 előtt 80% volt. A második háború előestéjén az *olajipar 70 százaléka külföldi társaságok kezében* volt, a fasiszta Németország pedig hamarosan elfoglalta a román külkereskedelem kulcspozícióit. A német tőke a második háború alatt ellenőrzése alá vette az olajipart és egyéb fontos iparágakat. A két háború között a *reális munkabér* 1914-hez képest jó *30 százalékkal csökkent.* A válság idején a munkanélküliség megnőtt. A harmincas évek elején a sztrájkok egyre szaporodtak.

1937 körül az ipari termelés már az egész nemzeti termelésnek 40 százaléka. E növekedéssel azonban nem tartott lépést a mezőgazdaság gépesítése. A parasztok nem tudták megfizetni a szükséges gépeket, szerszámokat. Mind élesebben mutatkozott az agrár túlnépesedés problémája.

1946 nyarán az ipari termelés a háború előttinek alig 50 százalékát érte el. A szanalást hátráltatja az elhasznált felszerelés, a nyersanyag-, fűtőanyag- és energiahiány. Az ipar fejlesztéséhez azonban nagyban hozzájárult a *Román Bank államosítása.* (1946 decemberében.) 1947 májusában törvény jelent meg az úgynevezett *ipari hivatalok* felállításáról. Ezek állami kiküldöttek vezetésével szervezik az ipart és annak ellenőrzését. Új törvény szabályozza a *munkaerő-bevetést* és a kiskorúak ipari foglalkoztatását. Romániában jelenleg nem szándékoznak államosítani az ipart, hiszen az államnak úgyis *monopóliuma van a vasutakra, közlekedési*

eszközökre, dohányra, gyufára, sóra stb. Olyan energetikus bázist akarnak létesíteni, amelynek jóvoltából az ország nem függne kizárólagosan az olaj-fűtőanyagtól. Fokozzák az ipar metánellátását, gázvezeték épül a bukaresti ipari központ gázellátására. Bővítik és tökéletesítik a *fafeldolgozóipart*.

A mai Románia külkereskedelmében első helyen a Szovjetunió áll, amely nyersanyag, félkészítmények és fémek behozatalával segíti helyreállítani a *fémkohászatot és a gépgyártást*. Románia összes szomszédaival is kereskedelmi kapcsolatban áll. Nagy a szerepe a kevesebb

költséggel járó *dunai szállításoknak*. Nyugattal is megvan a kapcsolat. Románia fő kiviteli cikkei az *élelmiszer, olaj és a fa*, az ország gazdag *ásványkincsei* pedig (főleg kősó) új kiviteli lehetőségekkel kecsegtetnek.

A román gazdaság nagy gondja a *tőkekérdés*. A külföldi tőke élénken érdeklődik Románia iránt. Csakhogy az új Romániában a *tőkebehozatalt az államosított Román Bank útján a demokrácia ellenőrzi s ez szavatolja az ország politikai és gazdasági függetlenségét*. (R. I.)

## Hírek a szovjet mezőgazdaság ezévi eredményeiről

A SZOVJETUNIÓ különböző vidékeinek termésjelentései szerint, ez év szeptember közepéig már *kilenc millió katasztrális holddal* nagyobb területen arattak gabonaféléket, mint az elmúlt esztendő hasonló időszakában. Különösen megnyugtató a szovjet mezőgazdaság szempontjából, hogy a learatott gabonaterülettel egyenes arányban nőtt a megművelt és szép eredménnyel learatott szalastakarmány- és zöldségtermő-területek nagysága.

A szovjet parasztok átlagosan 32—40 métermázsás hektáronkénti gabonatermést takarítottak be, ami kb. 19—25 q-ás holdankénti átlagtermésnek felel meg. Az élen haladó szovjet köztársaságok nap-nap után még ennél is pompásabb eredményeket jelentenek. Ezek között van Bjeloruszszia, továbbá a charkovi, voronyezsi és más olyan terület, amely végigszenvedte a német megszállást, a rabló náci hordák barbár pusztításait. Ilyen sikerek és eredmények csak a győzelmes szocializmus országában érhetők el, ahol a kormány szívén viseli minden egyes dolgozó gondját-baját és kellőképpen gondoskodik az újítók és a kitűnő eredményt elért parasztok méltó megjutalmazásáról.

Az aratással egyidejűleg nagy erőfeszítéseket tesznek a jövőévi termés fokozása érdekében is. A kolhozparasztok tervszerű talajjavító munkát folytatnak és sok vidék rekordidő alatt fejezte be a téli gabonafajták korai vetését. Ez év szeptember 15-ig *hatmillió egyszázezer katasztrális holdat* vetettek be téli gabonamagvakkal és takarmánynövényekkel. Az őszi szántás is jól halad és a megművelt terület ugyancsak jóval nagyobb a tavaly őszi felszántott területnél.

Hogy az idén különösen nagy nehézségekkel küzdött szovjet mezőgazdaság ilyen kitűnő eredményekkel dicsekedhet, az nagymértékben köszönhető a gép- és traktorállomások kitűnő munkájának, amelyek 1947-ben *46 millió katasztrális holddal nagyobb területen* működtek, mint 1946-ban. Szeptember 15-ig a traktoronkénti teljesítmény 578 katasztrális hold. Ez 46 katasztrális holddal múlja felül az 1940. évi átlagteljesítményt.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 5.

октябрь 1947 г.

## Урожай 1947 года в Венгрии

ЛАЗАР ВИЛЬМОШ

Год тому назад, в начале сейчас уже закончившегося сельскохозяйственного сезона, венгерские крестьянство и органы, ведающие сельскохозяйственным производством, поставили перед собой задачу засеять в 1946/1947 году каждый, до последнего, вершок земли, за исключением участков, которые необходимо оставить под парами. И действительно, благодаря героическим усилиям нашего крестьянства, поборовшего трудности, возникшие из-за сухой осени 1946 г., нехватки земли и семенного материала, засеянная площадь превысила довоенную: в 1938 г. было засеяно 9,4 млн. холдов\*, а в 1946/47 г. — 9.480.000 холдов, причем под парами осталось всего 180.000 холдов земли.

Как в отношении злаков, так и в отношении корневых и технических культур достигнут значительный рост обработанной территории по сравнению с прошлым, 1945/1946 сельскохозяйственным годом. В то время как в 1945-46 году под хлебом (пшеница, рожь) было занято 2,685.000 холдов, в этом году эта территория достигла 2,900.000 холдов, т. е. увеличилась на 245 тыс холд. Площадь, занятая под кормовые злаки (ячмень, овес) с 1,156.000 холдов выросла до 1,197.000 холдов, под кукурузу — с 2,010.000 холдов до 2,206.000 холдов, т. е. на 200.000 холдов. Территория, засаженная картофелем, с 4,467.000 холдов в прошлом году увеличилась до 507.000 холдов, т. е. на 61.000 холдов. Площадь засеянная под солнечником во много раз превысила довоенную — вместо 12.000 холдов в этом году было засажено 400.000 холдов. Однако наибольших результатов венгерское крестьянство достигло в производстве сахарной свеклы. Освободившись от оков, наложенных на него латифундиями, венгерский крестьянин — будь то батрак или малоземельный крестьянин-бедняк — добился посева этой культуры, раньше выращивавшейся исключительно крупными поместьями, на площади вдвое большей, чем раньше, в помещичьей Венгрии. В 1938 г. сахарной свеклой засеяли 76.000 холд, а в этом году урожай собирают уже со 154.000 холдов. Следует отметить также и то, что площадь, засеянная в этом году сахарной свеклой, превосходит предназначенные для этой культуры трехлетним планом к концу третьего года 130.000 холдов.

\* 1 холд = 0,575 га.

Героический труд венгерского крестьянства совершил чудо — вопреки нехватке посевного материала, чрезвычайно неблагоприятной погоде и отсутствию тяглового скота и машинного парка, погибших в результате хозяйничания фашистов, удалось добиться настолько значительной площади засева, что уже вполне реальной казалась надежда на то, что зимой этого года Венгрия не будет испытывать недостатка в хлебе, что скот будет обеспечен обильными кормами, а урожай кукурузы, картофеля и сахарной свеклы в большей чем когда-либо мере вознаградит крестьянство.

В разгаре весны наше сельское хозяйство постиг первый удар: со второй половины апреля по вторую половину мая на всей территории Венгрии не было каких-либо осадков. Однако с середины июня шли обильные дожди, начался энергичный рост стебля и закладывание колоса, так что появилась надежда на хороший средний урожай хлебов, в то время как кукуруза, картофель и сахарная свекла обещали дать рекордный урожай. Согласно данным опубликованной в июне официальной предварительной оценки, размеры ожидавшегося урожая выражались следующими цифрами: была надежда на сбор 19,272.000 ц. хлеба — в среднем по 6,6 ц. с холда и 7.182.000 ц. кормовых злаков. Урожай кукурузы оценивался нами в 24 млн. ц., картофеля в 17,5 млн., а сахарной свеклы в 10,780.000 ц., что было бы вдвое больше прошлогоднего сбора. Следует отметить, что эта оценка являлась в то время вполне реальной, отражая действительное положение на полях.

Однако неблагоприятная погода конца июня и всего июля изрядно пообщипала эти, столь радужные, ожидания. В конце июня началась засуха, воспрепятствовавшая наливаю колоса, ее усугубил исключительный по силе тепловой удар, пришедшийся как раз перед началом уборки. Засуха и тепловой удар поразили 14 областей страны (главным образом северные и северо-восточные), приведя в некоторых местах к настоящей катастрофе, особенно на полях крестьян, недавно наделенных землей, так как они за недостатком скота не смогли должным образом провести предпосевную обработку и подготовку почвы. В задунайской части страны и некоторых областях Альфельда, где все же были кое-какие осадки, положение все же более благоприятно. В то время, как в северных и северо-восточных областях средний урожай достиг в среднем всего лишь 2—2,5 ц. с холда, а в некоторых из них не собрали даже посеянных семян, в некоторых областях Задунайя и Альфельда собрали по 6,5—7 ц. хлеба с холда. Хотя и нет еще точных, надежных данных, уже можно определить, что урожай хлеба в этом году достигнет приблизительно 14,800.000 ц., а кормовых злаков — немногим меньше 6 млн. ц.

Кукуруза, как культура более засухоустойчивая, чем пшеница и рожь, пострадала от засухи не так сильно, как зерновые. Но три месяца засухи нанесли значительный ущерб кукурузе, особенно в местностях со слабой почвой. Несколько сотен тысяч холд бронзово-спелой кукурузы сгорело в огне засухи, на многих сотнях холдов созревание протекло ненормально, пришлось снимать мелкие, полупустые кочаны. Наш урожай кукурузы все же достиг 18,5 млн. ц. — почти на 5 млн. ц. превысив прошлогодний.

Многообещающе хорошо развивавшиеся посадки картофеля тоже понесли большой ущерб от начавшейся в июле, т. е. во время цветения, жары. Так что урожай картофеля, превышая все же прошлогодний, будет не больше 15 млн. ц., урожай сахарной свеклы по всей стране в общем также снизится из-за отсутствия дождей и будет на 15-20% меньше, чем предсказанный в июне. К счастью, необычайной зной увеличил в то же время содержание сахара в свекле, которое достигает в среднем 18-20%, что на 8-10% выше нормального. Это позволит довести годовую норму сахара в Венгрии до 12-13 кг. на человека.

Из всего вышесказанного ясно, что урожай этого года — несмотря на героические усилия венгерского крестьянства — из-за стихийного бедствия — засухи — не оправдал возлагавшихся на него надежд. Поэтому невыполним наш план имевший, впрочем, под собой вполне реальную почву, — освобождение земледельцев от тягот обязательных поставок и улучшение снабжения трудящихся города. Наоборот — правительство в интересах трудящихся городов и остального населения страны, не производящего продукты питания, вынуждено применить ряд мер, направленных на строжайшую экономию средств — частью путем более строгих расчетов, а частью путем уменьшения хлебной нормы и введения „кукурузных дней“.

**В ТО ЖЕ ВРЕМЯ НЕ СЛЕДУЕТ ЗАБЫВАТЬ О ЗАГОТОВКЕ** посевного материала, необходимого для обеспечения хлеба насущного всей страны в будущем году. Согласно трехлетнему плану в 1947/48 г. под хлеб должно быть засеяно 3,5 млн. холдов земли, т. е. на 600.000 холдов больше прошлогоднего. Для засева всей этой территории необходимо 3,1 млн. ц. семян. На территориях, сильнее других пострадавших от засухи и в хозяйствах вновь наделенных землей крестьян из этого количества нехватает 600.000 ц. Правительство сможет покрыть лишь половину этой недостачи, и то путем больших жертв и через резкое ухудшение снабжения населения. Долг старых хозяев местностей, незначительно пострадавших от засухи — помочь получившим в результате земельной реформы небольшие наделы крестьянам, помочь им семенами, чтобы хоть кое-как уравнивать несоответствие между местностями, собравшими с холда всего 0,5-1 ц., и собравшими 6,5-7 ц., чтобы крестьяне даже наиболее пострадавших территорий страны смогли засеять землю хлебом в размерах, предусмотренным трехлетним планом.

В первом году трехлетнего плана, когда правительство демократической Венгерской Республики предоставляет крестьянству 14 миллионный кредит на пахоту и премирует хозяев, превысивших обязательную норму вспашки, когда крестьяне пораженных засухой, голодающих областей получают спасительную помощь в виде 3.000 вагонов семенного материала, когда земледельцы получают отборные, протравленные семена, а до сих пор страшно дорогие искусственные удобрения будут отпускаться им по цене ниже довоенной, а частью и в кредит, когда в течении этого, первого года плана капиталовложения, направленные крестьянам, достигнут 580 млн. форинтов, жители городов и сел Венгрии должны пойти на любые жертвы для беспрепятственного осуществления трехлетнего плана. Земледельцы должны побороть все затруднения и выполнить план сельскохозяйственного производства, а горожанам придется ввести режим строжайшей экономии, чтобы хватило скромных запасов, находящихся в нашем распоряжении.

## План сельскохозяйственного производства

Естественно, что планирование сельскохозяйственного производства имеет иной характер, чем планирование производства горнодобывающей промышленности и индустрии, так как на урожай сильно влияет погода. Но трехлетний план рассчитывает на средне-благоприятную погоду и поэтому вполне вероятно достижение намеченных результатов.

План учитывает, с одной стороны, определенное преобразование сельскохозяйственного производства, а с другой — влияние капиталовложений трехлетнего плана в сторону роста урожайности.

В области преобразования сельскохозяйственного производства серьезным шагом является сокращение площади под пшеницей и рожью почти на 200.000 кат. холд, причем это — при достижении желаемого уровня средней урожайности — не окажет влияния на снабжение хлебом страны и одновременно освободит территорию для выращивания более ценных культур. На 226.000 холд сократится площадь под масличными культурами, т. к. восстановление поголовья свиней и улучшение снабжения жирами значительно сократит употребление растительных жиров и маргарина. Кроме этого на 162.000 холд надо сократить площадь участков, находящихся под парами. Освобожденную таким образом землю, площадью 588.000 холд, надо использовать для выращивания культур, требующихся для ведения интенсивного хозяйства, в первую очередь кукурузы (на 100.000 холд больше, чем до сих пор); картофеля (на 20.000 холд больше); сахарной свеклы (на 10.000 холд больше); кормовой свеклы (на 60.000 холд больше, чем до сих пор); бобовых (на 50.000 холд); табака (на 6.000 холд больше, чем до сих пор); технических культурами (на 4.000 холд больше); люцерной и др. подобными культурами (на 49.000 холд); садовыми растениями (на 50.000 холд больше, чем до сих пор); риса (на 7.000 холд больше, чем до сих пор) и других культур (на 82.000 холд больше, чем до сих пор),

Следовательно, трехлетний план коренным образом изменит продукцию венгерского сельскохозяйственного производства.

Увеличение выращивания кормовых обеспечит благоприятные условия для увеличения поголовья скота, а это, в свою очередь, будет способствовать унавоживанию почвы. Все это обеспечит увеличение дохода крестьянства, а также более качественное питание городского населения,

Наряду с преобразованием сельскохозяйственного производства, второй основной задачей трехлетнего плана является повышение средней урожайности. Подавляющее большинство капиталовложений служит этой цели. Развитие селекционирования и снабжение крестьян высококачественным посевным зерном будут

содействовать достижению более высокой урожайности. Капиталовложения ассигнованные на механизацию сельского хозяйства, обеспечат лучшую обработку земли, очищение посевного зерна от негодных семян — сорняков и отходов, а также правильный уход за растениями и помогут избежать потерь при молотбе. Все это отразится в свое время в росте урожайности и достижении высокого урожая. Ту же цель преследует расширение орошаемой площади, улучшение щелочных и кислотных почв, а также создание образцовых хозяйств.

Орошение окажет влияние и на увеличение урожая овощей.

Таблица плана сельскохозяйственного производства подробно информирует о результатах, которых необходимо достигнуть по отдельным отраслям сельскохозяйственного производства. Урожай зерновых ежегодно должен достигать 23 миллионов центнеров, что при сокращении площади под зерновыми на 200.000 гект. холд можно обеспечить только повышением урожайности (по годам: 7.0; 7.3; 7.5 центнеров с холда). Следовательно, мы не достигнем в валовом отношении урожая 1938 года, составлявшего 34.9 миллионов центнеров; но одной из целей преобразования сельскохозяйственного производства является как раз то, чтобы заменить экспорт плохо оплачиваемых зерновых другими продуктами, лучше реализуемыми в стране и за границей. На третий год урожай ячменя и овса приблизится к довоенному, а урожай кукурузы почти достигнет его. Мы достигнем более высокого, по сравнению с довоенными, урожая картофеля, бобовых, табака, риса, овощей и различных садовых и других семян. Сбор масличных культур хотя и уменьшится по сравнению с настоящим, но все еще будет выше довоенного. Производство технических культур достигнет уровня 1938 года. Постепенно будет увеличиваться площадь под кормовыми. Вследствии раздела земли в этой области наблюдается некоторое падение, ибо выращиванием кормовых в прошлом занимались крупные хозяйства. За три года посевная площадь под люцерной и кормовой свеклой приблизится к площади 1938 года; также постепенно мы будем увеличивать и продуктивность пастбищ и лугов.

С точки зрения повышения качества питания населения весьма важен рост урожая овощей и фруктов. На третий год плана урожай овощей почти достигнет, а урожай фруктов значительно превысит довоенный уровень. Мы хотим достигнуть этого регулярным обновлением фруктовых садов, распространением средств защиты растений. Урожай вина можно планировать только с большой осторожностью из-за больших колебаний, связанных с погодой, но вероятно, что действительный урожай будет выше запланированного.

Лесозаготовки, из-за проводившегося многие годы хищнического хозяйничания, пока можно проводить только в очень умеренных масштабах. Они не достигнут уровня 1938 года.

Стоимость всего урожая растительных культур в первом году плана составит 80%, во втором году — 85%, а в третьем — 93% стоимости урожая 1938 года. Гораздо более трудной задачей будет увеличение продуктивности животноводства, ибо военные опустошения в первую очередь парализовали животноводство. В первом году продуктивность животноводства составит 62%, во втором — 72%, в третьем 85% продуктивности 1938/39 годов. Но продуктивность убойного скота, т. е. производство мясных продуктов может расти еще более медленными темпами, так как в первую очередь надо заботиться об увеличении поголовья скота и резать только забракованный скот. По плану поголовье скота должно увеличиваться следующим образом:

ПОГОЛОВЬЕ	В тысячах голов, весной каждого года				
	1938 г.	1946 г.	1948 г.	1949 г.	1950 г.
КРУПНЫЙ РОГАТЫЙ СКОТ...	1.882	1.100	1.465	1.637	1.807
Из них: дойных коров ... ..	917	604	641	666	780
волон ... ..	191	113	131	178	205
Лошадей ... ..	814	399	521	585	630
Свиной ... ..	5.224	3.356	4.593	5.185	5.917
Из них: свиноматок ... ..	601	350	509	666	804
Овец ... ..	1.629	370	617	794	1.023
Из них: овцематок ... ..	965	187	305	392	505

Как видно, за три года плана поголовье основной части скота, а именно маток, необходимых для размножения и тяглого скота, важного для обработки земли, значительно возрастет, причем более быстрыми, чем обычно, темпами. Если мы за капитал по животноводству в сельском хозяйстве примем стоимость поголовья коров, тяглого скота, лошадей, свиноматок и овцематок, а не стоимость убойного скота, то увеличение этого капитала за три года составит, по нынешним ценам — 1.100 миллионов форинтов, в то время, как стоимость довоенного увеличения поголовья скота достигала всего 100—200 миллионов форинтов. Этому большому росту поголовья скота надо содействовать распределением среди крестьян племенного скота, полученного из за границы, государственной закупкой племенного скота выведенного на рынок и главным образом снабжением скотом новых хозяев. Прежде всего надо обеспечить скотом те территории, где животноводству был нанесен наибольший ущерб во время войны. Надо позаботиться о пропорциональном распределении скота в различных частях страны. Вокруг промышленных центров надо создать молочные кооперации с соответствующим поголовьем коров, чтобы трудящиеся городов и промышленных центров были снабжены свежим молоком и молочными продуктами. К концу осуществления трехлетнего плана промышленные рабочие ежедневно будут получать на полмиллиона литров молока больше, чем сейчас. Всю молочную промышленность надо восстановить и рационализировать.

Путем создания кооперативной сети на здоровых основах, мы окажем огромную поддержку крестьянам в производстве и реализации продуктов. Трехлетний план выведет крестьянские хозяйства из сегодняшнего состояния отсталости, поможет наделенным сейчас землей крестьянам оборудовать хозяйство. Повышением среднего уровня урожайности и целесообразным изменением качественного состава урожая трехлетний план достигнет того, что крестьянство будет вести хозяйство с тем же и даже большим успехом, чем раньше вели его землевладельцы, трехлетний план повысит валовую стоимость сельскохозяйственного производства до 90%, а чистую (нетто) стоимость до 95% довоенной стоимости его, и одновременно заложит основы, на которых мы должны будем в дальнейшем достигнуть урожай превосходящий довоенный по качеству и количеству.



## **Капиталовложения, направленные на цели строительства, социального обеспечения и удовлетворение культурных нужд населения**

Даже при использовании всех имеющихся в нашем распоряжении источников средств мы, естественно, не сможем разрешить все задачи, встающие перед нами в области восстановления национального хозяйства. Необходимо взвесить и установить очередность разрешения этих задач, по степени их важности и срочности. Но как бы важно ни было восстановление национального хозяйства, нельзя забывать, что экономическая деятельность не может являться самоцелью, что только благосостояние, социальный подъем и культурный прогресс общества придает ей смысл. Если мы желаем, чтобы усилия, прилагаемые в интересах осуществления трехлетнего плана, имели цель и смысл перед трудящимися массами, то с самого начала надо обеспечить повышение жизненного уровня масс, улучшить их жилищные условия, заботиться об охране здоровья и удовлетворении их культурных потребностей.

Как бы ни были ограничены наши экономические источники, надо и можно найти средства для осуществления этих задач. Прошлый режим мог выделить на подобные цели лишь крохи, так как излишки национального дохода, которые можно было бы использовать на это, поглощались неограниченной погоней за прибылью, а позже вооружением армии, поставленной на услужение империалистическим державам. Но демократическая Венгрия из общей суммы капиталовложений трехлетнего плана 1164 миллиона форинтов ассигнует на строительство, социальные и культурные нужды. Выделенные суммы будут увеличиваться из года в год, в соответствии с ростом жизненного уровня населения и таким образом в первый год составят 235 миллионов форинтов, во втором году — 375 миллионов форинтов, в третьем году — 554 миллиона форинтов.

На строительство жилых домов ассигнуется 488 миллионов форинтов. Эта сумма будет затрачена на строительство и восстановление жилых домов в городах, а также на строительство жилых домов для трудящихся угольных районов и центров тяжелой промышленности в комитате Боршод. Вообще, на строительство жилых домов, кроме вышеуказанных 488 миллионов форинтов, из сельскохозяйственных капиталовложений выделяется еще 272 миллиона форинтов на строительство сельских жилых домов и 36 миллионов форинтов на строительство жилых домов для сельских врачей и учителей, всего, следовательно — 796 миллионов форинтов. Также необходимо учесть, что в сумму 272 миллионов форинтов, указанную в плане, включены только действительные денежные расходы, стоимость труда самого крестьянина, строящего себе дом, в плане не предусмотрена; что же касается

строительства городских жилых домов, то надо учесть, что значительная часть, выделенной для этой цели суммы пойдет на восстановление разрушенных домов и квартир и таким образом ценность пригодных для жилья квартир превысит расходы, затраченные на их восстановление. На основе всего этого можно рассчитывать на постройку и восстановление жилого фонда общей ценностью в 1.300 миллионов форинтов, что обеспечит жилищем более четверти миллиона человек.

На строительство и восстановление больниц ассигнуются 27 миллионов форинтов, на другие цели здравоохранения и социального обеспечения — 95 миллионов форинтов. Из этой суммы 35 миллионов форинтов будет затрачено на охрану младенчества, 8 миллионов форинтов на спорт. Остров Маргариты будет восстановлен и станет местом отдыха трудящихся; на это будет затрачено 23 миллиона форинтов. На восстановление гостиниц и домов отдыха выделяется 19 миллионов форинтов. Используя эти суммы мы наконец проведем в жизнь широкую программу здравоохранения, сделаем большой шаг вперед в области профилактики и излечения болезней бедняков и поднимем на современный уровень заботу о детях.

На школьные, научные и культурные цели ассигнуются 193 миллиона форинтов. Из этого самая значительная сумма — 42 миллиона форинтов — пойдет на строительство школ, 35 миллионов форинтов — на восстановление Политехнического Института, 24 миллиона форинтов выделяются для других высших учебных заведений, 23 миллиона форинтов надо обратить на институты, подготовляющие кадры преподавателей и педагогов. Параллельно с высшими школами везде будут созданы к ним и народные колледжи. Для научных институтов и искусства планом выделяются 18 миллионов форинтов, на строительство домов культуры — 10 миллионов форинтов, для кинопромышленности и узкопленочную кинофикацию — 15 миллионов форинтов. К указанным 193 миллионам форинтов надо добавить суммы, фигурирующие в сельскохозяйственном плане: 90 миллионов форинтов, выделенные на развитие сельскохозяйственного специального образования и создание опытных станций и 90 миллионов форинтов, ассигнованных на строительство сельских школ. Следовательно, по плану на культурные цели ассигнуется итога 373 миллиона форинтов.

Постепенное восстановление общественных зданий обойдется в 38 миллионов форинтов, а приведение в порядок различных коммунальных предприятий, улучшающих санитарные состояние городов, как-то: водопровода, канализации, бойни, холодильников и т. п., потребует расходов общей суммой 80 миллионов форинтов.

Посредством этих капиталовложений мы обеспечим работой нашу строительную промышленность, учитывая, что кроме 949.6 миллионов форинтов, ассигнованных на строительство зданий по разделу капиталовложений направленных на строительство, социальное обеспечение и развитие культуры, из сельскохозяйственных капиталовложений на строительство выделяется 505.8 миллионов форинтов, из капиталовложений горнодобывающей промышленности и индустрии — 171.7 миллионов форинтов, из капиталовложений транспорта — 212.4 миллиона форинтов. Кроме этого на строительство дорог, каналов, мостов, шахт и т. п. мы ассигнуем 711.6 миллионов форинтов.

Программа строительства, социального обеспечения и развития культуры гарантирует то, что трудящиеся уже в первые три года будут пользоваться результатами своего напряженного труда, благодаря улучшению жилищных условий здравоохранения, а также благодаря расцвету социальных, педагогических и научных учреждений.

## Формирование национального дохода под влиянием трехлетнего плана

Результаты осуществления трехлетнего плана, как-то: рост национального производства и повышение жизненного уровня населения суммируются в данных национального дохода. Наряду с плановым направлением сельскохозяйственного, горнорудного и промышленного производства можно предусмотреть и формирование основных факторов национального дохода. По плану национальный доход Венгрии, который — считая в форинтах — в 1938 году составлял 22,5 миллиардов, а в 1946/47 годах — 14,7 миллиардов, должен в 1947/48 годах достичь 19 миллиардов, в 1948/49 годах, — 22,4 миллиардов, а в 1949/50 годах — 25,7 миллиардов форинтов. Следовательно, в первом году плана следует достичь 84%, во втором — 99%, а в третьем — 114% национального дохода 1938 года; по сравнению же с национальным доходом 1946/47 гг. в первом году надо достичь 29%, во втором — 52%, а в третьем 74%-ного роста.

Общая стоимость продукции сельского хозяйства в годы плана составит соответственно 129%, 141%, 158% уровня 1946/47 годы и к концу плана достигнет 90% уровня 1938/39 года. За вычетом использованных при производстве сельскохозяйственных и промышленных товаров, а также и расходов на амортизацию и обновление оборудования, чистый доход сельского хозяйства в годы плана составит соответственно 5,1, 5,7 и 6,4 миллиарда форинтов, против 6,8 миллиардов форинтов в 1938/39 году и 4 миллиардов форинтов в 1946/47 году. Следовательно, в последний год плана чистый доход сельского хозяйства составит 162% уровня 1946/47 года и достигнет 95% довоенного уровня.

Стоимость брутто продукции горнорудной промышленности и черной металлургии за годы плана составит 113%, 127% и 143% уровня 1946/47 года и в последний год плана на 34% превысит общую ценность продукции 1938 года. Чистый доход горнорудной промышленности и черной металлургии за годы плана составит соответственно 697, 770 и 853 миллиона форинтов, т.е. уже в первый год плана превысит довоенный уровень и к концу последнего года плана превысит его на 49%.

Ценность брутто продукции заводской промышленности составит 135%, 167% и 195% ценности продукции 1946/47 года и за последний год плана на 27% превысит уровень 1938 года. Стоимость-нетто продукции сложится еще более благоприятно, так как наряду с ростом производства будет уменьшаться доля, приходящаяся на расходы по амортизации и вспомогательным мате-

риалам. Заводская промышленность в годы плана составит в приходах национального дохода 5.8, 7.2 и 8.5 миллиардов форинтов по годам, против 6.5 миллиардов форинтов 1938 года и 4.1 миллиарда форинтов 1946/47 года. Т. е. вклад заводской промышленности в национальный доход к концу плана удвоится по сравнению с нынешним уровнем и составит 132% уровня 1938 года.

Также значительно возрастет вклад кустарной промышленности. К концу плана он достигнет 166% нынешнего уровня и несколько превысит уровень 1938 года.

По сравнению с ростом производства благ, в меньшей пропорции растет сумма оборота торговли, так как значительная часть произведенных товаров — например товары идущие на репарации — не попадет в торговый оборот. Это отчасти относится и к деятельности по перевозке товаров и к налогам, повышающим цены. Доля налога по квартплате и другим подобным факторам повысится лишь в меньшей мере.

Повышение жизненного уровня в результате трехлетнего плана в материальном отношении определяется количеством произведенных благ, оставшихся для внутреннего потребления. Надо однако заметить, что предусмотренные трехлетним планом капиталовложения на культурные и социальные нужды населения, а также и на здравоохранение, в огромной мере содействуют росту жизненного уровня, хотя этот рост и невозможно выразить в цифрах. Мы получим сумму благ, находящихся в распоряжении внутреннего потребления, если из указанного выше национального дохода вычтем вещественные расходы государства и самоуправлений, ценность благ, пошедших на выполнение наших международных обязанностей и сумму произведенных капиталовложений. Расходы по амортизации не следует вычитать потому, что мы эти расходы учли уже при определении стоимости-нетто продукции отдельных отраслей производства. Влияние экспорта в годы трехлетнего плана можно не учитывать, так как мы будем поддерживать равновесие нашего внешне-торгового баланса и вывезенные товары будут заменяться импортными. Теоретически следовало бы вычесть из национального дохода сумму роста товарных запасов, так как сюда входят и такие товары, которые определенное время не пойдут на потребление. Но рост запасов зависит от многих факторов и поэтому его трудно определить численно. Стоимость запасов товаров можно приблизительно оценить в три миллиарда форинтов, однако она может быть также и значительно большей или меньшей. То, что мы не учли этот фактор, с точки зрения исследования роста жизненного уровня не означает большой ошибки, так как, в конечном счете, все запасы товаров идут прямо или косвенно на цели потребления и темп их использования определяется покупательной способностью населения.

Среди сумм, которые необходимо вычесть из национального дохода, сумма вещественных, но не имеющих характера капиталовложений расходов государства и других общественных учреждений за годы трехлетнего плана будет ниже уровня 1938 года. Объясняется это тем, что в 1938 году — первом году так называемого миллиардного плана — вещественные расходы государства составляли относительно очень большую сумму — 2,8 миллиарда форинтов. На основании поступивших до сих пор данных в 1946/47 году расходы такого рода составят 1.6 миллиардов форинтов. В годы плана эти расходы будут постепенно расти, т. к. имеющиеся суммы

не покрывают всех необходимых расходов в этой области. Наши международные обязанности сократятся по сравнению с нынешним уровнем вследствие ликвидации расходов на содержание оккупационных сил, но в дальнейшем они снова возрастут — вследствие прогрессивного распределения репарационных поставок. Раздел капиталовложений относится уже к расходным статьям плана. Надо вычесть из национального дохода и рост поголовья скота, так как при определении национального дохода это уже было учтено, причем учтенный таким образом скот не попадет на бойню.

После вычета всех этих сумм стоимость товаров внутреннего потребления составит — в потребительских цен на январь 1947 года — соответственно 14, 16.6 и 18.9 миллиардов форинтов в каждый год плана против 18.3 миллиардов форинтов в 1938 году и 11 миллиардов форинтов в 1946/47 году. То есть к концу третьего года сумма товаров потребления на 3% превысит уровень 1938 года и каждый год будет возрастать соответственно на 27%, 51%, 72% по сравнению с 1946/47 годом.

Но жизненный уровень трудящегося крестьянства, рабочих и интеллигенции необходимо повышать в еще большей мере — путем более справедливого распределения общественных тягот. Вместо потребительских и оборотных налогов, которые непропорционально ложатся на плечи людей, имеющих небольшой доход, надо ввести прямые индивидуальные подоходные налоги. Обложение налогами имущества и плановый заем также служат сокращению больших доходов и освобождению от бремени маленьких людей. Такими способами можно и надо добиться того, чтобы реальный доход трудящихся к концу плана поднялся на 80% сравнению с настоящим.

Реальный доход с точки зрения крестьянства определяется покупательной способностью денег, полученных от реализации продуктов и скота, вывезенных на рынок. С точки зрения рабочих и служащих реальный доход определяется отношением между номинальной зарплатой и расходами на существование. Но, естественно, что для крестьянства реальный доход растет и в результате роста урожая, а для рабочих и служащих в случае улучшения занятости. Учитывая эти факторы, надо формировать цены и жалование так, чтобы между всеми слоями трудящихся справедливо распределялись результаты усилий, приложенных для осуществления трехлетнего плана. В истории венгерской национальной экономики беспримерно такое огромное улучшение жизненного уровня за такой короткий срок. В осуществлении трехлетнего плана каждый может принять участие с уверенностью в том, что за трудом последуют и ее плоды.

---

**См. далее на стр. 60—68 таблицы, детально иллюстрирующие распределение капиталовложений по отдельным отраслям народного хозяйства.**

## Капиталовложения сельского хозяйства.

№ № п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года.	1947/48	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
<b>1. Капиталовложения, направленные непосредственно на увеличение производительности сельского хозяйства:</b>					
1.	Создание 15 новых селекционных станций	10,0	4,0	3,0	3,0
2.	Снабжение улучшенными семенами	39,0	10,0	14,0	15,0
3.	Постройка хранилищ для корма	6,0	1,4	2,0	2,6
4.	Создание образцовых удобрительных станций <sup>1</sup>	6,0	1,4	2,0	2,6
5.	Снабжение искусств.удобрениями	39,0	19,0	10,0	10,0
6.	Охрана растений от болезней	5,0	5,0	...	...
7.	Канал Дунай—Тисса	29,5	8,0	10,0	11,5
8.	Орошение и другие водные сооружения	76,0	20,0	25,0	31,0
9.	Виноградники, садоводство, плодородство и пчеловодство	58,0	22,0	20,0	16,0
10.	Шелководство	5,0	1,5	1,5	2,0
11.	Улучшение тощих и кислых почв	33,0	11,0	10,0	12,0
12.	Государственные хозяйства	29,5	9,0	10,0	10,5
13.	Механизация	345,0	80,0	120,0	145,0
14.	Скотоводство	144,0	50,0	44,5	49,5
15.	Ветеринария	6,0	2,1	2,0	4,9
16.	Лесонасаждения	55,0	15,0	19,0	21,0
17.	Землемерные работы	26,0	4,0	9,0	13,0
Итого:		912,0	263,4	302,0	346,6
<b>2. Сельскохозяйственное обучение, экспериментальные работы:</b>					
18.	Аграрные ВУЗы, учебные хозяйства, обучение в объеме начальной и средней школы и т. д., библиотеки, кино, курсы воспитателей и т. д., экспериментальные работы	...	...	...	...
Итого:		90,0	25,0	29,0	36,0
<b>3. Капиталовложения, косвенно служащие увеличению производительности сельского хозяйства:</b>					
19.	Развитие и реорганизация пищевой промышленности	47,0 <sup>2</sup>	15,0	15,0	17,0
<p><sup>1</sup> 12 млн. форинтов, предназначенные для 3. и 4. пунктов в случае необходимости могут быть использованы для обеих целей.</p> <p><sup>2</sup> Из них 8 (3—3—2) млн. форинтов на создание заводов и научно-исследовательских институтов консервной промышленности.</p>					

№ № п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года.	1947/48	1948/49	1948/50
		в миллионах форинтов			
20.	Склады, холодильники ... ..	24,0	6,0	8,0	10,0
21.	Борьба с наводнениями и вну- тренними водами ... ..	22,0	6,0	7,0	9,0
22.	Оказание помощи кооперациям	12,0	2,0	4,0	6,0
Итого: ... ..		105,0	29,0	34,0	42,0
<b>4. Оказание помощи заводской промышленности в интересах увеличения производительности сельского хозяйства:</b>					
23.	Увеличение производства искус- ственных удобрений ... ..	82,0	46,0	19,0	17,0
24.	Увеличение производства сель- скохозяйственных машин и тракторов ... ..	40,0	18,0	10,0	12,0
25.	Электропередачи ... ..	67,0	21,0	22,0	24,0
Итого: ... ..		189,0	85,0	51,0	53,0
<b>5. Электрификация деревни, строительство дорог, жилищное строительство и др:</b>					
26.	Включение 250.000 потребителей электроэнергии ... ..	100,0	27,0	33,0	40,0
27.	Строительство связывающих дорог ... ..	112,0	32,0	39,0	41,0
28.	Строительство железнодорож- ных веток ... ..	42,0	10,0	14,0	18,0
29.	Строительство школ, квартир для врачей, учителей и т. д. ...	170,0	38,0	55,0	77,0
30.	Сельское жилищное строитель- ство ... ..	272,0	68,0	91,0	113,0
31.	Развитие кустарной промыс- ленности ... ..	8,0	2,0	3,0	3,0
Итого: ... ..		704,0	177,0	235,0	292,0
I—5. Всего: ... ..		2.000,0	579,4	651,0	769,6
<b>6. Капиталовложения, осуществимые в случае получения иностранного займа.</b>					
Канал Дунай—Тиса ... ..		20,0	...	...	...
Орошение ... ..		57,0	...	...	...
Улучшение почв ... ..		45,0	...	...	...
Электропередачи ... ..		20,0	...	...	...
Включение потребителей электроэнергии ... ..		30,0	...	...	...
На другие цели ... ..		128,0	...	...	...
Итого: ... ..		300,0	...	...	...

## Капиталовложения заводской и горнорудной промышленности.

№№ п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года.	1947/49	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
<b>1. Добывающая промышленность:</b>					
1.	Развитие угледобывающей промышленности	380,0	110,0	130,0	140,0
2.	Обогатительное оборудование в г. Речк	3,0	...	3,0	...
3.	Использование земляного газа (газопровод Лишпе-Будапешт, или др. оборудование)	65,0	20,0	25,0	20,0
4.	Разведки залежей нефти	45,0	10,0	15,0	20,0
Итого:		493,0	140,0	173,0	180,0
<b>2. Металлургия:</b>					
5.	Обогатительная фабрика в Озде	20,0	10,0	10,0	...
6.	Печь для плавки ферромарганца, рационализация железных рудников и др. подготовительное оборудование. (Диошдьер, Уркут)	30,0	12,0	10,0	8,0
7.	Мартеновские печи (Диошдьер, Озд) и др.	8,0	4,0	2,0	2,0
Итого:		58,0	26,0	22,0	10,0
<b>3. Производство чугуна и стали:</b>					
8.	Прокатное оборудование (приспособления)	9,0	4,0	3,5	1,5
9.	Доукомплектование трубопрокатного завода ВМ	14,0	4,0	4,0	6,0
10.	Расширение кузниц	15,0	4,0	6,5	4,5
11.	Сталелитейные, чугунолитейные и электропечи	53,0	21,0	18,0	14,0
12.	Остальные капиталовложения сталелитейной промышленности	28,0	13,0	10,0	5,0
Итого:		119,0	46,0	42,0	31,0
<b>4. Металлопромышленность:</b>					
13.	Печи для выплавки алюминия	2,0	—	1,0	1,0
14.	Цех алюминиего литья и проката завода Вейс-Манфред	8,0	2,0	3,0	3,0
15.	Металлопрокатные станы	10,0	2,5	3,0	4,5
Итого:		20,0	4,5	7,0	8,5



№№ п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года.	1947/48	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
<b>5. Станкостроение.</b>					
16.	Развитие производства инстру- ментальных станков ... ..	25,	8,0	10,0	7,0
17.	Рас. судостроительного зав. Ганс	43,0	13,5	17,0	12,5
18.	Увел. котельного производства				
19.	Увеличение производства мель- ничного оборудования ... ..	5,0	—	2,0	3,0
20.	Увеличение производства транс- портного оборудования ... ..	5,0	—	2,0	3,0
21.	Увеличения производства паро- возов и вагонов ... ..	37,0	12,0	12,0	13,0
22.	Расширение общего станкостро- ения ... ..	158,0	66,0	52,0	40,0
23.	Развит. электропромышленности	140,0	60,0	35,0	45,0
	Итого: ... ..	413,0	159,5	130,0	123,5
<b>6. Производство электроэнергии :</b>					
24.	Итого: ... ..	200,0	50,0	80,0	70,0
<b>7. Производство стройматериалов :</b>					
25.	Мелкие укомплектования промыш- ленности стройматериалов ...	11,0	1,5	4,5	5,0
26.	Развитие стеклопромышленности	5,0	2,0	1,5	1,5
	Итого: ... ..	16,0	3,5	6,0	6,5
<b>8. Деревообделочная промышленность :</b>					
27.	Итого: ... ..	8,0	2,0	2,5	3,5
<b>9. Кожевенная промышленность :</b>					
28.	Итого: ... ..	8,0	..	3,0	5,0
<b>10. Текстильная промышленность :</b>					
29.	Оборудование для текстильной фабрики на 120.000 верет- тен ... ..	80,0	35,0	19,0	26,0
30.	Расширение вискозного завода и приобретение важных де- талей ... ..	4,0	2,0	1,0	1,0
	Итого: ... ..	84,0	37,0	20,0	27,0

№ № п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за	1947/48	1948/49	1949/50
		три года	в миллионах форинтов		
<b>11. Бумажная промышленность:</b>					
31.	Создание производства целю- лезы, постройка деревошлифо- валки, развитие обрабаты- вающей промышленности ... ..	15,0	4,0	4,5	6,5
<b>12. Пищевая промышленность:</b>					
32.	Итого: ... ..	22,0	7,0	7,0	8,0
<b>13. Химическая промышленность:</b>					
33.	Расширение завода Хунгария, увеличение производства су- перфосфата и едкого нат- ра ... ..	8,0	2,0	3,0	3,0
34.	Модернизация производства глинозема. (Айка и Мадьяр- овар) ... ..	16,0	5,0	5,0	6,0
35.	Постройка нового глинозем- ного завода (Алмашфюзито, или др.) ... ..	150,0	40,0	55,0	55,0
36.	Создание завода анодных масс ... ..	8,0	—	3,0	5,0
37.	Расширение и модернизация неф- теочистительных установок ...	46,0	15,0	15,0	16,0
38.	Увеличение производства пени- цилина ... ..	5,0	—	2,0	3,0
39.	Увеличение производства осталь- ных лекарств ... ..	2,0	—	1,0	1,0
40.	Увеличение производства анили- новых красок ... ..	2,2	1,0	0,5	0,7
41.	Производство перекиси водо- рода ... ..	0,5	—	0,5	—
42.	Производство угольной кислоты и кислорода ... ..	11,5	3,0	4,0	4,5
43.	Прочие химические продукты	2,8	—	1,0	1,8
	Итого: ... ..	252,0	66,0	90,0	96,0
<b>4. Полиграфическая промышленность:</b>					
44.	Итого: ... ..	7,0	1,5	2,0	3,5
<b>15. Кустарная промышленность:</b>					
45.	Итого: ... ..	30,0	7,0	10,0	13,0
1—15. Всего: ... ..		1745,0	554,0	599,0	592,0

№ № п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года	1947/48	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
<b>16. В случае использования иностранного займа:</b>					
46.	<b>1. Добывающая промышленность.</b>				
	Перегонная установка в Печи ...	25,0	...	...	...
	<b>3. Металлопромышленность.</b>				
	Модернизация прокатных станков ...	45,0	..	...	...
	<b>4. Станкостроение.</b>				
	Модернизация электропромышленности ...	75,0	...	...	...
	<b>9 Текстильная промышленность.</b>				
	Расширение завода искусственного шелка ...	60,0	...	...	...
	<b>13. Химическая и бумажная промышленность.</b>				
	Производ. фильтровочной земли	10,0	...	...	...
	Создание хлорного и целлюлезного заводов ...	15,0	...	...	...
	Постройка содового завода ...	150,0	...	...	...
<b>Всего: ...</b>	<b>380,0</b>	...	...	...	

## Капиталовложения путей сообщения.

№ № п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года.	1947/48	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
<b>1. Государственные железные дороги:</b>					
1.	Железнодорожные линии ... ..	88,1	18,2	33,2	36,7
2.	Железнодорожные мосты ... ..	176,9	67,7	56,2	53,0
3.	Передающее и предохранитель- ное оборудование ... ..	103,0	22,3	37,1	43,6
4.	Восстановление колесного парка	70,4	12,2	23,4	34,8
5.	Покупка движущихся единиц ...	57,7	5,5	14,3	37,9
6.	Электрификация ... ..	41,7	11,1	17,8	12,8
7.	Восстановление мастерских ...	72,9	17,5	24,9	30,5
8.	Погрузочное оборудование ...	41,4	4,4	17,7	19,3
9.	Сортировочные станции ... ..	72,2	16,8	20,7	34,7
	Итого: ... ..	724,3	175,7	245,3	303,3
<b>2. Будапештское Транспортное а/о и другие железные дороги:</b>					
10.	Итого: ... ..	187,2	48,2	58,7	80,3
<b>3. Пароходство:</b>					
11.	Приобретение и восстановле- ние движущихся единиц ... ..	63,6	21,8	25,9	15,9
12.	Постройка водных путей ... ..	17,0	9,9	3,3	3,8
	Итого: ... ..	80,6	31,7	29,2	19,7
<b>4. Воздушный транспорт:</b>					
13.	Итого: ... ..	39,0	9,3	12,7	17,0
<b>5. Пути общественного пользования:</b>					
14.	Постройка дорожных мостов ...	190,2	51,1	63,5	75,6
15.	Постройка магистральных дорог	88,1	20,4	31,3	36,4
16.	Приобретение автомашин ... ..	140,4	37,1	46,9	56,4
	Итого: ... ..	418,7	108,6	141,7	168,4
<b>6. Почта:</b>					
17.	Телефонные кабели ... ..	14,7	5,0	6,2	3,5
18.	Телефонные станции ... ..	128,6	26,0	35,2	67,4
19.	Воздушная сеть ... ..	44,2	9,9	15,3	19,0
20.	Радио ... ..	38,7	12,9	15,7	10,1
	Итого: ... ..	226,2	53,8	72,4	100,0
	1—6. Всего: ... ..	1676,0	427,3	560,0	688,7
<b>7. Капиталовложения, осуществимые в случае использования иностранного займа:</b>					
	Оборудование связи, передаоч- ные кабели ... ..	192,0	...	...	...
	Постройка водных путей ... ..	27,6	...	...	...
	Итого: ... ..	219,6	...	...	...

## Капиталовложения на мероприятия строительного, социального и культурного характера.

№ № п/п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года	1947/48	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
<b>1. Жилищное строительство:</b>					
1.	Строительство и восстановление квартир в столице --- ---	268,4	44,0	90,0	134,4
2.	Строительство и восстановление квартир в провинциальных городах --- --- ---	130,0	19,0	36,0	75,0
3.	Жилищное строительство в шахтерских и металлургических районах --- --- ---	90,0	18,0	25,0	47,0
Итого: --- --- ---		488,4	81,0	151,0	256,4
<b>2. Здравоохранение и социальные учреждения:</b>					
4.	Строительство и восстановление больниц --- --- ---	270,0	60,0	95,0	115,0
5.	Создание яслей и детских садов	35,0	6,6	9,5	18,9
6.	Строительство спортивного стадиона в Будапеште --- ---	10,0	3,0	7,0	—
7.	Строительство спортивных площадок в провинции --- ---	6,0	1,0	1,0	4,0
8.	Строительство поселков для пострадавших в результате войны --- --- --- ---	2,0	0,4	0,4	1,2
9.	Восстановление острова Магрит	23,0	6,5	8,0	8,5
10.	Восстановление двух гостиниц в столице --- --- --- ---	10,0	2,0	3,2	4,8
11.	Восстановление провинциальных курортных гостиниц --- --- ---	9,0	2,0	3,0	4,0
Итого: --- --- ---		365,0	81,5	127,1	156,4
<b>3. Создание школ, научных, художественных и культурных предприятий:</b>					
12.	Всеобщие школы --- --- --- ---	42,0	10,2	12,8	19,0
13.	Ремесленные школы --- --- ---	9,0	2,5	3,0	3,5
14.	Политехнический институт и относящиеся к нему народные коллегии --- --- --- ---	36,0	10,5	12,0	13,5
15.	Высшие школы и их народные коллегии --- --- --- ---	24,0	5,5	6,5	12,0
16.	Педагогические ВУЗы и их народные коллегии --- --- --- ---	23,0	6,5	8,0	8,5
17.	Экономические научные учреждения --- --- --- ---	15,0	4,0	5,0	6,0
18.	Педагогические научные учреждения --- --- --- ---	6,0	2,0	2,0	2,0

№№ п п	О т р а с л ь	Капи- таловл. за три года	1947/48	1948/49	1949/50
		в миллионах форинтов			
19.	Восстановление научных учреж- дений и коллекций ... ..	8,0	2,0	2,4	3,6
20.	Восстановление музеев, театров и т. п. ... ..	4,2	1,0	1,4	1,8
21.	Строительство домов культуры	10,4	1,2	1,2	8,0
22.	Развитие кинопроизводства ...	8,0	2,0	3,0	3,0
23.	Оборудование узкокопечных кинотеатров ... ..	7,0	1,5	2,0	3,5
Итого: ... ..		192,6	48,9	59,3	84,4
<b>4. Общественные здания и сооружения:</b>					
24.	Восстановление общественных зданий ... ..	38,0	7,5	12,0	18,5
25.	Канализация, водопровод, бойни, холодильники и т. п. ... ..	80,0	16,4	25,6	38,0
Итого: ... ..		118,0	23,9	37,6	56,5
I—4. Всего: ... ..		1164,0	235,3	375,0	553,7
<b>5. Капиталовложения, осуществимые в случае использования иностранного займа:</b>					
Всего: ... ..		150,0	...	...	...

## Положение лесного хозяйства Венгрии

В противоположность тяжелому, но все время улучшающемуся и не слишком медленно возрождающемуся венгерскому сельскому хозяйству, **венгерское лесное хозяйство** попало в самое тяжелое из всех возможных положений, причем перспективы его возрождения сложились также весьма неблагоприятно. Площадь лесонасаждений Венгрии по сравнению с 1937 г. осталась неизменной — 1,18 млн. гектаров, но количество живой древесины лесов по сравнению с достигимыми, если принять во внимание климатические и почвенные условия, 210 миллионами кубометров, летом 1947 года составило всего 60 миллионов кубометров, причем только за послевоенные годы оно сократилось на 10 миллионов кубометров.

Из 60 миллионов кубометров живого леса, стоящего на территории в 1,18 миллионов гектар, **при правильном ведении хозяйства** можно разрабатывать ежегодно 2—2,5 млн. гектаров, что эквивалентно лишь 1,5 млн. кубометрам, т. е. 90.000 вагонам. Принимая во внимание распределение лесов по породам, при правильном ведении хозяйства из лесов Венгрии можно ежегодно получить 465 тысяч кубометров дуба, 80—85 тысяч кубометров сосны и 950 тысяч кубометров бука и др.

**Постоянная потребность страны в древесине**, как это показал период между двумя войнами, равняется в среднем ежегодно 6,7 млн. кубометрам, т. е. 480.000 вагонам: обыкновенно наблюдается потребность в 3,2 млн. кубометрах дров, 1,7 млн. кубометрах твердой промышленной древесины и в 1,8 млн. кубометрах древесины мягких пород.

Производство древесины в стране в среднем за десять предвоенных лет равнялось 3,04 млн. кубометрам,

— 85%, которых добывались сплошной и 15% выборочной порубкой. За два года, прошедших после второй мировой войны, было добыто всего 9,0 миллионов кубометров древесины, из которых сплошной порубкой всего 30%, а выборочной — остальные 70%. За десять лет, предшествовавших второй мировой войне, наряду с производством отечественной древесины приходилось ввозить ежегодно в среднем 1.780.000 кубометров древесины, во втором же после военном году оказалось возможным ввести всего лишь 65.000 кубометров её.

**Лесное хозяйство страны**, наряду с последствиями чрезмерных порубок, находится в критическом положении еще и по причине недостаточности новых насаждений. За двадцать лет, с 1919 по 1938 год из предназначенных для новых насаждений 660.000 гектаров было засажено только 380.000. Таким образом за период между двумя мировыми войнами налицо оказалось недостача 280.000 гектаров лесонасаждений. За последние годы мировой войны и последовавшие за ней два года эта недостача увеличилась, что явилось по меньшей мере таким же, если не еще более существенным фактором гибели лесонасаждений страны, как и чрезмерная рубка их.

Огромная потребность в древесине, гибнущие лесонасаждения и почти непреодолимые внешнеторговые и валютные препятствия ввоза древесины превращают обеспечение необходимого количества топливной и промышленной древесины в одну из самых сложных задач венгерской экономической политики после второй войны.

## Положение строительной промышленности Венгрии

Непосредственно после войны состояние венгерской строительной промышленности характеризовалось оживленной деятельностью. Самые необходимые работы по восстановлению разрушенных жилых зданий, заводов и коммунальных предприятий не терпели отлагательства, а инфляция сделала возможным также и финансирование этих работ. С наступлением стабилизации эти, самые неотложные строительные работы были уже закончены и введение твердой валюты ограничило финансовые возможности дальнейшего строительства. Это причинило серьезные заботы венгерской экономической политике, тем более, что число рабочих в строительной промышленности достигает 70—80.000 человек и застой в данной отрасли вызвал тяжелые затруднения также и на рабочем рынке.

В смете 1946/47 экономического года сумма, отведенная на финансирование строительных работ составляет 512 миллионов форинтов. Из этой суммы — согласно смете — 255 миллионов форинтов отводятся общественным стройкам, причисляя сюда и строительство государственных предприятий и строительство городских рабочих квартир за счет фонда выкупа общественных работ. Сюда следует еще добавить планы строительства по сметам муниципалитетов, на сумму 113 миллионов форинтов. На промышленное строительство было отведено 104, а на частное строительство 44 миллиона форинтов. Намеченные суммы за год несколько изменились вследствие того, что благодаря предоставлению дополнительных кредитов, сумма, имеющаяся в нашем распоряжении на покрытие расходов общественных строительных работ, увеличилась на 80 миллионов форинтов. Однако из-за отсутствия соответствующих кредитов, почти такая же сумма должна быть вычтена из фонда промышленных и частных строителств.

Чтобы продемонстрировать эконо-

мическое значение указанной суммы — 512 миллионов форинтов — отметим, что в 1938 году на строительство было использовано всего 214 миллионов пенге. Но при этом сравнении нужно учесть, что данные 1938 года включают в себе только суммы, использованные для частного строительства, а в упомянутые данные текущего года включены также суммы, отведенные на строительство дорог, тоннелей и шахт.

За вычетом этих последних сумм, в текущем экономическом году в распоряжении частных строителств остается только 350 миллионов форинтов.

Эта сумма, конечно, не достаточна для того, чтобы обеспечить полное использование рабочей силы в строительной промышленности. Количество безработных в строительной промышленности в течении зимы составляло 50.000. Эта цифра с тех пор резко снизилась. С финансовой стороны также были предприняты серьезные меры для разрешения проблем строительной промышленности. В фонд по восстановлению зданий поступают по крайней мере 62 миллиона, а согласно некоторым оценкам 78 миллионов форинтов. На удовлетворение заявок, составляющих до сих пор 5 миллионов форинтов, в распоряжении имелось всего 1,5 миллиона форинтов. Фонд по выкупу общественных работ рассчитывал в течении экономического года на поступление 96 миллионов форинтов, но уже в течении первых восьми месяцев текущего экономического года поступило 77 миллионов форинтов, так что к концу года эта сумма превысит предусмотренную. В рамках трехлетнего плана жилищные кооперации с помощью государства распределяют частным лицам около 100 миллионов форинтов ссуд. Кроме того, по линии общественного и промышленного строительства, трехлетний план намечает большие, чем в прошлом году, капиталовложения, которые будут расти и в дальнейшем.



## Положение рабочего рынка и условия зарплаты в сельском хозяйстве Венгрии

Одним из самых тяжелых экономических наследий нашей демократии был низкий жизненный уровень сельскохозяйственных рабочих. Благодаря земельной реформе, основная часть сельскохозяйственных рабочих получила землю, что уже непосредственно после освобождения значительно улучшило их положение.

Но и земельная реформа не смогла полностью и окончательно разрешить этот вопрос, так как Венгрия является гуще всего населенной аграрной страной, где рассасывание излишка сельскохозяйственного населения и после земельной реформы возможно только путем перехода на интенсивное хозяйство и усиленную индустриализацию.

Во всяком случае, земельная реформа в корне изменила положение рынка сельскохозяйственной рабочей силы, как по линии спроса, так и по линии предложения. До земельной реформы самый большой спрос на сельскохозяйственную рабочую силу имелся со стороны крупных землевладельцев.

После распределения крупных земель владений спрос намного уменьшился. Одновременно уменьшилось и предложение, вследствие того, что значительная часть безземельных крестьян получила землю. Но предложение рабочей силы и с этой стороны прекратилось не совсем, так как новые хозяева в большинстве случаев получили так мало земли, что они были вынуждены предоставить свою рабочую силу в распоряжение хозяев, располагающих значительными участками земли. Сопоставляя спрос и предложение можно определить, что в результате земельной реформы спрос рынка на сельскохозяйственную рабочую силу снизился в большей мере, чем предложение. Это невыгодное с точки зрения зарплаты положение в некоторой степени смягчается тем обстоятельством, что мелкие землевладельцы в силу необходимости все больше и больше переходят на интенсивные отрасли производства, то есть вместо

выращивания зерновых занимаются скотоводством, садоводством и выращиванием технических культур. Распространение интенсивных отраслей производства в некоторой степени сдвинет факторы рынка рабочей силы в пользу зарплаты.

Но суммируя все факторы, влияющие на рынок рабочей силы, изменение можно считать скорее невыгодным с точки зрения и без того уже чрезвычайно низкой зарплаты сельскохозяйственных рабочих, поэтому безусловно обоснованно вмешательство экономической политики государства в дело установления зарплаты сельскохозяйственных рабочих. Принципы установления зарплаты в сельском хозяйстве детально зафиксированы в постановлении Министерства Земледелия от 23-го февраля, которому 30-го мая последовали еще два новых постановления. Если уровень заработной платы, определенный этими постановлениями, сравним с зарплатой довоенного времени, видно, что она, несмотря на невыгодные условия рынка, во всех категориях превышает уровень мирного времени. Правда, это сравнение не может быть точно произведено при пересчете натуроплаты на деньги, но все-таки по подсчетам специалистов, часовая зарплата поденщиков увеличилась на 40%, исполщиков на 12%, рабочих, получающих и питание на 30—40%, жнецов на 14% и рабочих на молотбе на 35%. Развитие в этой отрасли обеспечивается также несколькими специальными постановлениями.

Например, в год полагается оплачиваемый отпуск в 6—12 дней, который может быть предоставлен уже после 6-ти месячной службы; новое определение возрастной границы для молодых рабочих, более выгодная категоризация женской рабочей силы, точное предписание продолжительности рабочего дня: каждый в отдельности являются значительными шагами на пути социального преобразования рабочего рынка в сельском хозяйстве.

# „MASZOVOL“ MAGYAR-SZOVJET NYERSOLAJ RT.

Budapest, V., Szent István-körút 11.

Export-Import Távirati cím: „Maszovol“ Budapest — Autóbenzin, autólaj  
Tel.: 127-330 és mindenfajta ásványolajtermék forgalombahozatala

# „МАСОВОЛ“ ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЕ НЕФТЯНОЕ А.О.

Будапешт, V-й р-н, — бульв. Сент Иштван 11

Экспорт-Импорт Телеграфный адрес: „МАСОВОЛ“ БУДАПЕШТ

Продажа автобензина, смазочных масел и всевозможных нефтепродуктов

# KÖZGAZDASÁG

a gazdasági demokrácia hetilapja

Ara: Ft 2.—

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

# Nemzetközi Külkereskedelmi Rt

Budapest, IV, Veres Pálné utca 10

Táviratcím: Exter. Telefon: 182-287, 185-697, 185-698

Export — Import — Kompenzáció

# МЕЖДУНАРОДНАЯ АКЦИОНЕРНАЯ КОМПАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

Будапешт, IV-й р-н, ул. Вереш Палне 10 Телефон: 182-287, 185-697, 185-698

Телеграфный адрес ЭКСТЕР ЭКСПОРТ — ИМПОРТ — КОМПЕНСАЦИИ

# Októberi SZIKRA újdonság!

## Sayers-Kahn: *A nagy összeesküvők*

Kalandregény? Nem! A Szovjetunió elleni összeesküvés története.

1917-ben kezdődött. A cári rendszer megdőlt. 14 nemzet nyílt beavatkozása kudarcba fulladt. A titkos összeesküvőket a moszkvai külképviseletek támogatták. Az országnak mindig más és más pontján izzik fel az ellenállás lappangó parazsa. Az összeesküvések sora zata elszánt heveséggel folyik a második világháborúig, sőt napjainkig. Szerepel benne csaknem kivétel nélkül minden nagy külföldi politikus.

Az amerikai szerzők írása „oknyomozó történelem.“ De ezen kívül lélekzetelállítóan érdekes olvasmány

Kb. 500 oldal.

Ara fűzve 30.— Ft.

Már előjegyezhető és megrendelhető.

**Szikra kiadás**

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 5.

октябрь 1947 г.

## СОДЕРЖАНИЕ

ЛАЗАР ВИЛЬМОШ: Урожай 1947 года в Венгрии	49
ТРЕХЛЕТНИЙ ПЛАН ВЕНГРИИ (3-е продолжение)	
План сельскохозяйственного производства	52
Капиталовложения, направленные на цели строительства, социального обеспечения и удовлетворение культурных нужд населения	55
Формирование национального дохода под влиянием трехлетнего плана	57
ТАБЛИЦЫ — ПРИЛОЖЕНИЯ К ТРЕХЛЕТНЕМУ ПЛАНУ	
Капиталовложения сельского хозяйства	60
Капиталовложения заводской и горнорудной промышленности	62
Капиталовложения путей сообщения	66
Капиталовложения на мероприятия строительного, социального и культурного характера	67
ОБЗОР	
Положение лесного хозяйства Венгрии	69
Положение строительной промышленности Венгрии	70
Положение рабочего рынка и условия заработной платы в сельском хозяйстве	71

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
ШЭМБЕН ЭНДРЕ

Редактор статей, переведенных на русский язык  
АЛЬПАРИ ПАЛ

Редакция и издательство:  
Будапешт, VIII-й р.н ул. Сенткирай 32 а

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т  
для учреждений и предприятий 200 ф-т

Цена номера в СССР 5 руб, подписная плата на год 60 руб.

За издание отвечает  
ВАРКОНИ ЛАСЛО

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ    Л. ГАЙ    И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, Ш. БАРЦА, Л. БЕБРИЧ, А. БЕРЕИ,  
Й. БЮКИ, А. БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЗЕЛОВИЧ,  
Л. ЙОЧИК, А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ, В. ЛАЗАР,  
Й. МАРКОВИЧ, А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ,  
И. ОЛТВАНИ, Б. САНТО, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО,  
И. ФРИШ, Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

5



# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 6. SZÁM

1947 NOVEMBER

## TARTALOM

	Oldal
Harminc esztendővel ezelőtt .. .. .	1
J. TURECKIJ: A Szovjetunió harmincéves gazdasági fejlődése .. .. .	3
JÓCSIK LAJOS: Szövetkezetek a szovjet földművelésben .. .. .	11
NÖTEL RUDOLF: A közép- és délkelet-európai államok beruházási és termelési tervei	19
SALUSINSZKY ISTVÁN: A Szovjetunió budget-rendszere .. .. .	27
A „Zaporozsasztál“ helyreállítási munkálatairól .. .. .	34
DOBOSSY IMRE: A csehszlovák tervgazdálkodás és az új ötéves terv .. .. .	35
<b>S Z E M L E :</b>	
PÉTER PÁL: Dollárárfolyam és a magyar ipari kivitel összefüggései .. .. .	39
Magyarország szeptemberi hiteligazdálkodása (Baracs—Nótel) .. .. .	44
Az idei magyar borszüret .. .. .	45
Szlovákia az iparosodás útján .. .. .	46
WINKLER IMRE: Látogatás egy szovjet cukorkagyárban .. .. .	47
A tervmegbízottak szerepe a hároméves tervben (M. Gy.) .. .. .	50
Hírek a Szovjetunió 30 éves jubileumával kapcsolatos különleges munkateljesítme- nyekről .. .. .	10, 38, 51
<b>F O L Y Ó I R A T S Z E M L E :</b>	
BEREGHY LÓRÁNT: Magyar és külföldi folyóiratok és hetilapok .. .. .	52
<b>S Z O V J E T F O L Y Ó I R A T Ó K :</b>	
MATVEJEV V.: Anyagok és tartalékkészletek költségeinek szabványosítása és elszá- molása a szovjet vasutaknál (Zseleznodorozsnij Transzport) Steinmetz István ..	54
R. RAZUMOVA: A demokratikus csehszlovákia útja (Világgazdaság és világpolitika)	55
KOPTA KÁROLY: Budapest villamos- és autbuszkérdéseiről .. .. .	57

## HIRDETÉSMUTATÓ AZ I. OLDALON

Megjelenik havonta  
a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*  
Felelős szerkesztő:  
SÖMJÉN ENDRE

\*  
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 32/a.  
Telefon: 136—492, 137—798, 136—881, postatakarékpénztári csekkszámra 11.111.

Egyes szám ára 5.— Ft,  
a Szovjetunióban 5.— rubel, más külföldi országban 8.— Ft.  
Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, vállalatoknak és jogi személyeknek 200.— Ft,  
a Szovjetunióban 60.— rubel, egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Várkonyi László



# PERTRIX

zseblámpájába

# PERTRIX

szárakelemet

# SUGÁR

törpeizzót

Rádiójába.

# PERTRIX

anódtelepet

Autójába

# VARTA

akkumulátort

Gyártja:

**TUDOR Akkumulátor-  
és Szárakelemgyár Rt.**

Budapest, XIII., Váci-út 137 139.

## MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

### Hirdetéstmutató:

Agrár-Industria Rt. . . . .	V.
Általános Kereskedelmi és Ipari Rt. . . . .	VI.
Cordatic Magyar Gumi- abroncs Rt. . . . .	III.
Dolgozók Szövetkezete, (Textil- és cipőáruház)	VII.
Faszénközpont Rt. . . . .	VIII.
Gazdaság (félhavi folyóirat)	VII.
Gyapjúszővő és Fonó Rt.	VII.
Haladás (hetilap) . . . . .	VII.
IBUSz, Idegenforgalmi, Be- szerzési, Utazási és Szál- lítási Rt. . . . .	61.
Keleteurópai Kereskedelmi Rt. . . . .	66.
Kispesti Selyemszövőgyár Schiel Testvérek Rt. . .	IV.
Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszer- művek Rt. . . . .	II.
Közgazdaság (hetilap) ..	VI.
Lardoline Olaj-, Zsíradék- és Vegyigyár Rt. . . . .	III.
Magyar Acélárugyár Rt.	VIII.
Magyar Filmipari Rt. . . . .	VIII.
Magyar—Szovjet Nyersolaj Rt. . . . .	66.
Magyar Vasfonálgár Rt.	V.
Molnár Gyula Nemzetközi Szállítványozó . . . . .	V.
Nemzetközi Külkereskedelmi Rt. . .	II.
Népszava—Világosság (napilapok) . . . . .	VI.
Orion Rádiógyár Rt. . . . .	III.
Szabad Nép, Szabadság (napilapok) . . . . .	IV.
Tudor Akkumulátor- és Szárakelemgyár Rt. . .	I.
Transprodukt Rt. és Pol- lák B. és Társa (Nem- zetközi Szállítványozók	IV.
Új Magyarország (hetilap)	58.
Vámos Zoltán Fiai (nemzet- közi szállítványozók) ..	II.

# VÁMOS ZOLTÁN FIAI

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓK

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 11.

Telefon 125—676 — Táviratcím: VÁMSPED

Vámkezelés — Magánvámraktár — Gyűjtőforgalom

KECSKEMÉTI ÁLLANDÓ KIRENDELTSÉG:

Rákóczi-utca 4. — Tel. Városi iroda: 302, Vasúti iroda: 303

## Nemzetközi Külkereskedelmi Rt

Budapest, IV, Veres Pálné utca 10

Táviratcím: Exter. Telefon: 182-820\*

Export — Import — Kompenzáció

## МЕЖДУНАРОДНАЯ АКЦИОНЕРНАЯ КОМПАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

Будапешт, IV-й р-н, ул. Вереш Палне 10 Телефон: 182-827

Телеграфный адрес ЭКСТЕР ЭКСПОРТ — ИМПОРТ — КОМПЕНСАЦИИ

## Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek Rt

BUDAPEST, X.,

MAGLÓDI-ÚT 17

TELEFON: 186-290

Gyártmányai: étolaj, étzsír, margarin, mosó-, pipere-, borotva- és kenőszappan, tisztítópor, csa ádi-, cikória-és malátakávé, Szitmaltin.cukorka, csokoládé

## КЕБАНЬСКАЯ ГРАЖДАНСКАЯ ПИВОВАРНЯ И КОМБИНАТ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ СЕНТ ИШТВАНА

БУДАПЕШТ, X. р-н.,

ул. МАГДОЛЬНА 17

Тел 186-290

Производит

пищевые масла и жиры, маргарин, стиральное, туалетное, жидкое мыло и мыло для бритья, семейное, цикорийное солодовое кофе, Ситмальтин (питательная смесь для детей), конфеты и шоколад.



# LARDOLINE

## Olaj-, Zsíradék- és Vegyigyár Rt

Budapest, XIV, Kerepesi-út 152 T. \*297-235  
Sürgönycím : ARZUDO. Alapítattott : 1874

### GYÁRTMÁNYAINK:

**Asványcsajok:** mindennemű magasfinomítványú Lardoline motorolaj. Szabványos turbina-olaj, transzformátor-olaj.

**Emulzívcsajok:** fűró és vágó olajok.

**Vaselinok:** gyógy-, kozmetikai és műszaki vaselin.

**Fehérolajok:** gyógy- és kozmetikai fehérolajok.

**Paraffin:** gyógyászati minőségben.

**Kenőcsök:** gépszír, golyóscsapágyzsír, Lardkenőcs, Calypsol csapágyhoz stb., stb.

**Textil- és bőripari segédanyagok:** „Lardonat“ zsír-alkoholszulfonat, különféle szulfonált olajok, degrass, műcserzőanyagok stb., stb.

Zsíralkohol és elain.



A. O.

## О Р И О Н

по производству радио-,  
электро-  
и стеклооборудования

*НАШИ ИЗДЕЛИЯ:*

*Радиоприемники*

*Радиоизмерительная аппаратура,*

*Электротехнические товары,*

*Термосы, Медицинская посуда*

MAGYAR VILÁGMÁRKA!

## Cardatic

### a tökéletes autópneu



# Agrár-Industria Részvénytársaság

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120 690. Távirati cím: Indropa, Budapest

*Mindennemű mezőgazdasági termény és termék  
behozatala és kivitele*

## Акционерная компания Аграр-Индустрия

Будапешт, 5-й р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индрона

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

# Magyar Vasfonaigyár Rt.

Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 18

# MOLSPED

M O L N Á R G Y U L A

NEMZETKÖZI SZALLÍTMÁNYOZÓ

BUDAPEST, V., ZRINYI-UTCA 1.

Szállít a világ minden részébe

# М О Л Ш П Е Д

ЮЛИЙ МОЛНАР

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРАНСПОРТНАЯ ФИРМА

Будапешт, V-й р-н,

улица Зрини 1.

ПЕРЕВОЗИТ ТОВАРЫ В ЛЮБОЙ ПУНКТ МИРА

# ÁLTALÁNOS KERESKEDELMI ÉS IPARI RT FESTÉK ÉS VEGYIPARI RT

BUDAPEST, IX, CALVIN-TÉR 7. SZ.  
Telefon: 420-366 — Távirati cím AKIRT

*Export—Import*

Акционерное Общество Торговли и Промышленности  
Акционерное Общество Красильной  
и Химической Промышленности

БУДАПЕШТ, IX-Й Р-Н, ПЛ. КАЛЬВИНА 7  
Телефон: 420-366 Тел. адрес; АКИРТ.

*Экспорт - Импорт*

## KÖZGAZDASÁG

a gazdasági demokrácia hetilapja

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

Ara: Ft 2.—

## 75 éve

a magyar dolgozók  
újsága a

## NÉPSZAVA

a Szociáldemokrata Párt  
központi lapja



TÁJÉKOZTAT,  
IRÁNYT MUTAT!

A sötétség ellen küzd a

## VILÁGOSSÁG

Kitűnő belföldi- és kül-  
földi hírszolgálat!

Eredeti riportok, beszámoló,  
leleplezések

Vedd! Olvasd! Terjeszd!

**DOLGOZÓK**  
**SZÖVETKEZETE**



Budapest,  
VII., Rákóczi-út 4.

Telefon 226-437

Textil- és cipőáruház

**ZSOLT BÉLA**

HETILAPJA

A

**HALADÁS**



MEGJELENIK  
MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

**GYAPJÚSZÖVŐ**  
**ÉS FONÓ R.-T.**

BUDAPEST,  
V., Bajcsy-Zsilinszky-út 18

A haladó értelmiség közgazdasági folyóirata

a **„GAZDASÁG”**

Kiadja: a Magyar Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezete  
Közgazdasági és Könyvszakértő Szakosztálya

Főszerkesztő: Dr. Sándor Pál — Felelős szerkesztő: Kiss Imre

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI, Eötvös-utca 25/a  
Telefon: 127—370, 127—379.

MAGYAR  
ACÉLÁRUGYÁR  
RT

\*

Budapest, XIII., Váci-út 95.

Telefon: 200-850, 200-858, 200-859

A. O.

Бенгерский  
Завод Стальных  
Изделий

Будапешт, XIII-й район  
проспект Ваца 95

Тел. 200-850, 200-858, 200-859

FASZÉN  
KÖZPONT  
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

\*

BUDAPEST, V.,  
ÁRPÁD-UTCA 7.

Telefon: 120-158  
123-070

RETORTAFASZÉN-IMPORT



PROPAGANDA

VII. ERZSÉBET KRT. 45

TELEFON: 222-449



A SZERVEZETT REKLÁM-  
NAGYÜZEME

MINDENFAJTA REKLÁMMUNKA  
TERVEZÉSE ÉS KIVITELEZÉSE:  
KISGRAFIKÁTÓL A KIÁLLÍTÁSI  
PAVILLONIG, DIAPOZITÍVTÓL  
A HANGOSREKLÁMIG RI-  
PORTKÉPTŐL A MŰSZAKI FEL-  
VÉTELIG. TELJES REKLÁMKAM-  
PÁNYOK MEGSZERVEZÉSE ÉS  
VÉGREHAJTÁSA

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 6. SZÁM

1947 NOVEMBER

## *Harminc esztendővel ezelőtt*

*ezerkilencszáztizenhét november 7-én\* a világtörténelemnek új korszaka kezdődött.*

*A Nagy Októberi Forradalom az emberiség történelmének első olyan forradalmi megmozdulása, amely a dolgozó osztályokat juttatta hatalomra. Ez a történelemformáló győzelem tette lehetővé Oroszországban egy valóban demokratikus alapokon nyugvó társadalmi rendszer fölépítését, melynek eredményeképpen ott alakult meg a világ legdemokratikusabb állama, ahol a cári rendszer féktelen elnyomatása következtében mindaddig még a polgári társadalom sem tudott kifejlődni. Az októberi szocialista forradalom a dolgozó nép kezébe adta a hatalmat és a győzelem nyomán kifejlődött szovjet rendszer az elmúlt harminc esztendő alatt fényesen bebizonyította, hogy a világ legelnyomottabb népe — saját maga és országa felvirágoztatása érdekében — igen jól tudott élni ezzel a hatalommal.*

*A győzelmes szovjet nép Lenin és Sztálin vezetése alatt a fejlődésnek nagy és dicsőséges útját tette meg a legutóbbi harminc év alatt. A szovjet hatalom egyszer és mindenkorra legyőzte Oroszország öröklött, évszázados elmaradottságát, megteremtette és megszilárdította a munkásosztály, a parasztság és a szovjet értelmiség baráti szövetségét, egyszer és mindenkorra megszüntette a nyomort, a munkanélküliséget, a nélkülözést és a kizsákmányoló elnyomatást.*

\* Ez a nap a régi orosz naptárban október 25-re esett. Innen származik az „Októberi Forradalom“ elnevezés.

A mélyreható társadalmi átalakulás természetszerűen gyökeres gazdasági reformok megvalósítását is lehetővé tette.

A Szovjetunió harmincéves gazdasági rendszere a válságnak, a gazdaságformáló tényezők közül való kikapcsolásával, a tervgazdálkodásnak példa nélkül álló tökéletesítésével, a legfejlettebb mezőgazdasági és ipari termelési rendszer bevezetésével a gazdasági függetlenség legmagasabb fokát is elérte.

A szocialista mezőgazdaság és az amerikai méreteket is megsegényítő tempóban fejlődő szovjet ipar nagymértékben segítette elő a szovjet nép hősi harcát a nagy honvédő háború során és nem kismértékben járultak hozzá a fasizmusra halálos csapásokat mért és az emberi haladás érdekében harcoló Vörös Hadsereg végső győzelméhez.

A háborúból győzelmesen kikerült szovjet nép harmincéves születésnapját ünnepli és nemcsak ők, de az egész haladószellemű világ büszkén tekint vissza erre a dicsőséges harminc esztendőre.

A harmincéves szovjet gazdaság ma új feladatok előtt áll, a szovjet mezőgazdaság és a szovjet ipar dolgozói Sztálin vezetése alatt hatalmas lelkesedéssel küzdenek a negyedik ötéves terv feladatainak végrehajtásáért. Nem kétséges, hogy ezeket a feladatokat is fényesen meg fogják oldani és hogy a szocialista mezőgazdaság és ipar nagy lépésekkel halad majd tovább felvirágzásának Lenin és Sztálin megszabta útján.

---

**T**ELJES GÖZZEL haladunk az iparosítás útján — a szocializmus felé, magunk mögött hagyva évszázados „ős-orosz“ elmaradottságunkat. Vas- és fémtermelő országgá, az autók országává, a traktorok országává leszünk. S ha egyszer a Szovjetuniót autóra, a muzsikot pedig traktorra ültettük — akkor próbálják meg majd a „civilizációjukkal“ kérkedő tisztelt kapitalisták, hogy utolérjenek bennünket. Akkor majd meglátjuk, hogy mely országokat lehet elmaradottaknak „minősíteni“ és melyeket előrehaladottaknak. (Sztálinnak a „Pravda“ 259., 1929 november 7-i számában írott cikkéből.)

...Válság, munkanélküliség, pazarlás, a széles tömegek nyomora — ezek a kapitalizmus gyógyíthatatlan betegségei. A mi rendszerünk mentes ezektől a betegségektől, mert a hatalom a mi kezünkben, a munkássztyál kezében van, mert tervgazdaságot folytatunk, tervszerűen halmozzuk fel az erőforrásokat és helyesen osztjuk el őket a közgazdaság ágaiban. (Sztálinnak 1931 február 4-én az ipari funkcionáriusok első országos konferenciáján elmondott beszédéből.)



A Szovjetunió 30 éves fennállása alatt a szovjet nemzetgazdaság is forradalmi változásokon ment át. Kiderült, hogy a Szovjetunió terszerűen irányított gazdasági rendszerét nem érintették azok a pusztító válság-hullámok, amelyek az utóbbi 30 évben háromszor rázkódtatták meg a kapitalista országokat. Már maga ez a kétségtelen és megdönthetetlen tény is gondolkodásra készítette az egyszerű emberek millióit, akikre a válság mérhetetlen szenvedéseket zúdít.

A szovjet nép győzelme a nagy honvédő háborúban az egész világ figyelmét a tervgazdaság felé irányította. Mindenki láthatta, hogy a szocialista tervgazdaság adta az anyagi alapot arra, hogy a Szovjet Hadsereg szétzúzhassa az ellenséget olyan rendkívül nehéz körülmények között, amikor a Szovjetunió egyedül állt szemben az egész Nyugat-Európa erőforrásaival rendelkező hitleri Németországgal.

A Szovjetunió harmincesztendő fennállása alatt két véres és pusztító háborút élt át: az 1918—1920. évi külföldi intervenciót és az 1941—45. évi Nagy Honvédő Háborút. Több mint hét évet vettek el ezek a háborúk, vagyis a szovjet állam eddigi életének csaknem egynegyedrészt.

Mindezen nehézségek ellenére a Szovjetunió két évvel a háború befejezése után olyan sikereket ért el a békegazdálkodásra való áttérés háborúutáni problémáinak megoldásában, amelyekhez hasonlókkal egyetlen más ország sem dicsekedhet.

B. Szucharjevskij

## A Szovjetunió harmincéves gazdasági fejlődése

Írta: J. TURECKIJ, a leningrádi egyetem tanára

SZTÁLIN GENERALISSZIMUSZ 1946 február 9-én Moszkvában — választói előtt tartott beszédében — a szovjet nép által megoldandó két óriási feladatot ismertette. Elsősorban: öt év leforgása alatt, vagyis 1950-re, teljes mértékben helyre kell állítani a német megszállók okozta rombolásokat és jóval emelni kell a termelés háború előtti színvonalát. Mindenki előtt ismeretes, — ha máshonnan nem, a nürnbergi perhez csatolt vádiratokból — hogy a megszálló német csapatok milyen borzalmas pusztítást vittek véghez a megszállott területeken. Kifosztották és lerombolták az ipari és mezőgazdasági üzemek, kulturális intézmények ezreit, tönkretették a közlekedést, a postát és a táviróberendezéseket, a lakóházak százait robbantották és gyújtották fel.

Másodszor: Sztálin 15 évre szóló munkaterv körvonalait ismertette, mely a háború előttihez viszonyítva az ország ipari erejének megháromszorozódását célozza.

Ezeket a feladatokat szándékozik a szovjet nép a béke éveiben megvalósítani. Ezek a tervek óriási méretűek, de tökéletesen megoldhatók. A szovjet rendszer több, mint negyedszázados tapasztala kezekedik érte.

A FORRADALOMELŐTTI OROSZORSZÁG gazdaságilag igen elmaradott volt. 1913-ban az ország össztermeléséből az iparra 30 % esett, míg a gépipar részesedése alig érte el a 4 %-ot. Ugyanebben az évben Oroszország

4,220.000 tonna vasat, 4,230.000 tonna acélt, 29,000.000 tonna szenet, 21,600.000 árugabonát és 740.000 tonna nyersgyapotot termelt.

A cári Oroszország visszamaradt gazdasági helyzete — gépek, hadi felszerelés, nyersanyag szempontjából teljesen a külföldről függött és az 1914—17-es háború első hónapjaiban már megoldhatatlan nehézségeket okozott. A *fűtőanyag* hiánya, a *közlekedés* szervezetlensége a már amúgy is elégtelen vasipari termelést méginkább csökkentette. A *háború csaknem az egész ipari termelést elnyelte*. A gazdasági életben szervezetlenség, összhang-hiány mutatkozott, az *ínség* mindinkább fenyegetővé vált. A cári Oroszországot túlságosan is igénybevevő óriási kiadások ellenére, a hadsereg híján volt fegyvernek, lőszernek és élelemnek. 1915 őszétől kezdve a katonák csupán az előírt élelmiszeradagok felét kapták. A töltevények és 3 hüvelykes gránátok gyártása 1916 első hónapjaiban alig érte el a minimális norma felét. Az *első világháborúban három orosz katonára jutott egy puska*.

Ma, a második világháború után, mindenki előtt világos már, hogy az 1917 októberében életrekelt szovjet rendszer az elmúlt 30 esztendő alatt kiemelte az országot a külfölddel szemben elfoglalt alárendelt szerepéből. A szovjet rendszer rövid időn belül megteremtette azokat a segélyforrásokat, melyekkel nemcsak az ország függetlenségét tudták megvédeni, hanem legyőztek egy hatalmas ellenséget és megmentették a világot a náci barbarizmustól.

Ahhoz, hogy a Szovjetunió gazdasági fejlődésének jelentőségét jól megérthessük, ismernünk kell az első világháborút és a polgárháborút (1918—1920) közvetlenül követő gazdasági állapotokat.

Elég ha megemlítjük, hogy 1921 elején az ipari termelés a hetedére csökkent, az öntöttvas-termelés pedig az 1913-as év termelésének mindössze 30%-a volt.

A szovjet nép erőfeszítései árán minden külföldi segítség nélkül, sőt az idegen országok *penzügyi blokádjá* ellenére 7 év *leforgása alatt sikerült elérni az 1913-as színvonalat*. Ezekután a következő súlyos feladatok előtt állt az ország:

*a termelőerők továbbfejlesztése, az ország természeti kincseinek felhasználása (előkészület az aktív védelemre), a nép anyagi és kulturális színvonalának emelése.* — Ezeknek a problémáknak megoldásához elsősorban *óriási nehézipart kellett létesíteni, a szén, kőolaj, fém, elektromos energiatermelést a maximumra fokozni, a gépipart a lehető legnagyobb mértékben fejleszteni*, hogy biztosítani tudja egyrészt a gazdasági élet minden területén az új felszerelést, másrészt a gépek számának s az egy munkásra eső energiamennyiségnek növelését. Emellett, rövid idő alatt jelentős *gépesített mezőgazdaságot* kellett teremteni a kis paraszt-gazdaságok mezőgazdasági szövetkezetekbe (kolhozok) tömörítése alapján.

AZ ÖTÉVES TERVEK feladata volt az ország gazdasági átforgatásának a biztosítása. Az első öt éves terv sikeres végrehajtásának köszönhető, hogy az *ipari termelés 1932-ben az 1913-as év termeléséhez viszonyítva három és félszeres növekedést mutatott, míg a nehézipar termelése csaknem ötszörösére, a gépiparé több, mint a tízszeresére emelkedett*.

Négy év alatt, 1929-től 1932-ig 1500 nagyüzemet, gyárat, bányát, elektromos centrálét és egyéb iparvállalatot építettek fel és helyeztek üzembe. Az addig külföldről importált ipari berendezéseket ekkorra már magában az országban gyártják. A szovjet gyárak a legbonyolultabb gépeket is elő tudják már állítani. 1928-ban a szovjet gépipar ter-

melése a világ gépgyártásának 4.2%-át tette, 1932-ben pedig annak 20.6%-ára emelkedett.

Az *elektromos-energia* termelése az 1913-as évhez viszonyítva 1932-ben a hétszeresére emelkedett. Az *egy szovjet munkásra eső energiamennyiség 1930-tól kezdve túlszárnyalja az angliait és az amerikaiat*. A legtökéletesebb gyártási eljárások alkalmazása biztosítja a termelékenység állandó fokozását.

A *gépipar fejlődése* folytán kitűnően ellátják a parasztokat mezőgazdasági gépekkel. Az első öt éves terv végén, együttesen mintegy 2.2 millió lóerőt képviselő, 150.000 traktor műveli meg a szovjet földeket. A kaszát és sarlót a kombinált *arató-cséplő gép* (kombájn) váltotta fel. A modern gazdasági felszerelés biztosította azokat a feltételeket, amelyek a háborúelőtti nagy-gazdaságok szervezéséhez elengedhetetlenül szükségesek voltak. Több mint 200.000 kolhoz, 5000 szovhoz és kb. 2500 gép- és traktorállomás létesült az első öt éves terv alatt. A szovjet falu képe tehát gyökeresen megváltozott.

Az első öt éves terv végrehajtása a Szovjetúnió első nagy győzelme volt; mélyreható változást hozott és megteremtette a *szociális fejlődés új gazdasági alapját*.

MINDAMELLETT A MÁSODIK ÖTÉVES TERV (1933—37) gazdasági és kulturális teljesítménye az első öt éves tervét is felülmúlja. — 1933-tól 1937-ig a gazdasági élet minden területén véglegesen *befejeződik a technikai újjáépítés*. 1937-ben az ipari termelés 2.2-szer, a gépgyártás 3-szor nagyobb, mint 1932-ben. 1937-ben az ipari termelés 80%-át az első és második öt éves terv alatt újonnan épített vagy teljesen újonnan berendezett üzemek adják. Az 1938 elején üzemben lévő gépek 50%-a a második öt éves terv idején készült. Az új technika meghonosulását a legragyogóbban az fejezi ki, hogy *a munka termelékenysége az iparban két és félszeresére emelkedett az első két öt éves terv folyamán*.

A *mezőgazdaság, a közlekedés, a kereskedelem* stb. is gyors ütemben fejlődött.

A termelés növekedésének tempója a két első öt éves terv alatt jóval gyorsabb volt, mint az iparilag legfejlettebb országokban. 1937-ben a *Szovjetúnió ipari termelés szempontjából az első helyet foglalja el Európában*. Így tehát sikerült az országot minden külföldi gazdasági befolyásától megszabadítani.

A HARMADIK ÖTÉVES TERV (1938—1942) célul tűzte ki az ország termelőerejének továbbfejlesztését, hogy így biztosítani lehessen a legfontosabb gazdasági feladat megoldását; vagyis, hogy *a használati cikkek termelési színvonala a gazdaságilag fejlettebb országok termelési színvonalára emelkedjék, illetve azt túlhaladja*.

A *háború előtti három év* (1938—1940) mérlege szerint a harmadik öt éves tervet sikerrel hajtották végre. Ez alatt az idő alatt az *ipari termelés értéke 42 milliárd rubellel emelkedett*. Az ipari termelés évi növekedése a *harmadik öt éves terv három esztendeje alatt 14 milliárd rubel értékű volt* a második öt éves terv 14 milliárd és az első öt éves terv 10.5 milliárd rubeljével szemben (egyforma árat véve alapul).

Az *ipari berendezéseket* állandóan újították és tökéletesítették, különösen a gépiparban, hogy az ország gazdasági élete és védelme szempontjából szükséges legmodernebb anyag előállítását biztosítsák. A gazdasági élet minden ágában állandó fejlődés mutatkozott. Kb. 3000 gyá-

rat, nagyüzemet, bányát, elektromos centrálét és más vállalatot helyeztek üzembe 1938 és 1940 között, nem számítva a kis kézműves és helyi érdekeltségű vállalatokat. *Az 1940-es és 1937-es nemzeti jövedelem közötti különbség többet tett ki, mint Oroszország össz-nemzeti jövedelme 1913-ban.*

A nemzetgazdaság fejlődése mélyreható változást hozott a termelő erők földrajzi elhelyezkedése terén is. Az ötéves tervek végrehajtásának köszönhető, hogy *a hajdan visszamaradt határmenti vidékek gazdasági színvonala lényegesen emelkedett.* Új ipari centrumok keletkeztek az ország keleti részében.

*Második kőszén és vasipari centrum* keletkezett Keleten, nevezetesen az *Uralban* és a *Kuznyeck medencében.* Ugyancsak az ötéves tervek végrehajtásának köszönhető, hogy ezek az új ipari vidékek óriási szerepet játszhatnak a Szovjetúnió háborús gazdálkodásának megszervezésében a második világháború alatt. Az ötéves tervek idején nagy erővel folyt az új *kőolaj-kutak és szénbányák feltárása; főként az ország keleti részében új hasznos ásványokat* fedeztek fel.

1940-ben a Szovjetúnióban *15 millió tonna vasat, 18,3 millió tonna acélt, 166 millió tonna szenet és 31 millió tonna kőolajat* termeltek. Tény, hogy 13 év leforgása alatt a hajdani agrár Oroszországból előrehaladott ipari állam lett, amely azonban 1940-ben *38,3 millió tonna árugabonát* termelt, vagyis 17 millió tonnával többet, mint 1913-ban; *2,7 millió tonna nyers-gyapotot,* vagyis három és félszeresét az 1913-as termelésnek.

Ahhoz, hogy helyesen értékeljük a Szovjetúnió gazdasági fejlődését ezalatt a tizenhárom év alatt, meg kell néznünk azoknak az országoknak nemzetgazdasági történetét, ahol az iparosodás egészen más módszerekkel történt, mint a Szovjetúnióban. Így például *az Egyesült Államoknak 30, Angliának több, mint 50 évre volt szükségük ahhoz, hogy a kőszén-termelést 29 millióról 166 millió tonnára emeljék. 22 évig tartott, míg az Egyesült Államokban és Németországban a vastermelés 4 millióról 15 millió tonnára emelkedett. Végül Angliának 50 év kellett ahhoz, hogy vastermelése 4 millióról 9 vagy 10 millió tonnára emelkedjék.*

Az ország iparosodása folytán létrejött anyagi források tervszerű, racionális felhasználása a legkitűnőbb hadianyag és munició előállítását tette lehetővé és pedig olyan arányokban, amelyek biztosították a *Vörös Hadsereg* igényeinek kielégítését. A *Vörös Hadseregnek,* mint tudjuk, döntő szerepe volt az ellenség legyőzésében.

\*

A SZOVJETÚNIÓ HARMINCSEZTENDŐS GAZDASÁGI RENDSZERE biztosítja a nemzetgazdaság tervszerű fejlődését. Ez a rendszer tette lehetővé az ipar zökkenőnélküli visszatérését a béketermelésre. Már a háború befejezése előtt, jó néhány hadiüzem megtette az előkészületeket a béketermelésre való áttérésre. A háború alatt, főleg a keleti vidékeken létesítettek számos gépgyárat, nagyolvasztót, Martin-kemencét, bányákat, könnyűipari és élelmiszer üzemeket. A többi hadviselő állammal szemben, ahol tökebefektetéseket kizárólag hadiüzemek kibővítésére eszközöltek, a Szovjetúnióban 1942—45 között hatalmas összegeket fordítottak *új könnyű- és nehézipari vállalatok* felállítására, vagyis ott investáltak, *ahol a háború utáni gazdasági kibontakozás lehetőségei mutatkoztak.* Igen figyelemreméltó a háború alatti befektetések jellege, valamint az ipari szakemberek széleskörű kiképzése.

A Szovjetúnió megtehetette ezeket az intézkedéseket, mivel *nem fenyegeti gazdasági válság, sem a termelés csökkenése.* Munkanélküliség

veszélyétől sem kell tartania. Ellenkezőleg. A szovjet nemzetgazdaság fellendülésének lehetősége már a háború befejezése előtt megmutatkozott és ez tette szükségessé, hogy *a háború kellős közepén előkészületeket tegyenek a háborútáni gazdasági élet gyors megszervezésére.*

Míg tehát a kapitalista országokban a békegazdaságra való átmenet új gazdasági válság kialakulásához vezet, addig a Szovjetúnióban a háborútáni átépítés új gazdasági fellendülés alapjául szolgál. Az 1947-es évet a nemzetgazdaság valamennyi ágának erős fejlődése jellemezte, a mezőgazdaságot is beleértve. Gyorsan halad a megszállást szenvedett körzetek gazdaságának helyreállítása. 1946-ban és 1947 első felében ezekben a körzetekben több mint 24 milliárd rúbel tőkebefektetést eszközöltek, az ipar össztermelése pedig ez év második negyedében 27%-kal volt több, mint az előző évben.

A Szovjetúnió tervszerű fejlődésének 30 éves tapasztalatai azt mutatják, hogy mind békében, mind háborúban, újjáépítési viszonyok között csakúgy, mint az új építés időszakában, a szovjet tervgazdaság a legjobb formája a gazdasági fellendülés megszervezésének és a termelési erők kiaknázásának.

A Szovjetúnió állami terveinek legfontosabb sajátosságuk az, hogy az ország olyan gazdasági fellendülésére vannak irányítva, amely ugyanakkor biztosítja a nép jólétének szakadatlan növekedését is. Valamennyi sztalini öt éves terv az ország gazdasági fejlődésének alapvető feladataként állította fel a lakosság jólétének emelkedését.

Amikor a szovjet hatalom a régi Oroszországtól örökségképpen félig koldus és tönkrement országot kapott, az a feladat hárult rá, hogy rövid idő alatt felszámolja az ország technikai elmaradottságát, gyors ütemben iparosítson és fáradhatatlanul sziláróítsa az ország védelmi készségét. A szocializmus győzelmei ugyanakkor lehetővé tették a nép anyagi és kulturális színvonalának erős emelését. Az első öt éves terv eredményeképpen mindörökre felszámolták a munkanélküliséget és megszüntették a falu elszegényedését és nyomorát. A kizsákmányoló osztályok felszámolása a nemzeti jövedelmeknek a dolgozó tömegek széles rétegei javára történő újbóli felosztását jelentette. Ugyanakkor egyre nőtt a nemzeti jövedelem összmenyisége, emelkedett a mezőgazdaság és a közszükségleti cikkek gyártó iparágak termelése.

A Szovjetúnió nemzeti jövedelme az első öt éves terv végén több mint kétszeresen felülmúlta az 1923. évi színvonalat. A második öt éves terv idején a nemzeti jövedelem 2.1-szeresen emelkedett és az 1933—40-es években még 33%-kal. A lakosság szükségleteinek kielégítését szolgáló ipari cikkek gyártása ugyancsak megkétszereződött a második öt éves terv idején. Ugyanazon idő alatt több mint háromszorosra nőttek a munkások és alkalmazottak kulturális szükségleteinek kielégítését célzó állami kiadások. Az országban valóságos kultúrfordalom ment végbe.

AZ 1946—1950-IG TERJEDŐ ÖTÉVES TERV a technikai haladás nagymértékű elősegítését célozza. A terv megvalósítása során a nagy tudományos felfedezéseket alkalmazni fogják a termelésben az ország és a nép érdekében. Az új öt éves terv számos *tudományos intézet* létesítésével gyors fejlődést biztosít a tudomány minden ágának. A technika továbbfejlesztése, a tudományos eredmények alkalmazása, a háború alatt szerzett tapasztalatok felhasználása elengedhetetlen feltételei a negyedik öt éves terv munkaprogramjának.

1950-re az ipari össztermelés értékének el kell érnie a 205 milliárd rubelt (1926—27-es árak), ami 48%-os emelkedést jelent a háború előtti színvonalhoz képest.

A vasipar újjáépítése és fejlesztése érdekében az ötéves terv alatt 45 nagy olvasztót, 180 Martin-kemencét, 90 villanykemencét és 104 hengerművet helyeznek üzembe. Mindez lehetővé fogja tenni, hogy 1950-re a vastermelés 19.5 millió, az acéltermelés 25.4 millió tonnára emelkedjék, ami 35%-os emelkedést jelent a háború előtti állapothoz képest. A széntermelés el fogja érni a 250 millió tonnát, ami 51%-kal több, mint a háborúelőtti. Az olajtermelés 14%-kal fogja meghaladni a háború előtti termelést, az elektromos energia-termelés 70%-kal. A gépi és más ipari berendezések gyártása megkétszereződik, az autóké 3.4-el, a traktoroké 3.6-al, a lokomotivoké 2.4-el emelkedik. Az ötéves terv a szerszámgépek számát is emelni fogja. Ezek a gépek képezik az alapját az ipari technika nivó-emelkedésének és a munka mechanizálásának. 1950-ben a Szovjetúniónak kb. 1,300.000 ilyen gépe lesz, ami kb. 30%-kal fogja túlnaladni az Egyesült Államok 1940-es szerszámgép-állományát.

A németek által ideiglenesen elfoglalt területeken, az ellenség mintegy előre meghatározott terv szerint kifosztotta és lerombolta a kolhozokat, a szovhozokat, a gép- és traktorállomásokat. Könnyen elképzelhető, hogy milyen nehézségekkel találtakoztak a kolhozisták, amikor a német megszállók kiűzése után nekiláttak az újjáépítésnek.

Ezzel kapcsolatosan emlékezzünk vissza arra, hogy az első világháború után, amikor a rombolás nem volt a mostanihoz hasonló mértékű, milyen lassan ment a kapitalista országokban a mezőgazdaság helyreállítása. Például Németországban a legfontosabb gabonaneműek terméseredménye csak 16 évvel a háború után érte el a háború előtti színvonalat, Franciaország pedig 11 év multán jutott el ehhez a terméseredményhez. Az állatállomány helyreállítása még lassabban ment. Egészen más a helyzet a Szovjetúnióban, ahol a tervgazdálkodás és a munkamenet kollektív formája lehetővé tették a háború okozta sebek sokkal gyorsabb gyógyulását.

UKRAJNÁBAN EGY ÉV LEFORGÁSA ALATT 1173 gép és traktorállomást állítottak helyre. Traktorok ezreit, mezőgazdasági gépeket szállító szerelvények százait, állatok millióit — és mindazt, ami a mezőgazdaság helyreállításához szükséges volt, azokra a vidékekre irányítottak, amelyek a német megszállást megszenvedték. Már 1945-ben elérte a felszabadított vidék búzával bevetett területe a háború előtti színvonal 69%-át és általában a gabonaneművel bevetett területeké a 75%-ot.

A háborúutáni első ötéves terv nem csupán a mezőgazdaság teljes mértékű helyreállítását irányozza elő 1950-re, hanem minden téren jelentősen felül akarja múlni a háborúelőtti termelés színvonalát.

Ez alatt az idő alatt a szovjet kolhozok és szovhozok 720.000 új traktort kapnak (a 15 lóerő-egység) a második ötéves terv alatt kapott 512.000 traktorral szemben.

A mezőgazdasági gépek értéke, beleértve a legtökéletesebb modelleket — melyek lehetővé teszik a legkülönbözőbb mezőgazdasági munkák motorizálását, el fogja érni a 4.5 milliárd rubelt (1926/27-es árak) a második ötéves terv 1.9 milliárd rubeljével szemben.

Ezenfelül a földművelők 17 millió tonna nitrogén, foszfortartalmú és káli-trágyát kapnak; ez több, mint kétszerese annak, amit a második ötéves terv alatt kaptak.

A kolhozok, a gép- és traktorállomások, továbbá a szovhozok villamos árammal való ellátása sokkal nagyobb arányban történik majd, mint a multban.

Ezek az intézkedések, valamint a földművelés új módszerei följosítanak bennünket arra, hogy a mezőgazdasági össztermelés újabb emelkedését várjuk.

1950-re a gabonaneműek terméseredménye 7%-kal fogja felülmúlni az 1940-es év eredményét; a cukorrépa-termelés 22%-kal, a nyers gyapot 25%-kal, a len 30%-kal és a napraforgó 11%-kal emelkedik majd. Az állattenyésztésnek ugyancsak felül kell múlnia a háború előtti színvonalat.

A Nagy Honvédő Háború időszakában az emberek a győzelem érdekében kénytelenek voltak nélkülözni és áldozatokat hozni. A háborúutáni új ötéves terv éppen ezért a háborúelőttinél lényegesen magasabb színvonalra emeli az élelmezési és ipari cikkek fogyasztását. — Az élelmszer és a használati cikkek előállítására terén a negyedik ötéves terv évi 17%-os emelkedést irányoz elő, így 1950-re nemcsak eléri, hanem túl is haladja a háborúelőtti termelés nívóját.

A tanintézetek széles hálózata biztosítja a káderek kiképzését a nemzetgazdaság minden területén. Szakemberek, ipari és mezőgazdasági munkások milliói fogják tökéletesíteni szakmai tudásukat.

A negyedik ötéves terv alatt a közép- és felsőfokú iskolák 1,900.000 szakembert, az üzemi tanonciskolák 4,500.000 ifjómunkást képeznek, míg a továbbképző szaktanfolyamokat 13,900.000 munkás fogja elvégezni abban az üzemben, ahol dolgozik. A traktor- és kombájn-vezetői, valamint más mezőgazdasági munkásképző tanfolyamok 2,300.000 szakembert fognak kiképezni. Ezeknek a kiképzéseknek, a gépesítés fejlődésének, a gyártási eljárások tökéletesítésének köszönhető majd, hogy 1950-re az ipari termelékenység 36%-kal fog emelkedni az 1940-es év eredményeihez képest. Az ötéves terv a munkások és a hivatalnokok reálbéreinek rendszeres emelkedését irányozza elő. A munkaerők tényleges létszáma 1,250.000 lélekkel emelkedik évente. Az alapbérek 1950-re 48%-kal túlhaladják majd az 1940-es béreket.

EZEK A LEGFONTOSABB ELEMEI a negyedik sztálini ötéves tervnek, melyek megmutatják a harmincéves szovjet nemzetgazdaság fejlődésének lehetőségeit a békeévekben. A terv óriásméretű, de a Szovjetúnióban senki sem kételkedik teljes megvalósításában.

Az ötéves terv megoldja az iskolahálózat, a közegészségügyi szolgálat, továbbá a könyvtárak, mozgóképszínházak, színházak és klubok helyreállításának és gyarapodásának feladatait is.

A kormány különleges figyelmet szentel a közvetlenül a háború előtt, valamint a háború befejezése után csatlakozott területek gazdasági és kulturális fejlődésének. A balti köztársaságokról, Ukrajna és Fehéroroszország nyugati részéről, Kárpát-Ukrajnáról, Moldava és Finn-Karélia szövetséges köztársaságok új körzeteiről és vidékeiről, Szahalin sziget déli részéről, a Kurili szigetekről és végül Königsbergnek a Szovjetúnióhoz csatolt részéről van szó.

Ezek a területek jelentősen kibővítik a Szovjetúnió gazdasági teendőit és új feladatok elé állítják a negyedik ötéves tervet.

A negyedik ötéves terv (1946—1950) végrehajtása alapot teremt a harmadik ötéves tervben is körvonalazott döntő gazdasági feladatoknak a megoldásához, vagyis 15 év leforgása alatt — egy-egy lakosra számítva — olyan ipari termelést kell elérni, amely nem marad el a legfejlettebb kapitalista országok mögött sem.

A békés fejlődés feltételeinek megteremtése, a németek által szét-dúlt vidékek gazdasági és kulturális újjáépítése, a szovjet dolgozók

életszínvonalának emelése, amint már említettük, új gazdasági fellendülésre nyújtanak lehetőséget. Tervbe vették 15 év leforgása alatt az *ipari termelés megháromszorozódását* a háború előtti színvonalhoz viszonyítva, vagyis évenként 50 millió tonna vas, 500 millió tonna szén és 60 millió tonna nyersolaj termelését. Nézzük ismét a külföldi példát:

az Egyesült Államokban 25—50 évre volt szükség, hogy a vastermelés 15 millió tonnáról 40 millió tonnára emelkedjék. Ha számításba vesszük a termelés alacsony színvonalát a krízis éveiben (első világháború után 1930—1934—1937), látjuk, hogy az átlagos vastermelés nem haladja meg a 30—35 millió tonnát. Ennél magasabb nívót, 40—43 millió tonnát csak 1923-ban, 26-ban és 29-ben értek el. Az 1929. évi 43 millió tonnáról a termelés 1932-ben 8.9-re zuhant, ami az 1890-es nívónak felel meg. A vastermelés az Egyesült Államokban a második világháború előtti békeidőben sohasem haladta meg az 50 millió tonnát.

A Szovjetúnió ipari termelésének átlagos évi emelkedése stabil és egyenletes lesz, mivel a harmincéves szovjet rendszerben ki volt és ki van zárva a veszélye annak, hogy a lakosság vásárlóereje és az árukereslet csökkenjen, mert a dolgozók száma együtt nő a nemzetgazdaság fejlődésével — nő a jövedelem és ugyanakkor emelkedik az árukereslet.

A háború utáni első hónapoktól kezdve a munkában állók száma lényegesen növekedett. A leszerelt katonák, a hazájukból elhurcoltak ezrei tértek vissza régi foglalkozásukhoz. A harmincéves fennállását most ünneplő Szovjetúnió gazdaságának háborúutáni újjászervezése nemcsak munkájuk folytatását teszi lehetővé, hanem egyszersmind óriási lehetőségeket is nyújt a gazdasági fellendülés, a kulturális fejlődés és a szovjet polgárok életszínvonalának emelése számára.

Ford.: Benedikt Tiborné

**ÉRDEKESEBBNÉL ÉRDEKESEBB** hírek érkeznek a szovjet gazdaság legkülönbözőbb területeiről és mind arról tanuskodnak, hogy a Szovjetúnió dolgozói újabb nagyszerű munkateljesítményekkel, különleges termelési eredményekkel kívánják megünnepelni a szovjet állam fennállásának harmincadik évfordulóját.

Az aratás kezdetén az arató-cséplők vezetői például szocialista-versenyre léptek egymással az Októberi Forradalom közeledő 30. évfordulója alkalmából. Archip Oszkin, Sztálingrád-környéki kombájnvezető kötelezte magát, hogy egyetlen traktorral vontatott két arató-cséplőgéppel 3500 hektár\* termését gyűjti be. Az aratás végén kiderült, hogy szavát állta, amennyiben 3570 hektáron aratta le a búzát, amely 26.000 métermázsa tiszta magot adott. Ugyanakkor fivére, Alexander Ivanovics Oszkin, egy géppel 1500 hektár\*\* búza termését aratta le és csépelte ki.

Szovjet-Ukrajnában 200 új községi villanytelepet helyeznek üzembe az Októberi Forradalom 30. évfordulójának előestéjén. A már eddig üzembe helyezett falusi villanytelepekkel együtt az új áramfejlesztők 500 mezőgazdasági termelőszövetkezeti lakóházait és mezőgazdasági épületeit, 50 gép- és traktorállomást, továbbá nagyszámú iskolát, klubot és más kulturális intézményt látnak majd el villanyárammal.

\* 2012.5 kat. hold.

\*\* 862.5 kat. hold.



# Szövetkezetek a szovjet földművelésben

Írta: JÓCSIK LAJOS

A Z OROSZ FORRADALOM ELSŐ PROBLÉMÁJA a parasztsággal kapcsolatban az volt, hogy rendezze számára a régtől esedékes birtokpolitikai kérdéseket, vagyis hogy végrehajtsa a *földreformot*. Amikor azonban a földreformot a szovjetforradalom befejezte, másik hatalmas létkérdés merült fel, a *mezőgazdasági termelés megszervezése*, fölemelése a világháború előtti színvonalra és ezen túl a *többtermelés* felé irányítása. Ezt a problémát *Lenin* így látta és foglalta össze: „A kisgazdaságokkal a nyomorból ki nem jutunk”<sup>1</sup> ... „Ha tovább is a régi módra a kisgazdaságokban fogunk ülni, mégha szabad polgárként is, szabad földön, akkor is fenyegetni fog bennünket az elkerülhetetlen pusztulás veszélye.”<sup>2</sup>

Ezt a termeléspolitikai problémát súlyosbította a kis gazdaságok állapota, amely a cári uralom alatt alakult ki. Tízmillió kisgazdaság közül három és félmilliónak nem volt lova s más igás állata a háború után. A holt fölszerelésben is óriási hiányok mutatkoztak. Így érthető, hogy amíg az ipar gyorsan elérte a békeszínvonalat és tovább fejlődött azon már a huszas esztendők második felében, a mezőgazdasági termelést rendkívül nehezen lehetett fölemelni. 1927-ben már az ipar 18 százalékos fejlődést mutatott 1926-hoz képest. A mezőgazdasági termelés nagyjában elérte már a háborúelőtti színvonalat, de legfontosabb ága, a *gabonatermelés* csak 91 százalékát tette ki a háborúelőtti termelésnek, ugyanakkor pedig a gabonatermés *piacra kerülő része*, amelyet a városok ellátására fordítottak, a háború előtti mennyiségnek 37 százaléka volt csupán.<sup>3</sup>

Akik a helyzetet ismerték, az okokat a következőkben jelölték s jelölik meg.

Elsősorban is a termelés csökkenése, illetve a többtermelés emelése az elaprózódás következménye volt. Ez a folyamat 1918-ban kezdődött a földreformmal és utána is folytatódott. A második ok az volt, hogy a kis parasztgazdaságok élő és holt fölszerelés hiányában szinte csak *naturál-gazdálkodást* folytattak. Elsősorban tehát csak saját szükségletükre termeltek, piacgazdálkodásra nem törekedtek és így csak minimális gabonát

<sup>1</sup>) *Lenin: Össz. Műv. XXIV. köt. 540 oldal, orosz kiadás. Idézi „A Szovjetunió Kommunista Pártjának története” c. munka, Szikra kiadás, 1945.*

<sup>2</sup>) *Lenin: Össz. Műv. XX. kötet, 417. oldal, orosz kiadás. Idézve a párt-történetben.*

<sup>3</sup>) *A Szovjetunió Kommunista (Bolshevik) Pártjának Története, Budapest, 1945, Szikra kiadása, 345. oldal.*

tudtak a piacnak adni. Ezzel magyarázható, hogy a gabonatermelés már 1927-ben lényegesen megközelítette a háborúelőtti színvonalat (91 százalék volt), mégis csak a gabona egyharmada került a piacra a háborúelőtti mennyiséggel való összehasonlítás szerint. Ez a helyzet ugyanakkor állattenyésztési válsággal is súlyosbodott.<sup>4</sup>

## A válság szüli az első szövetkezeteket

Az orosz parasztság még tele volt a birtokpolitikai problémának vagy ha tetszik: a földéhségnek feszítő erejével, de máris jelentkeznek az első földműves termelőszövetkezetek a szovjet mezőgazdaságban. Számuk még nagyon szerény. A forradalom második esztendejében, 1918-ban mindössze 950 kommunát mutat a statisztika. De a következő esztendőben már megjelennek az ártelek is és Lozovy szerint a következő ütemben fejlődnek más közösi termelőformákkal egyetemben:<sup>5</sup>

Időpont	Kommunák	Ártelek	Egyéb társulások
1918 december 1 . . .	950	—	—
1919 szeptember 1 . . .	1.961	3.600	622
1920 január 1 . . . .	1.617	3.828	804
1920 szeptember 1 . . .	1.892	7.722	886
1921 január 1 . . . .	2.610	9.155	1.469
1921 március 1 . . . .	2.114	11.136	1.357
1921 július 1 . . . .	2.236	11.427	1.416
1921 december 1 . . .	3.040	10.490	2.039

Elsősorban is megállapítható, hogy a három kategória közül az ártelek fejlődése mutatja a legnagyobb lendületet és a legnagyobb egyenletességet. Az ártelek száma már 1919-ben messze meghaladja a kommunák számát. A kommunák fejlődésében ezenkívül többször látunk visszaesést. Megállapítható tehát, hogy az ártelek, vagyis a földmunkás termelőszövetkezet már a fejlődés kezdetén a fő formája lett a földműves szövetkezésnek a Szovjetunióban. Mellette a kommunák és az egyéb társaságok szinte jelentőségüket veszítik.

Ugyanez a fejlődés képe a földműves szövetkezetek minden számában, a szövetkezetekhez tartozó terület nagyságában és a szövetkezetek tagjainak a számában. Ugyancsak Lozovy adatait idézzük:

Időpont	Az összes társulások száma	A közösen művelt terület deszjatinban	A tagok száma
1918 december 1 . . .	950	—	—
1919 szeptember 1 . . .	6.189	—	410.000
1920 január 1 . . . .	6.249	399.990	511.813
1920 szeptember 1 . . .	10.500	700.000	717.545
1921 január 1 . . . .	12.784	820.053	1,211.190
1921 március 1 . . . .	14.607	966.145	1,275.725
1921 július 1 . . . .	15.079	940.599	1,253.326
1921 december 1 . . .	15.569	1,061.403	1,469.918

<sup>4</sup>) Párttörténet 345. oldal.

<sup>5</sup>) A mezőgazdasági szövetkezés és szerepe az új politika rendszerében. Moszkva, 1923.

Ez a kezdeti lendület, emelkedéseivel és eséseivel egyetemben, az egykori szakirodalom szerint a következőkben leli magyarázatát.<sup>6</sup> Elsősorban is a városok élelmezési válsága a városok falusi származású népességét visszaűzte a falvakra. Visszamentek a városokból a falusi származású munkások, kisiparosok, háztartási alkalmazottak, az állami alkalmazottak altiszti kategóriái. Otthon azonban a földműveléshez nem volt semmiféle fölszerelésük, szerszámuk, pénzük. Ebben a helyzetben a társulás, a szövetkezés jelenthette egyetlen formáját a földek megművelésének. De ugyanerre kényszerültek a szegényparasztok is. Vetőmag, fölszerelés, állatok és gépek hiányában társulásra kényszerültek, hogy — ha naturálgazdálkodási nivón is — a termelést elkezdhessék a háború pusztításai után. *Konjukov*<sup>7</sup> szerint a földhiány is ösztönzően hatott a szövetkezésre. Ahol nem volt nagybirtok, ott az állami földekből vettek a szovjetparasztok területeket közös művelésre. Amikor a katonák a frontról és a forradalomból hazatértek a falvakba, elpusztult kis parasztgazdaságaikat sokszor csak kollektív munkával tudták újra megművelni. Ugyanígy, számtalan esetben a forradalomban juttatott földeket is csak szövetkezve lehetett hasznosítani, mert a forradalom kezdetben fölszerelést nem adhatott a földek mellé. De alakultak *álszövetkezeti formák is*, éppen úgy, mint a magyar földreform után. Éppen ezért említsük meg ezt az esetet is annak dokumentálására, hogy a talaját vesztett feudális és kulák réteg nemzeti különbségre való tekintet nélkül hasonló helyzetben egyformán viselkedik, közös érdekeinek és egyforma ösztöneinek engedelmeskedve. A nagybirtokosság és kulákság számtalan esetben úgy próbált kibújni a földreform alól, hogy a nagybirtok alkalmazottaival termelő közösségeket, szövetkezeteket alapított. A birtokos család minden tagja külön-külön lépett be az ilyen közösségekbe, hogy a számtalan tag minél nagyobb porciókban mentse a földvagyonát. Csak a gyengébbek kedvéért kell hozzátenni, hogy e kísérletek, miként nálunk sem, a Szovjetunióban még kevésbé sikerültek.

De minden tényező (a még föl nem soroltak) legpontosabb számbavétele is kevés annak megmagyarázásához, hogy miképpen lett az 1921-ben följegyzett 15.000 szövetkezetből 1939-re több mint 250.000 földműves szövetkezet, kolhoz, ha egy tényezőt figyelmen kívül hagyunk, nevezetesen a Szovjetunió *szövetkezetpolitikai célkitűzéseit. Kezdetben a nem teljes felsorolásból is láthatjuk — leginkább hiányokkal teli kényszerhelyzet ösztönzi a falusi lakosságot a szövetkezésre. De a szovjet szövetkezetek gyarapodása akkor kapja a legnagyobb lendületet, amikor a Szovjetunió szövetkezetpolitikája pozitív tényezők sorát iktatja fejlődésükbe.*

## A Szovjetunió szövetkezetpolitikája

Ennek a kérdésnek fejtegetését, érzésünk szerint azzal kell kezdeni, hogy, hogy mi a különbség a *szocialista* és a *polgári* szövetkezetpolitika között. A polgári-kapitalista államokban a szövetkezetpolitika a szövetkezetet önálló s minden általánosabb összefüggésből kiragadva legfeljebb öntörvényei szerint értékeli. Ennek következtében elszigetelt célkitűzéseket jelöl ki a szövetkezetek számára. A polgári-kapitalista gondolkodású szövetkezetpolitikusok azért teszik ezt, mert a szövetkezetben nem ismerik fel, nem merik felismerni az *antikapitalista* jelleget.

<sup>6</sup>) La coopération dans la Russie des Soviets, Genève, 1925, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal 385 oldalas, tárgyilagosságnak látszó összefoglalása az orosz szövetkezetekről.

<sup>7</sup>) Konjukov véleményét a „Mezőgazdaság kollektív alapon“ c. művéből a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal kiadványa idézi.

A szocialista szövetkezetpolitika szempontjából a szövetkezet nem öncélú gazdasági szervezet, hanem az általános gazdasági szerkezet eleme. Éppen ezért a szövetkezet feladatai az általános gazdasági törekvések rendszerébe torkolnak.

Világosan jelöli meg a Szovjetunió szövetkezetpolitikáját Sztálin a „Falu kollektivizálása” című könyvében. A szövetkezetek feladatát a szocializmus legnagyobb feladatából vezeti le, amit Lenin a következőkben jelölt meg:<sup>8</sup>

*„A munka teljesítőképesége végső fokon, a legfontosabb és a leglényegesebb tényezője az új társadalmi rendnek. A kapitalizmust nem lehet végérvényesen legyőzni és nem is lesz legyőzve, hacsak a szocializmus nem emeli a munka teljesítőképességét (hozamát) sokkal magasabb színvonalra.”*

Itt tehát meg van jelölve a szocializmus legnagyobb és legáltalánosabb feladata. A földműves szövetkezetek feladatát is ez a legáltalánosabb tenni-való határozza meg. Vajjon hogyan? Erre ugyancsak Leninnél találunk feleletet. Számtalan megnyilatkozásából kettőt idézünk. Az egyik szerint: *„Ha a parasztgazdaság tovább fejlődhet, akkor szilárdan biztosítani kell a további átmenetet is, a további átmenet pedig elkerülhetetlenül abban áll, hogy a legkevésbé előnyös és legelmaradottab, elkülönült kis parasztgazdaságok fokozatos egyesülés útján megszervezzék a földművelésben a társadalmi nagygazdaságot.”*<sup>9</sup>

A másik felelet szerint:

*„Csakis abban az esetben, ha sikerül a föld társadalmi, kollektív, szövetkezeti artelszerű megmunkálásának előnyeit a parasztnak a gyakorlatban bemutatni, csak ha sikerül a szövetkezeti artelgazdaság segítségével a parasztnak segítséget nyújtani, csakis ez esetben tudja az államhatalmat kezében tartó munkásosztály a maga igazát a parasztnak ténylegesen bebizonyítani, csakis így vonhatja tényleg szilárdan és igazán a maga oldalára a sokmilliós paraszttömeget.”*<sup>10</sup>

Ha az előbbieken a szövetkezetek gazdasági feladata volt meghatározva, ebben a második idézetben Lenin a gazdasági program mellé odaállítja a társadalmi programot is. Ez a társadalmi program a Szovjet rendszer alapja, a munkásság és parasztság szövetsége. S ez szerinte csak úgy biztosítható, ha a parasztság a szövetkezeti gazdálkodás segítségével gazdasági és társadalmi helyzetében fölemelkedhet, s ha ezt a fölemelkedést a szovjethatalom biztosítja neki.

Ezeket a nyomokon indulva az orosz kommunista párt XV. pártkongresszusán (1927 december 2) Sztálin a következőkben határozta meg a Szovjetunió hivatalos szövetkezetpolitikai irányvonalát. Arra a kérdésre, hol a kiút, ezt mondta:

*„A kiút a kis és elaprózott parasztgazdaságoknak nagy, egyesített gazdaságokra való áttérésében van, a föld társadalmi megmunkálása alapján, a földnek kollektív s a modern, fejlett technikán alapuló megművelésére való áttérésben. A kiút abban áll, hogy a kis és egész apró parasztgazdaságokat fokozatosan, de megállás nélkül, nem kényszer, hanem példa és meggyőzés segítségével, nagy gazdaságokba egyesítsük a földnek társadalmi, szövetkezeti, kollektív megmunkálása alapján, mezőgazda-*

<sup>8</sup>) Sztálin: „A nagy fordulat éve” című, az októberi forradalom XII. évfordulójára írott cikkében idézi Lenin megállapítását. Ez a cikk a „La collectivisation du village” c. kiadvány első cikke, mi a francia kiadásból idéztünk.

<sup>9</sup>) Lenin: Össz. Műv. XXVI. köt. 299. oldal, orosz kiadás. Idézve a párt-történetben.

<sup>10</sup>) Lenin: Össz. Műv. XXIV. köt. 579. oldal, orosz kiadás. Idézve a párt-történetben.

sági gépek és traktorok alkalmazásával, a földművelés belterjességét szolgáló tudományos módszerek alkalmazásával. Más kiút nincsen.<sup>11</sup>

Ha a szövetkezet gazdasági lényege az, hogy a kis gazdaságok számára biztosítsa a nagyüzemi gazdálkodás előnyeit, akkor láthatjuk, hogy az orosz kollektivizálás lényeg szerint szövetkezeti gazdálkodásra való áttérést jelent. Ezek szerint a szovjet ártelek és kolhozok lényeg szerint szövetkezetek. Csakhogy jelentőségükben eltérnek a polgári-kapitalista gondolkodás szövetkezeti képétől. Más a céljuk. A polgári-kapitalista rendben a szövetkezet csak annyit tehet, hogy a nagyüzemi előnyök biztosításával versenyképesé tegye a kis gazdasági egységeket a kapitalista szabadversenyben. A szovjet szövetkezetek azonban nem erre törekednek. Ott nem a versenyképesség biztosítása a lényeg. Hanem az, hogy emelkedjék ezáltal a munka termelékenység. A parasztság ezáltal emelkedhet föl. Ez a közvetlen céljuk ott a szövetkezeteknek.

Egyfajta tekintetben azonban számításba jöhet a Szovjetúnióban is a versenyképesség. Lenin szerint a szocialista rend munkájának a termelékenység fokozásában, a kapacitás növelésében felül kell múlnia a kapitalista rendszer munkáját. Nyilván nemcsak azért, hogy a szocializmus így bizonyíthassa be magasabbrendűségét, hanem azért is, hogy versenyképesebb legyen a kapitalizmussal szemben. Tekintve, hogy a szövetkezetek lényeges tényezői ezen előny megszerzésének, azt is mondhatjuk, hogy a szovjet-szövetkezetek a szocializmus és kapitalizmus rendszerének a versenyében jutnak szerephez, míg a polgári kapitalista világ szövetkezetei a kapitalista piacon egyes tőkés szervezetekkel kelnek versenyre. A Szovjetúnió szocialista rendjében tehát emelkedik a szövetkezetek történelmi szerepe is.

A szovjet szövetkezetpolitika lényeges súlyt helyez arra, hogy a parasztságra a szövetkezeti gazdálkodásra való áttérésnél ne alkalmazzanak semmiféle kényszert. A példával való meggyőzést tartja Sztálin is, Lenin is az egyetlen helyes és megengedhető módszernek a szövetkezeti gazdálkodás kiépítésénél. Annál fontosabb ennek kiemelése, mert a nemzetközi köztudathoz úgy hintették el, mintha a szovjetparasztságot kényszerítéssel hajtották volna be a szövetkezetekbe. Az általános paraszti természet, a parasztság társadalmi állapota a forradalomban és a forradalom után, a földéhségre való beállítottsága ugyan mind eléggé valószínűtlenné teszik, hogy közel húszmillió ember kényszerrel be lehetne vinni egy gazdasági struktúrába és benne megtartani. S mivel mégis benne van, ez azt bizonyítja, hogy önkéntesen van benne, elfogadta és magáénak tudja. Mégis idézzük a szovjet szövetkezetpolitika alapozóinak a szövetkezeti szabadságra vonatkozó elveit azzal a megfontolással, hogy ezeket az elveket nyilván nem azért hirdették, hogy homlokegyenest ellenkező gyakorlatot érvényesítsenek. Ebben az esetben ugyanis semmiképpen sem keletkezett volna szövetkezeti tömegmozgalom a szovjetparasztság körében.

Lenin egy helyen a következőképpen nyilatkozott a szövetkezeti szabadságról:<sup>12</sup>

„Amikor a petrográdi proletariátus és a petrográdi garnizónok katonái megszerezték a hatalmat, nagyon jól tudták, hogy a vidéken az építő munka nagy nehézségekbe ütközik, hogy itt fokozatosan kell eljárni hogy hatalmas ostobaság volna rendeletekkel bevezetni a föld kollektív megmunkálását; hogy csupán az öntudatos parasztság jelentéktelen kisebbsége járulna hozzá ehhez, de a hatalmas többség nem fogadná ezt el. Éppen ezért mi arra korlátoztuk magunkat, ami elengedhetetlenül szükséges volt

<sup>11)</sup> Idézve a párttörténetben, magyar kiadás 347. oldal.

<sup>12)</sup> Idézi Sztálin „A nagy fordulat éve” c. cikkében.

*a forradalom fejlődésének érdekében: egyetlen esetben sem szabad fölmúlni a tömegek fejlődését, de meg kell várni, hogy a tömegek saját tapasztalata és saját harca szüljön előrehaladó mozgalmat.*"

Az orosz forradalom vezére tehát azt tanácsolja, hogy a forradalom ne szaladjon a parasztság elé olyan törekvésekkel, melyekre még nem érettek meg a paraszti tömegek. Ki kell várni, amíg a tömegek saját tapasztalatukkal és harcukkal felismerik a helyes utat vagy célkitűzést. Erről a kivárásról még egy helyen nyilatkozik Lenin, amit Sztálin is idéz „A falu kollektivizálása” című könyvében:<sup>13</sup>

*„Mi határozottan a kisparaszt mellett vagyunk. Mindent megteszünk, hogy életét elviselhetőbbé tegyük, hogy megkönnyítsük számára az átmenetet a szövetkezetre, ha erre elszánja magát. Ha még nincsen abban a helyzetben, hogy döntsön, megkíséreljük neki megadni a lehető leghosszabb időt, hogy gondolkozzék ezen falatka földjén.*"

A szövetkezési és társulási szabadság kap fontosságot itt is a kivárási formájában. Egyébként megállapítható — a történelmi perspektíva elég nagy hozzá — hogy az orosz forradalomnak ez volt az ereje és biztosítéka: türelmesség a parasztsággal szemben. Más európai kísérletek éppen azért maradtak sikertelenek, mert nem tudták megteremteni ezt a viszonyt a parasztsághoz. Megállapíthatjuk tehát: a szövetkezeti szabadság a parasztság felé, az orosz forradalom lényegéből, a parasztság és munkásság viszonyának helyes felfogásából származik, ami viszont a parasztság állapotának pontos ismeretére épült.

A szövetkezeti szabadság nem maradt szólam, hanem kifejezésre jutott a kolhozok mintaalapszabályának első szakaszában is:

*„A parasztok önként tömörülnek kollektív gazdaságokba, hogy közös termelőeszközökkel és közösen megszervezett munkával társadalmi-gazdasági egyesülést építsenek fel és ily módon minden kolhozparaszt számára jólétet biztosítsanak.*"

A társulás tehát önkéntes. A kolhozok tehát a parasztság önkéntes összeállásából keletkeznek. S az önkéntesség megmarad azután is, hogy a kolhoz megalakult, mert ki lehet lépni belőle. Csakhogy ebben az esetben a szovjet igazgatás a szövetkezet pártjára áll. A tag nem léphet ki a kolhozból úgy, hogy kilépése a közös gazdálkodásban zavarokat támasszon. A szovjet szövetkezeti jog tehát a szövetkezet pártján áll a kilépő taggal szemben. De ezt a pártoskodást megtaláljuk más államok szövetkezeti jogában is, így az új magyar szövetkezeti törvény is kodifikálta a szövetkezet védelmét ebben az esetben.

Most már csak az a kérdés, hogy a szovjetparaszt meddig gondolkodott „falatka földjén”, hogy elfogadja-e a kolhoz kollektív földművelő formáját?

## **A fejlődés üteme a Szovjetúnióban**

A parasztok tömegei 1928-ig gondolkodtak, hogy belépjenek-e a kolhozokba. 1929-ben azonban, az első hároméves terv első esztendejében a belépés már tömeges és viharos volt. Sztálin a „Nagy fordulat éve” című cikkében foglalkozott ezzel a jelenséggel és többek között ezeket írta:

*„El kell ismernünk, hogy a fejlődésnek ezt a viharos tempóját még a mi szocializált iparunk sem ismeri, amelynek növekedési tempója általában a nagy lendületéről ismeretes. Az új és döntő a mostani kolhozmoz-*

<sup>13)</sup> Közelebbről az idézet Sztálin: „Szovjetország agrárpolitikája” c. cikkében van. A cikket a „La collectivisation du village” c. kiadvány második cikként közli „La politique agraire de l'U. R. S. S.” címmel. Mi a francia szöveg után idéztünk.

galomban az, hogy a parasztek nem egyes csoportokban lépnek be a kolhozokba, mint azelőtt, hanem egész falvak, egész járások, egész kerületek, sőt egész körzetek parasztsága lép be egyszerre. És mit jelent ez? Azt jelenti hogy a kolhozokba bejött a középparaszt. Ez a lényege annak a mezőgazdaságban beállott gyökeres fordulatnak, amely a szovjethatalom legfontosabb vívmánya.“

Egyébként a következő adatok is megfelelő áttekintést nyújthatnak erről a lendületről:

*A kollektív gazdaságokban dolgozó parasztek*

	száma	százaléka
1918-ban . . . .	16.000	0.1
1928-ban . . . .	400.000	1.7
1932-ben . . . .	1,500.000	61.5
1940-ben . . . .	19,300.000	97

Ezekből az adatokból megállapítható, hogy 1928-ban az orosz parasztság 1.7 százaléka termelt csupán kollektív, szövetkezeti keretekben. 1932-ben azonban már 61.5 százalék. A döntő fordulat tehát 1928 után következett be. 1928-ban még 25,000.000 kis-, közép- és kulákbirtoka volt Szovjetországban. Ma már 236.000 nagy, szövetkezeti, kollektív gazdaság szervezetébe tartozik a rengeteg kis parasztbirtok. A szovjet parasztság tehát tökéletesen elintézte magában a birokpolitikai és termeléspolitikai kérdések ellentétét, amely ellentét oly döntő volt a fejlődés elején. Ezt az ellentétet a szövetkezeti szabadság biztosítása oldotta fel a szovjet-parasztságban.

A szövetkezeti szabadság biztosítása mellett azonban volt még egy tényező, amely a szovjet-parasztságot a kollektív gazdálkodás előnyeiről meggyőzte: a gép, és a gépek közül is elsősorban a traktor. A nagy fordulat évében, 1929-ben már köztudomásúvá vált, hogy a traktor a legjobb agitátor, a legjobb argumentum a szövetkezeti gazdálkodás mellett, mert a szovjet-parasztság ezidőre már megtanulta, hogy csak a gép szabadíthatja fel paraszti nyomorúsága alól. Rájött arra is, hogy a traktor, a traktorvontatta gépek, a cséplőgépek előnyösebben kihasználhatók nagykiterjedésű és egybekapcsolt területeken, mint falatka parcelláin. Amikor ezt a szovjet-kormányzat 1929-ben észrevette, mindenütt hozzálátott a gép- és traktorállomások létesítéséhez. A második világháború előtt már mintegy 7000 gép- és traktorállomás volt a Szovjetúnióban.

Mekkora termelőtechnikai erőt jelentett ez?

Ezt is megállapíthatjuk, ha ismerjük egy-egy állomás fegyverzetét. Egy traktorállomáson átlag 84 traktort, 22 kaszáló-cséplőgépet, 14 kombájnt, 60 traktorekét, 13 szántóekét, 22 lazítóekét, 29 traktorvontatta gabonaekét tartanak. Egy gépállomás átlag el tudja végezni 30 szövetkezet termelőtechnikai munkáját. Ennek következtében a 7000 gép- és traktorállomás termelőtechnikai potenciája 210.000 termelőszövetkezet igényeit tudja kielégíteni.

Ezzel a hatalmas termelőtechnikai fegyverzettel kapcsolatban két körülményt kell megállapítani. Az egyik belső jelentőségű, a szovjet nemzetgazdaság, vagy népgazdaság ügye. — Láttuk, hogy 1929-ig az ipar messze nagyobb fejlődési képességet mutatott a mezőgazdasággal szemben. Ebben az esztendőben a mezőgazdaság hatalmas lendületével szinte az ipar fejlődési ütemét is megelőzte. Ennek következtében az orosz parasztság a termelés technikai fejlettségében az ipar színvonalára emelkedett. A kapitalista országokban a mezőgazdasági termelés munkásának teljesítőképessége min-

ög kisebb az ipari munkás teljesítőképességénél. A mezőgazdasági termelés, illetve a parasztság elmaradottsága és nyomorúsága ezt a különbséget, amelynek a megtartása kapitalista érdekek a város fölényének megőrzésére a falu felett, imperialista országoknak pedig a gyarmatok felett való fölényük biztosítására szolgál. A két világháború között Amerika ipari és Közép-Európa mezőgazdasági termelésének viszonyában az volt a helyzet, hogy például 40 román paraszt munkáját kellett egy amerikai munkás munkájáért elcserélni. A Szovjetunióban a szövetkezeti termelés segítségével a mezőgazdasági technika *egy színvonalra emeli a parasztságot az iparban dolgozókkal* s ezáltal gránittá szilárdul az ipari munkásság és a parasztság szövetsége. A kapitalista országokban a majánem rendszeres agráröllő mellett még egy „technikai olló” is súlyosbítja a parasztság életét és fölemelkedését.

A szovjet mezőgazdaság nagyüzemi fejlődésének nemzetközi jelentősége is van, mégpedig az, amire Lenin utalt a munka kapacitásának kérdésében. Úgy látjuk, hogy a szocialista gazdasági struktúra mindenképpen meghaladta a kapitalista struktúrák teljesítőképességét a munka kapacitását illetően. Ilyen hatalmas fejlődésnek sehol sem vagyunk ugyanis szemtanúi, egyetlen más struktúrában élő és dolgozó nép esetében sem. Arról van szó tehát, hogy a szocializmus gazdálkodás szempontjából éppen úgy meghaladta a kapitalizmust, mint ahogyan a kapitalizmus a feudalizmust mulotta fölül.

A szocialista struktúra tehát hallatlan lendületet adott a termelőtechnikai szervezeti formáknak. Ez a lendület el sem képzelhető más struktúrában. Azért fontos ennek a megállapítása, mert másutt is vannak kísérletek szövetkezeti gazdálkodásra a mezőgazdaságban és sokszor elkedvetlenedést szül, ha a hasonló formák alkalmazása nem jár hasonló eredményekkel. A struktúra jelentőségét vetik el ilyenkor, aminek pedig döntő jelentősége van az eredmények megteremtésében.

(Következő számunkban folytatjuk.)

**A** SZOVJETÜNIOBAN idén rendkívül kedvező feltételek között folynak az őszi vetési munkálatok. Moszkva vidékén már teljesen végrehajtották a vetési programot. A gorkiji kerületben 22 nappal a kitűzött határidő előtt fejezték be a vetést, miközben 61.000 hektárral többet vetettek be, mint az elmúlt ősszel. Az irkutszki kerületben tizenkilenc körzet ugyancsak jelentősen túlhaladta az őszi vetési tervet. Az északi fekvésű Mári Autonóm Köztársaság területén is a földben van már az őszi rozs. A szántási és vetési munkálatok túlnyomó részét traktorokkal végezték el.

SZOVJET-MOLDVA mezőin javában folyik a kukoricatörés. Idén a parasztgazdák kiváló eredménnyel dicsekedhetnek. A Kisinyev környékén működő „Győzelem” mezőgazdasági termelőszövetkezetben hektáronként\* közel 50 métertermés eredményt értek el.

\* a. m. kat. holdanként több mint 70 q.



# A közép- és délkelet európai államok beruházási és termelési tervei

Írta: NÖTEL RUDOLF

## 1. A beruházási és termelési tervek szerepe a közép- és délkelet európai államok gazdaságában

A SORSKÖZÖSSÉGBEN ÉLŐ közép- és délkelet európai államok gazdasági életében az 1947 folyamán megindított öt-, három-, vagy kétéves tervek új időszak kezdetét jelentik. A közép- és délkelet európai államok, ahol az első világháború oly súlyosan pusztított, ahol a két világháború közötti gazdasági válság oly nyomasztó következményekkel járt és ahol a második világháború mindennél súlyosabb ember- és anyagveszteségeket okozott, a beruházási és termelési tervekkel kezdhetik meg a tervszerű és rendezett felépítés munkáját. A második világháborút közvetlenül követően az erőket az állami élet újraindítása, az elpusztított és lezüllött termelés legelemibb feltételeinek biztosítása, az alapvető nemzetközi kapcsolatok újraélesztése, a pénzügyi zavarok és azok kiküszöbölése kötötte le, úgyhogy tervszerű újjáépítésre csak mindezeknek az alapvető feladatoknak megoldása után kerülhetett sor.

A közép- és délkelet európai államok beruházási és termelési tervei a tervszerű újjáépítés és fejlesztés célját szolgálják. A legsúlyosabb károkat szenvedett Lengyelország hároméves terve úgyszólván kizárólag az újjáépítés jegyében áll, a jugoszláv ötéves és a magyar hároméves terv az újjáépítés mellett a gazdasági élet tervszerű fejlesztését is szolgálni tudja, viszont a hadiesemények által legkevésbé érintett csehszlovák és bolgár gazdaságpolitika a kétéves tervekben már főképpen a gazdasági élet fejlesztését tudja munkálni:

Időszak	Beruházások				Célok
	össze- sen a nem- zeti va- lutában	össze- sen millió dollár	éven- ként millió dollár		
Jugoszláv ötéves terv	1947—1951	278.300	5.570	4996.4	1.110 újjáépítés és fejlesztés
Lengyel hároméves terv	1947—1949	340.000	3.400	100.8	1.130 újjáépítés
Magyar hároméves terv	1947—1949	6.300	540	12.1	180 újjáépítés és fejlesztés
Csehszlovák kétéves terv	1947—1948	69.880	1.400	49.9	700 gazdasági fellendítés
Bolgár kétéves terv	1947—1948	55.000	190	2891.7	95 iparosítás és észszerűsítés

A közép- és délkeleteurópai államok öt-, három- vagy kétéves tervei az újjáépítés és fejlesztés alapvető célkitűzései mellett az életszínvonal emelésének, az elmaradt vidékek fejlesztésének és a szocializálásnak célját is szolgálják. Az életszínvonal emelésének célját a jugoszláv, a lengyel, a magyar, a csehszlovák és a bolgár terv egyaránt hangsúlyozza. A jugoszláv terv különösen Bosznia és Hercegovina, Macedonia és Crna Gora, a csehszlovák terv Szlovákia, Dél-Csehország és egyes morva vidékek fejlesztését, a lengyel terv a régi és új államterületek összehangolásának célját is szolgálja. A termelés szocialista szektorának erősítését hangsúlyozottan a jugoszláv terv emeli ki.

A közép- és délkeleteurópai államok termelési és beruházási tervei elsősorban az ipar, bányászat, kohászat és a közlekedés fejlesztésének célját szolgálják. Jugoszláviában a terv szerint 1951-ben a nemzeti jövedelem 64%-a származik az 1939. évi 45% helyett ipari termelésből, de a lengyel, bolgár, csehszlovák és magyar terv is viszonylag nagyobb ipari termelést irányoz elő. Az iparon, bányászaton és kohászaton belül elsősorban a nehézipar, a vegyészeti ipar, a szén- és ércbányászat, valamint a villamos-áramtermelés fejlesztését tervezik. Jugoszlávia ipari termelésében az 1939. évi 43% helyett 1951-ben a beruházási iparok 57%-kal fognak részesedni. A lengyel terv szerint a beruházási iparok termelése 1949-ben az 1938. évi (régii országterületre számított termelés) 250%-át, a fogyasztási iparoké 125%-át éri el. Az iparnak és különösen a beruházási iparoknak hangsúlyozott fejlesztése a másik oldalról természetesen a mezőgazdasági termelés és a mezőgazdasági kivitel viszonylagos jelentőségének csökkenésével jár együtt.

A közép- és délkeleteurópai államok termelési terveinek megvalósítása nem minden esetben függ a beruházási tervek megvalósításától. A hatalmán megnövekedett jugoszláv termelési előirányzat csak a nagyarányú beruházások által valósulhat meg. Erősen a beruházásoktól függ a lengyel és a bolgár termelési tervek megvalósítása is. A magyar terv teljesítésében viszont főképpen a külföldi nyersanyagellátás biztosításának, a csehszlovák terv teljesítésében főképpen a munkaerők mozgósításának van döntő jelentősége.

A termelési és beruházási tervek nem egyforma mértékben kötik meg az országok gazdálkodását. A beruházás és termelés méretei és üteme a legpontosabban a magyar tervben vannak megállapítva. Lengyelország, Csehszlovákia és Bulgária évenként meghatározott termelési célokat tűz ki, de a beruházások ütemének alakításában rugalmasságot enged. A jugoszláv terv csak az összes beruházások összegét, valamint az ötödik tervév beruházási és termelési feladatait szabja meg pontosan.

## ***2. A közép- és délkeleteurópai beruházási tervek***

JUGOSZLÁVIA ÖT ÉV ALATT, Lengyelország és Magyarország három év alatt, Csehszlovákia és Bulgária két év alatt főképpen a gyárpar, a bányászat és a közlekedés fejlesztésére együttesen 11 milliárd dollár, egy évre számítva 3 milliárd dollár beruházást irányoznak elő:<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Az összeállítás azt mutatja, hogy melyik gazdasági ágon belül valósulnak meg a beruházások és nem azt, hogy melyik réteg javára szolgál. Magyarország esetében például a mezőgazdasági lakosság javára szolgál a kimutatott 9%-on felül számos közlekedési, gyárpari, villamossági, közoktatási és szociális beruházás.

	Beruházási költségek össze- sen	Gyár- ipari és bányá- szati beruhá- zások	Közle- kedési beruhá- zások	Mező- gazda- sági beruhá- zások	Lakó- ház- beru- házá- sok	Közü- leti be- ruhá- zások	Egyéb beru- házá- sok
	millió dollár	millió dollár	százalékos megoszlás				
Öt közép, és délkelet- európai ország összesen:	11.100	3.215	—	—	—	—	—
Jugoszlávia	5.570	1.110	41	27	8	2	22
Lengyelország	3.400	1.130	—	—	—	—	—
Magyarország	540	180	32	27	9	12	20
Csehszlovákia	1.400	700	36	22	7	20	15
Bulgária	190	95	—	—	—	—	—

A gyáripari, bányászati és közlekedési beruházások Jugoszláviában a beruházásoknak közel 70%-át foglalják le, úgyhogy a mezőgazdaság, a házépítés és a közületi beruházások csak 30%-kal részesedhetnek. Magyarországon és Csehszlovákiában a gyáripari, bányászati és közlekedési beruházások csak mintegy 60%-ot vesznek igénybe, úgyhogy Magyarországon a közcélú és Csehszlovákiában a lakóházberuházások viszonylag nagyobb szerephez juthattak.

A jugoszláv ötéves tervben 5570 millió dollár, évenként 1110 millió dollár értékű beruházást kívánnak megvalósítani. Az öt év alatt 278 milliárd dinár összegű beruházásból az ötödik tervévben 70 milliárd dinárt kell befektetni, úgyhogy a beruházások az 1939. éviéknél ötszörösénél többre emelkednek.

A gyáripar, a bányá- és kohóipar 115 milliárd dinár összegű beruházásai között a Boszna-völgyében vasgyár, Mostar környékén alumíniumkohó, Belgrádban nehézgépgyár, Szarajevóban közepes gépgyár, Zágrábban könnyű gépgyár, Kraljevóban nagy vasúti kocsiműhely, Ljubljánában hidraulikus gépgyár, Belgrád környékén ólomkábelgyár létesítését tervezik. A villamosáramfejlesztő-iparban 1.55 millió kW teljesítőképességű új centrálékat állítanak fel. A szénbányászat teljesítőképességét 18.5 millió tonnára fokozzák, kiépítik a ljubiljai és a varesi vasércbányászatot, a bori rézércbányászatot, a Bosanska Krupa-i, mostari, drusai és isztriai alumíniumércbányászatot.

A közlekedés céljait szolgáló 73 milliárd dináros keretben nagyarányú javítások mellett 200 új mozdonyt, 1030 új személy- és szolgálati kocsit és 14.560 új teherkocsit állítanak be. 1500 km új vasutat építenek, 472 km-en második sínpárt fektetnek, 300 km-t villamosítanak, 400 km megkezdett vasúti munkát fejeznek be és további 430 km vasútépítést kezdenek meg. A kereskedelmi flottát 600.000 tonnára fejlesztik, a folyamhajózásban 20.000 lóerejű vontatót és 57.000 tonna hordképességű szállítóhajót építenek. Az új útépítések során 600 km nagyterhelésű és 500 km közepes terhelést elbíró utakat létesítenek.

A lengyel hároméves tervben 3400 millió, évenként 1130 millió dollár értékű beruházást irányoznak elő. Az 1938. évi áron 10 milliárd, a jelenlegi áron 340 milliárd zloty összegű beruházások csaknem kizárólag az újjáépítés jegyében állanak. Az ipari beruházások között elsősorban az alig sérült gyárak helyreállítását tűzték ki célul és az 50%-nál nagyobb kár esetében csak kivételesen kerül sor újjáépítésre. A rangsorolásban a tervszerű munka biztosításának, a termelésre gyakorolt hatás gyorsaságának és a termelői költségek csökkentésének szempontjai állnak előtérben. A köz-

lekedésben ugyancsak a meglévő berendezések kijavítása és fenntartása, a mezőgazdaságban először a mezőgazdasági üzemi tőke helyreállítása, azután a háborús károk kiküszöbölése és végül újonnan létesített paraszti kisbirtokok épületeinek felépítése valósítandó meg. Új, hosszú látra szóló beruházásokat csak 1949-ben terveznek.

A magyar hároméves terv összesen 540 millió dollár értékű, 6300 millió forint összegű, évi átlagban 180 millió dollár, illetőleg 2100 millió forint keretben megállapított beruházásai nagyjából az 1938. évi beruházási ütemnek felelnek meg. Az ipar és bányászat fejlesztését célzó összesen 2050 millió forint összegű beruházások között a vas-, fém- és gépipariak, a vegyészeti, a villamosságiak és a szénbányászatiak a legnagyobbak. A vas-, fém- és gépipari beruházások sorában az állami vagy állami kezelésbe vett gépgyári üzemek, a Ganz-féle villamossági gyár, a Ganz-féle hajógyár és a vasgyári melegüzemek bővítése, a vegyészeti beruházások sorában az évi 60.000 tonna teljesítményű új timföldgyár létesítése, a műtrágyagyártás kiépítése, a villamossági beruházások között a mátrai erőmű újjáépítése emelkednek ki. A szénbányászati beruházások a termelőképességnek évi 14.6 millió tonnára való felemelését teszik lehetővé, a fonó-, szövő- és ruházati ipar előirányzott beruházásai révén pedig a pamutszövődék termelőberendezései bővülnek 120.000 fonóórsóval. A közlekedés 1700 millió forint összegű beruházásaival a vasúti pálya, hidak és gördülőanyag, a postai épületek és berendezések, valamint a hajóállomány újjáépítése mellett 19 mozdony, 2 motorkocsi és 100 teherkocsi, 300 autobusz és 2000 teherautó beszerzése válik lehetségessé. Az útépitések kapcsán 225 km betonutat és 1400 km bekötőutat létesítenek. Külföldi kölcsön elnyerése esetében 1050 millió forintos keretben elsősorban szódagyár építésére, a villamosipar és a vashengerdek modernizálására, a műselyemgyár bővítésére és további postai beruházásokra kerülne sor.

A csehszlovák kétéves terv keretében összesen 1400 millió, évenként 700 millió dollár értékű beruházást irányoznak elő. A 70 milliárd cseh korona összegű beruházási keretből 25 milliárd ipari és 15 milliárd közlekedési beruházásokra esik. A közlekedésben lényeges helyreállítási munkák mellett 300 új mozdonyt, 250 motoros sínkocsit, 17.900 tehervagont és 700 személykocsit kívánnak beszerezni. Az országúti forgalomba 1950 új autobuszt és 200 pótkocsit, 2400 teherautót és 700 pótkocsit állítanak be. 50 új repülőgép beszerzését is előirányozták. A lakásgazdálkodás keretében 125.000 lakást építenek.

A bolgár kétéves terv összesen 190, évenként 95 millió dollár értékű, 55 milliárd, évenként 27.5 milliárd leva összegű keretében főleg a szénbányászatot, az ércbányászatot, az áramfejlesztést, a vegyészeti és gumiipart, a vas- és fémipart, valamint a textilipart kívánják fejleszteni.

### ***3. A közép- és délkeleteurópai termelési tervek***

A KÖZÉP- ÉS DÉLKELETEURÓPAI ALLAMOK beruházási és termelési tervei az ipari, a bányászati, a mezőgazdasági termelés és a közlekedési teljesítmény fokozásán keresztül a nemzeti jövedelem emelését tűzték ki célul. Jugoszlávia 1951-re az 1939. évi nemzeti jövedelemnek csaknem kétszeresét, Bulgária 1948-ra az 1939. évinél közel felével nagyobb, Lengyelország 1949-re az 1938. évinél egyhatoddal nagyobb, Csehszlovákia a kétéves és Magyarország a hároméves terv utolsó évére az 1938. évinél nagyobb nemzeti jövedelmet irányozott elő:

	1946.	1947.	1948.	1949.	1950.	1951.
	háborúelőtti = 100 <sup>1</sup>					
<b>Nemzeti jövedelem:</b>						
Jugoszlávia	—	—	—	—	—	193
Lengyelország	50	71	93	116	—	—
Magyarország	57	72	86	101	—	—
Csehszlovákia	84	91	—	—	—	—
Bulgária	86	120	144	—	—	—
<b>Mezőgazdasági termelés:</b>						
Jugoszlávia	—	—	—	—	—	152
Lengyelország	38	57	65	80	—	—
Magyarország	—	72	80	91	—	—
Csehszlovákia	—	—	100	—	—	—
Bulgária	80	113	134	—	—	—
<b>Ipari termelés:</b>						
Jugoszlávia	—	—	—	—	—	323
Lengyelország	67	92	128	152	—	—
Magyarország	—	88	109	127	—	—
Csehszlovákia	—	—	110	—	—	—
Bulgária	91	136	167	—	—	—

Jugoszlávia az öt tervév alatt az ipari termelésnek az 1939. évvel szemben 223%-kal, a mezőgazdasági termelésnek 52%-kal való fokozását tervezi. A vas-, fém- és gépipar termelését 7.5-szeresére, az építőanyagiparét 8-szorosára, a vegyészeti iparét 9-szeresére, az áramtermelését 4-szeresére kívánja fokozni. 1951-ben a vas-, fém- és gépiparban 4820 kazán, 3000 szerszámgép, 2100 fémmegmunkáló gép, 34 ezer tonna súlyú mezőgazdasági gép, 5500 tehervagon, 50.000 kerékpár, 10.000 írógép, 135.000 kilowatt teljesítményű elektromosgép, 150.000 rádióvevő, az építőanyagiparban 1.4 milliárd db téglá, 0.6 milliárd db cserép, 2.2 millió tonna cement és 150.000 tonna gipsz, a vegyészeti iparban 126.000 tonna kalciumkarbid, 92.000 tonna kénsav, 50.000 tonna ammoniákszóda, 35.000 tonna lúgkő és 350.000 tonna műtrágya gyártását tervezik. A villamos áramtermelés tervében évi 4.4 milliárd kwh szerepel.

A lengyel hároméves terv az ipari termelést 52%-kal, a beruházási iparokét 150%-kal, a fogyasztási iparokét 25%-kal az 1938. évi fölé kívánja emelni, de a mezőgazdaságban csak az 1938. évi termelés 80%-át irányozza elő. A tehergépkocsigyártás 26-szorosára, a mozdonygyártás 11-szeresére, a mezőgazdasági gépgyártás közel 3-szorosára, a szerszámgépgyártás másfélszeresére fokozandó. A szénbányászat, amely kiviteli szempontból kulcsipar, több mint kétszeresére, az áramfejlesztés ugyancsak több mint kétszeresére emelendő. A műtrágyagyártás 60%-kal, a cementgyártás 16%-kal az 1938. évi felett van előirányozva. A fogyasztási iparok közül a pamutárak termelését az 1938. évi színvonalon tervezik, a bőrgyártás a terv előirányzatában 36%-kal, a petróleumtermelés 62%-kal marad el az 1938. évi mögött.

A magyar hároméves terv szerint az ipar termelésének az utolsó tervévben az 1938. évi 27%-kal kell meghaladnia, a mezőgazdaságinak az 1938. évi 91%-át elérnie. A harmadik tervév végére a tervek szerint a vas-, fém- és gépipar 54%-kal, a vegyészeti ipar 40%-kal, az áramtermelés

1) Jugoszlávia és Bulgária: 1939, Lengyelország és Magyarország 1938, Csehszlovákia: 1937.

43%-kal, a textilipar 25%-kal, a bőripar 3%-kal termel többet. A vas-, fém- és gépiparban 1949/50-ben 2100 szerszámgépet, 160 mozdonyt, 6500 vagon, 1000 teherautót, 6000 motorkerékpárt és 120.000 kerékpárt, 3700 traktort, a villamos áramfejlesztésben 2 milliárd kwh-át, a vegyészeti iparban 6000 tonna marónátront, 90.000 tonna timföldet, 50.000 tonna pétisót, 100.000 tonna szuperfoszfátot, a textiliparban 250 millió méter pamutszövetet, 21 millió méter gyapjuszövetet, a cipőgyártásban 4.8 millió pár cipőt kell előállítani.

A csehszlovák kétéves terv ipari téren az 1937. évvel szemben 10%-os emelkedést, a mezőgazdasági termelésben változatlan színvonalat irányoz elő. A vas-, fém- és gépiparnak 1948-ban a terv szerint 290 mozdonyt, 15.240 teherkocsi egység vasútkocsit, 9000 traktort, 14.000 teherautó egység automobilt, a vegyészeti iparnak 380.000 tonna foszfortrágyát, 220.000 tonna nitrogéntrágyát, 205.000 tonna kénsavat, 102.000 tonna ammoniák-szódát, a fonó-, szövő- és ruházati iparnak 50.000 tonna fonalból készült szövött pamutárut és 15.000 tonna fonalból készült szövött gyapjuárut, 17.000 tonnányi szövött lenárut, a cipőiparnak 45 millió pár cipőt kell előállítania.

A bolgár kétéves terv az ipari termelés 67 és a mezőgazdasági termelés 34%-os emelkedésével számol. Az ércbányászatot 9-szeresére, a szénbányászatot 2-szeresére, az áramfejlesztést ugyancsak 2-szeresére kívánják fokozni. Az iparon belül a vegyészeti és gumiipar 142%-kal, az építőanyagipar 85%-kal, a vas-, fém- és gépipar 67%-kal, a fonó-, szövő- és ruházati ipar 66%-kal haladja meg az 1938. évit.

#### ***4. A közép- és délkeleteurópai külkereskedelmi tervek***

A KÖZÉP- ÉS DÉLKELETEURÓPAI ÁLLAMOK terveiben a külkereskedelmi előirányzatok a beruházási és termelési előirányzatoknál lényegesen kevésbé vannak kidolgozva.

A lengyel terv az 1947. évi 510 millió dollárról 1949-ben 775 millió dollárra növekvő behozatalt és 298 millió dollárról 485 millió dollárra emelkedő kivitel irányoz elő. A behozataltban a hároméves terv hatása alatt a legnagyobb tétel a 908 millió dollár értékű gép- és egyes tökezőszágbehozatal, a kivitelnek a szénkivitel a hordozója. A kereskedelmi mérleg deficitje az előirányzatok szerint a három év alatt 767 millió dollár lenne.

A magyar terv az első tervévre 2117 millió forint behozatal és 2100 millió kivitel alapján lényegében kiegyensúlyozott külkereskedelmet irányoz elő. A behozatalt 80%-ban nyersanyagokból, a kivitel 62%-ban ipari gyártmányokból és anyagokból és csak 38%-ban mezőgazdasági cikkekből irányozták elő. A magyar terv a második tervében 2700 millió forintos, a harmadik tervében 3200 millió forintos behozatal mellett számol lényegében kiegyensúlyozott külkereskedelmi mérleggel.

A csehszlovák beruházási és termelési terv szerint a külkereskedelmet oly módon kell megszervezni és vezetni, hogy a kétéves tervben megállapított feladatok elérését biztosítsa.

A jugoszláv és a bolgár terv részletezett külkereskedelmi előirányzatot nem tartalmaz.

#### ***5. A közép- és délkeleteurópai pénzügyi tervek***

A KÖZÉP- ÉS DÉLKELETEURÓPAI ÁLLAMOK beruházási és termelési tervei a nemzeti jövedelmet a beruházások nyomában járó lényeges jövedelem-emelkedés ellenére súlyosan terhelik. A tervek a népesség életszínvonalában emelkedést irányoznak elő, de a megnövekedett nemzeti jövedelemből

lényegesen nagyobb hányadokat kell adó, megtakarítás, kényszertakarékosság vagy egyéb címen beruházások céljára fordítani. A jugoszláv terv végrehajtásának ötödik évében is 27%-os megtakarítási hányadot, a lengyel hároméves terv átlagban évenként 20%-os, a csehszlovák terv átlagban 16%-os, a magyar terv 9%-os, a bolgár 7%-os megtakarítást tesz szükségessé:

Nemzeti jövedelem:	Egész tervidőszak						
	1946	1947	1948	1949	1950	1951	
	millió belföldi valutaegység						
Jugoszlávia	—	—	—	—	—	—	255.000
Lengyelország <sup>1</sup>	49.600	( 88.000)	12.500	16.400	20.700	—	—
Magyarország	67.100	( 14.700)	19.000	22.400	25.700	—	—
Csehszlovákia	431.000	—	211.000	220.000	—	—	—
Bulgária	757.000	(247.000)	345.000	412.000	—	—	—
Beruházások:	millió belföldi valutaegység						
Jugoszlávia	278.300	—	—	—	—	—	70.000
Lengyelország <sup>1</sup>	10.000	(1.800)	2.800	3.200	4.000	—	—
Magyarország	6.300	( 540)	1.700	2.100	2.500	—	—
Csehszlovákia	69.880	—	—	—	—	—	—
Bulgária	55.000	—	—	—	—	—	—
Beruházások:	a nemzeti jövedelem százaléka						
Jugoszlávia	—	—	—	—	—	—	27.3
Lengyelország	20.2	(20.1)	22.4	19.5	19.3	—	—
Magyarország	9.4	( 3.6)	8.9	9.4	9.7	—	—
Csehszlovákia	16.2	—	—	—	—	—	—
Bulgária	7.2	—	—	—	—	—	—

Magyarország terv szerinti beruházásainak alacsony hányadosa főleg a jóvátételi teher súlyával kapcsolatos. A beruházások, a jóvátétel és a nemzetközi kötelezettségek együtt 16%-os, a terven kívüli beruházások figyelembevételére esetében legalább 20%-os megtakarítási hányadot tesznek szükségessé. Bulgária esetében az alacsony beruházási hányadot a jóvátétel mellett az ország túlnyomóan mezőgazdasági jellege magyarázza.

A pénzügyi feladatot ennek a magas megtakarításnak mikénti megvalósítása jelenti. A feladat megoldásával a legkimerítőbben a magyar terv foglalkozik. A lengyel és bolgár utalásokat tartalmaz, a jugoszláv és csehszlovák elvi megállapításokat.

A magyar hároméves tervben előirányzott beruházási és hasonló jellegű kiadások 6.6 milliárd forint összegének kétharmadát az állami, másik harmadát pedig városok, községek, egyéb társadalombiztosítók, illetőleg a magántőke, a szövetkezetek és a szovjet-magyar vegyes vállalatok valósítják meg. Az állami beruházások 4.4 milliárd forintos összegéből 1.3 milliárd forintot rendes adóbevételekből, 1.7 milliárd forintot vagyonadóból, 0.9 milliárd forintot tervkölcsönből és 0.5 milliárd forintot állami vállalatok feleslegeiből kívánják előteremteni. A magyar hároméves terv keretei külföldi kölcsön felvétele esetében 1.0 milliárd forinttal bővítendő.

A lengyel hároméves terv a beruházásoknak 20%-át külföldi kölcsönökből kívánja megvalósítani.

A bolgár kétéves terv szerint a beruházásokat részben az államháztartás terhére, részben bankhitelekkel kell megvalósítani.

<sup>1</sup>) Millió 1938. évi zloty.

## 6. A közép- és délkeleteurópai tervgazdaságok megoldatlan feladatai

A KÖZÉP- ÉS DÉLKELETEURÓPAI GAZDASÁGI TERVEK évi hárommilliárd dolláros beruházási kereteikkel és részletezett termelési előirányzataikkal a megvalósítandó feladatok figyelemreméltó összefoglalásai. Az öt-, három- és két-éves tervek megvalósításával az országok állótükeállománya lényegesen növekedni fog és a közép- és délkeleteurópai országok életszínvonala is számbajövően emelkedhetik. A tervek nemzeti síkon általában gondosan mérik le a termelési adottságokat és lehetőségeket, de az országok közötti külkereskedelmi és pénzügyi tervezés lehetőségét csak korlátozottan használják ki.

A közép- és délkeleteurópai gazdasági tervezésnek a nemzeti tervek megalkotása után fontos feladata a nemzeti tervek külkereskedelmi összehangolása. Árucsereforgalmi és fizetési megállapodások, valamint hosszabb időre szóló külkereskedelmi és együttműködési szerződések ezen a téren nem egy eredményt már biztosítottak, de tervszerű és részletes munkával biztosítani lehet a közép- és délkeleteurópai országok beruházási iparainak mélyebb munkamegosztását és az egész terület számbajövő nyersanyag-termelésének rövid látra is eredményesebb felhasználását.

A pénzügyi megoldásokban ez a terület, amely a harmincas évek világgazdasági válsága és a második világháború miatt tizennégy esztendőre el volt zárva a nemzetközi hitelezés és a nemzetközi technikai fejlődés előnyeitől, ismét magára hagyatva kénytelen mérhetetlenül súlyos feladataival megbírkózni. A második világháború után ez a terület a nemzetközi hitelpolitikában érvényesülő nyomások miatt csak politikailag nem teljesíthető feltételek árán juthatnak kölcsönökhöz. A második világháború után létrejött az Egyesült Nemzetek Szervezete, megalapították a Nemzetközi Pénzügyi Alapot, felállították a Nemzetközi Újjáépítési és Beruházási Bankot, de nem alakult ki az a politikai és gazdasági légkör, amelyben ezek a nagy intézmények az elpusztított vagy elmaradt közép- és délkeleteurópai országok gazdasági fejlődéséhez hozzájárulhatnak. A közép- és délkeleteurópai országok ilyen körülmények között — a háború befejezése után két éven át csökkenő ütemben nyújtott kölcsönöktől és segélyektől eltekintve — önerejükben indították meg az első újjáépítést, rendezték valutájukat és hatalmas erőfeszítéssel önerejükre támaszkodnak most a tervszerű újjáépítés megvalósítása során. Külföldi kölcsönök a tervek megvalósítását lényegesen meggyorsíthatják és ezért természetes törekvése az országok kormányának a teljesíthetetlen politikai kikötésektől mentes, hosszúlejáratú és rövidlejáratú külföldi kölcsönök igénybevétele.

---

**M**OST ÉRKEZETT jelentések alapján a szovjet ipar és közlekedés a döntő területeken túlszárnyalta az év kilenc hónapjának munkatervét. Így például a nehézipar a vasöntés terén 100.2 százalékos, az acélöntés 102.1 százalékos, a hengerművek termelése 100.4 százalékos, a csőgyárak termelése pedig 100.2 százalékos eredményt mutathat fel az év eddig eltelt három negyedében. Ugyanakkor a kokszttermelés 101.3 százalékgig, a vasércbányászat 103.4 százalékgig hajtotta végre a munkatervet.



# A Szovjetúnió budget-rendszere

IRTA: SALUSINSZKY ISTVÁN

A SZOVJETÚNIÓ ÁLLAMI KÖLTSÉGVETÉSE a szocialista állam funkcióinak betöltéséhez szükséges pénzeszközök előteremtésére és ezeknek a nemzetgazdaság, a kultúra, a közigazgatás és a honvédelem finanszírozása céljából a nemzetgazdasági terv értelmében való felhasználására vonatkozó pénzügyi terv. A Szovjetúniónak a termelőeszközök társadalmi tulajdonán alapuló gazdasági felépítettsége következtében a nemzeti jövedelem túlnyomó része az állami költségvetésen keresztül kerül elosztásra.

## Az állami költségvetés felosztása

A szovjet állami költségvetés szövetséges, köztársasági és helyi budgetekből áll. A helyi budgetek külön *kerületi, megyei, körzeti, járási, városi, nagy- és kisközségi budgetekre* tagozódnak. A szovjetrendszer minden egyes közigazgatási egységének külön *budget-joga* van. A szovjet budget-rendszer egységét az biztosítja, hogy a legfontosabb adókat és más bevételi forrásokat az alkotmány értelmében a Szovjetúnió Legfelső Tanácsának két háza által a pénzügyminiszteri javaslat letárgyalása után hozott határozat alapján a szövetséges kormány állapítja meg és végső fokon a szövetséges, köztársasági és helyi budgeteket is a Szovjetúnió Legfelső Tanácsa hagyja jóvá. A helyi szervek csak korlátozott mértékben jogosultak helyi adók megállapítására és ezért kiadásait a köztársasági budgetek bevételeiből való részesedéssel fedezik.

A szovjet állam a szövetségi budgeten keresztül finanszírozza az ország honvédelmét, a nemzetgazdaságot, a külkereskedelmet, a vasúti és vízi közlekedést, a hírközlés ügyét, az országos jelentőségű szociális-kulturális ügyeket és a legfőbb állami szervek fenntartásához szükséges költségeket. A köztársasági budgetek képezik a szövetséges és autonóm köztársaságok pénzügyi alapját a közigazgatás, kultúra és közigazgatás mindazon ágaiiban, amelyek nem esnek az alkotmány értelmében öszszövetségi illetékesség alá. A helyi budgetek a helyi szovjetek helyi jelentőségű gazdasági és kulturális ügyeivel kapcsolatos szükségleteket irányozzák elő. A helyi budgetek legnagyobb jelentősége abban rejlik, hogy rajtuk keresztül széles tömegek kapcsolódnak be a szocialista társadalom kiépítésének mindennapos munkájába.

A budget és a zárszámadás, valamint a Legfelső Tanácsnak ezeket tárgyaló ülései nyilvánosak. A Szovjetúnió Legfelső Tanácsában a budgetvita során elhangzott beszédeket a szovjetlapok részletesen ismertetik és az ülésekről kiadott összefoglaló jelentéseket az *Izvesztija* például feltűnő helyen a Szovjetúnió 16 köztársaságának nyelvén közli.

## A költségvetés bevételei

A szovjet budget-bevételek túlnyomó része adókból származik. A szovjet adók két csoportra oszthatók: 1. a szocializált gazdaság vállalatai és szervezetei által fizetett adók (forgalomra kivetett adók, a vállalatok nyereségeiből származó budget-bevételek, a szövetkezetek és kolhozok jövedelmeire kivetett adók, stb.) és 2. az egyéni jövedelmekből fizetett adók.

A szovjet budget-bevételek között a legfontosabb helyet a *forgalmi* adó foglalja el. Az első és második ötéves tervek idején a forgalmi adó a budget-bevételeknek 75%-a, 1939-ben 62.1%-a, 1946-ban 60%-a és 1947-ben 64%-a volt. Az állami költségvetés forgalmi-adó-bevételének nagyságát a vállalatok bruttó pénzbevétele, tehát elhelyezett termelésüknek mindenekelőtt a mennyisége és fajtája határozza meg. *Így a vállalat akkor tesz eleget az állami adóbevételekre vonatkozó pénzügyi terv reá vonatkozó részének, amikor végrehajtja a maga árutermelési és elhelyezési tervét.* A forgalmi adó befizetését ellenőrző és szorgalmazó pénzügyi szervek ennél fogva egyszersmind a termelési tervnek megfelelő áru-elhelyezés végrehajtását is ellenőrzik és szorgalmazzák.

## A forgalmi adó kivetésének elvei

A forgalmiadó alól több vállalat *adómentességet* élvez akár azért, mert más módon adózik (pl. a külkereskedelmi forgalom), akár pedig azért, hogy termékeinek ára alacsonyabb legyen. A szovjet adórendszer a forgalom megadóztatásánál szigorúan szem előtt tartja az *egyszeri megadóztatás* elvét. A forgalmi adó kulcsa a legkülönbözőbb (0.5% és 81% között). A *termelőeszközöket előállító ágazatok* forgalmi adójának kulcsa általában viszonylag alacsony, a *fogyasztási javakat előállító vállalatok* viszont aránylag magas kulcs szerint adóznak. Ebből következik, hogy az egyes gazdasági ágak a termelés összértékében való részesedésüktől eltérő arányban viselik a forgalmi adóterhet. Ezt megmutatja az 1939. év adatai alapján összeállított következő táblázat:

Termelési népbiztosságok*	Termelés értéke az össztermelés %-ában	Forgalmiadó ágazatok szerint, az összes forgalmi-adó-bevétel %-ában
Olajipari népbiztosság . . . . .	3.1	8.0
Hús- és tejtermék-ipari népbiztosság	4.5	7.3
Élelmiszeripari „	11.7	29.7
Textilipari „	10.2	13.0
Könnyűipari „	7.9	2.6
Terménybetakarítási „	2.5	34.4
Az ipar más ágai: szén, gépgyártás, vegyészeti, vas- és fémkohászat, fa- és hal-ipar . . . . .	60.1	5.0
	100%	100%

A *forgalmi adó kulcsa* árucsoportok, áruk, vidékek, az előállítási hely és az áru rendeltetése (ipari vagy közvetlen fogyasztói felhasználás) szerint igen nagy mértékben változik. Forgalmi adót az állami és szövetkezeti vállalatoknak, továbbá más társadalmi szervezetek vállalatainak az árueledésai után vetnek ki.

A *szolgáltatásokat nyújtó vállalatok* forgalmuk után az ú. n. „nem-áru-természetű műveletek utáni adó“-t fizetik. Ezek a „nem-áru-természetű

\* Ma: minisztériumok.

műveletek“ négy csoportra oszthatók: 1. a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagok feldolgozása; 2. a megrendelő tulajdonát képező tárgyak megjavítása; 3. autó-fuvarozás; 4. különböző szolgálatok nyújtása. Ennek az adónak a kulcsa a különböző csoportoknál 5 vagy 10%. A nem-áru-természetű műveletek utáni adó egyik alcsoportját képezi a *mozielőadások* adója, amelynek kulcsa 15% (falusi mozik) és 38% (városi mozik) között mozog.

## Az állami vállalatok nyeresége

A forgalmi adó után a legfontosabb budget-bevétel, amelynek forrása ugyancsak a szocializált nemzetgazdaság; az állami vállalatok és gazdasági szervezetek nyereségének részbeni beszolgáltatása. Míg a forgalmi adó-terv végrehajtása csak a termelési terv mennyiségi végrehajtásának ellenőrzésére nyújt lehetőséget, addig a *nyereségszolgáltatási terv* végrehajtásának ellenőrzése módot ad a termelés mennyiségi oldalán kívül a *rentabilitás* megállapítására, a termelési költség csökkentésére vonatkozó előírások betartásának szorgalmazására is. A nyereség egy részének a budget javára való befizetésével voltaképpen az állam mint tulajdonos részesedik a nyereségből. Ez a bevételi forrás a budget-bevételeknek 1945-ben és 1946-ban mintegy 5%-a, 1947-ben mintegy 4.5%-a volt. A vállalatok nyereségüknek csak egy részét tartoznak a budget rendelkezésére bocsátani, másik része a vállalat álló- vagy forgó-tőke kereteinek növelésére, avagy a *vállalati alkalmazottak juttatásainak közvetlen* (prémium, stb.) *illetve közvetett* (klubház, stb. létesítése) *emelésére szolgál.* A nyereségszolgáltatás mértékéből nem lehet az illető vállalat *tényleges nyereségére* következtetni, mert termelőapparátusuknak ilymódon való kiszélesítése, pénzeszközök növelése, stb. érdekében nagyobb nyereséggel működő vállalatok gyakran nyereségüknek viszonylag nagyobb hányadát tarthatják meg, mint mások. Ez kitűnik az 1939 és 1940 évekre vonatkozó következő táblázatból (millió rubel):

	1939			1940		
	Egész nyereség	Beszolgáltatva a budgetbe	A beszolgáltatás %-a	Egész nyereség	Beszolgáltatva a budgetbe	A beszolgáltatás %-a
A nemzetgazdaság egészében*	15.190,0	8.966,2	59,0	22.933,2	13.254,7	57,8
Ipar	9.405,1	5.714,3	60,0	14.258,6	8.537,0	59,9
Ebből:						
Olajipar	205,8	115,5	56,1	408,5	142,8	35,0
Gépgyártás	1.151,8	651,4	56,6	213,7	774,9	63,8
Fekete fémkohászat	331,3	165,8	50,0	1.001,3	250,0	25,0
Vegyipar	403,1	204,9	50,8	588,1	282,8	48,1
Könnyű- és textilipar	2.567,6	1.697,9	66,1	2.655,2	2.391,6	90,0
Élelmiszer, hal-, hús- és tejipar	3.047,5	2.244,1	73,6	4.233,7	3.559,6	84,1
Mezőgazdaság	111,2	59,9	53,8	113,0	71,5	63,3
Közlekedés és hírközlés	4.541,4	2.467,2	54,3	6.386,6	3.317,2	51,9
Kereskedelem	634,7	382,1	60,2	858,9	662,4	77,1
Terménybegyűjtő szervezetek	348,6	221,5	63,6	795,6	382,2	48,0
Egyéb	149,0	121,2	81,4	520,5	248,4	54,6

\* Budget-bevételek összesen 1939-ben 156,0, 1940-ben 183,9 milliárd.

## A jövedelem-adó

A *szövetkezetek*, a termelő, gazdasági tevékenységet folytató társadalmi szervezetek, kórházak, klubok, stb. — miután ezeknél az állam nem részesedhetik a nyereségben mint tulajdonos — jövedelem-adót fizetnek. Ugyancsak jövedelem-adót fizetnek a *kolchozok*, amelyekre forgalmi adó nem volna kivethető, mivel terményeiknek egy része megállapított áron történő kötelező beszállítás alá esik, a termelés eredményének másik részét pedig természetben osztják fel a kolchoz-tagok között.

A szovjet állami költségvetésnek a szocializált szektorból származó egyéb adóbevételei a gép- és traktor-állomásoknak, az erdőket, halászatokat igénybevevőknek a megadóztatásából származnak.

A *vámbevételek* 1939-ben mintegy 2 milliárddal a budgetbevételek 1.3 %-át, 1940-ben 3 milliárddal 1.7 %-át képviselték.

A *lakosság egyéni jövedelme után* fizetett adóknak a szovjet budget adóbevételei között viszonylag csekély jelentőségük van. A munkások, tisztviselők, írók, művészek, kisiparosok, orvosok, ügyvédek és a Szovjet-unió területén jövedelemmel bíró más személyek *jövedelemadót* fizetnek. A kolchoztagok háztáji egyéni gazdaságukból származó jövedelmük után, valamint a kolchozon kívül egyénileg gazdálkodó parasztok *mezőgazdasági adót* fizetnek. Az *adómentes minimumon* kívül esetenként 10.000 rubel erejéig adómentességet élveznek azok a személyek, akik találmányaikért vagy kiváló teljesítményeikért pénzjutalomban részesültek. A háromnál több személyt eltartó munkások és tisztviselők *30%-os adókedvezményt* élveznek. Agglegények, gyermektelen házasságok magasabb kulcs szerint adóznak. A háború előtt az adómentes minimum havi 150 rubel volt, a havi 200 rubel fizetés után a munkások és tisztviselők jövedelemadókulcsa 2.5%, 400 rubelnél 4.5%, 1000 rubelnél 8.2% volt. Az 1000 rubel feletti fizetésnél a progresszivitás már nem érvényesül. Kisiparosoknál az adókulcs a progresszivitás során 10%-ig emelkedik. Írók, művészek, orvosok és ügyvédek a munkásokhoz, tisztviselőkhöz és kisiparosokhoz hasonló mértékben adóznak, de évi 12.000 rubelnél magasabb jövedelemnél magasabb a rájuk vonatkozó adókulcs.

A lakosságtól származó adóbevétel a háború alatt — elsősorban a hadiadó bevezetése folytán — felduzzadt és a budget-bevételek 15 %-át jelentette. A békeviszonyokra való visszatérés és a hadiadó eltörlése során a lakosság által fizetett adók jelentősége az eredeti színvonalra csökkent és az 1947 évi állami költségvetésben pl. nem éri el az összes budget-bevételek 7 százalékát.

## Az állami kölcsönök

A szovjet állami költségvetés bevételi forrásai között a felsorolt adókon, a kisebb jelentőségű helyi adókon és az *illetékeken* kívül a legfontosabb bevételt az állami kölcsönök jelentik. A kölcsönbevételek a háború előtt a budget-bevételek 5 %-át adták, a háború alatt jelentőségük emelkedett, 1947-ben pedig ismét mintegy 5 %-ra csökkent. A nyeresémmel egybekötött állami kölcsönköltvény *20 év alatt* kerül beváltásra. A szovjet nép nagy lelkesedéssel, ünnepélyes külsőségek között évről-évre igen rövid idő alatt jegyzi, sőt túljegyzi a kibocsátásra kerülő kölcsönt. A kölcsönök jegyzésében egyre szélesebb rétegek vesznek részt. 1927-ben az első állami kölcsönt 6 millió ember jegyezte, az 1940. évit már 50 millió. Az állami kölcsönök összegének növekedésével párhuzamosan egyre inkább az egyéni jegyzők

irányába tolódik el a jegyzésben résztvevők összetétele. Ezt mutatja a következő táblázat (millió rubelben):

	1926/27		1929/30		1934		1939	
	összeg	%	összeg	%	összeg	%	összeg	%
A lakosság közt elhelyezett kölcsönkötvények	153	48	639	50,5	3.344	77,6	6.130	73,5
A szocialista gazdaságban elhelyezett kölcsönkötvények (takarékpénztárakkal együtt)	166	46	633	49,5	966	22,4	2.235	26,5
<b>Összesen</b>	<b>319</b>	<b>100</b>	<b>1.272</b>	<b>100</b>	<b>4.310</b>	<b>100</b>	<b>8.365</b>	<b>100</b>

A Szovjetunió budget-bevételei közt még a takarékpénztárak betétállományai és a biztosító-intézetek bevételei szerepelnek.

## A költségvetés kiadásai

A szovjet budget bevételeit a nemzetgazdasággal, a szociális- kulturális szükségletekkel, a honvédelemmel és a közigazgatással kapcsolatos kiadások fedezésére fordítják. A szocialista állam gazdasági funkcióinak, a termelőeszközök köztulajdonának megfelelően az állami költségvetés kiadási oldalának legnagyobb jelentőségű része a nemzetgazdaság finanszírozására vonatkozik. Az ilyen célt szolgáló kiadások részben a gazdasági intézmények folyó működésének biztosításával, részben termelésük kibővítésével kapcsolatosak. 1940-ben például a termelés kiszélesítésével kapcsolatos beruházásokra előirányzott 36.1 milliárd rubelből 24.4 milliárdot, azaz 67,5%-ot a budgeten keresztül teremtettek elő. (A fennmaradt részt a vállalatok amortizációs és egyéb tartalékjából, nyereségből és bankkölcsönökből fedezték.) A nemzetgazdaság finanszírozásának keretébe az ipar, a mezőgazdaság, az erdőgazdaság, a kereskedelem, a községi- és lakóházigazdálkodás, a közlekedés és a hírközlés tartozik.

A szociális-kulturális szükségletek fedezésére nagyjából a köztársasági és helyi budgeteken keresztül kerül sor. A háborút megelőző években a budget-kiadásoknak mintegy 25%-át szociális-kulturális ügyekre fordították, ebből több mint 50%-ot a közoktatás, 25%-ot a közegészségügy, a többit pedig a társadalombiztosítás és a sokgyermekes anyák segélyezésének céljaira. A szociális-kulturális célokra a szovjet állam által rendszeresen fordított tekintélyes összegek hatalmas eredményekhez vezettek: a második világháború előtt a Szovjetunió tanintézeteiben tanulók száma az első világháború előtti 8.137 ezernek 5,8-szorosára, 47.442 ezerre emelkedett; a könyvtárak száma 1.200-ról 70.000-re, a szülőotthonok és kórházak szülőhelyeinek száma 6,8 ezerről 81,4 ezerre emelkedett, stb.

A honvédelemre fordított kiadások 1934-ben az összes budget-kiadás 10%-át, 1936-ban 18%-át, 1939-ben 26%-át, 1940-ben 32%-át tették ki, a háború alatt (1943-ban) egészen 59,5%-ig emelkedtek. A háború befejezése óta a honvédelmi kiadások évről-évre csökkennek és az 1947. évi budgetben az összes kiadás 18%-át teszik ki.

A közigazgatási kiadások négy csoportra oszthatók. 1. Az általános közigazgatási kiadások közé tartoznak a választásokkal, valamint az államhatalom legfőbb szerveivel (az Únió és a szövetséges és autonóm köztársaságok Legfelső Tanácsai), továbbá az államhatalom központi (minisztériumok) és helyi szerveivel (helyi szovjetek), végül az Únió és a szövetséges köztársaságok pénzügyminisztériumainak helyi szerveivel kapcsolatos költségek; 2. a nemzetgazdasággal kapcsolatos közigazgatási kiadások a gazdasági minisztériumok központi és helyi szerveinek kiadásából származnak; 3. a szociális-kulturális közigazgatási kiadások a közoktatásügyi, közegészségügyi és társadalombiztosítási minisztériumok működése folytán keletkeznek; 4. külön csoportot képeznek az igazságügyi szervek működésével összefüggő közigazgatási kiadások.

A közigazgatási kiadások állandóan csökkenő irányzatot mutatnak: az összes budget-kiadásnak 1924—25-ben 12.2 -át, 1928—29-ben 6.9%-át, 1933-ban 4.4%-át, 1940-ben 3.9%-át képviselték és a háborúutáni szovjet budgetekben ugyancsak 4% alatt vannak. A gyakorlatnak ez az irányzata összhangban van a szocialista elmélettel, amely jóval a szocialista állam létrejötte előtt rámutatott arra, hogy az új társadalomban a termeléssel nem közvetlenül összefüggő, általános költségek lényegesen csökkenni fognak.

\*

A Szovjetúnió háborúutáni állami költségvetéseiben a háborús viszonyokról a békeviszonyokra való áttérés, valamint a negyedik ötéves tervnek a háborús károk helyreállítására és a háborúelőtti gazdasági színvonal felülmúlására irányuló célkitűzései tükröződnek vissza.

### Az első békeév költségvetése

A háború befejezése előtt letárgyalt 1945. évi budget volt a háború kitörése óta az első szovjet állami költségvetés, amely újból kiterjedt az összes szövetséges köztársaságok budgetjére. Az előiránnyal szemben a zárszámadás ezzel a budget-vel kapcsolatban a bevételi és kiadási oldalon egyaránt jelentős változásokat állapított meg. A 118 milliárdra előirányzott forgalmiadó-bevétellel szemben 123 milliárd folyt be a vállalati tevékenységnek a háború után beállt megélénkülése folytán; a vállalati nyereségből előirányzott 19 milliárd rúbeles budget-bevétel viszont a valóságban csupán 17 milliárddal jelentkezett, aminek az az oka, hogy a békegazdálkodásra való áttérés feladatai mellett a vállalatok kisebb súlyt helyeztek termelőköltségeik leszorítására. A lakosságtól származó adóbevételeket a budget — a szovjet viszonyokhoz képest csak a háborús viszonyokkal magyarázható — magas összegben, 45 milliárdban irányozta elő, azonban a rendkívüli hadiadóknak a háború befejezése után történt törlése folytán a lényeges bevétel e címen csak 40 milliárd rúbel volt. Az 1945. évi budget 302 milliárd összbevételével szemben a kiadások összege 299 milliárd rúbel volt. Ebből — az előirányzott 138 milliárddal szemben — 128 milliárd jutott a honvédelmi kiadásokra, a nemzetgazdaság finanszírozására viszont az előirányzott 64 milliárddal szemben 74 milliárdot lehetett fordítani, ami által a békegazdálkodásra való áttérés fokozottabb költségei könnyebben voltak fedezhetők. A szociális-kulturális kiadások 28.5, a közigazgatási kiadások 9.5 milliárd rúbelrel szerepelnek az 1945. évi állami költségvetésben.

## Az új 5 éves terv első költségvetése

liárdot tett ki, ami az előző évvel szemben 55.2%-os emelkedést jelent. Ezt az ipari termelés növekedése, valamint a jegyre adott áruk árának fölemelése idézte elő. A vállalati nyereségből 1946-ra előirányzott budget-bevétel csak 16.2 milliárd rúbel az előző évi 17 milliárd-dal szemben: a békegazdálkodásra való áttérés időszakában az állami költségvetés tágabb lehetőségeket kívánt adni a vállalatoknak az átállás zökkenésmentes keresztülvitelére. Ezzel párhuzamosan a pénzügyminiszter ismételten nyomatékosan felhívta a vállalatok figyelmét a termelőköltségek csökkentésének szükségességére. A lakosságtól származó adóbevétel a háborúelőtti színvonal felé mutató irányzattal 22.7 milliárd rúbelre csökkent.

Az 1946. évi állami költségvetés — a negyedik ötéves terv első költségvetése — 322.7 milliárd bevétellel és 304.1 milliárd kiadással zárult. A bevételi fölösleg tehát 18.6 milliárd rúbel. A forgalmiadóbevétel 1946-ban 191 mil-

## Az ezévi budget

veléssel kapcsolatban a pénzügyminiszter a budget-vita során a forgalmiadóelőirányzat pontos végrehajthatása érdekében a Legfelső Tanácsban tartott beszédében felszólította a vállalatokat az 1947. évre szóló gazdasági tervnek megfelelő mennyiségben való termelésre és áruehelyezésre, a pénzügyi szerveket pedig a forgalmiadó lelkiismeretes behajtására utasította. — A vállalati nyereségből származó budget-bevételi előirányzat 18.7 milliárd rúbel az előző évi 16.2 milliárddal szemben. A vállalati nyereséget 1947-re 24.1 milliárd rúbelben irányozták elő, ami az 1946. évvel szemben kétmilliárdos növekedést jelent. Ezzel kapcsolatban Zverjev pénzügyminiszter rámutatott a munkatermelékenység növelésének, a termelés racionalizálásának, a technikai vívmányok minél szélesebb körű alkalmazásának szükségességére. — A lakosságtól származó adóbevétel az előirányzat szerint 27.7 milliárdot fog kitenni; az előző évvel szemben változatlan jövedelemadó-kulcsok melletti ötmilliárdos emelkedés azzal magyarázható, hogy megnőtt az adóalanyok száma és a kifizetésre kerülő munkabérek összege is emelkedett. — Az állami kölcsön-bevételi előirányzat 21.4 milliárd rúbel és ebből 19 milliárd a lakosság körében kerül lejegyzésre. (1947-ben a lakosság javára 4.8 milliárd rúbel állami kölcsönkötvény visszafizetésére kerül sor, az 1946. évi 3.9 milliárddal szemben.) A takarékpénztári betétállomány 1947 elején elérte a 12 milliárdot és e téren a budget-bevételi előirányzat további másfél milliárdos emelkedésre számít.

Kiadási oldalon az 1946. és 1947. évi, tehát a negyedik ötéves terv első két évének állami költségvetését a honvédelmi kiadások erős csökkenése (az 1945. évi 42.9%-ról 1946-ban az összes budget-kiadás 23.9%-ára, 1947-ben 18%-ára) és a nemzetgazdasági, valamint szociális-kulturális kiadások emelkedése (1947-ben az összes budget-kiadás 64.3%-a) jellemzi. A nemzetgazdasági kiadások erős növekedése elsősorban a beruházások növekedésével magyarázható. A beruházások összértéke 1946-ban 44.2 milliárd rúbel, 1947-ben 58.8 milliárd és ebből 1946-ban 37.4 milliárdot, 1947-ben 49.2 milliárdot az állami költségvetésen keresztül finanszíroz a szovjet kormány.

A negyedik ötéves terv első két évének budget-kiadásaira vonatkozó, egymással összehasonlított számadatok szemléltetően mutatják a szovjet gazdasági élet fejlődésének irányát:

	1946	1947 (milliárd rubel)	Változás
Összes kiadás	304,1	371,4	+ 67,3
Ebből:			
Nemzetgazdaságra	95,7	131,8	+ 36,1
Ebből:			
Ipar	61,6	79,9	+ 18,3
Mezőgazdaság	12,2	16,2	+ 4,0
Közlekedés, hírközlés	8,9	13,2	+ 4,3
Kereskedelem, terménybegyűjtés	3,1	3,8	+ 0,7
Honvédelemre	72,6	67,0	— 5,6
Szociális-kulturális célokra	80,4	107,1	+ 26,7
Ebből:			
Közoktatás	38,1	52,4	+ 14,3
Közegészségügy, sport	13,8	18,9	+ 5,1
Állami társadalombiztosítás	24,9	29,9	+ 5,0
Állami segély sokgyermekes és egyedülálló anyáknak	3,6	5,9	+ 2,3
Közigazgatási kiadások	11,6	12,8	+ 1,2
Kölcsönszolgálat	5,2	6,1	+ 0,9

A „PRAVDA” egyik legutóbbi száma vezércikkben foglalkozik a németek által lerombolt gigantikus szovjet kohómű — a „Zaporozssztál” részleges üzembehelyezésével. A Szovjetúnió legnagyobb napilapja „nagyarányú termelési győzelemnek” nevezi az óriási kohómű helyreállítását.

A helyreállítási munkálatokat már 1944-ben kezdték, de a munka orosz-lánrészét az elmúlt kilenc hónapban végezték el. A munka méreteire jellemző, hogy a most üzembe helyezett rész 144.000 négyzetméter területet foglal el. 14 közvetítő villanytelepet, 5 szivattyúállomást és 47 mozgó emelődarut kellett megépíteni. A munka kilenc hónapja alatt 4500 sztahanovista mutatott fel egész évi munkateljesítményt. Az egész munka során egymillió köbméter törmelékeltávolítottak el, 85.000 köbméter betont öntöttek, 60 millió téglát helyeztek el, 105.000 négyzetméternyi ablakot és ajtót üvegeztek be, kétmillió négyzetméter falat és egyéb építményt festettek be, 75 kilométer hosszúságot kitevő vasúti sínt fektettek le, míg az újonnan felszerelt villanykábelek összhossza 567 kilométer. A felszerelt gépi berendezés összsúlya meghaladja a 29.000 tonnát. Egyedül a felszerelt villanymotorok száma 2600-ra rúg.



# A csehszlovák tervgazdálkodás eredményei és az új ötéves terv

Írta: DOBOSSY IMRE

## *Az államosítás*

A CSEHSZLOVÁK GAZDASÁGI STRUKTÚRA háború után kialakult új formája automatikusan és szükségszerűen maga után vont az átfogó és részletes tervgazdálkodási program kidolgozását. Csehszlovákia gazdasági életének és ezen belül a csehszlovák tervezési rendszer megértésének kulcsa az a tény, hogy a háború befejezése után végrehajtott új rendezés keretében a csehszlovák nehézipari vállalatok, a bankok és a biztosítóintézetek teljes egészükben, a többi iparvállalat pedig nagyrésztben *állami tulajdonba került*. Az államosítás mértékét természetesen nem annyira az államosított üzemek, mint inkább a bennük foglalkoztatott munkaerők száma mutatja. Összesen 2750 üzemet (16.5%) államosítottak, 327.000 munkavállalóval (64.4%). Ezenfelül már korábban községi, önkormányzati, vagy szövetkezeti tulajdonban volt 1350 üzem (8.5%) 37.000 alkalmazottal (3.6%). Elkobzás útján *nemzeti igazgatás* alá helyeztek további 3700 üzemet (22%) 120.000 alkalmazottal (11.6%) és magántulajdonban maradt 6900 üzem (53%) 253.000 munkavállalóval (20.4%). Míg tehát az üzemek számát tekintve az államosítás, illetve a községi kezelés csupán az üzemek 25%-át érinti, addig *a munkavállalóknak csaknem 73%-a államosított, illetve közösségi kezelés alatt álló iparüzemekben dolgozik.*

## *A kétéves terv*

A GAZDASÁGI ÉLET tervszerű irányításának első nagy kísérlete, a csehszlovák kétéves terv, végső célként azt tűzte ki, hogy *az ipari termelést 10%-kal az 1937. évi termelés fölé emelje*. E célkitűzés helyes értékelésénél azonban három szempontot kell figyelembe vennünk.

Mindenekelőtt tekintettel kell lenni arra, hogy az utolsó békeév (1937) termelésének 10%-os meghaladása nem tekinthető az összes iparágakra vonatkozó általános feladatnak, mivel *a kulcsiparok elé kitűzött termelési előirányzatok jóval meghaladják az átlagos 110%-os célkitűzést*; ebből viszont az is következik, hogy *a többi iparágak termelése a kétéves terv végrehajtása után sem fogja elérni az utolsó békeév termelésének mennyiségi szintjét.*

A másik figyelmet érdemlő szempont az, hogy a csehszlovák ipari termelés nem 1937-ben érte el teljesítőképességének maximumát, hanem az ipari konjunktúra csúcspontján: 1929-ben. Az 1929. évi termelést 100-

nak véve, az 1937. évi ipari termelés indexe csupán 94, vagyis: a csehszlovák ipar termelési kapacitása a kétéves terv végrehajtása után is csupán 6%-kal fogja átlagosan meghaladni a 20 év előtt már elért maximális szintet.

Végül utalni kell arra is, hogy a kétéves terv szlovákiai viszonylatban túlmegy a cseh országrészekre megállapított célkitűzésen, s nemcsak az 1937-es termelési nivó és életszínvonal elérését, hanem az agrárjellegű Szlovákia iparosítását és ezzel a Szlovákia és Cseh-Morvaország között fennálló társadalmi strukturális és életszínvonalbeli különbségek kiegyenlítését tekinti végcélnak. E nagyjelentőségű célkitűzés a kétéves terv számadataiban úgy fejeződik ki, hogy a tervben előirányzott állami beruházások teljes összegének több, mint  $\frac{1}{3}$ -át, összesen 22.14 milliárd Kcs-t szlovákiai investíciókra irányoztuk elő.\*

### Eredmények

A KÉTÉVES TERV eddigi eredményeinek rövid áttekintése azért is indokolt, mert az új ötéves csehszlovák terv az elért eredmények kiértékelésén épül fel.

A csehszlovák kétéves terv első félévének (1947 január—július) átlageredménye: 101%. Az eredmény jelentőségét az a tény domborítja ki, hogy a csehszlovák ipari termelés ezzel elérte a háború előtti (1937) termelés 90%-át. Azt is jelenti ez az eredmény, hogy a csehszlovák tervezés konstrukciója a maga egészében helyes föltételezésekre épült. A részletekben természetesen sok utólagos korrekcióra lesz szükség (ezeknek végrehajtása az új ötéves terv feladata), mert a 101%-os eredmény nem oszlik meg arányosan az egyes termelési ágak között, bár a megállapítható diszparitás korántsem olyan mértékű, hogy a terv fölépítésének lényeges változtatását tenné indokolttá.

A Csehszlovákia szempontjából leglényegesebb iparágakban a terv százalékos végrehajtásának képe január—június hónapokban így alakult: bányászat — 101.0%; energiatermelés — 79.5%; gépgyártás — 100.9%; kohászat — 107.9%; vas és érc — 98.3%; vegyipar — 88.5%; üveg — 90.6%; papír — 109.0%; textil és konfekció — 101.0%; bőr és gumi — 110.0%.

A fontosabb iparágak július—szeptemberi %-os átlagteljesítményeit az alábbi táblázat mutatja:

	Július	Augusztus	Szeptember
bányaipar . . . . .	95.0	90.9	97.4
energiatermelés . . . . .	105.2	102.6	105.9
kohászat . . . . .	106.0	166.2	109.2
vas- és fémtermelés . . . . .	107.0	79.3	89.6
vegyipar . . . . .	92.0	87.8	87.7
üveg . . . . .	91.6	88.0	89.3
papír . . . . .	105.4	149.5	113.5
fa . . . . .	130.4	114.7	118.5
textil és konfekció . . . . .	92.1	85.9	100.0
bőr és gumi . . . . .	62.1	65.4	108.7

Az egyes hónapok összesített eredménye így alakul: július — 97.6%; augusztus — 100%; szeptember — 100.7%. E három hónap termelési eredményei folytán a csehszlovák ipar október 1-re a háború előtti ipari kapacitás 94%-át érte el.

\* Lásd „Szlovákia az iparosodás útján“ c. cikkünket lapunk 46. oldalán.

Az ipari termelés számszerűen lerögzíthető adatain túl természetesen jelentkeztek bizonyos kedvezőtlen tünetek is a terv végrehajtása során. Itt mindenekelőtt ki kell emelni a mezőgazdasági tervezés teljes csődjét, amelyet a *katasztrófális szárazság* idézett elő, s amely az eddigi becslések szerint *10%-os élelnívó-csökkenést* von maga után. Általában hangsúlyozott hiányossága a kétéves tervnek a *minőségi termelés* szempontjainak elhanyagolása. Sok kritika tárgya az államosított ipari szervezet túlbürokratizálása és nehézkessége is. A barnaszén, üveg, vegyicikkek és építési anyagok termelése terén pedig az ú. n. „szűk profil“-t mindezeideig nem sikerült leküzdeniök.

### *Az új ötéves terv*

A KÉTÉVES TERV VÉGREHAJTÁSA SORÁN elért eredmények, s különösképpen az a tény, hogy a csehszlovák ipar már a terv első évében elérte az 1937. évi termelési színvonal 94%-át, lehetővé tette új terv elkészítését az 1949—1953. évi időszakra. Ez az új terv bár szorosan a kétéves tervhez kapcsolódik, mégis végső célkitűzése és egész konstrukciója tekintetében lényegesen eltér attól. Már maga az ötéves időszak is *szilárdabb keretet* ad a gazdasági fejlődésnek, mint a rövidebb lejáratú két- és hároméves tervek, azonfelül biztosítékot jelent arra is, hogy a gazdasági élet alakulását esetleges időközi politikai változások nem fogják zavaróan befolyásolni.

Kétségtelen tehát, hogy *október 10-e*, a csehszlovák tervgazdálkodás történetének nagyjelentőségű dátuma lesz. *Gottwald* miniszterelnök, aki egyszersmind a *Központi Tervtanács* elnöke, ezen a napon terjesztette a tanács elé Csehszlovákia új ötéves tervét.

Ez alkalommal e nagyszabású, 82 oldalon kidolgozott tervnek vázlatos ismertetését adjuk csupán, abban a föltevésben, hogy az mindenképen érdemes a magyar közvélemény figyelmére.

Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy amíg a kétéves terv — a szlovákiai résztől eltekintve — kifejezetten újjáépítési jellegű volt, tehát egy már elért termelési nivó és életszínvonal újbóli helyreállítására irányult, s ennek megfelelően az életszínvonal emelése csak járulékos célkitűzésként szerepelt benne, — az új ötéves terv kizárólagos alapcélja: *a dolgozó nép életszínvonalának lényeges emelése.*

Az életszínvonalnak a háború előtti helyzethez mért, egy lakosra eső emelkedése az ötéves terv számadataiban, a legfontosabb fogyasztási javakra vonatkozóan a következő képet mutatja: *zsír — 30%, cukor — 40%, gabona — 20%, textil — 100%, cipő — 60%*. Az 1949—53. évek során a közszükségleti cikkekkel kapcsolatosan *a kötött gazdálkodást teljesen likvidálják*. A bérek és fizetések emelését 1953-ra 46%-ban irányozták elő, az 1948. évi helyzettel szemben.

Az életszínvonal emelését a nemzeti jövedelem tervszerű fokozása teszi lehetővé. Az ötéves terv ezt 45%-ban irányozza elő: az 1948. évi 200 milliárd Kcs-ról 1953-ban 290 milliárd Kcs-ra. A nemzeti jövedelem gyarapításának eszköze az ipar — elsősorban a nehézipari termelés — további fokozása. A nehézipar tervszerű kiépítését és a termelés fokozását *hatalmas méretű beruházások* teszik lehetővé. Az összberuházások összegét az ötéves terv 340.5 milliárd Kcs-ban, vagyis az 1949—1953. évi nemzeti jövedelem 26.9%-ban állapítja meg.

A kétéves terv nagy bizonytalansági tényezője a *külkereskedelem* volt. Csehszlovákia nyersanyagbehozatalát 70%-ban az ú. n. jó valutájú országokra alapozta, amelyekben azonban a csehszlovák készáruexport csak korlátozott piaclehetőségekkel rendelkezett. Ez a helyzet a csehszlovák gazda-

sági életre oly súlyos megterhelést jelentett, amely sokáig nem volt fenn tartható. Az ötéves terv levonja a helyzet következményeit, amidőn megállapítja, hogy „a kapitalista államokban fellépő krízisekkel szemben a csehszlovák gazdaság ellenállóképessége megerősödik azáltal, hogy kivételként a tervszerűen gazdálkodó államok felé állítjuk be, amelyekbe 1953-ban kb. 15 milliárd Kcs értékben fogunk exportálni.“

A KELETEURÓPAI TERVGAZDÁLKODÓ ÁLLAMOK behozatali szükségleteinek szempontja különösen a gépgyártás hatalmas kifejlesztésében érvényesül. Ennek megfelelően a *fémfeldolgozó iparok* teljesítményét az ötéves terv 1945-re az 1948. évi termeléssel szemben 200%-kal emeli. Bevezetik a *traktorok és mezőgazdasági gépek szériagyártását*. Személyautók szériagyártására új, hatalmas üzemet létesítenek évi 50.000 drb gyártási kapacitással. A vegyipart úgy szervezik át, hogy az *a nyugati nyersanyag-behozattól függetlenídjék* s egyben alkalmassá váljék a tervgazdálkodó államok *festékanyag- és gyógyszer-szükségletének* fedezésére. A csehszlovák külkereskedelmi politikának az ötéves tervben megnyilatkozó új irányát jelzi az a tény is, hogy az *üvegipart ipari üvegek* gyártására állítják át, mivel a délkeleteurópai államok piacain a luxus-üveggyártmányok iránt nem mutatkozik érdeklődés.

Az ipari termelés átlagos fokozását az ötéves terv 51%-ban, az *építési iparban* pedig 146%-ban állapítja meg. Az ipari termelésnek ilyen méretű fokozása a háború előtti termelés *megkétszerezését* jelenti.

Annak kiemelése mellett, hogy a fentiek során az új csehszlovák ötéves tervnek csupán a középeurópai vonatkozásban elsőrendű fontosságú részleteit ismertettük, a terv lényegét az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. az ipari termelésnek a háború előtti termelési kapacitáshoz mért megkétszereződése;

2. az ipari termelés körén belül a gépgyártás 200%-os fokozása;

3. a nemzeti jövedelem 50%-os emelése;

4. a csehszlovák külkereskedelem átállítása a tervgazdálkodó államokkal folytatandó szoros gazdasági együttműködés irányába.

## Így készült a szovjet nép a 30 éves évfordulóra

A magyarral rokon mári nép köztársaságának mezőgazdasági termelőszövetkezetei pontosan tettek eleget beszolgáltatási kötelezettségüknek. Most a terven felül 350.000 pud gabonaneműt gyűjtöttek össze s az Októberi Forradalom 30. évfordulója alkalmából az egész mennyiséget a szovjet állam rendelkezésére bocsátják.

Az uralvidéki Sziszert városban működő nagy turbina-gyár dolgozói az Októberi Forradalom 30. évfordulóját megelőző munkaverseny keretében a napokban készítették el a 300-ik turbinát. Most a gyár személyzete gyűlést tartott, amelyen elhatározta, hogy november 7-ig további 40 turbinát bocsát a szovjet ország rendelkezésére. A szocialista munkaverseny jegyében a gyár más sikereket is felmutathat. Így például a vállalat keretében bevezették a centrifugális szivattyúk gyártását.

## Dollárárfolyam és a magyar ipari kivitel összefüggései

Írta: PÉTER PÁL

**K**ÜLÖNÖSEN EXPORTKÖRÖK ragaszkodnak ahhoz az állításhoz, és a stabilizáció óta egy éven keresztül hangoztatják, hogy a dollár árfolyamát rosszul állapították meg és az ipari kivitel kifejlődéséhez a forint igen jelentékeny mértékű leértékelésére volna szükség.

Ez a sokat hangoztatott követelés olyan súlyos közgazdasági problémákat vet föl, hogy szükségesnek látjuk a kérdésnek alapos tisztázását. Próbáljuk meg kiértékelni mindazokat az érveléseket, melyek a forint leértékelése, illetve a dollár árfolyamának fölemelése mellett és ellen szólnak.

A FORINT LEÉRTÉKELÉSÉNEK HÍVEI arra szoktak hivatkozni, hogy a forintárak jóval magasabbak, az arany- és a külföldi valutáknak a pengőhöz viszonyított hivatalos forint-szorozószámánál. Tény, hogy az arany és a valuták szorzószámát 2.29-ben állapították meg a stabilizáció alkalmával. Ezzel szemben 1946 augusztus 31-én a nagykereskedelmi árindex — az 1939 augusztus 26-i árakat 100-nak véve — 399 volt, tehát itt tényleg lényeges diszparitás mutatkozik. Akik ezzel érvelnek, megfélemedeznek azonban arról, hogy *a külföldi valuták vásárlóereje, beleértve a nemesvalutákat is, hasonló vagy még nagyobb mértékben csökkent.* Vegyük sorra

a legfontosabb külföldi nagykereskedelmi árindexeket:

	1939 VIII.	1946 VIII.
USA . . .	100	169
Svájc . . .	100	203
Anglia . . .	100	182

*A külföldi valuták vásárlóerejének csökkenése tehát körülbelül megfelel a pengő-forint tényleges vásárlóerő-viszonyának.*

Még kevésbé tartható az a feltevés, hogy a különböző valuták belső vásárlóerejének és azok nemzetközi árfolyamainak pontosan összhangban kell lenniök egymással. Nem kétséges például, hogy egy dollár vásárlóereje az Egyesült Államokban számos áruval sokkal nagyobb, mint a megfelelő forint 11.80 összegnek a magyarországi vásárlóereje. Ilyen alapon az ipari termékeknek és fogyasztási cikkeknek egész sora 50 százalékkal, sőt esetleg 100 százalékkal is többe kerül nálunk, mint az USA-ban. Hogy azonban a két valutának vásárlóerejét nemzetközi értékelésben is teljesen összhangba hozzuk egymással, hogy például a cipő, az autó és a szerszám gép dollárban is, forintban is ugyanannyiba kerüljön, ahhoz azt a feltételt kellene megvalósítani, hogy a két ország között az árucseré is teljesen szabad legyen. Vásárlóerő-kiegyenlítés a

két valuta között csak így érvényesülhetne. Ez a szabad kereskedelem az USA és Magyarország között *számunkra gazdasági öngyilkosság volna*. A két valuta árfolyamának ilyenmódon való kiértékelését tehát közgazdasági abszurdumnak kell tekinteni. Számunkra a dollárnak csak az a vásárló-ereje lehet mértékadó, amely a *tényleges külkereskedelmi forgalmunkban* jelentkezik. Csupán azt kell tehát alaposan megvizsgálnunk, hogy ezen a külkereskedelmi szemüvegen keresztül nézve, a több, mint egyéves kereskedelmi tapasztalataink azt mutatják-e, hogy a forint tényleg túl van-e értékelve.

Ha ez így volna, akkor a behozatali cikkek külföldi ára a belföldi színvonalnál alacsonyabb lenne, a magyar kivitel árai pedig meghaladnák a külföldön elérhető árakat.

Köztudomású, hogy a behozatalnál a stabilizáció kezdete óta egyre fokozottabb mértékben éppen fordított a helyzet. Számunkra az ipari nyersanyagok behozatala nemcsak közgazdasági jelentőség, hanem értékvolumen szempontjából is döntő fontosságú. E téren pedig éppen az a gondunk, hogy miképpen lehet a külföldi magasabb árak és a belföldi árak közötti *10—20 százalékos különbséget kiegyenlíteni*, a belső árszínvonalnak túlságos megzavarása nélkül. Ha már játszani akarunk a forintértékelés jelszavával, akkor csak a behozatalból kiindulva egyenesen azt kellene mondanunk, hogy *nem a forint leértékelésére, hanem a forint fölértékelésére volna szükség*.

**MOST NÉZZÜK A KIVITELT.** Ezt két különböző sajátságú részre kell bontanunk, *mezőgazdasági és ipari kivitelre*. A mezőgazdasági kivitel analízise ugyancsak a leghatározottabban *a forint leértékelése ellen szól*. Az elmúlt gazdasági évben általában *a belső áraknál jóval magasabb exportárakat* lehetett elérni, úgy hogy az *Árkiegyenlítő Alap* be-

vételi forrását jórészt a *mezőgazdasági kivitel lefölözése* szolgáltatta. A most folyó gazdasági évben a viszonyok ebben a szektorban *annyiban változtak csak, hogy a belső mezőgazdasági árszínvonal aránytalan mértékben kiugrott* és megközelítette vagy elérte a külföldi árakat. A nagy volumenű agrárcikkek-nél azonban még az idén sem az árakkal lesz bajunk, hanem sokkal inkább azzal, hogy kevés kivitelei fölösleggel rendelkezünk.

**AZ IPARI KIVITEL** alapos vizsgálatot igényel. A stabilizáció kezdetén nagyipari körök egyöntetűen követelték a szerintük teljesen irreális dollárárfolyamnak legalább 50%-os fölemelését, mert állításuk szerint a magyar ipari exportárak — iparáganként változóan — 50%-tól 150%-ig voltak magasabbak a világgpiaci áraknál. Azóta sok víz lefolyt a Dunán. Ipari kivitelünk néhány hónap leforgása alatt havi 40—50 millió forintra szökött fel és ez a kivitel *minden támogatás nélkül* bonyolódott le. Ma ott tartunk, hogy két legnagyobb volumenű ipari kivitelünknek — a nehézipar és a textilipar (különösen a pamutipar) — kivitelének további gyors fejlesztése nem a versenyképesség, hanem *a kapacitás korlátaiba* ütközik. Hasonló a helyzet a gépipar bizonyos területein, így a mezőgazdasági gépiparban is. Azok az iparok pedig, amelyek még ma sem versenyképesek, legfőleg 10—30%-os *támogatási igény*vel jelentkeznek.

Vajjon mi a magyarázata annak az éles ellentmondásnak, amely az exportipar akkori magatartása és az azt követő tények között mutatkozik? Ennek először is belső és külső tárgyi okai vannak. A stabilizációt követő hónapokban *kiszélesedett és folyamatossá vált a termelés*, ami természetesen emelte a magyar ipar versenyképességét. A külső okok közül a három legfontosabbat kell kiemelni. *A nyersanyagcsúskét* bizonyos cikkekben, a

*szérválságot és a szakmunkáshiányt a Nyugat fejlett iparú országaiban. Ezek játszottak közre abban, hogy a nehéziparban, a gépiparban, vagy a textiliparban a kereslet messze meghaladta a kínálatot. A nyugati nehézipar és gépipar például egy-két éves, sőt még hosszabb megrendelésre dolgozik. Szinte egyedül álltunk eddig abban a tekintetben, hogy *prompt tudunk szállítani*, vagy egyáltalában vállalni tudunk például nehézipari megrendeléseket. Ez az előny természetesen az elérhető árakban is kifejezésre jut.*

Az említett ellentmondásnak vannak azonban szubjektív okai is:

1. a Horthy-rendszer vámpolitikája, addicionális felárrendszere az exportban, majd a rendkívüli háborús állami kereslet *magas haszonhoz szoktatta a hazai ipart* és teljesen lemarasztotta a külföldi versenyképes és kalkulációs módszerektől;

2. a stabilizációt követően az exportiparnak egészen új úttörő munkát kellett végeznie a külföldi piackutatás és a piacokhoz való alkalmazkodás terén;

3. a nagyipar *bizalmatlan volt a stabilizációs fejlődéssel szemben és kalkulációit a kezdeti rossz állapot (alacsony kapacitás kihasználás stb.) alapján rögzítette.*

AZ EDDIG ELMONDOTTAKAT a következőkben összegezzük: a behozalt és kivitt egybevetve, az *első tervévre előirányzott 4200 millió forintos külkereskedelmi összforgalom háromnegyede szempontjából a forint leértékelése minden tárgyi alapot nélkülöz. Tisztában kell lenni azzal is, hogy mi a valutaértékelés közgazdasági jelentősége. Átmenetileg a kivitel versenyképességét emeli a behozatal megrágítása árán. A drágább behozatal pedig felemeli az egész belső árszínvonalat. A kivitel versenyképességének emelése csak akkor maradandó, ha a bérek és a fizetések nem emelkednek az árak emelkedésével egyenlő arányban, amint ez manapság lenni szo-*

*kott. A nemzeti valuta leértékelése tehát egyenlő a dolgozók életszínvonalának leszállításával. Vegyük ehhez még hozzá azt a pszichozist, amit a forintleértékelés belföldi és külföldi spekulációs körökben kelte... Mindezekután a forintleértékelés hangoztatását, ami egyformán ellenkezik tehát külkereskedelmi és társadalmi érdekeinkkel, vagy tudatlanságnak, vagy súlyos felelőtlenségnek kell minősíteni.*

Vannak, akik fölismerik a forintleértékelés követelésének tarthatatlanságát, de érzik, hogy bizonyos exportcikkeket bizonyos formában támogatni kell. Ezzel magyarázható az az állandó nyomás, amely igyekszik a külkereskedelmi forgalmat részben a *kompenzációs*, részben az *adresszált* export—import ügyletek irányába eltolni. Ennek az irányzatnak az a lényege, hogy a kiviteli cikkel szemben olyan importcikket választ, amelynek ára alacsonyabb a belföldi áránál és így elbírja az exportcikk támogatását.

Ezek az önmagukba zárt, kapcsolt export—import ügyletek azonban külkereskedelmünkre is, a belső árszínvonalra is komoly veszélyt jelentenek: 1. az ilyen forgalomnak az árkihatását a belföldi piacon szinte lehetetlen ellenőrizni és szabályozni; 2. akadályozza a tervszerű külkereskedelmi politikát, mert a forgalmat önálló, széteső részekre bontja; 3. állandó nyomást jelent a fölösleges, luxusnak minősíthető cikkeknek behozatala irányában, mert ezek bírják el a legmagasabb exporttámogatást, ezeket a legkönnyebb az exportcikkkel szembeállítani, ezek ígérnek a legmagasabb hasznot.

Ezek a burkolt támogatási módszerek végeredményben tehát *sokkal többbe kerülnek a magyar közgazdaságnak, mintha a támogatás nyílt és közvetlen formában történné. Amellett a támogatás mondhatnók, anarchikus módon történik és a kormányzat kezéből teljesen kiesik annak tervszerű irányítása,*

hogy milyen iparágat, illetve iparcikket, milyen mértékben és milyen országviszonylatban kívánunk támogatni.

ÖNTSÜNK TEHÁT TISZTA VIZET a pohárba. Döntsük el először elvileg azt a kérdést, hogy jelenlegi ipari kivitelünk kielégítő-e? Ha nem, akkor meg kell határozni a segítség módját és mértékét. A probléma olyan horderejű, hogy megérdemli a jól átgondolt tervszerűséget. A kérdés felvetése ma három szempontból különösen időszerű:

1. Egyre jobban szűkül a kompenzációs ügyletek köre, amelyek bizonyos önműködő exporttámogatást is jelentettek;

2. A hároméves terv a jelenlegi kivitelnek a dupláját irányozza elő az első tervévre;

3. a gyöngye mezőgazdasági termés körülbelül 200 millió forint kiviteli kiesést fog okozni, ami azt jelenti, hogy ugyanilyen értékű ipari kivitel pótlásáról kell gondoskodnunk. Az ipari kivitel fejlesztésére két lehetőség áll rendelkezésre. Az egyik a már bonyolódó és versenyképes kivitelünknek további fejlesztése. Ennek azonban megvannak a maga határai, mert éppen ezeket az ipari szektorokat terheli a külföldi kereskedelmi kötelezettségeken kívül, még a belső újjáépítés és a jóvátétel is. A textilipar és méginkább a nehézipar kivitelének további lényeges emelése tehát úgy képzelhető csak el, hogy az ezeknél az iparágaknál mutatózó szűk keresztmetszeteket tágítani igyekezünk. Így a vasiparnál *hengerelt áru* behozatalával, a pamutiparnál pedig — a fonódáknál jelentkező szűk keresztmetszet megszüntetésére — *pamutfonal* behozatalával. Számolni kell azzal is, hogy ezeknek a cikkeknek az importlehetőségei bizony erősen korlátozottak.

Sokkal nagyobb jelentősége van tehát a másik lehetőségnek. Ez abban áll, hogy lehetővé kell tenni annak az ipari volumennek a kivitelét,

amely ma *versenyképesség hiánya* miatt nem tudja kitölteni még a tervbevett egyéves 2100 milliós exportkeretet. Ennek értékét hozzávetőlegesen legalább 400 millió forintba becsüljük. Ennek az ipari keretnek az önköltsége 10—25 százalékkal haladja túl a külföldön elérhető árakat, átlagban tehát mintegy 60 millió forint támogatási igénnyel jelentkezik. Ebben a kérdésben nem csupán arról van szó, hogy a kivittel elő kell teremteni a föltétlenül szükséges behozatalhoz megkívánt fizetési eszközöket, (nehogy éppen a külkereskedelem váljék a hároméves terv szűk keresztmetszétévé), hanem arról is, hogy ez a kivitel éppen azokat az iparágakat mozgathatná meg, amelyeket sem a belső újjáépítés, sem a jóvátétel nem — vagy csak kevéssé — foglalkoztat, amelyeknek kapacitását a belső fogyasztás még nem tudja kihasználni s így munkanélküliséggel is küzdenek. (A gépipar bizonyos területei, gyengeáramú elektromosipar, finommechanika, faipar, építőanyagipar, konfekció, háziipar stb.)

BÁRMILYEN NAGY IS ennek az addicionális kivitelnek a nemzetgazdasági jelentősége, mégis erősen meg kell válogatni azokat a módokat és eszközöket, melyeknek segítségével ezt a kivitelt meg akarjuk indítani. A legfontosabb szempontok a következők lehetnek: 1. a támogatás ne legyen olyan mankó, amely az érintett iparokat megakadályozza abban, hogy valaha is megálljanak a maguk lábán és fölemelkedhessenek a külföldi ipar versenyképességéhez. (Ilyen volt a Horthy-rendszer vámpolitikája és addicionális felárrendszere). A támogatást mintegy *kíméleti időnek* szabad tekinteni, amely az ipar számára lehetővé teszi, hogy *jobb kapacitás-kihasználással, a termelés szabványosításával, az anyag- és munkaerő-gazdálkodás racionalizálásával, a technikai feltételek megjavításával meghatározott időn belül olyan fokra*



emelkedjék, amelynél a támogatás szükségessége fokozatosan csökken, sőt idővel teljesen fölöslegessé válik. Hiszen ezeknek az iparágaknak a versenyképtelensége — a mai világpiacon konjunkturában, tehát éppen akkor, amikor hasonló nyugati iparok óriási *extraprofit*tal és rendkívüli kiviteli lehetőségekkel dolgoznak — *kiáltó bizonyítéka* annak, hogy a magyar ipar a fejlődésben mennyire lemaradt. Ezt a lemaradást állandósítani és a különbözetet a jövőben is a dolgozók élet-színvonalának leszorításával kiegyenlíteni, a legsúlyosabb nemzetgazdasági és szociális hiba lenne.

A segítségnek első feltétele tehát, hogy azt olyan iparokra kell koncentrálni, melyeknél meghatározott időn belül megvan ez a felfutási lehetőség és biztosíték. Éppen ilyen mértékben kell azt is figyelembe venni, hogy anyagi lehetőségeink korlátozottak. Az exporttámogatási igények jelentkezésében a magántőke érdekei dominálnak. Ezek az igények messze túlnőnek anyagi lehetőségeink keretein. Szigorú selekciókat kell tehát alkalmazni és bizonyos fontossági sorrendet kell megállapítani. A sorrendiség megállapításában a következő szempontoknak kell érvényesülniök: 1. az érintett cikkben mennyi a felhasznált belföldi és külföldi nyersanyag; 2. a cikk mennyire munkaintenzív; 3. mekkora a támogatási szükség mértéke; 4. az export megindításával milyen mértékű, milyen értékű és milyen fajtájú deviza kitermelése várható.

AZ EXPORTTÁMOGATÁSI KÉRDÉSBEN nem kell föltétlenül a közvetlen, pénzübeli támogatásra gondolni. A közvetlen exporttámogatás az az elke-

rülhetetlen, szükséges rossz, amely minden más rendszabálynál közvetlenebbül és súlyosabban terheli a belső árszínvonalat. Mindig fennáll az az aggály, hogy elkényelmesíti az üzemvezetést és visszaélésekre ad alkalmat. Tehát csak azokban az esetekben szabad ehhez a kétélű fegyverhez folyamodni, ha 1. a közvetett segítség nem elég a kalkulációs hiány kitöltéséhez; 2. ha a közvetett támogatás hatása csak idővel jelentkezik, mi pedig az exporthiány kitöltésével hosszabb ideig nem várhatunk.

A közvetett támogatás kategóriájába kell sorolni mindenekelőtt a jobb hitel- és anyagellátást. Ez lehetővé teszi a folyamatos munkát, a jobb kapacitás-kihasználást, az anyaggal és munkaerővel való racionálisabb gazdálkodást. Már egymagában ez az intézkedés is versenyképpé teheti az exportkalkulációt. Jelentős segítségnek ígérkezik a közterheknek minimálisra csökkentése az exportált cikkeknel, különösen olyan készárúknál, melyek a nyersanyagkitermeléstől a készárúig több termelési fázison, tehát többszörös megadóztatáson mennek keresztül. Ez az adóelengedés a kincstári bevételekben gyakorlatilag nem jelent kiesést, mert olyan termelésnek a megadóztatásáról mondunk le, amely enélkül meg sem valósulna.

Még egy fontos kereskedelem-politikai szempontra kell a figyelmet felhívunk. A kivitel gyors fokozását nemcsak belső helyzetünk diktálja, ugyanis az akció természeté szerint a kivitel beindításának, a piacok megdolgozásának abba a periódusba kell esniök, amelyben még tart a világpiacon konjunktúra. Az idő tehát sürget.

---

AZ 1942-BEN KIBOCSÁTOTT és 15 évre szóló szovjet háborús kölcsönöket most a jutalomösszegekkel egyetemben visszafizetik. Az 1943. évi államkölcsönt jövőre fogják visszafizetni. Az idén kibocsátott állami kölcsönök hozama meghaladja a 22 millió rubelt, míg 1946-ban a kölcsönökből csak 20.2 milliárd állt rendelkezésre. A Szovjetunió ezévi költségvetésében 4.88 milliárd rubelt irányoztak elő az államkölcsönök megváltására.

## Magyarország szeptemberi hitelgazdálkodása

A HÁROMÉVES TERV MEGINDULÁSA között terheket ró a magyar hitelgazdálkodásra is. Különösen nehéz a helyes hitelkeretek megszá-bása az őszi napokban, amikor a termés megjelenése révén idény-szerű okokból is *megduzzad az ország hitelszükséglete*. De amennyire fontos, hogy a termelést szolgáló hiteligények a rendelkezésre álló lehetőségek végső határáig kielégítést nyerjenek, éppen annyira lényeges, hogy ezt az ország termelő-képessége által megszabott keretet ne lépják túl és hogy *a hiteligények teljesítése ne vezessen a pénz értékének csökkenéséhez*. A szeptemberi hitelgazdálkodásról közzétett számok azt mutatják, hogy a hitelkeret augusztusban megindult *tágulása* szeptemberben tovább folytatódott, de a szeptemberi nagyobb hitelösszegek jelentékeny hányada a termésértékesítéssel függ össze és et-től függetlenül minden egyes hitel-nél megvolt az az irányzat, hogy azt a legszükségesebb mértékre csök-kentsék. Az augusztusban igénybe-vett hitel 187 millió volt, a szept-temberi kereken 205 millió. Ez utóbbi összegből 40 millió esik a földadó megelőzésére. Másik jelen-tékeny tétele a szeptemberi hitel-gazdálkodásnak a *hároméves terv beruházásainak céljaira* megszava-zott közel 29 milliós hitel. Emelke-dést mutat továbbá az *ipari célra* fordított hitelek tétele is, amely az augusztusi 32 millióról szeptemberre 40 millióra emelkedett és ugyanez az irányzat érvényesült az *állami üzemek* hiteligenybevételénél is, amely ugyanezen idő alatt 52 mil-lióról 72 millióra növekedett, bár

ez utóbbi tételben bennfoglaltatik a már említett 40 milliós összeg a földadó megelőzésére. Másrészt lényeges visszaesést mutat a szoro-sabb értelemben vett *mezőgazdasági hitelek* tétele, amely az augusztusi 64 millióról szeptemberben 16 mil-lióra csökkent.

ÖRVENDETESEBB a hitelgazdálkodás szempontjából, hogy az eredetileg megszavazott 239 milliós hitelkeret-ből 34 milliót nem vettek igénybe, különösen azért, mert a felhasznál-hatatlan összegből kerek 30 millió forint a *Nemzeti Bank hitelkeretére* esik. *A ténylegesen igénybevett 205 millió* forintos hitelkeret megoszlása úgy alakult, hogy 199 milliót a Nemzeti Bank igénybevételével elé-gítettek ki, míg közel 6 millió a *pénzintézetek nostro-állományából* származott. Ugyancsak némi eny-hülést hozott a szeptemberi hitel-gazdálkodás részére, hogy az eredetileg feltételezett 70 milliós hitel-visszaváltás helyett ténylegesen kö-zel 92 millió forint korábbi hitel *megújítása maradt el*.

Bár ez a 22 millió forintos *visz-szaváltási többlet*, valamint a 34 millió forintos elmaradt igénybevétel némileg csökkentette a hitelgaz-daságra súlyosodó terheket, mégis rendkívüli megterhelést jelent az ország gazdasága számára. A rossz termés és a sürgető újjáépítési fel-adatok által okozott pénzügyi fe-szültségben a nehézségek leplezet-len megismerése és feltárása az első lépés a bajok kiküszöbölése terén. Ezt az adóbevétel további fokozása mellett az önkéntes megtakarítási hányad céltudatos fokozásának is követnie kell. **Baracs — Nötel**

A NAPOKBAN nagyobb építészcsoport érkezett Moszkvából Kisinyevbe Szovjet-Moldva fővárosába. Az építészek a város újjáépítésének tervét kívánják a hely-színen tanulmányozni. A csoportot A. V. Scsuszev építész-mérnök vezeti, aki Kisinyev újjáépítési tervét kidolgozta. A terv megvalósítása során mindeneke-lőtt a szovjet-házat és a fontosabb középületeket építik meg. Különös figyelmet szen-tel a terv a város vízellátására. Ebből a célból a város közelében óriási termé-szetes víztartályt létesítenek.

## Az idei magyar borszüret

**B**ORTERMELEÉSÜNK már a harmincas évek eleje óta fokozatos növekedést mutat, amennyiben a termelők egyre nagyobb területeket ültetnek be szőlőtökével. Míg a harmincas évek elején a szőlőterület nem egész 370 ezer kat. holdat vett igénybe, ez a szám fokozatosan 400 ezer fölé emelkedett és ezt a szintet a háborús pusztítások ellenére a legújabb időkben is megtartotta. *1946-ban a szőlőterület több mint 412 ezer kat. hold volt.* Ez a fejlődés annál jelentékenyebb, mivel a szőlőgazdaság kiépítése úgy tőkében, mint a ráfordított emberi munkában nagy anyagi áldozatokat igényel és ezért a szőlőterületek növelése csak fokozatosan, lépésről-lépésre valósítható meg. Emellett a szőlőtermelés az időjárás alakulása szerint mennyiségileg is, minőségileg is a legnagyobb ingadozásoknak van kitéve. Így volt lehetséges az, hogy míg a *musttermelés* 1941-ben másfélmillió hektolitert hozott, a következő évben jóformán változatlan szőlőterületen a termés jóval több mint *4 millió hektoliter* volt. Ugyanilyenek a minőségi ingadozások is és gyakran — különösen nagy szárazság idején — a mennyiségileg gyenge termés magas minőségi fokkal esik egybe.

Ez következett be az idei nagy szárazság révén is. A tavalyi 3 millió 800 ezer hektoliteres termés után az idei év kereken *2 és fél millió hektoliter* mustot eredményezett csak. Tekintettel arra, hogy a szőlőterület az előző évhez viszonyítva nem igen változott, a lecsökent terméseredmény azt jelenti, hogy a holdankénti hozam kerek

9 hektoliterről országos átlagban kereken *6 hektoliterre csökkent.* Ez a visszaesés a már említett nagyfokú szárazság mellett a trágya hiányának és a permetezőszer hiányának a következménye. Emellett azonban a befutott jelentések az idei szőlőtermés lényeges minőségi emelkedéséről számolnak be. Megvan a kilátás arra, hogy az 1947. évi borok a *híres borjáratok* közé tartoznak majd.

Az idei bortermés magas minőségi szintjének *külkereskedelmi vonatkozásban* is jelentősége van. A bor mindig számottevő magyar kiviteli cikk volt. A békeévek termelésének felosztása úgy alakult, hogy annak mintegy *20 százalékát* maguk a termelők fogyasztották el, *70 százalék*a a belföldi piacon került eladásra, kereken *10 százalék*a pedig kivitelre került. Természetesen csak legjobb minőségű boraink számíthattak arra, hogy a világpiacon a nagy nemzetközi versenyt kiállják. Ezek a legjobb minőségű borok azonban mindig keresett cikkei voltak a külföldi borpiacoknak és a magyar borok eljutottak *Svájcba, Angliába, Svédországba, Lengyelországba, Ausztriába, Csehszlovákiába.* A folyó év első nyolc hónapjában *17 millió forint* értékű magyar bort sikerült külföldön elhelyezni. Az új termés *mennyiségileg talán kisebb* kivittet tesz lehetővé, de remélhető, hogy a magasabb minőség magasabb értékelési árban jut majd kifejezésre, annál is inkább, mert a bortermés az idén nemcsak Magyarországon, hanem Európa-szerte visszaesett.

---

A SZOVJETÚNIÓ különböző szőlőtermő vidékein javában folyik a szüret s a jelentések kiváló termésről számolnak be. A szovjet szőlőfeldolgozó üzemekben az idei bortermést *15 millió palackkal* becsülik többre, mint a tavalyit. Különösen jó a termés a *pezsögjéről híres krasznodari szőlőtermő vidéken.* Egyébként a nyári hónapok folyamán *Leningrádban is pezsöggyár épült, amelyet a legközelebbi napokban helyeznek üzembe.*

## Szlovákia az iparosodás útján

A MAGYAR KÖZVÉLEMÉNY ELŐTT meg-  
lehetősen ismert az a körülmény,  
hogy az új Szlovákia vezetőinek a  
Csehszlovák Köztársaság alapvető  
politikai programját tartalmazó ú. n.  
kassai programban a szlovákság ré-  
szére *meglehetősen széleskörű ön-  
állóságot* sikerült biztosítaniok az  
elvben egységes Csehszlovák köztár-  
saság keretén belül. Már kevésbé  
ismert és mérlegelt azonban az a  
tény, hogy Szlovákia a III. köztár-  
saságban *gazdaságilag is egészen  
más jelentőséget és szerepet* kapott,  
mint amilyen szerepe és jelentősége  
az első köztársaság idején volt.

A München előtti időszakban a  
cseh országrészek és Szlovákia vi-  
szonya kicsinyített formáját tükrö-  
zte a kizsákmányoló anyaországok  
és a gyarmatok, európai vetü-  
letben pedig: az ipari Nyugat és az  
agrár Kelet ellentétének. Szlovákia  
„ipari temető“ lett, mivel az ipari  
termelés fokozott profitját a törté-  
nelmi országrészek *cseh és német  
tőkései* nem voltak hajlandók zse-  
bükből kiengedni, de még csak  
megosztani sem.

A CSEHSZLOVÁK IPAR ÁLLAMOSÍTÁSA és  
a tervgazdálkodás bevezetése gazda-  
sági téren is új helyzetet teremtett  
Szlovákia és a cseh országrészek  
viszonyában. A kétéves terv ugyanis  
szlovákiai vonatkozásban túlmegegy a  
cseh országrészekre megállapított  
célkitűzésen, s nem csupán az  
1938-as termelési nívó és életszín-  
vonal elérését, hanem *Szlovákia  
iparosítását* és ezzel a Szlovákia és  
Cseh-Morvaország között fennálló  
*társadalmi-strukturális és életszín-  
vonalbeli különbségek kiegyenlítését*  
tekinti végcélnek. E feladat nagysá-  
gát és jelentőségét néhány olyan  
számadat mutatja meg a legvilágo-  
sabbban, amely Szlovákiának és  
Csehországnak éppen társadalom-  
strukturális és életszínvonalbeli kü-  
lönbségét dokumentálja a második  
világháború előtti időszakban.

Az iparban és mezőgazdaságban  
foglalkoztatottak százalékos arányát  
az alábbi számok érzékeltetik.

Év	Csehország		Szlovákia	
	ipari	mezőgazd.	ipari	mezőgazd.
1921	39.6%	31.5%	17.4%	60.63%
1930	41.4%	26.0%	19.0%	56.08%

1930-ban az iparban foglalkozta-  
tottak megoszlása a két országrész  
között így alakult: Cseh- és Morva-  
ország 1,186.000 (93%), Szlovákia  
102.800 (7%).

Az életszínvonal alakulására a  
*cukor- és húsfogyasztás* 1930-as  
adatai vetnek fényt:

	Csehország	Szlovákia
Hús	40.4 kg	17.6 kg
Cukor	27.3 kg	13.2 kg

A fenti szám adatok alapján bár-  
mily távolinak és szinte elérhetet-  
lennek lássék is a kétéves tervben  
kitűzött feladat, azoknak az eszkö-  
zöknek a vizsgálata, melyekkel Szlo-  
vákiát a cseh országrészek nívójára  
akarják emelni, azt mutatja, hogy  
a terv szerzői a kitűzött célt na-  
gyon is komolyan veszik. A kétéves  
terv részben *hatalmas összegű in-  
vesztíciók*, részben *egyes csehor-  
szági iparüzemek szlovák területre  
való áthelyezése* útján kívánja meg-  
valósítani ezt a feladatot.

A kétéves terv keretében előirány-  
zott beruházások összegének több,  
mint egyharmadát (összesen 22.14  
milliárd Kč-t). Szlovákia területén  
investálják. A szlovákiai beruházá-  
sok megoszlása a kétéves terv elő-  
irányzata szerint a következő:

1. ipari termelés 6.80 milliárd Kč;
2. földművelés 2.10 milliárd Kč;
3. közlekedés 4.71 milliárd Kč;
4. lakások újjáépítése, új lakások  
építése 4.80 milliárd Kč;
5. középítkezések 3.73 milliárd  
Kč.

A csehországi ipari üzemek áthe-  
lyezésével kapcsolatosan a terv

annyi iparüzemnek az áthelyezését írja elő Szlovákiában, amennyi 24.000 munkavállaló részére biztosít foglalkoztatottságot. A tervnek az iparüzemek áthelyezésére vonatkozó részét augusztus végéig már *felerészben végrehajtották*. Ezen időpontig ugyanis 12.675 főt foglalkoztató iparüzemet helyeztek át Csehországból Szlovákiába, továbbá 2500 munkaalkalmat reprezentáló 133 darab egyes gépet. Ez év végéig még további 8825 munkaalkalmat jelentő ipari berendezés áttelepítésére kerül sor. Az eddig áthelyezett ipari berendezéseket az egyes termelési ágak között így osztották fel:

	az átszállított iparüzemek száma	munkaalkalmak száma
fémfeldolgozó ipar	49	3609
textilipar	46	5634
faipar	44	1186
vegyiipar	15	381
bőr- és gumiipar	11	713
papíripar	18	883
épitőipar	18	269
<b>Összesen:</b>	<b>201</b>	<b>12.675</b>

A Szlovákia iparosodási ütemét is meghatározó kétéves terv %-os végrehajtásának adatait szlovákiai viszonylatban a január—júliusi idő-

szakra és augusztus hónapra vonatkozóan az alábbi táblázat mutatja:

	január—július	augusztus
bányászat	96.9	87.0
energiatermelés	99.4	103.0
kohászat	113.5	222.7
vegyipar	93.1	89.8
üvegipar	79.2	77.2
vasipar	83.1	78.6
papíripar	115.6	386.4
faipar	109.3	145.1
textilipar	96.0	108.4
bőr- és gumiipar	100.9	146.0
	101.0%	140.5%
Az egész ipar:	99.6%	100.0%

Amint a táblázatból megállapítható, Szlovákia dolgozói igen komolyan veszik feladatukat: *augusztus hónapban több mint 40%-kal haladták túl az előirányzatot*. De Szlovákia eredménye a január—júliusi időszakban is 1.4%-kal jobb az össz-állami eredményénél.

MINDENT EGYBEVETVE, megállapíthatjuk, hogy északi szomszédságunkban a kétéves terv végrehajtásával kapcsolatosan mélyreható társadalmi átalakulás folyamata indult meg, melynek szemmel tartása érdekessége mellett egyben igen tanulságos feladat is.

(D. I.)

## Látogatás egy szovjet cukorkagyárban

A KERESKEDELMI tárgyalásokkal kapcsolatos Moszkvai tartózkodásom kezdetén, a számtalan megfigyelés között feltűnt, hogy — budapesti és más fővárosokban észlelhető jelenségtől eltérően — Moszkvában igen sok hatalmas, komoly és fényűző áruház látható.

Az áruházak és élelmiszerüzletek kirakata többek közt zsúfolásig telve van ízléses csomagolásban készült cukorka- és csokoládéárukkal. Ez következtetni enged az üzletben lévő raktárkészletre. Honnan kerül elő ez a rengeteg csoko-

ládé-termék? Moszkvában, a hatalmas méretekben gondolkodó Szovjetunió fővárosában lévén, elsősorban azt kellene képzelnünk, hogy itt a nehézipar és a nagy fogyasztási igényeket kielégítő élelmiszeripar tekinthető elsőrangú fontosságúnak. Annak ellenére, hogy ez természetesen így is van, s mert feltehetően csokoládé-készáru importjáról semmi esetre sem lehet szó, meg sem lep már, amikor megtudom, hogy Moszkvában van *a világviszonylatban is, egyik legnagyobb édesipari termékeket előállító gyár*. Ez a gyár

látja el a főváros szükségletének nagy részét és az egyéb hasonló üzemek termelése mellett a Szovjet-unió más városait is. Többek között ezt a gyárat is megtekintettük.

A GYÁR NEVE „VÖRÖS OKTÓBER”. A város középpontjától járművel 15 perc alatt közelíthető meg. Az épület külsőleg nem mutatja, hogy hatalmas üzem gépparkja dolgozik benne, nagy munkáslétszámmal. Inkább csendes bérház benyomását kelti. Beljebb kerülve, fokozatosan alakulnak ki a kontúrok, melyekből már következtetni lehet arra, hogy ahol most tartózkodni fogunk, ott jól megszervezett munka mellett, nagy termelés folyik. Először az igazgatósági irodába jutunk. A gyár egyik adminisztratív vezetője nyújtja az első felvilágosításokat és mielőtt a tulajdonképeni gyárterembe mennénk, kis ismertetést kapunk az üzem multját és jelenlegi viszonyait illetően. A gyár 50 éves és a második világháború előtt néhány évvel gépesítették. A háború alatt vegyi anyagokat is készített, hadi célokra. Most fokozatosan térnek vissza a béketermelésre és jelenleg napi 1200 tonna csokoládé és cukorka előállításához szükséges nyersanyagot dolgoznak fel, s ezt 1800 tonnára kívánják felemelni. Az állandóan foglalkoztatott 3000 munkásból 85% a női munkaerő. Jelenleg három árufajtát, és pedig kakaóport, csokoládét és karamellát gyártanak.

A rövid ismertetés után elindulunk az üzemek felé, de előbb egészségügyi okokból mindenki fehér köpenyt és fehér csákosapkát kap, s csak a társaságban lévő egyetlen nővel tesznek kivételt, aki sapka helyett fehér fejkendőt viselhet a gyárlátogatás során. Legelőször a földszinti helyiségeket látogattuk meg. Itt van felállítva a hatalmas, kakaóbabot porító géppark. Ide kerül a zsákokban, a gyártelepre érkezett kakaóbab. A porítással együtt az itt működő gépek kivonják a kakaóbab zsírtartalmát, mely

folyékony állapotban az elkészített edényekbe csurog. Ez a folyadék a közismert kakaóvaj, mely egyik legfontosabb alapanyaga a csokoládégyártásnak. A porítás többszöri művelettel történik és ezáltal végső megjelenési formájában a legfinomabb kakóport nyerik, mely darabos anyagot a legkisebb mértékben sem tartalmaz. A kakaópor a hozzá adagolt kakaóvajjal, már másik teremben elhelyezett hatalmas üstökbe kerül, ahol az anyagot a legfinomabb péppé dolgozzák fel és ezekből az üstökből a folyékony halmazállapotú anyag: a csokoládémassza kerül ki. Ez a művelet is több napon át tart, mert így érhető el az a finomság, melyet a csokoládé megkíván. Általában jellemző a csokoládégyártásra az, hogy a munkamenet — más cikkekkel ellentétben — nem sok eljárás megy keresztül, de egy-egy eljárás több napon át tart. Tulajdonképen az említett csokoládépép előállításával a gyártás alapanyag-része befejezést is nyer. A további munkamenet már a csokoládépép szárítása, formábaöntése és csomagolása. A szárítást és a formábaöntést elmésen megszerkesztett gép végzi. Hosszú futószalagon négy-szögletes táblácskák futnak végig. A táblákon megfelelő formák vannak kivésve és ezekbe a formákba felülről működő szerkezet adagolja a szükséges pépet. Közben az egyes táblácskák hűtőszekrényen mennek keresztül és onnan kikerülve már lehűtött állapotban látjuk a formákba töltött csokoládédarabokat. A táblácskák a menet közben elektromos erővel előidézett rázkódásnak vannak kitéve, s ezáltal elérhető az, hogy a folyékony pépben lévő levegőhólyagocskák eltűnjenek. Az így kikerült készítmény már élvezhető, a további munkamenet már csak a csinosítást és a csomagolást végzi. Ezzel a gyárnak két emeletét végig is jártuk. A következő emeleten készül a karamella. A gyártási mód természetesen kü-

lönbözik a csokoládé előállításától, ennek inkább kézi jellege van, a gépek és más felszerelések, inkább csak segítséget nyújtanak a kézi erőhöz. Az összekevert különféle cukoralapanyagokat szinte *kenyér-dagasztáshoz hasonlóan* gyúrnák masszába. A nagy tömegű *gyurma* hatalmas edénybe kerül, melynek kivezető nyílásán szerkezet látszik. Ez a szerkezet kábelhuzalhoz hasonlóan adja a szükséghez képest vékonyabb-vastagabb — de még mindig puha rudakat. *Vágógépekkel* apróbb-nagyobb darabokra vágják fel a most már kemény állapotban lévő rudakat. Csak bizonyos mértékig tér el ettől az eljárástól a *fondant* készítése. — Külön teremben állnak a csomagológépek. Ezek különleges szerkezetükkel automatikusan és a legalkalmasabb módon oldják meg a csomagolás kérdését. Az automata gépek először elkészí-

tik a szükséges nagyságú dobozokat. Utána a megfelelő adag cukorkát vagy csokoládét önti bele a gép a dobozba. Automatikusan zárja le és ha valamilyen oknál fogva egy-egy dobozba nem a szükséges mennyiség hull bele, akkor ezt az jelzi, hogy a doboz automatikus lecsukódása nem történik meg.

\*

ISMÉT ITTHON VOLTAM MÁR, amikor az emlékek felfrissítése céljából látogatást tettem a budapesti *Stühmer* gyárban. Nagyjában és egészében megállapítható, hogy a gépi berendezést tekintve a gyártási mód itt is hasonló. Hazai viszonyokhoz mérten természetesen a dimenziók mások, de a felfutási lehetőség már eleve biztosítva van, s nagyrészt a gépesítést is megfelelően előkészítették már.

Winkler Imre

**T**BILISZIBEN, Szovjet-Grúzia fővárosában nagy csokoládégyárat építenek. A köztársaságnak ez lesz az első csokoládégyára. A gyárépület már elkészült és hozzákezdtek a gépek szereléséhez. A gyárat 1948 második negyedében helyezik üzembe.

A SZOVJET CUKORGYÁRAKBAN teljes erővel folyik az ideai cukorrépatermés feldolgozása. A termelés napról-napra nagyszerűbb eredményeket mutat fel. Az ukrainai cukorgyárak jóval túlszárnyalták a tervet. Kazahsztánban az ideai cukortermelés a múltévivel szemben 25 százalékkal emelkedett. Kirgíziában most kezdődött meg az ideai cukorkampány. Tekintettel a kiváló cukorrépatermelésre, itt is a termelés jelentős növekedésével számolnak.

\*

A KOMI-PERMI Nemzeti Körzet falvaiban három esztendővel ezelőtt gyúltak ki az első villanylámpák. Addig ezen a vidéken a villanyt csak hírből, vagy a városokban tett utazásokból ismerték. 1946 elejéig már tizennégy községbe vezették be a villanyt. Jelenleg mintegy 35 falusi villanytelep működik a Komi-Permi Nemzeti Körzetben, amelyek 53 falu közel 3000 házat és mezőgazdasági épületét látják el árammal. A legutóbbi hat hónapban tizennégy új falusi villanytelepet helyeztek üzembe, amelyek húsz mezőgazdasági termelőszövetkezet lakóházain kívül öt iskola, tizenkét bölcsőde, huszonöt állattenyésztő farm, valamint tizenegy kisebb malom villanyvilágítását teszik lehetővé.

## A tervmegbízottak feladata a hároméves tervben

**H**AROMÉVES TERVÜNK végrehajtásának és ellenőrzésének legfelsőbb csúcsszerve: az Országos Tervhivatal dönt a terv keretében az *évi, negyedévi, havi* termelési és beruházási részlettervek felől. E téren a Tervhivatal nem közvetlenül intézkedik, hanem az illetékes hatóságok, minisztériumok, közületek, városok intézkednek a terv konkrét végrehajtását illetően. Azonban a Tervhivatalt életrehívó rendelet már gondoskodik arról, hogy ez az intézmény közvetlenül is ellenőrizhesse a terv végrehajtási munkálatait, minden más közvetítő szerv bekapcsolása nélkül. Erre vonatkozik a magyar köztársaság kormányának 8.530/1947. Korm. számú rendelete, amelynek 7. §-a a következőképpen hangzik:

(1) A terv által érintett közületek és vállalatok kötelesek a Terv végrehajtásának eredményeiről és esetleges akadályairól a Tervhivatal részéről megszabott időben és módon a Tervhivatalnak jelentést tenni és a kért adatokat az utóbbival közölni.

(2) Az (1) bekezdésben említett közületek és vállalatok felelős vezetői kötelesek kijelölni és a Tervhivatalnak bejelenteni azt a személyt, illetőleg helyettesét, aki a közületnél (vállalatnál) az (1) bekezdésben megjelölt tennivalókat végzi (tervmegbízott). A tervmegbízottat (helyettesét) vállalatoknál az üzemi bizottság által javasolt személyek közül kell kijelölni. A kijelölés a vállalat vezetőjének a terv végrehajtását illető felelősségét nem érinti.

Ez a rendelkezés világosan írja körül a tervmegbízott feladatát és a Tervhivatal hatáskörét. A tervmegbízottakon kívül a Tervhivatal saját belső alkalmazottai, avagy időről-időre megbízott szakemberei révén is bármikor ellenőrizheti a terv végrehajtását.

A tervmegbízottak kijelöléséről a miniszterelnök 10.520/1947. M. E. számú rendelete intézkedik, amelynek 1 §-a a következőképpen hangzik:

(5) Tervmegbízottként (helyettesként) csak olyan személy jelölhető ki, illetőleg hozható javaslatba, aki az illető hatóságnál, hivatalnál vagy üzemnél alkalmazotti (szolgálati) jogviszonyban áll.

(6) Az üzemi bizottság a tervmegbízotti és helyettesi kijelölésre 2 sze-

mélyt javasol, lehetőleg tervgazdálkodási munkákkal foglalkozó gyári alkalmazottak közül. Ha a vállalat felelős vezetője a kijelölésre javaslatba hozott személyeket nem találja kijelölhetőnek, észrevételeit az üzemi bizottsággal közli. Ha az üzemi bizottság javaslatát fenntartja, a vállalatvezető előterjesztéssel élhet az Országos Tervhivatalhoz, amely a kijelölés ügyében végérvényesen dönt.

### 2. §.

(1) A tervmegbízottat (helyettesét) — az 1. §. (4) bekezdésében szabályozott eset kivételével — a jelen rendelet hatálybalépésének napjától számított nyolc napon belül ki kell jelölni. A kijelölésről a kijelölt személyt és az Országos Tervhivatalt — a mellékelt mintának megfelelő módon — a kijelöléstől számított ugyancsak nyolc napon belül írásban értesíteni kell. A törvényhatóság első tisztviselője köteles az általa történt kijelölést a kijelöléstől számított 8 nap alatt a belügyminiszterhez felterjeszteni. A jóváhagyott kijelölésről a belügyminiszter a jóváhagyással egyidejűleg a jelen rendelet hatálybalépésétől számított harminc nap alatt értesíti az Országos Tervhivatalt.

(2) A tervmegbízott (helyettes) működését rendes szolgálatának keretében fejti ki és e működése címén semmiféle külön díjazásra nem tarthat igényt.

(3) A kijelölés a tervmegbízott (helyettes) alkalmazotti (szolgálati) jogviszonyát és annak tartamát — amennyiben a jelen rendelet eltérő rendelkezést nem tartalmaz — nem érinti.

### 3. §.

(1) A tervmegbízotti (helyettesi) megbízatás visszavonásig szól. Ha azonban a kijelölés az üzemi bizottság javaslata alapján történt, a jelen § (2) és (3) bekezdésében meghatározott esetek kivételével a megbízást csak az üzemi bizottság hozzájárulásával lehet visszavonni.

(2) Az Országos Tervhivatal a jelen rendelet 1. §. (1) bekezdésének a.) vagy b.) pontja, illetőleg az 1. § (4) bekezdése alapján kijelölt tervmegbízott (helyettes) megbízatásának visszavonására javaslatot tehet a kijelölő



hatóságnak. Az 1. § (1) bekezdésének c.) pontja alapján kijelölt tervmegbízott (helyettes) megbízatását az Országos Tervhivatal felhívására vissza kell vonni.

Ezek szerint tervmegbízott működik minden minisztériumban, minden törvényhatóságnál, minden üzemben, amely a terv keretében hajt végre valamely feladatot. A rendelet intézkedik arra vonatkozóan is, hogy milyen módon kell kijelölni a tervmegbízottat. E szerint az üzemi bizottság által javasolt személyek közül, a vállalat felelős vezetője jelöli ki a tervmegbízottat. A kijelölés azonban *csak a Tervhivatal jóváhagyásával* érvényes. Nyilvánvaló, hogy a tervmegbízottak kijelölése azért történik, hogy a tervmegbízott az üzemben, ill. a törvényhatóságnál, vagy minisztériumban az Országos Tervhivatal által képviselt egyetemes országos, tehát általános jellegű érdekeket képviseljen. Pontosabban meghatározva, nem a vállalat, nem a szakma, vagy más érdekcsoport érdekeit, hanem az összesség érdekeit tartja szem előtt, Erre az intézkedésre azért volt szükség, mert mind a múltban, mind a jelenben egyaránt azt kellett tapasztalni, hogy vállalatok, üzemek, sőt hatóságok is, elsősorban a saját elképzeléseiket igyekeztek megvalósítani, sőt saját önző céljaik érdekében működtek tekintet nélkül arra, hogy ezek a célok és érdekek egybeesnek-e az országos érdekekkel, vagy a dolgozók érdekeivel.

A tervmegbízottak kijelölése és működése tehát új jelenség a magyar gazdaságban, s természetes folyománya annak, hogy a hároméves terv egyetemes nemzetgazdasági célkitűzéseket valósít meg.

Természetesnek látszana, hogy az összes törvényhatóságok, egyéb hivatalok és üzemek méltányolva a hároméves terv, a Tervhivatal és a tervmegbízottak szerepének országos fontosságát, minél hamarabb kijelölnék tervmegbízottaikat. Sajnos a gyakorlat nem ezt mutatja. A tervmegbízottak működéséről szóló rendelet megjelenése óta, több mint másfél hónap

telt el, de a tervmegbízottak testülete még nem alakult meg.

Magyarországon mintegy négyezer működő gyár, több száz bank és üzemi vállalat, továbbá, több mint ezer szövetkezet és végül ugyancsak jelentékeny számú hatóság, ill. intézmény volna köteles tervmegbízottat kijelölni. A kijelölendő tervmegbízottak számát, több mint hatezerre becsülhetjük. Ennek ellenére a ténylegesen kijelölt tervmegbízottak száma alig haladja meg a hatszázat.

Előfordultak olyan esetek is, hogy magánvállalatok vezetői az üzemi bizottság megkérdezése nélkül jelölték ki a nekik tetsző tervmegbízottat, ami azért helytelen, mert ilyen esetekben nyilvánvalóan a tervmegbízott nem az egyetemes érdeket, hanem kinevezőjének érdekeit képviseli. Ugyanez az eset áll fenn, amikor az üzemi bizottság javaslatára a felelős gyárvezető önmagát jelölte ki tervmegbízottnak.

A tervmegbízottak kijelölésének szándékos elhúzódnása már-már csendes szabotázs jellegét ölti. Nyilvánvaló, hogy a tervmegbízottak kijelölésének szabotálása, semmiképpen nem akadályozhatja meg a hároméves terv beruházási és termelési programjának keresztülvitelét, legföljebb fölösleges munkát és gondot okoz a végrehajtó szerveknek, különösképpen a Tervhivatalnak. A hároméves tervet, amint az első eredmények mutatják, sikerrel hajtják végre az egész országban. A nagy tömegek igen jól tudják, hogy az egyetemes országos érdek, amelyet a Tervhivatal és a hároméves terv képvisel, az egyben minden magyar dolgozó ügye is. A hároméves terv végrehajtása folyik, s ugyanígy folyik a tervmegbízotti testület felállítása és kiképzése. Azok pedig, akik akár ezen a téren, akár más módon ellene szegülnek a magyar nép jobb jövője biztosításának, maguk fognak lebukni, mert a hároméves terv a dolgozó nép érdekében nem tűr és nem tűrhet meg semmiféle gáncoskodást, nyílt vagy csendes szabotázszt.

(M. Gy.)

*Minszkben, Szovjet-Bjelorusszia fővárosában több mint 60 nagy lakóházat adnak át rendeltetésének az Októberi Forradalom 30. évfordulójának napján. Ugyanezen a napon a német fasiszták által lerombolt villanytelep egyrészét is üzembehelyezik. A meggyorsított helyreállítási munkálatok következtében több ezer munkás és tisztviselő jut a forradalmi évforduló napján kényelmes lakáshoz.*

# FOLYÓIRATSZEMLE

## EGYESÜLT ÁLLAMOK:

**ROBERT KLEINMANN:** A WASHINGTON-BAN MEGJELENŐ WORLD REPORT AUG. 19-I SZÁMÁBAN beszámol a *szovjet polgárok javuló anyagi helyzetéről*, izghetes oroszországi utazása során szerzett tapasztalatai nyomán. Érdekes, amit a kolhóz-piacról mond:

Az őstermelők termelési fölöslegüket *szabad piacokon adják el*. Az állami birtokokon dolgozó bérmunkások természetbeni juttatásaiknak fölöslegét ugyancsak eladhatják, ezenkívül  $1\frac{1}{4}$  acre<sup>1</sup>-nyi telket kap mindegyik, aprójószágtenyésztés és zöldségtermelés céljaira. A *kolhózmunkások magántulajdona* 0.6—2.5 acre<sup>2</sup> között mozog. Ámbár a magántulajdonban lévő

kis ingatlanok az egész termőterületnek mindössze 4%-át teszik ki, a piaci terményeknek, az aprójószágnak és zöldségnek több mint egyötöde származik ezektől. A *kolhóztalajok magántulajdonát képezi az ország teljes szarvasmarha-, sertés-, juh- és kecskeállományának a fele*. Az ipari munkások és egyéb városi dolgozók rétegéből 18 millió család 3.7 millió acre<sup>3</sup>-t művel *kis kertgazdaságok* formájában. Az egyes ipari centrumokban, mint pl. Sztalingrádban egy gyári munkás 1.5 acre<sup>4</sup>-nyi konyhakert felett is rendelkezhet. Az ily módon termelt élelmickek a szabadpiacon kerülnek eladásra és hozamukkal javítják a kisembercák anyagi helyzetét.

## MAGYAR FOLYÓIRATOK ÉS HETILAPOK:

**FORGÁCS PÁL:** A SZAKSZERVEZETI MOZGALOM JUGOSZLÁVIÁBAN. (Szakszervezeti Közlöny, okt. 11.)

A cikk írója, mint a Szakszervezeti Tanács jugoszláviai útjának egyik résztvevője, ismerteti az ottani szakszervezeti életet. Ez év júniusában 24 szakszervezeti központ működött összesen 920.000 taggal. Legnagyobb a szállítómunkások, majd a bányászok, továbbá a vas- és fémipari munkások szervezete. A földmunkásszövetségnek csak 56.000 tagja van, mert ehhez csak olyanok tartozhatnak, akik 75%-ig munkavállalók, tehát elsősorban nem a sajátjukon dolgoznak. Szabadkán és Újvidéken magyarságú szakszervezeti iskolák és tanfolyamok működnek. A szakmai oktatást hathatós állami támogatás mellett irányítják a szakszervezetek. Százával létesülnek szakmunkásképző és továbbképző tanfolyamok. Igen fejlett a szakszervezeti sajtó is Jugoszlá-

viában. A munkabéreknél az üzemi és területi kollektív szerződések, valamint a minimális és maximális törvényes bér az irányadó. Órabérért dolgozók csak elvétve akadnak, a túlnyomó többséget teljesítményberrrel fizetik. A Központi Bizottságnak 17 üdülőtelepe van a dalmát tengerparton, de az állami szállodák is 25%-os kedvezményt nyújtanak bármelyik szervezett dolgozónak a szabadságideje alatt. Mivel nincs munkanélküliség, a szakszervezetek inkább a munkaerőhiány leküzdésével foglalkoznak.

**ÉPÍTÉSZETI ÚJDONSÁGOK A SZOVJET ÖT-ÉVES TERVÉBEN.** (Ellenzék, okt. 18.)

Az ötéves terv 42.3 milliárd rubelt irányoz elő lakásépítésre. 72.4 milliárd m<sup>2</sup> lakóterületet kell helyreállítani, illetve építeni. Moszkvában 3 millió m<sup>2</sup> lakóterületet fognak építeni öt év alatt. Minden nagyobb városban számos új lakóház, iskolák, klinikák, szállodák,

<sup>1</sup> Kb.  $\frac{9}{10}$  kat. hold.

<sup>2</sup> Kb.  $\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$  kat. hold.

<sup>3</sup> Kb. 2.6 millió kat. hold.

<sup>4</sup> Több mint 1 kat. hold.

fürdők, stb. épülnek. A Szovjetúnióban nagy figyelmet szentelnek a kevés emelettel bíró gyári építkezéseknek, ami többféle típusú, különféle rendeltetésű lakóháznak az építését teszi lehetővé. A nehézipari vállalatokat építő minisztérium négy építőanyagipari vállalatot szervez, melyeknek keretén belül egyenkint 3 építési ragszöttlemezz-gyár fog működni. A gyárak termelési kapacitása 20.000 m<sup>3</sup> beépített lakóterülethez szükséges építési anyagnak felel meg. Ez kb. 4—6000 házat jelent évente. Minden ilyen gyárilag készített háznak lesz egy kb. 1000 m<sup>2</sup>-es telke a szükséges melléképületekkel. A Szovjetúnió területén 20 ilyen házgyárat szándékoznak létesíteni.

#### AZ ÚJ ROMÁN-LENGYEL KERESKEDELMI SZERZŐDÉS. (Közgazdaság, okt. 18.)

A megállapodás egy évre szól és 1.2 millió dolláros árucserét biztosít mindkét oldalon. Románia 30.000 tonna szenet, 1000 tonna kokszot, továbbá *chamotte-téglát, vasúti síneket, szerzőgépeket, bányafelszereléseket és mezőgazdasági szerszámokat* vesz át a lengyelektől, melyek fejében egyenként 3000 tonna tengerit, *napraforgómagot és olajpogácsát, továbbá 20.000 tonna ásványolajat és mangánércet* exportál. Az egyezmény biztosítja a román vasutak szénellátását, a nehézipari üzemek *kokszszükségletét, továbbá a nyersolaj és erdőipar kitermeléséhez szükséges gépeket, ezenkívül előnyös az a vállalt bérmunka, melynek keretében a román ipar 10.000 tonna vassfélgyártmányt készít nyersanyagcsere ellenében.*

#### DÉLKELETEURÓPAI HÍREK. (Közgazdaság, okt. 19.)

A HARMADIK LENGYEL IPARI KONFERENCIÁN új tervet dolgoztak ki az ipar fejlesztésére. Az ipari termelést a következő két évben 60—70%-kal akarják emelni és pedig a *széntermelést 35, a nyersvastermelést 40, a koksztermelést 70, az acéltermelést 60 és a textiltermelést 63%-kal.* Ezeknek az eredményeknek eléréséhez a szénbányászok számát 310.000-ról 410.000-re kell emelni. A harmadik lengyel tengeri kikötő: *Stettin* felépítésére 6 milliárd zlotyt irányoztak elő. *Nyugat-Pomerániában* új mezőgazdasági gépgyárakat építenek. Elkészültek a tervek egy *modern vasöntöde* üzembehelyezésére is. Ezenkívül 300.000 kw-os erőműtelepet állítanak fel a békeszerződés

által Lengyelországhoz csatolt Pomerániában, valamint folyamatban van egy *cementgyár* felállítása és *újabb bányák* feltárása.

A lengyel földművelésügyi miniszter bejelentette, hogy a földreform során eddig 842.000 család jutott földhöz. A régi lengyel területen 2.1 millió hektár,<sup>1</sup> az új területeken pedig 5.5 millió hektár<sup>2</sup> került a parasztok birtokába. Még 2 millió hektár föld kerül kiosztásra. Varsó újjáépítésére eddig 20 milliárd zlotyt fordítottak.

A SZLOVÁK GABONAHIVATAL főnöke Moszkvába utazott, hogy tárgyalásokat folytasson Csehszlovákiába irányuló gabonaszállításokról. Moszkvában megállapodást kötöttek, melynek értelmében Csehszlovákia nyersanyagok ellenében 300 millió korona értékű vegyi árut és gyógyszereket szállít a Szovjetúniónak.

A csehszlovák söripar ismét jelentős helyet foglal el az ország külkereskedelmében. 1947 első felében kereken 1,330.000 liter volt a sörexport. A kivitelt legnagyobb része Franciaországba, Ausztriába és Sziámba irányult. Hivatalos csehszlovák jelentés szerint 1947 első felében 167.000 főt tett ki az idegenforgalom. A legtöbben a USA-ból, Angliából, Hollandiából és Lengyelországból érkeztek.

PULGARIA árucserееgyezményt kötött Svédországgal, melynek keretében *élelmiszereket, dohányt, gyümölcsöt, ricinusolajat, krómot, magnéziumércet és más ásványokat* szállít Svédországnak vegyi- és gyógyszeranyagok, vas, acél, gépek és elektromotorok ellenében.

BELGRÁDBAN ALÁÍRTAK a jugoszláv-török fizetési és kereskedelmi megállapodást. Ennek keretében rendezik a régi tartozásokat is.

A ROMÁN FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERIUM becslése szerint az idei kukoricatermésből 20 millió mázsa kerülhet exportra. Ez a legnagyobb kukoricatermés az utolsó 50 évben. Az angol élelmiszerügyi minisztérium küldöttsége máris közölte a román kormánnyal, hogy bármilyen mennyiségű kukoricát kész átvenni világszállítási áron, ami, tekintettel az amerikai termést ért súlyos fagykárookra, előreláthatólag elég magas lesz. BEREGRHY LORÁNT

<sup>1</sup> 1.21 millió kat. hold.

<sup>2</sup> 3.16 millió kat. hold.

SZOVJET FOLYÓIRATOK:

MATVEJEV V.:

## Anyagok és tartalékkészletek költségeinek szabványosítása és elszámolása a szovjet vasutaknál

„Zseleznodorozsnij Transzport“ (a szovjet vasútügyi minisztérium folyóirata) 1947 szeptember.

A NÉPGAZDASÁG háború utáni helyreállításának és továbbfejlesztésének feltételei között nagy jelentősége van a *belső tartalékok* mozgósításának, a *termelés veszteségei elleni küzdelemnek*, valamint az *anyagok és tartalékkészletek* szabványosításának és elszámolásának.

Az anyagok és tartalékkészletek gazdaságos és észszerű felhasználása teszi lehetővé az adott terv végrehajtását és az *önköltségek leszállítását*, hiszen minden helytelen kiadás a termelési önköltségeket növeli.

Az anyagok és tartalékkészletek költségeinek leszállítása igen sok tényezőtől függ; ilyen például a *szabványosítás*, a hiányzó anyagok pótlása, a technológiai folyamatok racionalizálása, a sztachanovisták tapasztalatainak felhasználása, stb.

A Szovjetunió minisztertanácsának ezévi rendelete szerint a gépek, nyers- és egyéb anyagok felhasználásának eddigi normái átdolgozandók a vezető teljesítmények alapján, oly módon, hogy a tervek teljesítése, sőt a túlterjesztés lehetősége is biztosítva legyen. A megfelelő *technikai normák* érdekében mozgósítani kell az összes üzemeket, a munkásbrigádokat és az összes munkásokat.

Az 1938—39-es években a központi igazgatási szervek és a minisztérium egyes osztályai részletesen kidolgozták az anyagok és tartalékkészletek felhasználásának normáit a vasúti szolgálat minden ágára vonatkozóan.

A háborús években az anyagszükségletek nagy részét belső forrásokból merítették, a központi anyagelosztás hiányait a helyi termelésből pótolták az anyagok élettartamának meghosszabbítását is felhasználva. A háború megszűntével 1946-ban a vasútügyi minisztérium rendeletére új anyagfelhasználási normákat dolgoztak ki, de azok kielégítő voltá-

ról nem lehet szó, Először, mert — a gyári termékeket kivéve — a legtöbb üzemnek nem voltak még elsőrendű termelési normái, egyes vonalak hiányoztak, sőt az igazgatási szolgálat vonala sem volt meg és így nem vált lehetővé sem az anyagok és tartalékok felhasználásának ellenőrzése, sem a munkaegységek megállapítása.

A másik hiányossága az 1946-ban kidolgozott normáknak, hogy közepes statisztikai adatokon alapszik és így adatai nem a gazdaságosság teljesítményeit mutatták, hanem csak bizonyos fokig szakcionálni látszanak a *nem produktív jellegű kiadásokat*.

Az anyag- és pótalkatrészek felhasználásának szabványosításánál a következők veendőek figyelembe:

1. Meg kell szüntetni azt az állapotot, hogy az anyagok és pótalkatrészek felhasználásának szabványosításával csupán a vasútügyi minisztérium foglalkozzék. Feladatuk legyen ez a vasutigazgatás alsóbb szerveinek is, így az *igazgatóságoknak, műhelyeknek, a pályafenntartásnak, építési kirendeltségeknek*. A szabványosítás a *különleges csoportok szerint* történjék, külön erre a célra kirendelt főmérnökök vezetése alatt.

2. A műszaki osztályok a megállapított normákat ismertessék meg a műhelyekkel, az egyes szakaszokkal, munkáscsapatokkal és pedig csoportonként elkülönítve: a vasanyagokat, gáz- és kazáncsöveket, szegeket, drótanyagokat, a villamos hegesztésnek, színes fémeknek, vasúti kocsiknak a faanyagszükségletét, az építési faanyagot, cementeket, tetőbádogot, olajkencét, üveget, fehérítő anyagokat, szövvöttárut stb.

3. A központi igazgatás által kidolgozott középnormák bevezetendők a kerületi igazgatás üremeiben is.

4. Ezen megállapított középnormák alapján az egyes üzemek a leggazdaságosabb technológiai folyamatot tar-

toznak kidolgozni az anyagok leg-racionálisabb felhasználása alapján. Ugyanez a teendő az utólagos munkák csökkentése, a részletek kidolgozása stb. tekintetében is

5. Az anyagfelhasználás rendszeresen vizsgálendő és elemezendő. Ebben a munkában vegyenek részt a szakmunkások is, mert csak így lesz elérhető a helyes normák megállapítása és bevezetése. Ugyancsak fontos a pontos munkamenet-tervezés és a tervezés irányelveinek pontos betartása. Ezért minden munkamenet nélkülözhetetlen kelléke: a műszaki leírás, az akták és a rendeletek összegyűjtése.

Úgy a központi tervgazdasági hivatalnál, mint az alsóbb szerveknél a vasúti szállítás minden ágában jártas különleges brigádok alakítandók és ezeknek elrendelendő, hogy:

a) vizsgálják meg a jelenleg érvényben levő termelési rendet, az anyag- és munkafelhasználást,

b) dolgozzanak ki új javítómódokat,

c) terjesszék föl jóváhagyás céljából az új, egyszerűbb, gazdaságosabb és olcsóbb munkamódszerekre vonatkozó javaslatukat a Szovjetunió Állami Tervhivatalához („Goszplan”).

Steinmetz István

R. RAZUMOVA:

## A demokratikus Csehszlovákia útja

„Világ gazdaság és világpolitika“ 7. szám, 1947.

EZERKILENC SZÁZNEGYVENÖT április 4-e döntő jelentőségű nap Csehszlovákia gazdasági életében. Ezen a napon tette közzé E. Fierlinger miniszterelnök az újonnan alakult demokratikus kormány deklarációját, melyben megjelölte azokat az alapvető elveket, amelyeken az új Csehszlovákia gazdaságát és politikáját szándékoztak felépíteni.

A legelső feladat — gazdasági téren — az volt, hogy olyan rendszert építsenek fel, mely lehetetlenné teszi a müncheni politikáért felelős burzsoázia talpraállását és a külföldi monopolisták befolyását.

A földbirtokosok és a tőkés hatalma, a monopolisztikus tőke ereje, rendkívül nagy volt a München előtti Csehszlovákiában. Az 1919. évi földbirtokreformot csak részben hajtották végre és így a legnagyobb birtokok előző tulajdonosaik kezén maradtak. Csaknem az egész ipar kilenc nagy részvénytársaság kezében volt. 1937-ben 820 kartell működött, ezek közt 133 külföldi volt. 1330 részvénytársaság együttesen 9 milliárd Čk alaptőkével rendelkezett, melynek 80%-a a részvényes bankok kezében volt. A Zsivnosztenska Banknak egyedül 400 millió korona részvénytőkéje és 10 milliárd Čk betétje volt. Ennek a banknak az érdekkörébe tartoztak csaknem minden iparágnak a legnagyobb vállalatai: a szénbányák, a kohászat, a gépipar, a vegyipar, a textilipar, a cukorgyártás és még sok más iparág.

A hivatalos statisztika szerint 1941 december 31-én az úgynevezett Cseh-Morva protektorátus területén 277 konszern volt 11.5 milliárd Čk alaptőkével, melyből azonban 9.5 milliárd Čk-t 21 nagy konszern tartott a kezében. Az összes vállalatok vagyona 30.6 milliárd Čk-ra becsülték. Hogy milyen nagy ez az összeg, azt meg lehet ítélni abból, hogy 1940-ben Csehszlovákia teljes nemzeti jövedelme 57 milliárd Čk-t tett ki. (Fr. Kolár Zestatveni prumysl a peneznictvi, Praha 1946.)

A konszernek természetesen az állami életben is jelentős szerepet játszottak. Preiss, a Zsivnosztenska Banka elnöke egyben elnöke volt a Csehszlovák Bankok Szövetségének is, de a legkonzervatívabb pártoknak is: eleinte a Nemzeti Demokratapártnak, később a Nemzeti Egység Pártjának. Beran, az Agrárpárt vezetője a legbefolyásosabb nehézipari mágnás volt, ő tartotta kezében a Skoda-műveket.

A monopolisták és földbirtokosok erejének és hatalmának megtörésére a kormány a dekrétumok sorozatát bocsátotta ki. Az első a földbirtokok elkobzását mondta ki és intézkedett a népellenes áruárak vagyonekobzásáról is. A második dekrétum, melyet 1945 október 24-én adtak ki, gyökeresen megváltoztatta az ország arculatát. Kimondotta a rendelet a bányászat, a nagyipar, a részvénytársasági alapon működő bankok és a magánbiztosító társulatok államosítását. Ez a rendelet nem érintette a kis- és középvállalatokat.

Magában Csehországban a külföldi tőkebefektetések az egész befektetett tőkének kb. 20 százalékát tették. Javarészüik, — 60% — ausztriai és németországi eredetű volt. Ezt elkobozták. Az idegen tőkének kb. 20%-a angol volt. A külföldi tőke természetesen nem nézte egykedvűen az államosítást és azt követelte, hogy a megállapított kompenzációt ne cseh valutában, hanem angol fontban fizessék. Ezt a követelést a cseh kormány kategorikusan elutasította.

A kulcsiparok államosítása lehetővé tette az ország gazdasági életének újjáépítését. Ma Csehszlovákia gazdasága már minden téren elérte a békebeli színvonalat. Hozzájárult természetesen ehhez az is, hogy a csehszlovák ipar kevesebbet szenvedett a háború alatt a többi megszállt országok iparánál.

A munka termelékenysége 1947 márciusában elérte a háború előtti színvonal 90 százalékát.

A kőszénbányászat 1946-ban ismét elérte már a 14.2 millió tonnát, vagyis az 1937. évi termelés 84%-át. Az öntöttvasgyártás az 1940. évi 308.000 tonnáról 1946-ban öt hónap alatt 961.000 tonnára emelkedett. Az acéltermelés ugyanezen idő alatt 442.000 tonnáról 1,668.000 tonnára. Az autóipar 1946-ban 4183 darab gépkocsit gyártott. 1946-ban 750 millió Čk értékben gyártottak mezőgazdasági gépeket az 1937. évi 300 millió Čk értékű termeléssel szemben.

A gazdasági élet gyors helyreállítását az segítette elő, hogy az államosított iparban lehetővé vált a racionalizálás, a tervszerű gazdálkodás és tervszerű befolyást lehetett gyakorolni a magántőke kezében maradt szektorra is. Nagy jelentősége volt a munkatermelékenység és a munkafegyelem emelkedésének is. Ebben nagy részük volt az üzemi bizottságoknak és a szak-szervezeteknek.

Mindezek a feltételek lehetővé tették, hogy Csehszlovákia kormánya elfogadja az ország helyreállítására vonatkozó első kétéves tervet.

A kétéves terv eddigi eredményeiről a következő számok nyújtanak felvilágosítást: 1945 januárjában 105.8% erejéig teljesítették a tervet, február-

ban 102.1%, márciusban 106.7% erejéig. Az első negyedévben a szénbányászat tervét 7.4%-kal teljesítették túl. A kohászat a tervet 114%-kal, a bányászat 108.2%, a fémfeldolgozó ipar 105.1%, a bőripar 127.1%, a textilipar pedig 107.4% erejéig teljesítette. Nem teljesítették a tervet a vegyi, kerámiai, üveg és még néhány más iparágban. (*Rude Pravo*, IV. 18. 1947.)

Csehszlovákia közigazdasági életének leggyengébb pontja Szlovákia gazdasági fejlődésének elmaradottsága Cseh- és Morvaország mögött. Míg Csehországban és Morvaországban egy főre 0.3 lóerő mechanikai hajtóerő jut, addig Szlovákiában csak 0.1 lóerő. A nyersanyagot Szlovákiában nem helyben dolgozzák fel, hanem kiszállítják Cseh- és Morvaországba. Pld. Szlovákiában bányászott 600.000 tonna vasércből csak az egész mennyiség 13%-át, 80 ezer tonnát dolgozták fel helyben. Az iparvállalatok nem tudják felszívni a fölösleges munkaerőt, s ez óriási mértékű agrártúlnépesedésre vezetett.

A kétéves terv fontos intézkedéseket fogantatosított Szlovákia gazdasági elmaradottságának megszüntetésére:

1. fokozzák Szlovákia iparosítását a rendelkezésre álló vízienergia fokozatos kihasználásával;
2. mechanizálják a mezőgazdaságot;
3. nagy lakásépítési és szállításügyi programot dolgoztak ki.

A kétéves terv 69.88 milliárd Čk tőkebefektetéséből 22.2 milliárd Čk Szlovákiára jut. 1947 március 1-ig 104 vállalatot helyeztek át Szlovákiába, amelyekben 5920 munkás dolgozik. (*Pravda* 1947. IV. 10.)

Ilyen intézkedések végrehajtása a München előtti Csehszlovákiában lehetetlen lett volna. A cseh nagytőkések ott ültek a nemzetgazdaság fontos irányító pozícióiban és a gyengébb szlovák tőkéseket saját érdekeiknek rendelték alá. Ezzel kiélezték az osztály- és a nemzetiségi ellentéteket, megnyitották az utat a fasiszta agitációnak és a szlovák szeparatista mozgalomnak. Az új rendszer, ha akadna is sajnos olyanok, akik gátolni igyekeznek, békét és jólétet teremt Csehszlovákiában.

## Budapest villamos- és autobuszkérdéseiről

### I.

AZ ÚJJÁÉPÍTÉS HŐSI KORSZAKA jóval mögöttünk maradt már, de más-más okokból kifolyóan mégis gyakran vissza kell térnünk rá akkor is, ha bizonyítani kívánjuk például, hogy a fejlődő közlekedés *döntő tényező* a közgazdasági élet fejlődése szempontjából, vagy még inkább azt, hogy *fejlett és biztonságos közlekedés nélkül nincs és nem is lehet biztonságos közgazdasági élet sem*. Elég, ha egy-két évre pillantunk csak vissza, amikor a felszabadulás után úgyszólván újra kezdtük az életet. Ez az az időszak, amelyben az esetleg épen maradt munkahelyekre és az újjáépítő munkákra népvándorlásszerűen, gyalogosan vonultak Nagybudapest dolgozói. Akkor láthattuk csak, hogy amilyen kezdetleges volt a közlekedésünk, éppen olyan kezdetleges volt pl. a közgazdasági és kereskedelmi életünk is.

Amilyen mértékben a Beszkárt dolgozók hősies rohammunkája nyomán újabb és újabb helyreállított vonalak kapcsolódtak a forgalomba, olyan mértékben fejlődött kereskedelmi életünk is. Az elvégzett *forgalomhelyreállítási, illetőleg forgalombiztosítási munka* egyáltalában nem lebecsülendő, mert hiszen *422 km-nyi vonalhálózatot* kellett minden vonatkozásban helyrehozni és az sem érdektelen talán, ha számokban fejezzük ki azt a súlyos örökséget, amelyet az új, demokratikus Beszkárt már nagyrészt *munkásvezetőségének* kellett átvennie a felszabadulás pillanatában. 1938-ban a forgalomban lévő járműállományunk összesen *1861* járműből állott, de a felszabadulás utáni időben csak *888* használható jármű állt a Beszkárt rendelkezésére. A Beszkárt műszaki személyzete, de a forgalmisták és mások, *szinte emberfeletti erőfeszítésének* köszönhető, hogy ezidőszert már

*1757 jármű van forgalomban, vagyis a romkocsik kijavításával és újjáépítésével kétszeresére emelték az 1945. évi átlagot.*

A BESZKÁRT HÁROMÉVES TERVE nemcsak a járműállomány lényeges gyarapodását fogja eredményezni, hanem olyan járművek megépítését, illetve forgalombahelyezését is, amelyek úgy a vállalati bevételi eredmények, mint az utazóközönség szempontjából is merőben más értéket jelentenek majd, mint a ma már igen sok tekintetben elavult kocsipark. Hogy itt csak egyet említsünk: Minden közlekedésügyi szakember előtt világos, hogy más-más járművek forgalombantartása nyilván más-más közlekedésügyi helyzetet teremt. Jelenleg *új típusú villamoskocsi* áll kísérletezés alatt: *háromszelvényes távvezérlésű négymotoros szerelvény, pneumatikusan záró ajtószervezettel*. E kocsikon a kalauz *ülve* szolgálja majd ki az utazóközönséget. Rendkívül fontosnak tartják, hogy a kocsikon a „lógás“ lehetetlenné váljék. A „lógás“ megszüntetése, illetve a fel- és leugrálás lehetőségének kikapcsolása igen fontos követelmény, mert gondolkunk csak a „lógás“ kiküszöbölése nyomán várható *bevételi többletre* (ne feledjük, ma minden százalék számít) és a fel- és leugrálásokból származó *balesetek elmaradásával* megmutatkozó anyagi és egyéb kiadások kiesésére. E két tétel végösszege igen jelentős és éppen azért e helyen is feltétlenül megemlítenendő. Főleg a baleseti károk összege figyelemreméltó nemcsak a vállalati, hanem továbbmenően nemzetgazdasági szempontból is, hiszen a különféle rendőrségi, stb. eljárások, a különösen nagyobb forgalmi akadályt okozó balesetektől kifolyólag *kiesett munkaórák* száma, különböző című

kártalanítások, személyek megrokkanása, stb., stb. külön-külön és együttesen, egyetlen esztendőben is túlságosan nagy százalékat emészlik fel nemcsak a Beszkárt vállalati bevételének, hanem ezen túlmenően *egész nemzetgazdaságunk pénzügyi erejét csökkentik*. Elég volna utalnunk egy-két olyan balesetre, amelyek mindegyikénél, többszáz ember feltartóztatásával *ezernél több munkaóra* ment veszendőbe. Ime néhány érdekesebb, ezekkel összefüggő adat:

1946 első felében *1664* volt a közlekedési balesetek száma, 1947 első felében pedig már *2256*. Tegyük hozzá, hogy nem utolsó sorban az avult és közlekedésbiztonsági szempontból már egyenesen veszélyes járműtípusok kényszerű forgalombantartása következtében.

AZ ÚJTÍPUSÚ JÁRMŰVEK BEVEZETÉSE tehát valóban elsőrangú vállalati, illetve nemzetgazdasági érdek. De az új szellemű Beszkártnak sok egyébre is kiterjed a figyelme. Így nem utolsó sorban arra, hogy a vállalat minden alkalmazottja *valóban átérezze az új idők követelményeinek* nemcsak szükségességét, hanem sürgősségét is és

ennek megfelelően a maga részéről is mindent elkövessen a vállalati célok sikere érdekében. Jólesik regisztrálni, hogy a Beszkárt fenti figyelmenek egyenes következményeként a Beszkárt műhelyek dolgozói, de a forgalmisták is szinte már a felszabadulás első pillanatától kezdve, egész sor ötlettel, újítással jelentkeztek, hogy az állandóan eléjük tárt és így mindig szemük előtt lebegő magasabb célt, minden erejükkel és képességükkel szolgálják. Hogy kezdve az új anyagok felhasználásától, az új munkamódszerek sokszor terhesebb, de mégis *önkéntes* vállalásáig mindent elkövetek és elkövetnek, csak hogy minél szebb eredményekkel büszkélkedhessenek.

Ennek egyenes következményeként ma már több jármű fut Nagybudapest utcáin, terein, mint amennyit a felszabadulás napjaiban, a szörnyűséges romok megpillantásakor, a legvérmesebb reményű közlekedési szakember remélhetett. De számtalan olyan létesítmény is bizonyítja a Beszkárt dolgozók törhetetlen tennivágyását, amelyekre *még az úgynevezett béke években sem mertünk volna gondolni*.

KOPTA KÁROLY

## ÚJ MAGYARORSZÁG

a világpolitika és a magyar  
szellemi élet hetilapja

Szerkeszti:  
BOLDIZSÁR IVÁN

## НОВАЯ ВЕНГРИЯ

еженедельник, освещающий вопросы  
международной политики и интеллек-  
туальной жизни Венгрии



Под редакцией  
БОЛДИЖАРИВАНА



# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 6.

ноябрь 1947 г.

## Распределение трудовых сил по трехлетнему плану

Для достижения производственных результатов, намеченных трехлетним планом, надо планомерно и экономично использовать рабочую силу всех трудящихся страны. При бесплановом хозяйстве сменяющиеся волны недостатка рабочей силы и безработицы угрожают постоянному равномерному производству и делают неопределенным заработок трудящихся. В противовес этому наш план обеспечивает работу все большему и большему числу трудящихся посредством постоянного развития в определенном темпе.

В области сельского хозяйства переход к интенсивному производству ставит распределение рабочих сил перед новыми задачами. Надо ликвидировать „скрытую безработицу“, являющуюся следствием малоинтенсивного производства венгерского сельского хозяйства и принуждающую сотни тысяч рабочих и мелких крестьян перебиваться целый год из своего жалования за сто рабочих дней. Рабочую силу человека надо использовать лучше и более равномерно, причем оплата за работу должна обеспечивать достойное человека существование. Расширение площади под кормовыми и огородными культурами, которые требуют большого ухода, увеличение животноводства, увеличивают возможности заработка, причем эти возможности распределяются равномернее по всем временам года. Но этого недостаточно. Оставшийся излишек рабочей силы надо ликвидировать путем обработки сельскохозяйственных продуктов в селах, а также быстрым развитием домашнего производства. В отдельных областях надо содействовать обеспечению сезонных работ для части трудящихся так, чтобы эти трудящиеся в один сезон работали в сельском хозяйстве, а другой сезон в шахтах, на заводах, на строительстве дорог и каналов. Кроме всего часть излишка рабочей силы в сельском хозяйстве будет использована в промышленном производстве, в котором произойдет большой подъем во время осуществления трехлетнего плана.

Предусмотренное трехлетним планом производство горнорудной и обрабатывающей промышленности требует повышения численности рабочих. Но это повышение не везде пропорционально росту производства. В основных производственных процессах численность рабочих не увеличивается пропорционально росту производства, т. к. посредством рационализации его, производство растет без большого увеличения количества рабочих сил.

С точки зрения распределения рабочей силы рационализация производства означает с одной стороны то, что тождественные или одинаковые товары должны производиться не рассосредоточено, с низкой продуктивностью, а концентрировано,

причем продуктивность должна увеличиваться при возможно меньшем увеличении количества рабочих. С другой стороны рационализация означает рост личной производительности внутри отдельных предприятий, посредством улучшения средств производства и целосообразного распределения производственных процессов. Этим мы достигнем более экономного производства.

Целью правильной рационализации является достижение не максимума, а оптимума, т. е. такого использования рабочей силы, которое требует большей затраты не силы рабочих, а наоборот посредством введения правильных способов труда, больше щадит силы рабочих, даже при росте продуктивности. Это, естественно, возможно только в том случае, если каждый трудящийся считает своей обязанностью полное восстановление трудовой дисциплины. Без сознательной трудовой дисциплины не может быть большей производительности, не может быть рационализации, следовательно нельзя надеяться и на осуществление трехлетнего плана. Но трудовая дисциплина и с помощью ее достигнутые результаты дают трудящимся сознательность и завоевывает им уважение общества.

Численность рабочих в тех отраслях производства, — так в первую очередь в горнорудной промышленности, — где работают отставшими способами работы, за три года повысится относительно мало, т. к. предусмотренные в этой отрасли капиталовложения повышают продуктивность, щадя в большой мере рабочих. В таких-же отраслях промышленности, где способы работы и средства производства современные, параллельно с ростом производства увеличивается и число новых рабочих.

По плану число рабочих, занятых в горной и обрабатывающей промышленности, в первый год плана возрастет на 10% по сравнению с численностью в настоящее время и на 6.5% превысит численность рабочих занятых в этих отраслях в 1938 году. Этот спрос на рабочую силу легко можно удовлетворить использованием безработных. Но есть и теперь такие отрасли промышленности, в которых имеется недостаток в квалифицированной рабочей силе, но этот недостаток можно возместить только постепенно, путем переквалификации и соответствующего распределения рабочей силы.

Во второй год трехлетнего плана численность рабочих поднимется по сравнению с настоящим положением приблизительно на 20%, по сравнению с 1938 годом — на 15.6%. Этот рост можно обеспечить только решительным исправлением распределения рабочей силы. Определенный резерв представляют возвращающиеся военнопленные. Но кроме них надо дать работу всем тем, которые сейчас не заняты продуктивной работой. Таким резервом являются нездорово преувеличенные штаты служащих общественных учреждений и предприятий, отдельные сотрудники, которые уже уволены, или вынуждены делать излишнюю работу за мизерную оплату, а также дяди живущие на средства, добываемые нелегальной посреднической торговлей. Эти элементы только делают дороже существование трудящихся. Использование их на работе, увеличит число рабочих рук и одновременно делает дешевле администрацию в общественных учреждениях и на предприятиях, выключит из торговли излишние звенья и всем этим содействует удешевлению жизни.

В третий год плана число рабочих, занятых на производстве возрастет по сравнению с настоящим положением, почти на 30%, а по сравнению с 1938 годом на 25%. Большой рост промышленного производства, намеченного трехлетним планом, к концу трехлетнего плана совершенно ликвидирует безработицу и даже предоставит работу части сельскохозяйственного излишка населения.

Для вовлечения в производство такого большого количества новых рабочих, необходимы организационные меры, в первую очередь рационализация посредничества труда. Огромные задачи имеются и в области квалификации.

Выполнение этих задач в большой мере облегчается тем, что национальная экономика развивается по заранее намеченному направлению, следовательно заранее можно предвидеть нужды производства и планомерно можно подготовить его развитие, направленное к наиболее целесообразному использованию рабочей силы населения.

---

## Деятельность ИБУСа

(СООБЩЕНИЯ)

Родоначальник ИБУСа, **Туристическое и Путешественное А/О** было создано в 1902 году, так что ИБУС уже более 44 лет участвует в хозяйственной жизни Венгрии.

В качестве **Официального Билетного Бюро Венгерских Государственных Железных Дорог** оно представляет с одной стороны Венгерские Государственные Железные дороги, а с другой является официальным продавцом билетов всех венгерских и многих иностранных агентств передвижения.

Деятельность ИБУСА распространяется на продажу билетов на спальные вагоны железных дорог, на речные и морские корабли, автобусы и воздушный транспорт, а также и ордеров, дающих право на прочие виды обслуживания, связанные с путешествием (заказ и занятие комнат в гостиницах). В течение более-чем сорокалетнего существования туризма, ИБУС был инициатором развития современного туристического движения. Так например, ИБУС был инициатором международных обменных поездов в Европе. Специальное отделение ИБУСа занято культурной и социальной деятельностью, устраивая отдых и путешествия трудящихся и школьников.

В службе путешествий ИБУСа действует отдельное банковское отделение, удовлетворяющее денежные потребности пассажиров.

ИБУС имел представительства почти в 700 иностранных туристических бюро имел сеть в 74 отечественных билетных бюро. В настоящее время уже восстановлено 45 отечественных бюро и происходит восстановление связей с границей.

В области **товарооборота** ИБУС занимается продажей кондитерских, ярмарочных и табачных изделий, а также и предметов санитарии и гигиены в своих павильонах, расположенных на станциях, вокзалах железных дорог и других транспортных узлах страны, чтобы удовлетворить нужды и потребности пассажиров.

Деятельность ИБУСа по **распространению газет и журналов** протекает в вышеупомянутых павильонах, где происходит продажа газет, журналов, книг и др. издания. В области подписок деятельность ИБУСа распространяется на все отечественные и заграничные газеты и журналы, а также и специальную литературу.

В области **транспорта** ИБУС доставляет пакеты и товары и в количестве целых вагонов (внутри страны и за границу воздушным путем тоже) как **Генеральное Агентство по Товарному транспорту Венгерских Государственных железных дорог**. Его специальной деятельностью является **Скорый транспорт** через свои агентства, действующие в столице и в провинции.

ИБУС снабжает кинофильмами столичные и провинциальные кинотеатры, доставляет фильмы из-за границы и наоборот. Принимает объявления и рекламу с исключительным правом рекламы на станциях и в вагонах Венгерских Государственных Железных Дорог, развивая, кроме того еще и всеобщую публикационную и рекламную деятельность.

## Финансовое разрешение трехлетнего плана

При составлении капиталовложений, предусмотренных трехлетним планом, мы руководствовались необходимостью обеспечить экономический, социальный и культурный подъем населения, опираясь только на свои силы.

Если страна сможет получить иностранный заем, не связывающий ей руки в политическом отношении — что несомненно ускорит темпы под'ема — то на этот случай разработаны дополнительные планы. Но эти планы имеют такой характер, что откладывание их осуществления не повлияет на намеченный в общем плане рост производства и жизненного уровня населения. Наш финансовый план также руководствуется этими соображениями и пока опирается только на источники, имеющие основой рост производства внутри страны.

Согласно нашему плану, национальное производство уже в первый год сможет не только обеспечить элементарные потребности населения и наши международные обязанности, но и дает значительные излишки, которые в последующие годы будут возрастать. Задачей финансовой политики является забота о том, чтобы эти излишки сосредотачивались и действительно были обращены на предусмотренные планом капиталовложения.

Трехлетний план намечает капиталовложения всего на сумму 6.785 миллионов форинтов, по нижеследующим основным отраслям:

О Т Р А С Л Ь	Сумма капиталовложений в год в миллион. фор.			
	На 3 года плана	1947/48	1948/49	1949/50
Сельское хозяйство ... ..	2.000.0	579.4	651.0	769.6
Горнорудная и обрабатывающая промышленности ... ..	1.745.0	554.0	599.0	592.0
Транспорт, связь ... ..	1.676.0	427.3	560.0	688.7
Строительство, социальные и культурные цели ... ..	1.164.0	235.3	375.0	553.7
<b>И Т О Г О:</b>	<b>6.585.0</b>	<b>1.796.0</b>	<b>2.185.0</b>	<b>2.604.0</b>

Кроме вышеуказанных сумм капиталовложений, в интересах роста производства необходима дальнейшая экономия; так, например, в сельском хозяйстве в интересах скорейшего увеличения частью погибшего поголовья скота, кроме того во всех отраслях производства — в интересах постепенной замены износившихся инструментов, машин, транспортного оборудования, устаревших зданий.

Рост производства и товарооборота вызывает необходимость быстрого увеличения оборотного капитала, что выразится главным образом в увеличении запасов товаров. Предприятия из месяца в месяц надо будет снабжать все большим количеством сырья, надо вернуться к нормальному положению, когда каждое предприятие имело запасы сырья на несколько месяцев. С ростом темпов производства будут расти и запасы готовых изделий на заводских и торговых складах.

Все эти факторы требуют значительной экономии средств, но последние — по изложенным ниже причинам — не входят в рамки трехлетнего плана.

Рост скотокапитала за три года — при полном использовании возможности размножения имеющегося у нас скота — должен достигнуть 1,1 миллиарда форинтов. Но это увеличение капитала будет достигнуто лишь тогда, если крестьяне будут вывозить на рынок меньше скота, чем обычно, ибо все годные животные будут использованы для увеличения поголовья. Следовательно крестьянство откажется от определенной покупательной способности и этим создаст фонд для покрытия роста капитала, что означает освобождение от забот об этом покрытии в рамках финансового хозяйства.

Рост стоимости жилого фонда при строительстве сельских жилых домов значительно больше капиталовложений, намеченных для этой отрасли, так как стоимость индивидуального труда крестьянства и производства им стройматериалов, что составит за три года — 200—300 миллионов форинтов — также не входит в рамки финансового хозяйства.

Также не надо позаботиться о покрытии расходов по обновлению необходимого оборудования в сельском хозяйстве, горнорудной и обрабатывающей промышленности, что за три года составит около 1,6 миллиардов форинтов, ибо расходы на обновление надо будет покрывать из коммерческих цен произведенных товаров на это так, что при установлении цен пришлось учесть и этот фактор.

Наконец, не учтен и ожидаемый рост оборотного капитала, а также запасов товаров, ценность которых оценивается в 3 миллиарда форинтов, т. к. связанный с этим спрос на деньги надо будет покрывать путем увеличения денежного оборота, как результата роста производства, а также и за счет ожидаемого увеличения суммы вкладов.

Рост оборота капитала за данное время в первую очередь определяется как-раз формированием оборота банковских билетов и суммой вкладов.

Формирование национального дохода, предусмотренное нашим планом, даже при таких темпах наращивания капитала позволит снабжать трудящихся Венгрии большим количеством товаров потребления, повысить их реальный доход в ранее указанных размерах.

Государство должно позаботиться о том, что имеющиеся в его распоряжении материальные блага и денежные ресурсы действительно были использованы на цели намеченные планом и не пошли непосредственно на потребление, производство предметов роскоши или на вложение в предприятия, не имеющие никакого смысла с точки зрения плана.

Если это необходимо, следует принять принудительные меры, чтобы защитить высокие национальные интересы, связанные с осуществлением трехлетнего плана.

При сравнении положения в прошлом с намечаемым, то и в этой области видно значительное улучшение жизни трудящихся. Развитие венгерской промышленности между двумя мировыми войнами также основывалось на внутренней экономии средств, только это приводилось в такой форме, что крупный капитал

получал прибыль в ущерб интересам потребительской массы. Таможенными пошлинами, ограничением ввоза, картельными договорами искусственно поддерживались высокие цены на промышленные изделия и таким образом суммы на капиталовложения получались из некоторой части прибылей частного капитала. В противоположность этому наш план основывается на пропорциональном распределении бремени: экономия достигается главным образом путем налогового обложения, причем так, чтобы пострадали экономически слабые массы и в большой мере обременялись имущие слои.

В бюджетах государства и самоуправлений намечен значительный излишек доходов. Эти излишки дохода обеспечат 85% финансового фонда необходимого на капиталовложения по трехлетнему плану. Следовательно, финансирование покрывается большей частью из налоговых доходов государства и самоуправлений, из доходов от простых и чрезвычайных налогов. Правительству демократической Венгрии уже со времени стабилизации удалось наладить налоговую систему по принципу быстро растущей прогрессивности налогообложения, т. е. в направлении осуществления основных принципов социального плана.

Разветвленная система налогов и хорошо налаженный аппарат обеспечат нам значительный рост налоговых сумм по мере оживления и усиления экономической жизни страны.

Судя по доходам от налогов за последние месяцы при пересчете их на весь год сумма доходов государства по налогам составит более 3.400 миллионов форинтов. В первый год плана намечена сумма 3.840 миллионов форинтов, следовательно всего лишь на 12% больше, чем в настоящее время. Во втором году плана намечено собрать налогов на сумму 4.350 миллионов, а в последний год — 5.000 миллионов форинтов. Эти предположения соответствуют ожидаемому росту национального производства страны.

Наряду с усовершенствованием использования уже существующих налогов, одно из основных требований налоговой политики венгерской демократии является обложение крупных состояний, военных и инфляционных прибылей, будет использовано для создания финансового фонда трехлетнего плана. Этими двумя обложениями бремя капиталовложений надо возложить на имущие слои.

Этот источник за три года должен дать 1.700 миллионов форинтов. Налог с имущества и прибыли должны быть орпеделены в быстро растущей прогрессии. Обложение начнется с имущества, ценностью 75.000 форинтов, где он составит 60%, каковую сумму следует выплатить за три года. Сельскохозяйственные владения, меньшие 25 холд освобождаются от этого налога.

Для частичного покрытия капиталовложений необходимо будет выпустить плановый заём — на сумму 900 миллионов форинтов, с полугодовой рассрочкой, чтобы сэкономленные обществом деньги — которые такж будут значительно расти в результате трехлетнего плана — можно было собрать и целесообразно использовать. И, наконец, надо будет, естественно, использовать для покытрия капиталовложений излишних доходов государственных и находящихся под государственным управлением предприятий, сумма которых составит около 500 миллионов форинтов. В последней сумме фигурируют и авансы, связанные с иностранными поставками государственных предприятий. В сумме излишков намечаемых на 1947/48 год например, эти авансы составят больше половины.

Бюджет государства следует составить соответственно этим требованиям по следующему плану:

	Итого за три года	В миллионах форинтов		
		1947/48	1948/49	1949/50
<b>Д о х о д ы :</b>				
Налоги	13.190	3.840	4.350	5.000
Чрезвычайные налоги	1.740	525	580	635
Плановый заём	860	190	290	380
Излишки государственных пред- приятий	497	122	168	207
<b>В С Е Г О :</b>	<b>16.287</b>	<b>4.677</b>	<b>5.388</b>	<b>6.222</b>
<b>Р а с х о д ы :</b>				
Персональные расходы	4.100	1.150	1.350	1.600
Текущие административные рас- ходы	2.700	700	900	1.100
Капиталовложения	4.387	1.327	1.438	1.622
Международные обязанности	5.100	1.500	1.700	1.900
<b>В С Е Г О :</b>	<b>16.287</b>	<b>4.677</b>	<b>5.388</b>	<b>6.222</b>

Сумма, используемая на капиталовложение государством составляет две трети всех суммы капиталовложений. Остальные учреждения, в первую очередь органы самоуправления столицы и провинций, а в небольших размерах учреждения социального обеспечения содействуют осуществлению плана 1.176 миллионами форинтов, что составит 18% всей суммы капиталовложений. Следовательно, налоги покроют 85% суммы, необходимой на капиталовложения. Можно рассчитывать и на участие в финансировании капиталовложений Советского Союза в результате развития смешанных советско-венгерских предприятий, что составит 151 миллионов форинтов (2%), на участие кооперации суммой в 280 миллионов форинтов (4%); остальные 590 миллионов форинтов (9%) должен вложить частный капитал.

Из различных источников капиталовложений каждый год следует выделять следующие суммы :

Источник финансов	За три года	в миллионах форинтов		
		1947/48	1948/49	1949/50
Государство в государственные предприятия	4.386.9	1.326.5	1.438.1	1.622.3
Другие организации	1.175.6	269.6	404.3	501.7
Доля Советского Союза в капита- ловложениях смешанных Со- ветско-Венгерских акционер- ных общ.	151.1	42.5	53.1	55.5
Кооперации	280.5	36.0	90.4	154.1
Частный капитал	590.9	121.4	199.1	270.4
<b>В С Е Г О :</b>	<b>6.585.0</b>	<b>1.796.0</b>	<b>2.185.0</b>	<b>2.604.0</b>

Положение экономики Венгрии сделало необходимым, чтобы в области капиталовложений первый толчок дало государство и только позже, с укреплением экономики можно увеличить участие самоуправлений, коопераций и частного капитала, в то время, как доля государства будет постепенно сокращаться. В первый год плана 73.7% капиталовложений будут покрываться государством, 15% другими общественными организациями и только 11.3% кооперациями и частным капиталом; к последним причисляется и доля Советского Союза. Во второй и третий год плана участие государства сокращается до 66% и 62.4%, а доля самоуправлений возрастает до 18.6 и 19.3%, участие коопераций и частного капитала соответственно до 15.4% и 18.3%.

Надо подробно установить для каждого отдельного капиталовложения, когда, из каких источников и какая сумма должна быть выделена.

В рамках трехлетнего плана надо разработать еще более подробные годовые планы.

Долю общественных учреждений надо в форме отдельного приложения включить в бюджет государства самоуправлений на 1947/48 год. Наконец учитывая суммы, приходяемые из других финансовых источников, надо подготовить месячные планы. Обязанностью Планового Совета и Планового Бюро является направление осуществления плана, с учетом всех возникающих возможности, но не теряя из поля зрения конечных задач, намеченных планом. Таким образом финансовая политика плана должна быть гибкой в повседневной работе, но будет твердой в осуществлении задач намеченных на каждый год.

## **„MASZOVOL“ MAGYAR-SZOVJET NYERSOLAJ RT.**

Budapest, V., Szent István-körút 11.

Export-Import Távirati cím: „Maszovol“ Budapest — Autóbenzin, autólaj  
Tel.: 127-330 és mindenfajta ásványolajtermék forgalombahozatala

## **„МАСОВОЛ“ ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЕ НЕФТЯНОЕ А.О.**

Будапешт, V-й р-н, — бульв. Сент Иштван 11  
Экспорт-Импорт Телеграфный адрес: „МАСОВОЛ“ БУДАПЕШТ  
Продажа автобензина, смазочных масел и всевозможных нефтепродуктов

## **KELETEURÓPAI KERESKEDELMI RT.**

Sürgőny cím:

KELIMPEX BUDAPEST

Budapest, V., Nádor-u. 28. Telefon 129—450, 129—490

Kompensációs üzletek szakszerű és gyors lebonyolítása! Export—Import

## **Восточноевропейская торговая Акц. Комп.**

БУДАПЕШТ, V-Й Р-Н, УЛИЦА НАДОР 28.

ТЕЛЕФОН: 129 — 450, 129 — 490

Телеграфный адрес: КЕЛИМПЕКС-БУДАПЕШТ

**ЭКСПОРТ — ИМПОРТ**

Быстрое и квалифицированное ведение компенсационных дел



## Подведение итогов планирования продукции промышленности трехлетним планом

	1938	1947/48	1948/49	1949/50
	стоимость в тыс. флоринтов			
Горно-рудная промышленность --- --- --- 1938 = 100	642.384 100,0	708.470 110·2	786.560 122·4	889.980 138·5
Черная металлургия --- 1938 = 100	510.950 100,0	520.100 101·7	583.600 114·2	655.000 128·1
<b>Горнорудная промышленность и черная металлургия итога: --- --- ---</b>	<b>1,153.334</b> 100,0	<b>1,228.570</b> 106·5	<b>1,370.160</b> 118·7	<b>1,544.980</b> 133·9
Металлургическая --- --- --- 1938 = 100	1,292.450 100,0	1,215.112 94·0	1,499.015 115·9	1,784.090 138·0
Машиностроение --- --- --- 1938 = 100	1,506.359 100,0	1,586.600 105·3	2,056.500 136·5	2,472.400 164·1
Производство электроэнергии --- --- --- 1938 = 100	492.300 100,0	563.000 114·4	633.500 128·7	703.800 142·9
Промышленность строительных материалов --- --- --- 1938 = 100	400.000 100,0	275.000 68·7	350.000 87·5	425.000 106·3
Стекольная промышленность --- --- --- 1938 = 100	84.000 100,0	140.000 166·7	160.000 190·5	180.000 214·3
Деревообрабатывающая промышленность --- --- --- 1938 = 100	352.500 100,0	291.650 82·6	365.500 103·7	413.000 117·2
Бумажная промышленность --- --- --- 1938 = 100	221.000 100,0	146.000 66·0	198.000 89·6	245.600 111·1
Полиграфическая промышленность --- --- --- 1938 = 100	202.000 100,0	142.000 70·3	182.000 90·0	216.000 106·9
Кожевенная промышленность --- --- --- 1938 = 100	481.400 100,0	232.650 48·3	358.850 74·5	493.700 102·6
Текстильная промышленность --- --- --- 1938 = 100	2,871.500 100,0	2,436.000 84·8	3,029.500 107·5	3,601.000 125·4
Легкая промышленность --- --- --- 1938 = 100	631.800 100,0	450.610 71·4	626.700 99·3	741.960 117·4
Пищевая промышленность --- --- --- 1938 = 100	3,702.000 100,0	3,301.200 89·2	3,760.000 101·5	4,038.000 109·0
Химическая промышленность --- --- --- 1938 = 100	1,319.411 100,0	1,153.084 87·4	1,482.822 112·5	1,849.260 140·2
<b>Заводская промышленность итога; --- --- --- 1938 = 100</b>	<b>13,556.720</b> 100,0	<b>11,932.996</b> 88·3	<b>14,702.387</b> 108·5	<b>17,163.810</b> 127·0

## Планирование продукции

Наименование продукции	1938/39				1947/	
	посевн. площ. в 1000 га: астр. хольдов	средняя урожайность в ц/га	общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. фунтов	посевн. площ. в 1000 кадастр. хольдов	средняя урожайность в ц/га
<b>А) Продукция пахотных земель.</b>						
Пшеница	2813	9·6	26.883	1129·1	2500	7·0
Рожь	1098	7·3	8.049	297·8	1000	5·6
Ячмень	788	9·2	7.240	267·9	775	6·8
Овес	390	8·0	3.104	114·8	350	6·3
Кукуруза	2040	13·0	26.620	8·5·7	2050	10·0
Картофель	506	42·3	21.406	460·2	515	35·0
Сахарная свекла	77	126·7	9.694	221·0	120	15·0
Кормовая свекла	242	145·5	35.210	103·9	140	100·0
Стручковые, основная продукция	85	.	532	37·4	70	.
Стручковые, дополнительная прод.	739	.	452	31·8	740	.
Табак	25	8·0	196	46·8	33	6·6
Масличные растения, основная продукция	63	.	590	35·9	500	.
Масличные растения, дополнительная продукция	349	.	238	14·7	500	.
Льноволокнистые растения	29	.	836	24·1	36	.
Люцерна (сено)	391	27·5	10.762	153·9	364	20·0
Люцерна (семена)	.	.	66	36·6	(80)	1·2
Остальные травянистые корма	822	.	34.991	179·1	685	.
Огородные и пряные растения, выращенные на пахотных землях					130	.
Рис	171	.	.	279·4	15	14·0
Прочие растения					105	.
Солома и кукурузные стебли	.	.	132.704	462·0	.	.
Погибшие посевы и огрехи	230	—	—	—	382	—
<b>Продукция пахотных земель</b>						
<b>итого</b>	<b>9770</b>	.	.	<b>4742·1</b>	<b>9770</b>	.
<b>Б) Луга и пастбища.</b>						
Укос с лугов (сено)	1121	16·3	18.316	134·4	1110	12·0
Сено пастбищ	.	.	27.990	176·4	.	.
<b>Луга и пастбища</b>	<b>2799</b>	.	<b>46.306</b>	<b>310·8</b>	<b>2787</b>	.
<b>В) Сады и виноградники</b>						
Садовые посадки (вместе с дынями)	208	.	8.875	145·5	208	.
Фрукты (без винограда и дынь)	.	.	1.784	89·2	.	.
Виноград	380	.	442	30·9	380	8·4
Вино (в 1000 гл)	.	8·9	3.309	330·9	.	.
<b>Сады и виноградники</b>	<b>588</b>	.	.	<b>596·5</b>	<b>588</b>	.

<sup>1</sup> В соответствии с характером трехлетнего плана в таблице указано рубрикой 1947/48 указано количество продукции, которое будет получено

<sup>2</sup> Необходимо принять во внимание, что урожай 1938/39 года на отношении колосовых.

**сельского хозяйства<sup>1</sup>**

1948		1948/49				1949/50			
общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. форинтов	посевн. площ. в 1000 катастр. хольдаов	средняя урожайность в ц/хх	общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. форинтов	посевн. площ. в 1000 катастр. хольдаов	средняя урожайность в ц/хх	общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. форинтов
17.500	735.0	2450	7.3	17.885	751.2	2400	7.5	18.000	756.0
5.600	207.2	950	5.8	5.510	203.9	900	6.0	5.400	199.8
5.270	195.0	840	6.9	5.796	214.5	920	7.1	6.532	241.7
2.205	81.6	340	6.4	2.176	80.5	330	6.5	2.145	79.4
20.500	651.3	2110	10.6	22.366	710.6	2175	11.3	24.577	780.8
18.025	387.5	525	38.0	19.950	428.9	535	41.0	21.935	471.6
9.000	205.2	125	85.0	10.625	242.3	130	95.0	12.350	281.8
14.000	41.3	170	105.0	17.850	52.7	200	110.0	22.000	64.9
421	29.0	95	.	763	52.5	120	.	1.015	69.8
359	24.7	740	.	359	24.7	740	.	359	24.7
231	55.3	37	7.2	266	63.7	39	7.7	300	71.8
2.407	153.5	387	.	1.955	126.2	274	.	1.381	91.2
350	23.0	500	.	350	23.0	500	.	350	23.0
736	16.5	38	.	788	17.7	40	.	824	18.5
7.280	104.1	374	22.0	8.228	117.7	384	24.0	9.216	131.6
96	52.8	(80)	1.2	96	52.8	(80)	1.2	96	52.8
21.981	114.5	700	.	23.980	124.9	714	.	26.178	136.4
.	236.8	155	.	.	286.9	180	.	.	345.9
210	27.3	19	14.0	266	34.6	22	14.0	308	40.0
.	56.7	145	.	.	78.3	187	.	.	101.0
94.220	328.0	.	.	99.130	345.1	.	.	104.571	364.1
—	—	310	—	—	—	220	—	—	—
.	<b>3726.3</b>	<b>9770</b>	.	.	<b>4032.7</b>	<b>9770</b>	.	.	<b>4347.0</b>
13.320	97.6	1110	13.0	14.430	105.8	1110	14.0	15.540	113.9
22.296	140.5	.	.	25.083	158.0	.	.	27.870	175.6
35.616	238.1	2787	.	39.513	263.8	2787	.	43.410	289.5
6.567	121.7	208	.	7.477	138.9	208	.	8.461	158.2
1.600	80.0	.	.	1.800	90.0	.	.	2.000	100.0
450	31.5	380	.	500	35.0	380	.	550	38.5
3.200	320.0	588	8.9	3.400	340.0	588	9.5	3.600	360.0
.	553.2	.	.	.	603.9	.	.	.	656.7

количество продукции, потребляемое в данные годы. Так под в 1947 году.

много превзошел средний урожай последних 10 предвоенных лет, особенно в

Наименование продукции	1938/39				1947/	
	посевн. площ. в 1000 катастр. хольдов	средняя урожайность в ц/кх	общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. форинтов	посевн. площ. в 1000 катастр. хольдов	средняя урожайность в ц/кх
Г) Вырубка древесины ... ..	4	.	23.000	250*0	2064	.
Д) Вырубка тростников ... ..	53	.	.	6*0	53	.
Растениеводство и того ... ..	15.274	.	.	5905*4	15.262	.
<i>Е) Скотоводство.</i>						
Убой скота ... ..	—	—	5.747	1870*8	—	—
Естественное удобрение ... ..	—	—	200.000	243*0	—	—
Увеличение поголовья скота ... ..	—	—	—	168*0	—	—
Битая птица ... ..	—	—	1.702	723*1	—	—
Яйца ... ..	—	—	695	298*9	—	—
Пух и перо ... ..	—	—	59	47*2	—	—
Молоко (в 1000 гл) ... ..	—	—	16.362	1069*6	—	—
Шерсть ... ..	—	—	59	41*5	—	—
Рыболовство ... ..	—	—	81	28*3	—	—
Охотничий промысел ... ..	—	—	.	17*0	—	—
Пчеловодство ... ..	—	—	20	20*0	—	—
Шелководство (коконы в кубометрах) ... ..	—	—	—	—	—	—
Скотоводство и того ... ..	—	—	2700	1*5	—	—
			.	4528*9	—	—
Продукция сельского хозяйства и того ... ..	.	.	.	10434*3	.	.

1948		1948/49				1949/50			
общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. фунтов	посевн. площ. в 1000 катастр. гектаров	средняя урожайность в ц/гект	общий урожай в 1000 ц	общая стоимость в млн. фунтов	посевн. площ. в 1000 катастр. гектаров	средняя урожайность в ц/гект	общий урожай в 1000 ц	общая стоим. в млн. фунтов
19.000	206'5	2064	.	19.000	206'5	2064	.	19.000	206'5
.	6'0	53	.	.	6'0	53	.	.	6'0
.	4730'1	15.262	.	.	5112'9	15.262	.	.	5505'7
2.870	933'9	—	—	3.319	1080'6	—	—	4.113	1339'8
144.000	174'2	—	—	160.000	193'6	—	—	178.000	215'4
—	297'0	—	—	—	359'0	—	—	—	462'0
1.356	576'3	—	—	1.572	668'3	—	—	1.831	778'4
555	238'7	—	—	644	276'8	—	—	750	322'4
47	37'5	—	—	54	43'5	—	—	63	50'7
7.863	513'0	—	—	8.877	579'4	—	—	10.423	680'6
16	10'8	—	—	20	13'9	—	—	26	18'0
40	14'2	—	—	60	21'2	—	—	80	28'2
.	4'0	—	—	.	5'0	—	—	.	6'0
13	13'0	—	—	17	17'0	—	—	19	19'0
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5.000	2'8	—	—	6.000	3'3	—	—	7.000	3'9
.	2815'4	—	—	.	3261'6	.	.	.	3924'4
.	7545'5	.	.	.	8374'5	.	.	.	9430'4

**Формирование количества продукции предназначенной для потребления внутри Венгрии за три плановых года и его сравнение с положением 1938 и 1946/47 г. г.**

Наименование	1938	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	в млн. форинтов (цены января 1947 г.)				
Национальный доход ...	22.517	14.741	19.029	22.414	25.705
Расходы общественных и муниципальных организаций	2.830	1.648	1.750	1.850	2.000
Международные задолженности ...	—	1.397	1.199	1.470	1.684
Капиталовложения ...	1.205	530	1.796	2.185	2.604
Увеличение поголовья скота	168	182	297	359	462
Стоимость продукции, предназначенной для потребления внутри страны <sup>1</sup> ...	18.314	10.988	13.987	16.550	18.945
1938 = 100	100·0	60·0	76·4	90·4	103·4
1946/47 ...	—	100·0	127·3	150·6	172·4

<sup>1</sup> Без вычитания стоимости ожидаемого увеличения запаса товаров.

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 6.

ноябрь 1947 г.

## СОДЕРЖАНИЕ

ТРЕХЛЕТНИЙ ПЛАН ВЕНГРИИ (продолжение)	
Распределение трудовых сил по трехлетнему плану ...	59
Финансовое разрешение трехлетнего плана ... ..	62
ТАБЛИЦЫ — ПРИЛОЖЕНИЯ К ТРЕХЛЕТНЕМУ ПЛАНУ	
Подведение итогов планирования продукции промышленности трехлетним планом ... ..	67
Планирование продукции сельского хозяйства ... ..	68
Формирование количества продукции предназначенной для потребления внутри Венгрии за три плановых года и его сравнение с положением 1938 и 1946/47 г. г. ... ..	72
СООБЩЕНИЯ	
Деятельность ИБУСа ... .. — ... ..	61
Важнейшие из статей, приведенных в этом номере лишь на венгерском языке:	
Проф. ТУРЕЦКИЙ: Тридцатилетнее развитие СССР ... ..	3
Л. ЙОЧИК: Кооперативы в советском сельском хозяйстве ...	11
Р. НЭТЕЛЬ: Планы центрально-европейских и юго-восточноевропейских государств по капиталовложению и производстве	19
И. ШАЛУШИНСКИЙ: Бюджетная система Советского Союза	27
И. ДОБОШИ: Плановое хозяйство Чехословакии и новая пятилетка ... ..	35
И. ВИНКЛЕР: Посещение одной советской кондитерской фабрики ... ..	47

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
ШЭМЬЕН ЭНДРЕ

Редактор статей, переведенных на русский язык  
АЛЬПАРИ ПАЛ

Редакция и издательство:  
Будапешт, VIII-й р.н ул. Сенткирай 32/а

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т  
для учреждений и предприятий 200 ф-т

Цена номера в СССР 5 руб, подписная плата на год 60 руб.

За издание отвечает  
ВАРКОНИ ЛАСЛО

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬ-  
ТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ      Л. ГАЙ      И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, Ш. БАРЦА, Л. БЕБРИЧ, А. БЕРЕИ  
Й. БЮКИ, А. БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЗЕЛОВИЧ,  
Л. ЙОЧИК, А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ, В. ЛАЗАР,  
Й. МАРКОВИЧ, А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ,  
Б. САНТО, А. САКАШИЧ, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО,  
И. ФРИШ, Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

6



# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

AIADJA A MAGYAR-SZOVJET MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG KÖZGAZDASÁGI  
SZAKOSZTÁLYA ÉS A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

CSEJKEY ERNŐ

TÁRSELNÖKÖK:

FARKAS FERENC

HÁY LÁSZLÓ

VAJDA IMRE

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

ANTOS ISTVÁN, BARCZA SÁNDOR, BEBRITS LAJOS,  
BEREI ANDOR, BUDAY-GOLDBERGER ANTAL,  
BÜKY JÓZSEF, CSÉCSY IMRE, FARAGÓ LÁSZLÓ,  
FRISS ISTVÁN, HARDI RÓBERT, JÓCSIK LAJOS,  
KÁRÁSZ ARTUR, KEMÉNY GYÖRGY, LÁZÁR  
VILMOS, MARKOVICS JENŐ, MOLNÁR ALBERT,  
NAVRATIL ÁKOS, SZAKASITS ANTAL, SZÁNTÓ  
BÉLA, SZÉKELY ARTUR

7

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 7. SZÁM

1947 DECEMBER

## TARTALOM

	Oldal
IVAN BENEDIKTOV: A szovjet mezőgazdaság fejlesztésének alapvető feladatai az új ötéves tervben .. .. .	1
Szovjet termelési eredmények .. .. .	8
BARCZA SÁNDOR: A bankok államosítása .. .. .	9
A szovjet államháztartás .. .. .	11
S. SZTRUMILIN: A szovjet tervgazdálkodás .. .. .	12
Szovjet-angol kereskedelmi kapcsolatok .. .. .	14
JÓCSIK LAJOS: Szövetkezetek a szovjet földművelésben .. .. .	15
Nyugati kommentárok a szovjet helyzetről .. .. .	21
SZAKASITS ANTAL: Szociálpolitikánk néhány fontos feladata .. .. .	22
Szovjet-dán kereskedelmi szerződés .. .. .	26
VAMOS GYÖRGY: Papirellátásunk külkereskedelmi kérdései .. .. .	27
BARACS-NÖTEL: A magyar külkereskedelmi passzivum .. .. .	30
 <b>S Z E M L E :</b>	
1947 november 13-án .. .. .	31
A magyar pénzügyi helyzet javulása (Baracs-Nötel) .. .. .	31
A sztahánov-mozgalom fejlődése .. .. .	32
Magyarország ár- és belpolitikai problémái .. .. .	34
A szovjet ipar ellátása pénzzel .. .. .	35
A Csehszlovák Nemzeti Bank hírei .. .. .	36
 <b>K Ö N Y V S Z E M L E :</b>	
G. M. SZOROKIN: Az ipar és a közlekedés fejlesztése az új ötéves tervben (Mészáros Gyula) .. .. .	37
MICHAIL LIPECKER: A tulajdonjog a Szovjetúnióban (L. L.) .. .. .	39
 <b>F O L Y Ó I R A T S Z E M L E :</b>	
BEREGHY LORÁNT: Magyar és külföldi folyóiratok és hetilapok .. .. .	42
Új csehszlovák adótörvények .. .. .	44
A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARA KÖZLEMÉNYEI .. .. .	45
A vállalati nyereségek „sterilizálása” Svédországban .. .. .	46
Jugoszláv iparosítás .. .. .	46
 <b>K Ö Z L E M É N Y E K :</b>	
DOBOS GÁBOR: A magyar dohányjövődék .. .. .	47
KOFTA KÁROLY: Budapest villamos- és autobus kérdéseiről .. .. .	48

## HIRDETÉSMUTATÓ AZ I. OLDALON

Megjelenik havonta  
a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság  
és a Magyar-Szovjet Kereskedelmi Kamara  
kiadásában

\*  
Felelős szerkesztő:  
SÖMJÉN ENDRE

\*  
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 32/a.  
Telefon: 136—492, 137—798, 136—881, postatakarékpénztári csekkszám 11.111.

Egyes szám ára 5.— Ft,  
a Szovjetúnióban 5.— rubel, más külföldi országban 8.— Ft.

Előfizetési ára egy évre 60.— Ft, vállalatoknak és jogi személyeknek 200.— Ft,  
a Szovjetúnióban 60.— rubel, egyéb külföldön 100.— Ft.

Felelős kiadó: Richter László



# PERTRIX

zseblámpájába

# PERTRIX

szárazelemet

# SUGÁR

törpeizzót

Rádiójába

# PERTRIX

anódtelepet

Autójába

# VARTA

akkumulátort

Gyártja :

**TUDOR Akkumulátor-  
és Szárazelemgyár Rt.**

Budapest, XIII., Váci-út 137-139.

## MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

### Hirdetésmutató:

Agrár-Industria Rt. . . . .	XV.
Cõrdatic Magyar Gumi- abroncs Rt. . . . .	XIV.
Creditanstalt-Bankverein ..	XIV.
Faszén Központ Rt. . . . .	VII.
Ganz-Ikart . . . . .	49.
Goldstein Nándor (export- import) . . . . .	XIV.
Hazai Fésűsfonó- és Szö- vőgyár Rt. . . . .	IX.
Kallós Kompass . . . . .	IX.
Keleteurópai Kereskedel- mi Rt. . . . .	XIII.
Kispesti Selyemszövőgyár Magdalin Vegyészeti Gyár Kft. . . . .	X. II.
Magyar Általános Hitel- bank . . . . .	III.
Magyar baromfiexportőr cégek . . . . .	IV.
Magyar Dohányjövedék Magyar Filmipari Rt. . . . .	VIII. XII.
Magyar Külforgalmi Rt. . . . .	XV.
Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank . . . . .	IV.
Magyar Országos Szövet- kezeti Központ . . . . .	II.
Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt. . . . .	XIII.
Magyar-Szovjet Polgári Légiforgalmi Rt. . . . .	VI.
Molnár Gyula Nemzetközi Szállítmányozó . . . . .	VII.
Nemzetközi Külkereske- delmi Rt. . . . .	XI.
Pamuttextilművek Rt. . . . .	XI.
Pesti Magyar Kereskedel- mi Bank . . . . .	V.
Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállala- tok Számára . . . . .	XV.
Standard Villamossági Rt. Szikra Könyvkiadó . . . . .	XI. XII.
Transprodukt Rt. és Pol- lák B. és Társa (Nem- zetközi szállítmányozók Tudor Akkumulátor- és Szá- razelemgyár Rt. . . . .	IX. I.
Virág István Kft. . . . .	VII.

# MAGDALIN

III, BÉCSI-ÚT 170-172

Telefon: \*162-090



Textil-, bőr- és vasipari  
vegyi-segédanyagok,  
kenőszappanok, ipari, kereskedelmi  
lakkok és elektromos szigetelőlakkok

## MAGYAR ORSZÁGOS SZÖVETKEZETI KÖZPONT

a magyar gazdaságszervező központi értékesítő és áruellátó szerve

Gabonafélék, rizs, gazdasági-, kerti- és olajos-magvak, édes csillagfűrtmag, burgonya, hagyma- és répafélék, rostlen, rostkender, cirok, nád, szálastakarmány, gyógynövények, gyümölcs és zöldség, bor, állat, baromfi, lőttvad, tojás, toll, gyapjú, nyersbőr, tej, tejtermékek, méz

**és mindennemű mezőgazdasági termékek értékesítése**

Mezőgazdasági gépek, szerszámok, vasárak, textiliák, bőr-árak, növényvédekezőszerek, állategészségi cikkek, abrak-takarmány, műtrágyák, ásványolajtermékek, háztartási, műszaki, vegyi és elektromos cikkek, építési- és tüzelőanyagok, fűszer- és gyarmatárak stb. beszerzése.

Levélcím: Budapest, 4. Távirati cím: EMOESZKA Postafiók: 222.

**Központi igazgatás: Budapest, V., Vigadó-utca 6**

# MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

Budapest, V., József nádor-tér 3-4

Telefon: \*186-830, \*186-840, \*186-850

Alapítatott 1867-ben

Sürgőnycím: HITEL

**Alaptőke és tartalék: 99,000.000 forint**

## Fiókok:

Központi váltóüzlet: IV., Apponyi-tér 1.

### Budapesten:

- |                            |                          |
|----------------------------|--------------------------|
| II., Széna-tér 1/b.        | VI., Teréz-körút 2.      |
| II., Szilágyi Dezső-tér 1. | VII., Somogyi Béla-út 1. |
| IV., Fővám-tér 1.          | VII., Rákóczi-út 28.     |
| V., Marx-tér 9.            | VII., Baross-tér 13.     |
| V., Pozsonyi-út 38.        | VII., Thököly-út 22.     |
| VI., Andrásy-út 23.        | VIII., József-körút 33.  |
| VI., Andrásy-út 83.        | IX., Ráday-utca 2.       |
| VI., Podmaniczky-utca 2.   | IX., Bartók Béla-út 35.  |

### Vidéken:

- |           |                 |                |
|-----------|-----------------|----------------|
| Debrecen  | Miskolc         | Szentés        |
| Eger      | Nyíregyháza     | Székesfehérvár |
| Győr      | Pécs            | Szombathely    |
| Kaposvár  | Sátoraljaújhely | Tatabánya      |
| Kecskemét | Sopron          | (kirendeltség) |

## Magyar baromfiexportőr cégek:

**Magyar Országos  
Szövetkezeti Központ**  
Budapest, V., Alkotmány-u. 29.

**Schneider Ignácz Utódai**  
Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 9.

**Fortuna Árukereskedelmi Rt.**  
Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 4.

**Benedek József és Fia**  
Budapest, V., Báthory-u. 5.

**Baromfi-, vad-, tojás- és gyümölcs-export**

## ВЕНГЕРСКИЕ ФИРМЫ ПО ЭКСПОРТУ ПТИЦЫ:

**Всевенгерский  
Кооперативный Центр**  
Будапешт, ул. Алкотмань 29.

**Насл. Шнейдер Игнаца**  
Будапешт, пл. Кошут Лайоша 9.

**Торговое а. о. Фортуна**  
Будапешт, пл. Кошут Лайоша 4.

**Бенедек Йожеф и сын.**  
Будапешт, ул. Батори 5.

**Экспорт птиц, дичи, яиц и фруктов**

## Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank

Budapest, V., Dorottya-utca 6

Telefon: 183-880

Alapítva 1869 évben

Ezelőtt: MALVIEUX C. J. \* Alapítási év: 1829

*Pénzüintézeteti érdekeltségek  
az ország jelentősebb városáiban!*

# MAGYAR-SZOVJET KÖZGAZDASÁGI SZEMLE

I. ÉVF. 7. SZÁM

1947 DECEMBER

## A szovjet mezőgazdaság fejlesztésének alapvető feladatai az új ötéves tervben

Írta: IVAN BENEDIKTOV, a Szovjetunió földművelésügyi minisztere

AZ ÚJ ÖTÉVES TERV hatalmas és rendkívül erős iramú fejlődést ír elő a mezőgazdaság számára. Ha az 1932. évi\* mezőgazdasági össztermelést 100-zal jelöljük, akkor a szovjet mezőgazdaság 1937-ben\*\* 153%-os, 1940-ben\*\*\* pedig 177%-os termelési eredményt ért el. Az utolsó békeév termelését jelentős mértékben túlszárnyalja majd mezőgazdaságunk, amikor 1950-ben, a háborúutáni első ötéves terv előírásainak megfelelően 225%-os össztermelést kell felmutatnia, a vetésterületet pedig minden szektorban 45 millió hektárra<sup>1)</sup> kell növelni.

Ez több, mint a háborúelőtti Németország és Franciaország termőföldjei együttvéve. Az első ötéves terv eredményeképpen a vetésterületet 21,400.000 hektárra emelték.<sup>2)</sup> A vetésterületek növekedésének irama az első ötéves tervhez képest több, mint kétszeres lesz; de a második ötéves tervhez viszonyítva is tetemesen emelkedik majd. Még az előbbinél is komolyabb feladat lesz a mezőgazdasági kultúrák hozamának fokozása. A gabonakultúrák átlagos évi hozamnövekedésének 8—10 százalékot kell elérniük.

\*

AZ ÚJ ÖTÉVES TERVBEN előírányzott általános mezőgazdasági fellendülés legfontosabb feltétele a gabonatermő területek helyreállítása és továbbfejlesztése. Ezt a feladatot kétféleképpen oldjuk meg: a terméshozam emelésével és a gabona vetőterületének növelésével.

\* Első ötéves terv.

\*\* Második ötéves terv.

\*\*\* Harmadik ötéves terv.

<sup>1)</sup> Kb. 78 millió kat. hold.

<sup>2)</sup> Kb. 37,200.000 kat. hold.

Oroszország gabonatermelése mindig komoly tényező volt, de a háborúelőtti évekéhez hasonló magas gabonatermással azelőtt sohasem dicsekedhetett. Az 1940-es termés 38.3 millió tonnát eredményezett, vagyis 18 millióval több gabonánk volt, mint az első világháború előestéjén. A búza vetésterülete 1913-hoz viszonyítva már 1937-ben 10 millió hektárral\* *gyarapodott* és a legfontosabb gabonafajták termőterületének 44 százalékát foglalta el; ugyanakkor a búza az Egyesült Államokban a szemestermények termelésére szánt összes területnek a 31 százalékán tenyészett. A háború előtt több éven át a Szovjetunió állt az első helyen a világ búzatermelő államainak sorában.

Az új ötéves terv befejeztével a gabonakultúrák vetésterülete a kollektív gazdaságokban minden háborúelőtti méretet felül fog múlni, ideértve Kanadát is. A gabonafélék összhozamának emelkedését 65 százalékban a termelékenység fokozásával és 35 százalékban a vetésterület kifejlesztésével fogjuk elérni. Ezek szerint a gabonaprobléma megoldásának legfontosabb feladata a termelékenység fokozása.

*Ukrajnában, a Krimben és Észak-Kaukázusban az őszi búza termelését nemcsak folytatjuk, hanem fokozzuk is. A Volga sztyeppes vidékein, Dél-Uralban, Szibériában és Kazachsztánban meghonosított különlegesen acélos tavaszi búzafajta vetésterületét ugyancsak növeljük. Jelentős mértékben fokozzuk a tatárka, a rizs, valamint a hüvelyesek termelését. Az ötéves terv végén gabonából összesen 127 millió tonnának kell begyűlnie, ami 1940-hez képest 7%-os emelkedést jelent. Ez javítani fogja a közellátást és az országnak meglesznek a szükséges gabonatermékai.*

\*

AZ IPARI NÖVÉNYEK termesztésének fokozása hasonlóképpen szükséges a textil-, élelmiszer- és más iparoknak elegendő nyersanyaggal való ellátásához. A *cukorrépahozam* 1950-ben például 25 millió tonnára van előírva; ez a háborúelőtti eredményénél 22%-kal több és háromszorosa az 1945-ös cukorrépatermésnek. Ebből 3,400.000 tonna cukrot nyerünk majd, azaz 250.000 tonnával többet, mint 1940-ben. A cukortermelés fejenként 2 kilogrammal többet biztosít majd, mint 1940-ben.

Tetemesen emelni fogjuk a legfontosabb ipari növénynek, a *gyapotnak* a termelését is, melynek rostjaiból és magvaiból fonalat, szövetet, olajat, szappant, hajtószíjat, gépkocsigyártáshoz szükséges futószalagot, cellulózt, vattát, glicerint és sok más fontos terméket állítunk elő. Az új ötéves terv végén a hektáronkénti gyapottermésnek el kell érnie a 18.4 métermázsát.\*\* A gyapotnyersanyagok összhozama 3.1 millió tonna lesz, azaz 25%-kal több a háborúelőtti termelésénél. Az ötéves terv végén a gyapotcserje-vetésterület egy hektárjáról átlagosan egy tonnával több gyapotnyersanyagot kapunk majd, mint 1945-ben. 1950-ben tehát egy hektárnyi öntözött gyapotcserjéről csupán a termékenység fokozásával 2700 méterrel több szövethoz, 110 kilóval több olajhoz és 16 kilóval több szappanhoz jutunk.

\*

A LENTERMESZTÉS üzemek tízezreinek komoly bevételi forrása. Termékeit a textil-, gépkocsi-, bőr- és más iparokban használják fel. A lenfonál két-

\* Kb. 17.3 millió kat. hold.

\*\* Kat. holdanként 32 q.



szerte erősebb a gyapolfonalnál és háromszor erősebb a gyapjúfonalnál. A lenolajkence — a kifőzött lenolaj — a lakk- és festékiparban pótolhatatlan. A lenolajat a szappan-, a bőr- és az elektromos-iparban, valamint az élelmiszeriparban használják fel. A háború előtt a világ lenolajtermelésének 80%-át a Szovjetunió szolgáltatta. Az ötéves terv a len hozamát hektáronként mintegy 4 mázsával\* akarja emelni. 1950-ben a lenrosthozam a 8 millió métermázsát is eléri majd, vagyis az 1940-es évinél 39%-kal, az 1913. évinél pedig 242%-kal lesz magasabb. Nyolcmillió mázsa lenrostból 2.400 millió méter jóminőségű lenszövetet lehet előállítani.

\*

A TERV ÉRTELMEBEN tetemesen bővül a zsírellátás szempontjából nagyjelentőségű *olajkultúrák termőterülete*. A háború alatt az olajnövények termesztése erősen csökkent, s erősen megsínylette ezt a növényi zsírok előállítása is. A napraforgó és más olajnövények termőterületének kiterjesztése és termékenységük fokozása hamarosan jelentős mértékben javíthatja a zsírellátást. Az ötéves terv végén — 1940-hez viszonyítva — fejenként 25%-kal több növényi zsíradékot termelünk majd.

A napraforgó országunk legfontosabb olajnövénye. Az ebből nyert olajat táplálkozásra használják. Nagy szerepe van a margarin, a konservek, a stearin, a glicerin és a szappan készítésénél. A háború előtt a Szovjetunió a világ napraforgótermék-szükségleteinek mintegy 90%-át fedezte. 1950-ben a napraforgóhozam 37 millió mázsa mag lesz (hektáronként kb. 10 mázsa). A többi olajkultúrák termőterülete (ricinusnövény, bolyhos len, mustár, szézám, szója stb.) 1940-ben 1,596.000 hektár volt. Ekkor honosítottuk meg a ricinuscserjét, a szója-, szézám-, földi mogyoró- és más új olajnövény-kultúrákat.

\*

A KAUCSUKTARTALMÚ NÖVÉNYEK vetésterületének kiszélesítésével és termőképességük fokozásával jelentős nyersanyagbázist létesítünk nyerskaucsuk előállítására. Külföldi tudósoknak és nagyiparosoknak 25 évre volt szükségük ahhoz, hogy a régóta ismert „hevea“ nevű kaucsuktartalmú növényből az első 100 tonna kaucsukot előállíthassák. A Szovjetunió az eddig ismeretlen „kok-szagiz“ nevű kaucsuktartalmú növényből öt év alatt állította elő az első 100 tonna kaucsukot. Ennek a kultúrának vezető szerepe lesz a szovjet nyerskaucsukgyártásban.

\*

AZ IPARI NÖVÉNYEK termelésének további fokozása erősen függ a földmívelés gépesítésétől, a gyapot, a cukorrépa a kok-szagiz és a többi ipari növény termesztése ugyanis nagyszámú munkaerőt igényel. Ha például egy hektárnyi szemeskultúra vetéséhez átlag 10—12 emberi munkanap szükséges, akkor a cukorrépához hektáronként 135, a gyapotéhoz 130, a teáéhoz pedig 480—500 munkanap is kell. A gépgyártás erőteljes fokozódása kétségtelenül hozzá fog járulni az ipari növények fokozottabb termesztéséhez. Mérnökeink és feltalálóink számára itt is tág tere nyílik az alkotó munkának.

\*

A FORRADALOMELŐTTI Oroszországban csak jelentéktelen mennyiségű *teát* termeltek a Fekete-tenger mellett a batumi partvidéken elterülő kísérleti földeken. Ma Nyugat-Grúziában, Azerbajdzsánban és a krasznodári járás-

\* Holdanként cca. 7 q-val.

ban foglalkoznak teatermesztéssel. A háborúelőtti ötéves tervekben a teaültetvények több mint 50.000 hektárral szerepeltek. Az új terv az ültetvényeknek újabb 10.000 hektárra\* való kiterjesztését írja elő.

\*

A HÁBORÚ RAMUTATOTT annak a tevékenységnek a hatalmas jelentőségére, amely a harmadik ötéves terv idején a legnagyobb városok és ipari központok környékén a burgonya, a főzelékfélék és az állattenyésztés alapjainak megteremtésére és megerősítésére irányult. A városok burgonyával és főzelékfélékkel való ellátását ezidőtájt nagymértékben a külvárosi konyhakertek és burgonyagazdaságok, valamint a munkások és tisztviselők saját, illetve kollektív kiskertjeinek fejlesztése útján fedeztük. Az új ötéves terv előírja a városok és ipari központok közelében fekvő burgonya- és konyhakertbázisoknak, valamint a városkörnyéki állattenyésztésnek a továbbfejlesztését és megerősítését. A burgonya termésterületét 9.6 millió hektárra\*\* terjesztjük ki, azaz a háborúelőttihez képest csaknem 2 millió hektárral növeljük. A főzelékfélék termőterületét 600.000 hektárral\*\*\* vagyis a háborúelőttinél 40 százalékkal nagyobbítjuk.

A burgonya és főzelékfélék termesztésének fokozására igen hatékony intézkedéseket foganatosítunk olyan német megszállást szenvedett vidékeken, mint például Moszkva, Leningrád, Kiev, Rosztov körzetében, a Donyec-medencében, Sztálingrád környékén és másutt. Végrehajtjuk ezeket a termelést előmozdító rendszabályokat az Ural, Szibéria, Kazachsztán iparvárosainak és településeinek közelében is. A mezőgazdaság feladata a *melegházi termelés* fejlesztése, mert télen és koratavasszal így biztosíthatjuk a városi lakosság főzelékfélével és zöldséggel való ellátását. A városi lakosság tejellátása céljából Moszkva és más nagy városok közelében újabb *tejgazdaságok* létesülnek.

\*

LEGNAGYOBB FIGYELMÜNK és messzemenő gondoskodásunk tárgya: a gyümölcsösök és szőlők helyreállítása, az újabb kertek és bogyókultúrák létesítése nemcsak a kolhozokban és szovhozokban, hanem a parasztok egyéni tulajdonában lévő földeken, valamint a munkások és tisztviselők kiskertjeiben is. A kollektív gazdaságokban több mint 500.000 hektárnyi\*\*\*\* területen létesítenek majd új kerteket, bogyókultúrákat, szőlőket, citrom-, narancs- és teaültetvényeket.

A terv alapján az *évelőfüvek* vetésterületét a kolhozokban az 1945. évi négyeszeresére, az 1940. évi területnek pedig a kétszeresére emeljük. Ez az intézkedés helyes váltógazdaság folytatását teszi lehetővé és biztosítja a mezőgazdasági kultúrák hozamának tervszerű fokozódását.

\*

MEZŐGAZDASÁGUNK megteremtette a földdel üzött rablógazdálkodás kiküszöbölésének előfeltételeit és egyszersmind a föld termőképességét is fokozta. Ezt bizonyítja a háborúelőtti terméseredmények általános növekedése, s

\* Körülbelül 17.380 kat. hold.

\*\* Kb. 14 millió kat. hold.

\*\*\* Kb. 1,050.000 kat. hold.

\*\*\*\* Kb. 870.000 kat. hold.

erről tanuskodnak a mezőgazdaság sztachanovistáinak rendkívüli eredményei is. A mezőgazdaság átszervezése, a nagymértékű gépesítés, a vegyi eljárások egyre fokozottabb alkalmazása a földművelés fejlesztésének eddig ismeretlen lehetőségeivel kecsegtetnek.

Nem kevésbé fontos az előbbieknél az állattenyésztés szerepe sem. Országunknak nagymennyiségű húsrá, tejre, zsírokra, gyapjúra és más állati termékre van szüksége. Az állatállomány szaporodásának iramát az új öt-éves terv erősen gyorsítja. A terv tartama alatt a marhák számát 30%-kal, a juhokét és kecskékéét 75%-kal, a sertésállományt a jelenleginek a *háromszorosára*, a lovak számát pedig 46%-kal kell emelni. Világosabban láthatjuk a szaporodás iramát, ha megemlítjük, hogy Nyugat-Európa országaiban 40 év alatt, — pontosabban 1870—1910-ig — a szarvasmarhaállomány 26%-kal emelkedett, vagyis az átlagos évi szaporulat 0.65 százalék volt. Az ötéves terv nyomán az átlagos évi szaporulat 13% lesz. Az állatállománynak az ötéves tervben előirányzott növekedése már egymagában is meghaladja Anglia és Észak-Írország 1937. évi szarvasmarhaállományát. A kolhozok sertésállományának az Angliában és Észak-Írországban számontartott sertések számához képest öt év alatt meg kell kétszereződnie. A juhállomány növekedése pedig meg fogja haladni a legfejlettebb juhtenyésztő országban: Új-Zélandban számontartott juhok mennyiségét.

Az ötéves terv nemcsak az állatállomány szaporítását irányozza elő, hanem az állatok végzett munkájának termelékenységét is fokozni kívánja. Nagyobb gondot fordítunk tehát az állatok gondozására és takarmányuk minőségére, továbbá az egyes, leginkább munkabíró háziállatfajták, jóltejelő fajtehének, stb. tenyésztésére. Ilymódon 1950-ig 1945-höz viszonyítva csaknem kétszeres mennyiségű, a háborúelőttinél pedig 30%-kal több tejet kapunk. A hús- és zsírtermelés 1945-höz képest több mint 2.5-szeres lesz és közel 25%-kal lesz magasabb az 1940-es eredményeknél.

A terv értelmében továbbfejlesztjük a finomgyapjas és féldurvagyapjas juhtenyésztést, főleg Észak-Kaukázusban, Ukrajnában, Kazachsztánban, a Kirgiz Köztársaságban, Nyugat-Szibériában és a Volga vidékén, de fejlesztjük a juhtenyésztést bárány- és birkabőr nyerése, valamint a hús- és zsírelállítás szempontjából is.

Az új ötéves terv nagyszabású intézkedéseket irányoz elő a rétek és legelők megjavítására, továbbá termelőképességük fokozására. A kolhozok erőtakarmánygyűjtését is igen nagy iramban folytatjuk. A mezőgazdasági ipari hulladékokat a lehető legnagyobb mértékben az állatok etetésére használjuk fel. Az állatokat lehetőség szerint minél tovább a téli és nyári legelőkön kell tartani, főleg Közép-Ázsiában és Kazachsztánban. Ezek a legelők az állattenyésztés szempontjából jelentős forrásai a takarmánytartalékok növelésének.

Fokozottan igyekszünk javítani a holmogorszki, jaroszlavi, kosztromai, gorbatovszki és más hazai marhafajták fajtulajdonságait. Súlyt helyezünk továbbá a romanovi juhok, valamint Brighton- és más fajsértések tenyésztésére is.

1945-ben új marha-, juh- és lófajtát kezdtünk tenyészteni. A jelenlegi ötéves terv folyamán ezeknek a közgazdaság szempontjából rendkívüli értéket képviselő fajtáknak az elterjesztése a feladatunk. Elsősorban arra a

kosztromai marhafajtára gondolunk itt, amely rendkívüli munkabíráásával, nagy élősúlyával és a helyi viszonyokhoz való kiváló alkalmazkodóképességével tűnik ki. Ennek a fajtának az átlagos tejhozama 1943-ban 5449 liter, a tej zsírtartalma 3.7%, az átlagos élősúly tehenenként 645 kg volt. A „Karavajevo“ nevű szovhözban ebből a fajtából 60 tehén van. Átlag 8000 liter tejet adnak egy évben. Tíz tehén egyenként 10.000 liter tejet adott egy év alatt. Ugyanebben a szovhözban nevelték fel az „Engedelmes“ nevű tehenet, amely egy év alatt 16.262 liter tejet szolgáltatott 3.9% átlagos zsírtartalommal. Ez túlszárnyalhatatlan világrekordja a tehén tejelő-képességének.

A Kazach Köztársaság állattenyésztési intézetének W. A. Balmont tanár vezetésével új finomgyapjas juhajtát sikerült kitenyésztenie, amelyet „finomgyapjas kazach“-nak neveztek el. Ez az új fajta jóminőségű hús- és zsírtermékeket, valamint kiváló minőségű finomgyapjút szolgáltat. Azonkívül ez a fajta szívósság és az egész évi legelőkhöz való alkalmazkodni-tudás tekintetében nem marad el a zsírfarkú-juhok mögött és sokkal különb, mint a Preskos-juh és annak keresztezett fajtái.

Néhány ivanovói és vladimiri kolhozban a gavrilo-poszadszki állami méntelep munkatársai új igásló-fajtát tenyésztettek ki, amelyet szívósság, a szárazföldi éghajlati viszonyokhoz való alkalmazkodás és a nagyfokú munkabíráás jellemez. Ezek a tulajdonságok főleg a mezőgazdaság és a városi forgalom szempontjából értékesek. Csak néhány példát: egy „Gránit“ nevű csődör, melyet a vladimiri járás jurjevpolzski körzetének Turabjevo nevű falujában neveltek, vizsgaképpen 9 tonnányi súlyt bírt el, a „Bors“ nevű csődör pedig 10 kilométeres utat 4 tonna megterheléssel 1 óra 39 perc alatt tett meg. Ez a nagy nemzetgazdasági jelentőségű új fajta igen hamar el fog terjedni.

\*

A MEZŐGAZDASÁG helyreállítása és továbbfejlesztése a korszerű technika széleskörű alkalmazásával lehetséges. Az ötéves terv értelmében traktorparkunkat 1940-hez képest megkétszerezzük. A mezőgazdaság kereken 325.000 vontatóval és 195.000 kaszáló-cséplőgéppel lesz gazdagabb, kap továbbá vetőgépeket, különleges boronákat, tárcsás hántológépeket és kaszálógépeket, összesen több, mint 1 millió különböző gépet. Összegezve: a mezőgazdaság 4.5 milliárd rubel értékű géphez jut, méghozzá az 1926/27. éves áron számítva, ezenkívül többszáz ezer tehergépkocsit is kap.

Az ötéves terv keretében 9 mezőgazdasági gépgyárat állítunk helyre és 5 újat építünk, épül továbbá egy kaszáló-cséplőgépeket előállító gyár is. Felállítunk 950 új gép- és traktorállomást javítóműhelyekkel és gazdasági épületekkel, valamint állandó javítóműhelyeket, amelyekben kiváló szakmunkások dolgoznak majd. A gép- és traktorpark helyreállítása és gyarapítása biztosítja a mezőgazdasági termelés fokozottabb gépesítését és döntő módon fog hozzájárulni a mind termelékenyebb mezőgazdasági munkához. Míg a háború előtt a szántást 72—75%-ban végezték gépekkel, addig az új ötéves terv 90%-os gépesítést irányoz elő. A kaszáló-cséplőgépekkel folytatott termésbetakarítást az 1941-es 44%-kal szemben 55%-ra fokozzuk. 1950-ben tehát csaknem az egész vetésterületet traktorok fogják felszántani, a gabonatermésnek pedig több mint a felét kaszáló-cséplőgépekkel takarítják majd be.

Ha fontos is a gépek száma, még fontosabb, hogy a földeken még jobb minőségű és még nagyobb teljesítőképességű gépek dolgozzanak. Az ötéves terv előírja a traktorok és más mezőgazdasági gépek sokoldalú tökéletesítését. A mezőgazdaság kap *talajmegtisztító-, vetőmagszóró- és termésbetakarító-gépeket*. Gyártani fognak: *szalmát és pelyvát különválasztó önműködő kaszáló-cséplőgépeket, cukorrépát betakarító és elszállító kombájnokat, gyapotszedőgépeket, fűzelékféléket megmunkáló és betakarító gépeket*. A békés építőmunkára átváltott szovjet ipar a második világháború alatti fejlődésével megteremtette az előfeltételét annak, hogy hamarosan túlszárnyaljuk a mezőgazdaság háborúelőtti technikai színvonalát.

A mezőgazdaság korszerű gépesítése kiváló szakmunkaerők kiképzését teszi szükségessé. Éppen ezért, több mint 2 millió mechanikust, brigádevezetőt, traktoristát és kombájnvezetőt fogunk kiképezni, illetve magasabb szakképzésben részesíteni.

\*

AZ ÚJ ÖTÉVES TERV a mezőgazdaság nagyszabású villamosítását is előírja. Ennek végrehajtása nemcsak a parasztság mindennapi életének kényelmét szolgálja, hanem igen fontos a mezőgazdaság legkülönbözőbb termelési folyamatainak eredményessége szempontjából. Így például villamosítással a következő munkaerőmennyiségeket lehet megtakarítani: cséplésnél 50%-ot, a gabona osztályozásánál 65%-ot, a gabona őrlésénél 30%-ot, a földek öntözésénél 80%-ot, a tehének fejésénél 50%-ot, a birkanyírásnál 50%-ot, a farmok vízellátásánál 75%-ot, a takarmány szilókba való hordásánál 60%-ot. Ki lehet számítani, hogy a cséplés, a vízellátás, a takarmánygyűjtés, a fejés és hasonló termelési folyamatok országos arányú villamosítása évi 5—6 millió munkaerőt és mintegy 25 millió lómunkanapot takarít meg. A villamosítás elősegíti az üzemek fejlődését és előfeltétele annak, hogy minél gyorsabban váljanak szilárdan megalapozott és jövedelmező gazdaságokká.

A Szovjetunió kisebb folyóiban vízierőművek építésére alkalmas komoly *vízienergia-tartalékok* rejlenek. Ahol pedig hiányzik a vízienergia, ott a helyi segédforrásokat, a fát, a tüzeget, a kőszénét, valamint a szél energiáját kell kihasználni. 1946 végén a Szovjetunióban kerekén *16.000 falusi áramfejlesztőtelep működött*, összesen *270.000 kilowatt* erővel; ezek *12.000* kolhozot és *3.200* gép- és traktorállomást láttak el villanyenergiával. 1945-ben a szverdlovszki körzet kolhozainak 50%-át villamosították. Idén ennek a körzetnek valamennyi többi kollektív gazdaságát is bekapcsoljuk a villanyhálózatba. A következő években más és más megyék kerülnek sorra. Az ötéves terv befejeztéig minden gép- és traktorállomást, valamint szovhózt és minden más állami mezőgazdasági intézményt, azonkívül *70.000 kolhozot* villamosítunk. A mezőgazdaság évi villanyfogyasztása 1950-ben el fogja érni a *3.5 milliárd kw-órát*. Az ötéves terv alapján 2 millió kw összerősségű falusi villanyállomás fog működni. A kisebb vízierőművek száma ezalatt az idő alatt *18.000-re* fog emelkedni. Az elektrotechnikusoknak és szerelőknak ezekben az években fontos helyet kell elfoglalniuk a szakmunkaerők sorában. Jórészt az ő munkájuk fogja megszabni a falvak villamosításának iramát és az áramfejlesztőtelepek minél hatékonyabb kihasználását.

AZ ÚJ ÖTÉVES TERV arról is gondoskodik, hogy a helyben föllelhető szerves trágya, tőzeg stb. teljes kihasználása mellett a kolhozokban és szovhozokban a legnagyobb mértékben alkalnazzák a *műtrágyát*. Az ipari növények termesztéséhez szükséges műtrágya-követelményeknek föltétlenül eleget kell tenni. Ugyancsak bőségesen kell műtrágyát használni a burgonya- és főzelékfélék termesztésénél is.

\*

AZ ASZÁLY ELLEN VALÓ KÜZDELEM is előkelő helyen szerepel az ötéves tervben. Ebből a szempontból nagyjelentőségű a *Williams* akadémikus rendszere alapján bevezetendő gyepgazdálkodás. Egyidejűleg erősebb ütemben fog megindulni az *öntözőművek* helyreállítása és fölszerelése is. 1950-ig az öntözéses területeket több, mint 650.000 hektárral\* kell kiterjeszteni. Be kell fejezni az „Éhség-sztyepp“-en létesített, Kirovról elnevezett öntözési hálózat munkálatait, továbbá a középázsiai *katta-kurganszki*, *orto-tokajszki* és *tedzsenszki* víztartályok, valamint az Észak-Kaukázusban lévő *nevinomiszki* öntözőcsatorna építését. Tovább folynak a *kuro-arákszinszki lapály*, a *volga-aktubinszki folyammelléki lapály*, valamint a *krasznodári körzet rizsültetvényeinek* öntözésére szolgáló építési munkálatok. Újult erővel kezdjük meg a kolhozokban és szovhozokban a tavak és víztárolók létesítését, főként a sztyeppék aszálysújtotta részén.

\*

A BJELORUSSZ Szocialista Szovjetköztársaságban és az Orosz Szocialista Szovjet Köztársaság nem-feketeföldű övezeteinek északi részén nagyszabású mocsárlecsapolásokat, továbbá a rétek és legelők feljavítását tervezük. Tervbevéttük az ármentesítő hálózat helyreállítását Bjelorussziában és a barabinszki sztyeppen, valamint ilyen hálózat építését a *Jahroma* folyó mentén húzódó lapályon. Ezeknek a munkálatoknak az elvégzése jelentékeny kiterjedésű területeknek mezőgazdasági kihasználását teszi lehetővé.

\* Kb. 1,130.000 kat. hold.

## Szovjet termelési eredmények

**H**IVATALOS JELENTÉS SZERINT az egész szovjet ipar bruttó termelése ez év első kilenc hónapjában 18%-kal volt nagyobb, mint a múlt esztendő megfelelő szakában. 1947 harmadik negyedében az ipari termelés terén 1946 harmadik negyedéhez viszonyítva a termelés növekedése a következőképpen alakult: nyersvas + 17%, acél + 10%, hengerelt fém + 16%, vascsövek + 27%, szén + 14%, olaj + 21%, természetes gáz + 24%, villamosenergia + 16%, gőzmozdonyok + 191%, gépkocsik + 70%, szövőgépek + 249%, szintetikus festék + 55%, bőrből készült lábbeli + 47%, hús + 11%, vaj + 7%, szappan + 34%. Az elpusztított területeken 885.000 házat építettek. A német megszállás következtében hontalanná vált falusi lakók közül 4 milliónak új lakásokat építettek, a még fennmaradó lakástalanok még ez év vége előtt elhagyhatják ideigenes szállásaikat.

# A bankok államosítása

Írta: BARCZA SÁNDOR

**A** FELSZABADULÁS UTÁNI nagy gazdasági reformok szétzúzták a feudális kapitalista rendszer gazdasági alapjait és egyre jobban kezd kibontakozni az az új gazdasági szerkezet, amely hároméves gazdasági tervünk befejezése után országunk társadalmi és politikai jellegét is meg fogja határozni. A földreform, a szénbányák és a nehézipar államosítása után a bankok államosítása mintegy lezárja a magyar gazdasági élet átalakításának első fejezetét.

Eltekintve attól, hogy a régi gazdasági rendszer átalakításának programjába szükségszerűen beletartozott a magánbankok államosítása, a hároméves gazdasági terv pénzügyi lebonyolításának biztosítása ezt úgy szólván elkerülhetetlenné tette.

## **A bankok államosítása és a tervgazdálkodás**

A HÁROMÉVES TERV hatalmas feladatokat ró az országra. Ezeknek a feladatoknak csak akkor tudunk megfelelni, ha a rendelkezésünkre álló összes erőforrásokat százszázalékosan kihasználjuk. Félre kell tennünk minden más szempontot és erőinket kizárólag a nagy cél érdekében kell összpontosítanunk. Ehhez az erőkoncentrációhoz elválaszthatatlanul hozzátartozik a rendelkezésre álló tőkék egységes irányítása.

A hároméves terv az ország nemzeti jövedelmének több mint 10%-át fordítja minden egyes tervévben beruházásokra. Ezek a dolgozók verejtékéből származó hatalmas összegek a nagy pénzügyi intézetek csatornáin jutnak vissza a gazdasági életbe. A pénz körforgásának szabályozása, valamint annak szükségessége, hogy a rendelkezésre álló összegek megfelelő időpontban jussanak megfelelő helyre, elengedhetlenné tették, hogy a nagy pénzügyi intézetek vezetése az állam kezébe kerüljön. A tervgazdálkodást, sőt a háború által sújtott országok újjáépítését mindenütt megelőzte a bankok részleges, vagy teljes államosítása. Így történt ez Jugoszláviában, Lengyelországban, Csehszlovákiában, Bulgáriában, sőt Angliában és Franciaországban is.

Nem kétséges, hogy a nagy pénzügyi intézetek irányítói, mint a finánc-kapitalizmus hivatott képviselői, osztályhelyzetüknél fogva szemben állnak azzal a politikai és gazdasági rendszerrel, amelynek célja a népi demokrácián keresztül a szocialista társadalmi rend megvalósítása. Nem hívei tehát a hároméves tervnek sem s ha kezükben maradna a nagybankok irányítása, ez állandó harcot és küzdelmet jelentene köztük és a demokrácia közt. Ennek lehetőségét ki kellett küszöbölni s biztos pénzügyi

*háttérrel kellett teremteni a hároméves terv megvalósításához.* Ezt a biztonságot nem lehetett volna állami ellenőrzés vagy felügyelet útján megteremteni, mivel az államosításra került bankok *63 affiliált pénzüzetükön és 144 érdekeltségi vállalatukon* keresztül megtalálták volna a módját annak, hogy a náluk felgyülemlett tőkéket részben külföldre juttassák, részben elvonják a hároméves terv szempontjából fontos termelési ágaktól.

### ***A pénzüzetek szerepe és üzleti politikája a felszabadulás utáni időktől az államosítás időpontjáig***

A MOST ÁLLAMOSÍTÁSRA KERÜLT BANKOK a felszabadulás után többé-kevésbé teljesen kifosztva állottak. Forgótőkékük nem volt, iparvállalataik és más érdekeltségeik nagyrészt erősen sérült vagy leromlott állapotban kerültek ki a háború viharából. A felszabadulás utáni első hónapokban még azok a bankvállalatok is, amelyek átmentettek valami forgótőkét, teljes passzivitással nézték a fiatal magyar demokráciának a gazdasági élet megindítása érdekében kifejtett erőlködéseit. Csak akkor jelentkeztek, amikor az ideiglenes kormány megkezdte az *indítási hitelek* folyósítását. Első gazdasági ténykedésük ezeknek a hiteleknek a szétszórása volt. Tudott dolog, hogy ezeknek az indítási hiteleknek egyrészt nem a termelés újjáépítésére, hanem különféle spekulációs célra használták fel. Az infláció tombolása idején a bankok igen ügyesen kihasználták a zavaros gazdasági helyzetet. *Mialatt a dolgozók verejtéke és állandóan fokozódó leromgyolódása lehetővé tette a termelésnek szinte ugrásszerű emelkedését és a termelőüzemek újjáépítését, a bankok közvetlenül vagy érdekeltségi vállalataik útján lebonyolított különféle üzletekkel regenerálták önmagukat és helyreállították ipari vállalataikat.* Ez a tendencia megmaradt a stabilizáció után is. A pénzszüke, a kereskedelem és az ipar tökeszükséglete a bankok részére igen nagy üzleti lehetőséget nyújtott. Hozzájárult ehhez az egyre szélesebb területre kiterjesztett *külkereskedelmi tevékenység,* amely igen nagy jövedelmet biztosított a bankoknak és kereskedelmi érdekeltségeiknek.

Ez az üzletpolitika természeténél fogva szembenáll a hároméves tervvel s ellene nyíltan, vagy titokban messzemenő ellenállást fejtene ki. Már maga ez az ellenállás elég nyomós közérdekű indok a bankok államosítására.

### ***Mivel érvelnek az államosítás ellenzői***

AZ ÁLLAMOSÍTÁS ELLENZŐI az államosítással szemben úgyszólván azonos érveket soroltak fel, mint pl. a magántulajdon szentsége, a külföldi kölcsönök esélyeinek csökkenése, a betétképződés elmaradása, az államosított bankok bürokratizálása, jövedelmezőség elmaradása, deficitesez gazdálkodás stb. Ezek olyan érvek, amelyeket igen könnyű megcáfolni. A magántulajdon szentsége mögött *igen jól ismert egyéni érdekek* húzódnak meg. Alig van a gazdasági életnek olyan szektora, ahol olyan kevés személy magánérdeke állna szemben az országos érdekekkel, mint a nagybankoknál. A külföldi kölcsönök tekintetében is rég megdőlt az az érv, hogy csak magánbankok útján szerezhetők. Az üzleti kölcsönök hitelezőit nem baráti, vagy ellenséges érzület vezeti, hanem két szempont: a kihelyezés biztonsága és a profit. *Az ország hitelét legjobban a politikai és gazdasági konszolidációval lehet biztosítani, ennek az eszköze pedig a hároméves terv.* A betétképződés elmaradásától sem kell félnünk, példa erre a *postatakarékpénztár,* ahol igen nagy összegű takarékbetétek kerültek elhelyezésre, akkor, amikor a nagybankok mostani betétállománya mélyen alatta maradt a



háború előtti, vagy háború alatti betétállománynak. Attól sem kell félni, hogy az államosított bankok ügyvezetése elbürokratizálódik, ennél fogva jövedelmezőségük elmarad és gazdálkodásuk deficitessé válik. *Az államosítás a bankok jogi személyiségén és szervezeti önállóságán nem változtat s az államnak nem szándéka — néhány szükségszerű személyi változástól eltekintve — a bankok jól bevált, kitűnő szakértelemmel rendelkező demokratikus meggyőződésű tisztviselői gárdájának kicserélése.* Az igaz, hogy az egységes állami irányítás bizonyos mértékben változtatni fog az eddigi — kizárólag a minél nagyobb profitot szem előtt tartó — sokszor erősen kifogásolható üzletpolitikán. Ez a változtatás *közérdeket szolgáló hitelpolitikában, alacsonyabb hitelkamatban, az ügyfelek magánérdektől mentes szolgáltatásban s a tervgazdálkodás széleskörű pénzügyi ellenőrzésében* jut majd kifejezésre s nem kétséges, hogy ezen a változáson az ország lakossága nyerni fog. Az államosított bankok kamat- és üzleti nyeresége nem lesz akkora, mint a jelenlegi bankoké, ezzel szemben a nagyszámú *terhes szerződés megszüntetésével, az illegális juttatások kiküszöbölésével* lényegesen kisebb költségeket kell majd fedezniök.

A tervgazdálkodás alapján épülő országnak legmesszebbmenően mérlegelnie kell azokat a fináncpolitikai szempontokat, amelyek a beruházások ütemét, a termelés eredményességét és a terv kivitelének ellenőrzését meghatározzák.

Az államosított bankok a maguk súlyával, az ország kereskedelmi és ipari szektorának nagyrészt jelentő érdekelttségi hálózatukkal döntő módon tudják befolyásolni a terv sikerét, vagy sikertelenségét.

*A hároméves terv sikere, a demokrácia megerősítése és az ország dolgozóinak érdeke egyformán szükségessé tette ennek a hatalmas és szétágazó szervezetnek állami irányítás alá helyezését.*

## A szovjet államháztartás

**E**ZERKILENC SZÁZNEGYVENHATBAN a Szovjetunió állami bevételei 322.7, kiadásai pedig 302.1 milliárd rúbelt értek el. 1945-höz képest a bevételek 26.7 milliárd rúbellel, tehát 6.9%-kal emelkedtek, a kiadások pedig 5.5 milliárd rúbellel, mintegy 1.8%-kal. A Szovjetunió államháztartása ebben az esztendőben a tavalyihoz képest 21.3%-kal több bevételt és 22%-kal több kiadást mutat. A költségvetési bevételeket erre az esztendőre 391.5, a kiadásokat 371.4 milliárd rúbelben állapították meg, az aktíva tehát 20.1 milliárd rúbel. A gazdasági és kulturális kiadások egész részesevé az 1947-es költségvetésben 54.3%, a honvédelmi kiadások pedig 18%-ot vesznek igénybe, 5.6 milliárddal kevesebbet, mint 1946-ban.

# A szovjet tervgazdálkodás

Írta: S. SZTRUMILIN, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának tagja

ÉVRŐL-ÉVRE meggyőzőbbé és világosabbá válik a szocialista tervgazdálkodás előnye, a védelmezőit egyre újabb válságba juttató piaci erőáramlatok ellenőrizhetetlen uralmával szemben. Különböző feltételek alapján, mégis különféle szempontból ítélni lehet a tervgazdálkodásról.

Első feltétele az ilyen tervgazdálkodásnak természetesen az olyan kormányzat, amely őszintén, tehát nemcsak szavakban, hanem tettekkel is hajlandó a feladat megoldásához fogni. A második, nem kevésbé fontos feltétele a szocialista tervgazdálkodásnak köztudomásúan a termelőeszközök széleskörű köztulajdonba vétele.

Például Nagy-Britanniában, ahol az idestova két éve kormányon lévő Munkáspárt a tervgazdálkodási rendszerért száll síkra, mindezekig csak a szénbányászatot és a bankok közül egyet — az Angol Bankot — államosították. És minthogy a kormánynak későn volt meg a hatalma arra, hogy a többi munkaadónak bármit is előírjon, a „tervgazdálkodásnak“ következő módját választotta. Megbizottai tanulmányozzák a különböző fejlődési irányokat, „jóslásokba“ bocsátkoznak a jövőt illetően és aztán ezek alapján a gazdasági tervek megfelelő változatait állítják össze. A kormány pedig miután a legjobbat kiválasztotta, tájékoztatja erről a közvéleményt és propagálni igyekszik a terv mindenáron való keresztülvitelének szükségességét. Ezek után a terv pontjainak megvalósítása már teljességgel a munkaadóktól és kisebb mértékben munkásaiktól függ.

A már több évtizedes *multa* visszatekintő szovjet tervgazdálkodás tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy az itt fölvezetett elgondolások teljesen illuzóriusak, mert az angoloknak a jelzett módszerrel nem sikerül nagyobb eredményeket elérniük, mint más népeknek. Idegen kézben lévő gazdaságokat akarnak befolyásolni közvetve, hogy ezeket az általános gazdasági terv megvalósítására bírják. Ez még egyáltalán nem tervgazdálkodás, hanem ennek *csupán szabályozás*-nak nevezhető első foka.

Az angolok arra alapítják talán reményeiket, hogy a Munkáspárt vezéreinek sikerülni fog ékesszólásukkal a munkaadót meggyőzni, hogy érdekei egyek a Munkáspárt-vezette munkások érdekeivel és számukra egyetlen lehetséges megoldás ezekkel együtt a párt gazdasági terveinek jószándékú és megértő végrehajtása. Ezt a horgot még a leggyermetegebb munkaadók sem kapják be. Ők is, akárcsak a munkások, nagyon jól tudják, hogy osz-

tályérdekeik merőben ellenkeznek a munkásosztály érdekeivel. A munkások már akkor is csak fanyalogva vetették magukat alá a gazdasági ellenőrzésnek, mikor *Attlee* és *Churchill* még egyetértően diktálta ezt a vállalkozóknak oly terhes politikát. Annál jogosulatlanabb tehát az a remény, hogy most, az ellenséges behatolás veszélyének elhárulása után zúgolódnás nélkül túrni fogják egy tisztán munkáskormány valamennyire is komoly „beavatkozását” gazdasági tevékenységükbe és hajlandók lesznek politikai ellenfeleik terveinek követésére.

Igaz, hogy a munkáspártiaknak szónoki képességükön kívül, hathatósabb eszközeik is lettek volna, a tervezési fegyelem önző megszegői ellen. Hiszen olyan tevgazdasági ütőkártyák vannak kezükben, mint az államosított szénipar és az Angol Bank. Ha tehát a már idejétmúlt „laissez faire” elvének valamelyik meggyőzhetetlen híve túlságosan ragaszkodnék cselekvési szabadságához és nem illeszkednék bele a megállapított tervbe, akkor az állami gazdaság vezetői határozott döntésre kényszeríthetnék.

És mert a most jelentős termelés szén és bankhitel nélkül nem állhatna meg, a magánkezdeményezés legkonokabb híve is kénytelen volna az összes érvek és ellenérvek megfontolása után ezt a dilemmát saját érdekében önként az állami terv javára eldönteni. A munkáskormány azonban még ezeket az elégtelen eszközöket sem használta fel.

\*

EGÉSZEN MÁSKÉNT OLDJÁK MEG a tervezésnek ezt a problémáját például a Szovjetunióban. A termelőeszközök teljes társadalmasítása mellett itt, a tervezés folyamán senkit a legkisebb mértékben sem korlátoznak vagy rövidítenek meg szabadságában. A szocializmus országában, ahol minden vállalat birtokosa maga a nép és a tervet a dolgozók saját érdekében kirótt feladatnak tekintik, a terv teljesítése nem szolgálati kényszer, hanem polgári kötelesség is. Itt a gazdasági terv nem jámbor óhaj már, hanem egyetemesen kötelező törvény érvényével bír. Mégis minden, e törvénynek engedelmeskedő polgár tudja, hogy saját magáért dolgozik és nem idegen vagyont gyarapít, annál készségesebben teljesíti tehát tervbeli kötelességét, mert ezzel tudatosan és szabadon, saját jólétéért munkálkodik.

Ezzel itt a nemzetgazdasági tervek felállításának módszere is lényegesen megváltozik. A szovjet közgazdászok réges-régen nem gyakorolják már a „prognózis”-nak nevezett kávéaljából-jóslást és más hitelt nem érdemlő spekulációkat. Tudjuk, hogy a nyugati piackutatók egyetlenegy igazi vallságot sem láttak meg idejekorán. Már pedig, ha valaki tervezés közben a gazdasági konjunktura „fejlődési irányzatai” szerint tájékozódik, ez nyilván azt jelenti, hogy az állam hajóját tudatosan az ilyen irányzatokból elkerülhetetlenül adódó válságok örvényébe viszi. A szovjet tevgazdálkodásnak nincs szüksége arra, hogy az eljövendő konjunktura felől tanakodjon, mert ezt országa határain belül ő maga határozza meg, építő, termelő és elosztó terveivel. Amikor minden évre teljes egészében megállapítja a termelés terjedelmét, a munkások ehhez szükséges számát és összeresztét, a terv idejekorán kiegyensúlyozza a belső piacon lehetséges kínálatot és keresletet. A külkereskedelmi mérleg megengedett méreteit pedig a külkereskedelmi monopóliumról szóló törvény szabályozza. Itt tehát és ilyen módon, mint ahogy a többéves tapasztalat igazolja, kiküszöbölődött az ipari válság minden lehetősége.

Mindenkinek tisztában kell lennie azzal, hogy a szocialista tervgazdálkodás alapelvei semmi esetre sem egyeztethetők össze az *Adam Smith*-féle iskola hagyományaival és a „laissez faire“ gyakorlatával, tehát minden egyes tulajdonos teljes ellenőrzésnélküliségével a közgazdaság határai között. És ha még mindig vannak Európa egyes országaiban különcök, akik örülnek annak, hogy a gazdasági terv mellett még mindig ott van az egyénnek az a „szabadsága“, hogy a terv megvalósítását büntetlenül meggátolja, és akik a tervnek és a szabadságnak ebben az összekapcsolásában különös előnyt látnak más népek gazdasági rendjével szemben, ahol a terv már régen törvényerőre emelkedett — ezt csak azzal magyarázom, hogy ezek a különcök még csak a tervezés igen nehéz iskolájának legalacsonyabb osztályait járják.

## Szovjet—angol kereskedelmi kapcsolatok

**A**MOSZKVAI ANGOL nagykövetség kiadásában megjelenő „Britanszkij Szozjuznik“\* című orosznyelvű hetilap 1947 október 19-i számának első oldalán kiemelkedő módon közli a következő hírt:

„Strachey közlelmezési miniszter október 8-án Liverpoolba érkezett, hogy személyesen vegye át a Szovjetunió által Angliának szállított konzervhal-szállítmány első részét. A beérkezett szállítmány a 7 millió doboz konzervre szóló megrendelésnek csupán első részletét jelenti.

Az angol—szovjet kereskedelmi kapcsolatok felélesztésére irányuló első lépést méltatva, Strachey kijelentette, hogy Nagy-Britannia és a Szovjetunió gazdasági téren nem konkurenssek, hanem kiegészítik egymást.

A Szovjetunió Nagy-Britanniának szükséges fajéleségeket és élelmiszereket tud adni, Nagy-Britannia viszont készáruban szállítóképes.

Strachey meggyőződése, hogy meg tudják majd találni a módját a mindkét országra nézve óriási haszonnal járó árucserreforgalom megszervezésének ezekben az árukban.

A fenti eseménnyel kapcsolatban a Britanszkij Szozjuznik közli az október 8-i *Daily Express* következő cikkét is:

„Élelmiszer a Szovjetunióból.

A Szovjetunióból ma megérkezett Liverpoolba a 7,000.000 doboz lazac- és rákküldemény első része. A szállítmány átvételére a közellátási miniszter Liverpoolba utazott.

A szovjet konzervszállítmány értékes kiegészítője a brit élelmiszerforrásoknak és csupán előfutára azoknak a hatalmas élelmiszer- és nyersanyagszállításoknak, amelyeket a Szovjetunió kedvezőbb körülmények között brit termékek ellenében eszközölhetne.

Bár minél előbb eljönne az a nap, amikor eloszlik minden félreértés!

Bár elfújnak a kereskedelem friss és egészséges szelei a gyanakvásnak a politikai nézetkülönbségek által font hálót!“

\* A Brit Szövetséges.

# Szövetkezetek a szovjet földművelésben\*

Írta: JÓCSIK LAJOS

## A kolhoz földje

Mi a szerepe és a helyzete a földnek a kolhozban? Ez a legfontosabb kérdés. Más országok termelészövetkezetei is földön gazdálkodnak, mégsem tekinthetők olyan értelemben termelészövetkezeteknek, mint a kolhozok. *Mi a különbség hát egy kolhoz és a kapitalista struktúra földműves termelészövetkezete között?* A különbség éppen a föld helyzetében van meghatározva. Lássuk a kérdés elméletét és gyakorlatát.

Lenin a „Szövetkezésről” szóló brosúrájában a következőket írja:

*„A mi jelenlegi rendszerünkben a szövetkezeti vállalatok annyiban különböznek a magánkapitalista vállalatoktól, mint kollektív üzemek, de nem különböznek a szocialista vállalatoktól, ha állami földeken és az állam tulajdonban lévő termelőeszközökkel művelik. A föld és a termelőeszközök képező termelőeszközökkel alapítják őket.”<sup>14</sup>*

A föld tehát társadalmasítva van a kolhozban és a földeket társadalmi tulajdonban lévő termelőeszközökkel művelik. A föld és a termelőeszközök társadalmi tulajdona adja a kolhozok szocialista jellegét. Ezen az alapon állva teszi fel Sztálin is a kérdést:

*„Mi az, ami meghatároz egy gazdálkodási típust? Világos, hogy az emberek viszonya a termelés folyamatában. Valóban mi más determinálná a gazdálkodás típusait? Vajjon a kolhozban van egy olyan osztálya az embereknek, amely a termelőeszközöket birtokolja és egy olyan osztálya, amelyet megfosztottak a termelőeszközöktől? Vajjon van itt egy kizsákmányoló és egy kizsákmányolt osztály? Vajjon a kolhoz nem a szocializálást képviseli az alapvető termelési eszközökben egy olyan földön, amely az államé? Hogyan lehet hát azt állítani, hogy a kolhoz nem a szocialista gazdálkodás gazdasági típusa?”*

Ezek az elvi, illetve elméleti szempontok érvényesülnek a kolhoz gyakorlatában. A mintaalapszabály kimondja a következőket: *„Minden meggye megszűnik, amely elválasztotta a földeket és minden parcella egyetlen masszív területben egyesül, amelyet a termelő közösség kollektív munkában művel.”*

\* Folytatás (lásd 6. szám).

<sup>14</sup> Idézi Sztálin „A Szovjetunió agrárpolitikája” c. cikkében

A mintaalapszabály 2—4. szakaszai így hangzanak:

„Minden kollektív gazdaság állami okiratot kap a kolhoz földjének határaitól és kiterjedéséről. A földterület csak növelhető, csökkentése tilos.

Ha a paraszt belép a kolhozba, tulajdonát, amennyiben azt átadja a kolhoznak, pontosan fölbecsülik és mint tagsági hozzájárulást kezelik.

Tizenhatéves korától minden férfi és nő kolhoztag lehet. Mind-egyiknek megvan a joga arra, hogy bármikor kiválhasson. Az addig befizetett összeget visszakapja, sőt kívánságára földet jelölnek ki számára az állami földekből. Magántulajdonában lévő lakóház, meghatározott nagyságú gyümölcsös és veteményeskert, stb. területet  $\frac{1}{4}$  há-tól 1 hektárig terjedhet),\* 1 tehenet 2 borjúval, 2 kocát malacával, 10 juhot vagy kecskét, szárnyast és nyulat korlátlan számban, 20 méhkaptárt és természetesen házieszközeit megtarthatja. Örökösödési jogát a törvény védi.“<sup>15</sup>

*Az alapszabály tehát védi és biztosítja a kollektív gazdaságokba való szabad be- és kilépést.* A közös gazdálkodásba tartozó földterületek mellett a háztáji gazdálkodás belső üzemműködésén magángazdálkodási célra területet és állatállományt biztosítanak. Ennek a birtokállománynak az örökösödési jogát a törvény védi. Egy-egy kolhozba 500—2000 hektár\*\* termőföld tartozik, 80—82 paraszttanyával.

A mintaalapszabályokból és a gyakorlatból is látható, hogy a kolhoz szervezésénél figyelembe veszik a parasztság egyéni tulajdonhoz ragaszkodó lelkiállapotát, mivel a háztáji üzemet meghagyják egyéni tulajdonában. De, ami a legérdekesebb, a végrehajtásban olyan szempontok érvényesülését is fölfedezhetjük, amelyek *szerte a világon főszempontjai a leghaladottabb tudományos üzemszervezésnek is.* Arról van szó, hogy az agrártudomány ma már a mezőgazdasági üzemekben mindenütt megkülönbözteti a külső és belső üzemműködést. A külső üzemműködre, amely a falvaktól távolabb eső területeket foglalja magában, a szemtermelést helyezi. A belső, vagyis háztáji üzetre a *belterjes* gazdálkodás feladatait osztja. A belső üzemműködre maga a ház és a hozzá tartozó legközelebbi területek, amelyeken intenzív gazdálkodás folyik: konyhakertek, gyümölcsösök, szőlők stb. Ugyanezt látjuk a Szovjetunió mezőgazdaságában is. A szövetkezeti gazdaságok a külső üzemműködren folytatnak kollektív termelést. A háztáji üzemek ugyanakkor egyéni tulajdonban maradnak és a belterjes gazdálkodás céljait szolgálják.

A kapitalista magángazdálkodást űző országokban erre az üzemszervezésre rendkívül nehéz áttérni. A külső üzemműködre egységes kialakítását gátolja a területek rendkívüli elaprózódása és az a körülmény, hogy az individualista beállítottságú parasztság még arra is ritkán hajlamos, hogy a külső üzemműködren *tagosítást* hajtson végre. Természetesen, ki kell emelni, hogy a kapitalisztikus világ politikai eszközökkel is visszatartja a parasztságot attól, hogy benne a kollektív hajlamok, akárcsak a tagosítás mértékéig kifejlődjenek, arról nem is szólva, hogy a külső üzemműködren, vagyis a községek határainak szemtermelő részén szövetkezeti közös gazdálkodást folytasson. A legnagyobb erőfeszítések is csak szabályteremtő kivételeket tudtak teremteni a kapitalisztikus országokban. Így az a kíváncsalom, amely

\*<sup>1</sup> Kb.  $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$  kat. hold.

<sup>15</sup>) A kolhoz szerkezetének további ismertetésében a mintaalapszabályra támaszkodunk.

\*\* Kb. 870—3500 kat. hold.

a Szovjetunió egész mezőgazdaságában érvényesült már: a mezőgazdasági termelés külső és belső üzemműködésre való felbontása — másutt csak haladotabb szellemű agrárpolitikusok elméleti bogara maradt. Az eszme, az elmélet, amelynek előnyeit tagadni nem lehet, minden erőfeszítés ellenére sem tud a földre leszállni és testet öltetni. Roppant akadálya ennek az ellenpropaganda is, amely az öntudatlan paraszttömegekkel földéhségükre spekulálva, könnyen el tudja hitetni, hogy a közös szövetkezeti gazdálkodás a csajkarendszerhez és valamiféle paraszt-falanszterhez vezet.

## A termelő- eszközök a kolhozokban

A termelőeszközökről a mintaalapszabályok a következőképpen rendelkeznek. A termelőeszközök közül szocializálják az igavonó állatokat; a mezőgazdasági holtfelszerelés, minden haszonállat, amely mezőgazdasági árutermelésre alkalmas, a vetőmag és a takarmány, mégpedig oly mértékben, amennyiben szükségessé teszi a közös tulajdonba vett állatok eltartása — mind a szövetkezet tulajdonába kerül. Szocializálják a gazdasági épületeket, amelyek szükségesek a szövetkezeti gazdálkodáshoz. A szövetkezeti tagok lakóházait azonban nem szocializálják.

A mezőgazdasági leltár szocializálásánál az úgynevezett *kis-leltárt*, amely a kertgazdálkodáshoz szükséges, a szövetkezet tagjainak a tulajdonában hagyják.

Az igazgatóság az igavonó állatok közül *elkülöníti* azt a mennyiséget, amely a szövetkezet tagjainak egyéni szükségletei szerint szükségessé válik az egyéni tulajdonban maradt háztáji területek megmunkálásához, valamint a háztáji üzemek fenntartásához. *Ha egy gazdaságban egy tehén van, azt nem szocializálják.* Több tehénből meghagynak egyet személyes használatra, a többi a szövetkezeti gazdálkodásba kerül. *A tenyészállatokat* minden esetben a szövetkezetek veszik át. Az apróállatok közül a szövetkezet által meghatározott mennyiséget a tagok tulajdonában hagynak azokon a területeken, ahol az apró állatokat üzemszerűen tenyésztik. Ez elsősorban a sertésekre és juhokra vonatkozik. Ahol nem foglalkoznak üzemműködéssel, illetve iparszerűen sertés- és juhtenyésztéssel, ott a sertéseket és a juhokat nem veszik a szövetkezetek birtokába. A szárnyasállatokat nem szocializálják.

Ugyanakkor, amikor a szárnyasokat egyéni tulajdonban hagyják, a kollektív gazdaságok iparszerűen megszervezik az apróállatok és a szárnyasok tenyésztését.

Az esetleges vetőmag- és takarmányhiány ellen való védekezést szolgálja az, hogy *a szövetkezetekben vetőmag- és takarmánytartálékokat szerveznek, amelyekhez csak sürgető szükség esetén nyúlnak.*

Látható mindebből, hogy a termelőeszközök szétosztását is a külső és belső üzemműködők szükségletei szerint végzik. Azokat a termelőeszközöket és állatokat, amelyek a szövetkezeti gazdálkodást folytató külső üzemműködőkhöz szükségesek, a szövetkezetek veszik át. A szocializálás ebben a tekintetben figyelemmel van a háztáji gazdálkodásra és nem lépi túl azt a mértéket, amelyen kívül lehetetlenné válna a belső üzemműködőkön folytatott eredményes egyéni gazdálkodás.

## A szövetkezetek aktivitása

A szövetkezetek vezetősége és minden tagja a következő feladatok végrehajtására kötelezi magát:

1. Elsősorban kötelesek a megművelt terület kiterjesztésére a szövetkezet rendelkezésére álló területekből. Kötelesek javítani a mezőgazdasági kultúrákat megfelelő vetésforgó alkalmazásával a szövetkezeti földeken.

2. A legtökéletesebben ki kell használniok a munkaállatokat a gazdálkodás közös területén, a holtleltárt, a traktorokat és gépeket, fel kell hasz-

nálniok a vetőmagot és általában gondoskodniok kell minden termelőszköz megfelelő felhasználásáról. A szövetkezetnek törekednie kell arra, hogy saját tartalékaiból, vagy akár hitelbe, traktorokat és más termelőszközket vásároljon, hogy egyre határozottabban és egyenletesen áttérhessen a *mechanizált* gazdálkodásra.

3. Törekednie kell a szövetkezetnek, hogy a legmegfelelőbb módon kezelje az élő és holt felszerelést. Ezeket szocializálták, mivel jobb állapotban kell lenniök, mint az egyéni gazdaságokban voltak.

4. *A szántóföldeket és a legelőket állandóan javítani kell, megfelelő agronómiai intézkedéseket kell foganatosítani, amelyek szükségesek arra, hogy a hozamot, a produktivitást fokozzák.*

5. Megfelelő állatorvosi intézkedéseket, valamint technikai javításokat kell alkalmazni, amelyek ahhoz szükségesek, hogy gyorsan feljavítsák az állattenyésztést, valamint a piacra szánt szárnyasok tenyésztését.

6. Ki kell fejleszteni a mezőgazdasági termelés többi ágait is a partikuláris, helyi feltételeknek megfelelően és a kerületi kisiparosság szükségleteinek megfelelően.

7. Gondoskodni kell a közös gazdálkodáshoz szükséges épületek és melléképületek fölépítéséről.

8. *Gondoskodni kell a szövetkezeti tagok kulturális és politikai színvonalának fölemeléséről.*

9. *Végül minden eszközzel javítani kell a szövetkezet tagjainak életnívóját, elsősorban is a nőket és a gyermekeket.*

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek tevékenysége teljes egészében előttünk áll. Ebben a feladatkörben *elsősorban a gazdasági tevékenység kifejlesztése a fontos és a döntő. De meg kell állapítani, hogy a gazdasági, vagy ha tetszik „üzleti“ tevékenység nem öncél, mint a kapitalista struktúrák mezőgazdasági termelőszövetkezeteinél. Ezekben az országokban a struktúra és a parasztság politikai súlytalansága, a szövetkezetek elé más feladatot alig állít, mint gazdasági és üzleti tevékenységet. A szabadverseny kérlelhetetlen törvényei is idesorítják a parasztság termelőszövetkezeteit. Ezért legnagyobb gondjuk, hogy miképpen állják meg helyüket a gazdasági, illetve piaci versenyben? Ezeknek az országoknak a szövetkezeti jogalkotása éppen ezért csupán kereskedelmi társaságoknak tartja a szövetkezeteket és idegenkedik arra gondolni, hogy a szövetkezeteknek, társadalmi, kulturális, főként politikai funkciójuk is legyen. Ezt a rideg magatartást legújabbban csak a középeurópai, újtipusú demokráciák szövetkezeti jogalkotása törte át. Így az új magyar demokrácia szövetkezeti törvénye is a szövetkezet feladatai közé sorolja, hogy gondoskodnia kell tagjainak szövetkezeti ismereteiről, társadalomtudományos képzettségéről, kulturális és társadalmi felemeléséről. Mondanunk sem kell, hogy a szövetkezet feladatának ilyen meghatározása nem ment könnyen. A polgári világ szövetkezetpolitikusai sehogyan sem értették meg, miért kell a szövetkezet funkcióját ennyire kitágítani. E sorok írója egy alkalommal választott bíróként résztvett egy tárgyaláson, amelyen egy alszövetkezet föloszlatásáról volt szó. A szövetkezet védőügyvédje nem jelentéktelen vehemenciával támadta az új magyar szövetkezeti törvényt, mondván, hogy a szövetkezetet eredeti funkciójából kiforgatta és „szociológiai társasággá“ alakította.*

## **A tagok belépése**

A tagok fölvételét a szövetkezetbe az igazgatóság intézi. Döntéseit jóváhagyásra a legközelebbi közgyűlés elé terjeszti. A fölvételekről, vagy kizárásokról a közgyűlés határoz. A közgyűléseken minden tagnak jelen kell lennie. Kivételt képez, aki a termelés követelményei szerint nem jelenhet meg. *A szövetkezet tagja lehet minden mezőgazdasági dolgozó, aki 16-ik életévét be-*



töltötte. Nem lehetnek a szövetkezet tagjai a kulákok és azok, akik nem rendelkeznek választójoggal. Kivételt lehet tenni olyan családokkal szemben, amelyeknek tagjai között vannak partizánok, a Vörös Hadsereg tagjai vagy matrózok, tekintet nélkül arra, hogy közkatonák vagy parancsnokok, tanítók, vagy tanítónők, föltéve, ha felelősséget vállalnak családtagjaikért.

Azokat, akik a szövetkezetbe való belépés előtt levágták vagy eladták állataikat, csökkentették vagy károsították felszerelésüket, eladták gabonájukat, nem veszik fel a termelőszövetkezetekbe.

Ezek az intézkedések azt a célt szolgálják, hogy megőrizzék a termelőszövetkezetek társadalmi bázisát és egyneműségét. Éppen ezért nem veszik fel a termelőszövetkezetbe azokat, akiknek érdekei nem azonosak a parasztságéval. Így a kulákság léte idején, ezt a réteget kizárták a termelőszövetkezetekből. Ugyancsak kizárták azokat, akik a szovjet hatalom ítélete szerint politikailag szembenálltak az új renddel, amit politikailag a szavazati jogtól való megfosztás fejezett ki.

## A szövetkezetek anyagi forrásai

Mindazok, akik belépnek a szövetkezetbe, belépési joguk megszerzéséért vagyoni értékének 2—10 százalékát pénzben kötelesek befizetni. Itt elsősorban vagyoni szocializált és egyéni tulajdonban meghagyott része jön tekintetbe a kiszámítás alapjaként. Kivételt képeznek a háztartások és egyének személyes használatára szolgáló vagyontárgyak.

Ha olyan személyek lépnek be a szövetkezetbe, akiknek jövedelemforrások a munkabér (mint agronómusok, tanítók és hivatalos személyek, akik a szövetkezet területén tartózkodnak, stb.), akkor a belépési díjat minden esetben az igazgatóság határozza meg. E személyeknél a belépési díj nem haladhatja meg évi jövedelmük 10 százalékát.

A mezőgazdasági munkásoknál a belépési hozzájárulás nem haladhatja meg az 5 rubelt.

A mezőgazdasági munkásoknál a belépési hozzájárulás nem halad hozzájáruláson kívül évi jövedelmük 3 százalékát fizetik. E díjakat a szövetkezet eltulajdoníthatatlan termelési alapjaihoz utalják. Részletben való fizetést a szövetkezet a kollektív gazdaságok szindikátusának szabályai szerint engedélyez.

*A szövetkezet tagjainak szocializált vagyonából  $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$  rész a szövetkezet eltulajdoníthatatlan vagyonává válik. Hatalmasabb gazdaságoknál ez az arány magasabb. A vagyon többi részét a szövetkezet tagjainak vagyonrészeként kezelik.*

Ha valamely tag kilép a szövetkezetből, az igazgatóság csak a szövetkezet területén kívül eső földekből adhatja ki vagyonrészét. Ez az elkülönítés a gazdasági év végén lehetséges.

A szövetkezet jövedelméből a gazdasági év végén elsősorban a munkaképtelenek fenntartásáról gondoskodnak. Ezután pedig a munkabéreket elégítik ki.

## A munka megszervezése és díjazása

A termelő szövetkezet minden munkáját a tagok személyes részvételével, munkájával hajlják végre, a belső munkamegosztásra vonatkozó szabályzatok szerint, amelyeket a közgyűlés hagy jóvá. Csak azokat a személyeket lehet bérral felfogadni, akik különleges ismeretekkel és technikai tudással rendelkeznek. Ilyenek az agronómusok, a mérnökök és technikusok.

Idegen munkaerő igénybevétele csak kivételes esetekben van megengedve. Ilyen eset például, amikor a munkát még akkor sem tudják befejezni a szükséges időre a teljes munkaerő igénybevételével, ha a szövet-

kezet összes tagjait is mozgósítják. Igénybe lehet venni idegen munkaerőt az építkezéseknél.

A belső munkamegosztást a szövetkezet kebelében az igazgatóság hajtja végre, az erre vonatkozó szabályzat szerint. A szövetkezet egyetlen tagja sem utasíthatja vissza a neki kiosztott munkát.

A munka racionális megszervezésére *normákat* dolgoznak ki a különböző munkanemek szerint. Elő van írva a végzendő munka mennyisége és minősége. Alkalmazni lehet a darabbér, vagy az időbér rendszerét.

A szövetkezet tagjainak a munkabérét a következőképpen számítják ki. A gazdasági év folyamán előleget fizetnek a táplálkozás és más szükségletek fedezésére, mégpedig természetben és pénzben. Előlegként kifizethető a tagok várható jövedelmének 50 százaléka. A gazdasági év végén azután véglegesen elszámolják a munkabért. *A szövetkezet segítséget nyújt munkaképtelen tagjainak és a betegeknek.* A segély mértékét az igazgatóság állapítja meg és a közgyűlés hagyja jóvá, a szövetkezet gazdasági teljesítőképességének figyelembevételével. Ezekben az esetekben azonban nem szabad túllépni az átlagos munkabér határát.

## Fegyelem

A szövetkezet minden tagja kötelezi magát, hogy betartja az alapszabályokat, megtartja a közgyűlés és az igazgatóság határozatait, megtartja a belső munkamegosztásra vonatkozó szabályokat és gondosan teljesíti a rábízott munkát, valamint, hogy eleget tesz szociális kötelezettségének.

A hanyagságot, gondatlanságot, a leltár vagy az állatok felelőtlen használatát a szövetkezet a kollektivizálás elleni árulásnak, vagy a kollektivizálás ellenségeinek nyújtott gyakorlati segítségnek tekinti.

A felelősség ilyen hiánya és a szocializálás forrásaival szemben elkövetett nemtörődömség, vagy a munkától való távolmaradás megfelelő ok nélkül, vagy a munkafegyelem megsértése, olyan cselekedetek, amelyeket az igazgatóságnak jogában áll büntetni a belső munkamegosztásról szóló előírásoknak megfelelően. Ilyen esetekben az igazgatóság a felelőtlen tagokra bírságot vehet ki. Ha a tag a javulás jeleit nem mutatja, akkor az igazgatóság a közgyűlésnek javaslatot tesz kizárására.

## Igazgatás

A szövetkezetet a közgyűlés és az igazgatóság vezeti. Ha a közgyűlés összehívása akadályokba ütközik, például a tagok nagy száma miatt, vagy a tanyák, amelyek a szövetkezethez tartoznak, nagyon messze vannak, szét vannak szórva, akkor a közgyűlést küldöttek gyűlésével helyettesítik. A küldötteket az egyes tanyák tagjai választják.

A közgyűlés, vagy a küldött-gyűlés, a szövetkezet igazgatásának legfőbb szerve. Határoz a szövetkezet igazgatásának legfontosabb kérdéseiben, megválasztja az igazgatóságot, a felügyelőbizottságot és jóváhagyja a munkára vonatkozó instrukciókat.

A közgyűlés, vagy a küldöttgyűlés határozatképes, ha a tagok vagy a küldöttek fele jelen van. A szavazás nyíltan, egyszerű szótöbbséggel történik.

A szövetkezet igazgatóságát egy évre választják. Az igazgatóság legfőbb intézőszerve a szövetkezetnek, hatásköre az összes ügyekre kiterjed. Az igazgatóság osztja szét a munkát, vezeti a gazdaságot és a termelést. A tagokra átruházza a felelősséget a végzett munkával kapcsolatban és biztosítja a szükséges jogait.

Az igazgatóság köteles a kollektív gazdálkodás rendszerének megfelelő könyvelésről gondoskodni.

A felügyelőbizottság ellenőrzi az igazgatóság tevékenységét, főleg azonban az alapszabályok megtartását, a termelési terv végrehajtását, az állammal kötött szerződéseket és az állammal szembeni kötelesség teljesítését, jóváhagyja a számadásokat, ellenőrzi az okmányokat, a gazdasági irányítást és jelentést tesz a közgyűlésnek vagy a küldöttek gyűlésének.

A szövetkezet tagja a Kollektív Gazdaságok Uniójának és ennek felügyelete alatt végzi munkáját.

\*

A POLGÁRI KAPITALISTA SZEMLÉLET szerint érthetetlen a termelő szövetkezetnek ez a formája. Az individualista szemlélet a szövetkezetben elszigetelt társaságot lát, amelyben a tagokat egyszerű jogviszony köti össze. A szovjetparasztság termelő szövetkezetei nem férnek bele ebbe a szemléletbe. Tevékenységük nemcsak gazdasági, hanem kultúrális, politikai és társadalmi. Ez a teljes tevékenység a szovjet létforma kereteivé avatja a szövetkezeteket. Így érthető, hogy a szövetkezet tagjai részéről fegyelmet kíván és bünteti a fegyelemsértést. Mivel a szövetkezetek a Szovjetunióban letéteményesei az új rendnek, szerepükben az új társadalmi etikát is érvényesítik tagjaikhoz való viszonylataikban. Minden pillanatban érezhető, hogy a szövetkezeti tagok nemcsak egy termelési keretben vesznek részt, hanem a társadalmi lét alsó szervezetében. A kolhoz nemcsak üzem, hanem a társadalmi lét műhelye is.

## Nyugati kommentárok a szovjet helyzetről

*SZOVJETÚNIÓ EGÉSZ TERÜLETÉN egyre fokozódó árcsökkenés tapasztalható.*

*Az ezévi termés hozama az állami területeken és kolhozokban igen kielégítő volt és a városokba szállított nagyobb élelmiszer mennyiségek általános árcsökkenést okoztak. A hús, vaj és tej árának gyors esése nemcsak a jó termésnek a következménye, hanem a szövetkezeti úton történő kereskedelemnek az eredménye, ami gyarapította az előnyös áruforgalmat. A Szovjetunióban jelenleg 20.000 szövetkezet van, amelyeknek az ösztökéje meghaladja a három millió rubelt. Ezek 1947-ben 68 milliárd rúbeles forgalmat fognak lebonyolítani. A Szovjetunió ezévi acéltermelését 25 millió tonnára becsülik és úgy vélik, hogy az egész mennyiséget belföldön fogják felhasználni. (BIS Press Review, okt. 30. Die Zeitungsschau, okt. 17.)*

# Szociálpolitikánk néhány fontos feladata

Írta: SZAKASITS ANTAL

**A** FELSZABADULÁSKOR romokban heverő magyar ipar gyors újjáéledése elsősorban annak köszönhető, hogy az ipari munkásság nem várt semmiféle külső segítséget, hanem saját kezdeményezéséből nekifogott az üzemek felépítésének és a berendezések helyreállításának. Ezt a munkát rendkívül rossz anyagi feltételek mellett végezték: legtöbbször még *munkabéruket sem kapták* meg a dolgozók. Ebből a körülményből magától értetődően következett a demokratikus államrend ipari szociálpolitikájának az a fő irányelve, hogy *a munkásságot saját ügyeinek intézésébe mind fokozottabb mértékben be kell vonni*. Ez nemcsak formális különbség a régi szociálpolitikával szemben, hanem a dolgozók szociális és egészségügyi védelmének és életszínvonaluk emelésének egyedüli helyes módja. A munkásságnak ügyei intézésében való fokozottabb részvétele három téren mutatkozott a legszembetűnőbben: *az üzemi bizottság, a kollektív szerződések és a szakszervezeti munkaközvetítések terén*.

Az ipari termelésnek és az azzal szorosan összefüggő szociálpolitikának irányítása az *iparügyi minisztérium* feladata és kötelessége. A múltban a termelés legfontosabb tényezőjével, a *munkaerővel* csak utolsósorban törődtek. A demokratikus átalakulás természetes következményeként *az ipari termelés középpontjába a dolgozó ember került* és annak szociális követelményei. Így jut egymás mellé a szociálpolitika és a termelés. A modern szociálpolitikának nagymértékben kell számolnia azzal, hogy az ipari termelés ma már nem kizárólag a dolgozók testi erejétől várja az eredményeket, hanem törekvése arra irányul, hogy *új munkafolyamatokkal, új gépekkel és munkaeszközökkel* tegye könnyebbé a munkát a dolgozó számára és ezzel egyszersmind emelje a termelést mind minőségileg, mind mennyiségileg. Bátran megállapíthatjuk, hogy ipari termelésünk a felszabaduláskor a *nulláról* indult és az infláció alatt a dolgozók valósággal *éhezve* végezték a termelés megindításának nagy művét. A gyáripár munkájának statisztikai értékelése tulajdonképpen csak a stabilizáció óta lehetséges. Ezzel egyidőben, illetőleg az azóta eltelt idő alatt történt meg *a termelés terszerű megszervezése, a bányák államosítása, a nehézipari vállalatok állami kezelésbe vétele, valamint a Termelési Tanács megszervezése*.

A CÉL MINDENKOR A TERMELES NÖVELESE és az ipari szociálpolitika célja is erre irányul. Az egyes termelési ágak viszonyszámai bizonyítják az ipari termelés emelkedését. Ez egyben bizonyítéka annak is, hogy a magyar ipari munkásság a legkomolyabban átérzi az ország újjáépítésének és a

hároméves terv maradéktalan végrehajtásának szükségét. Csak természetes, hogy ennek ellenében igényli mindazt, ami az ipari szociálpolitika terén joggal megilleti. Nem hajlandó tovább viselni a múlt kormányzatok munkásellenes szellemét és magatartását, ami főként az *ipari szociálpolitika megdőböntő ehanyagoltságában* mutatkozott.

A termelés emelkedésének és a hároméves terv zavartalan végrehajtásának lényeges kelléke a *megfelelő munkaerő biztosítása* és annak épségbentartása. Az iparügyi minisztérium gondoskodása elsősorban arra irányul, hogy megfelelő szakképzettségű és számú szakmunkás álljon a magyar ipari termelés szolgálatában. Ezzel függ össze elsősorban a *tanonckérdés*. Kétségtelen, hogy a szakmunkásutánpótlás kérdése lényegében tanonckérdés és főként ez volt eddig. Az ország területén jelenleg körülbelül 62 ezer tanonc van. Ebből 22 ezer Budapesten, 40 ezer pedig vidéken dolgozik. *A tanoncok 78%-át a vidéki kisipar foglalkoztatja, míg a gyár-  
iparban csak 11 ezer tanonc áll alkalmazásban*, ami az összlétszámnak 18%-a. Amíg 1914-ben országos viszonylatban 100 mesterre 110 tanonc jutott, az iparügyi minisztérium adatgyűjtése szerint 1946-ban 100 *kisipari mesterre már csak 38 tanonc jutott*, sőt egyes iparágakban ez a létszám még ennél is mélyebbre csökkent. Az iparügyi minisztérium tisztában van azzal, hogy a magyar ipari termelésnek minél tökéletesebben képzett szakmunkásokra van szüksége, hogy a minőségi követelményeket fokozottabb mértékben kielégíthesse. Ennek jegyében készült el az új *tanonctörvénytervezet*. Az iskolai képzésen alapuló tanoncképzés volna a szakmunkásutánpótlás legjobb megoldása. Ennek teljes mértékű megvalósítása azonban még hosszú ideig nem lehetséges. Számolni kell tehát a reális adottságokkal és ehhez alkalmazkodva biztosítani kell a szakmunkásutánpótlást.

AZ ÚJ TANONCTÖRVÉNYTERVEZET elkészítése előtt viszont az intézkedések egész sorát hajtották végre a tanoncok egészségének és szakképzettségének biztosítása érdekében. Az iparügyi minisztériumnak egyik legfontosabb ügye a tanoncvédelem és a tanoncok otthonhoz juttatását a legfontosabb feladatai közül valónak tartja. Az ország területén jelenleg 56 *tanoncotthon* van, Budapesten 41 és vidéken 15 működik. Ez a létszám azonban már a közeljövőben jelentős mértékben emelkedik. Az új tanonctörvény megvalósítja a tanoncok életszínvonalának emelése érdekében fontosnak tartott összes követelményeket. A törvénytervezet felhatalmazást ad az iparügyi minisztériumnak, hogy a tanulót tartó iparosoknak rendeletileg *adókedvezményt* adjon és hogy a tanoncok kiképzése terén az átlagosnál nagyobb eredményt elérők részére *juttalmakat, kedvezményeket* rendszerezsítsen. Ezenkívül *a gyárszerűen működő üzemeket megfelelő számú iparostanuló tartására kötelezheti*. A tanoncképzés egyre inkább a közösség feladata lesz. Természetesen az iskolaszerű tanoncképzés nem lehet a kézműipar feladata, a kollektív tanoncképzés iskolaszerű megoldásának teljes kifejlődését *a kisipartól függetlenül* kell biztosítani.

A demokratikus kormányzat 1945-ben az *iparoktatást újból a szakminiszter hatáskörébe* utalta. Amikor az iparügyi minisztérium az iparoktatási intézeteket átvette, a háborús pusztulások következtében mindenütt a legnagyobb nehézséggel kellett megküzdenie. Az iskolaépületek legnagyobb része súlyosan megrongálódott, berendezésük használhatatlanná vált, a gyakorlati oktatást szolgáló műhelyek és laboratóriumok pedig *90%-ban megsemmisültek*. *Nagy hiány volt szakoktatókban is*. Mindezek ellenére ezekben az intézetekben az oktatás 1945 szeptemberében megkezdődött. Sőt az összes iskolák közül *egyedül az iparoktatás tudta* már az 1946/47. tanévben a tüzelőanyag biztosításával *a téli szünetet kikapcsolni*. A tanulóifjúság érdeklődése a szakiskolák iránt állandóan fokozódik. Az 1938. évi

2700 középfokú szakiskolai tanulóval és a 42 ezer iparostanonciskolai tanulóval szemben az 1946/47. tanévben 5100 középfokú szakiskolai tanuló és 72 ezer tanonciskolai tanuló iratkozott be. Ugyanakkor a középfokú állami szakiskolák száma 15-ről 21-re, a nem államiaké 11-ről 16-ra, a tanonciskoláké 207-ről 341-re emelkedett. A mult rendszerben megfelelő iskolai szakképzésben nem részesült felnőtt dolgozók részére 26 „dolgozók ipari középiskoláját” létesítettünk, amelynek tanulója lehet bármely 18 évét betöltött magyar állampolgár, ha segédlevéllel vagy munkakönyvvvel igazolt három évi szakmai gyakorlattal rendelkezik.

A középfokú iparoktatás újjászervezése mellett lépések történtek a korszerű iparostanonciskola megteremtése érdekében is. Az 1946/47. tanévben megtörtént néhány tanonciskolának körzeti tanonciskolává való átszervezése és ilyen iskolák működnek Győr, Szeged, Pécs, Debrecen és Szarvas városokban.

Megkezdődött a középfokú iparoktatás újjászervezése is. Az eddigi többféle iskolatípus helyett már az 1947/48. tanévben négyéves úgynevezett műszaki középiskolák nyílnak. Ezek az iskolák biztosítják az ipar iránt érdeklődő ifjúságnak azt a lehetőséget, hogy akár a legmagasabb műszaki szakképzettséget is megszerezhessék és a mérnöki oklevél birtokába is juthassanak. Külön kell megemlíteni az iparban dolgozók szakmai ismereteinek korszerűsítését szolgáló ipari tanfolyamokat. Az *Ipari Tanfolyamok Országos Vezetősége* az újjáépítés és a hároméves terv érdekeinek szem előtt tartásával korszerűsítette a tanfolyami képzést és ennek eredményeként eddig már több mint 500 ipari továbbképző tanfolyamot létesített az ország különböző városaiban és községeiben.

Ez a szerv nagyszámmal tartott ipari átképző tanfolyamokat is a B-listások, továbbá a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák számára. Minden megtörténik tehát annak érdekében, hogy a hároméves terv keretén belül az ipari szakképzés is olyan színvonalra emelkedjék, amilyenre az újjáépülő országnak elengedhetetlenül szüksége van.

A DOLGOZÓK KORSZERŰ EGÉSZSÉGVÉDELME érdekében külön iparegészségügyi intézmény is létesült. Ennek feladata, hogy gondoskodik a dolgozók egészségét és testi épségét biztosító iparegészségügyi intézkedések megtételéről. Elsősorban arra törekszik, hogy a dolgozók egészségügyi tudását olyan szintre emelje, hogy az elrendelt intézkedéseket önként, kényszer nélkül is végrehajtsák. Megszervezte az egészségügyi propagandát, az üzemekben tartandó egészségügyi előadásokat és bevezette az egészségügyi oktatást. Elkészítette a dolgozók számára az „Iparegészségügyi vezérfonal” című füzetet, mely magában foglalja a különféle iparágakhoz kapcsolódó iparegészségügyi tennivalókat. Az üzemi elsősegélynyújtás is fontos munkásvédelmi feladat. Ezért bevezettük az elsősegélynyújtó mentőtanfolyamok tartását az iparostanuló iskolákban is.

Ezenkívül gyakran végeznek üzemvizsgálatokat és az így szerzett adatok alapján dolgozzák ki az egyes iparágak egészségügyi állapotának adatait és ezekből folyó követelményeket. A dolgozók ételmezése nem utolsósorban egészségügyi probléma is. Ide vonatkozó tapasztalatok szerint a munkásélelmezést jelentősen lehetne emelni úgy, hogy ugyanabból az élelmiszer mennyiségből jobb, ízletesebb, táplálóbb ételt lehet előállítani, ha a munkásélelmezés irányítását megfelelően képzett egyének végzik. Ennek megvalósítása érdekében a tudományegyetem diatetikai intézetének bevonásával kidolgozta az osztály az ételmezéstechnika alapjait.

A BANYAEGÉSZSÉGÜGGYEL a multban igen keveset és felületesen foglalkoztak az arra hivatott szakemberek. Megkezdődtek a munkálatok ennek a mulasztásnak a pótlására is. A nagyolvasztók, illetőleg a kohómunkások

*egészségügyének* elhanyagolt problémája is tüzetes vizsgálat alá került, aminek alapján máris megfelelő intézkedések vannak folyamatban.

Az új tanonctörvénnyel kapcsolatos a *pályaválasztási tanácsadó* kiépítése. Erre vonatkozóan dolgozták ki az *egyes iparágak egészségügyi követelményeit*, azokat a testi és szellemi kívánalmakat, amelyek az iparostanuló-jelölteket bizonyos foglalkozás üzésére alkalmassá teszik.

Az üzemekben dolgozóknak a fokozottabb szociális és részben egészségügyi védelme teszi szükségessé az *üzemi gondozónók* alkalmazását. Földolgoztuk az üzemi gondozás munkakörének problémáját és az erre vonatkozó rendelettervezet is elkészült. Az új iparegészségügyi intézmény gyakorlati feladatai mellett az iparegészségügy tudományos művelésével is foglalkozik. Munkaköre egyébként sem szorítkozhat előre meghatározott feladatok megoldására, hanem az ipar területén fölmerülő és a dolgozók egészségvédelmével kapcsolatos minden munkásvédelmi problémát tanulmányoz és ezeknek megoldására javaslatot készít.

Az üzemi szociálpolitika arra törekszik, hogy az üzemek *fokozottabban vegyék igénybe a modern ipari gépeket*, amelyek nemcsak a termelést, hanem a dolgozókat is hivatottak szolgálni. Minél tökéletesebbek az iparban alkalmazott gépek, minél pontosabbak a balesetelhárító felszerelések, annál könnyebben lehet kialakítani azt az ideális termelési folyamatot, amely megakadályozza *a dolgozók szervezetének idő előtti leromlását és kiküszöbölhetjük a baleseti, az élet- és az egészségveszélyt*. Az is feladata az üzemi szociálpolitikának, hogy megteremtse azokat a környezeti körülményeket az üzemekben, amelyek a munkás munkakedvére kedvezően hatnak. Ilyenek a tiszta, világos munkatermek, a táplálkozásnak a munka sajátosságaihoz való alkalmazkodása, *az üzemtechnikai és vegyi ártalmak kiküszöbölése*. Nem utolsó ebben a sorban *a munka lélektanának* olyan kialakítása, amelyre a figyelem csak a legújabb időben terelődött, de az eddigi eredmények szerint lényeges kelléke mind a többtermelésnek, mind a munkás egészségének.

Az ipari munka megköveteli, hogy a munkás abban *teljes lélekkel* vegyen részt. A munkakedv olyan tényező, amelyet nem szabad számításon kívül hagyni. Ennek a tényezőnek a kialakítása pótolhatja a multban a munkásságra ráerőszakolt és a sikertelenség hatása alatt félretett munkarendszereket. Az ipari munka minőségi és mennyiségi termelése nemcsak munkaeszközök megfelelő voltával és a munkaerők kiképzésével függ össze, hanem *a dolgozó ideg- és kedélyállapotával* is. Az iparügyi minisztérium ezzel is tökéletesen tisztában van és tevékenysége erre a területre is kiterjed.

AZ ÜZEMI SZOCIÁLPOLITIKA KIÉPÍTÉSÉT *elsősorban az üzemi bizottságok zavartalan működése biztosítja*. Az üzemi bizottságok, melyeknek a dolgozók a tagjai, nemcsak ismerik a munkafolyamatokat, hanem át is érzik azokat a jogos, szociális követelményeket, amelyeket a munkavállaló az üzemmel szemben megkövetelne. Az üzemi szociálpolitika céljait szolgálja a *fizetéses nyári szabadság*. Ennek teljessé tétele akkor várható, ha lehetővé válik, hogy a dolgozók családjukkal együtt olcsó és megfelelő nyaralási lehetőségekhez jussanak. A nagyobb üzemek arra törekszenek, hogy dolgozóik számára *üdülőket* létesítsenek.

A jövő üzemi szociálpolitikájának a dolgozót *szociális, kulturális és gazdasági támogatásban* kell részesítenie. A szociális támogatás egyik formája *az üzemi bölcsődék és az üzemi napközi otthonok*. Az iparügyi minisztériumnak az volt az álláspontja ezen a téren, hogy főként a nőmunkásokat foglalkoztató nagyobb üzemek nem térhetnek ki ilyenirányú kötelezettségeik alól. Ennek tulajdonítható, hogy ma már jelentős számú

ilyen intézmény szolgálja az üzemi szociálpolitikát. A dolgozók egészségvédelmét munkáló különféle hatósági szervek, úgymint az *iparfelügyelők, tiszti orvosok és OTI megbízottak* mellett a jövőben az üzemi szociálpolitika szolgálatába állítják az *üzemi orvosokat* is, akikkel a minisztérium szoros kapcsolatot teremt, hogy a munkásság egészségvédelmének kiépítése céljából szükségesnek tartott problémák közelebb kerüljenek a megoldáshoz.

Kétségtelen, hogy megfelelő üzemi szociálpolitika nélkül sem az újjáépítés, sem a hároméves terv kitűzött céljait nem lehet elérni.

A szocialista racionalizálási alapelv — amint azt a Szovjetunió példája is mutatja — nem a munkaerő végsőkéig való kihasználása, hanem olyan munkakörülmények megteremtése, amelyeknek alapján a termelés fokozása mellett is jobban kímélődik a munkaerő. A hároméves terv végrehajtása során a munkaerőgazdálkodásra igen komoly feladatok várnak. A végrehajtás során *a munkáslétszám emelkedése a különböző iparágakban nem lesz egyenlő arányban a termeléssel.* Így a *bányászatban*, ahol a munkamódszerek elavultak, az emelkedés a három év alatt számszerűen *kisebbségre lesz, mert az előirányzott nagyjelentőségű beruházások: az új technikai berendezések és munkamódszerek* itt érvényesítik majd a legnagyobb mértékben hatásukat. A terv szerint a munkaerőemelkedés az első tervévben közel 10% lesz a maihoz viszonyítva és 6.5%-kal haladja meg az 1938-ban dolgoztatott ipari munkásság létszámát. A *második terv-évben* körülbelül 20%-os lesz a munkaerőemelkedés, *a harmadikban* pedig megközelíti a 30%-ot, Ilyen számú munkaerő bekapcsolása a termelésbe, nemcsak a szakmunkásképzés terén követel magasabb igényeket, hanem az ipari szociálpolitika fokozását is, nagyobb területre való kiterjesztését is igényli.

A hároméves terv utolsó évében az ipari termelés értéke az előirányzat szerint minden vonatkozásban meghaladja majd az 1938-as termelés értékét, sok esetben teljes 100%-kal. Ugyanilyen emelkedést kíván tehát az ipari szociálpolitikától is.

## **Szovjet-dán kereskedelmi szerződés**

**A** DÁN KORMÁNY elfogadta a 70 millió korona értéket felölelő cserekereskedeletről szóló szovjet javaslatot. A javaslat értelmében a Szovjetunió áprilisban 60.000 tonna rozsot szállít, mázsáncént 77 koronás áron és 40.000 tonna árpát, mázsáncént 51 koronáért. Csereképpen 7700 tonna vajért (kg-ként 6.50 kor.) és 3200 tonna szalonnáért (1 kg 6 kor.). A vaj ára ugyanannyi, mint amennyit Anglia visszautasított és amit Dánia ma számos országtól megkap. Az orosz gabonaár valamivel alacsonyabb, mint az északamerikai ár. (BIS PR. okt. 21. — Times, okt. 20.)



# Papírellátásunk külkereskedelmi kérdései

Írta: VÁMOS GYÖRGY

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN a termelés megszervezésének fokozatos előrehaladása nyomán egyre világosabbá vált, hogy az ipari termelés nagyságát az üzemek újjáépítésének és helyrehozatalának befejeztével két fő tényező határozza meg: a *szénbányászat* eredményei és az ipar *nyersanyagellátása*.

Ismerjük azokat a hallatlan erőfeszítéseket, amelyeknek a széntermelés fokozatos és igen jelentős mértékű emelkedése köszönhető. Szeptemberben például már több mint 5%-kal emelkedett a termelés az 1938 évi havi átlag fölé.

Más a helyzet az ipar nyersanyagellátásánál. A hazai gyersanyagokból dolgozó iparok termelési volumenét rendszerint a hazai nyersanyagtermelés szabja meg (pl. cukoripar). A tulajdonképpen nehézségek azoknál az iparágaknál jelentkeznek, amelyek leginkább külföldi nyersanyagokból dolgoznak. Még itt is könnyebb a helyzetük azoknak az iparágaknak, amelyek *bérmunkára vagy re-exportra* tudnak dolgozni (például a textilipar vagy a gumiipar). Mindenki tudja, hogy a magyar textiliparnak közvetlenül a háború utáni hatalmas föllendülése a Szovjetunióval kötött bérmunkamegállapodásnak volt köszönhető.

A PAPIRIPAR NYERSANYAGBÁZISÁT vizsgálva, tudnunk kell, hogy ez az iparág jó-részt külföldi nyersanyagokra van utalva, a termelés emelése tehát vagy a külkereskedelmi keret emelésével, vagy hazai nyersanyagoknak fokozottabb felhasználásával történhet csak. A papírellátás javításának második módja: a kész papiros importjának növelése ugyancsak a szakmai *külkereskedelmi keret lazításával* volna elérhető. Ezt a kérdést a későbbiekben részletesen megvizsgáljuk.

Igen tanulságosak a papíripar 1938. évi külkereskedelmi vonatkozású adatai: — a hazai termelés ebben az esztendőben 49.000 tonna volt. —

<u>Nyersanyag</u>	Behozatal	Mennyiség	Érték
Cellulóze	25.025 tonna		
faköszőrület	2.107 tonna	27.132 tonna	7,090.000 P
<u>Készáru</u>			
rotációs papír	17.860 tonna		
író-nyomópapír	4.760 tonna		
csomagoló papír	6.960 tonna		
kartonlemez	4.060 tonna		
egyéb papírok	1.470 tonna	35.110 tonna	13,490.000 P
<u>Kivitel</u>			
<u>Készáru</u>			
író-nyomó	334 tonna		
csomagoló papír	864 tonna		
kartonlemez	190 tonna	1.388 tonna	320.000 P

Ezekből az adatokból világosan kitűnik, hogy a papírszakma több mint 20 millió pengős keretet igényelt akkori külkereskedelmünkben.

A felszabadulás után a papiros- és nyersanyag-import súlyos nehézségekbe ütközött. Külkereskedelmi kapcsolatainkat teljesen újjá kellett szervezni, új alapokon megindítani, de ezt az infláció egyre gyorsított üteme jelentősen akadályozta. Így a létesített behozatali kötések mind az árucsereforgalom kezdetleges formájára, a *kompensációs megállapodásokra* épültek. Papírellátásunk ennek következtében huzamosabb ideig az ostrom után megmaradt nyersanyagkészletek felhasználásával elégtelt ki.

A felszabadulás utáni külkereskedelmi forgalom a következőképpen alakult:

#### *Behozatal*

<u>Nyersanyag</u>	1945	1946	1947 okt. 1-ig
cellulóze	—	3376 tonna	6433 tonna
faköszőrület	—	406 tonna	5184 tonna
<hr/>			
<u>Készáru</u>			
író-nyomópapír	32 tonna	22 tonna	181 tonna
rotációs papír	—	464 tonna	1812 tonna
csomagoló papír	6 tonna	139 tonna	252 tonna
karton és lemez	—	144 tonna	181 tonna
összesen	38 tonna	769 tonna	2426 tonna

A készáru-import jelentős része 1947-ben a választásokkal kapcsolatban bonyolódott le.

Láthatjuk, hogy mind a nyersanyag-behozatal, mind a készáru-import fokozatosan fejlődött és éri el lassanként a termelési előirányzatoknak megfelelő nívót.

Különleges nehézségeket jelent ma a papiros nyersanyag vásárlása külföldön, mert a kereslet az egész világon igen erős: egyik legkeresettebb exportcikk jelenleg éppen a *cellulóze*.

Az első világháború után papírt elsősorban *Ausztriából, Csehszlovákiából és Németországból* hoztunk be, cellulózét és faköszőrületet is ugyanezen államokból importáltunk. A fogyasztás emelkedésével — főleg a háború alatt — erősen fokozódott az északi államokból: *Svédországból és Finnországból* származó importunk, miután a német ipar szállítóképessége állandóan csökkent és az ország papírellátása másfelől nem volt biztosítható.

A második világháború után a termelési helyzet Európában erősen megváltozott. A német ipar, mely a kontinentális termelés jelentős részét adta — csaknem teljesen kiesett és még ma is alig tudja a kisebb mértékű és főleg angol-szász jóvátételi szállításokon kívül a legminimálisabb hazai szükségletet előállítani. Ugyancsak termelési kiesést okozott a német szénzállítások elmaradása az igen fejlett svéd papír- és cellulóze-iparban. A norvég és a finn ipar termelő-képessége pedig a háborús rongálások következtében csökkent.

A papír- és cellulóze-iparban bekövetkezett kieséseken felül azonban még egy új csökkentő tényező jelentkezett. Az *Egyesült Államok* Európában is az eddigieket sokszorososan meghaladó papír- és cellulóze-vásárlásokba kezdett, hogy a háború alatt megnövekedett belső szükségletet kielégíthesse.

Részben ez az óriási kereslet, részben pedig a termelési költségek emelkedése a cellulóze áraknak, a háborúelőtti nívóhoz képest, igen nagy mértékű emelkedését eredményezték. Így a *fehértetlen szulfít-cellulóze*, melynek világpiacon 1938-ban 40 dollár körül volt (tonnánként), jelenleg az európai piacokon 180—250 dolláros áron kapható csak. Az egyes papírfajláknál hasonló áremelkedés tapasztalható, a *rotációs papiros régi ára 48 dollár volt, ma 180—220 dollár között mozog*.

A PAPIRSZAKMA tehát külkereskedelmünkben azonos volumen mellett, ma jelentősen több valutát, illetőleg exportcikket igényel, mint a háború előtt. Külkereskedelmünkben mint *erős passzívum* jelentkezik. Miután a külkereskedelmi szakmai keret meghatározott határok közé van szorítva, elsőrendű fontosságú, hogy elsősorban nyersanyagot, cellulózét és fát hozzunk be, miután azonos értékhatárok mellett, a nyersanyag-importból előállított papiros mennyiség *több mint kétszerese* az importált készárúnak. Természetesen továbbra is kell importálnunk

olyan cikkeket, amelyeknek előállítására a hazai ipar műszakilag nincs felkészülve. Ilyen a *cigarettapapír*, a *pergamentpapír* és még néhány különlegesség.

A *Gazdasági Főtanács* legutóbbi határozata szerint a cellulózebehozatalt mintegy 13.000 tonnára kell redukálni és a faköszörület-behozatalt teljesen elhagyva, kizárólag hazai előállítású faköszörület használatára kell rátérni. Hogy az eredeti termelési előírányt ennek ellenére is tartani tudjuk, ahhoz az előállított papirosok cellulóze-tartalmát csökkenteni és a hulladék, valamint a félcellulóze felhasználását növelni kell.

Az eddigi külkereskedelmi megállapodások lehetővé teszik a papirosnyersanyagoknak az előírányt szerinti behozatalát. A *legelső és legelőnyösebb megállapodásunk a Szovjetunióval megkötött szerződés*, mely kiváló minőségű szulfit- és nátron-cellulóze importját biztosítja kedvező áron. A lekötött mennyiségen felül a Szovjetunió további szállításokat is kilátásba helyezett. Jelentősebb tétel cellulóze szerepel még a cseh és a svéd megállapodásokban is. Faköszörület- és hulladék-importra a finn és svéd szerződések nyújtanak lehetőséget, míg rotációs papír-import szempontjából Jugoszlávia és Finnország jön számításba. Külkereskedelmi kapcsolataink megváltozására jellemző, hogy *Ausztria*, amellyel azelőtt a legszorosabb összeköttetésünk volt a papírszakmában, ma csak a legjelentéktelenebb mennyiségekkel szerepel és a legnagyobb segítséget a Szovjetuniótól és Jugoszláviától kapjuk, mely államokkal azelőtt semilyen vagy csak igen laza kereskedelmi kapcsolatban állottunk.

A hazai *facsiszolók* üzeméhez szükséges *fenyőfát* teljes mennyiségben *Jugoszláviából* importáljuk és remény van arra, hogy a rövidesen meginduló cellulóze-gyártás faszükségletét is jelentős mértékben onnan tudjuk majd fedezni.

AZ EDDIG ELMONDOTTAK is azt bizonyítják, hogy a szűkreszabott külkereskedelmi keretek között a papírellátás javítása elsősorban a hazai nyersanyaggyártás fokozásával érhető el. Azonnal hozzá lehet fogni a hazai előállítású faköszörület nagyobb mértékű felhasználásához a facsiszolókkal rendelkező három nagyüzemben (*Budafok, Csepel, Fűzfő*). Szükségmegoldásként ezeknek az üzemeknek alkalmasint még más, kisebb üzemek részére is át kell adniok anyagot. A faköszörület előállítására kisebb mennyiségben *hazai fenyőfa és nyárfa* is felhasználható. További emelkedés érhető el félcellulóze nagyobb mértékű felhasználásával. Ennek kisebb mennyiségben való előállítására a legtöbb papírgyár be is rendezkedett, csupán az a fontos, hogy berendezésüket minél jobban kihasználják. Erre a célra számításba jövő nyersanyagok — a *gabona- és rizsszalmán* kívül — leginkább a *lenpozdorja, a kukoricaszár, a napraforgómaghéj* és a *cirok*.

Jelentős javulást eredményez majd a magyar papíripar nyersanyagellátásában a csepeli papírgyárnak a rövidesen üzembe kerülő *cellulóze-gyára*, mely a szulfit- és monoszulfit-eljárás alapján *fenyőfa- és lombosfa-, valamint szalma-cellulóze* előállítására alkalmas. A gyár első kiépítésében termelését *napi 30 tonnáig* fokozhatja, míg végleges kiépítésben — mely azonban még jelentősebb kiegészítő beruházásokat igényel — teljesítőképességét *100 tonnára* emelheti.

Gazdasági helyzetünk fokozatos javulásával együtt papírellátásunk is javulni fog. Ez nemcsak kulturális és gazdasági, de politikai szempontból is rendkívül fontos. Jelenleg azonban — mint annyi más vonalon, úgy a papirosgazdálkodás terén is — a legnagyobb takarékosagra van szükség. Papirosfogyasztásunkat tehát racionalizálni kell és elsősorban a legfontosabb igények kielégítését kell megfelelő módon biztosítanunk. Távollabra tekintve, bizonyosra vehetjük, hogy a külkereskedelmi forgalom emelkedése és a hazai nyersanyag- és papírgyártás egyenes vonalú fejlődése lehetővé teszi majd a papírellátás zavartalan-ságához fűződő összes fontos követelménynek a rövid időn belül történő teljes mértékű kielégítését.

# A magyar külkereskedelmi passzivum

**K**ÜLKERESKEDELMI FORGALMUNK októberi adatai *191 millió forint* értékű behozatal és *82 millió forint* értékű kivitel alapján *109 millió forint* összegű szenvedő egyenleget mutatnak. A magyarországi külkereskedelem, amely az elmúlt inflációs időkben és a forintvaluta első hónapjaiban jelentős aktivumot eredményezett, fokozódó és egyre növekvő deficiteket mutat. Az októberi külkereskedelem *109 millió forint* összegű szenvedő egyenlege minden eddigit felülmúló passzív egyenleget jelent. Ennek egyik oka kétségtelenül a nyersanyagutánpótlási lehetőségek erőteljes igénybevétele. Másrészt azonban devizális szempontból az aggodalmak is indokoltak. Kétségtelen, hogy a mezőgazdaság és az élelmezési ipar kiviteli kampánya az idén a rendszerintivel szemben később fog lebonyolódni, mert a gabona-export helyett inkább zsiradék, hús, konzervárak, szalámi és cukor kivitelére fog sor kerülhetni.

A devizahiány nemcsak a magyar gazdasági élet problémája, hiszen a legtöbb európai állam devizahiánnyal küszködik. A magyar külkereskedempolitika legdöntőbb feladata a külföldi nyersanyagokra utalt iparok anyagellátásának biztosítása. A lendületesen folyó kereskedempolitikai tevékenység, a *szovjet*, a *svájci*, a *csehszlovák*, a *németországi*, *angolszász* és *szovjet övezetekkel* kötött szerződések mind ezt a döntő célkitűzést kívánják szolgálni.

A NYERSANYAGELLÁTÁS SZEMPONTJÁBÓL a külkereskedelem októberi eredményei kielégítőnek tekinthetők. Az októberi behozatalban nagyon jelentős mennyiségű *a nyerspamut- és a nyersgyapjúbehozatal*, számbajövő *a nyersbőrbehozatal*, az eddigit jelentősen meghaladja *a fabehozatal*, fokozódott *a papirosnyersanyagbehozatal*, az eddiginél lényegesebben nagyobb *a marónátron- és a szódabehozatal*, valamint növekvő *kaucsukbehozatal* volt megvalósítható. Ez az ipari termelés lendületének további fokozódását biztosíthatta.

Magyarország ipari termelőapparátusának helyreállításában európai szempontból kiemelkedő teljesítményt tudott felmutatni. A magyar gyár-  
ipar gép- és épületállományának harmada a háborúban teljesen megsemmisült és további harmada használhatatlanná vált. A magyar gyáripari vezetők a magyar munkássággal karöltve két év alatt a részlegesen elpusztult ipari berendezéseket helyreállították és ezzel jelentős termelő erő működésképpességét biztosították. *Viszonylag kis nemzetközi segítséggel Magyarország jelentős termelési eredményeket tudott felmutatni és ezzel a kelet-, a délkeleteurópai és az egész európai újjáépítésnek is jelentős tényezőjévé vált.* A gyáripari tőkék helyreállítása után az anyagkészletek megfelelő felgyűjtése a döntő feladat, amely a nemzetközi külkereskedelmi és a nemzetközi hitelpolitika eszközeinek megfelelő alkalmazásával valósítható meg. A kelet- és délkeleteurópai államok, valamint egyes kisebb európai hitelező államok a fizetési egyezményekben biztosított hitelekkel ennek az elpusztult forgótőkének újrafeltöltését elősegítették, de talán ezen túlmenően is figyelembeveendő tény az, hogy Magyarországon számbajövő helyreállított termelőapparátus áll rendelkezésre, amelynek nyersanyaggal való ellátása nemzetközi szempontból is fontos feladat.

(Baracs — Nőtel)

## 1947 november 13-án

életbe lépett a kereskedelmi szerződés a Szovjetunió és Magyarország között. Magát a szerződést egészében és részleteiben értékes tanulmányok egész sorával ismertettük, de életbelépésekor — hacsak néhány szóval is — vissza kell térnünk jelentőségének méltatására, éspedig azért, mert ez az első államközi szerződés, amelyet az újból állami szuverénitásának birtokába jutott Magyarország kötött. Annál öröndetesebb, hogy ezt az első szerződést a Szovjetunióval köthettük meg és ebben a teljes egyenjogúság és paritás alapján felépült kereskedelmi szerződésben újból felismerhető a Szovjetunió baráti megnyilvánulása az új demokratikus Magyarország iránt.

Hogy milyen megbecsülésnek örvend az új Magyarország Moszkvában, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 1940-ben az akkori kereskedelmi szerződés vitás esetekben a moszkvai szovjet kereskedelmi kamarát ismerte egyedüli döntő fórumként; Horthy-Magyarország intézményeit a Szovjetunió nem fogadhatta el objektív és becsületes bírának. 1947-ben a demokratikus Magyarország már paritásos döntőbírótságot nyert az új kereskedelmi szerződésben. Önmagában véve jelentéktelennek látszó esemény, hiszen döntőbírótságot nemzetközi ügyletekben a legkritikább esetekben vesznek igénybe. Annál kiemelkedőbb azonban ennek szimbolikus jelentősége. Az új kereskedelmi szerződés kétségtelenül mintául fog szolgálni a hasonló megállapodások sorában.

## A magyar pénzügyi helyzet javulása

A MAGYAR GAZDASÁGPOLITIKA kezdi leküzdeni a forintvaluta megalkotásának első évfordulója körül feltornyosult nehézségeket. A bajok forrása sokrétű volt, de az ország gazdaságpolitikai vezetése ezeknek leplezetlen feltárásával és céltudatos

leküzdésével a helyzetben máris lényeges enyhülést tudott biztosítani.

A mezőgazdasági termés a szárazság miatt rosszul alakult. Pénzügyi téren a hároméves terv fokozott szükséglete a betétképződésnek egy átmeneti csökkentése idején volt

előteremtendő. Az ország a *közellátási bajokat* a kedvezőtlen gabona-termés ellenére más mezőgazdasági termékekkel és az állattenyésztés termékeivel enyhíteni tudja. A devizális nehézségeket a *kereskedelmi és fizetési egyezmények* keretében lehetett enyhíteni. Legújabbán a javulás pénzügyi téren is mutatkozik már.

A pénzügyi nehézségek megoldásának legelső biztosítéka az *adóbevételek kedvező alakulása*. A magyar államháztartás — részben adóemelések eredményeképpen — szeptemberben is és októberben is *jelentős pénztári fölösleget* tudott kimutatni és a novemberi eredmények további javuló irányt mutatnak. A hitelgazdaságban ilyen körülmények között az állami vállalatok részéről mutatkozó igények csökkenthetők voltak és a pénztőke előteremtésének előfeltételei is megjavultak.

A hitelgazdálkodásra vonatkozó statisztikák tanulsága szerint Magyarországon augusztus óta *a szorosán vett magángazdaság részére nyújtott hánnyad az egész hitelgazdálkodásban emelkedett*. Ennek kedvező kihatásai termelési téren is jelentkezni fognak, de pénzügyi téren is nyilvánvalók, mert azt jelentik, hogy az állami és államosított üzemek deficitje a tőkeképződés szokásos forrásait kevésbé terheli már. Pénzügyi vonatkozásban kedvező tünet, hogy a *bankjegyforgalom* idényszerű, de

más okokból is nagyjából *megállapított színvonalat* mutat és *fokozatosan megerősödik a betétképződés*, amelynek visszaesése hónapokon keresztül a gondoknak főforrása volt.

A *Magyar Nemzeti Bank* heti kimutatásai szerint a bankjegyforgalom adatai már több hónapja az *1.800 millió forint* körül hullámoznak. A betétképződésre vonatkozó statisztikák szerint pedig a betétállomány, amely a tavalyi ősz óta egyre csökkent, ismét az elmúlt évihez hasonló, sőt ennél kedvezőbb eredményeket mutat. A hét budapesti nagybank és a Postatakarék-pénztár állományára vonatkozó adatok szerint *szeptemberben 39 millió, októberben 89 millió, novemberben pedig már az első húsz nap alatt is 70 millió forint volt a betétképződés*.

A hitelgazdálkodás terén még nem küzdöttünk le minden nehézséget. A forintvaluta megalkotásának egy-éves évfordulóján azonban a váratlanul feltornyosult akadályok súlyosabbnak látszottak, mint ahogyan a helyzet ténylegesen alakult. A magyar gazdaságpolitika egy bizalmi szempontból kritikus időszakban is le tudta küzdeni a nehézségeket és ez biztosíték arra, hogy Magyarország még jobb eredményeket érheszen el a belső újjáépítés és a nemzetközi együttműködés terén.

(Baracs—Nótel)

## A sztahánov-mozgalom fejlődése

TIZENKÉT ESZTENDŐVEL EZEELŐTT, az 1935 augusztus 30-áról 31-ére virradó éjszakán, *Alekszej Sztahánov* donyecvidéki vájár, addig még nem látott rekordot ért el a szén kitermelésében. Egyetlen műszakban *102 tonna* szenet termelt ki. Ezzel a fennálló normákat 14-szeresen múlta felül.

*Alekszej Sztahánov* kezdeménye-

zését más iparágak sok mukása is azonnal átvette. Így kezdődött a Szovjetúnióban a munkásoknak és kolhozistáknak ez a tömegmozgalma a termelő munka újabb fokozásáért, a termelés csúcsnormáiért.

Tizenkét év telt el azóta és az eltelt évek folyamán a sztahánov-mozgalom nemzeti jelleget öltött, a Szovjetúnióban manapság már a

legkisebb gyárnak vagy kolhoznak is megvannak a maga sztahánovistái, saját termelésük reformátorai. De ez még nem minden, mert a szovjet üzemekben nemcsak egyes sztahánovista brigádokkal vagy szakaszokkal találkozhatunk, hanem egész „sztahánov-művek“ is vannak, ahol az összes munkások, fejenként, másfél, két, három, sőt többszörösen túlhaladják a termelési normákat.

Miben gyökerezik a sztahánov-mozgalom? Hogyan keletkezett? Mik voltak a feltételei annak hogy a Szovjetúnióban és csakis itt fejlődjön ki? Mi sarkallta és sarkallja a szovjet munkásokat és parasztokat arra, hogy ilyen lelkesedéssel és energiával igyekezzenek elérni a fokozottabb termelő munkát?

Erre felel a szovjet automobilipar egyik híres sztahánovistája, a gorkiji autógyár kovácsa: *Jelizár Kurátov*.

„Én, mint sok száz és ezer más szovjet munkás“ — mondja Kurátov — „a legnagyobb termelési eredmény elérésére törekszem, mert a szovjet-rendszerben a dolgozó ember jobban, szabadabban él. Bennünket senki sem zsákmányol ki, magunknak dolgozunk: hiszen az üzem is, a gyár is a miénk! Nyugodtan nézünk a holnap elébe. Hogyis ne volna gondunk arra, hogy országunk fejlődjön és erősödiék. Ezért törekszük mindegyikünk a jobb munkamódszer elsajátítására, ezért igyekszünk többet termelni és olyan tökéletesítéseket kigondolni, amelyek meggyorsítják és megkönnyítik a munkát.“

A sztahánov-mozgalom hajnalán, 1935 novemberében, a Szovjetúnió sztahánovistáinak első tanácskozásán, Sztálin meggyőzőn világított rá a sztahánov-mozgalom jelentőségére. Azt mondta, hogy *a sztahánov-mozgalom forrását a nép anyagi helyzetének gyökeres megjavulásában kell keresni*. A szovjet rendszer alatt a munkások és parasztok jobban, ellátottabban és kulturáltabb körülmények között élnek. Ha jobb az élet, jobban megy a munka is,

a normák kicsinynek tűnnek: a munkások és kolhozisták saját elhatározásukból múlják felül néhány-szorosan a normákat. A szovjet ember ilyenképpen gondolkozik: „ha az állam gondoskodik rólam, ha munkát biztosítanak számomra, ha jól élek a népi uralom alatt, akkor nékem is támogatnom kell a nép uralmát, az országomat. Mivel támogathatom? A legtermékenyebb munkával.“

Ha a szovjet államban válságok lennének, ha munkanélküliség volna, ha az emberek rosszul, szegényesen élnének, akkor nem is volna a Szovjetúnióban semmiféle sztahánov-mozgalom.

A szovjet ember nem egyesek magántulajdonának növeléséért robotol, hanem a szovjet társadalomnak dolgozik, ezért van a munkának a Szovjetúnióban társadalmi jelentősége, ezért van itt a dolgozó embernek becsülete. Ha valaki jól dolgozik és példát nyújt az önmegtagadó munkára, akkor tisztelet és dicsőség veszi körül. Csakis ilyen feltételek közepette születhetett meg a sztahánovisták hatalmas mozgalma.

A sztahánovisták a technikai normákat is ötszörösükre, hatszorosukra, sőt többszörösükre emelték. Az ilyen normák csak az új, fejlettebb technika elsajátításának alapján jöhetnek létre. A sztahánovisták tehát a sztálini ötéves tervek éveiben alkotott új szovjet technikára támaszkodnak. Ilyenképpen a Szovjetúnió iparosítása az üzemek és gyárak újjászervezése és az új technika is egyik forrása volt a sztahánov-mozgalomnak.

Legvégül, a sztahánov-mozgalom kifejlődésének az is igen fontos előmozdítója, hogy a szovjet munkások és parasztok példásan pontosak és gondosak, értékelik az időt, mint termelési tényezőt, elsajátították a technikai minimumot és állandóan folytatják technikai szakképzettségük növelését.

A sztahánov évfordulóval kapcsolatban azt írja a „Pravda“ című lap, hogy a sztahánovisták a Szovjet-

únió nemzeti büszkeségei! A sztahánovisták az új szocialista társadalom legjobbjai.

A háború utáni sztálini ötéves terv esztendőiben a sztahánov-mozgalomnak újabb rendkívüli föllendülése következett. A mozgalom mind több és több munkást ragad magával, a munkának mind újabb és újabb hőseit hozza előtérbe. Nagy népszerűségnek örvend Szovjetúniószerre *Geraszim Zaporozsec*, fejtgépezés a Donyec medencéből, akit méltónak találtak a Sztálin-díjra is. A fejtgépek termelőképességét addig még nem ismert szintre emelte: *14 ezer tonnára egy hónapban!* Követője: *Dmitrij Krutousz* bányász, ezzel a munkamódszerrel egy hónap alatt már *14.511 tonnát* vajt ki. A gorkiji automobilgyár kovácsa, a már említett Jelizár Kurátov, a legmagasabb amerikai normákat is túlhaladta az autóalkatrészek kovácsolásánál. Nemrégiben a szovjet automobiliparban, a kisürtartalmú autók moszkvai gyárában, egy fiatal munkásnőt: Anna Kuznyecovát ünnepeleék. Ez a sztahánovka, brigádjával együtt máris elérte a háború utáni szovjet ötéves terv végére tervezett teljesítményeket. Hogyan érte ezt el? Javasolta, hogy az alkatrészek megmunkálásának technikáján részben változtassanak, alkalmazzanak új berendezéseket, fokozzák a fém vágásának gyorsaságát stb. Végeredményben

ez a lány hároméves munkát takarított meg és a gyakorlatban bizonyította, hogy az 1950-es év normái teljesíthetők, sőt munkamódszerével az ötéves tervet az egész gyár határidő előtt megvalósíthatja.

Sokezer ilyen újító van még a Szovjetúnióban. Teljesítményeik egyre inkább kinőnek a sztahánov-mozgalom kereteiből és úgylátszik, hogy kezdeményezésük Alekszej Sztahánovéhoz hasonlóan új nemzeti mozgalomhoz vezet. Anna Kuznyecova és társainak példája nyomán a szovjet munkások és parasztok ezrei vállalják, hogy a saját munkamódszereikkel idő előtt teljesítik az új ötéves tervet. Ma már sokezerre rúg azoknak a szovjet munkásoknak a száma, akik egyéni kötelezettséget vállaltak az ötéves terv reájuk vonatkozó részének két év alatti teljesítésére. A jelentések arról számolnak be, hogy ezek csaknem kivétel nélkül meg is feleltek önként vállalt kötelezettségüknek. Természetesen nemcsak a munkások, hanem a technikusok, mérnökök, üzemvezetők is részt kérnek ebből a nemes versenyből. Együttes erőfeszítéseik nemcsak az új ötéves tervnek idő előtti teljesítését biztosítják, hanem egyszersmind szilárd alapokra helyezik a Szovjetúnió újabb nagyszerű gazdasági fejlődését.

## Magyarország ár- és bérpolitikai problémái

A MAGYAR gazdaságpolitikai irányítás — elsősorban a szárazság okozta rossz mezőgazdasági terméseredmények miatt — a vártnál nehezebb feladatok előtt áll az idei évben. A *szántóföldi termelés* hozama az előírányzott 3.8 milliárd forinttal szemben *csak 2.8 milliárd forintot* ért el, ami a bőségsben rohamos esésre és a hiányban erős emelkedésre hajló mezőgazdasági termék-árakban *emelkedési irányzatot* váltott ki. Az eredeti elgondolások

szerint Magyarország a mezőgazdasági cikkek terén az idei évben már szabaddá tehetné volna az áralakulást, de a rossz terméseredmények miatt ez az elgondolás nem volt megvalósítható. A mezőgazdasági termékek árának alakításában és szétosztásában a szárazság miatt hatóságai intézkedések váltak szükségessé. A magyar árpolitika ebben a nehéz helyzetben *a forgalom erősebb megkötésével, a kettős árrendszer bevezetésével, a munkabéremelések*



és az ipari áremelések korlátozásával erős védelmi vonalakat épített ki, úgyhogy az átmeneti mezőgazdasági áremelkedések tovább gyűrűződő kihatásainak lefékezése válik lehetővé.

A nagykereskedelmi árak indexszáma szeptemberben 2%-kal és októberben 3%-kal emelkedett, úgyhogy az indexszám az 1946 augusztusi 399-cel szemben 541-et ért el. A magyar forintvaluta bevezetése óta tehát a magyar nagykereskedelmi árindex, a mezőgazdasági index 85%-os és az ipari index 13%-os emelkedése alapján 36%-os emelkedést mutat. A létfenntartási költségek szeptember folyamán az élelmezési cikkek időszakai drágulása miatt 17%-kal, október folyamán 26%-kal növekedtek, úgyhogy az október végi jelzőszám 1946 szeptember 1-ével összehasonlítva 38%-kal magasabb. A forintvaluta kezdeti idejével szemben az élelmezési költségek 67%-os, a ruházkodási költségek 23%-os drágulást mutatnak, a lakásköltségek változatlanok, a fűtés és világítás költségei pedig 2%-kal, a többi költségek 14%-kal olcsóbbodtak. A munkabérek és a munkáskeresetek az új kollektív

bérmegállapítás során 35—55%-kal lettek magasabbak, ami a stabilizációs év folyamán a reálbéreknek 10—20%-os emelkedését jelenti.

A mezőgazdasági cikkek közül elsősorban a gabonaneműek hozama alakult a szárazság miatt kedvezőtlenül, a többi cikknél viszonylagosan jó termés, megfelelő ellátottság és éppen ezért kevésbé változó árszínvonal észlelhető. A magyar gazdaságpolitikai vezetés törekvése az átmenetileg föllépő kedvezőtlen hatások kiküszöbölése. Ezen a téren nem egy számbajövő eredmény észlelhető. A kettős árrendszer az ár-emelő hatások lefékezését tette lehetővé, a munkabérek emelésében határozott mérséklet érvényesült, a munkabéremelkedések pedig az ipari árak színvonalára csak igen mérsékelt keretek között voltak továbbháríthatók. Az ipari árszínvonalnak viszonylag nagyarányú stabilitását elsősorban a teljesítmény számbajövő fokozásával lehetett biztosítani és nem kétséges, hogy a következő gazdasági év folyamán valamenynyire kedvező aratás esetén a mezőgazdasági termények árcsökkenése lesz elérhető.

## A szovjet ipar ellátása pénzzel

A SZOVJET IPART a nemzetgazdaság más ágaival együtt az állam látja el pénzzel. Az ipar fejlődését szem előtt tartó tervgazdálkodás eredménye a termelés állandó emelkedése és ezáltal a nemzeti jövedelem gyarapodása volt. Az adóbevételek növekedésével és belföldi kölcsönökkel elért jövedelemgyarapodás, lehetővé tette az ipar nagyarányú pénzellátását. 1913-tól 1947-ig 276 százalékkal növekedett a nemzeti jövedelem. Ez az eredmény kizárólag a szocialista tervgazdálkodás alapján volt elérhető, amely nem szenved a kapitalista gazdaság fejlődését gátló, rendszeresen megis-

métlődő, elháríthatatlan visszaesésektől. Ezenkívül a technika és a tudomány föllendülése a munkások egyéni teljesítményének és ezen keresztül az egész ország munkatelésítményének fokozódására vezetett. A Szovjetunió pénzügyi rendszere a befektethető tőkét, vagyis azt az összeget, amit az ipar építkezésekre, gépek beszerzésére, stb.-re költöthet, szigorúan elválasztja a folyó termelés anyagi fedezetétől.

Minthogy a szovjet ipar az egész nép tulajdona, az üzemek létesítését nem pillanatnyi nyereség-kilátásoktól teszik függővé, hanem az összgazdálkodás messzebbre tekintő

szempontjai határozzák meg. És kizárólag ez a szempont érvényesül a pénzügyminisztérium alá rendelt Iparbank kiutalásainál is, amelyekkel az üzemek beruházási, építkezési és átépítési vagy újjáépítési költségeit fedezik.

1940-ben az ipari beruházásokra vonatkozó állami terv 19.2 milliárd rúbelt ír elő. Ebből 69.6%-ot az állami költségvetésből és 30.4%-ot magának az iparnak a fölöslegéből teremtettek elő. Az Iparbank a kormánytól jóváhagyott terv szerint utalja ki a pénzt és ellenőrzi annak felhasználását. A vállalatok ezt a pénzt nem hitelként kapják, hanem — a kiutalt pénz és maga az üzem is állami vagyon lévén — visszafizetési kötelezettség nélkül.

Más a helyzet azoknak az összegeknek az előteremtésénél, amelyekre valamely ipari üzemnek, létesítése után, folyó termelése céljaira van szüksége. Az üzem racionális működésének állandó ellenőrzése szükségessé teszi, hogy ebből a szempontból önálló szervként kezeljék. A már berendezett üzemnek saját termeléséből legalább az önköltségét fedeznie kell. Nyersanyagkészlet, üzemanyag és más anyagok tehát az üzem saját erejéből szerzendők be.

Idényfogyasztásra termelt és elszállított, de még ki nem fizetett árukra az Állami Bank 2.4%-os évi kamatozása, rövidlejáratú kölcsönt folyósít, legalább 3 és legfeljebb 9 hónapra.

## A Csehszlovák Nemzeti Bank hírei

A CSEHSZLOVÁK PÉNZÜGYMINISZTER<sup>™</sup> költségvetési beszédében többek között bejelentette, hogy a különböző pénzügyi, jogügyi és adminisztratív rendszabályoknak — melyeknek fő célja, hogy a csehszlovák hitel- és pénzrendszert új alapokra helyezze —, egyik alapvető része a Nemzeti Bank törvényes státusának felülvizsgálata s az erre vonatkozó tervezetet a kormánynak már előterjesztették. Ezek szerint az azelőtt részvénytársasági alakban működő bankjegykibocsátó bank nyilvános állami intézet és független jogi személy lenne. Gondoskodnak annak jogi alapjáról, hogy a Bank a megváltozott gazdasági rendszer és a korszerű bankjegykibocsátás követelményeinek eleget tehessen. A tervezet az intézménynek hatalmat ad úgy a forgalomban lévő, mint a forgalmon kívüli pénzmennyiség szabályozására, a hitelek felhasználásának ellenőrzésére, az árszínvonal terén előforduló kedvezőtlen hatások megakadályozása céljából. A rendszabályok eltérnek a régebbi jegykibocsátó törvényektől: a bankjegykibocsátást nem korlátozza továbbá a folyó kereskedelmi műveletekből származó váltók mennyisége. A nyíltpiaci műveletek, mint a pénzforgalom szabályozásának eszközei feltételezik a piac működését, illetve azt, hogy a jegybank kezében értékpapírokból elegendő tartalék legyen és ezeknek értéke viszonylag állandó legyen. Az új törvényhozási intézkedésekre irányuló tervek szerint azonban a jegykibocsátó bank közvetlenül az államtól nem vásárolhat értékpapírokat. A forgalomba kerülő pénzmennyiség megengedhető maximumát a bank műveleteinek a volumene szabja meg. A megállapodás módosatairól a tervezet intézkedik. A jegybank működését illető szabályok tervezetén kívül egy más valutaügyi rendszabályt fognak a kormány elé terjeszteni, minthogy e két rendelkezés egymással szorosán összefügg. (BIS Pr. nov. 14. — Czech. Economic Bulletin, nov. 16.)

G. M. SZOROKIN:

## Az ipar és közlekedés fejlesztése az új ötéves tervben

Pravda Könyvkiadó, Moszkva 1946, 24 oldal

A SZOCIALISTA IPAROSÍTÁS politikája helyezte előtérbe a dolgozók forradalmának egyik legsúlyosabb megoldandó feladatát, a *mezőgazdaság közös művelésének* problémáját. A kolhozok tömeges létesítése megkövetelte azoknak traktorokkal, mezőgazdasági gépekkel, autókkal, műtrágyával való ellátását. A szocialista ipar legyőzhetetlen fegyverévé vált a mezőgazdaságban elhelyezkedett kapitalistákkal folytatott harcban és a kisbirtokos termelésnek szocialista termelésévé való átalakítása során. A *nehézipar* megteremtése nélkül elképzelhetetlen lett volna a mezőgazdaság közös művelésének megteremtése.

A Szovjetunió nehézipara a nemzetgazdaság minden ágában megvalósította a technikai újjászervezést; minden vonalon korszerű gépi felszereléshez juttatta az ipari termelést, gépekkel látta el a mezőgazdaságot és biztosította a közlekedés fejlődését.

A SZOVJET KÖZLEKEDÉS és elsősorban a vasúti közlekedés az ország háborús gazdasági erejének emelésében döntő szerepet játszott. „A Szovjet-hatalom” — mondotta Sztálin — „elképzelhetetlen lett volna elsőrangú vasúti közlekedés nélkül,

amely egységes egészbe foglalta a nagyszámú kerületből és vidékből álló országot.” A Szovjetunió ipari hatalma a kapitalista országokkal szembeni, technikai-gazdasági függetlensége, a Sztálin-féle ötéves tervek megvalósításának az eredménye. Ezt teremtette meg az ország aktív védelmének anyagi lehetőségét, mert csak így születhetett meg a hadfelszerelési ipar. Ha a USA-ból 1941 őszétől 1944 év végéig a „lend and lease”-törvény alapján a Szovjetunióba szállított hadianyagra vonatkozó számokra tekintünk, akkor kitűnik, hogy az évente a szovjet évi termelés 2%-át, a tank. és autószállítmány pedig 8%-át adta.

AZ ÚJ ÖTÉVES TERVBEN első helyen áll a nehézipar és a vasúti közlekedés helyreállítása. Ipari befektetésre *157.5 milliárd rubel* van előirányozva, ami több mint az első és második ötéves terv ipari beruházásainak együttes összege. Helyreállítanak, létesítenek, illetve üzembehelyeznek kb. *5900 állami gyárat és üzemet*. A Szovjetunió ipari termelését 1940 évhez viszonyítva az ötéves terv 1950 évre 48%-kal emeli és az ipari termelés értéke *205 milliárd rubel* lesz.

Az 1946—1950. évig terjedő időszakban a mezőgazdaságnak jut

325.000 traktor és mezőgazdasági gép 4.5 milliárd rubel értékben. A műtrágyamennyiség 1950-ben eléri az 5.5 millió tonnát.

A vasúti közlekedés fejlesztésére 40.1 milliárd van előirányozva. A munkások létszáma az ötéves terv során 6.25 millióval növekszik, ami a háborúelőtti munkáslétszámmal szemben 36%-os emelkedést jelent. A kapitalista országokban a háborús gazdálkodásról a békés termelésre való áttérés máris mindenütt válságokat és tömeges munkanélküliséget idézett elő. Magában a USA-ban a munkanélküliek száma már most is néhány millió. A Szovjetúnióban nincs és nem is lesz válság, sem munkanélküliség.

A NÉMETEK 31.850 ipari üzemet pusztítottak el, amelyek 4 millió munkást foglalkoztattak. Elpusztították a Szovjetúnió legfontosabb széntermelő vidékét, a Donyec-medencét. Ez a vidék adta a széntermelésnek több mint 60%-át és a nyersvastermelésnek 70%-át. A német pusztítások és rombolások méreteire jellemző Stülpnagel marsall kijelentése Hitlerhez intézett memorandumában: „Oroszországnak legkevesebb 25 évi időtartamra lesz szüksége ahhoz, hogy helyreállítsa a mi rombolásainkat.“

A Szovjetúnió még a háború tartama alatt kb. 75 milliárd rubelt fordított az elpusztított vidékek helyreállítására és a károsult üzemeknek mintegy 30%-át építették fel. A legnehezebb feladat a Donyec-vidéki bányák üzembehelyezése. A feladat nagyságát kitűnően szemlélteti a nyugati szénbányaipar miniszterének, D. Onyiká-nak tanulmánya. A Donyec-medence bányáiból elsősorban el kell távolítani 650 millió m<sup>3</sup> vizet, ami megfelel egy 70 km<sup>2</sup> nagyságú és 10 méter mélységű tó teljes vízmennyiségének. Ki kell takarítani összesen több mint 2500 km hosszúságban a berobbantott tárnákat. Azt jelenti ez, hogy 200—700 méter mélységben olyan hosszúságú alagutat kell fúrni, amely egyenlő Moszkva és

Párizs távolságával. Feltétlenül szükséges a munkáslakások helyreállítása. Annyi lakóház felépítésére van szükség, mint ahány ház egy 7—800.000 lakosú városban van. A gyárépületek helyreállításának kérdése 5 millió m<sup>2</sup> kiterjedésű terület beépítését jelenti. Az ötéves terv alapján a Donyec-medence helyreállítását már 1949-ben befejezik és 1950-ben 15%-kal meghaladja a háborúelőtti termelési színvonalat. A Donyec-medence vasúti hálózatának helyreállítása 1948. év végére készül el.

Az új ötéves terv az elpusztított vidékek újjáépítésének feladatán kívül, másodsorban a nehézipar fejlesztésére irányul.

A nyersvastermelés 1950-ben eléri majd a 19.5 millió, az acélermelés a 24.5 millió és a hengerelt vastermelés a 17.8 millió tonnát.

A széntermelés mennyisége 1950-re 250 millió tonnában van előirányozva, ami 51%-kal haladja meg az 1940. évi termelési színvonalat.

A nyersolajtermelés már 1949-ben, a nyersolajfinomítás pedig 1950-re fogja elérni a háborúelőtti termelési eredményeket.

Az elektromos energiatermelő üzemek létesítésére különösen nagy gondot fordít az ötéves terv. 1950-ben a villamosenergiatermelés 82 milliárd kW lesz, ami 40%-kal több mint 1940-ben.

A jelenlegi ötéves terv célul tűzte ki az ipari üzemek nagyméretű átcsoportosítását is. Az ipari üzemeket ott kell felállítani, ahol a feldolgozandó nyersanyag van. Ez az átcsoportosítás meg fogja hozni egyúttal a különféle nemzetiségű köztársaságok igen gyors kulturális és gazdasági fölemelkedését is.

Új ipari és bányászati centrumok fognak kialakulni. Óriási fejlődés előtt áll a Volga-vidék, az Ural, Nyugat-Szibéria és a Közél-Kelet.

Az ötéves terv az urali szén termelését az 1940. évi termelés 2.7-szeresére, a nyersolaj termelését a 3.2-szeresére emeli. A Káma-n és az

Ural más folyóin egy-egy hatalmas vízierőtelep van épülőfélben. A Volga vidékén a nyersolajtermelést az 1940. évi termelésnek 11-szeresére kívánja emelni az ötéves terv.

Szibéria és a Közel-Kelet iparosítására 35.6 milliárd rubelt irányoztak elő. Nagy fejlődés vár a kuznyeckai szén- és vasbányászatra, valamint a vaskohászatra.

Nem feledkezett meg az ötéves terv a fiatal szovjet köztársaságokról sem. Az Észt, a Litván, a Lett, Moldvai és Karéliai finn, valamint a Kárpát-Ukrajnai köztársaság iparának és mezőgazdaságának fejlesztéséről bőkezűn gondoskodik az ötéves terv.

Helyre kell állítani a vasútakat, a víziutakat, az autosztrádákat. Meg kell könnyíteni a központi területek vasúti összeköttetését a déli és délnyugati kerületekkel. A tervbevetett 7.320 km hosszúságú új vasúti vonalból 3.550 km Szibériára esik.

Az ipar, közlekedés és mezőgazdaság hatalmas fejlesztésében a kiképzett vezetők nagy tömegére van szükség. Az ötéves terv és a szovjet kormány egyik legfontosabb feladatának tekinti a közép- és felsőiskolák, a tudományos és kutató intézetek nagyarányú szaporítását és fejlesztését. A terv célul tűzte ki a munkások minél szélesebb körben

való kiképzését. Technikai kiképzéshez jut 7.7 millió munkás és szakmunkás lesz belőle. A gyári üzemi és vasúti iskolákban 4.5 millió ifjúmunkás nyer majd kiképzést s ennyivel szaporodik az ötéves terv végrehajtása során a képzett munkások kádere.

A mezőgazdaság, a könnyű és élelmezési ipar fejlődése, nagymértékben emelni fogja az áruforgalmat és ennek megfelelően az ország bankjegyforgalmát. A rubel vásárlóértéke természetszerűleg emelkedni fog. A hadsereg leszerelése, a munkások millióit adja vissza a mezőgazdasági, ipari termelésnek és a közlekedésnek. A legkülönbözőbb hadfelszerelési és hadianyaggyarak már áttértek a békés termelésre.

Sztálin az ötéves terv végrehajtásának és a Szovjetunió újjáépítésének éltető szelleme. Már előre kijelölte az ipari termelés távolabbi jövőre eső programját. El kell majd érni, hogy az évi termelés nyersvasban 50 millió, acélban 60 millió, a szénben 500 millió, a nyersolajban 60 millió tonna legyen. Ennek a célnak az elérésére még 3 — ha nem több — ötéves tervre lesz szükség. A feladatot azonban meg lehet oldani és meg is kell oldanunk. Nem kétséges, hogy az új ötéves terv a kitűzött határidőn belül valósul meg.

Mészáros Gyula

MICHAEL LIPECKER:

## A tulajdonjog a Szovjetúnióban

Szakra-kiadás 1947.

A SZOVJETUNIÓBAN az anyagi javakat meghatározott rendszer szerint osztják fel. A tulajdon megoszlásának alapvető elveit a Szovjetunió alkotmányának első fejezete tartalmazza. Eszerint a tulajdon két főcsoportra oszlik: *termelőeszközökre* és a *személyes fogyasztás javaira*.

A szovjet törvényhozás gyökeresen

eltérő módon szabályozta e két főcsoportra vonatkozó jogviszonyokat. A termelőeszközök a társadalom tulajdonában vannak és az állam, valamely szövetkezet, vagy társadalmi szervezet birtokolja. A termelt javak és a jövedelem felett az állam vagy a megfelelő szövetkezet és társadalmi szervezet rendelkezik.

*A termelőeszközök szocialista tulajdona alapja a Szovjetunió gazdasági rendszerének.*

A szocialista tulajdon tette lehetővé, hogy a Szovjetunió elmaradt agrárlambból, rendkívül rövid idő alatt, élenjáró ipari ország lett. A szocialista tulajdon óriási beruházásokat tett lehetővé, melynek segítségével elsődrendű ipart, óriási gépesített mezőgazdaságot, hatalmas közlekedési hálózatot fejlesztettek ki. Az újfajta, tervszerű gazdálkodás nagymértékben megnövelte a nemzeti vagyont. Az 1933—38. évi öt éves terv folyamán a Szovjetunió nemzeti jövedelme 48.5 milliárd rubelről 105 milliárd rubelre emelkedett. A cári Oroszország nemzeti jövedelme 1913-ban 21 milliárd rubel volt. Természetesen a nemzeti vagyon növekedésével emelkedett a lakosság keresete is. Míg 1929-ben az ipari átlagmunkás évi munkabére kb. 800 rubel volt, addig 1933-ban már 1513 rubel, 1938-ban pedig elérte a 3447 rubelt.

*A személyi fogyasztási javak a szovjet polgárok magántulajdonát képezik, melyek fölött szabadon rendelkeznek. Ezeket a javakat azonban, idegen munkaerők kizsákmányolására, uzsorára vagy spekulációra felhasználni tilos. Az államnak érdeke, hogy polgárai jóléte növekedjék és ezért védi a magántulajdont. Halál esetén a magántulajdon — legyen az bármekkora —, a tulajdonos örököseire száll.*

A polgárok részvétele a szocialista termelésben önkéntes. Aki nem akar az állami tulajdonban lévő üzemben dolgozni, önálló gazdasági tevékenységet folytathat, azzal a feltétellel, hogy azt személyesen, *bérmunkások alkalmazása nélkül gyakorolja*. Meg kell azonban állapítanunk, hogy a gazdálkodás önálló formája nem népszerű a Szovjetunióban, aminek következtében a lakosságnak mindössze 5.6%-a foglalkozott magángazdasággal 1938-ban és a nemzeti jövedelemből való részesedésük mindössze 0.7%-ot tett ki.

A szovjet tulajdonjog megengedi a tulajdonosnak, hogy bármit tegyen a tulajdonában lévő tárgyakkal, kivéve a törvények és szerződések által tiltott cselekményeket. A Szovjetunióban minden jószág tulajdonjog tárgya. Olyan jószág, amelynek ne volna tulajdonosa — ú. n. gazdátlan jószág — nincs és nem is lehet a Szovjetunióban. Ha egy jószág elveszti tulajdonosát, automatikusan átmegy az állam tulajdonába.

A szovjet törvényhozás felállított néhány szabályt, mely megtiltja a tulajdonosnak, hogy bizonyos cselekményeket elkövessen vagyonaival. Pl. tilos a vagyont állami és társadalmi érdekek, vagy más személyek jogainak sérelmére, továbbá spekulatív és munkátlan jövedelem szerzésére felhasználni.

*A tulajdon büntetőjogi, magánjogi és közigazgatási védelemben részcél.* A jogi védelmet a bíróság, a közigazgatási védelmet a népőrség (milícia) és a társadalmi rendet fenntartó egyéb szervek látják el.

Az állami tulajdonban lévő vagyon szövetségi, köztársasági és helyhatósági vagyontárgyakra oszlik.

A szövetségi vagyont a Szovjetunió kezeli és a Szovjetunió kormánya, illetve a kormánynak alárendelt vállalatok és intézmények hasznosítják.

A köztársasági vagyont, a Szovjetuniót alkotó köztársaságok, a helyhatósági vagyont pedig a dolgozó nép képviselőinek tartományi, kerületi, körzeti, városi és falusi szovjetjei (tanácsai) kezelik. A vagyont kétféleképpen kezelik: bizonyos vagyonokat közvetlenül, adminisztratív szerveiken keresztül kezelnek: ezeket költségvetési vagy kincstári vagyontárgyaknak nevezik. A többi vagyontárgyakra speciális gazdasági vállalatokat szerveznek, melyek önálló számadást vezetnek és nem szerepelnek a közületi költségvetésekben. Ezek a vállalatok, mint önálló jogi személyek, önállóan érvényesítik az államnak a rájuk bízott vagyona vonatkozó tulajdonjogát.

A föld, a föld mélye, az erdők és a vizek az állam tulajdonában vannak és nem lehetnek egyes jogi személyek vagy polgárok tulajdonai. Teljesen ki vannak vonva a gazdasági forgalomból: nem képezhetik adás-vétel, csere, ajándékozás és örökség tárgyát.

A Szovjetunió földvagyónának alap tömegét a dolgozó parasztság használatára engedte át. 1937-ben a mezőgazdaságilag művelt föld 87.5%-a a kolhozok és egyes parasztok használatában volt. Állami földművelési szervek és önállóan gazdálkodó vállalatok használatában a mezőgazdasági rendeltetésű föld 12.5 százaléka volt. A Szovjetunió alkotmánya kimondja, hogy a kolhozok a földet „örök időkre” kapták használatra.

Az önállóan gazdálkodó vállalatoknak kiosztott vagyon két részre oszlik: alapvető termelőeszközökre és

forgó gazdasági eszközökre. Az alapvető eszközöket a vállalatok alapításukkor megkapják az államtól (gépek, felszerelés stb.). Ilyen célokra az első ötéves terv idején (1928—1932) 51 milliárd rubelt, a második ötéves terv éveire (1933—37) 115 milliárd rubelt és a harmadik ötéves terv idején (1938—42) 181 milliárd rubelt irányoztak elő.

A forgó gazdasági eszközöket (késztermékek, pénz) a vállalatok felett álló szerv a munkatervek keresztülviteléhez szükséges mértékben bocsátja a vállalatok rendelkezésére.

Az önállóan gazdálkodó állami vállalat felszámolása esetén a forgó gazdasági eszközök a felszámolási vagyontömeg részét képezik és a hitelezők kielégítésére felhasználhatók. A fennmaradó részt át kell adni a vállalat felettes szervének.

1937-ben a szövetkezetek és kolhozok tulajdonában volt a Szovjetunió összes termelőeszközeinek 8.7%-a, a mezőgazdaság területén azok 20.3%-a. A termelőeszközök túlnyomó többsége a gép- és traktorállomások birtokában van. A vagyonmennyiséget a törvény nem korlátozza. 1938-ban a kolhozok birtokában több mint 24 milliárd rubel értékű vagyon volt. Ebben az évben a kolhozok átlagos bevétele 70 ezer rubel volt, de 769 kolhoz bevétele egyenkint meghaladta az egymillió rubelt.

A szövetkezetek és társadalmi szervezetek vagyoniilag elkülönülnek az államtól és egymástól. Kívülálló szerv vagy személy nem avatkozhat be a szövetkezeti, illetve a kolhozvagyonnak felhasználásának és az ezzel való rendelkezésnek kérdésébe, nincs joga a tulajdonosok részére gazdasági feladatokat előírni, az általános népgazdasági tervben megállapított feladatokon felül.

A személyi tulajdon joga a polgárok tulajdonát jogilag megerősíti és állami védelemben részesíti. 1936-ban a váro-

sokban és falvakban több, mint 19 millió lakóház, 98 millió élőállat, 15 milliárd rubel névértékű értékpapír volt személyi tulajdonban. Nagyon sok polgárnak több, mint százezer, sőt egymillió rubelen felüli vagyona van.

A személyi tulajdon érinthetetlen. *Semmiféle szervnek nincs joga elvenni vagy kényszer útján elidegeníteni — még ellenérték fejében sem — az egyes polgárok vagyont, sem bármiféle módon megszüntetni, vagy korlátozni a személyi tulajdonjogot.*

Kivételt ez alól, csak a vagyonnak állami közigazgatási szervek által kártérítés ellenében való kisajátítása képez, valamely rendkívüli állami szükséglet kielégítésére.

A magántulajdon örökölhető. A szovjet törvények szerint az öröklési jog nemre, korra, nemzetiségre, szociális helyzetre és szociális származásra való tekintet nélkül minden szovjet állampolgárt megillet. Az örökösödési jog nincs korlátozva, bármilyen nagy vagyona is legyen valakinek, az egészet örökösére hagyhatja. 1942 óta *az örökség után adót fizetni nem kell.*

A földről szóló törvény szerint, a mezőgazdálkodást közösen folytató közösséget „udvar”-nak nevezik. Az udvar összetétele gyakran több családból áll. A lakóház, gazdasági épületek, állatok stb., stb. az udvari közösség tulajdonában vannak, míg az egyénileg használt tárgyak és eszközök, az egyénileg kapott jutalmak stb. az illető egyéni tulajdonai. Az udvarból bárki, bármikor kiléphet. Az udvar tagsága és a közös vagyomból való részesedés másra át nem ruházható és nem örökölhető. Ha egy tag meghal, vagyonszerése az udvar közös tulajdonában marad és növeli a többi tag részét. A tag személyes vagyona azonban örökölhető. Ha az udvar állományába csak egy személy tartozik, halála esetén az udvar vagyona személyes vagyónál együtt öröklődik.

L. L.

## A Szovjetunió aranykészlete

AZ UNITED WORLD PRESS a Szovjetunió jelenlegi aranykészletét 17 milliárd dollár értékűre becsüli. A BIS Press Review nov. 16-i száma pedig német forrásra hivatkozva beszámol arról, hogy míg a Szovjetunió 1913-ban csak 16 tonna aranyat termelt, addig 1940-ben 300 tonnát, 1944-ben 330 tonnát és jelenleg kb. 400 tonnát.

## ANGLIA:

K. ZILLIACUS, az angol munkáspárt ismertnevű, kiváló képviselője, két képviselőtársával ősszel hosszabb tanulmányútát tett a Szovjetúnióban, Lengyelországban, Jugoszláviában és Csehszlovákiában. Erről számol be a THE NEW STATESMAN AND NATION, nov. 1-i számában. Beszámolójának legérdekesebb része Sztálin generalisszimusszal folytatott beszélgetéséről szól.

Sztálin teljes mértékben elfogadja, hogy Nagybritanniának a világ minden részével fenn kell tartania gazdasági kapcsolatait, azonban nem érti, hogy miért ne lehetne egészséges kelet európai gazdasági orientációval ellensúlyozni Angliának a USA-hoz való egyoldalú gazdasági viszonyát.

Zilliacus megemlíti, hogy a meglátogatott kelet európai országok gazdasági szakértői egyhangúan hangsúlyozták: a kelet európai mezőgazdasági áruk a legalkalmasabb csereeszközök a szükségelt brit gépi berendezések és iparcikkek ellenében. *A tervgazdálkodás maga biztosítja az exportlehetőségek fokozását és a behozatal szükségességét.* Végül a kelet európai országok sikeres próbálkozása, hogy gazdasági terveiket amerikai segítség nélkül valósítsák meg, lehetőséget ad Nagybritanniának is arra, hogy kelet európai árucseréjének kifejlesztésével könnyítsen a USA-val való **hátrányos** gazdasági kapcsolatain.

Zilliacus kiemeli, hogy *lengyel* részről a sablonos kétoldalú gazdasági egyezmények helyett *szétágazó gazdasági hálózatot* tartanak célszerűnek és ezzel a gondolattal szovjet, cseh és jugoszláv gazdasági körök is rokonszenveznek. Ezután felsorolja, hogy Anglia ebben az évben már 30 millió tojást kapott a lengyelektől, de normális termés eredményeknél *cukrot* és *búzát* is tudnának exportálni. *Jugoszlávia* hajlandó ebben a gazdasági évben 40—50.000 tonna kukoricát szállítani Angliának, sőt jövőre *búzát* és *bacont* is tudna exportálni. *Csehszlovákia* kedvező mezőgazdasági évben *jelentős cukormennyiséget* vihetne ki. Végül szovjet részről kijelentették, hogy eredeti ajánlatuk szerint, ebben az évben 1 millió tonna, jövőre 1.5 millió tonna és az utána következő két évben 2—2 millió tonna gabonát, továbbá *negyedmilió doboz hal- és rákkonzervet* hajlandók szállítani Nagybritanniának. Zilliacus rámutat még arra, hogy a kelet európai országok kiviteli lehetőségeit Anglia a maga részére hasznosíthatná, így pl. a drága amerikai dohány helyett már is jelentős mennyiségű bolgár dohányt vehetne át.

A cikk második része politikai kérdésekkel foglalkozik. Itt Zilliacus a jelenleg Nyugaton uralkodó háborús pszichózis helyett, a Szovjetúnióval való békés együttműködés szükségességét hangsúlyozza.



MAGYAR FOLYÓIRATOK ÉS HETILAPOK:

A BUDAPESTI LENGYEL KÖVETSÉG sajtóosztályának kiadásában megjelenő „Bulletin“ c. folyóirat novemberi száma a lengyel-magyar árucsereregylezményvel kapcsolatban foglalkozik a lengyel tervgazdálkodással.

Az új rendszert lényegesen megkönnyítette a gyors államosítás, de emellett tág teret hagytak a szervezeteknek, valamint a magánkezdeményezésre támaszkodó termelésnek. A háború utáni óriási áruhiányt csak előrelátó, értelmes ellátási rendszerrel lehetett valamiképp enyhíteni. Figyelembevétel az első világháború után bekövetkezett bajokat, most el kellett kerülni egyes iparágaknak fölösleges túltermelését és más szektorok termelés-csökkenését. Ezért ajánlotta fel a lengyel kormány több szomszédos országnak a termelési és beruházási tevékenység koordinálását oly módon, hogy a szerződő felek gazdasági szuverénitása sértetlen maradjon. Így kötötte meg a lengyel kormány gazdasági egyezményeit Csehszlovákiával, Jugoszláviával és Bulgáriával. Az új stílusú szerződések a nemzetközi árucserébiztosítás mellett rendezik a szerződő felek közötti biztosítási, banküzleti és tőkekérdéseket. A középeurópai gazdasági föllendülés szempontjából életbevágóan fontosak az újjáépült lengyel kikötők. Szczezin, Gdynia és Gdansk 1945-ös forgalma minimális volt a háborús pusztítások következtében, mert a dokkok, daruk és raktárak úgyszólván teljesen elpusztultak. 1947-re azonban már eltakarították a romokat és a lengyel kikötők immár megfelelnek minden követelménynek. Szczezin ideális be- és kirakodó pont, Gdynia viszont előnyös szabadkikötő. Fontos körülmény ez, mert Liverpool távolsága és drágább díjtételei miatt Gdynia az egyetlen észak-tengeri kikötő, ahol lehetőség nyílik „gyapot-arbitrage“-ra.

A MAGYAR KÜLKERESKEDELEM nov. 15-i száma azt fejtegeti, hogy a SZOVJETÜNIO KERESKEDELMI FLOTTÁJA 1950-re komoly szerephez jut a nemzetközi hajózásban. A legújabb építkezési tervek szerint helyreállítják az elpusztult hajógyárakat, sőt építenek egy-egy új gyárat a Fekete- és a Balti-tenger partján.

LENGYELORSZÁG ÉS A NYUGATNÉMET ANGOLSZÁSZ ZÓNA között létrejött az első kereskedelmi egyezmény. A kicserélendő áruk listáját külön megállapodásba foglalják majd a szerződő felek. Már most biztosra vehető, hogy Lengyelország többek között 50.000 tonna burgonyát szállít majd a német megszállási övezetnek.

JUGOSZLÁVIA KÜLKERESKEDELME. (Közgazdaság, nov. 16.) A háború befejezése óta Jugoszlávia egyre nagyobb eredménnyel építi ki külkereskedelmi kapcsolatait. Augusztusban írták alá a négy évre szóló, 25 millió font összvolumenű kereskedelmi megállapodást a németországi angol-szász övezettel, amely elsősorban azoknak a német gyártású iparcikkeknek a beszerzését biztosítja, amelyekre Jugoszlávia bizonyos vonatkozásban rá van utalva. Az ugyancsak augusztusban létrejött bolgár-jugoszláv egyezmény kb. évi 24 millió léva összegű árucserét irányoz elő. Az erősen fejlődő bolgár konzervipar dolgozza majd fel Dél-jugoszlávia mezőgazdasági termékeit, a bolgár gyapottermés növelésével pedig biztosítják mindkét ország textiliparának nyersanyagellátását. Augusztus közepén írták alá a jugoszlávok a Hollandiával, szeptemberben pedig a Törökországgal kötött árucsereregylezményüket. A csehszlovákokkal létrejött egyezmény szerint öt év alatt 7.5 milliárd, tehát évenként 1.5 milliárd Csk értékű árut szállít egymásnak a két ország. A folyó év áprilisában kötött olasz-jugoszláv szerződés ugyancsak öt évre szól. Eszerint az első év vo-

lumenét 30 millió lírában irányozták elő, az eddigi eredmények azonban nem kedvezőek, mert az első kilenc hónap alatt Jugoszlávia mindössze 639 millió líra értékű árut exportált Olaszországba, onnan pedig 366 millió líra értékű olasz árut vásárolt csak.

Ezek a számok is igazolják Titó marsall kormányának józan és észszerű gazdaságpolitikáját.

**A SZOVJETÚNIÓ VETÉSTERVE 1947—48-RA.** (*Magyar Mezőgazdaság, nov. 16.*) Az ötéves tervnek megfelelően a bevetett területeket jelentős mértékben emeli a földművelésügyi kormányzat a következő termés-évre. Az őszi búza vetésterülete 26%-kal emelkedik és eléri a 7.2 millió hektárt. A kukorica vetésterülete a múlt évi 2.26 millió hektárral szemben 2.7 millió hektár lesz. A hüvelyesekkel beültetett terület a m. évi 1.6 millió

hektárral szemben 1948-ra 1.9 millió hektárra fog emelkedni. Az ipari növények termesztése tekintetében 1949-ben érik el a háború előtti szintet. Jelentékenyen növelik a guminövényekkel, citrusfélékkel, teával és eperfával beültetett területeket, továbbá kiterjesztik a szőlőművelést és a kertészetet is. A katonai és polgári gépgyárak együttesen dolgoznak arra, hogy a jövő gazdasági évben összesen kb. 10.000 mozgóműhelyt szereljenek fel gépekkel és szerszámokkal mezőgazdasági célokra. Ebben az évben 34.000 db új mezőgazdasági traktort gyártottak. A jövő évben 67.000 db-bal többet, tehát összesen 101.000 traktort fognak elkészíteni a szovjet gyárak. Az ötéves terv keretében a mezőgazdasági gépgyárak feladata 325.000 új traktor elkészítése és 950 teljesen új gép- és traktorállomás felszerelése. **BEREGHY LORÁNT**

## Új csehszlovák adótörvények

**A** CSEHSZLOVÁK MINISZTERTANÁCS megszavazta a gazdagok tőkemegadóztatására vonatkozó törvényjavaslatot. A törvény célja a szárazság-sújtotta mezőgazdaság veszteségeinek a megtérítése. A törvény értelmében azok a személyek, kiknek a tőkéje meghaladja az 1 millió cseh koronát\*, 2—20%-os dézsmát fognak fizetni tőkéjük után. Az adó kivetésénél tekintettel lesznek a családi körülményekre. A hozzátartozókkal nem rendelkezők 30%-ot fognak fizetni. A milliomosok hivatalosan megállapított száma 12.000. — Ezen a vagyondézsmán kívül 20%-os jövedelmi adót vetnek ki minden 240.000 koronát meghaladó jövedelemre. Továbbá mindazon vagyonszorulatot, amely az 1945 novemberi pénzügyi reform óta következett be és meghaladja a 300.000 koronát (főleg olyan jövedelmek, melyek a feketeipari kereskedelemről származnak), 100%-osan adóztatják meg. Amennyiben az adókból és a vagyondézsmából származó bevételek meghaladják a mezőgazdák szükségleteit, a felesleget nem lehet az állami költségvetés kiadásaira fordítani, hanem a valutaalapba kell azt befizetni.

\* Kb. 230.000 forint.

# KAMARAI KÖZLEMÉNYEK

## Évzáró jelentés — Évkönyv

A MAGYAR-SZOVJET KERESKEDELMI KAMARÁBAN most folynak az évzáró jelentés összeállításának munkálatai. A Kamara, mely 1947 február végén alakult, eredményes szervezési és érdemi munkára tekinthet vissza. Az elmúlt hónapok tevékenységéről tartalmas és izléses formájú *évkönyvet* adnak ki, melyet a tagok díjmentesen kapnak meg. Az évkönyv 1948 januárjában jelenik meg és tájékoztató tartalmán kívül, általános érdeklődésre számot tartó beszámolók keretében tárgyalja majd a magyar-szovjet kereskedelmi kapcsolatokat érintő kérdéseket. Hasznosságát az a körülmény is emeli, hogy eljut majd a Szovjetunió kereskedelmi és külkereskedelmi szerveihez. Éppen e célból magyar és orosz nyelven jelenik meg. Felhívjuk mindazok figyelmét, akik az évkönyvben hirdetni óhajtanak, hogy a hirdetések méltányos áron 1948 január 10-ig adhatók fel a Kamara hivatalos helyiségében: Budapest, VI., *Andrássy-út 40, I. emelet.*

## Társasvacsora a Gundelnél

ANNAK A TÖREKVÉSNEK a megvalósítása érdekében, mely a Kamara munkaterületein érdekelt magyar és szovjet gazdasági tényezők barátságos kapcsolatának megteremtésére irányul, ez év október 2-án nagy társasvacsorát rendeztek a Gundel különtermében, melyen a magyar gazdasági, kereskedelmi és ipari élet vezető emberein és a Szovjetunió kereskedelmi érdekeltségének magyarországi vezetőin kívül megjelent *Gerő Ernő* közlekedésügyi miniszter és *Vas Zoltán* miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára is. A megjelentek a késő éjszakai órákig barátságos eszmecsere folytattak egymással és a kölcsönös kapcsolat számos kérdését vitatták meg.

## Előadás a magyar-szovjet gazdasági tárgyalásokról

A MAGYAR-SZOVJET kereskedelmi és gazdasági egyezményről *dr. Rónai Sándor*, kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter tartott érdekes beszámolót 1947 augusztus 8-án a Kamara tanácsstermében a magyar gazdasági élet számos vezető személyisége előtt. Az előadáson *Szakasits Árpád* miniszterelnökhelyettes is megjelent.

## A 30 éves Szovjetunió ünneplése

A SZOVJETUNIÓ fennállásának 30-ik évfordulóját díszülés keretében ünnepelte a Kamara tanácsa. Ez alkalommal *dr. Molnár Albert*, a Külkereskedelmi Igazgatóság alelnöke méltatta a nap jelentőségét.

## Szakosztályalakító munkálatok

NOVEMBERBEN MEGKEZDŐDTEK a szakosztályok megalakításának előkészítő ülései. 17-én a *textilszakosztály* tartotta előkészítő alakuló ülését, 20-án a *vegyipari szakosztály*, 24-én a *mezőgazdasági*, 26-án a *vas- és fémipari és december 1-én a fa- és papíripari szakosztály* előkészítő bizottsága ülésezett. A további szakosztályok megalakításának előkészületei folyamatban vannak. Az első ülések anyaga igazolja a szakosztályok megalakításának szükségességét és azt, hogy ezek a szakosztályok értékesen működhetnek közre a jövő évi magyar-szovjet kereskedelmi és áruforgalmi egyezmény anyagának előkészítésében.

## Arbitrázs Bizottság

SZERVEZÉS ALATT ALL a Kamara kebelén belül működő *Arbitrázs Bizottság* megalakítása. Magyar-szovjet vonalon a két ország között a kereskedelmi kapcsolatok során fölmerült vitás kérdéseket ezideig az érdekelt felek a

moszkvai Össz-szövetségi Arbitrázs Bizottság hatáskörébe utalták, miután azonban lehetővé vált ilyen arbitrázs bizottság megszervezése a Kamara kebelén belül is, haladéktalanul hozzákezdtek a megalakítás munkájához és az Arbitrázs Bizottság tagjainak megválasztására, jogszabályainak megszerkesztésére a közeli napokban sor kerül.

#### **Havi tájékoztató — könyvtárszervezés**

1948 JANUÁRJÁTÓL kezdődően a Kamara rendszeres havi tájékoztatót fog tagjainak küldeni. Ettől függetlenül a Kamara megrendelt néhány szovjet szaklapot is, melyek hivatalos órák alatt tagjainak rendelkezésére állanak. A Kamara könyvtárának szervezése folyamatban van, a jövő év folyamán előreláthatólag bőséges szakkönyv- és szaklapanyag áll majd a tagok rendelkezésére.

#### **Taglétszám — tagdíj**

A Kamara tagjainak létszáma örvendetesen és állandóan emelkedik, a tagdíjak fizetése azonban olykor vontatott ütemben történik, s ezért a vezetőség ezúton is felhívja tagjainak figyelmét az esedékes tagdíjak befizetésére.

\*

*A Kamara kapcsolatai a magyar és szovjet illetékes kereskedelmi tényezőkkel szívélyes és barátságos. Magyar és szovjet tagjainak szorosabb és közvetlenebb kapcsolatait fáradhatatlanul igyekszik fejleszteni, s ezen tevékenységén keresztül kétségtelenül elmélyíti az örvendetesen fejlődő magyar-szovjet kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat.*

## **A vállalati nyereségek „sterilizálása” Svédországban**

**A** SVÉD KORMÁNY szakértői bizottságot küldött ki, amelynek feladata, a vállalatok nyereségének ideiglenes és részleges „sterilizálásáról” javaslatot készíteni. E terv indokolása arra mutat rá, hogy a vállalati nyereségek fokozzák az inflációt azáltal, hogy azokat munkabéremelésekre és új beruházásokra használják fel. A kormánynak ezért az a terve, hogy a részvényesek köteleztessenek jövedelmük egy bizonyos hányadának zárolt számlára történő befizetésére. Ezek az összegek a zárlati időszak tartama alatt nem esnének adófizetési kötelezettség alá.

## **Jugoszláv iparosítás**

**S**ZLAVÓNIABAN 1400 új gyár és egyéb üzem áll építés alatt. Ezek közül a jelentősebbek a vízi-erőműtelepek, a fő szükségleti cikkek előállításával foglalkozó gyárak, textil-, élelmiszer- és útépitési cikket előállító gyárak. Helyreállítják továbbá a Rijeka-susaki kikötőt. Az ötéves terv keretén belül az 1939. évi 1.1 millió kilowattórás energiatermelést 1951-ben 4.35 millióra növelik, azonkívül új villamosenergia telepeket létesítenek 1.55 millió kilowattos kapacitással. Szakértők szerint Jugoszlávia teljes vízienergiakészlete 16 millió kilowatt, amelynek jelenleg 50%-át tudják hasznosítani.

## A magyar Dohányjövedék

**H**A A MAGYAR DOHÁNYJÖVEDÉK munkáját vizsgáljuk, tevékenységét három csoportra kell osztanunk: a) *dohánytermelés*, b) *dohánygyártás*, c) *dohányeladás*. A felszabadulás utáni munka eredményeiről úgy kaphatunk tiszta képet, ha az akkori költségvetési évek adatait az 1937—38 költségvetési év adataival hasonlítjuk össze. mert a későbbi évek adatai, az ország s ezzel a lakosság számának megnagyobbodása és a dohánygyárak számának megnövekedése miatt összehasonlítási alapul nem felelnek meg.

### a) Dohánytermelés

Az 1938—39-es költségvetési évben a dohánytermő területek nagysága 25.399 *kat. hold* volt. Az 1945. évben — az ország területén folyó hadműveletek miatt — csak a keleti országrészekben lehetett dohányt ültetni, 14.000 *kat. holdon*. Ennek a területnek a dohányterméséből indult meg a magyar dohánygyártás, mely a jegyrendszer bevezetésével az ország lakosságának dohányszükségletét fedezte. 1946-ban már 26.500 *kat. holdon* ültettek dohányt és 1947-ben a Dohányjövedék már 33.000 *kat. hold* területre adott ki dohánytermelési engedélyt. Az 1946-ban termelt dohány mennyisége elegendő volt arra, hogy az elmúlt év szeptemberében a dohányjegyrendszert megszüntessék. A felszabadulás utáni évek dohánytermő területének nagysága a következőképpen alakul tehát:

1937/38 . . .	25.399 <i>kat. hold</i>
1945 . . .	14.000 <i>kat. hold</i>
1946 . . .	26.000 <i>kat. hold</i>
1947 . . .	33.000 <i>kat. hold</i>

A dohánytermelők száma pedig:

1937/38 . . . . .	3.100
1945/46 . . . . .	35.000

Ebből a dohánytermelők számát bemutató adatból, szokatlan emelkedést láthatunk. Ennek magyarázata az, hogy a magyar dohánytermelés a háború előtt a nagybirtokrendszerre volt fölépítve, a háború után viszont a földreform következtében földhözjutott kistermelőkre támaszkodik. A Dohányjövedék a dohánytermő területek nagyságának nagyobb mértékű növelésére nem szándékozik, inkább a minőségi termelésre fordít nagyobb gondot. A minőségi termelés előmozdítására a Dohányjövedék, a földbirtokrendezés során kapott 1358 *kat. hold* területen 14 *mintagazdaságot* létesített. Kápolnán kísérleti intézetet állított fel, melynek feladata nemcsak az ország területén szétszórtnan elterülő mintagazdaságok igazgatása, hanem a minőségi dohánytermeléssel kapcsolatos kutató munka is. A dohánytermő területekből származó dohány beváltása 26 *dohánybeváltó hivatal* útján történik.

### b) Dohánygyártás

A nyers dohány megfelelő előmunkálat, *szárítás, fermentálás* stb. után — mely munkákat a legkorszerűbb mesterséges és természetes szárítótelepeken, a legmodernebb gépi-fermentáló üzemekben végzik — feldolgozásra a dohánygyárakba kerül. Magyarországon ezidőszerezt *tíz dohánygyár* működik. A dohánygyártás állandóan alkalmazkodik a fogyasztóközönség igényeihez.

A háborúutáni kezdeti nehézségek leküzdése után a magyar dohánygyártás megközelítette, sőt a cigarettagyártás meg is haladta az utolsó békeévben elért eredményeket. Látjuk ezt az alábbi táblázatból:

	1937/38 termelés évi	1946/47 a költségvetési évi első felében
Cigarettadohány (100 kg)	1.470	573
Pipadohány (100 kg)	2.217	157
Szivar (1000 drb)	19.672	4.650
Cigaretta (1000 drb)	1.208.436	1.755.157

A cigarettagyártás tehát közel 50%-os emelkedést mutat, viszont a cigarettadohánygyártás csak kb. 39%, a pipadohány 7% és a szivargyártás 24% volt az 1937—38-as adatokhoz viszonyítva. Ezeknek az adatoknak ellenére a keresletet mindig sikerült biztosítani, ami a közönség megváltozott igényével magyarázható. Pl. Budapesten a fogyasztóközönség 79.4%-a vásárol kész cigarettát, ez a szám a korábbi statisztikai adatokhoz mérten emelkedést mutat.

A dohánygyárak október havi produktuma így alakult:

szivar . . . . .	5,752.000 db
cigarettadohány . . . . .	149.000 kg
cigaretta . . . . .	505,000.000 db
pipadohány . . . . .	112.000 kg

Összesítve az októberi adatokat, szivarkaegységben a termelés 115.5%, ez 15.5%-kal haladja meg a békebeli havi átlagot.

A dohánygyárak munkáslétszáma 1938-ban 5.562 fő volt, az 1947. évi létszám pedig 5.418 fő.

A nagyobb mérvű nikotingyártásra még az idén sor kerül. A Dohányjövődék békében kb. 40.000 kg. nikotint gyártott évente. A magyar nikotin világszerte keresett cikk, valutaszerzés és gyümölcsstermelésünk védelme érdekében igen fontos jelentőségű.

A jelenlegi dohánygyártás mellett a Dohányjövődék a belföldön termelt dohányokon kívül évenként kb. 60—70 vagón külföldi, főleg bolgár, török és görög dohányt használ fel. Ezzel az importtal szemben a magyar nyersdohány iránt igen nagy külföldi, főleg francia és belga érdeklődés mutatkozik. Az amszterdami dohánytőzsdén a magyar dohány ára egyes dohányfajtákban parin áll az amerikaival, a többiekben pedig alig marad alul.

### c) Dohányeladás.

A dohányeladást a dohányáruraktárak útján a dohányárudák végzik.

A dohányárudák száma a következő:

	1938	1947
dohánynagyárudák	177	172
dohánykisárudák	16.065	14.655

A Dohányjövődék az ország legnagyobb üzlete. Mostani működésének rentabilitására jellemző adat, hogy míg az 1937/38 költségvetési évben a bevételeknek kb. 10.0% adta, addig az 1947/48. év bevételeinek kb. 16.3% fogja jelenteni. A Dohányjövődék rentabilitása egyébként erősödik, mert az 1946/47 költségvetési évben a bevételi oldalon még csak 285 millió forinttal szerepelt, az 1947/48. évre pedig 337 millió forintot irányoztak elő.

## Budapest villamos- és autobuszkérdéseiről

### II.

MÁR A HÁBORÚ ELŐTT IS komoly probléma volt a közúti közlekedés kérdése. New-Yorktól Budapestig ezzel a kérdéssel bírkózott minden világváros. Ez a kérdés tehát nem is igen juthatott volna még nyugvópontra. Legalább is addig nem, amíg a megoldás jár a szükséglet nyomában és nem fordítva. Folyik tehát a kísérletezés, a szakadatlan keresés a jobb, a kielégítőbb megoldások felé.

A közúti közlekedés minden nagyvárosnak igen érzékeny pontja, mert minden életmegnyilvánulásunkkal kölcsönhatásban van. E kényes pont kényszerű „tisztelete“ fogadtatta el velünk pl. a kocsiban való állás, sőt

a „lógás“ szükségességét is. (Ne feledjük, volt idő, amikor csak ülő utas utazhatott a villamoson!) A közlekedési vállalatok az utazóközönség panaszostroma alatt kezdettől fogva állják, túrik a szemrehányást, kritikát. mintha nem is igyekeznének az új és újabb igényeket kielégíteni. Pedig hát.. Először is igyekeztek a közlekedési eszközöket korszerűsíteni. Így pl. igyekeztek a sokáig jól bevált villamosok helyett autobuszokat forgalomba állítani, mondván, a villamos csakugyan lassú és zajos. Vezetékek, tartóoszlopok, vágányok elcsúfítják a várost. Mindezek persze túlsok pénzbe is kerülnek. Sok helyütt sietve fel-

szedték a vágányokat, hogy már csak autobus fusson a felszabadult utcákon, vagy esetleg trolleybusz. De jött a háború és egy-kettőre kiderült, hogy kár volt a síneket oly nagysietve felszedni. Nemcsak a háborús nehézségek miatt. Azért is, mert kiderült, hogy az autobus nem éppen ideális tömegszállító eszköz. És ma, esztendővel a háború befejezése után, a közúti közlekedés kérdése változatlanul megoldatlan. Mert lényegében mindenütt megoldatlan, ahol sorballással, vagy vad tusa után juthatunk a járműre, hogy aztán összezúfólódva közeledjünk a cél felé.

NÁLUNK KÜLÖNÖSEN MESSZE VISSZANYÚLÓ okai vannak a közúti közlekedési problémák megoldatlanságának. A ma sérelmezett hibák, mulasztások nagyrészt a múlt hibái, mulasztásai. Mindezekhez utóbb még hozzájárultak a háborús események, pusztítások. Bizonyos, hogy a villamosvonalak vezetése terén voltak kezdeti hibák, amelyek akkor szinte kivédhetetlennek látszottak és annak látszanak, sajnos, ma is. Így pl. ismeretes, hogy a budapestkörüli települések a sugárirányú villamoshálózat létesítését kívánták meg. Akkor helyesnek látszott a főváros belterületéről kifelé futó vonalakat építeni. De évtizedek alatt ezek a települések egyrészt fejlődtek és egyre önállóbb életet folytattak, másrészt a főváros és környéke az iparosodásnak, kereskedelemnek stb., egyre inkább más és más képét nyújtotta. Az egykori települések dolgozói — legalábbis szűkebb körben, Budapest és peremvárosai határain belül — egyre inkább vándorlásra kényszerültek. A Csepelen letelepedett munkás már Óbudán keresett

és kapott munkát vagy viszont. Ekkor már nyilvánvalónak látszott a sugárirányú villamosvonalak súlyos hátránya: bármely peremvárosból igyekezett valaki egy másik peremvárosba, célját **csakis** Budapest belterületén való átutazással érthette, és sajnos, érheti el ma is. Ennek az átkát tapasztaljuk, amikor — csak sugárvonalak lévén — nem utazhatunk közvetlenül pl. Újpestről Pestszenterzsébetre.

A BSZKRT HÁROMÉVES TERVE a kerületeit közvetlenül összekötő több körvonalnak építését tervezi (pl. a Hungária-körúton és a főváros körül futó más útvonalakon) azért, hogy a régi hibákat kiküszöbölve ne kényszerítse belsőpesti utazásra azt, akinek nem célja Pestre menni. E körvonalak megépítése — figyelemmel az ugyancsak megépítendő gyorsvasútra, de az új városépítési tervektől függetlenül — alig is kifejezhető megtakarítást jelent majd az utasnak idő, tarifa, kényelem stb., tekintetében.

A BSZKRT hároméves terve tehát csak egyetlen kérdést tekintve is gyökeresen szakít sok-sok évtized gyakorlatával. De ez a hároméves terv másról is tanuskodik. Arról, hogy a nagyközönség előtt még nem ismertetett mennyi terv, szándék mellett mennyi segítőkészség mutatkozik a BSZKRT-dolgozók részéről. Messzire vezetne, ha csak megközelítően pontos adatokkal kellene szolgálnunk arról a számtalan apróbb-nagyobb jelentőségű javaslatról, ötletéről, amellyel a BSZKRT-dolgozók napról-napra csak azért jelentkeznek, hogy Budapest közúti forgalma ma holnap jobb, sokkal jobb legyen, mint amilyennek eddig elképzeltük.

KOFTA KAROLY

GANZ és TÁRSA Villamossági-,  
Gép-, Waggon- és Hajógyár Rt.

**a NEHÉZIPARI KÖZPONT**  
kötelékében

*Elektromotorok — Áram-  
számlálók — Áramreduk-  
torok — Különböző kap-  
csolók — Transzformátorok*

Központi eladási szerv

**IKART, Budapest**

V., NADOR-UTCA 36

Távbeszélő: 221-818\*, 183-950\*, 183-970\*

**ГАНЗ и К<sup>о</sup>**

**Электро-, Машино-, Вагоно-  
и Судностроительный А. О.**

В составе Центр. Упр. Тяжелой Промышленности

Электромоторы, Электросчетчиков,  
Редукторы, Разные включатели,  
Трансформаторы

Центр. торговая орг.:

**ИКАРТ, БУДАПЕШТ**

V-й р-н, Ул. Надор 36

Телефон: 221-818\* 183-950\* 183-970\*

# Mi a Pénzügyintézeti Központ?

A Pénzügyintézeti Központot 1916-ban alapították. A megalapítására vonatkozó törvényt nagy viták előzték meg, mert azok, akik elleneztek az állam beavatkozását a magángazdaságba, élesen támadták a Pénzügyintézeti Központ felállításáról szóló törvényjavaslatot. Utólag megállapítható, hogy ez a vita volt Magyarországon az első összecsapás a liberális magángazdálkodás és az irányított gazdálkodás hívei között.

A múltban a felülvizsgálat képezte a Pénzügyintézeti Központ egyik főfeladatát. Ennek a pénzügyintézetek kezdetben önként vetették alá magukat, majd az eredmények alapján a törvény ezt a felülvizsgálatot kötelezőleg kiterjesztette; 1939 óta a P. K. minden bankot és takarékpénztárt ellenőriz.

Ma is a Pénzügyintézeti Központ egyik legfontosabb feladata a felülvizsgálat, melyet e célra különlegesen kiképzett, hites könyvvizsgálói vizsgát tett és felesküdtött tisztviselők, a revizorok, látnak el, hivatali titoktartás mellett. Jelentéseik alapján a P. K. a hiteleket igénybevevő vállalatokat ellenőrzi. A **Revizori Osztály** tevékenységének iránya kettős:

a) A pénzügyintézetek felülvizsgálata a betevők érdekeit védi és így elsősorban annak megállapítására irányul, vajjon nem folytatnak-e a bankok olyan pénzügyi politikát, amely ezeket az érdekeket veszélyezteti?

b) A P. K. által gyakorolt felülvizsgálat az újjáépülő magyar termelést és a forint értékállandságát hivatott megvédeni. Ez utóbbi cél érdekében a P. K. minden hitel felhasználását ellenőrzi és így ez az ellenőrzési tevékenység nemcsak a bankokra, hanem a legfontosabb iparágakra is kiterjed. A Revizori Osztály feladata tehát nemcsak a hitelek, főképpen célhitelek hovaforrásának ellenőrzése, hanem az előzetes revízió is, tehát annak megállapítása, nem történt-e rosszhiszeműen, visszaélés szándékával a hitel igénylése. P. K. Revizori Osztálya közhatalóságoknak és hivataloknak (Gazdasági Főtanács, szakminisztériumok) minden felülvizsgálati kérdésben rendelkezésre áll; a bankok államosításával kapcsolatban szakemberei ellenőrzik az államosításra kerülő bankok üzletvitelét.

A hároméves terv végrehajtásának sikeréhez elengedhetetlen, hogy az ország minden bankja, ipari és mezőgazdasági üzeme a Tervhivatal által megállapítandó szempontok szerint egybehangolja tevékenységét. A Tervhivatal által engedélyezett hitelek szigorúan csak azt a célt szolgálhatják, amelyre folyósították, mert minden visszaélés hátráltatja békebeli életszínvonalunk elérését.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a P. K. revizorai számtalan visszaélésre jönnek rá és ezért ma már a hitelvisszaélések nagy kockázattal járnak.

A P. K. **Bankosztálya** végzi a nagy állami üzemek pénzkezelését, ellátja egyes nagy közüzemek (pl. Elektromos Művek, MÁV, MÁSZ) clearing-szolgálatát, ami abból áll, hogy szabályos időközökben történő clearing-ülésein egyenlítik ki az ezek számláin fennálló egyenlegeket; a vidéki takarékpénztárak részére rendszeres, valamint rendkívül gyorsan és egyszerűen kezelhető ú. n. postahiteleket folyósít, kiutalja a nagy célhiteleket (nagy gabona- és terményfelvásárlásokra, bányáknak, NIK-üzemeknek; a közellátási célhiteleket igénybevevő vállalatok részére készletbejelentési kötelezettséget ír elő).

A P. K. bonyolítja le az **Osztályorszájtékot**, foglalkozik **köztisztviselői kölcsönök** folyósításával, **Értékpapírosztályán** történő értékpapírbejelentések és letétbehelyezés a bankállamosítással kapcsolatban technikai munkákat és szolgálják. A békeszerződésből származó kötelezettségeink végrehajtásánál pénzügyi ellenőrzést végez.

A mezőgazdasági lakosság szempontjából legfontosabb feladatköre a különböző mezőgazdasági hitelek, mint pl. szántási hitel, zöldhitel, az állatállomány feljavitására, a gyümölcsvédelem előmozdítására, traktorjavításra, stb. irányuló hitelek, melyek folyósításánál különös tekintettel van a háborús kárt szenvedett gazdákra, valamint az anyagi eszközökkel még aig rendelkező újonnan földhözjuttatottakra. A mezőgazdasági termékek felvásárlásának előmozdítását szolgálják a borfelvásárlási és gabona-, olajos-magfelvásárlási hitelek, a kisipart segítik a kisipari hitelek, a háborúban szenvedett városi házak tetőjavítását és rendbehozását célozza a tető- és lakáshelyreállítási kölcsön.

A fegyverszüneti — valamint a Potsdami Egyezmény és a békeszerződés gazdasági vonatkozású rendelkezéseinek végrehajtásában a Pénzügyintézeti Központ szaktisztviselőinek közreműködésével a kormányzatnak hatékony támogatást nyújt.

Állandó szaktisztviselői kirendeltséggel támogatja a Jóvátételi Hivatalt, egyes gazdasági vonatkozású kérdések lebonyolításában.

A magyar kormányra ezen szerződésekből háruló gazdasági kérdések lebonyolításában értékes támogatást nyújtott a Pénzügyintézeti Központ revizorainak közreműködése, akik a Jóvátételi Hivatal részére több mint 300 esetben végzett felülvizsgálat alapján nyújtottak szakszerű tájékoztatást.

A demokratikus Magyarország gazdasági életének egyik pillére, a boldogabb és gazdagabb jövőért folytatott harcban számottevő segítsége a demokratikus vezetés alatt álló Pénzügyintézeti Központ, melynek szerepe már most is meghaladja az önkormányzati szellem alapján megoldott revíziós feladatot és szerepköre a magyar gazdasági és pénzügyi élet demokratikus újjáépülésének további folyamán még jobban ki fog bővülni.



# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 7.

декабрь 1947 г.

## О возмещении убытков ВАШ ЗОЛТАН

Велики потери, понесенные Советским Союзом во второй мировой войне. Ворвавшиеся фашистские орды уничтожили тысячи заводских, фабричных зданий, десятки тысяч жилых домов.

Десятки тысяч километров железнодорожных путей, дорог, средств почтовой и телеграфной связи были выведены из строя. Фашисты взорвали шахты, плотины, силовые станции и другие сооружения, находившиеся на оккупированной ими территории. Они забили и угнали в Германию десятки тысяч голов скота, отобранного у крестьян. Оккупанты увезли неисчислимое количество машин, тракторов, автомобилей, произведений искусства. Ценность всех этих убытков привосходит 128 миллиардов долларов.

Ни с какой ценностью не сравнима потеря 8 миллионов советских граждан, погибших на полях сражения, на оккупированной территории и в германских и западно-европейских концентрационных лагерях.

Потребуются годы напряженного, упорного труда советских людей, чтобы исчезли следы этих потерь.

По сравнению с этими убытками, репарационные суммы необычайно малы, они смогут оказать лишь весьма незначительную помощь восстановлению хозяйства страны. Однако точное, добросовестное выполнение поставок по возмещению убытков предоставляет нам возможность доказать лояльность по отношению к СССР, показать, что венгерская демократия связана навеки узами дружбы и сотрудничества с соседними народами.

Выполнение репарационных обязанностей дает нам возможность доказать, что венгерская демократия, венгерские трудящиеся не имеют ничего общего с режимом Хорти, вовлекшим нашу страну в войну против СССР, что они строят мост между нашей молодой демократической системой и Советским Союзом, который приведет к все более прочному экономическому и политическому сотрудничеству между нашими странами.

Как мы уже указали выше, материальный ущерб, причиненный Советскому Союзу войной превышает 128 миллиардов долларов. Репарации, уплачиваемые

нашей страной в размере 200 миллионов долларов, — составляют менее двух тысячных этой суммы.

Ясно, что уже при определении наших репарационных обязательств, в 1945 году, Советский Союз учел хозяйственные возможности нашей страны. Перед стабилизацией же венгерского финансового хозяйства СССР, как известно, для того чтобы облегчить положение и помочь нашей молодой демократии и трудящимся Венгрии в восстановлении страны, рассрочил платежи по репарациям на восемь лет вместо установленных ранее шести, разрешив в то же время производить выплату в постепенно по годам возрастающих размерах, соответственно восстановлению хозяйства и увеличению производства.

Однако эта обязанность заслуживает серьезнейшего внимания и представляет значительную нагрузку для нашей экономики. Так в промышленном секторе выполнение наших репарационных обязательств потребует ежегодной передачи продукции на сумму в 250 млн. пенге (по довоенному курсу). В 1938 году вся наша промышленность произвела товаров приблизительно на 2400 млн. пенге. Однако для того, чтобы правильно оценить эти цифры, необходимо уяснить также и тот факт, что различные отрасли венгерской промышленности далеко не в равной мере участвуют в выполнении поставок по возмещению убытков.

Большая часть нагрузки приходится на металлургическую и машиностроительную промышленность, так как стоимость продукции этих отраслей в 1938 г. не достигала 600 млн. пенге, наши обязанности по репарациям составляют 25% довоенной продукции металлургической и машиностроительной промышленности.

С другой стороны, интересно сравнить стоимость поставок по репарациям с экспортом венгерской промышленности. В 1944 году ценность вывезенных товаров превзошла 600 млн. золотых пенге. Г. о. поставки по репарациям достигают  $\frac{1}{4}$  экспорта 1944 г.

Однако несомненно, что несмотря на тяжесть поставок по репарациям, они представляли для нас кроме морального удовлетворения еще и важные материальные, экономические преимущества. Эти преимущества яснее всего проявились в тяжелой промышленности.

В каком положении находилась венгерская промышленность в 1945 г. после освобождения страны?

Несколько раз подвергавшаяся разграблению, пострадавшая от бомбардировок, с разрушенными заводскими зданиями и огромной нехваткой машинного парка и рабочей силы, венгерская промышленность, достигшая признания уважения во всем мире, теперь подавала весьма мало надежд на восстановление производства.

Заказы по репарационным поставкам дали ей первый толчок, необходимый для начала работы. Эти же заказы определили и направления, по которым должно было начаться восстановление производства.

Характерно, что именно Советский Союз, которому мы причинили больше всего вреда, первым пришел нам на помощь — вначале продовольствием, а затем и промышленным сырьем — чтобы мы смогли пустить в ход промышленность. Следует также сказать, что СССР, как и в других областях строительства нашей народной демократии, в вопросах, связанных с выполнением поставок по возмещению убытков да и вообще с пуском и расширением производства, и сейчас повсеместно оказывает нам помощь. Знающие, наделенные организационными способностями, инженеры Управления по Венгерским Репарациям, которым было поручено наблюдение за выполнением поставок, сматрывают на выполнение

поставок, как на общее дело советского и венгерского народа и вместе с нами прилагают все усилия к тому, чтобы устранить все препятствия и трудности с пути повышения промышленного производства.

Поставки по репарациям вынудили предприятия начать восстановление и ремонт заводских строений и оборудования, открыв этим самым возможность возобновления производства.

В то же время именно репарации вынудили наши предприятия и власти восстановить в рекордные сроки внешнеторговые связи страны необходимые для приобретения промышленного сырья.

И в этой области первым пришел нам на помощь Советский Союз. Начались поставки кокса и железной руды, по Дунаю прибыли первые русские корабли, так что через несколько месяцев накопились запасы, достаточные для пуска первых доменных печей.

Поставки по возмещению убытков вынудили нас добиться при наличии лишь минимальных запасов, такого урожая, который, наряду с выполнением репарации в такой мере обеспечил промышленные центры страны, что могло начаться восстановление хозяйства страны, затем и осуществление трехлетнего плана.

Однако кроме ускорения восстановления и пуска наших предприятий, выполнение репарационных заказов привело и к созданию ряда новых отраслей металлургической и тяжелой промышленности, выпускающих теперь товары, которые мы раньше импортировали с запада. Репарации вынудили, далее, венгерскую промышленность усовершенствовать технику производства до уровня требований современной науки в изготовлении ряда товаров, которые до войны отставали от требований мирового рынка.

Благодаря поставкам по репарациям, венгерская тяжелая промышленность в изготовлении целого ряда товаров, заказы на которые составляли значительное число штук, перешла на серийное производство. Этот ценный в хозяйственном отношении метод производства до войны — из-за отсутствия крупных заказов — не мог развиваться в сколько-нибудь значительных размерах. При переходе на серийное производство технические руководители наших предприятий многому научились у советских инспекторов, переняв их спокойный, обдуманный, чуждый бюрократизму, динамический и к тому же основательный и добросовестный метод работы.

Будет нелишне привести несколько конкретных фактов, иллюстрирующих вышесказанное: до войны Венгрия не имела на сколько-нибудь серьезного **станкостроения**. В процессе выполнения поставок по возмещению убытков и эта отрасль тяжелой индустрии получила серьезное развитие. Были созданы новые предприятия, старые же перешли на серийное производство самых современных обрабатывающих станков.

Или возьмем другой пример. Завод **Орион**, чтобы исполнить репарационные заказы, оборудовал новый завод радиоизмерительных приборов. Теперь он уже производит около двадцати типов приборов, употребляемых на передающих станциях, причем все они соответствуют последним требованиям современной техники и выдерживают конкуренцию во всемирных масштабах.

Третий пример: Венгрия до сих пор не производила **60-тонных вагонов для перевозки руды**, Завод Ганз и Дьерский Вагоностроительный завод, с помощью советских инспекторов сконструировали особенно хорошо удавшийся тип такого вагона, который теперь уже изготавливается обоими заводами в серийном порядке.

Завод Ганз выпускает 30, а Дьерский Вагоностроительный 17—18 таких вагонов в месяц. Причем выпускаемые вагоны идут не только на возмещение убытков.

Можно было бы перечислить еще целый ряд подобных примеров, доказывающих благотворное влияние заказов по репарациям на нашу тяжелую промышленность.

Ко всему этому следует еще добавить, что как раз недавно, во время происходивших в Москве торговых переговоров, мы смогли лишним раз убедиться о положительном влиянии поставок по репарациям на венгерско-советские торговые связи.

Теперь уже ясно, что поставляемые нами в процессе выполнения репараций паровозы нашего, отечественного типа, товарные вагоны, дизель-электрические мотовозы, плавающие краны, радиоприборы, отопительные устройства, радиостанции и А. Т. С., электромоторы, станки, холодильники и оборудование молочной промышленности, опрыскиватели, садовые ножницы и другое сельскохозяйственное оборудование можно будет поставлять и после выполнения наших репарационных обязанностей.

Во время продолжавшихся несколько недель торговых переговоров советские организации, которые были уполномочены произвести закупки, интересовались именно теми товарами, которые мы поставляли по репарациям и благодаря которым венгерская промышленность приобрела в Советском Союзе вовсе не плохую славу. В особенности это относится к производимым заводами Ганз дизельным мотовозам, вагонам, заводским оборудованием, которым удалось утвердить положительное мнение об изделиях венгерской тяжелой промышленности, показав высокое качество, надежность конструкции и обладание новейшими достижениями техники.

Учитывая все вышесказанное, следует отметить, что весьма серьезные тяготы репараций оказались в то же время со многих точек зрения полезными для нашей тяжелой промышленности. А это, в свою очередь, значит то, что облегчается выполнение репарационных обязанностей стране, являющихся столь тяжелым бременем для ее хозяйства, так как сверх необходимости установления дружеских связей с соседними народами — репарации в то же время оказывают значительную помощь восстановлению, обновлению, дальнейшему развитию нашей промышленности, а с ней и всей нашей хозяйственной жизни.

## **Формирование национального дохода под влиянием трехлетнего плана**

РЕЗУЛЬТАТЫ осуществления трехлетнего плана, как-то рост национального производства и повышения жизненного уровня народа — суммируются в данных национального дохода. Наряду с плановым направлением сельскохозяйственного, горнорудного и промышленного производства можно предусмотреть и формирование основных факторов национального дохода. По плану национальный доход Венгрии, — считая в форинтах, в 1938 году составлял 22,5 миллиардов, а в 1946/47 году — 14,7 миллиардов, в 1947/48 году должен достиг 19 миллиардов, в 1948/49 году — 22,4 миллиарда, а в 1949/50 году — 25,7 миллиардов форинтов. Следовательно в первом году трехлетнего плана надо достигнуть 84%, во втором — 99%, а в третьем — 114% национального дохода за 1938 год. Если же брать суммы национального дохода 1946/47 г. г., то в первом году надо достигнуть 29%, во втором — 52% и в третьем 74% — этой суммы.

Стоимость брутто-продукции сельского хозяйства будет в годы выполнения трехлетнего плана составлять соответственно 129%, 141%, 158% от уровня стоимости ее 1946/47 года и к концу трехлетнего плана составит 90% от уровня 1938/39 года. После вычета сумм, израсходованных при производстве сельскохозяйственных продуктов и изделий промышленности, а также расходов на амортизацию, чистый доход сельского хозяйства в годы выполнения 3-х летнего плана составит соответственно 5,1, 5,7 и 6,4 миллиарда форинтов против 6,8 миллиардов форинтов в 1938/39 году и 4 миллиардов форинтов в 1946/47 году. Следовательно в последний год трехлетнего плана чистый доход сельского хозяйства составит 162% от уровня 1946/47 года и достигнет 95% довоенного уровня.

Стоимость брутто-продукции горнорудной промышленности и черной металлургии за годы трехлетнего плана составит 113%, 127% и 143% уровня 1946/47 года и в последний год на 34% превысит стоимость продукции 1938 года. Чистый доход от горнорудной промышленности и черной металлургии в годы трехлетнего плана составит соответственно 697, 700 и 835 миллионов форинтов, т. е. уже в первый год плана превысит довоенный уровень и к концу последнего года превысит его на 49%.

Стоимость брутто-продукции заводской промышленности составит 135%, 167% и 195% стоимости 1946/47 года и в последний год превысит уровень 1938 года на 27%. Стоимость нетто-продукции сложится еще более благоприятно, так-как наряду в ростом производства будет уменьшаться часть, приходящаяся на расходы по амортизации. Заводская промышленность в годы трехлетнего

плана будет вкладывать в национальный доход 5,8, 7,2 и 8,5 миллиардов форинтов каждый год, против 6,5 миллиардов форинтов 1938 года и 4,1 миллиардов форинтов 1946/47 года. Т. е. вложения заводской промышленности в национальный доход к концу трехлетнего плана удвоятся по сравнению с нынешним уровнем и составит 132% уровня 1938 года.

Также значительно возрастут капиталовложения в кустарную промышленность. К концу трехлетнего плана они достигнут 166% нынешнего уровня и немного превысят уровень 1938 года.

По сравнению с ростом производства продукции в меньшей пропорции растет торговля, т. к. значительная часть произведенных товаров, например товары, идущие на репарации — не попадают в торговый оборот. Это отчасти относится и к деятельности по перевозке товаров и к налогам, способствующим повышению цен. Стоимость квартирной платы и других факторов повышается только в меньшей мере.

Повышение жизненного уровня в результате трехлетнего плана в материальном отношении определяется количеством произведенных благ, оставшихся для внутреннего потребления. (Но надо заметить, что предусмотренные трехлетним планом капиталовложения на культурные и социальные цели, а также на здравоохранение, также в огромной мере содействуют росту жизненного уровня, несмотря на то, что этот рост невозможно оценить в цифровом выражении.) Мы получим стоимость благ, находящихся в распоряжении внутреннего потребления, если из указанного выше национального дохода — вычтем расходы государства и самоуправлений, стоимость благ, которые пошли на выполнение международных обязанностей и сумму капиталовложений. Расходы по амортизации не нужно вычитать потому, что мы эти расходы уже учли при определении стоимости нетто-продукции отдельных отраслей производства. Влияние экспорта можно не учитывать, так-как мы будем поддерживать равновесие нашего внешне-торгового баланса и вывезенные товары будут заменяться товарами импорта. Теоретически стоимость экспортного товара надо было-бы вычесть из национального дохода, т. к. сюда входят также товары, которые определенное время не пойдут на потребление. Но размер роста запасов зависит от многих различных факторов и поэтому их трудно определить численно. Стоимость запасов товаров можно приблизительно оценить в 3 миллиарда форинтов, но она может быть значительно больше или меньше. То, что мы не учитываем этот фактор, это с точки зрения роста жизненного уровня не означает большой ошибки, так-как в конечном счете все запасы товаров идут прямо или косвенно на цели потребления и темп их использования определяется покупательной способностью населения.

Среди сумм, которые необходимо вычесть из национального дохода, сумма деловых, не имеющих характера капиталов, расходов государства и других общественных учреждений за годы трехлетнего плана будут ниже уровня 1938 года. Объясняется это тем, что в 1938-м году — в первый год, так называемого миллиардного плана — деловые расходы государства составляли относительно очень большую сумму — 2,8 миллиардов форинтов. На основании поступивших до сих пор данных с 1946/47 году такого рода расходы составят 1,6 миллиардов форинтов. В годы плана, эти расходы будут постепенно расти, т. к. настоящие суммы не покрывают всех необходимых расходов в той области. Наши расходы, вытекающие из международных обязанностей, сократятся по сравнению с нынешним уровнем вследствие ликвидации расходов на содержание оккупационных сил,

но в дальнейшем они снова возрастут вследствие прогрессивного распределения репарационных поставок.

В главе капиталовложений фигурируют расходы по плану. Надо вычесть из национального дохода и рост поголовья скота, так-как при определении национального дохода, это уже было учтено, причем учтенный таким образом скот не будет зарезан.

После вычета всех этих сумм, стоимость товаров внутреннего потребления составит — исходя из потребительских цен на январь 1947 года — соответственно 14, 16,6 и 18,9 миллиардов форинтов в каждый год плана, против 18,3 миллиарда форинтов в 1938 году и 11 миллиардов форинтов в 1946/47 году. То-есть к концу третьего года стоимость товаров потребления на 30% превысит уровень 1938 года, и каждый год будет возрастать, соответственно на 27%, 51%, 72%, по сравнению с 1946/47 годом. Но жизненный уровень трудящегося крестьянства, рабочих и интеллигенции необходимо повышать в еще большей мере, путем более справедливого распределения общественного бремени.

Вместо потребительских и оборотных налогов, которые непропорционально ложатся на плечи людей, имеющих маленький доход, надо ввести прямые подоходные налоги с каждого лица. Обложение налогами имущества и плановый заем также служат сокращению больших доходов и освобождению от бремени маленьких людей. Такими способами можно и надо добиться того, чтобы реальный доход трудящихся к концу плана поднялся на 80%, по сравнению с настоящим положением.

Реальный доход с точки зрения крестьянства, определяется размером денежного дохода, полученного от реализации продуктов и скота вывезенных на рынок. С точки зрения рабочих и служащих реальный доход определяется отношением между номинальной зарплатой и расходами на существование. Но, естественно, что у крестьянства реальный доход растет в результате роста урожая, а у рабочих и служащих в случае улучшения условий труда. Учитывая эти факторы надо устанавливать цены и жалование так, чтобы между всеми слоями трудящихся справедливо распределялись результаты усилий, приложенных для осуществления трехлетнего плана. В истории венгерской национальной экономики беспримерно такое огромное улучшение жизненного уровня за такой короткий срок. В осуществлении трехлетнего плана каждый может принять участие с уверенностью в том, что за трудом последуют и его плоды.

### Планирование продукции промышленности

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов
<b>Горно-рудная промышленность:</b>									
железная руда	1000 т	297	14.280	210	10.080	240	11.520	280	13.440
боксит	"	540	33.480	220	13.640	300	18.600	400	24.800
марганцевая руда	"	16	2.782	18	3.150	24	4.200	32	5.600
уголь	"	9.340	579.080	9.300	576.600	10.200	632.400	11.550	716.100
нефть	"	43	7.276	540	91.800	600	102.000	660	112.200
земляной газ	1000 м <sup>3</sup>	8.103	486	100.000	6.000	175.000	10.640	175.000	10.640
прочие полезные ископаемые	стоим.	..	5.000	..	7.200	..	7.200	..	7.200
<b>Итого:</b>	...	...	642.384	...	708.470	...	786.560	...	889.980
			100,0		110,2		122,4		138,5%
<b>Черная металлургия:</b>									
белый и черный чугун	1000 т	335	157.450	360	169.200	390	183.300	420	197.400
сталь (мареновская и электросталь вместе)	"	647	353.500	660	343.200	725	391.200	800	446.400
ферромарганец и ферросплавы	тонна.	...	...	5.500	7.700	6.500	9.100	8.000	11.200
<b>Итого:</b>	...	...	510.950	...	520.100	...	583.600	...	655.000
			100,0		101,7		114,2		128,1



Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов
<b>Металлургия:</b>									
прокат	1000 т	350	399.000	360	410.400	400	456.000	450	513.000
поковки	"	40	76.000	45	85.500	50	95.000	50	95.000
отливки	"	60	159.000	60	159.000	60	159.000	60	159.000
стальные отливки	"	18	135.000	18	135.000	20	150.000	24	180.000
алюминий	"	1·3	9.360	5	36.000	9	64.800	12	86.400
алюминевые полуфабрикаты	"	1·6	22.400	3	42.000	4	56.000	5	70.000
прочие металлические полуфабрикаты	"	27	189.000	8·3	58.100	10	70.000	13	91.000
готовая продукция (металлические изделия широкого потребления, алюминиевые и др. металлические отливки и т. п.)	стоим.	...	287.090	...	263.112	...	408.215	...	541.690
сельскохозяйственный инвентарь	стоим.	...	15.600	...	26.000	...	40.000	...	48.000
<b>Итого:</b>	...	...	1.292.450	...	1.215.112	...	1.499.015	...	1.784.090
	...	...	100·0	...	94·0	...	115·9	...	138·0%

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. форинтов	Количество	Стоим. в тыс. форинтов	Количество	Стоим. в тыс. форинтов	Количество	Стоим. в тыс. форинтов
<b>Машиностроение:</b>									
инструментальные станки	штук	..	4.939	1.400	60.000	1.600	70.000	2.100	90.000
вагоны	"	..	104.000	4.500	270.000	5.500	330.000	6.500	390.000
паровозы	"	..	35.200	120	144.000	140	168.000	160	192.000
грузовики	"	..	88.000	600	30.000	900	45.000	1.000	50.000
тракторы	"	..	20.000	1.300	36.400	3.000	84.000	3.700	103.600
пароходы	стоим.	..	30.000	..	40.000	..	90.000	..	100.000
сельскохозяйственные машины:	штук	..	30.400	..	44.000	..	61.000	..	85.000
из них:									
молотилки	"	..	..	100	..	150	..	200	..
сеялки	"	..	..	1.000	..	1.500	..	1.500	..
триера	"	..	..	600	..	700	..	700	..
конные плуги	"	..	..	25.000	..	25.000	..	25.000	..
тракторные плуги	"	..	..	500	..	1.000	..	1.500	..
конные бороны	"	..	..	10.000	..	10.000	..	10.000	..
тракторные бороны	"	..	..	500	..	1.000	..	1.500	..
машины для уборки корнеплодов	"	..	..	15.000	..	15.000	..	15.000	..
велосипеды	штук	..	44.520	80.000	48.000	100.000	60.000	120.000	72.000
мотоциклы	"	..	4.080	4.000	9.200	5.000	11.500	6.000	13.800
электропромышленность	стоим.	..	380.000	..	335.000	..	435.000	..	540.000
общее машиностроение	"	..	765.220	..	570.000	..	702.000	..	836.000
<b>Итого:</b>	..	..	1.506.359	..	1.586.600	..	2.056.500	..	2.472.400
1938 = 100	..	..	100,0	..	105,3	..	136,5	..	164,1

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. форинтов	Количество	Стоим. в тыс. форинтов	Количество	Стоим. в тыс. форинтов	Количество	Стоим. в тыс. форинтов
<b>Производство электроэнергии:</b>									
электроэнергия	Млн. квтч	1.399	492.300	1.600	563.000	1.800	633.500	2.000	703.800
		..	100,0	..	114,4	..	128,7	..	142,9
1938 = 100									
<b>Промышленность стройматериалов:</b>									
кирпич	1000 шт	547.870	..	250.000	..	350.000	..	500.000	..
черепица, графитная черепица, листовое железо	1000 м <sup>2</sup>	14.000	..	11.700	..	14.000	..	18.000	..
цемент	1000 т	339	..	200	..	250	..	370	..
огнеупорный кирпич	"	60	..	24	..	35	..	43	..
изразцы, посуда, изделия санитарии	"	10	..	6	..	9	..	11	..
<b>Итого:</b>									
		..	400.000	..	275.000	..	350.000	..	425.000
		..	100,0	..	68,7	..	87,5	..	106,3
1938 = 100									
<b>Стекольная промышленность:</b>									
листовое стекло	1000 м <sup>2</sup>	1.600	..	4.500	..	4.500	..	5.000	..
стеклянная посуда	1000 т	14	..	15	..	17	..	18	..
<b>Итого:</b>									
		..	84.000	..	140.000	..	160.000	..	180.000
		..	100,0	..	166,7	..	190,5	..	214,3
1938 = 100									

\* Включая и другие стройматериалы (известь, щебень, камень и т. п.)

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. франков	Количество	Стоим. в тыс. франков	Количество	Стоим. в тыс. франков	Количество	Стоим. в тыс. франков
<b>Деревообделочная промышленность:</b>	стоим.	...	352.500	...	291.650	...	365.500	...	413.000
1938 = 100	...	...	100,0	...	82,6	...	103,7	...	117,2
<b>Бумажная промышленность:</b>	тонна	49.540	117.000	38.000	90.000	50.000	118.000	60.000	141.600
производство бумаги:	стоим.	...	104.000	...	56.000	...	80.000	...	104.000
переработка бумаги:	...	...	221.000	...	146.000	...	198.000	...	245.600
Итого: ...	...	...	100,0	...	66,0	...	89,6	...	111,1
1938 = 100	стоим.	...	202.000	...	142.000	...	182.000	...	216.000
<b>Полиграфическая промышленность:</b>	стоим.	...	100,0	...	70,3	...	90,0	...	106,9
<b>Кожевенная промышленность:</b>	стоим.	...	348.000	...	163.250	...	260.750	...	349.500
обработка кож:	"	...	63.800	...	50.900	...	72.600	...	96.500
обработка мехов:	"	...	69.600	...	18.500	...	25.500	...	47.700
прочее:	"	...	481.400	...	232.650	...	358.850	...	493.700
Итого: ...	...	...	100,0	...	48,3	...	74,5	...	102,6
1938 = 100	...	...	1,295.000	...	1,295.000	...	1,505.000	...	1,750.000
<b>Текстильная промышленность:</b>	1000 м	185.000	504.000	185.000	504.000	215.000	648.000	250.000	756.000
бумажные ткани:	"	14.000	288.000	14.000	144.000	18.000	204.000	21.000	264.000
шерстяные ткани:	"	16.000	176.000	12.000	80.000	17.000	160.000	22.000	192.000
искусственные шелка:	"	11.000	62.000	5.000	23.000	10.000	25.000	12.000	32.000
лен, хлопок:	"	6.000	84.000	2.250	50.000	2.500	60.000	3.000	84.000
джутовая мешковина:	1000 дюж.	840	100.000	500	100.000	600	114.000	840	120.000
шелковые чулки:	"	2.500	150.000	2.500	110.000	2.600	132.500	3.000	178.000
бумажные чулки:	1000 кг	4.440	212.000	3.480	130.000	4.200	180.000	5.250	225.000
трикотажные изделия:	стоим.	...	2.871.500	...	2.436.000	...	3.029.500	...	3.601.000
прочее:	...	...	100,0	...	84,8	...	107,5	...	125,4
Итого: ...	...	...	100,0	...	84,8	...	107,5	...	125,4
1938 = 100	...	...	100,0	...	84,8	...	107,5	...	125,4

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов
<b>Легкая промышленность:</b>									
кожаная обувь	1000 пар	3.500	297.500	3.000	255.000	4.200	356.000	4.800	408.000
сандали и др. обувь на резиновой подошве	"	1.200	96.000	360	28.800	480	32.400	600	48.000
прочее	стоим.	...	238.300	...	166.810	...	238.300	...	285.960
* Итого: ... = 100									
<b>Пищевая промышленность:</b>									
мука	1000 т	989	631.800	1050	450.610	1250	626.700	1250	984.000
прочие продукты мукомольной промышленности	стоим.	...	100,0	...	71,4	...	99,3	...	117,4
растительное масло	1000 т	19	65.000	60	192.000	44	247.000	39	265.000
сахар	"	100	380.000	129	490.200	130	494.000	145	551.000
растительные консервы	"	26	362.000	76	337.000	92	383.000	110	440.000
мясные консервы	"	30	...	22	...	26	...	21	...
алкоголь (заводской и сельскохоз-яйственный)	1000 гл	...	99.600	200	80.000	240	96.000	280	112.000
пиво	"	500	100.000	300	60.000	350	70.000	400	80.000
молочные продукты	стоим.	...	426.000	...	160.000	...	180.000	...	200.000
табак	1000 т	...	520.000	18	400.000	23	520.000	27	580.000
прочее	стоим.	...	590.000	...	549.000	...	636.000	...	696.000
Итого: ... = 100									
		...	3.702.000	...	3.301.200	...	3.760.000	...	4.038.000
		...	100,0	...	89,2	...	101,5	...	109,0

\* К фабричному изготовлению обуви прибавляется еще изготовление обуви кустарным способом, которое трехлетним планом планируется следующим образом: 1938: 1,2 млн. пар 132 млн. фт. 1947/48: 1,2 млн. пар 132 млн. фт. 1948/49 1,4 млн. пар 154 млн. фт. 1949/50 1,6 млн. пар 176 млн. фт.

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. фори́нтов	Количество	Стоим. в тыс. фори́нтов	Количество	Стоим. в тыс. фори́нтов	Количество	Стоим. в тыс. фори́нтов
<b>Химическая промышленность:</b>									
глинозем	1000 т	7	8.610	18	22.140	30	36.900	90	110.700
едкий натр	тонна	2.700	5.310	4.500	8.820	6.000	11.745	6.000	11.745
мыло	1000 т	20	99.000	10	49.185	18	88.785	22.5	110.520
суперфосфат	"	43	15.050	40	14.000	70	24.500	100	35.000
селитра	"	37	22.200	30	18.000	80	48.000	80	48.000
костяная мука	тонна	350	150	300	129	300	129	350	150
соляная кислота	"	7.400	4.736	5.500	3.520	6.500	4.160	7.600	4.864
серная кислота	1000 т	45	36.000	26	20.800	38	30.400	45	36.000
азотная кислота	тонна	3.000	11.550	—	—	1.500	5.775	3.300	12.705
производство красок	стоим.	...	71.640	...	77.400	...	84.000	...	108.000
светильный газ	"	...	147.245	...	103.050	...	125.145	...	147.240
прочее	"	...	572.913	...	450.000	...	495.000	...	585.000
резиновая промышленность	"	...	150.000	...	80.000	...	110.000	...	140.000
<b>Переработка нефти:<sup>1</sup></b>									
бензин	1000 т	70	39.851	150	85.395	171	97.350	198	112.721

<sup>1</sup> За три года запланирована переработка 500.000, 570.000 и 660.000 т нефти.

Наименование	Единицы измерения	1938		1947/48		1948/49		1949/50	
		Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов	Количество	Стоим. в тыс. форингов
керосин...	1000 т	95	40.223	125	52.925	142	60.123	165	69.861
газолин...	"	49	21.109	75	32.310	85	36.618	100	43.080
отходы...	"	45	10.944	72	17.510	60	14.592	48	11.674
смазочные масла...	"	24	62.880	45	117.900	80	209.600	100	262.000
<b>Итого:</b> ...	...	...	1,319.411	...	1,153.084	...	1,482.822	...	1,849.260
1938 = 100	...	...	100,0	...	87,4	...	112,5	...	140,2

## Формирование национального дохода Венгрии за три плановых года его и сравнение с национальным доходом за 1938 и 1946/47 г. г.

Источники национального дохода	1938 <sup>1)</sup>	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	в млн. форинтов (цены января 1947 г.)				
Стоимость сельскохозяйственной продукции брутто	10.266	5.760	7.248	8.015	8.968
Увеличение поголовья скота	168	182	297	359	462
Продукция всего --- --- ---	10.434	5.942	7.545	8.374	9.430
Израсходованная сельскохозяйственная продукция	3.114	1.657	2.014	2.184	2.435
Израсходованная промышленная продукция <sup>2</sup> --- ---	410	254	319	377	442
Амортизация машин и инвентаря --- --- --- ---	90	67	97	114	134
<b>1. Доля сельского хозяйства в национальном доходе нетто</b>	<b>6.820</b>	<b>3.964</b>	<b>5.115</b>	<b>5.699</b>	<b>6.418</b>
Стоимость брутто продукции горно-рудной промышленности и черной металлургии --- --- --- ---	1.153	1.083	1.229	1.370	1.545
Израсходованные материалы <sup>2</sup>	495	385	434	486	560
Амортизация оборудования	84	63	98	114	132
<b>2. Доля горно-рудной промышленности и черной металлургии в национальном доходе нетто --- --- ---</b>	<b>574</b>	<b>635</b>	<b>697</b>	<b>770</b>	<b>853</b>
Стоимость брутто продукции заводской промышленности и производства электроэнергии --- --- --- ---	13.557	8.812	11.933	14.702	17.163
Израсходованные материалы <sup>2</sup>	6.637	4.453	5.822	7.169	8.344
Амортизация оборудования	404	252	292	328	362

<sup>1</sup> У сельского хозяйства вместо данных за 1938 г. приводятся данные за 1938/39 г.

<sup>2</sup> Включая расходы по эксплуатации.



Источники национального дохода	1938 <sup>1)</sup>	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	в млн. форинтов (цены января 1947 г.)				
3. Доля заводской промышленности и производства электроэнергии в национальном доходе нетто	6.516	4.107	5.819	7.205	8.457
4. Доля кустарной промышленности	3.229	2.062	2.509	3.003	3.445
5. торговля	2.210	1.408	1.786	2.141	2.477
6. Перевозки	728	463	609	714	819
7. Налоги, вкалькулированные в цены	1.546	1.350	1.712	2.053	2.375
8. Пользование квартирами	674	650	667	701	719
9. Прочие источники	220	102	115	128	142
<b>Национальный доход итого</b>	<b>22.517</b>	<b>14.741</b>	<b>19.029</b>	<b>22.414</b>	<b>25.705</b>
1938 = 100	100.0	65.5	84.5	99.5	114.2
1946/47 = 100	—	110.0	129.1	152.1	174.4

<sup>1</sup> У сельского хозяйства вместо данных за 1938 г. приводятся данные за 1938/39 г.

## Распределение покрытия капиталовложений, предусмотренных трехлетним планом по источникам.

Год и цель капиталовложений	Всего	Государст- во и госу- дарствен. предпр.	Остальн. общест- венные органы <sup>1</sup>	Иностран- ные <sup>2</sup>	Коопе- рация	Частные
		Сумма капиталовложений в млн. форинтов				
<b>1947/48</b>						
Сельское хозяйство ...	579'4	476'0	34'7	—	27'1	41'6
Промышленность ...	554'0	417'9	43'9	36'3	1'4	54'5
Транспорт ...	427'3	328'3	75'9	6'2	2'1	14'8
Строительство ...	235'3	104'3	115'1	—	5'4	10'5
<b>Итого: ...</b>	<b>1796'0</b>	<b>1326'5</b>	<b>269'6</b>	<b>42'5</b>	<b>36'0</b>	<b>121'4</b>
<b>1948/49</b>						
Сельское хозяйство ...	651'0	431'9	66'3	—	67'6	85'2
Промышленность ...	599'0	418'2	68'0	44'5	1'7	66'6
Транспорт ...	560'0	439'4	90'3	8'6	4'2	17'5
Строительство ...	375'0	148'6	179'7	—	16'9	29'8
<b>Итого: ...</b>	<b>2185'0</b>	<b>1438'1</b>	<b>404'3</b>	<b>53'1</b>	<b>90'4</b>	<b>199'1</b>
<b>1949/50</b>						
Сельское хозяйство ...	769'6	450'1	96'1	—	113'3	110'1
Промышленность ...	592'0	403'1	46'6	49'2	2'1	91'0
Транспорт ...	688'7	537'5	117'8	6'3	6'0	21'1
Строительство ...	553'7	231'6	241'2	—	32'7	48'2
<b>Итого: ...</b>	<b>2604'0</b>	<b>1622'3</b>	<b>501'7</b>	<b>55'5</b>	<b>154'1</b>	<b>270'4</b>
<b>За три года всего:</b>						
Сельское хозяйство ...	2000'0	1358'0	197'1	—	208'0	236'9
Промышленность ...	1745'0	1239'2	158'5	130'0	5'2	212'1
Транспорт ...	1676'0	1305'2	284'0	21'1	12'3	53'4
Строительство ...	1164'0	484'5	536'0	—	55'0	88'5
<b>Итого: ...</b>	<b>6585'0</b>	<b>4386'9</b>	<b>1175'6</b>	<b>151'1</b>	<b>280'5</b>	<b>590'9</b>

<sup>1</sup> В этой рубрике указаны капиталовложения муниципальных органов управления и органов общественного страхования.

<sup>2</sup> В этой рубрике указаны ожидаемое участие Советского Союза через капиталовложения так называемых венгерско-советских смешанных предприятий (предприятий, основанных на основе венгерско-советского экономического соглашения 1945 года.)

V

# PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK BUDAPEST

**Központ: V., József Attila-utca 2-4**

Sürgőnycím: „Commerz” ✕ Telefon: 184-970, 184-980, 184-888, 184-476

Alapítva 1841-ben

*Különleges rendeltetésű osztályok:  
Külkereskedelmi ügyek osztálya.*

Behozatali, kiviteli és árukompenciációs  
ügyekben ad felvilágosítást és útmutatást.

{ 367, 368, 369  
mellékállomások

*Házkezelési osztály.*

Budapesti és vidéki házak kezelését intézi.

{ 238 mellékállomás

### Budapesti fiókok:

Alkotás-utcai fiók . . . . .	XII., Alkotás-utca	29.	Telefon: 160—247
Andrássy-úti fiók . . . . .	VI., Andrássy-út	21.	Telefon: 426—548
Bajcsy-Zsilinszky-úti fiók . . . . .	V., Bajcsy-Zs.-út	74.	Telefon: 325—763
Baross-utcai fiók . . . . .	VIII., Baross-utca	112.	Telefon: 136—398
Bartók Béla-úti fiók . . . . .	XI., Bartók B.-út	13.	Telefon: 258—192
Belvárosi fiók . . . . .	IV., Somogyi B.-út	2.	Tel.: 189—010
Budai fiók . . . . .	II., Fő-utca	4.	Telefon: 160—148
Erzsébet-körúti fiók . . . . .	VII., Erzsébet-krt	26.	Telefon: 223—828
Ferenc-körúti fiók . . . . .	IX., Ferenc-körút	13.	Telefon: 139—988
József-körúti fiók . . . . .	VIII., József-körút	53.	Telefon: 136—047
Lövölde-téri fiók . . . . .	VII., Lövölde-tér	7.	Telefon: 228—620
Nádor-utcai fiók . . . . .	V., Nádor-utca	28.	Telefon: 123—298
Óbudai fiók . . . . .	III., Flórián-tér	10.	Telefon: 162—185
Rákóczi-úti fiók . . . . .	VII., Rákóczi-út	84.	Telefon: 425—776
Széna-téri fiók . . . . .	II., Széna-tér	7.	Telefon: 163—718
Szent István-körúti fiók . . . . .	V., Szt. István-krt.	10.	Telefon: 123—997
Tolbuchin-körúti fiók . . . . .	IX., Tolbuchin-tér	5.	Telefon: 189—059

### Vidéki fiókok:

Győr . . . . .	Baross-utca	14.	Telefon: 854 és 853
Sopron . . . . .	Várkerület	117.	Telefon: 132
Szeged . . . . .	Vörösmarty-u.	7.	Telefon: 805 és 363
Újpest . . . . .	István-út	21.	Telefon: Újpest 349

*A bank leányintézetei az ország valamennyi jelentősebb piacán fejtenek ki bankári tevékenységet. Ezek útján ügyfeleink vidéki forgalmukat díjmentesen bonyolíthatják le.*

# MASZOVLET

## Magyar—Szovjet Polgári Légiforgalmi Rt

Utás-, poggyász-, áru-  
és postaszállítás a vi-  
lág minden részébe.  
Utás- és áruszállító  
különrepülőgépek. Légi-  
taxi és reklámrepülések

Utásforgalom:

**MASZOVLET UTAZÁSI IRODA**

Budapest, V., Dorottya-u, 7. Tel.: 180-990, 187-526

Áruforgalom:

**MASZOVLET FUVARIRODA**

Budapest, V., Dorottya-utca 9. Telefon: 386-183

**FASZÉN  
KÖZPONT  
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

\*

**BUDAPEST, V.,  
ÁRPÁD-UTCA 7.**

**Telefon: 120-158  
123-070**

**RETORTAFASZÉN-IMPORT**

**VIRÁG ISTVÁN Kft.**

**EXPORT—IMPORT**

**Budapest, XII., Hieronymi-u. 26  
Telefon: 256-621**

**Sürgőnycím: VIRÁGEX**

**Вираг Иштван А. О.**

*Экспорт—Импорт*

**Будапешт  
XII-й р-н, ул. Хиероними 26  
Телефон: 256-621**

**Телеграфный адрес:  
Вирагэкс**

**MOLSPED**

**M O L N Á R G Y U L A**

**NEMZETKÖZI SZÁLLÍTMÁNYOZÓ**

**BUDAPEST, V., ZRINYI-UTCA 1.**

**Szállít a világ minden részébe**

**М О Л Ш П Е Д**

**ЮЛИЙ МОЛНАР**

**МЕЖДУНАРОДНАЯ ТРАНСПОРТНАЯ ФИРМА**

**Будапешт, V-й р-н,  
улица Зрини 1.**

**ПЕРЕВОЗИТ ТОВАРЫ В ЛЮБОЙ ПУНКТ МИРА**

... legszebb  
Ünnep a

**Karácsony**

a legjobb  
ajándék a

**cigaretta!**

# „Transprodukt“

Általános Szállítványozási Rt  
Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 18  
Telefon: 127-362, 127-363, 127-364

**Nemzetközi szállítványok**

**Transprodukt Rt**

és

**Pollák B. és Társa**

Csomagexpress forgalma

*Bármely küldemény 50 kg súlyig az ország összes nagyobb városaiba feladástól számítva legkésőbb 36 órán belül kézbesítve, csomagokat díjmentesen háztól elszállítjuk*

Kocsirendelés 129-128 telefonon

Megjelent a

**Gazdasági, Pénzügyi**

**és Tőzsdei Kompas**

I. kötete 1947—48. évre

XX. évfolyam

Szerkeszti:

**KALLÓS JÁNOS**

Az I. kötet terjedelme 500 oldal

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

**Budapest, V., Nádor-utca 12.**

# Hazai Fésűfonó- és Szövőgyár Részvénytársaság

**Budapest**

Gyár:

IX., Soroksári-út 164. Tel.: 135-763, 136-966

Városi iroda:

V., Bécsi-utca 8. szám. Telefon: 185-774

### **Gyártmányai:**

*Férfi és női finom gyapjú és kártott szövetek és gyapjúfonalak*

Sürgöncím: KAMMGARN

**KISPESTI  
SELYEMSZÖVŐGYÁR  
SCHIEL TESTVÉREK R. T.**

**KÖZPONTI IRODA:  
BUDAPEST VI, ANKER-KÖZ 1  
TELEFON: 427-168**

**GYÁRTELEP:  
KISPEST, SZAPÁRY-UTCA 7-9  
TELEFON: 183-736 183 737**

**KÜLÖNLEGES  
SELYEMSZÖVETEK  
GYÁRTÁSA**

**ZSOLT BÉLA**

HETILAPJA

A

**HALADÁS**

\*

MEGJELENIK  
MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

1953. MÁJUS 1. TÖRTÉNETE

**SZABAD NÉP**

**A MAGYAR KOMMUNISTA  
PÁRT KÖZPONTI LAPJA**

**SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.**

**Telefon: 138-378, 138-382**

**Havi előfizetés ára**

**8.— f o r i n t**

***Szabadság***

**DEMOKRATIKUS NAPILAP**

**SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
BUDAPEST VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 5.**

**Telefon: 138-378, 138-382**

**Bátor, harcos, követ-  
kezetes. Hírynyaga a  
legfrissebb. Riport-  
jai a legjobb!**



**PAMUTTEXTILMŰVEK RT. BAUMWOLLTEXTILWERKE A. G.**

Budapest 112 Postafiók — Postfach • Távirati cím: Patem • Telefon: 258-870, 258-879

**BUDAPEST, XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 62.** Gyárt: Cordbársonyt, Duvetint, Covercoat**КОМБИНАТ ХЛОПЧАТОБУМАЖНЫХ ИЗДЕЛИЙ**

Будапешт, 112 почт. ящик

Телеграфный адр. ПАТЕМ

Телефон: 258-870, 258-879

**БУДАПЕШТ XI-Й Р-Н, ПРОСП. ФЕХЕРВАРИ 62**

ПРОИЗВОДИТ ВЕЛЬВЕТ, ДЮВЕТИН, КОВЕРКОТ

**Nemzetközi Külkereskedelmi Rt**

Budapest, IV, Veres Pálné utca 10

Táviratcím: Exter. Telefon: 182-820\*

Export — Import — Kompenzáció

**МЕЖДУНАРОДНАЯ АКЦИОНЕРНАЯ  
КОМПАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ**

Будапешт, IV-й р-н, ул. Вереш Палне Ю Телефон: 182-827

Телеграфный адрес ЭКСТЕР ЭКСПОРТ — ИМПОРТ — КОМПЕНСАЦИИ

**STANDARD****VILLAMOSSÁGI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG  
TÁVBESZÉLŐ-, TÁVIRÓ- ÉS  
RÁDIÓBERENDEZÉSEK GYÁRA****BUDAPEST XI., FEHÉRVÁRI-ÚT 70. SZÁM****G Y Á R T M Á N Y O K :**

Telefonok, telefonközpontok, vívőfrekvenciás berendezések, távirók, távkábelek, rádióberendezések, kondenzátorok, fázisjavító kondenzátorok, mérőberendezések

A **"GAZDASÁG"** legújabb, december 1-én megjelent számának tartalma:

*Jócsik Lajos:* Kossuth-tól a bankok államosításáig. *Vajda Imre:* A hároméves terv gyakorlati kérdései. *Horváth Béla:* A szövetkezeti törvény mérlegjogi rendelkezései. *Aschner Pál:* A magyar papírgyártás problémái. *Facsády Kálmán:* Hároméves terv és a külkereskedelem.

ROVATOK:

Világ gazdasági krónika: Az osztrák stabilizáció. (*Sándor Pál.*)  
Hároméves terv: Irányelvek a tervmegbizottak működéséhez. — Szakirodalom. — Adóügyek. — Szociálpolitika. — Üzemgazdaság.

Ezt olvassa Amerika!

Sayers-Kahn:

## A nagy összeesküvés

olyan érdekes, hogy izgalmas eseménye, meglepetései, ötletei, detektívregényre emlékeztetnek. Pedig az élet diktálta ezt a történetet. Valóság minden szava, a Szovjetunió elleni összeesküvések története, 1917-től napjainkig.

Szakra kiadás

Ára füzve 33.— Ft., kötve 43.— Ft.



PROPAGANDA

VII. ERZSÉBET KRT. 45

TELEFON: 222-449



A SZERVEZETT REKLAM-NAGYÜZEME

MINDENFAJTA REKLÁMMUNKA  
TERVEZÉSE ÉS KIVITELEZÉSE:  
KISGRAFIKÁTÓL A KIÁLLÍTÁSI  
PAVILLONIG, DIAPOZITÍVTÓL  
A HANGOSREKLÁMIG, RI-  
PORTKÉPTÓL A MŰSZAKI FEL-  
VÉTELIG. TELJES REKLÁMKAM-  
PÁNYOK MEGSZERVEZÉSE ÉS  
VÉGREHAJTÁSA

A világ minden részén létesített összeköttetéseivel,  
**belgrádi, varsói, prágai, bruxellesi, zürichi, római**  
 saját képviselőiteivel a

## **Kelet európai Kereskedelmi Rt.**

BUDAPEST, V., NÁDOR-UTCA 28

Telefon: 129-450\*, 129-490\* Sürgőny cím: **KELIMPEX** Budapest

készséggel áll a magyar export és import szolgálatában

## **„MASZOVOL“ MAGYAR-SZOVJET NYERSOLAJ RT.**

Budapest, V., Szent István-körút 11.

Export-Import Távirati cím: „Maszovol“ Budapest — Autóbenzin, autólaj  
 Tel.: 127-330 és mindenfajta ásványolajtermék forgalombahozatala

## **„МАСОВОЛ“ ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЕ НЕФТЯНОЕ А.О.**

Будапешт, V-й р-н, — бульв. Сент Иштван 11

Экспорт-Импорт Телеграфный адрес: „МАСОВОЛ“ БУДАПЕШТ

Продажа автобензина, смазочных масел и всевозможных нефтепродуктов

# **75 éve**

a magyar dolgozók  
 újsága a

# **NÉPSZAVA**

a Szociáldemokrata Párt  
 központi lapja



**TÁJÉKOZTAT,  
 IRÁNYT MUTAT!**

A sötétség ellen küzd a

# **VILÁGSSÁG**

Kitűnő belföldi- és kül-  
 földi hírszolgálat!

Eredeti riportok, beszá-  
 molók, leleplezések

**Vedd! Olvasd! Terjeszd!**

# CREDITANSTALT-BANKVEREIN

MAGYARORSZÁGI FIÓKTELEPE

BUDAPEST, V., NÁDOR-U. 4

Telefon : \*184 960

Sürgőny cím : „Bankverein“

# GOLDSTEIN NÁNDOR

Budapest, IV., Petőfi Sándor-u. 11

Telefon : 187-049, 181-640

Táviratcím : Goldex, Budapest

*export-import*

*Export-Import*

Levelezés : angol, francia,  
orosz, német, csehszlovák

## ÚJ MAGYARORSZÁG

a világpolitika és a magyar  
szellemi élet hetilapja

Szerkeszti:  
BOLDIZSÁR IVÁN

## НОВАЯ ВЕНГРИЯ

еженедельник, освещающий вопросы  
международной политики и интеллек-  
туальной жизни Венгрии



Под редакцией  
БОЛДИЖАРИВАНА

# Cardatic

## a tökéletes autópneű

**A MAGYAR KÜLFORGALMI RT.**Magyarország legnagyobb  
export-import vállalata

Üzletágai:

**EXPORT**növényi olaj, mezőgazdasági termé-  
kek, gyümölcszulp, konzervek stb.**IMPORT**gyapot, gyapjú, műselyem, nyersbőr,  
vegyszeranyagok, műszaki cikkek, fa,  
gyarmatáru, vetőmag stb.-

Budapest, Harmincad-u. 6. • Tel.: 187-800, 187-223. • Sürgőny cím: Küelforg.

**Részvénytársaság Villamos  
és Közlekedési Vállalatok Számára**Budapest, V., Nádor-utca 12  
Telefon: 126-730**Agrár-Industria Részvénytársaság**

Bpest, V, Perczel Mór-u. 4. T.: \*120-690. Távirati cím: Indropa, Budapest

*Mindennemű mezőgazdasági termény és termék  
behozatala és kivitele***Акционерная компания Аграр-Индустрия**

Будапешт, 5-й р-н, ул. Перцел Мор, д. 4

Телефон: 120-690\*

Телеграфный адрес: Индроп

Ввоз и вывоз всевозможных продуктов сельского хозяйства

**KÖZGAZDASÁG**

a gazdasági demokrácia hetilapja

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

Ára: Ft 2.—



# ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

## Ú J D O N S Á G A I

**Makarenko:**

### *Az új ember kovácsa*

Fordította: *Lányi Sarolta, Várkonyi Hildebrand* előszavával.

A legnagyobb könyvsikerek egyike.

2 kötet ára fűzve 48.—; kötve 60.— forint.

**Frolov:**

### *Az új élettan csodái*

32 oldalas műmelléklettel. Hogy alkalmazzák a gyakorlatban Pavlov és intézete csodálatos eredményeit.

Ára fűzve 22.—; kötve 28.— forint.

**Perényi Imre:**

### *Városépítés a Szovjetúnióban*

Műnyomó papíron nyomott, gazdagon illusztrált könyv, egyaránt értékes szakembernek, valamint a művelt nagyközönség számára.

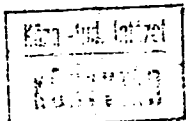
Ára: fűzve 40.—; kötve 50.— forint.

**Maximov:** *Hogyan küzdjünk az aszály ellen*

**Molodcsikov:**

### *Az ember átalakítja a növények természetét*

Ára: 50—50 fillér.



# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

1-й год издания, № 7.

декабрь 1947 г.

## СОДЕРЖАНИЕ

ВАШ ЗОЛТАН: О возмещении убытков	51
ТРЕХЛЕТНИЙ ПЛАН ВЕНГРИИ (окончание)	
Формирование национального дохода под влиянием трехлетнего плана	55
ТАБЛИЦЫ — ПРИЛОЖЕНИЯ К ТРЕХЛЕТНЕМУ ПЛАНУ	
Планирование продукции промышленности	58
Формирование национального дохода Венгрии за три плановых года его и сравнение с национальным доходом за 1938 и 1946/47 г. г.	66
Распределение покрытия капиталовложений, предусмотренных трехлетним планом по источникам	68

Выходит один раз в месяц  
в издании

Венгерского Общества Культурной Связи с СССР  
и Венгерско-Советской Торговой Палаты

Ответственный редактор  
ШЭМБЕН ЭНДРЕ

Редактор статей, переведенных на русский язык  
АЛЬПАРИ ПАЛ

Редакция и издательство:

Будапешт, VIII-й р.н ул. Сенткирай 32/а

Цена отдельного номера 5 ф-т, подписная плата на год 60 ф-т  
для учреждений и предприятий 200 ф-т

Цена номера в СССР 5 руб, подписная плата на год 60 руб.

За издание отвечает  
РИХТЭР ЛАСЛО

# ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОБОЗРЕВАТЕЛЬ

ИЗДАЕТСЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СЕКЦИЕЙ ВЕНГЕРСКОГО ОБЩЕСТВА КУЛЬ-  
ТУРНОЙ СВЯЗИ С СССР И ВЕНГЕРСКО-СОВЕТСКОЙ ТОРГОВОЙ ПАЛАТОЙ

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Е. ЧЕЙКЕИ

СОПРЕДСЕДАТЕЛИ:

Ф. ФАРКАШ      Л. ГАЙ      И. ВАЙДА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И. АНТОШ, Ш. БАРЦА, Л. БЕБРИЧ, А. БЕРЕИ  
Й. БЮКИ, А. БУДАИ-ГОЛДБЕРГЕР, Л. ЙОЧИК,  
А. КАРАС, Д. КЕМЕНЬ, В. ЛАЗАР, Й. МАРКОВИЧ,  
А. МОЛНАР, А. НАВРАТИЛ, А. САКАШИЧ,  
Б. САНТО, А. СЕКЕЛЬ, Л. ФАРАГО, И. ФРИШ,  
Р. ХАРДИ, И. ЧЕЧИ

7